

ŒUVRES
DE BOSSUET.

TOME XXXII.

Se Trouvent

A VERSAILLES,

CHEZ

LEBEL, Éditeur, imprimeur du Roi et de l'Évêché, rue Satory, n.° 122.

A PARIS,

LE NORMANT, imprimeur-libraire, rue de Seine, n.° 8;
PILLET, imprimeur-libraire, rue Christine, n.° 5;
BRUNOT-LABBE, libraire, quai des Augustins, n.° 33;
BLAISE, libraire, quai des Augustins, n.° 61;
LE CLÈRE, libraire, quai des Augustins, n.° 35;
BOSSANGE ET MASSON, imprimeurs-libraires, rue de Tournon;
RENOUARD, libraire, rue Saint-André-des-Arts;
TREUTTEL ET VURTS, libraires, rue de Bourbon;
FOUCAULT, libraire, rue des Noyers, n.° 37;
AUDOT, libraire, rue des Mathurins-Saint-Jacques, n.° 18;
POTEY, libraire, rue du Bac.

ET A BRUXELLES,

LE CHARLIER, libraire.

ŒUVRES

DE BOSSUET,

ÉVÊQUE DE MEAUX,

REVUES SUR LES MANUSCRITS ORIGINAUX,

ET LES ÉDITIONS LES PLUS CORRECTES.

TOME XXXII.

A VERSAILLES,

DE L'IMPRIMERIE DE J. A. LEBEL,

IMPRIMEUR DU ROI.

1817.

DEFENSIO

DECLARATIONIS

CONVENTÛS CLERI GALLICANI

ANNI M. DC. LXXXII,

DE ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE
ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

LIBER QUARTUS,

Quo à GREGORII VII temporibus res in Conciliis œcumenicis gestæ referuntur : ad CAPUT PRIMUM GALLICANÆ DECLARATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

Canon XXVII Concilii Lateranensis III, sub Alexandro III, quo pœnæ temporales adversùs hæreticos decernuntur : ibi distinctio notabilis, eorum quæ Ecclesia per se, et eorum quæ gerat Principum adjuta constitutionibus : hinc lux huic et aliis ejusdem generis secutis Canonibus : his decretis Principum consensus intervenire solitus : hinc quoque certa illis auctoritas.

POSTQUAM exposuimus, quæ propriè à Romanis Pontificibus circa temporalem potestatem ordinandam deponendamque; nunc quæ eâdem de re in Conciliis œcumenicis gesta sint, explicemus.

Primum autem occurrit Lateranensis Concilii III, sub Alexandro III, anno 1179, caput XXVII, *de Hæreticis* (1). Quo capite affirmant doceri et exerceri indirectam potestatem, dum auctoritate Concilii adversùs Albigenses hæreticos, eorumque stirpem Brabantianos et alios, incendiis, cædibus, populationibus omnia devastantes, fidelitatis et obsequii juramento sancitum obsequium relaxatur, et subditi seu vassalli à dominorum potestate absolvuntur.

Miror, qui ista objiciunt, non saltem advertisse quo fonte profluant. Sanè initium hujus capitis, ex sancti Leonis epistolâ XCIII excerptum, sic habet (2): « Sicut ait beatus Leo, licèt ecclesiastica disciplina » sacerdotali contenta judicio, cruentas non efficiat » ultiones; catholicorum tamen Principum consti» tutionibus adjuvatur, ut sæpe quærant homines » salutare remedium, dum corporale super se me» tuunt evenire supplicium ». Sic Patres Lateranenses subtiliter discernunt id quod pertinet ad *sacerdotale* judicium, ab iis in quibus Ecclesia *ad corporale supplicium catholicorum Principum constitutionibus adjuvatur.*

His positis, jam utrumque remedium à sacro Concilio adversùs hæreticos adhibetur; nam et illi et illorum fautores anathemate puniuntur, societate fidelium, sacris oblationibus, christianâ sepulturâ privantur, quibus continetur sacerdotale judicium. Tum spiritualibus expeditis, expediuntur etiam *corporalia supplicia,* quibus Ecclesia *Principum constitutionibus adjuvatur;* ex quo fonte hæc pro-

(1) *Tom.* X *Conc. col.* 1522, 1523. — (2) *Leon. ep.* XV, *al.* XCIII.

fecta sunt : « Relaxatos autem se noverint à debito
» fidelitatis et hominii et totius obsequii, donec in
» tantâ iniquitate permanserint, quicumque illis
» aliquo pacto tenentur annexi : ipsis autem cunctis-
» que fidelibus, in remissionem peccatorum injun-
» gimus, ut tantis cladibus se viriliter opponant,
» et contra eos armis populum christianum tuean-
» tur, confiscenturque eorum bona, et liberum sit
» Principibus, hujusmodi homines subjicere servi-
» tuti ». Quòd ergo hæretici suorum *hominio* ac
fidelitate priventur ; quòd in servitutem redigantur ;
quòd armis oppugnentur ; quòd eorum bona con-
fiscentur ; ea sunt quæ Ecclesia, non *sacerdotali
judicio, sed Principum constitutionibus adjuta de-
cernit.* Quare locus ille omnino nos juvat, cùm ex
eo videamus temporalia supplicia, quæ hîc *corpora-
lia,* spiritualibus scilicet opposita, nominantur, ab
ecclesiastico ordine, non nisi consensione Princi-
pum attrectari.

Quòd autem bellum in hæreticos omnia popu-
lantes injungunt *in remissionem peccatorum ;* atque
id bellum suscipientibus, *biennium de pœnitentiâ
injunctâ relaxant,* ecclesiasticæ est potestatis : ne-
que hoc decreto sibi tribuunt armorum inferendo-
rum potestatem ; sed iis præcipiunt, qui hanc po-
testatem habeant, ut si modò Ecclesiæ indulgentiâ
uti velint, eam potestatem ad hæreticorum furores
comprimendos adhibeant.

Ut autem Concilii Patres hominia, servitutes,
confiscationes sibi potiùs, quàm armorum potesta-
tem vindicent, ratio non sinit. Quare est necesse id
stare quod diximus, ut hæc omnia eorum numero

censeantur, quæ Principum consensione præstet Ecclesia.

Hæc semel explicata, sub tanto Pontifice Alexandro III, atque ab œcumenicâ Synodo tam nobili Lateranensi III, procul dubio omnibus ejusdem generis decretis lucem præferunt, ac debent subintelligi, etiam ubi expressa non sunt.

Huc accedit quòd Conciliis generalibus aderant Principes per legatos, ac decreta in sacro conventu promulgata recipiebant : sicut de hoc Concilio Lateranensi III legimus apud Rogerum Hovedenum (*) hujus ævi scriptorem, qui sacri Concilii *canonibus recensitis*, hæc addit : *His decretis promulgatis, et ab universo Clero ac populo circumstante receptis, etc.* Populi autem nomine, ecclesiastico more styloque, laici omnes intelligebantur, ipsique adeo Principes et eorum legati (1). Quare si quid in Conciliis adversùs hæreticos decerneretur, quod ad civilem potestatem pertineret, id quanquam ad majorem religionis reverentiam Concilii nomine editum ; tamen à civili potestate receptum ac ratum habitum, ex eâ consensione vim suam obtinebat.

Eodem modo rituque actum est sub eodem Pontifice, adversùs eosdem hæreticos, in Concilio Turonensi (**), cap. IV, quod incipit, *In partibus Tolosæ.* Postquam enim Patres decreverunt quæ sunt sacerdotalis judicii, nempe : « Quisque contra hæc » venire tentaverit, anathemate feriatur » ; jam quæ

(1) *Vid. tom.* X *Conc. col.* 1525.

(*) Anglum, juris canonici peritissimum et bonum historicum. (*Edit. Paris.*)

(**) Habito an. 1163.

Principum auctoritate fiant, exequuntur his verbis: « Illi verò si deprehensi fuerint, per catholicos Prin- » cipes custodiæ mancipati, omnium bonorum amis- » sione mulctentur (1) ». Sic Patres suo defuncti officio, Principibus quoque ut suas jam partes exequerentur, indicebant; nihil temporale ipsi per se attrectabant. Hæc dicimus ad canonem XXVII Concilii III Lateranensis, ex quo conflatum est caput *Sicut ait*, et caput *Absolutos*, aliaque similia, *Ext. de Hæreticis* (2).

CAPUT II.

Concilii Lateranensis IV Canon III, sub Innocentio III, quod ad pœnas temporales attinet, ejus est generis, in quo Ecclesia consensu et constitutionibus Principum adjuvatur: Principes facilè comprobabant quæ adversùs hæreticos ab Ecclesiâ sancirentur.

Haud aliâ mente actum esse in Concilio Lateranensi IV, sub Innocentio III, æqui rerum æstimatores facilè judicabunt. Ad hoc Concilium Reges omnes, datis à Pontifice litteris, per legatos invitati adfuerunt (3), eâ præcipuè causâ vocati, ut quæ ab eorum potestate penderent, ipsi suâ non modò præsentiâ, verùm etiam consensione firmarent. Quare nihil mirum est ibi fuisse conditum cap. III, quod incipit: *Excommunicamus*, eodem initio relatum extr. *de Hæreticis*, in quo quidem capite hæc ha-

(1) *Vid. tom.* X *Conc. col.* 1419. — (2) *Decret. Greg. IX, lib.* V, *tit.* VII, de Hæret. *cap.* VIII, XVI. — (3) *Tom.* XI *Conc. col.* 126, 127.

bentur (1) : « Si dominus temporalis requisitus et
» monitus ab Ecclesiâ, terram suam purgare ne-
» glexerit ab hâc hæreticâ fœditate, per Metro-
» politanum et cæteros comprovinciales Episcopos
» vinculo excommunicationis innodetur; et si sa-
» tisfacere contempserit infra annum, significetur
» hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse vassallos ab
» ejus fidelitate denuntiet absolutos, et terram ex-
» ponat catholicis occupandam, qui eam, extermi-
» natis hæreticis, sine ullâ contradictione possideant,
» et in fidei puritate conservent, salvo jure domini
» principalis; dummodo super hoc ipse nullum præ-
» stet obstaculum, nec aliquod impedimentum op-
» ponat; eâdem nihilominus lege servatâ circa eos
» qui non habent dominos principales ». Decernunt
postea, ut defensores et fautores hæreticorum « sint
» etiam infames, sint intestabiles, nec ad testimo-
» nium admittantur, nec ad hæreditatis successio-
» nem accedant » : quæ omnia ex iis sunt, quæ non
sacerdotali judicio, sed Principum adjuta constitu-
tionibus Ecclesia sanciat.

Ejusdem generis sunt quæ subduntur postea in
hæreticum seu fautorem : « Nullus ipsi super quo-
» cumque negotio, sed ipse aliis respondere coga-
» tur :.... si judex extiterit, ejus sententia nullam
» obtineat firmitatem :.... si advocatus, ejus patro-
» cinium nullatenus admittatur : si tabellio, instru-
» menta confecta per ipsum, nullius penitus sint
» momenti (2) ».

Quæ si per se ad ecclesiasticam pertinent potesta-

(1) *Decretal. Greg. IX loco mox cit.* c. XIII; *et tom. XI Conc. col.* 148. — (2) *Ibid. col.* 149.

tem, quid erat necesse ut Romani Pontifices eadem iisdem verbis ab Imperatoribus impetrarent, ut factum est in iis legibus, quæ à Friderico II Imperatore editæ [1], atque ex canonibus XXVII et III Conciliorum Lateranensis III et IV conflatæ expressæque sunt. Is enim constitutione quæ incipit, *In die*, eadem quæ in his Conciliis habebantur repetit, de dominis temporalibus ac principalibus : item hæreticorum terram exponit à catholicis occupandam : hæreticos eorumque fautores bonorum publicatione mulctat : infames, intestabiles, iisdem verbis pronuntiat : de advocatis, de judicibus, de tabellionibus decernit eadem : quæ profectò satis demonstrant à quo fonte hæc manant, et unde transfusa sint in Ecclesiam.

Atque has leges edidit Fridericus, « in die, in» quit, illâ, in quâ de manu sacratissimi patris nos» tri summi Pontificis, recepimus imperii diadema ». Recepit autem ab Honorio III, qui Innocentio III est proximus, à quo hæ Friderici *leges laudantur, approbantur* [2], non profectò conduntur.

Ac profectò Principes tam pronâ voluntate Ecclesiam ad extinguendas hæreses cæteraque officia adjuvabant, ut in eâ constitutione Fridericus hæc diceret : « Cùm ergo, dispositione divinâ favente, » nihil velit Ecclesia, quæ nihil debet præter bonum » appetere, quod nobis eodem concursu et eâdem » non placeat voluntate, etc. » Quâ Principum voluntate confisa Ecclesia, multa edicere de temporalibus haudquaquam verebatur, quibus postea

(1) *Const. Frid. post lib. feud.* — (2) *Const. Honor.* III, *ibid.*

Principes, religionis studio, expressè vel tacitè consentirent.

Quare, quod diligenter notari velim, cùm concilia Lateranensia III et IV hæc decernunt de hæreticis, ut feudis, ut homagiis, ut honore mulctentur; nequaquam auctoritate clavium, aut apostolicâ potestate, de quâ hîc controversia est, id faciunt, aut facere se declarant, aut omnino eam potestatem allegant; patetque explicatio vera ac nativa, quâ nimirum hæc fieri à Conciliis intelligantur, quòd Principes præsentes, ac decreta recipientes, hæc fieri vellent, permitterent, consentirent, ac postea etiam, ne dubium superesset ullum, legibus editis, confirmarent, ut à Friderico II paulò post factum esse cernimus.

CAPUT III.

Antiquorum Imperatorum leges, quibus Ecclesia juvabatur ad pœnas temporales adversùs hæreticos, in Conciliis Lateranensibus III et IV, decernendas.

At si quis quæsierit quales illæ sint constitutiones Principum, quibus in Concilio Lateranensi III, canone XXVII, Ecclesia adjuvari se profitetur, cùm nondum Friderici II leges, aut etiam ipse Fridericus extitisset, facilè respondebimus. Præcesserant enim multis sæculis, antiquorum Principum circa hæreticos constitutiones eæ, quas in Codice Theodosiano et Justinianeo legimus, ac præsertim insignes erant, titulo *de Hæreticis*, leges IV et V (1).

(1) *Cod. Justin. tit.* V, *leg.* IV *et* V.

Quarta quæ est Honorii, Arcadii, ac Theodosii Augustorum sic habet : « Manichæos, seu Manichæas vel Donatistas meritissimâ severitate persequimur. Huic ergo hominum generi nihil ex moribus, nihil ex legibus sit commune cum cæteris : ac primùm quidem volumus esse publicum crimen, quia quod in religionem divinam committitur, in omnium fertur injuriam, quos bonorum etiam omnium publicatione persequimur..... Præterea non donandi, non emendi, non vendendi, non postremò contrahendi cuiquam convicto relinquimus facultatem..... Ergo et suprema illius scriptura irrita sit, sive testamento, sive codicillo, sive epistolâ, sive quolibet alio genere reliquerit voluntatem, qui Manichæus fuisse convincitur ; sed nec filios hæredes eis existere aut adire permittimus, nisi à paternâ pravitate discesserint ».

Manichæi Donatistæque hîc notantur mulctandi supra cæteros : Manichæi quidem, propter insignem in eâ sectâ Dei creatoris contumeliam, et quod præ cæteris per occultos conventus et obstinatam conspirationem, fœdi, subdoli, malefici habebantur : Donatistæ verò propter immanes illos Circumcellionum furores, quos beatus Augustinus sæpe deplorat (1).

Easdem decernunt pœnas, lege v, Theodosius Augustus et Valentinianus Cæsar, ac disertè « etiam Manichæos de civitatibus pellendos, et ultimo supplicio tradendos ».

Has leges, qui diligenter attenderint, fontem invenient eorum quæ à Conciliis III et IV Lateranensi-

(1) *Vid. passim Aug. contra Donat.*

bus adversùs hæreticos Ecclesia *Principum constitutionibus adjuta* decrevit. Statim enim intuemur cur infames, cur intestabiles habeantur, cur bonis priventur; ac tametsi hæc de Manichæis et Donatistis speciatim dicta sunt, haud immeritò ad cæteros hæreticos extenduntur, præsertim ad Albigenses, quos Manichæorum stirpem fuisse docti sciunt : cùm præsertim in provinciis devastandis Donatistarum furores imitati, iisdem quoque pœnis meritò coercerentur. Nec mirum carcere attineri, ad servitia redigi, bellis oppugnari, quos etiam leges vitâ privent.

Veterum Imperatorum legibus secuti Principes addiderunt, quæ temporum conditionibus apta essent; multaque in hæreticos ecclesiasticis permiserunt, ut magìs magìsque sacro ordini, adversùs contemptores, debita reverentia sanciretur. Hinc illa de feudis circa dominos temporales principalesque dicta. Domini autem principales dicebantur ii, qui cùm inferiores sub se haberent dominos, ipsi supremis absolutisque dominis, hoc est, Regibus, immediatè suberant; neque refugere poterant ea, quæ supremorum dominorum, Regum scilicet, qui per legatos aderant, consensione decreta essent.

De Regibus verò, quos specialiter designari oportere, eorum quoque temporum jura postulant, si quid in iis aliisve Conciliis expressum legeretur, quod nullibi occurrit, tamen nihil nocerent quæ ipsis præsentibus, atque odio hæresum ultro consentientibus agerentur.

CAPUT IV.

Ex historiis demonstratur quæ de feudis aliisque temporalibus, ecclesiasticâ auctoritate gererentur, Principum concessione et consensione valuisse.

Non desunt qui putent ea quæ in his Conciliis de feudis decernuntur, ad feudos tantùm ecclesiasticos pertinere. Nos generatim dicta, ad omnes pertinere non refugimus, et Principum consensione decreta ostendimus.

Adstipulantur nobis monumenta historiarum. Willelmus Brito, diligentissimus per eam ætatem historicus, Philippidos lib. XII, memorat de Albigensium negotiis habitum fuisse Parisiis totius Galliæ generale Concilium, procurante Philippo Augusto.

> Quo fine, cùm reliqui nihil definire valerent,
> Quamvis torreret ipsum intolerantia febris,
> Parisios, medicis contradicentibus ibat [1].

Nempe damnatâ jam Albigensium hæresi, quæ per hæc tempora Episcoporum Synodi habebantur, eæ in puniendis per bonorum ademptionem atque alias temporales pœnas hæreticis totæ sunt, ut acta ejus ævi legenti videre est. Quare haud immeritò Willelmus hæc *à reliquis* sine Rege *definiri posse* negat.

Et quanquam passim apud auctores legimus comitatum Tolosanum et alias terras Simoni Comiti Montis-fortis, per Innocentium III et generale Con-

(1) *Will Brit. Philipp. lib.* XII. *in hist. Franc. Pithœi*, *pag.* 389; *edit. Francof.* 1696.

cilium fuisse adjudicatas (1); hæc tamen vero sensu explicata sunt ab iis qui rem subtiliùs distinxerunt. Rigordus imprimis audiendus de gestis Philippi Augusti. « Per hæc, inquit (2), tempora (anno 1215 » quo tempore est habitum Lateranense Concilium) » Simon Comes Montis-fortis factus est Comes Tolo- » sanus, Papâ Innocentio procurante, et Philippo » Rege concedente, propter hæreticam pravitatem » Albigensium et propter apostasiam Raymundi Co- » mitis Tolosani ». Verba memoratu digna : Papa enim *procurat*, Rex verò *concedit*; et tamen Pontifici omnia tribuuntur; quòd in causâ religionem attinente, Reges omnia delata ipsi vellent.

Et cùm in Concilio Lateranensi IV, capite illo III, *de Hæreticis*, quod nobis objicitur, disertè scriptum sit de summo Pontifice : « Terram exponat catholi- » cis occupandam, qui eam sine ullâ contradictione » possideant »; tamen id nonnisi Regum consensu factum ex Willelmo Britone constat, cujus, de Raymundo hæreticorum defensore extant hi versus, Philippidos libro VIII, pag. 192.

> Rex et Papa simul exponunt omnibus illum,
> Et res et patriam totam, quæ spectat ad illum;
> Ut qui prævaleat armis et viribus illi
> Tollere quid, proprias licitè convertat ad usus,
> Et dominus fiat rerum, quas auferet illi.

In aliis feudis haud aliter actum facilè intelligimus. Utriusque potestatis concurrebat auctoritas : ac regia quidem hæretico Principi feudum adime-

(1) *Guill. de Pod. c.* XXVI. *Duch. tom.* V, *pag.* 681, 770, *etc.* — (2) *Rigord. ap. Duch. tom.* V, *p.* 66.

bat, alteri Principi concedebat; pontificia verò et de hæresi judicabat, et in hæreticum meritò hæc à Rege fieri declarabat, dantemque et accipientem in conscientiâ tutos præstabat; et sic etiam suo modo concedere putabatur.

Neque Reges repugnabant quin Simon et alii novos feudos ab hæreticis captos Pontifici acceptos referrent, ut Sedi apostolicæ atque Ecclesiæ catholicæ eò fideliores essent, quò, auctore Pontifice, talia beneficia impetrarent.

Quare de Concilio Bituricensi anni 1225, sub Ludovico VIII, Romano Legato præside, Matthæus Parisiensis hæc refert (1) : « Simon de Monte-forti », (Amalricum ejus filium dicere debuit: pridem enim obierat Simon, anno scilicet 1218, in secundâ obsidione Tolosanâ lapide percussus; sed hæc nihil ad rem) « Simon ergo de Monte-forti petiit sibi restitui » terram Raymundi Comitis Tolosani, quam domi- » nus Papa et Rex Francorum Philippus sibi et patri » suo contulerunt, exhibens super donatione factâ, » utriusque, Papæ scilicet et Regis monimenta ». Quæ in Chronico Turonensi, in gestis Conciliorum inserta distinctiùs explicantur his verbis (2) : « Qui- » bus (Raymundi scilicet petitionibus) Amalricus » Comes de Monte-forti obvians, litteras Papæ In- » nocentii, necnon et Philippi Regis Franciæ osten- » debat, in quibus continebatur, et dicti Comitis » Tolosani damnatio, et terræ Albigensium Simoni » de Monte-forti patri suo facta donatio ». Qui-

(1) *Matt. Par. an.* 1226, *p.* 277; *et tom.* XI *Conc. col.* 292. — (2) *Ibid. col.* 291.

bus intelligimus Regis donationem Pontificis damnatione nixam, suo quoque modo ad eum relatam, à quo damnatio processisset. Quis autem propriè ac reipsâ donaret, non erat obscurum. Is nempe Rex fuit, à quo terram Simon *recepit*, qui Simonem *investivit*, terram *ei et hæredibus confirmavit*; ut profectò Rigordus accuratè diligenterque, *Pontifice procurante*, *Rege concedente*, hæc facta esse scripserit; sed in hæreticis puniendis, Reges pontificiæ potestati fere omnia tribuebant.

Quare qui talia pontificiæ potestati per sese innata, non autem concessione aut consensione tacitâ vel expressâ civilis potestatis quæsita esse dixerit, prorsus ineptiat. Idem judicium esse volumus de trium denariorum censu, quem Innocentius III de terrâ contra hæreticos acquisitâ Sedi apostolicæ annuatim reservabat (1).

CAPUT V.

Ecclesiastica potestas multa sibi vindicavit civilia : sacra bella religionis causâ, sive Cruciatæ : aliæ ejusmodi occasiones : S. Ludovici de Philippo Augusto avo insigne testimonium : tacitæ consensionis exceptio utrique ordini ad sua jura explicanda necessaria est : utriusque potestatis sancta societas : Petri Damiani repetitur locus.

Neminem, credo, latet, multa ejusmodi contigisse sacrorum bellorum, quæ *Cruciatas* vocant, tempore, sive illæ in Saracenos recuperandæ Pa-

(1) *Pet. de Valc. hist. Albig. cap.* LXXXIII, *p.* 658 : *vid. ap. Duch.*

læstinæ

læstinæ gratiâ, sive in hæreticos susceptæ essent; placebat enim christianis Regibus, in illis sacris bellis, præesse omnibus pontificiam potestatem, ut et conjunctioribus animis, et majori religionis reverentiâ rem gererent.

Sæpe etiam Reges ac Principes, bellum sacrum inituri, se suaque omnia Pontificibus tuenda commendabant. Hæc obvia et nota tantùm referimus. Neque duntaxat in sacris, sed etiam in omnibus bellis, pacto de pace fœdere; hujus firmandi et exequendi gratiâ, Sedi apostolicæ se ultro submittebant; aliisque multis modis se religionis nomine ac reverentiâ tutabantur; quibus fieret ut sæcularia negotia maxima, Romæ potissimùm coram Pontifice tractarentur.

Per eam interim occasionem spiritualis potestas multa Regum jura invadebat; cùmque id perspicerent boni ac pii Principes, non semper repugnabant.

Notum illud in testamento sancti Ludovici, quo Rex sanctissimus et maximus, Philippo filio et successori colendam omni studio Ecclesiam commendat his verbis (1): « Cùm Philippo Regi avo meo (Augustus ille est) consiliarii indicarent à sanctâ Ecclesiâ multis modis ejus jura invadi et minui, ac mirum videri sibi quòd hæc æquo animo ferre videretur; respondisse memorant optimum Principem : hæc quidem sibi nota; cùm tamen consideraret quanta à Deo sibi concessa essent, malle de jure suo decedere, quàm sanctæ Ecclesiæ con-

(1) *Test. S. Lud. post Histor. de Joinv. Vid. Mon. S. Dionys. ap. Duch. tom.* v.

» tentionem ac litem movere, aut creare incommo-
» dum ». Digna quidem christianissimo ac maximo Rege sententia! Quâ tamen interim demonstretur, non esse semper pro vero innatoque Ecclesiæ jure reputandum id quod ea egerit, habuerit, decreverit, tacentibus Regibus; sed diligentissimè secernenda, quæ à Christo concessa sint, ab iis, quæ Regum auctoritate, consensu, permissu, conniventiâ, silentio denique gesserit aut habuerit.

Quod itidem usu venit in ecclesiasticis rebus, quas sæpe videmus Regibus attributas. Sic Imperatores id sibi sexto etiam sæculo et Gregorii Magni tempore vindicabant, ut nemo in cathedrâ Petri etiam electus sederet, nisi qui ipsis probaretur. Sic in episcopatus omnes, Reges Franci, primæ quoque dynastiæ tempore, atque aliarum gentium Reges, id sibi juris tribuebant, ut nonnisi eorum voluntate ac jussu Episcopi fierent; eòque res devenit, ut editâ formulâ, à se designatis prædicationis munus injungerent, ac *pontificalem in nomine Dei committerent dignitatem* (1); eos denique à Metropolitanis, cæterisque Coepiscopis benedici præciperent. Sic denique à tot sæculis, tot præbendas, tot ecclesiasticas dignitates, tot alia beneficia cum curâ et sine curâ, vel *Regalium*, vel alio quocumque nomine, pleno etiam jure conferunt. Non ideo adversarii hæc omnia Regibus esse innata per se, imò verò ab Ecclesiâ manasse decernent: ac tametsi nullæ concessiones producuntur, valere tamen ea omnia ex consensione tacitâ facilè demonstrabunt. Quid ita? Quia scilicet

(1) *Marculp. lib.* I *Form. cap.* V, VI, VII; *tom.* XII *Bibl. Patr. p.* 771.

ipsa rerum natura docet ecclesiastica nonnisi per Ecclesiam haberi posse. Sic ubi Ecclesia feudos adimit, concedit, aut aliud quid ex civili potestate decerpit, ea civilis potestatis consensioni, saltem tacitæ, accepta referemus.

Sanè passim occurrit in Imperatorum regumque authenticis et capitularibus, ut qui hæc et hæc fecerit, sacro ordine deponatur, excommunicetur, in pœnitentiam redigatur [1] : quæ haud minùs intelligimus Canonum auctoritate fieri; tametsi non id semper expressum est.

Multa etiam à Regibus de Ecclesiis ordinandis edicta sunt, quæ in Canonibus vix ac ne vix quidem invenire possumus. Consensu Ecclesiæ valere ea facilè intelligimus.

Sit etiam id exempli causâ positum. Decernit ita Carolus Calvus : « Hæc si quis transgressus fuerit, » anathematis vindictâ feriatur, et Comitis districtione constringatur » : quæ uno licèt tenore posita, tamen ad suos fontes quæque revocamus. Sic cùm Pontifices eodem contextu ecclesiasticis civilia miscent, sanè meminerimus haud minùs secernenda esse, quæ ipsis per sese competant, ab iis quæ à civili potestate mutuantur.

Nempe utriusque potestatis sancta societas postulabat, ut altera alterius munia in speciem usurparet, eo jure, quo amici amicorum rebus utuntur : his certè omnibus communi societate et consensione valituris. Quò spectans sanctus vir Petrus Damiani Cardinalis Episcopus Ostiensis, hoc à nobis jam

[1] *Capit. tom.* II, *tit.* XXIV, *cap.* X, *pag.* 94.

commemoratum tradidit (1) : « Quodam mutuæ » charitatis glutino, et Rex in Romano Pontifice, » et Romanus Pontifex inveniatur in Rege ». Ac postea : « Cæterùm (Pontifex) delinquentes, cùm » causa dictaverit, forensi lege coerceat; et ipse Rex » cum suis Episcopis super animarum statu, prolatâ » sacrorum Canonum auctoritate decernat ». Quæ quidem mirè congruunt cum his quæ de Conciliis Lateranensibus III et IV diximus. Quo enim jure Reges ex Canonibus, super animarum statu, toties cum Episcopis decreverunt; eodem jure Pontifices, in Conciliis Lateranensibus III et IV super temporalia, cum Regibus Synodo adhærescentibus atque præsentibus, ex legum auctoritate decrevisse vidimus. Reliqua hujus loci verba ex antedictis repetat, cui hæc recolere est animus. Hîc tantùm volumus, ut cum summo viro, et pontificia ab regiis distinguantur officia, et liquidò appareat, sic Regem inter et Pontificem consentire, ut si quid alter ex altero usurparit, id ambobus volentibus, consensione mutuâ, tacitâ vel expressâ factum, neutri fraudi esse possit.

Hoc societatis ac mutuæ amicitiæ jure Lucius III, capite *Ad abolendam*, de hæreticis statuit, « ut » Comites, Barones, Rectores, et Consules civita» tum et aliorum locorum,.... nisi requisiti Eccle» siam adjuvent contra hæreticos,.... honore quem » obtinent spolientur, neque ad alios assuman» tur (2) ».

(1) *Sup. lib.* II, *cap.* XXIX. *Pet. Dam. Discept. syn. tom.* IX *Conc col.* 1172; *et int. op. Dam. tom.* III, *opusc.* IV, *pag.* 30. — (2) *Extr. Greg.* IX, *lib.* V, *tit.* VII, *cap.* IX.

Hoc jure vel nullo, Bonifacius VIII, capite *Felicis, de pœnis,* in Sexto, in eum qui Cardinalem fuerit hostiliter insecutus hæc statuit (1) : « Ut sit infamis, diffidatus (*), bannitus, intestabilis, ab » omni successione repulsus : dentur cuncta ejus » ædificia in ruinam : nullus ei debita reddere, » nullus respondere in judicio teneatur : bona ejus » fisco vel reipublicæ dominio applicentur; neque » eorum filiis aut nepotibus ulla unquam pateat janua » dignitatis aut honoris ecclesiastici vel mundani, » nullus aditus ad legitimos actus ». Tot merè temporalia, si in Ecclesiæ ac Pontificum potestate sint, eo tantùm nomine, quòd Ecclesiæ sint utilia; utilitas ecclesiastica nunquam deerit, quâ Pontifices semper et ubique, inconsultis etiam invitisque Principibus, de temporalibus decernant, atque absolutè regnent : quod, nec ipse, credo, Bellarminus dixerit. Quare est necesse assentiantur omnes, hæc decreta, quatenus de temporalibus statuunt, non aliter valere posse, quàm consensu Principum tacito vel expresso; prælatamque semel à Conciliis III et IV Lateranensibus lucem sequi omnino nos oportet.

Hæc ad Canones Conciliorum Lateranensium III et IV ex Lateranensis IV luculentâ interpretatione aliisque monumentis, dicenda habebamus.

(1) *Sext. Decr. lib.* V, *tit.* IX; de pœn. *cap.* V, Felicis.

(*) *Diffidare propriè est à fide quam quis alicui debet, aut pollicitus est per litteras, deficere*, inquit DUCANGE, Glossar. mediæ et infimæ Latinitatis. (*Edit. Paris.*)

CAPUT VI.

De Friderico II deposito : sub Gregorio IX acta: excommunicatus, deinde depositus, à S. Ludovico et Gallis pro Imperatore est habitus : Concilium œcumenicum à Gallis requisitum, à Gregorio IX Romam convocatum.

Devenimus ad Friderici II depositionem ; atque hanc primam invenimus in Concilio œcumenico promulgatam : quo nomine dignam arbitramur, quam diligentiùs consideremus ; sed primùm sunt exponenda quæ antecesserunt.

Quòd ergo Imperator Fridericus II, voto, juramento, ac pœnâ excommunicationis ultro susceptâ, ad sacrum bellum obstrictus, nec promissis steterat, et Christianos, eâ spe magna conatos ac postea destitutos, in gravia incommoda conjecerat ; Gregorius IX, anno 1228, eam dixit sententiam, quam suprà aliâ occasione retulimus (1) : « Imperatorem » Fridericum excommunicatum, quanquam inviti, » publicè nuntiamus, et mandamus ab omnibus arctiùs evitari : contra ipsum, si contumacia ejus » exegerit, graviùs processuri ». Sic nominatim eum excommunicabat : gravius aliquid, depositionem nempe excommunicationi additam intentabat ; nondum deponebat.

Cùm autem Fridericus Reges ac regna, præsertim verò Anglos recenti servitute, per Joannem *sine*

(1) *Sup. lib.* I, *sect.* II, *cap.* XXIX. *Greg. IX epist.* II ; *tom. Conc.* XI, *col.* 315. *Matt. Par. p.* 308.

terrâ Romano Pontifici obstrictos, eâque re indignatos adversùs Romanam Curiam [1], quibus posset clamoribus concitaret, ac Romanæ Ecclesiæ civitates invaderet, Gregorius quoque altiùs inclamavit; datisque ad Romanum suum ad Francos Legatum litteris, mandat : « Quatenus per terram » legationis suæ hæc solemniter prædicans Christi » fidelibus, eos inducat, ut pro statu fidei et reli- » gionis observantiâ stent ex animo, tanquam pro- » sequentes singuli proprium interesse [2] ».

Tunc ea contigerunt, quæ sunt aliâ occasione à nobis scripta paucis [3], et à Matthæo Parisiensi, ejus ævi scriptore fusè memorata [4]. « Eodem anno » (1228) Fridericus Imperator, mare Mediterra- » neum ingressus, ut Domino peregrinationis votum » persolveret, apud Achon applicuit. Venientes ei » obviam Clerus terræ et populus, cum magno ho- » nore, ut tantum decebat virum, illum recepe- » runt : verumtamen, quoniam noverant eum à » Papâ excommunicatum, non ei communicaverunt » in osculo, neque in mensâ; sed consuluerunt ut » Domino Papæ satisfaciens, rediret ad sanctæ Ec- » clesiæ unitatem. Templarii verò et Hospitalarii in » adventu ejus flexis genibus adoraverunt eum, ge- » nua ejus deosculantes, et omnis fidelium, qui » aderat exercitus, glorificabat Dominum in ad- » ventu ipsius, sperantes quòd per eum salus fieret » in Israel ». Ergo Imperatorem ut excommunicatum habebant, et à communione ejus abstinebant

[1] *Matt. Par. p.* 308. — [2] *Ibid. pag.* 349. *et ep.* III *Greg. IX; tom.* XI *Conc. col.* 316. — [3] *Sup. lib.* 1, *loc. mox cit.* — [4] *Matt. Par. loc. cit.*

in osculo et in mensâ, ut jam suprà diximus; cæterùm ut Imperatorem honorabant.

Parebant etiam; eumque ut ducem sequebantur Principes et rectores exercitûs christiani, « Dux scilicet Lemburgensis, Patriarcha Hierosolymitanus; » Archiepiscopi Nazarensis, Cæsariensis, Narbonensis, Episcopi Vintoniensis et Exoniensis, ac » Magistri Hospitalis ac Teutonicorum »; qui omnes ecclesiastici æquè ac laici, « præparatis omnibus ad progrediendum necessariis, processerunt » feliciter, prævio Imperatore, et apud Joppen prosperè pervenerunt (1) ».

Pergit historicus (2): « Anno 1229, Papa Gregorius nimis molestè ferens quòd Romanorum Imperator excommunicatus et rebellis, ad Terram » sanctam transierat, de illius pœnitentiâ desperabat. Decrevit ergo eum, quem contumacem » vidit et rebellem, ab imperiali fastigio depellere, » et alium quemlibet filium pacis et obedientiæ, » loco ejus subrogare ».

Interea Geroldus Patriarcha Hierosolymitanus, datis ad universos Christi fideles litteris, de Friderico multa conqueritur; at nihilominus ubique Imperatorem appellat (3).

Anno 1229, « videns Dominus Papa robur et » constantiam Imperatoris nondum enervatam, sibi » et Romanæ Ecclesiæ nondum incurvari, misit per » totam Allemaniam Prælatis magnificis, et aliàs » manentibus, epistolas prolixas, commonitorias, » et præcepit districtè, ut omnes insurgerent in

(1) *Matt. Par. pag.* 351. — (2) *Ibid. pag.* 353. — (3) *Ibid. pag.* 359.

» Imperatorem, Deo et Romanæ Ecclesiæ rebel-
» lem..... Absolvit etiam omnes qui eidem fidelitatis
» juramento tenebantur adstricti (1) ». Hæc Matthæus Parisiensis parum Pontifici cessisse memorat. Quas causas attulit, referre non libet, nec nisi necessaria memoramus.

Extat ea depositionis sententia in Conciliorum voluminibus, ubi iteratâ excommunicatione, sic legitur : « Omnes qui ei fidelitatis juramento tenentur,
» decernendo ab observatione juramenti ejusmodi
» absolutos, et firmiter prohibendo ne sibi fidelita-
» tem observent, donec fuerit vinculo excommuni-
» cationis adstrictus (2) ».

Ne tamen dixeris depositionem per se cum excommunicatione connexam, cùm Fridericum vinculo excommunicationis adstrictum, prohibente nemine, ne ipso quidem Pontifice, regnasse videamus; sed ipse sententiæ suæ, quem vellet adhibebat modum.

Alio dato diplomate, ait, Fridericum asseruisse hæresim, « dum constanter proponeret, inquit (3),
» quòd per nos tanquam Christi Vicarium excom-
» municationis vinculo adstringi non potuít ». Quòd autem negaverit passim se potuisse deponi, hæresi non imputatur : adeo hæc diversâ auctoritate constant.

Interea illa contigit memorabilis ad Regem sanctum Ludovicum et *Francorum Baronagium*, de Roberto Regis fratre ad Imperium eligendo, Gregorii IX legatio (4). Franci pro regni Francici nobili-

(1) *Matt. Par. p.* 516. — (2) *Gregor. IX ep. ad Ott. Card. tom.* XI, *col.* 339. — (3) *Ep.* XII; *ibid. col.* 348. — (4) *Matt. Par. p.* 517.

tate ac domûs regiæ dignitate, magnificè multa; cæterùm, quod ad rem nostram attinet, responderunt : « Si Fridericus *ab apice imperiali*, meritis » exigentibus, deponendus esset, nonnisi per generale Concilium cassandus judicaretur ». Matthæus Parisiensis memorat addidisse eos : « Insontem sibi » videri adhuc Fridericum, neque quid sinistri in » eo visum, vel in fidelitate sæculari, vel fide catholicâ; missuros ad Imperatorem qui quomodo » de fide catholicâ sentiat diligenter inquirant : tum » ipsum, imò etiam ipsum Papam, si malè de Deo » senserit, usque ad internecionem persecuturos ». Quæ quidem non probamus omnia, sed referimus, atque ab historicis recensita percurrimus.

Credibile est Gregorium eâ Francorum responsione permotum fuisse ut Concilium œcumenicum convocaret. Certum quidem est, Romam ab eo Pontifice fuisse convocatum. Fridericus Episcopos multos etiam Gallicanos, ad Sedem apostolicam ex obedientiâ properantes, cepit. Quâ de re graviter conquestus est sanctus Ludovicus, datâ ad Fridericum epistolâ. Interim ad eum scribit ut ad Imperatorem, ejusque imperium cum Francico regno conjunctissimum agnoscit; quantumvis Fridericus à Gregorio IX fuisset anathemate et depositione perculsus [1]. Addit : « Prænestinum Episcopum et alios » Legatos Ecclesiæ, in præjudicium vestrum volentes subsidium nostrum implorare, manifestè repulimus; nec in regno nostro contra majestatem » vestram potuerunt aliquid obtinere ». De Episco-

[1] *Int. epist. Pet. de Vin. lib.* I, *c.* XII. *Vid. Nang. de gest. S. Ludov. an.* 1239. *Duch. tom.* V, *p.* 336.

pis suis hæc signanter notat : « Nam sicut ex eorum
» litteris manifestè didicimus, nihil contra impe-
» rialem celsitudinem excogitaverant; etiamsi sum-
» mus Pontifex fuisset ad aliqua minùs debitè pro-
» cessurus ». Hæc senserunt de Imperatore deposito
Episcopi Gallicani : hæc sensit Rex, quo nullus
unquam sanctior, nullus sapientior, aut Sedi apo-
stolicæ obedientior.

CAPUT VII.

Quæ sub Innocentio IV, Gregorii IX successore, gesta: Concilium Lugdunense I : in eo acta; atque ex his et antè dictis, argumenta contra nos.

Gregorio mortuo, ad Innocentium IV habendi
Concilii cura transmittitur. Is igitur, anno 1245,
Concilium convocat Lugdunum, hâc, inter alias,
causâ memoratâ (1) : « Necnon pro negotio quod
» inter Ecclesiam et Principem vertitur, Reges ter-
» ræ, Prælatos Ecclesiarum, et alios mundi Principes
» duximus advocandos ». Ac postea : « Nos dictum
» Principem in prædicatione nostrâ citavimus, ut
» per se, vel per suos nuntios, in Concilio cele-
» brando compareat, responsurus nobis et aliis, qui
» aliquid contra ipsum duxerint proponendum ».

Misit Fridericus procuratores suos, qui primùm
dilationem peterent, « mox ad futurum Pontificem
» et Concilium futurum generalius appellarent. At-
» que Dominus Papa respondit : Quòd illud erat

(1) *Ep. Inn. IV*, *tom.* XI *Conc. col.* 636. *Matt. Par. an.* 1245.

» Concilium generale, quia tam Principes sæculares
» quàm Clerici ad illud fuerant invitati; sed omnes
» qui in jurisdictione Imperatoris fuerant, ad illud
» eos accedere non permisit, propter quòd appella-
» tionem non admittebat (1) ».

Prolata sententia est in hanc formam : « Innocen-
» tius Episcopus, sacro præsente Concilio, ad rei
» memoriam sempiternam (2) ». Mox relatis Fride-
rici criminibus, atque allegatâ clavium potestate,
addit : « Memoratum Principem..... suis ligatum pec-
» catis, et abjectum, omnique honore ac dignitate
» privatum à Domino ostendimus ac denuntiamus;
» et nihilominus sententiando privamus (3) ». Tum
absolvit à fidelitatis juramento subditos; et qui
pareant vel faveant, vinculo excommunicationis
adstringit.

Postea, « Dominus Papa et Prælati assistentes
» Concilio, candelis accensis, in dictum Imperato-
» rem Fridericum, qui jam Imperator non est no-
» minandus, terribiliter, recedentibus et confusis
» ejus procuratoribus, fulgurarunt (4) ».

Hinc argumenta congerunt : depositum Impera-
torem virtute clavium, idque præsente Concilio ge-
nerali; adfuisse Principes cum Episcopis; recla-
masse neminem; quin ab ipso Friderico agnitam
Ecclesiæ potestatem, cùm ab hoc Concilio ad futu-
rum Pontificem et futurum Concilium appellarit;
agnitam etiam expressissimè à Francis, quos antiqui
juris retinentissimos fuisse jactamus; cùm etiam ipsi

(1) *Vid. in Conc. Lugd. brev. not. etc. tom.* XI, *col.* 639, 640. *Matt. Par. pag.* 666. — (2) *Tom.* XI *Conc. loc. cit.* — (3) *Ibid. col.* 645. — (4) *Ibid. col.* 665. *Matt. Par. p.* 672.

responderint id quod suprà vidimus (1) : « Si Fride-
» ricus deponendus esset, nonnisi per generale Con-
» cilium cassandus judicaretur » : quo responso fa-
teantur imperia subjici ecclesiasticæ potestati ; neque
enim referre multi, Concilione an Papæ subsint,
quæ suâ jam arce dejecta sint.

CAPUT VIII.

Solutio objectorum præcedentis Capitis : duo quædam notatu digna : depositio edita, SACRO PRÆSENTE CONCILIO, non SACRO APPROBANTE CONCILIO, ut solet.

Hæc nos ex gestis facilè explicamus. Primùm ergo observari volumus in rei gestæ serie, quàm diligentissimè descriptam habemus, enarrari quid Pontifex, quidve alii dixerint. De nullâ autem aliâ re tractatum videmus quàm de Friderici sceleribus, decretisque in eum latis ; de his quæsitum deliberatumque esse : an autem datum Ecclesiæ à Christo sit ut Reges deponeret, ne inquisitum quidem fuisse ; neque quidquam eâ de re dictum ; neque hîc in tantâ Synodo, neque alibi usquam : quod tamen vel semel fieri oportebat.

Secundò notamus singularem formulam : *Sacro præsente Concilio.* Et quidem ille theologiæ Professor Anonymus, qui adversùs Declarationem Cleri Gallicani edidit responsionem historico-theologicam, hæc scribit (2) : « Innocentius in publico totius

(1) *Sup. hoc lib. cap.* VI. — (2) *Resp. hist. theol. Colon.* 1683. *pag.* 64.

» orbis christiani universali Concilio, ipsoque ap-
» probante, Fridericum regno privat ». Vide quàm oscitanter hæc legant, vel malâ fide referant, qui nostra oppugnent : cùm tantùm intersit, an quid fiat, duntaxat *sacro præsente Concilio*, an etiam *sacro approbante Concilio.* Nos autem advertimus passim quidem in Conciliis, ubi adest præsens Pontifex, edi decreta ejus nomine, sed ubique adscriptum : *Sacro approbante Concilio*, vel aliquid ejusdem roboris. In hâc etiam Synodo, celebrata hæc formula est : et de usuris quidem, capite XIII, *præsentis Concilii approbatione sancimus* : et *ejusdem Concilii auctoritate firmiter inhibemus* : et cap. XVII, *definientes, sacro approbante Concilio* : et, *communi Concilii approbatione statuimus* (1). Quin etiam, more majorum in hoc quoque Concilio vidimus, ab omnibus Episcopis sententiam excommunicationis pronuntiatam fuisse. At is qui reliqua omnia, *sacro approbante Concilio*, decernit Pontifex, sententiam in quâ depositio sancita est, *sacro* tantum *præsente Concilio*, dictat (2).

Et quidem interserit hoc à se decretum esse, *cum fratribus et sacro Concilio, deliberatione præhabitâ diligenti*. Aliud autem est, cum Episcopis deliberasse, et eorum consilia exquisiisse : aliud, Concilii auctoritate atque approbatione decretum aliquid esse.

Ne verò arbitremur ideo illâ formulâ Pontificem pronuntiasse, quòd Imperatoris depositionem tanquam rem maximam, suæ auctoritati potestatique reservaret. Ecce enim excommunicationem more

(1) *Tom.* XI *Conc. col.* 649, 654, 655. — (2) *Ibid. col.* 645.

majorum cum sacro Concilio suisque Coepiscopis pronuntiat: quæ tamen sententia eò est gravior majorisque potestatis, quò regno cœlesti quàm terreno privari gravius est ac luctuosius. Et tamen in Conciliis passim communi Patrum decreto atque approbatione anathemata promulgantur; communi decreto Episcopi deponuntur, quorum depositio, pro spiritualis potestatis amplitudine, majorem in Ecclesiâ potestatem requireret, quàm laicorum quorumcumque; communi denique decreto, fidei dogmata ac symbola sacrique Canones promulgantur, quo nihil est in totâ religione majus aut gravius. Cùm igitur ecclesiastica omnia, quanticumque sint ponderis, communi auctoritate ac *sacro approbante Concilio* promulgentur; quæ *præsente* tantùm *Concilio* fieri dicuntur, habere ea non debemus pro ecclesiasticis.

Certè docent Patres, ac Theologi confitentur, quæ verè ecclesiastica sint, atque à Christo tradita, ea quidem in Petro et successoribus eminere: cæterùm ad omnes manare Episcopos, atque in episcopatu toto unam esse potestatem. Nihil enim Papæ attributum, quod non sub ipso et cum ipso facere ac decernere Coepiscopi possint. Rursus ergo testantur Romani Pontifices, non esse ecclesiasticam Principes deponendi potestatem, quam soli exerceant.

CAPUT IX.

De statu Imperii Romano-Germanici quædam quæ ad objectorum solutionem spectant.

Tertiò notamus, reverâ Imperatores Germanos, seu Romano-Germanicos eâ conditione fuisse, ut Romani Pontifices existimarent, præter illam potestatem, quam à Christo haberent in omnem animam christianam, aliquid sibi peculiaris juris in eos, processu temporis quæsitum et comparatum fuisse. Neque tantùm Romanos Pontifices, sed etiam alios multos in eam sententiam consensisse.

Placet colligere hîc paucis, quæ sparsim eâ de re monumenta extent, quorum etiam partem maximam suo loco retulimus (1).

Primùm autem vidimus (2), quæ à Baronio relata sunt, ut probaret jam pridem sub Othonibus, imperium Romano-Germanicum ejusque Imperatores, Romanis Pontificibus ita fuisse obnoxios, ut ab eis acciperent, non modò imperium, sed etiam successoris designandi potestatem. Hoc primum : tum illud consecutum, ut extinctâ Othonum familiâ, Romani Pontifices, suâ auctoritate designarent eos Germaniæ Principes, qui Regem Teutonum eligerent, in Romanum postea Imperatorem à Romano Pontifice promovendum. Quæ quidem Baronius à Gregorio V

(1) *Sup. lib.* II, *cap.* XXXIII. — (2) *Ibid. cap.* XL. *Bar. tom.* X, *an.* 964, *p.* 783, 784; *an.* 996, *p.* 909.

Germano,

Germano, anno Christi 996, circa ipsa initia imperii Romano-Germanici constituta esse memorat.

Hæc si tam vera sunt, quàm à Baronio magnâ vi affirmantur, fateri nos oportet, imperium Romano-Germanicum, ejusque Imperatores, in ipsâ suâ origine Romanis Pontificibus, quoad ipsa temporalia fuisse obnoxios.

Non ita multò post, circa Gregorii VII tempora, audivimus (1) quid auctor vitæ Henrici IV scripserit; nempe ad eum Pontificem à Germanis perduellibus fuisse jactatum, « non decere (Henricum IV) » tam flagitiosum, plus notum crimine quàm nomine, regnare, maximè cùm sibi regiam dignitatem Roma non contulerit; oportere Romæ suum » jus in constituendis Regibus reddi : providerent » Apostolicus et Roma ex consilio Principum, cujus » vita et sapientia tanto honori congrueret ». Hæc igitur à Germanis Gregorio VII fuisse suggesta narrat coævus historicus : « quâ subreptione delusum » Apostolicum, simul et honore creandi Regis quem » sibi fallaciter obtulerant ». Quæ profectò ostendunt his jam temporibus, in Romano Pontifice fuisse notatum peculiare aliquod jus ad constituendum eum Regem, qui postea Imperator futurus esset; atque ad eum postea deponendum.

Hunc ad locum pertinet illud, ab eodem Gregorio VII Romanis Imperatoribus postulatum, regiæ fidelitatis sacramentum, quod memoravimus suprà (2).

Sub Paschale II, qui Romanus Pontifex à Gregorio VII est tertius, ab hujus ævi historico Got-

(1) *Sup. lib.* I, *sect.* I, *cap.* XII. *Urst. p.* 382. — (2) *Ibid.*

frido Viterbiensi relata hæc sunt (1), tanquam à Romanis Pontificibus dicerentur :

> Imperium dedimus, tu pauca dedisse videris.
> Imperio nostro, Cæsar Romanus haberis.

Hinc profectum illud, quod ex Radevico retulimus, de Imperatore Lothario Saxone inscriptum Lateranensi palatio :

> Rex venit ante fores jurans priùs Urbis honores.
> Post Homo fit Papæ, sumit quo dante coronam (2).

Huc etiam facit, id quod est ab Adriano IV ad Fridericum I scriptum de *beneficio*, atque insigni coronæ imperatoriæ per Pontificem dato : quæ quanquam ab ipso Pontifice erasa et emollita, usque adeo Pontificis animo adhærebant, ut postea rursus ad Fridericum scriberet, datum à se Imperium, atque auferri posse à quo datum esset.

Id passim fuisse creditum testatur paulò post in Concilio Turonensi (*) habita ab Arnulpho Lexoviensi concio, quâ, ubi docuit eam quam Fridericus I Imperator communem cum cæteris Ecclesiæ debebat obedientiam, hæc subdit (2) : « Præterea » specialem causam habet quâ sanctam Romanam » Ecclesiam dominam recognoscere debet : alioquin » manifestissimè poterit reus ingratitudinis appa- » rere. Si enim ad veteres recurramus historias, » certum erit prædecessores ejus Imperium non de

(1) *Gotf. Viterb. Chron.* — (2) *Sup. lib.* III, *c.* XVIII. *Radev. de gest. Frid.* I, *cap.* X. *Urst. pag.* 482. — (3) *Serm. Arnulph. Lex. in Concil. Tur. tom.* X, *col.* 1415.

(*) An. 1163.

» alio jure, quàm de solâ sanctæ Romanæ Ecclesiæ
» gratiâ percepisse. Nihil igitur plus juris vendicare
» Principes possunt, quàm quod in eos contulit
» dignatio largientis ».

Neque ita multò post, Innocentius III hæc declarat (1): de Electoribus quidem, jus eorum omne ab apostolicâ Sede descendere, de electâ verò personâ, si indigna haberetur, eam à Romano Pontifice rejici posse, ne Ecclesia Romana idoneo defensore carere cogeretur : quæ in gratiam Friderici II facta et ab eo agnita, ejus deponendi jus Romano Pontifici tribuebant.

Huc accedit, quòd jam pridem Romanis Pontificibus ab Imperatoribus id præstitum fuerat juramentum, quod *fidelitatis* fuisse Romani Pontifices postea declaraverunt (2): summi certè obsequii fuisse nemo diffitetur.

Cùm ergo hæc, et sibi Romani Pontifices vendicarent, et omnes passim pronis animis acciperent; haud absurdum videbatur dejici imperio posse Imperatores, qui erga Pontificem, quo auctore regnarent, debito ac jurato officio defuissent : quam in sententiam toto jam orbe vulgatam, Lugdunenses Patres, pontificio honori faventes, facilè adductos esse nihil mirum est.

Quod autem jus illud quæsitum et adscititium, Romani Pontifices cum apostolicâ potestate sedi suæ innatâ pariter exercerent, simulque Imperatorem excommunicarent atque deponerent; excommunicationis quidem Episcopi ut participes clavium, pro

(1) *Inn. III*, *Extr. lib.* I, *tit.* VI, de Electione, *cap.* Venerabilem. — (2) *Clem. lib.* II, *tit.* IX, de Jurejur. *cap. unico*, Principes Rom.

antiquo jure ac more, se socios adhibebant; depositionem verò, in quâ jus sibi nullum, neque innatum neque quæsitum vendicarent, nolebant à se, aut pro potestate decretam, aut approbatione solemni firmatam; sed tantùm, quod res erat, præsentes esse se, atque etiam in consilium adhibitos fatebantur. Quo ritu aliquid, quod verè esset ecclesiasticum, ab Episcopis gestum nemo unquam in Conciliorum actis ostendet.

Neque tamen arbitramur, si hæc in Fridericum, sacro Concilio approbante, gesta essent, ideo statim rem esse confectam; quærendumque superesset, an ita gesta sint, ut solent ea, quibus certa Ecclesiæ fides summaque auctoritas explicatur, ut dictum est suprà (1). Consentiunt enim Catholici omnes, non ejusdem esse generis, quæ in Conciliis etiam œcumenicis fiunt; quæque expressè quæsita, quæ de fide, quæ lato canone sancita sunt, magno ab aliis habent discrimine; et tamen hîc maximum est causæ deploratæ argumentum, quòd Concilium generale non eam susceperit, neque tali facto adscribi voluerit solemnem formulam : *Sacro approbante Concilio.*

Recolique hîc volumus, id quod est à nobis perpetuâ rerum serie demonstratum : quæcumque hactenus à Romanis Pontificibus, ad deponendos Reges, etiam in Synodis sunt gesta, in iis, Deo ita providente, nunquam ac semel quidem adscriptum, hæc Patrum consensione, approbatione, decreto gesta esse : quæ formula, cùm in cæteris ecclesiasticis decretis, Pontifice præeunte perpetua solemnisque sit, certum est hæc quidem, quanquam Petri nomine

(1) *Sup. lib.* III *cap.* I.

agi videbantur, longo discrimine distincta à reliquis, quæ certò verèque essent ecclesiastica.

Ex antedictis solvimus, quæ de Francis imperia Concilio generali subjicientibus sunt objecta. Et quidem, si Franci id vel maximè tertio decimo sæculo facere incepissent, gliscente imperitiâ, tamen anteactis sæculis stare nos oportet; quantò magìs cùm id nequidem cogitaverint?

Primùm enim, si quis strictè eorum ad Gregorium IX de deponendo Imperatore responsa perpenderit, inveniet ab iis non absolutè dictum, Imperatorem à Concilio deponi posse; sed, « si exigentibus » meritis deponendus esset, nonnisi à Concilio ge- » nerali cassandum videri » : tum etiam illud de imperio Romano-Germanico dici, quod singulari titulo Ecclesiæ obnoxium credebatur; putabantque nostri tantam rem, qualis est depositio Romani Imperatoris, qui reipublicæ christianæ caput haberetur, ad Romanam licèt Ecclesiam pertineret, nonnisi exquisito totius orbis consilio (*) perfici debuisse, aut etiam potuisse. Cæterùm coronam Franciæ, nec Papæ, nec Concilio, Franci unquam subjecerunt. Imò verò non multò post, Bonifacii scilicet VIII tempore, cùm objicerentur eis depositi Imperatores, hæc statim reponebant : « Quod dicitur, quòd Papa » deponit Imperatorem : respondeo, verum est » illum quem ipse posuit, quia ab ipso accepit feu- » dum (1) ». Et de Friderico II disertè : « Quod autem

(1) *Tract. Joan. de Par. de pot. Reg. et Pap. cap.* XV. *Vind. Maj. lib.* II, *pag.* 107. *Vid. ibid. quæst. de pot. Pap. pag.* 188.

(*) Editi habent *Concilio*, nullo sensu : nos verò, codicis MS. Abb. FLEURY auctoritate fulti, substituimus *concilio.* (*Edit. Versal.*)

» dicitur de Friderico, quem deposuit Innocen-
» tius IV, dico quòd verum est, et de illo Impera-
» tore concedo; quòd Papa est ejus dominus tempo-
» ralis, quoniam ille Imperator fit per electionem,
» et à Papâ confirmationem recipit et coronam; sed
» nihil horum est in Rege Franciæ ». Hæc nostri quadraginta circiter post Fridericum depositum annis, facti recente memoriâ, respondebant.

Quò etiam pertinebat illud, sancti Ludovici tempore, à Francorum legatis dictum: Regem Franciæ, *quem linea regii sanguinis* provexit ad sceptra Francorum, excellentiorem esse aliquo Imperatore, quem sola electio provehit voluntaria (1). Quantùm autem nostri ab eo abfuerint, ut coronam Franciæ ulli alteri quàm Deo subditam esse vellent, Bonifaciana, quæ jam retulimus (2), gesta demonstrant.

CAPUT X.

Constantiensia et Basileensia decreta : Sigismundi Imperatoris in Synodo Constantiensi imperiale decretum : ejusdem Imperatoris de Romano-Germanici Imperii Principibus, declaratio.

Facile est, ex antedictis, Conciliorum Constantiensis et Basileensis ea quæ objiciunt decreta explicare. Pari enim ratione dicimus, si quid ibi à Patribus de pœnis temporalibus decernatur, id fieri consensu Principum, qui ex toto orbe christiano per legatos aderant : eoque jure, quo Ecclesia ad

(1) *Matt. Par. an.* 1239, *p.* 518. — (2) *Sup. lib.* III, *c.* XXIII *et seq.*

temporales pœnas inferendas, Principum constitutionibus adjuvatur.

Id verò ex ipso Constantiensi Concilio satìs constat. Anno enim 1415, sessione XIV, decretum legimus hoc titulo (1) : *Quòd Imperator det operam; ut Concilium sit tutum.* Sic autem decernit : « Sacrosancta Synodus exhortatur invictissimum Principem Dominum Sigismundum Romanorum et Hungariæ Regem, quatenus placeat patentes literas sub suæ Majestatis sigillis dare, et omnibus Principibus, Vassallis et subditis sacri imperii, et præsertim civibus et incolis civitatis Constantiensis præcipere et mandare, quòd manutenebunt et defendent prædictum Concilium,.... quandiu duraverit, et quicumque.... non observaverit.... sententiam imperialis banni incurrat, perpetuò sit infamis, nec ei unquam portæ dignitatis pateant,.... omnibus feudis.... sit ipso jure privatus ». Quæ ad ecclesiasticam dignitatem et utilitatem maximè pertinentia, si per sese sancta Synodus decernere potuisset, non erat cur à Rege requireret.

Quâ de re Rex decernit his verbis : « Qui statuit terminos gentium secundùm numerum Angelorum, et utrorumque ministeria ordine miro dispensans, sicut choros angelicos variis dignitatibus.... mirabiliter insignivit ; sic et Ecclesiam adhuc militantem in terris, diversis tam spiritualium quàm temporalium distinxit titulis potestatum, ut pulchra fidelibus, et infidelibus terribilis apparens, ut castrorum acies ordinata procedat ». Quâ temporalium et spiritualium distinctione ex

(1) *Concil. Const. Sess.* XIV. *tom.* XII, *col.* 115, 116.

jure divino explicatâ, temporales pœnas ipse decernit, utilitati ecclesiasticæ servituras. At si has Ecclesia per sese inferre potuisset, distinctionem vanam, neque ex jure divino Imperator explicasset, neque sancta Synodus recepisset.

Per ea tempora Fridericus, Dux Austriæ, Georgium Episcopum Tridentinum ejus civitatis aliorumque locorum possessione dejecerat. Res ad Imperatorem delata per Episcopum; Dux Episcopo restituere jussus, Imperatoris jussis non stetit. Sessione XXVIII, Episcopus postulat à Concilio Constantiensi monitorias litteras, quibus Dux bonis occupatis cedere cogeretur, sub pœnis in constitutionibus Caroli IV Imperatoris editis aliisque gravioribus. Eâdem sessione XXVIII, dat Synodus monitorium, quo declarat, Fridericum Ducem incidisse in pœnas *privationis feudorum et inhabilitationis in constitutione Carolinâ contentas*, addito anathematis vinculo (1). Non ergo has pœnas per se decernit, sed Principum adjuta constitutionibus.

Multa sanè decreta sunt à Principibus adversùs eos qui in hæresi obstinatè permanserint, quique in excommunicatione sorduerint. Ea verò legimus in constitutione Friderici II, memoratâ suprà, eademque ab aliis postea Principibus decreta, confirmata, amplificata sunt; quibus adjuta Synodus Constantiensis decernit, contumaces adversùs Ecclesiam *spiritualiter* et *temporaliter* puniendos, ut est in decreto, *contra invasores accedentium et recedentium à Concilio*, et in *monitorio contra Philippum Comitem Virtutum* (2).

(1) *Concil. Const. Sess.* XXVIII; *col.* 208, 211. — (2) *Constit. Conc. Const. cont. invas. Sess.* XV; *col.* 144: *vid. Sess.* XXXI; *col.* 216.

Quo etiam ex fonte manavit id quod est à Martino V, sacro Constantiensi Concilio approbante, editum in Bullâ *Inter cunctas*, adversùs Viclefi Hussique defensores (1); nempe, « ut quâcumque » dignitate præfulgeant, etiamsi patriarchali, ar- » chiepiscopali, episcopali, regali, reginali, ducali, » in eos ab Episcopis atque Inquisitoribus hæreticæ pravitatis *inquiratur;* ab iisque « per excommuni- » cationis pœnam, suspensionis, interdicti, necnon » privationis dignitatum, personatuum, et officio- » rum, aliorumque beneficiorum ecclesiasticorum, » ac feudorum, quæ à quibuscumque ecclesiis, mo- » nasteriis, ac aliis locis ecclesiasticis obtinent, ac » etiam bonorum, et dignitatum sæcularium, ac gra- » duum scientiarum, quarumcumque Facultatum, » et per alias pœnas, sententias et censuras eccle- » siasticas, ac vias et modos, quos ad hoc expedire » viderint ». Quæ conglobata licèt, quis non videat jure tamen diversissimo decerni, nec ab eodem fonte manare, confusèque dicta, tamen congruè aptèque singulorum ratione habitâ, intelligi exercerique debere? Quis enim cùm audiat eodem tenore intentari *privationem bonorum ac dignitatum sæcularium, ac graduum scientiarum quarumcumque Facultatum;* quis, inquam, cùm hæc audiat colligata, ideo putet ab iisdem Inquisitoribus, dignitates omnes, etiam, si Deo placet, regiam pari jure tolli posse, ac doctoratum, baccalaureatum et magisterium artium? Quare hæc omnia conglobatim licèt dicta atque congesta, tamen diligenter secerni oportere, luce est clarius.

(1) *Constit. Conc. Const. cont. invas. post. Sess.* XLV; *col.* 271.

Ac si vel maximè hujus vi decreti etiam regna tolli possunt; quis vetet intelligi de iis regnis, quæ sunt feudi ecclesiastici; cùm expressè dicatur tolli quidem feudos, sed eos, *qui à quibuscumque ecclesiis, monasteriis, ac aliis locis ecclesiasticis obtinentur?*

Vel decretum sessionis XIX audiamus, contra invasores ecclesiasticæ libertatis atque ditionis. Ibi inveniemus inter bona ecclesiastica, quæ occupata reddi debeant, bis terque recenseri, *regna, provincias, comitatus, dominia, territoria, civitates* (1). Neque immeritò; cùm regna utriusque Siciliæ, Sardiniæ, Corsicæ, ad Ecclesiæ Romanæ feudum certâ possessione pertinere constet, ut alia regna omittamus, quæ se ultro huic conditioni subjecerint, atque etiam imperium Romano-Germanicum, quod eodem vel simili jure habere pertendunt; ut profectò nec mirum esset, si in Concilio Constantiensi, privati fuissent Reges, qui amplexi hæresim, juratam Ecclesiæ Romanæ fidelitatem ejurassent. Ut autem eodem jure, Franciæ aut Castellæ, quo Sardiniæ aut Corsicæ regna adimantur, neque quis animo cogitare, neque Constantiensi Concilio, sine gravi contumeliâ, tribuere possit.

Hæc ergo, conglobatè licèt confusèque dicta, valeant aptè, congruè, distributivè, respectivè, suo quæque ordine ac modo; neque omnia eodem jure constare, aut cum potestate clavium conjuncta esse intelligantur; sed adhibitâ diligenti cautione, ad suos fontes quæque revocentur.

Quo itidem sensu decretum fuerit, ut qui Sigis-

(1) *Sess.* XIX, *in confir. Const. Frid.* II, *et Carolinæ. Vid. col.* 273 *et seq.*

mundum Romanorum Regem ad Hispaniam pacis ecclesiasticæ causâ profecturum impediant, *quâcumque dignitate, aut ecclesiastico beneficio, sæcularive priventur* (1) : quatenus scilicet eæ dignitates, ea beneficia, Ecclesiæ sint, vel innato, vel acquisito jure.

Idem dicimus de constitutione ejusdem Concilii sessionis XXXIX, cui est titulus : *Provisio adversùs futura schismata* (2) ; quâ Bonifacii VIII constitutio *Felicis*, à nobis suprà memorata (3), adversùs eos extenditur, qui *imperiali, regali, pontificali, vel aliâ quâvis ecclesiasticâ aut sæculari præfulgeant dignitate* : quæ ita intelliguntur, primùm ut temporalia ad consensum Principum referantur ; tum ut non omnia omnibus, sed singulis, quæ singulis sint congrua, applicentur.

Nec alio sensu valent ea quæ eodem modo à Concilio Basileensi sessione IX decreta sunt (*) *sub pœnâ excommunicationis et privationis dignitatis cujuslibet ecclesiasticæ aut mundanæ* (4). Neque enim illis Constantiensibus Basileensibusque formulis usquam exprimitur, hæc temporalia ad ecclesiasticum ordinem auctoritate clavium ac jure divino pertinere, de quo uno litigamus ; ac facilè intelliguntur privari dignitate, etiam mundanâ, eos in quos sibi tale jus Ecclesia comparavit.

(1) *Sess.* XVII, *in confir. const. Frid.* II, *et Carolinæ. Vid. col.* 160, 161. — (2) *Ibid. col.* 239. — (3) *Sup. hoc lib. cap.* V. — (4) *Conc. Bas. Sess.* IX ; *tom.* XII, *col.* 500, 501.

(*) In illo decreto irrita declarantur ea quæ adversùs Sigismundum Imperatorem Synodi defensorem Eugenius IV fecerat. (*Edit. Paris.*)

Et quanquam Ecclesia catholica, seu Concilium generale eam repræsentans, nullos per se feudos, nullas ejusmodi res obtinet; sacræ tamen Synodi Constantiensis ac Basileensis, eo jure quo se in Romanum Pontificem aliosque Prælatos illa jura obtinentes pollere intelligebant, de iis quoque decrevere.

Novo id exemplo in his Conciliis factum esse confiteor; neque mirum hæc, quæ nullatenus ad fidem perpetuamque morum doctrinam, sed ad variabilem disciplinam pertinent, variè tractata, ordinata, administrata fuisse.

Qui ergo hæc Constantiensia et Basileensia tanto studio inculcant, jam credo ipsi intelligunt, nihil hæc ad nostram quæstionem pertinere : velimque meminerint, quâ defensione à Concilii Constantiensis sessionibus IV et V tutos se esse putent. Nempe lata illic tam clara, tam firma de Conciliorum superioritate decreta, sic elevare solent, quòd Concilium, sessione IV, « non tractet ex proposito materias » aut quæstiones fidei, nec intendat ibi dogmata fidei » statuere aut hæreses vel errores damnare » ; neque id decretum fecerit « per modum definitionis ; » quia non additur ita secundùm fidem catholicam » esse tenendum ; nec dicitur anathema contrarium » sentientibus, ac docentibus (1) ». Hæc auctor *Doctrinæ Lovaniensium*, ex Joanne Viggers : hæc Bellarminus et alii scribunt, Melchiorem Canum secuti (2), cujus hæc verba sunt : « Si quis (tradita in » sessione IV Concilii Constantiensis) diligenter ex» pendat, inveniet ea non formam habere decreti,

(1) *Doct. Lov. p.* 73, 74. — (2) *Bell. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* XIX. *Melch. Can. de Loc. Theol. lib.* V, *cap.* V.

» quo videlicet aut fideles obligentur, aut contra-
» rium sentientes explodantur ».

Ostendant has formulas confusè congestas, *formam habere decreti :* ostendant in his propositum aliquid omnibus ad credendum : ostendant saltem in iis aliquid distinctè dictum, quod ad rem nostram, et ad clavium à Domino concessam potestatem pertineat. Quod cùm intellexerint nullo modo po se fieri, dum hæc profectò objicere pergunt, nihil aliud quàm fucum faciunt, et imperitos ludunt.

Quòd ergo sic argumentatur passim Nicolaus Dubois (1) : vel hæc esse admittenda, vel Conciliorum Constantiensis ac Basileensis contemnendam auctoritatem : næ ille suo more nugatur, qui contra Theologorum omnium, suaque etiam placita, res à Concilio obiter, confusè, indistinctè, nullâ deliberatione dictas, æquiparet iis, quæ à Concilio disertè, datâque operâ, decretæ, ordinatæ, definitæque sunt.

Idem D. Dubois Synodo Basileensi exprobrat, quòd de feudo judicare voluerit, prohibitaque sit ab Imperatore Sigismundo : quasi verò negemus fieri potuisse, ut ea Synodus, aliæve, inconsultò aliena tractarent, et ab iis vetitæ abstinerent. Sed quandoquidem hæc objicit, velim, cogitet, quæ à Sigismundo in his expressa sint actis : « Palam ac solem-
» niter protestati sumus, quòd archi-principatus,
» archi-mareschallatus, et jus eligendi Romanum
» Principem à nobis et sacro Romano imperio im-
» mediatè descendant, ac in feudum dependeant (2) ».

(1) *Pars* I *refut. p.* 29, 31 *et pass.* — (2) *App. I Conc. Bas. col.* 968, 969.

Aliâ occasione idem Sigismundus ad eamdem Synodum Basileensem hæc scribit [1] : « Notum facimus » tenore præsentium universis, quòd, cùm inter » alios orbis principatus, sacrum Romanum im» perium divinitus institutum obtineat principa» tum, etc. » Quæ à religiosissimo Imperatore dicta, de principatibus divinitus institutis, nostræ sententiæ favent. Quatenus autem ad Romanum spectant imperium, Electorumque et aliorum Principum jura ad imperium revocant, nullâ Romanorum Pontificum mentione, vehementissimè dicta decretaque videmus. Ex quo appareat in his temporalibus, nullo fidei religionisque periculo, posse quædam à Romanis Pontificibus vendicata, à Romanis Imperatoribus propulsari. Sed hæc quidem parum ad nos. Ad propositum revertamur.

CAPUT XI.

Concilium Lateranense V sub Julio II. De Concilii Tridentini decreto sessionis xxv, capite xix de Reformatione : quid nostri, etiam Curiæ Romanæ addictissimi, senserint.

Ne quid prætermittamus quod Concilii œcumenici titulo nobis objici possit, recensenda sunt quædam quæ sub Julio II, in Concilio Lateranensi, sub eâ formulâ, *sacro approbante Concilio*, decreta sunt : imprimis illud anni 1512, quòd Rex Ludovicus XII regnumque Franciæ, exceptâ Britanniâ, ac maximè Lugdunensis civitas, conciliabulo, ut

[1] *App. I Conc. Bas. col.* 964.

aiunt, Pisano adhæsissent; constat non modò excommunicationem et interdictum pronuntiatum esse, sed etiam *ex Lugduno in civitatem Gebennensem translatas nundinas* (1). Sic bellis flagrantibus, Gallisque absentibus, Julius II in Lateranensi Synodo hostili animo decernebat. Quæ quidem proferimus in exemplum eorum, quæ licèt magno nomine, nimia, et ad terrorem composita; atque ut nullo effectu, ita nullâ auctoritate gesta, nemo cordatior diffitebitur.

Objiciunt concilii Tridentini caput *Detestabilis*, de duellis, quod est sessionis XXV caput XIX de Reformatione. « Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones, Comites et alio quocumque nomine domini temporales, qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserint, eo ipso sint excommunicati, ac jurisdictione et dominio civitatis, castri, aut loci, in quo vel apud quem duellum permiserint fieri, quod ab Ecclesiâ obtinent, privati intelligantur, et si feudalia sunt, directis dominis statim acquirantur (2) ». Hæc conceptis verbis *de feudis ecclesiasticis* decreta, favent nobis potiùs quàm nocent; cùm nec tanti sceleris atrocitate compelli potuerit sancta Synodus, ut aliquid de feudis temporalibus decerneret. Interim cùm excommunicationem et feudi privationem pari verborum tenore decernat, hoc exemplo docet, optimè à nobis dictum, ad diversissimos fontes esse revocanda, quæ à sanctis Conciliis persæpe colligata atque congesta sint.

(1) *Conc. Later. V, Sess.* III; *tom.* XIV, *col.* 83. — (2) *Conc. Trid. Sess.* XXV, *de refor. cap.* XIX, Detestabilis : *tom.* XIV, *col.* 916.

Quod addit sacra Synodus : « Qui verò pugnam » commiserint, et qui eorum patrini vocantur, ex- » communicationis, ac omnium bonorum proscrip- » tionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrant » ; id à nobis relatum est inter eas causas, quibus Franciæ regnum prohibitum sit ab acceptandis tanti Concilii de disciplinâ ac reformatione decretis (1).

Hæc enim et similia effecerunt, ut anno 1576, sub Henrico III, in conventu Ordinum Blæsis habito, tametsi deputati ferè omnes è conjuratis sive ex *Ligâ* erant, Curiæque Romanæ eo nomine addictissimi, Concilii tamen Tridentini de reformatione decreta, nonnisi eâ exceptione admitterent, *salvis Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus*.

Neque etiam illa sessionis xxv clausula in constitutionem Blæsensem illata est ; cùm tam multa ex Concilii reformatione petita eò conferrentur.

Quin etiam in eâ congregatione, quæ nomine conventûs Ordinum, anno 1593, vigente *Ligâ*, habita Parisiis est, à Duce scilicet Meduanensi convocata : cùm Dux Feriæ Hispanique Concilium recipiendum urgerent, prolati sunt articuli, quibus Franci deterrerentur à Concilii decretis admittendis, quos inter articulos is legitur : « Concilium » excommunicat et privat Regem eâ civitate, aut » loco, in quo duellum permissum sit » : sessione xxv. Addita nota : « Hic articulus lædit po- » testatem Regis, qui temporali suo ullâve ejus parte » privari non possit ; cùm eo respectu nullum su- » periorem agnoscat, qualiscumque ille sit (2) ».

(1) *Bochel. Dec. Eccl. Gall. lib.* v, *cap.* XLV. — (2) *Vid. Dupleix, tom.* IV *Histor. Henr. IV. Thuan. lib.* CV.

Quæ

Quæ, jussu Cardinalis Pellevei, conjuratorum antesignani, qui sacro Ordini præsidebat, allata, eo tempore et loco ubi Romana Curia regnare videbatur, ostendunt quàm sit insitum Francis ne quid ecclesiasticæ potestati in temporalia juris tribuant.

Sic decreta de rebus temporalibus à Conciliis etiam œcumenicis prolata, rata sunt vel irrita, prout Principum vel consensione admittuntur, vel dissensione respuuntur : nedum ad clavium divinam potestatem aut ad fidei invariabilem regulam pertinere possint. Atque hæc quidem sunt, quæ ex Conciliis œcumenicis opponantur; patetque clarissimè sacras Synodos de rebus temporalibus nihil auctoritate clavium decrevisse.

CAPUT XII.

Nostri sæculi gesta ultimo loco reservata : dissidium Venetum, sub Paulo V, Henrici IV Magni operâ compositum.

Priorum sæculorum gestis evolutis, quæ nostro ævo nostrâque memoriâ gesta sunt, ultimo reservamus loco.

Quòd anno 1602, Dux et Senatus reipublicæ Venetorum de bonis immobilibus per ecclesias ac monasteria, sine Senatûs licentiâ acquirendis, quædam judicia legesque edidissent, et quasdam ecclesiasticas personas *propter prætensa crimina carceri mancipassent* (1), Paulus V, die 17 aprilis, anno

(1) *Monit. Paul. V, ap. Gold. tom.* III, *p.* 282.

Christi 1606, pontificatûs primo, monitorium promulgavit, quò Ducem ac Senatum, nisi ea omnia certis præstitutis temporibus revocarent, excommunicatos, civitatem ipsam Venetorum terrasque omnes eorum ditioni subjectas, ecclesiastico interdicto suppositas nuntiat et declarat.

Statim atque id Breve perlatum est ad Episcopos ac Prælatos Venetæ ditionis, ad quos directum erat die 6 maii; prodiit ad eosdem edictum *Leonardi Donati, Dei gratiâ Venetorum Ducis* nomine (1), in quo annotamus ea quæ ad quæstionem nostram faciunt. Hoc primum : « Nos qui tranquillitatem ac » quietem dominii, nostro regimini à Deo commissi » servare tenemur, et auctoritatem Principis, ne- » minem superiorem in temporalibus sub divinâ » majestate agnoscentis debemus tueri, etc. » Tum ista : « Cùm cognoverimus præfatum Breve, contra » omne jus et æquum emanasse, et contra ea quæ » divina Scriptura et sanctorum Patrum doctrina » sacrique canones præcipiunt, in præjudicium auc- » toritatis sæcularis à Deo nobis traditæ, et liberta- » tis reipublicæ nostræ, cum perturbatione tran- » quillæ possessionis,.... non sine omnium scandalo » promulgatum fuisse; prædictum Breve non modò » ut injustum indebitumque, verùm etiam ut nul- » lum nulliusque roboris aut momenti, nobis ha- » bendum esse non dubitamus; atque ita invalidum, » irritum, et fulminatum illegitimè, et de facto » nulloque juris ordine servato; ut ea remedia ad- » hibenda non duxerimus, quibus majores nostri et » alii supremi Principes usi sunt cum Pontificibus,

(1) *Monit. Paul. V, ap. Gold. tom.* III, *p.* 285.

» qui potestatis sibi in ædificationem traditæ, limites » ac modos egressi fuerint ». Sic ipsâ per se notâ nullitate contenti, appellationem ad Concilium œcumenicum superfluam censuerunt. Hujus dissidii eventus cùm neminem lateat, tantùm observamus hîc aliqua, quæ causam nostram spectent.

Primùm : excommunicatos Ducem et Senatum reipublicæ Venetorum; civitatem aliasque ejus imperii terras ecclesiastico interdicto suppositas; nihil sollicitatum imperium; et excommunicationem penitus à depositione sejunctam, contra quod Gregorii VII tempore sentiebant; cæterùm de depositione nihil actum esse, neque auctoritate apostolicâ dissolutas leges à Senatu conditas, quas Pontifex improbaret, sed jussum Senatum ut eas antiquaret : metuentibus, ni fallor, Romanis curialibus, ne depositiones aliaque ejus generis, oculato sæculo, jamque harum rerum pertæso, parum approbari possent.

Secundò : Ducem ac Senatum, dato edicto, professos Principum potestatem in temporalibus soli Deo subesse : Papam, dum ad ea prosiliret, egressum esse limites ac modos traditæ sibi à Deo potestatis : ejus decretum Scripturis, Patribus, sacrisque Canonibus adversari.

Tertiò : omnes Venetos atque Ecclesiasticos Religiososque, haud minùs quàm laicos, exceptis paucissimis (*), eâ doctrinâ nixos, Senatui obtemperasse, decreta Pauli V pro nullis habuisse.

Quartò : constitisse decretum Leonardi Ducis :

(*) Ii fuerunt, præter omnes Jesuitas, nonnulli ex familiis Capucinorum et Theatinorum, qui, Senatui ne obtemperarent, maluerunt esse exules. (*Edit. Paris.*)

constitisse leges, quas de temporalibus rebus Senatus dixerat; tametsi ecclesiastica bona personasque concernerent : nihil eorum à Senatu fuisse revocatum : excommunicationem rerum temporalium causâ latam, prætextis licèt ecclesiasticis immunitatibus, pro nullâ habitam, ac reverâ ut talem per sese cecidisse; nullâque vel in speciem à Senatu veniâ postulatâ (*), aut absolutione acceptâ, pro Catholicis atque Ecclesiæ Romanæ filiis eos esse habitos.

Quintò : factum id esse Henrici IV operâ, totâ Galliâ, imò etiam totâ Ecclesiâ applaudente : Hispanis etiam in hujus gloriæ partem venire cupientibus (**) : nullo Catholico extra Curiam Romanam suscipere conato Pauli defensionem; nullo oppugnante ea, quæ Senatus, publico edicto toto terra-

(*) Cardinalis DE JOYEUSE, cui hoc negotium Henricus Magnus commiserat, quemque Pontifex suâ instruxerat auctoritate, cùm Senatus nollet aut petere absolutionem, id quod Pontifex vehementer cupiebat, aut etiam illam non petitam saltem accipere, dixit in Senatu : *Sublatum esse interdictum*; et Senatus *carceri mancipatos Ecclesiasticos* tradidit, non quidem *ei Prælato* cui Papa jusserat; sed legato Regis Franciæ. Historia pauca habet exempla *dissidiorum*, quæ, ut illud, ad finem usque tam firmiter et constanter defensa fuerint. (*Edit. Paris.*)

(**) Rex Hispaniarum Philippus III solus dilatæ pacis causa fuit, dum se cum omnibus suis copiis Pontifici offerebat, ad bellum Venetis inferendum. Vid. ejus epist. ad Paulum V, ap. Thuan. lib. CXXXVII. Deinde, seu pudore victus, seu quâlibet aliâ de causâ, pacis arbiter esse voluit; et quidem nonnullas conditiones proposuit. Veneti ipsum arbitrum admiserunt; non item conditiones, quas, ut iniquas, nec reipublicæ dignas majestate respuerunt. Quapropter, rebus demum compositis, quanquam uno Henrico Magno reconciliatæ pacis honor deberetur, et Hispani exiguam operam navassent, Veneti tamen Hispaniarum quoque Regi gratias referri jusserunt. (*Edit. Paris.*)

rum orbe promulgasset : quin etiam edictum à nullo Romano Pontifice, ullâ unquam censurâ fuisse improbatum.

Sextò : non promoveri aut augeri, sed potiùs atteri rem ecclesiasticam nimiis aut præposteris inceptis ; defendique potuisse, adversùs Pontifices vehementissimos ac nimia ausos, temporalia jura supremarum potestatum, integrâ religione Sedisque apostolicæ reverentiâ ; cùm ille Frater Paulus Calvinianæ hæresi, quam cucullatus fovebat, per eorum dissidiorum occasionem (*), aditum aliquem quærens, nullum invenerit, aut Senatum inducere ausus sit, insidiosissimus licèt, ad infringendam Sedis apostolicæ majestatem.

Hæc perpendant, qui religione semel nominatâ, Romano Pontifici permittenda omnia, etiam temporalia ; eamque sententiam ad Romanam fidem putant pertinere.

Neque eo secius hæc atque alia hujusmodi dissidia, et inviti commemoramus, et toto animo, ut Ecclesiæ simul et reipublicæ noxia aversamur ; gravemque putamus divini numinis ultionem incumbere his, qui hæc vel induxerint, vel libenti animo susceperint, aut ullo modo aluerint, vel ad

(*) Eorum dissidiorum occasione, anonymus libellum fixerat Venetiis, quo rempublicam adhortabatur ad desciscendum ab Ecclesiâ Romanâ. Senatus in libelli auctorem inquiri jussit, et interea edicto confirmavit ; se à fide et obedientiâ sanctæ Sedis nunquam discessurum. Hujus dissidii tempore, FRA-PAOLO, usus operâ Marci-Antonii DE DOMINIS, edidit apud Anglos Historiam Concilii Tridentini, eo nempe consilio, ut Curiam Romanam calumniis respergeret, et sanctæ Synodi decretorum imminueret auctoritatem. (*Edit. Paris.*)

ea ocius restinguenda sudoribus ac sanguini peper-cerint.

CAPUT XIII.

Cardinalis Bellarmini libri adversùs Barclæum : Senatûs decretum, antiquis ejusdem Senatûs decretis congruum, quæ sacra Facultas susceperit : regii Consilii decretum, Perronii Cardinalis operâ.

Anno 1610, 26 novembris, aliquot mensibus post Henrici IV infandam ac parricidialem cædem, Cardinalis Bellarmini tractatus de potestate summi Pontificis in temporalibus, adversùs Guillelmum Barclæum, prodiit. Is statim à Parlamento Parisiensi est proscriptus, « vetitumque est, sub pœnis » læsæ majestatis, ne quis eum librum haberet, » ederet, venderet, ut qui contineret falsam et de» testabilem propositionem, eò pertinentem, ut » submitterentur homini à Deo constitutæ supremæ » potestates; et adversùs eorum personas et imperia » subditi populi concitarentur [1] ». Interdictum toto regno, ne quis eam propositionem directè vel indirectè doceret.

Hoc Senatûs decretum consonabat ei quod ab eodem Senatu (*), anno 1561, editum fuerat, jussusque Tanquerellus hæc verba promere : « Mihi » displicet, quòd dixerim, quòd Papa Christi Vi» carius Monarcha, spiritualem et sæcularem po-

[1] *Arrêt du Parlem.* 26 *nov.* 1610. *Vid. lib. cui titulus :* Recueil de piéc. concern. l'hist. de Louis XIII. *Par.* 1717; *tom.* IV, *p.* 11.

(*) 12 novemb.

» testatem habens, Principes suis præceptis rebelles,
» dignitatibus privare potest (1) ».

Item ab eodem Senatu, anno 1595, eamdem doctrinam ejurare jussus est Florentinus Jacob Clericus regularis sancti Augustini.

Utroque decreto vetita sacra Facultas hanc doctrinam permittere, gratias Senatui egit, decretisque paruit.

His ergo consona adversùs Bellarmini librum Senatus decreverat; cujus decreti, Cardinalis Perronii operâ, suspensa est à supremo Regis Consilio, executio, usque ad Regis beneplacitum (2); decretumque id eâ est formâ, quâ Rege præsente decerni solet.

Causabatur Perronius Bellarmini in Ecclesiam merita, dicebatque, pupillo Principe ac novo principatu, omitti oportere ea, quæ Romanæ Curiæ displicerent. Datum ergo temporibus, ut res in suspenso haberetur; neque quidquam aliud potuit impetrari. Data clam opera est, ne Bellarmini hic evulgaretur liber, aut sententia doceretur, virique tantùm nomini et honori parcitum. Alii laudabant Perronii prudentiam : plerique, hoc obtentu, veterem Galliæ vigorem infringi, et gliscere adulationem dolebant.

(1) *Bochel. Dec. Eccl. Gall. lib.* v, *cap.* vi, vii. *Vid. Dup.* xvi *sæc. p.* 1469. — (2) *Rec. de pièc. etc. ibid. p.* 13.

CAPUT XIV.

Conventus Ordinum regni 1614. *Articulus propositus à tertii Ordinis deputatis : cur Clerus obstiterit, adjunctâ nobilitate : Perronii Cardinalis oratio quatenus à Clero probata : an hæc novissimæ Cleri Gallicani Declarationi noceant?*

Anno 1614, habiti sunt, jubente Rege, generales Ordinum regni conventus; anno deinde 1615, decembris 15, à tertii Ordinis deputatis, inter articulos Regi offerendos, primus hic fuit [1] : « Ne invalesceret perniciosa doctrina, quam ab aliquot » annis contra Reges ac potestates à Deo constitutas, seditiosi homines inducere conarentur : Regi » supplicandum ut haberetur id pro lege fundamentali regni, in conventu Ordinum fixâ : à nullâ » potestate deponi posse Reges nostros, aut eorum » subditos à sacramento fidelitatis absolvi : eamque » doctrinam, ut verbo Dei consonam, ab omnibus » tenendam et subscribendam, etiam ab Ecclesiasticis, antequam ullius benificii possessionem obtinerent : contrariam sententiam, quòd Reges occidi ac deponi possent, ut impiam ac detestabilem » esse rejiciendam : quicumque exterorum eam tuerentur, publicos regni hostes; quicumque civium, » perduelles ac majestatis reos nullo discrimine judicandos ».

Sacro Ordini grave visum est, à regni Ordinibus,

(1) *Merc. Franc. et Hist. de Louis XIII*, *Par.* 1716; *tom.* 1, *pag.* 297.

auctoribus tertii Ordinis deputatis, de religione decerni; tum de auctoritate Papæ moveri controversias, ac fieri decreta, quibus Ecclesiæ scinderentur. Cardinales, qui conventui frequentes aderant, magni apud omnes nominis atque auctoritatis, his maximè movebantur : decretumque est, articulum non esse admittendum. Delegatus à sacro Ordine Perronius Cardinalis, adjunctâ nobilitate, ad tertii Ordinis deputatos, eam orationem habuit (1), cujus mentionem sæpe fecimus. Summa est : « De tribus » agi : primum, de Regum parricidiis : alterum, an » Reges nostri supremâ temporali potestate gaude» rent, nullius scilicet feudo obnoxii ; ac de his duo» bus nullam esse controversiam ». Tertium caput, *de quo esset quæstio*, ita Cardinalis proponebat : « An Reges dato sacramento ad tuendam catholi» cam fidem Deo ac populis obligati, si eam fidem » publicè ejurarent ac persequerentur, hujus jura» menti religione contemptâ, deponi possint, ac » subditi vicissim exsolvi à præstito fidelitatis sacra» mento, et à quo id fieri possit ». Contendebat autem eam quæstionem inter *problematicas* recensendam (2); eo quòd « ab undecim sæculis nunquam » ei in Ecclesiâ propugnatores defuissent : ad hæc si » judicanda videretur, id fieri non posse à conventu » Ordinum, qui sæcularis esset, oborturaque hinc » schismata, imò etiam hæresim, cùm anteacta sæ» cula, ipsique Pontifices erroris damnarentur ;.... » multa quoque in regnum et rempublicam incom» moda, perturbationes graves secuturas : quin etiam

(1) *OEuv. div. pag.* 599. — (2) *Ibid. p.* 601, 602.

» nocere Regum incolumitati ac majestati ea, quibus
» illam adjuvare vellent ».

Hæc vir maximus toto eloquentiæ flumine peroravit. Jam objicitur nobis, non modò tanti Cardinalis archiepiscopi Senonensis toto orbe celebratissimi, ac de Ecclesiâ catholicâ bene meritissimi, verùm etiam Cleri totius, cujus nomine agebat, auctoritas; quæ duo magno habemus discrimine. Aliud enim est Cleri decretum, aliud ab oratore ingeniosissimo quæsita et aptata causæ argumenta.

Ac de Clero quidem quod objici potest, nostros nempe Episcopos nunc à majorum sententiâ deflexisse, cùm id anno 1682 declararint, quod ne declararetur, eorum antecessores, anno 1615, tanto studio obstiterunt : facilis responsio ex dictis.

Quòd enim Clero Gallicano anno 1615 displicuit, hæc quæ ad religionem pertinerent, nomine Ordinum regni fieri, idque auctoribus laicis tertii Ordinis deputatis, nihil ad conventum nostrum anni 1682 attinet. Conventus Ordinum regni, licèt ibi sacer Ordo, et ut regni membrum intersit, et pro suâ dignitate primas ferat, tamen civilis conventus est, reipublicæ, non rei ecclesiasticæ causâ convocatus; ubi Ordo ecclesiasticus, conventûs tertia pars, à duobus Ordinibus laicalibus numero ac suffragiorum auctoritate vincitur; de cujus articulis Rex decernit supremâ auctoritate : conventus verò noster anni 1682, totus ecclesiasticus, ac de re ecclesiasticâ congregatus, à Rege non decreti firmamentum, sed executionem, Patrum more, expectavit.

Quòd autem anno 1615 metuebant ne schismata fierent, gravi adversùs Catholicos, qui à nobis dis-

sentirent, intentatâ censurâ, id conventus noster cavit, dum et veritatem asseruit, et ab omni censurâ temperatum esse voluit.

Quæ cùm ita sint, nihil jam necesse est nos de Perronio Cardinale admodum laborare, utcumque adversæ sententiæ favisse videatur. Facilè enim credimus vehementissimum oratorem, ipso, quo rapiebat cæteros, eloquentiæ impetu, fuisse abreptum : neque veritum auditores ultra metas impellere, ut cùm se repressissent, tamen quo ipse vellet loco consisterent, atque à censurâ abstinerent. Quanquam et aliæ causæ inerant, cur in Romanam Curiam propenderet; ut nec mirum sit, si Gallicani Patres potioribus ducti momentis, ab ejus sententiâ discesserint.

Ne quid tamen prætermisisse videar, de ejus oratione, quæ meo quidem judicio momenti sint maximi, pauca dicam.

CAPUT XV.

In Perronii Cardinalis oratione ad tertium Ordinem annotata quædam : ejus dicta confutantur : acta laudantur : hujus controversiæ finis.

Ac statim occurrit ipsa quæstio artificiosissimè constituta. Illud ex dialectices regulis, atque ab intimo artificio depromptum, quòd oppugnaturus universalem negativam istam, quam legis fundamentalis loco esse volebant : *Nullo casu Reges à Pontifice deponi possunt;* opponebat ille particularem affirmativam hanc : « Possunt à Pontifice deponi aliqui

» Reges, his nempe conditionibus, si fidei catholicæ » propugnandæ sacramento obligati sunt, si eam » deserunt; si denique persequuntur [1] ». Quibus cùm finibus quæstionem circumscriberet, eò coarctare adversarios nitebatur, ut, quod erat invidiosissimum, Reges hæreticos, violatique jurisjurandi reos, ad hæc persecutores, defendere viderentur. Illud interim studiosissimè tacuit, quod sæpe jam diximus : inter indirectæ potestatis defensores, neminem unquam fuisse aut esse potuisse, qui se his finibus contineret; quippe cùm indirectam potestatem Dei gloriâ, animarum salute, et potestate clavium metiantur : quam quidem ad hos tres redigere casus, non modò esset absurdum, verùm etiam hæreticum.

Quare nec ipse Cardinalis, qui se ad eos redegisset, quidquam probare potuit, nisi ultra tenderet; protulitque depositos Henricos (*), Fridericos (**), nullum catholicæ fidei articulum denegantes, Childericum etiam Francico regno, et Græcos Imperatores imperio Occidentali nudatos, cùm nihil Ecclesiæ repugnarent. Nec tantum virum puduit allegare Gregorium Magnum, tanquam privaturum imperio reges, si unius xenodochii privilegium violassent.

Id sensit vir acutissimus, atque ultro professus est, « adhiberi à se ejusmodi exempla, quatenus in» servire possent huic thesi generali : dari quosdam » casus, quibus subditi exsolvi possent à præstito » Regibus sacramento ; aut huic hypothesi particu» lari : licere id fieri in Principes hæreticos, sive

(1) *Vid. Perr. loc. cit. p.* 600.

(*) IV et V. — (**) I et II.

» apostatas, ac persecutores (1) ». Tanquam in oratoris potestate esset, coercere ad arbitrium ipsam argumentorum vim; non autem aut totâ vi suâ valeant, aut, si nimis probant, totâ vi suâ corruant.

At illud dissimulare non possum, quòd etiam ab Orientalibus bellis sacris præsidium quærit; contenditque: non alio nomine justum piumque esse Christianorum adversùs Turcas bellum, quàm quod infidelis Princeps, nullum jus sibi in Christianorum provincias comparare possit : « Quod negare, in-» quit (2), nihil aliud esset, quàm errorem Lutheri » defendere, priscorumque heroum, qui adversùs » Mahometanos tanta bella gesserunt, sancti etiam » Ludovici damnare memoriam ».

Neque illud perpendere voluit, Mahometanos ac Turcas, ex quo extiterunt, hostilem animum, atque inexpiabile bellum professos adversùs christianas provincias, meritò ut perpetuos hostes atque invasores haberi, qui etiam ubi pacem se fovere simulant, nihil nisi bella cogitant, idque ex ipsis impiæ legis placitis : nullâ nobiscum pace tutâ, nullo fido fœdere, nullo unquam beneficio, nisi cyclopico; ut extremi pereant, quibus interim pepercisse videantur. Quo jure quis dubitet justa Christianorum inter se adversùs communem hostem fœdera, justas societates; ac prorsus suo more insanisse Lutherum, qui à tetris prædonibus bellum amoliretur? Hæc quàm procul absint à nostrâ quæstione, ne imperitissimos quidem fugit, nedum tantum virum latere potuerit; qui tamen hîc, si Deo placet, et sancti Ludovici damnandam memoriam, et Lutheri errores crepabat, credo, ut pueros territaret.

(1) *Vid. Perr. loc. cit. p.* 602, 603. — (2) *Ibid. p.* 630.

Pessimum et illud quod toties inculcavit : causam depositionis, vel maximè in eo esse, quòd mutuo sacramento, et se Reges populis ad tuendam rectam fidem, et populi Regibus ad fidele obsequium obligarint; ut si illi à juramenti religione discesserint, hi quoque vicissim à dato sacramento absolvi possint : neque verò obstare « quòd Reges etiam » ante coronationem factamque unctionem, ac » præstitum jusjurandum regnent; responderi enim » ab indirectæ potestatis defensoribus, Reges nondum consecratos sic haberi, ut qui jam in prædecessoribus solemne jusjurandum populis præstiterint (1) ». Hæc enim quam vanè jactentur, multa demonstrant; imprimis quòd ne illud quidem ad causam, hoc est, ad pontificiæ potestatis quæstionem pertinebat : quippe cùm si semel statuamus Reges conditionali tantùm conventione regnare, jam, nullo pontificiæ potestatis interventu, sponte evanesceret illa regii nominis auctoritas, ruptis conventis conditionibus quibus niteretur. Huc accedit illud à Cardinali pro certo positum : Principum juramentis eam contineri regnandi conditionem, quâ deficiente simul solvantur imperia; quod ille immeritò pro certo habuit. Ea enim juramenta valere ut commendetur infigaturque Principis animo vera fides; non eo profectò ut regnandi jus ad conditionalia pacta necessariò revocetur, ut suo loco docuimus, et Anastasii, Leonisque Imperatoris suprà memorata exempla testantur (2).

Neque tolerari potest quòd Perronius ita argumentatur (3) : « Aliud esse, adversùs jurisjurandi

(1) *Vid. Perr. loc. cit. p.* 599, 627, 628, 630, 643. — (2) *Sup. lib.* II, *cap.* VII, XI, XII *et seq.* — (3) *Perr. loc. cit. p.* 628, 663.

» religionem actu quodam, aliud ipsâ professione pu-
» gnare, aliud peccare adversùs jusjurandum, aliud
» ipsum jusjurandum evertere contrario etiam edito
» jurejurando.... Et quidem cùm aliquis Princeps
» injustè judicat, peccare illum contra jurisjurandi
» religionem; at si profiteretur juramentoque fir-
» maret, se semper injustas dicturum sententias;
» tum verò everteret, inquit, ipsum jusjurandum
» de servandâ justitiâ, simulque regnum abdicaret,
» eversâ conditione regnandi ». Ita deinde respon-
det (1) : « Regni sub Christo obtinendi fieri incapa-
» ces, qui à præstito ipsi christianisque populis fidei
» catholicæ servandæ sacramento defecerint ». Hîc
lubens à tanto viro quærerem, in historiis ac libris,
quos studiosissimè evolvit, ecquem invenerit Prin-
cipem, qui ipsam justitiam factâ professione ejura-
rit? Certè neminem. Multos autem à rectâ fide
abhorruisse lugemus, qui nihilo secius rempubli-
cam bene gesserint; quandoquidem Deo placuit,
veram fidem, non humanâ sapientiâ comparari, sed
divinâ gratiâ provenire. Quorsum ista? Ut pateat,
illam quam fingit Cardinalis de justitiâ ubique con-
temnendâ professionem juramento firmatam, ne in
insani quidem Principis mentem incidere posse.
Quamobrem si fingendum est quid fieret de Prin-
cipe qui ita justitiam ejuraret, facilè respondemus,
amovendum eum à gubernaculis, dandumque tuto-
rem, non quidem ut ei qui regnandi conditionem
violaverit, sed ut ei qui propriè strictèque supra
omnem humanum morem insaniat. Ita, inquam, ei
tutor adhibendus esset, uti phreneticis ac furenti-

(1) *Perr. loc. cit. p.* 628.

bus Principibus factum est, ab iis ad quos pertinet; non tamen profectò à Romano Pontifice aut sacrorum Antistitibus, qui quidem nihilo magìs huic rei se immisceant, etiamsi eam vel maximè placet fieri, ex conditionalibus pactis. Maneret enim jus suum integrum liberæ civitati; quo jure fraudari nequeat; nequidem si religio conditionali fœdere continetur. Eo enim casu, postquam de religione sacrisque, sacrorum Antistites, tum de imperio, libera respublica civitasque decerneret; ut profectò hæc omnia, quæ tanto circuitu apparatuque verborum amplificat eloquentissimus Cardinalis, extra causæ statum tota sint, nec nisi imperitis fucum faciant.

Quòd autem declamat Reges, sacramento dato, Christo Regi obnoxios, « ipso feloniæ crimine, excidere feudis, quos à supremo Domino Christo obtineant »; tanquam Christo Regi, accepto à Regibus fidelitatis sacramento, novum jus in Reges comparetur : hæc ut in populari oratione toleramus, ut theologicè ac seriò dicta respuimus; neque propterea tanti viri judicio nostrum anteponimus; sed tamen docemus multùm interesse, an quis oratoriis ampullis, an theologicâ gravitate ac simplicitate disserat.

Cæterùm id sufficit maximi Cardinalis gloriæ, quòd si ejus dicta quædam reprehendere cogimur, certè gesta laudamus. Gloriatur enim, nec immeritò, « se verè genuinèque Francum Francorumque filium, semper adhæsisse Regibus, semper respexisse Reges; ac post Henrici III necem, Henrico IV Magno obsecutum esse; et quidem tutâ conscientiâ, ex utriusque partis sententiâ; cùm » ille

» ille Princeps nunquam incorrigibilis fuerit, relap-
» sus verò habitus sit, informatione falsâ [1] ». Optimè omnino. At illud interim constat : eum, dum tutâ conscientiâ sequitur Principem à Romanis Pontificibus regno exclusum, abundè docuisse quàm facilè hæc à Pontificibus, circa imperium ac res temporales decreta, viri boni gravesque omittere potuerint.

Hæc ad orationem Perronii dicenda habebamus. Et quidem ea omnia de regnandi conditionalibus pactis, quæque sint aut esse fingantur, quæque etiam esse possint, uno verbo transegimus ; quæstionesque eas à causâ nostrâ prorsus alienas, ab hâc disputatione procul amovimus : quippe cùm agamus de jure divinitus annexo clavium potestati, non de ejusmodi, quales fingi possent, Regum populorumque conventionibus.

Reliqua, quæ tantus Cardinalis copiosissimè prosequitur momenta rationum, aptatosque causæ ab artifice summo veterum locos priscæque historiæ, hîc excuti nihil necesse ; cùm hæc omnia suo loco, in hâc tractatione, diligentissimè perpensa atque explorata sint, presso etiam plerumque auctoris gravissimi nomine.

Neque id omisimus, quod est occasione hujus controversiæ coram ipso Rege, à sapientissimo Principe Condæo peroratum [2] ; nihilque hîc dicendum superest, quod ad nostram quæstionem faciat, nisi id : rem ad Regem evocatam, ac postea silentio esse transactam.

[1] *Perr. loc. cit. p.* 636. — [2] *Sup. lib.* I, *sect.* II, *cap.* III.

CAPUT XVI.

Censura Sanctarelli. An Cardinalis Perronius jure metueret, ne Ecclesia errasse videretur, si censurâ notata esset illa de deponendis Regibus sententia.

Cæterum cùm de deponendis Regibus nova quotidie scripta prodirent, atque Antonii Sanctarelli exitiosissimus eâ de re circumferretur liber; ne porrò pergerent, his inventis, Ecclesiæ conciliare odia, ac rempublicam commovere, nostræ Facultati visum est, etiam censurâ comprimendam ingeniorum licentiam : atque anno 1626, magno omnium consensu Magistrorum, totiusque regni applausu, illud decretum prodiit quod suprà retulimus (1).

Non illi metuerunt, quod Perronius Cardinalis nimio causæ suæ studio, in illâ oratione imminere dixerat (2) : ut si sententia de deponendis Regibus censurâ notaretur, Sedes apostolica aberrasse à fide, imò ipsa à multis jam sæculis cecidisse videretur Ecclesia; non id, inquam, metuerunt. Satis enim intelligebant, illos qui eam sententiam secuti essent, non eam amplexatos, ut dogma fidei, uti à nobis luculentissimè demonstratum est : neque verò ignorabant præstandam Theologis ipsam Ecclesiæ Romanæ fidem, non etiam magnorum quamlibet virorum, aut Romanorum quoque Pontificum opiniones certis temporibus natas : neque iis præjudicari adversùs veritatem ac majorum doctrinam. Neque enim si Papias, Justinus, Irenæus, aliique aposto-

(1) *Sup. lib.* I, *sect.* II, *cap.* IV. — (2) *Perr. loc. cit. p.* 634.

lici viri ac sancti Martyres mille annorum regnum approbarunt, communisque ea primis sæculis sententia ferebatur, ideo nunc vetamur rejicere eam, ut evangelicæ apostolicæque doctrinæ contrariam; quantò minùs eas, quæ postremis sæculis opiniones succreverunt? Imò id argumentum fuerit divinæ providentiæ tuentis Ecclesiam; quod ingeniis ultro in dubia aut falsa labentibus, cursus tamen opinionum divino Spiritu sustentetur, quominus in Ecclesiæ fidem irrumpat. Quare sacra Facultas nihil dubitavit subortam de deponendis clavium auctoritate Regibus opinionem *improbare et damnare tanquam novam et falsam, erroneam, ac verbo Dei contrariam.* Id tantùm cavit, ne hæreticam, tacente Ecclesiâ, declararet. Huic censuræ consonant articuli, anno 1663, Ludovico XIV oblati, quos alio loco memoravimus (2): à quibus Facultatis nostræ decretis, uti incœpimus, ita in his desinemus; Deoque agimus gratias, quòd hanc tractationem à remotissimis usque temporibus ad nostra tempora, eo duce atque auctore, deduximus, nostramque doctrinam tot labentibus sæculis immotam invictamque præstitimus.

(1) *Sup. lib.* 1, *sect.* 1, *cap.* v. *Vid. Diss. præv.*

CAPUT XVII.

Recapitulatio dictorum ad Caput I Gallicanæ Declarationis de temporalis potestatis supremâ auctoritate : an quod Cardinalis Perronius objecit, nostram sententiam Romani Pontifices pro erroneâ habuerint? An ab ullis Conciliis damnata sit? An aliquis ex eâ adversùs Ecclesiæ auctoritatem metus?

Jam quæ ex dictis, totâque hâc tractatione consequantur, paucis colligamus. Et quidem, id erat nobis propositum uti doceremus, non modò nostram sententiam ab omni censurâ esse liberam, sed etiam veram, antiquam, firmam ; ac si censura adhibenda sit, eam meritò in adversarios intorqueri. An id probaverimus, recensitis omnibus quæ pro utrâque parte retulimus documentis, intueri placet.

I. Ergo hæc demonstravimus (1) : quam ecclesiastico ordini, Romanoque Pontifici, virtute clavium tribuunt rerum temporalium ac deponendorum Regum, sive directam, sive indirectam potestatem, eam ad nimia, periculosa, horrenda deducere, ejusque sententiæ novitate totam Ecclesiam perturbatam.

II. Gregorium VII, qui primus omnium de deponendis Regibus cogitavit, etiam requisitum, nullum ejus rei exemplum, nullam auctoritatem proferre potuisse : nec nisi manifestè vana, nimia et nulla respondisse : eumdem nec sibi constare po-

(1) *Sup. lib.* 1, *sect.* 1.

tuisse; novaque superstruxisse novis, quo ausu suis decretis omnem auctoritatem abrogasse.

III. Eam potestatem in omnibus veteris novique Testamenti libris penitus inauditam, neque unquam traditam, cùm res atque occasio id maximè postularet; imò disertè explicatum à lege, à Prophetis, à Christo, ab Apostolis, regiam potestatem in temporalibus soli Deo subesse, eique potestati, etiam sævienti, atque Ecclesiam persequenti, in civilibus rebus præstandam obedientiam, nedum illi ullâ etiam pontificiâ auctoritate repugnetur [1].

IV. Eam doctrinam ad secuta sæcula dimanasse, et usque ad extremum ferè undecimum sæculum Regibus idololatris, apostatis, hæreticis, excommunicatis, Ecclesiam persequentibus, fidem atque obedientiam integram esse servatam : nunquam vel intentatas minas depositionis, neque quidquam, de eâ unquam, cùm id res maximè posceret, à quoquam Christiano, sive clerico sive laico fuisse jactatum; sed omnes ita concurrisse in obsequium, ut qui nihil aliud cogitarent [2].

V. Id factum iis regulis atque sententiis, quæ ad omnem ætatem, ad omnia tempora æquè pertineant; pessimèque mereri de christianâ religione eos, qui postremâ ætate dixerint, Apostolis, Martyribus, Patribus, Romanis denique Pontificibus, civili potestati etiam adversanti obedientibus, nocendi vires, non autem voluntatem atque animum defuisse.

VI. Quæ à Gregorio VII ac deinceps in eam rem

[1] *Sup. lib.* I, *sect.* II. — [2] *Ibid. lib.* II.

decreta gestaque sint, pessimis initiis, pessimo exitu processisse.

VII. Qui Gregorio VII auctore, à Regis obedientiâ recesserint, manifestè falsâ opinione ductos, malè intellecto interdicto de vitandis excommunicatis; eorumque doctrinæ secutos Pontifices, Theologos omnes atque Canonistas, ipsum etiam Gregorium VII obstitisse (1).

VIII. Pontifices Romanos in deponendis Regibus Gregorium VII de facto imitatos, non de jure processisse; neque unquam quæsitum, neque canone aut professione editâ constitutum, utrum et quid Ecclesiæ circa temporalia ordinanda Christus concesserit : unum Gregorii VII factum pro summâ auctoritate fuisse : ergo Pontifices non ex certo dogmate, sed ex opinione, quæ ipsis tantùm probabilis videretur, judicasse; neque hæc ad Ecclesiæ doctrinam omnino pertinere, fatentibus etiam iis, qui Romanæ infallibilitati maximè faveant.

IX. Prolatas etiam in Synodis à Romanis Pontificibus circa Reges deponendos sententias, à nullâ Synòdo dictis sententiis, editoque synodico decreto comprobatas : tanquam prohibente Spiritu sancto, ne se rebus novis sacræ Synodi immiscerent.

X. Viros sanctos doctosque, qui post ea Pontificum, de deponendis Regibus, decreta floruerint, nihil iis motos in Patrum sententiâ perstitisse.

XI. Bonifacium VIII, qui primus omnium aggressus sit temporalium rerum ordinandarum ac deponendorum Principum potestatem Sedi apostolicæ edito canone in Bullâ, *Unam Sanctam*, vendicare,

(1) *Sup. lib.* III, *et hoc lib.*

rei novitate deterritum, in nudâ rei expositione stetisse; neque ad eam definiendam prosiliisse; et tamen, ne valeret id quod vel exponendo in publico diplomate dixerat, Bullam *Unam Sanctam*, eâ in parte ab ejus successoribus ita habitam, ac si nunquam extitisset, eâque ratione robore vacuatam.

XII. Ecclesiam Gallicanam, Clerumque Gallicanum apertè obstitisse iis, quibus idem Pontifex, propter subordinata religioni regna, summam sibi potestatem in civilibus tribueret : quæ eâ occasione Ecclesia Gallicana, regnique Ordines, ipse Rex, Doctoresque theologi religiosorum Ordinum gesserint, scripserint, decreverint, ea illæsa et immota stetisse et stare : quæ verò Bonifacius, ea à secutis Pontificibus antiquata, erasa, abolita esse.

XIII. Quæ à sacris Conciliis œcumenicis circa temporalia decreta sint, nunquam auctoritate clavium facta esse : nunquam adscriptum eâ auctoritate fieri; imò explicatum fieri, mutuatâ à Regibus potestate; neque unquam ea decreta, nisi consensu Principum valuisse.

XIV. Cùm à Romanis Pontificibus Reges pro potestate depositi sunt, nunquam ab ullo Rege, nunquam ab ullius regni ordinibus hanc potestatem fuisse agnitam; imò obstitisse regna Regesque, remque ad cruenta bella externa et civilia esse deductam : quare nec regna unquam verè data esse; sed belli causas duntaxat, atque ambitioni, rebellionique colorem ac titulum, totumque orbem his bellis conflagrasse; atque omnino has Regum depositiones pontificiâ auctoritate factas, nulli unquam utilitati, maximo damno atque invidiæ fuisse.

Ex his facilè duo hæc christianus lector intelliget.

Primùm id : Cardinalem Perronium haud ex vero dixisse (1) : *A Papâ haberi nostram sententiam tanquam erroneam.* Nullus enim Romanus Pontifex id unquam docuit, vel censuit : malè item asseruisse eumdem Cardinalem : *A decem Conciliis contrariam sententiam, ut veram fuisse suppositam;* cùm ne unum quidem Concilium extiterit, à quo dictis sententiis Romanorum Pontificum in deponendis Regibus sententia comprobetur, aut potestas temporalium ecclesiasticis clavibus annexa doceatur : frustra ergo metuisse eumdem Cardinalem, ne si annexa clavibus temporalium potestas, inustâ notâ proscribatur, Ecclesiæ catholicæ, Sedisque apostolicæ fides atque auctoritas collabescat; cùm nullum Ecclesiæ, nullum apostolicæ Sedis de eâ potestate decretum proferatur; imò talis potestas cum Scripturæ ac Traditionis auctoritate stare non possit. Hoc primum ex nostrâ tractatione consequitur.

Alterum istud : nisi Gallicani Patres summo studio pacem colerent, nihil obesse potuisse, quominus adversam sententiam totâ Scripturarum ac Traditionis auctoritate, longoque malorum experimento proscriptam, iisdem afficerent notis, quibus Sanctarelli doctrinam sacra et sapientissima Facultas configendam censuit. Sed episcopalem Declarationem, quò per sese est gravior, eò moderatiorem esse debere judicarunt; atque id facere contenti, quò tam periculosa tamque invidiosa novitas ultro corrueret, non modò ab omni contumeliâ, verùm etiam à censurâ, quamvis æquâ, temperarunt.

(1) *Perr. loc. cit. p.* 640, *mal.* 644.

CAPUT XVIII.

De Regibus propter hæresim et apostasiam deponendis: cur ætate postremâ multi Reges consenserint? Cur scholastici Doctores? Cur ab eâ sententiâ discedamus?

Quæres quî factum ergo sit, ut Doctores scholastici passim in eam sententiam abierint : Reges christianos, saltem propter hæresim atque apostasiam, deponi posse ab Ecclesiâ; et cur ipsi Principes postremis temporibus id ultro fateri videantur? Cujus confessionis quædam acta referuntur.

Facilè respondemus : primùm, ut sæpe diximus, hæresis atque apostasiæ causas nihil habere proprium, quo Reges Pontificibus faciant obnoxios : cùm clavium potestas, cui volunt connexam hanc deponendi Principes potestatem, non restringatur hæresis atque apostasiæ causis. Quòd ergo quidam fortè Principes se propter eas causas deponi posse concesserint, id non oritur ex ullâ potestate, quam in Pontificibus agnoscant ad ordinanda temporalia : sed quòd hæresim detestati, omnia in se ultro permittant, si eâ se peste infici sinant. Cæterùm cùm ab hæresi tantopere abhorrerent, sanè intelligebant nihil in se juris cuiquam dari à se, qui hæresis tantùm causâ dedissent.

Cur autem non eâ causâ nunc deponi posse fateamur : primùm id prohibet, quod verum amamus, ac priscam Ecclesiæ et profectam ab Apostolis Patribusque doctrinam novitiis opinionibus anteponimus : alterum, quòd hæresis nomen tam diffusè

pateat, ut ad omnem causam latâ interpretatione facilè deducatur; quo ambiguo verbo involvi sublimes potestates publica tranquillitas non sinit : denique, quòd hæresis etiam strictè sumptæ semel admissâ causâ, alias repudiare non sit integrum; quique eas causas separant, vel fraudem moliantur, vel in summâ ignoratione versentur.

De Scholasticis verò, qui ab aliquot sæculis post sanctum Thomam et alios, magno consensu fateri videantur, hæresis et apostasiæ causâ deponi posse Reges; præter ea, quæ dicta sunt (1), hæc insuper addimus : manifestè eos falsos ac nimios fuisse, qui hæresis atque apostasiæ causam sufficere dixerint; cùm Perronius hæresi atque apostasiæ violatum jusjurandum ac persecutionem adjunxerit : Bellarminus verò id saltem, ut *subditos à fide abstrahere conentur;* quod si defuerit, quietè pacatèque regnent. Quare haud dubium est, quin Scholasticorum hâc in parte caduca et infirma habenda sit auctoritas, cùm ii, Bellarmino et Perronio fatentibus, falsi ac nimii fuerint.

Jam ergo meminisse nos oportet opiniones Scholæ, quantùm à Scholæ decretis dogmatisque differant, Melchiore Cano teste. Eo namque auctore, nobis est integrum, ut à Scholæ opinionibus liberè recedamus, eisque anteponamus majorum dogmata, quæ, eodem Cano teste, multò illustriora firmioraque sint.

Idem Melchior Canus decreta ac placita Scholæ eo internosci docet à Scholæ opinionibus, quòd placita quidem firmo judicio stent; nec sine censuræ

(1) *In Appendice, lib.* II, *cap.* XIV.

notâ ii elabantur, qui ab his discesserint. At inter Scholasticos alicujus certè nominis, (quis enim præstare omnes audeat, aut verò legere velit, quos ad contaminandam potiùs quàm ad tractandam theologiam diræ intemperiæ tanto numero egerint?) inter illos, inquam, neminem invenies, qui ad fidei dogmata referat eam, quam Pontificibus tribuunt in deponendis hæreticis Regibus, potestatem. Quod ergo hîc sentiunt, ad opiniones, non ad placita Scholæ pertinere constat.

Certè Scholastici veteres, per librorum penuriam, aliasque causas, tantâ multarum rerum, præsertim juris publici, imperitiâ laborarunt, ut eos in his quæstionibus testes adducere, relictis Patribus, nihil aliud sit, quàm altâ caligine demersos, in apertâ ac limpidâ luce versantibus anteferre. Vel hoc exemplum perpendant. Quis è Scholasticis, aut verò è Canonistis postremi ævi, non id docuit: Clericos nullo modo Principibus esse subditos? tantâ publici juris ignorantiâ tenebantur! At nunc quotusquisque est, non dico Clericorum, sed Religiosorum, Episcoporum, etiam Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, qui non se subditos suis Regibus fateantur, salvis privilegiis ordini suo Ecclesiæ auctoritate concessis, et publicâ regnorum lege firmatis? Curiales excipio, eosque non omnes. Aut dicant in rebus dubiis, quantùm iis fidere nos oporteat, qui Patres apud solum ferè Gratianum legerunt; rei ecclesiasticæ seriem ignorarunt; falsas historias aut interpolatas, pro veris atque integris habuerunt.

Talibus ergo delusos, non modò de Principum, sed etiam de Pontificum juribus multa fugerunt; ac

si à Pontificibus Reges hæresis causâ deponi posse fateantur, fatentur interim à Regibus quoque ac particularibus Synodis deponi potuisse Pontifices; Othonisque I in Joannem XII Pontificem gesta laudant, quæ Baronius detestatur (1) : ut non nostra tantùm, sed etiam omnium intersit ab his appellari.

Mitto Constantini aliorumque falsas donationes, falsasque Decretales, veterum Pontificum nomine consarcinatas, nunc omnium consensione rejectas, tunc tamen pro sacrosanctis habitas; atque in his quidem nihil legimus, quo Pontificibus ulla temporalium potestas tribuatur. Adeo hæc, quæ nunc venditant, his quoque novellis ac posteris posteriora sunt. Sed tamen hæc nos admonent, ne imperitis sæculis omnia tribuamus, utque recurramus ad ipsos ecclesiasticæ traditionis fontes.

Quòd si porrò pergunt Scholasticorum auctoritate nos premere circa Principes propter hæresim deponendos; duo hîc in memoriam revocari volumus.

Primum, id quod gestum est, anno 1615, in Ordinum regni generali conventu, ubi Cardinalis Perronius, allegato licèt Scholasticorum sibi favente consensu, tamen id tantùm postulabat, ut hæc quæstio inter problematicas ac liberas haberetur : « An Reges hæretici, ac juratæ etiam in coronatione » catholicæ fidei persecutores, deponi possint (2) »? Ergo existimabat eam sententiam, quæ depositioni faveret, non inter certa Scholæ placita, sed inter opiniones esse recensendam.

Alterum quod recogitari volumus, hoc est censura Sanctarelli anno 1626 edita, anno 1682 repetita; ac

(1) *Bar. an.* 963; *tom.* x, *p.* 775 *et seq.* — (2) *Perr. loc. cit. p.* 600.

vulgati acceptique toto regno articuli ejusdem Facultatis anno 1663, quibus omnibus sacra Facultas, non modò profitetur sententiam de deponendis etiam hæresis causâ Regibus, non esse inter certa placita referendam; sed etiam planè rejiciendam, notisque atrocibus configendam. Quare privatorum Doctorum scholasticorum opinionibus, quas memorant, opponimus totius Scholæ ejusque gravissimæ, ex quâ nimirum plerique veteres Scholastici prodierunt, non jam opiniones, sed certa decreta, toto christianissimo regno publicè approbata, toti Ecclesiæ nota, à nemine unquam pro suspectis habita, aut ullatenus incusata.

CAPUT XIX.

Anonymi auctoris, qui tractatum DE LIBERTATIBUS ECCLESIÆ GALLICANÆ *edidit, liber* IV *ex antedictis confutatur.*

SCRIPTOR anonymus qui *de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ* tractatum edidit, primam propositionem nostræ Declarationis aggressus, inde auspicatur : *An hæc propositio spectet ad libertates Ecclesiæ Gallicanæ*[1]? Quâ quæstione nihil agit, nisi ut inanem litem moveat. Non enim Clerus Gallicanus Ecclesiæ Gallicanæ libertates tantùm, sed etiam decreta tutanda suscepit. Scilicet sic incipit Declaratio : « Ecclesiæ Gallicanæ decreta et liber» tates à majoribus nostris tanto studio propugna-

(1) *Tract. de Libert. etc. lib.* IV, *cap.* I.

» tas, earumque fundamenta, sacris canonibus ac
» Patrum traditione nixa, multi diruere moliun-
» tur [1] ». Quibus verbis, quoniam anonymus occasionem cœpit tractandi de libertatibus Gallicanis, sanè integra ea pensitare debuit. His certè vocibus Clerus Gallicanus Patrum scita universim antiquis traditionibus nixa complexus, illud etiam professus est : propulsari à se ea, quibus « hæretici aposto-
» licam potestatem invidiosam et gravem Regibus et
» populis ostentent » : quorum numero vel maximè continentur, quæ de illâ pontificiâ Regum deponendorum potestate, tanquam Ecclesiæ catholicæ dogmata essent, invidiosissimè objiciunt. Hæc igitur Clerus Gallicanus, ut falsa et catholicæ Ecclesiæ perperam imputata respuit.

Sed age : anonymo concedamus in Gallicanâ Declaratione tantùm agi de libertatibus : ne tum quidem à verâ libertatum notione discedimus, dum earum nomine retinemus ea, quibus Ecclesiæ prisca jura continentur : arcemus autem ea, quibus gravari non modò rempublicam, sed etiam Ecclesiam ipsa experientia docuit.

Quod verò anonymus *difficile intellectu* dicit [2], *quâ ratione* ad libertates Ecclesiæ revocari possint, *quæ juri Ecclesiæ potiùs adversentur ;* facilè admitterem, nisi ea quæ ille jactat jurium nomine, ad Ecclesiæ non jura, sed incommoda pertinere intelligerem.

Neque, ut anonymus existimat [3], Clerus Gallicanus libertates Gallicanas ex Petro Pithœo aut

[1] *Declarat. Cler. Gall.* 1682 ; *præf.* — [2] *Anon. loc. cit. n.* 1. — [3] *Ibid. n.* 2.

Petro de Marca definivit. Patrum monumenta protulimus (1), quibus ad ecclesiasticam libertatem hæc quoque, de quibus nunc agimus, jura regia revocantur. Quæ sanè monumenta non miramur ab anonymo prætermissa (2); quippe cùm de libertatibus Gallicanis contentiosè magìs quàm verè solidèque scripserit.

Neque quod ille putat, adeo absonum est regni libertatem cum Ecclesiæ libertate esse conjunctam. Neque dedecori ducimus quod theologi christianique jura regia defendimus, non tam ut jura regia, quàm ut Christi placita; Christi, inquam, placita, rempublicam ordinantis, tranquillantis imperium, ut Ecclesia in Imperio futura, jam à seditionibus libera, meliùs Deo serviat: nec placet, religionis specie, regna pessumdari, quibus religio tutelæ esse debeat.

Objicit anonymus Decretalem *Novit*, in Galliâ receptam, eamque altercationem quæ sub Philippo VI Francorum Rege contigit (3): quâ nempe « Episcopi contendebant ecclesiasticam jurisdictio» nem sese ad temporalia extendere, saltem ratione » peccati »: quam Decretalem omniaque adeo hinc secuta, ab hâc quæstione alienissima esse ostendimus (4). Neque enim id agebatur, ut ecclesiastici judices peccata prohiberent sub depositionis, quod unum hîc quærimus, sed tantùm sub anathematis pœnâ, ut profectò mirum sit virum eruditum, ipso in limine, tanquam fundamenti loco illud tantâ

(1) *Sup. lib.* II, III, *et hoc lib.* — (2) *Anon. n.* 5. — (3) *Ibid. n.* 4. *Extrav.* de Jud. *lib.* II, *tit.* I, *cap.* XIII. — (4) *Sup. lib.* III, *cap.* XXII.

ambitione jactasse, quod nequidem ad quæstionem pertinere constet.

Jam illud quærimus : an seriò velit judices ecclesiasticos peccati nomine, de pace, de bello, de tributis summâ auctoritate decernere, pacta, fœdera publica privatave, ac publica etiam judicia retractare; uno verbo, totam rempublicam commovere? Neque enim in his nullum est peccatum. An igitur hæc, peccati nomine, ad ecclesiastica judicia revocabimus? Aut id ad ecclesiæ jura libertatesque pertinere dicemus? Non id equidem reor. Imò verò pars libertatis fuerit, ne ecclesiastici tot sæcularibus negotiis implicemur, seu potiùs obruamur. Ea ergo decreta de peccatis ad Ecclesiastica judicia revocandis commodâ interpretatione molliri, uti nos fecimus, non ad extrema urgeri oportebat.

Neque me fugit extitisse tempus, quo ecclesiastici judices hoc titulo omnia ad se traherent, atque ad civilia prosilirent; quæ, ut Ecclesiæ profecerint, experientia docuit. Certè hinc factum est, ut civilis magistratus, quasi vice versâ, magno Ecclesiæ detrimento, tot ecclesiastica invaderet. Quæ omnia utrinque resecari è re esset, ut omnes verâ pace, verâ libertate potirentur.

Quærit anonymus (1) : « Aliane sit hodie Ecclesia » Gallicana, ab eâ, quæ anno 1615 tam generosè » restitit tertio regni Ordini, propositionem hanc pri» mam, aut certè simillimam statuere conanti »? Nos autem ex actis docuimus (2), quàm ea, quæ tunc gesta sunt, à nostris tum ipsâ re, tum ipsâ rei tractandæ ratione, abhorrerent. Laudat anonymus Cardinalis

(1) *Anon. loc. cit. n.* 6. — (2) *Sup. hoc lib. cap.* XIV, XV.

Perronii

Perronii orationem « quam se totius Cleri, imò et » nobilium nomine pronuntiare affirmabat [1] », quam Clerus Gallicanus, Cleri actis inseri probaverit, jam ab anno 1646, et iterum anno 1673. Hæc refert anonymus; neque id investigat : quam causam Perronius susceperit; quid Clerus jusserit; quid à laico aut civili cœtu tractari vetuerit; nec si Clerus Gallicanus summam ipsam ac scopum orationis, ideo omnia quæ in eâ dicta sint comprobavit. Atque hæc quidem virum doctum ex actis publicis, quæ in omnium sunt manibus, conquirere, non autem unum Petrum Frizonium [*] allegare oportebat.

Quærit deinde anonymus : « An invidiosa et gravis » Regibus et populis fiat potestas ecclesiastica, si » circa temporalia Principum in certis casibus exer» ceri posse affirmetur [2] »? Quo loco illud etiam exprobrat [3], gravem Christianissimo Regi factam ab Episcopis Gallicanis injuriam, quòd suspicari visi sint, moliturum ea, propter quæ Ecclesia decurrere cogeretur ad extremum illud, « ut ejus subditos » à præstito fidelitatis juramento absolveret ». Quæ quidem non modò invidiosè in Clerum, sed etiam in Regem subobscurè jactata anonymus omisisset, si cogitasset tantum Principem, quò ab illis minis per se est tutior, eò securiùs approbasse ut posteris caveretur.

(1) *Anon. n.* 6, 8. — (2) *Sup. hoc lib. cap.* II. — (3) *Anon. n.* 3.

(*) Frizonius, Doctor Sorbonicus, historiam Gallorum Cardinalium scripsit parum diligenter, in eo libro, cui titulum fecit: *Gallia purpurata.* Vid. Steph. Baluzii *Anti-Frizonium.* (*Edit. Paris.*)

Quod autem anonymus monet [1] : « Cùm Prin-
» cipes spiritualia non satìs pertimescant, facilè rui-
» turos, nisi principatûs privatione se plecti posse
» sentiant », viri solertiam agnoscimus : tanta tuen-
dæ fidei Ecclesiæque remedia à Christo, ab Apostolis,
ab omni antiquitate prætermissa, ultimæque ætati
reservata, admiramur.

Quin etiam vir solertissimus, regnique Gallicani
studiosissimus id cavet : cùm regnum ab unâ stirpe
in aliam non semel translatum fuerit, id existimetur
non posse fieri, « sine præstiti juramenti solutione,
» ac sine auctoritate Ecclesiæ, quæ nunquam inter-
» ventura sit, nisi gravissimæ causæ, deficientibus
» aliis omnibus remediis, et adhibitâ cautelâ quàm
» maximâ, illuc adigerent [2] »; ut hoc quoque, si
Deo placet, ad incolumitatem regiæ domûs perti-
nere judicemus, si aliqua extra regnum vis dejicere
eam et deturbare possit. Cæterùm quàm verum sit,
has depositiones Regum, non *nisi gravissimis causis, et adhibitâ cautelâ quàm maximâ*, factas, exempla
testantur.

Quid autem anonymus mutationes Francici regni
commemorat, tanquam eæ sint metuendæ, nisi ad
pontificiam auctoritatem revocentur? Neque id co-
gitat in Capetorum, quæ nunc obtinet, domo sta-
biliendâ pontificiam auctoritatem ne quidem esse
nominatam. At illa familia septingentos jam annos
stabile imperium possidet : quo nihil unquam fir-
mius aut durabilius rebus humanis contigit. Verùm
illa tanta familia, quâ nulla augustior extitit, Pa-
trum nostrorum memoriâ cecidisset, si hæc quæ

[1] *Anon. n.* 6. — [2] *Ibid. n.* 8.

anonymus nunc, tanquam firmamenta memorat (1), valuissent. Quid ergo Henrici IV tempora adducit in medium, quem ad fidem catholicam, non tam quorumdam Catholicorum repugnantiâ, quàm aliorum obsequiis, ipsoque successu atque victoriis, perductum fuisse novimus? nec ideo hominum inventa probare cogimur, quòd Deum iis ad sua consilia exequenda usum meritò collaudemus.

Ludit suo more anonymus, dum quærit *quos Reges possit ab Ecclesiâ alienos facere illa* Regum deponendorum *auctoritas* (2)? *Paganos fortassis?* Subditque : *De illis Antistites Gallicanos cogitasse non puto.* Tanquam non de iis Paulus; quid autem Paulum appello? Christus ipse cogitarit. Vanum ergo illud ac ludicrum, quod reponit Anonymus. At illud insulsum : « Sed numquid facultas censu- » rarum adimenda etiam erit Pastoribus ecclesias- » ticis, ne illarum metus à suscipiendo baptismo » retardet? Num inermis esse debet omnis superior, » ne pœnarum timor ab ejus obedientiâ deterreat »? Infelix theologus! Inermem et invalidam putat Ecclesiam, si à regno cœlesti tantùm arceat : nullas Ecclesiæ censuras, si spiritualia tantùm, non etiam temporalia auferant. At cogitare debuit non illud invidiosum et grave esse Regibus ethnicis, si propter inobedientiam, ex Christi mandato ad ethnicos redigantur, integro regnandi jure, integrâ republicâ. Ut autem Ecclesia, unà cum christianâ fide, obtrudat Regibus dominum, cujus nutu deponantur : hoc verò ad efferandos Reges pertinet; hoc eam dedecet Ecclesiam, quæ omnes complexa gentes,

(1) *Anon. n.* 7. — (2) *Ibid. n.* 10.

omnibus securam pacem, neque tantùm divinam, sed etiam humanam, Christique imperio dignam pollicetur.

CAPUT XX.

Reliqua anonymi argumenta soluta paucis : ac primùm quæ ad Scripturam.

Hæc anonymus duobus primis libri IV capitibus exequitur : quâ velitatione prætermissâ, ad ipsam quæstionem accedit, ac Scripturæ locos aggreditur; neque quidquam dicit, quod non antea fuerit diligentissimè confutatum (1). Hîc verò prætermittere non possumus egregiam viri interpretationem ad illud Christi dictum : Reddite quæ sunt Cæsaris, Cæsari, *dummodo*, inquit, *reddantur quæ sunt Dei, Deo* (2). Quam exceptionem si admittimus, nihil aliud Christus egerit, quàm ut ea statim everteret, quæ statuta volebat invicto robore; statimque à Cæsare discedendum fuit, quem idolis servientem, *quæ Dei sunt, Deo* denegare constaret.

At enim subdit anonymus, à Cæsare discedendum, « si non solùm quæ Dei sunt, non reddat, » sed si subditos à fide per vim retrahat, ac nisi » aliunde mala graviora timeantur »; denique *si Dei vicarius* declaret, obediendum esse Deo magis quam hominibus (3) : quas glossas comminisci quid est aliud, quàm Christi verbis sua aliena et inaudita assuere?

(1) *Sup. lib.* I, *sect.* I, *cap.* VI; *sect.* II, *cap.* XIII *et seq.* — (2) *Anon. loc. cit. cap.* III, *n.* 4. — (3) *Act.* V, 29.

Sanè auctor ipse intellexit perperam allegari istud Actorum : *Obedire oportet Deo magìs quàm hominibus.* Sibi enim objicit (1), « hinc tantùm sequi » non esse parendum Principi aliquid contra Deum » præcipienti, non autem propterea in aliis ab ejus » obedientiâ recedendum ; ac potiùs bonorum ac » vitæ jacturam faciendam ». Quæ cùm verissimè dixerit, quid ad hæc responderit audiendum : « Laudabile id quidem, sed quotusquisque nunc est, » qui paupertatis, exilii, ac mortis metu à Dei » servitio non deterreatur »? Quo concludit, licere Ecclesiæ « christiano Principi monito et incorrecto » potestatem nocendi adimere, ac ab ejus tyrannide » populos subducere ». Sic quia ab evangelicâ fortitudine tam multi deficiunt, alia nos remedia, Evangelio Patribusque incognita comminisci, et humano ratiocinio omnia indulgere oportet, nullâ etiam adductâ Scripturæ auctoritate, nisi fortè illâ, quam unam adhibet anonymus (2) : *Data est mihi omnis potestas in cœlo et in terrâ* (3) : quæ quàm ad Romanum Pontificem pertineat, et omnes per se vident, et suprà demonstravimus (4).

CAPUT XXI.

Argumenta anonymi deprompta ex antiquitate : tum ex Scholasticis et Canonistis.

Nihil moramur id quod capite IV anonymus agit multis, Regum potestatem non ita esse à Deo, quin

(1) *Anon. loc. cit. n.* 5. — (2) *Ibid. n.* 1, 2. — (3) *Matth.* XXVIII, 18. — (4) *Sup. lib.* I, *sect.* I, *cap.* VI; *sect.* II, *cap.* XIX.

sit à populorum consensu : quæ nemo negaverit, neque quidquam ad rem pertinent. Nos autem quatenus regia potestas à Deo sit, lucidè exposuimus (1).

Jam Patrum traditionem capite v expendit : quo loco de Patribus iis primùm agit, qui in Conciliis sederint. A Gregorii VII tempore traditionem probandam auspicatur : locos affert suprà memoratos ex Conciliis Lateranensi III et IV, Lugdunensi II, Constantiensi, Basileensi, Tridentino depromptos.

Quid autem attinebat locos referre tantùm, quos nullus ignoret? Res gestas ac rerum circumstantias aperire, decretorum causas mentemque investigare, de solutionibus quærere oportebat eum, qui *amplam discussionem* Declarationis Gallicanæ initio haud exigui tractatûs, vel ipse titulo promiserat. Nos hæc omnia toto hoc libro quarto clarè discussimus.

Copiosissimè pertractat sancti Gregorii dictum de Regibus etiam potestate privandis, qui xenodochii privilegium violassent (2). Quo loco omnia satis sibi tuta arbitratur, si epistolæ Gregorianæ veritatem asserat, ac Joannem Launoium insectetur. Nos autem alia protulimus (3), quæ doctis haud ignota, si animo providere anonymus non potuit, his lectis speramus ab eâ objectione facilè destiturum.

Idem dicimus de Childerico deposito : quem quidem locum anonymus copiosissimè tractat (4); sed interim æqualium auctorum testimonia pleraque conticescit; eorum qui multa post sæcula scripsere, auctoritatem plus æquo extollit; rerum circumstan-

(1) *Sup. loc. cit. cap.* I, II, III. — (2) *Anon. loc. cit. cap.* VI. — (3) *Sup. lib.* II, *cap.* IX. — (4) *Anon. loc. cit. cap.* X.

tias prætermittit. Nos omnia evolvimus, et certa documenta adduximus (1).

A Gregorio II negata tributa, translatumque imperium ad Francos, tanquam exploratam rem adducit anonymus (2) : ac de negatis tributis rem confectam putat, allato Theophane et Zonarâ, et Joanne Launoio fortassis confutato : quid hîc Græci vel attingant, vel misceant, quid Latini memorent, quid ipsa rerum series postulet, prætermittit : quanquam hæc vel à Baronio didicisse poterat; quæ nos recensuimus (3).

Alia exempla refert regnorum pontificiâ potestate ademptorum (4) ; neque omittit Ivonis locum, de coronâ Philippo I Regi restituendâ, quam per summam imperitiam de regiâ potestate esse intellectam docuimus (5). Anastasium Imperatorem memorat, sanctique Symmachi locum (6); quem nisi à totâ sermonis serie abrupisset, sibi nociturum facilè intellexisset : neque id saltem explicat; si Symmachus depositiones cogitabat, cur hæreticum, contumacem, excommunicatum, denique persecutorem Anastasium, ubique appellet Imperatorem? Neque ex imbecillitate, tot ubique adversùs Anastasium seditionibus concitatis : neque quòd pejora metueret, quàm quæ jam Ecclesia experta fuerat. Nos historiam hanc, ut et alias, retulimus integram (7), quo lector omnia dijudicare potest.

At illud omisimus ab anonymo relatum (8) :

(1) *Sup. lib.* II, *c.* XXXIV, XXXV. — (2) *Anon. loc. cit. cap.* XI, XII. — (3) *Sup. lib.* II, *cap.* XI, XII *et seq.* — (4) *Anon. loc. cit. cap.* XI, *n.* 5. — (5) *Vid. sup. lib.* III, *c.* X. — (6) *Anon. n.* 7, 8. — (7) *Sup. lib.* II, *cap.* VII. — (8) *Anon. n.* 9.

nempe quòd Petrus Blesensis, Eleonoræ Reginæ nomine, ad Cœlestinum III scripserit pro liberatione Richardi filii, à Leopoldo Austriæ duce capti; hæc, inquam, omisimus; quippe quæ ad rem non pertinebant. Id enim Regina agit, *ut Petro et successoribus omnis potestas regendi committatur* (1). Quare dicit, *non Regem, non Imperatorem, à jugo pontificiæ jurisdictionis eximi :* excommunicationis certè, quemadmodum factum esse vidimus; non depositionis metu; nec, si quid tale Eleonora Regina rebus suis serviens duodecimo sæculo scripsisset, auctoritatem ejus tanti esse putaremus.

Bernardi dictum de duobus gladiis refert Anonymus (2) : quâ occasione prolatum, suo more, tacet. Nos ex ipso Bernardo, rerumque serie exposuimus (3).

Tum ille, à tertio decimo sæculo, Scholasticos et Canonistas longo recenset ordine (4). Quibus quanta fides haberi debeat paulò ante diximus (5). Cæterùm, qui rem penitus introspexerit, facilè intelliget anonymum non in his semper bonâ fide esse versatum. Indicio esse poterit locus ex Ægidio Romano, sive, quisquis ille est, *Quæstionis disputatæ* auctore depromptus. Hunc laudat anonymus hæc scribentem (6) : « Etsi Rex Franciæ secundùm jura non sub-
» est summo Pontifici, nec ei tenetur respondere
» de feudo sui, potest ei subjacere incidenter et ca-
» sualiter, ratione connexionis alicujus causæ spiri-

(1) *Ep. Eleon. Reg. ad Cœl.* III; *int. ep. Pet. Bles.* CXLV; *tom.* XXIV *Bibl. Pat. pag.* 1059. — (2) *Anon. loc. cit. cap.* VII. — (3) *Vid. sup. lib.* III, *cap.* XVI. — (4) *Anon. cap.* VII, VIII, IX. — (5) *Vid. sup. hoc lib. c.* XVIII. — (6) *Anon. cap.* VIII, *n.* 7. *Æg. Rom. quæst. disp. art.* IV. *Vind. Maj. lib.* II, *cap.* XXXIX.

» tualis, sicut habetur extr. *de Judiciis*, cap. *No-*
» *vit*, etc. ». Quæ verba primùm quidem ad depositionem nihil pertinent, quod nunc quærimus. Quin favet glossa Hostiensis super verbo, *de Feudo*, ibidem relata ab Ægidio Romano; quâ glossâ Pontificem sic inducit loquentem : « Non in-
» tendimus cognoscere de feudo, sed tantùm ratione
» peccati, inducendo illum ad pœnitentiam, quia
» illam non potest agere nisi satisfaciat ». Tum illud notandum quod Ægidius paulò antè dixerat [1] :
« Causæ merè temporales sunt causæ feudales, et
» causæ sanguinis, et hujusmodi; istas commisit
» Deus immediatè et principaliter Imperatori et Re-
» gibus, de quibus nec Papa nec alii Prælati debue-
» runt cognoscere in Ecclesiâ primitivâ; licèt modò
» consuetudine, de personalibus quibusdam et tem-
» poralibus, ad utrumque judicem recurratur ».

His animadversis, facilè intelligi potuit, quòd Prælati de temporalibus interdum judicent, non id pertinere ad primitiva Ecclesiæ jura, de quibus quærimus; sed ad consuetudinem consensu mutuo introductam, ad quam auctores quosdam, ab anonymo laudatos, respexisse constat. Sed hæc utcumque se habeant, graviore nos auctoritate teneri significavimus.

[1] *Anon. cap.* XXXIV.

CAPUT XXII.

Anonymi argumenta ex consensu Regum, et Sanctorum exemplis.

Apud anonymum capitis XIII titulus mira pollicetur : *Principes ipsos aliquam Ecclesiæ in temporalia potestatem agnovisse* (1). Sanè meminerimus de illâ potestate agi, quâ Reges deponuntur. Quid autem ad eam rem refert anonymus? Nempe Ludovicum Germaniæ ac Lotharium Austrasiæ Reges adversùs Carolum Calvum, de invasione cogitantem, ad Nicolaum I confugisse; ut quos nulla pacis fœdera, nulla nectunt consanguinitatis ligamenta, apostolica injunctio per censuram ecclesiasticam venire compellat. Hîc verò anonymus depositiones somniat. Excommunicatione agi volebant, ut in re manifestâ; quod ad rem nostram non pertinet; neque à Nicolao impetrarunt.

A nono sæculo statim ad duodecimum ac tertium decimum anonymus transvolat, quibus depositiones istas invaluisse nemo negat. Hæc ergo penitus omittere præstitisset. An enim oportebat memorari Philippum II ac III, Francorum Reges, qui Anglicanum et Aragonense regnum pontificiis depositionibus nixi, invaserint; tanquam etiam ad auctoritatem trahi possint, quæ Reges cupiditate aut errore peccarunt?

At anonymus ex anteactis sæculis Justinum II memorat, qui Christianos Persarmenos à Chosroâ

(1) *Anon. loc. cit. cap.* XIII, *n.* I.

Persarum Rege desciscentes, tutatus sit, et Chosroæ querenti responderit : « Nefas esse ut Christiani Christianos tempore belli ad se confugientes, desertos esse patiantur (1) ». Quorsum ista? Ubi hîc depositio, aut solutum fidelitatis sacramentum? At enim ait anonymus : « Nonne melius est ut fideles Principibus non se subtrahant, etiamsi justam habeant causam, nisi Ecclesiæ accedente auctoritate »? Cur non ergo illud Justinus II aut Persarmeni cogitaverunt? Nempe illud *melius* nondum Christianorum quisquam in animum induxerat.

Quod Henricus IV Imperator aliique, post undecim ferè sæcula, Principes aliquando dixerint, parum ad rem facere satìs ostendimus (2).

Quod autem anonymus memorat de jure, « quod penès rempublicam maneat aliquando principatûs transferendi, deque mutuâ Principum et subditorum obligatione, ad exequenda pacta in institutione regni conventa (3) », jam diximus (4). Quæ quidem, si quid valent, Ecclesiam ab his rebus arceant; ut hoc alieno loco quærere nihil aliud sit, quàm hanc quæstionem involvere, non explicare voluisse.

Quòd Clerus Gallicanus Declarationem suam Sanctorum exemplis consonam esse censuit, id anonymus eludi posse putat, si dixerit : « Per exempla, non actiones Sanctorum, sed omissiones intelligi (5) ». Tum subdit : « Fatendum est enim ali-

(1) *Anon. loc. cit. cap* XIII. *n.* 2. *Vid. Evagr. lib.* V, *c.* VII. — (2) *Sup. hoc lib. c.* XVIII. — (3) *Anon. loc. cit. n.* 10, 11. — (4) *Hoc. lib. cap.* XV. — (5) *Anon. cap.* XIV, *n.* 2.

» quos ex Sanctis, tyrannos Ecclesiam persequentes » non deposuisse ». Aliquos autem? An ita rem extenuari oportebat, cùm mille eoque ampliùs annis, tot inter gravissimas persecutiones, ne unum quidem Sanctorum appellare possit, qui talia cogitarit? Neque est candidius ac sincerius, quòd idem anonymus, eam *omissionem*, aut ut alibi vocat, *non usum* illius potestatis, nullius roboris esse putat (1). Neque enim dissimulare oportebat eam potestatem, non modò non fuisse exercitam, sed nequidem fuisse cognitam nec cogitatam; idque tot sæculis; idque, cùm tot ac tanta evenerint, quorum causâ ea potestas posterioribus sæculis exercita fuerit Quòd autem causatur anonymus, *id ex impotentiâ Ecclesiæ procedere potuisse* (2); bona fides postulabat ut hæc fateretur : primùm quidem, Ecclesiam etiam pollentem viribus ista tacuisse, nedum exercuerit : tum iis usam rationibus, quæ ad omnem ætatem pertinerent, præstitamque persecutoribus obedientiam, non impotentiæ, quod pudeat; sed religioni pioque in rempublicam studio imputasse : denique, si hanc potestatem exercere Ecclesia vetaretur impotentiæ causâ; at debuisse saltem docere, prædicare, indicare quid posset, à quo ultro abstineret; ne, ut potestatem premere, ita veritatem extinxisse, seu potiùs prodidisse videretur; hæc, inquam, considerare sapientem, hæc promere virum candidum, hæc saltem providere et solvere theologiæ Doctorem, de re gravissimâ scribentem, oportebat; non autem pro

(1) *Anon. cap.* XIII, *n.* 4. — (2) *Ibid. cap.* XIV, *n.* 2.

catholicâ piâque doctrinâ venditare, quod universa antiquitas ignorarit.

Sanctos commemorat, Martyrologio inscriptos, qui has depositiones exercuerint [1] : Gregorium II, Zachariam, Leonem III, Gregorium VII; tanquam in confesso esset, eam potestatem, de quâ agimus, ab iis fuisse exercitam; à quâ tres primos abhorruisse credimus, Græcis Imperatoribus, quoad fieri potuit, obsecutos, et à reipublicæ negotiis, pro potestate clavium ordinandis, ex proposito abstinentes. Ac si vel maximè concedamus eadem, quæ Gregorius VII cogitasse, demonstrandum erat in Martyrologio id eis laudi datum. Neque enim omnia gesta Sanctorum æquè sancta probataque. At de Gregorio II, de Zachariâ, de Leone III, nihil tale legimus. Aliquid esse videtur, quòd Gregorius VII laudatur, *ut ecclesiasticæ libertatis propugnator et defensor acerrimus.* Quod autem eâ laude dignum à Gregorio VII factum sit, non dicitur; neque Baronius, à quo primo Gregorium VII Martyrologio Romano insertum legimus, eo usque prosiliit, ut eum laudaret, quasi apostolicâ potestate deponentem Reges; quod expressissimè memoratum oportebat, si hæc laudi esse constitisset. Nos autem cùm Sanctorum exempla memoramus, non unum aut alterum, sed consensum ipsum, sed sæculorum seriem, rerumque gestarum multitudinem : præclaris laudatisque institutis consona facta proferimus, quæ nobis suppetunt, desunt adversariis. Atque hæc sunt, quæ de scriptoris anonymi libro IV, postquam ejus tractatus in nostras manus incidit, huic operi jam per-

[1] *Anon. cap.* XIV, *n.* 5 *et seq.*

fecto ac propemodum recensito, addenda duximus; præter ea, quæ hac et illac interseri rerum nexus cursusque orationis pateretur.

Neque pluris valent quæ in aliis libris de eodem argumento anonymus sparsim scribit. Bonifacium VIII ubique tuetur, eâ præsertim causâ, quòd nihil sibi vindicaret nisi *ratione peccati* (1). Scilicet Philippum IV, arma, equos, victualia, aurum, argentumque injussu suo transportari vetantem, pro imperio coercebat, bella minabatur, Sedem apostolicam *hostem* regni *principalem* futuram novo ritu prædicabat: Prælatos, Theologos, Canonistas, Ecclesiasticos ferè omnes, Regem ipsum Romam evocabat, de regno ordinando, Rege sive præsente, sive absente, pro potestate acturus: temporalia denique omnia sibi submittebat, graves depositionis intentabat minas; et, quia profitebatur nihil à se fieri, nisi *ratione peccati,* ferendum hoc videtur; patiendumque Philippo ut ipsi Pontifex summum imperium verbis relinqueret, re auferret. Hoc anonymo placet; non profectò Bonifacii successoribus, qui hæc omnia ultro antiquarunt, eraserunt, resciderunt. Neque tantùm Clemens V, sed etiam antea Benedictus XI. Et quia Galli ambitioso et impotenti Pontifici non omnia permiserunt, bonus anonymus Gallorum studiosissimus scribit, nec semel: « In Gallorum animis, » tempore Bonifacii VIII, avitam erga summos Pon» tifices observantiam aliquantulum refrixisse (2) »; cùm profectò, ex illo dissidio, Gallorum observan-

(1) *Anon. lib.* IX, *cap.* VIII, *n.* 9, 10, 11. — (2) *Ibid. lib.* I, *cap.* XVI, *n.* 2; *lib.* III, *c.* IX, *n.* 3.

tia eo magìs elucescat, quòd tam indignis modis vexati, ac lacessiti, nunquam studiosiùs summos Pontifices coluerint. Quid enim omiserunt aut tunc, aut postea, quod ad sacrosanctæ Sedis observantiam pertineret? Quid autem detractum est cœlesti illi, quam Christus tradidit, potestati? An non eam nostri ubique sartam tectamque esse voluerunt, idque, actis omnibus indiderunt, et ipsâ re constantissimè præstiterunt? Sed quia temporalia invadi non sinebant, statim avita illa observantia refrixerit. Sic solent. Sic anonymus aliique, et rempublicam perdunt, et Ecclesiam dehonestant. Cæterùm quàm malevolo animo ille auctor res Gallicanas tractet, Gallorumque non modò jura et instituta, sed etiam personas carpat, ubique videre est. Neque rem dignam putamus quæ nos distineat. Certè apud omnes constat anonymum nostrum aliquem è Gallis habuisse monitorem, sive malueris, incentorem; sed ex eorum numero, qui claros viros mordere clam, ac præclarè gesta lividis oculis aspicere soleant.

CAPUT XXIII.

De Anglicanâ controversiâ: conclusio tractationis ad Caput I Declarationis Gallicanæ: doctrinam hanc Ecclesiæ catholicæ ornamento, aliam invidiæ esse.

Diu multùmque dubitavi, an de controversiis Anglicanis, quæ ad hunc locum spectent, aliquid dicerem. Audimus enim Romæ, in Indice anni

1683 fuisse repositam Magistrorum multorum Facultatis Parisiensis consultationem, circa juramentum Catholicis à Jacobo Rege propositum. Nos autem, etsi profitemur, Ecclesiæ Gallicanæ vetere atque inolito jure, nihil nos iis teneri decretis, tamen, Deo teste, vehementissimè ab iis abhorremus, quibus hodiernum Curiæ Romanæ regimen culpare videamur. Sed quandoquidem non deerunt ex adversariis, qui, si ista omittamus, præcipuam quæstionem ac difficultatem dissimulatam improperent, hoc quoque necessariò, quàm minimâ poterimus offensione tractemus.

Primùm ergo certum est, referente Paulo in Bullâ quæ incipit, *Ejus qui immobilis,* Henricum VIII, Angliæ Regem, « à Clemente Papâ, postquam hu» manissimis litteris et paternis exhortationibus, » multisque nuntiis et mediis, primò, et postre» mò, etiam judicialiter, ut Annam (*) à se dimit» teret, et ad Catharinæ (**) suæ veræ conjugis » consortium rediret, frustra monitus fuerat (1) », censuris ecclesiasticis innodatum, contemptis clavibus in iis insorduisse. Ergo excommunicatus à Clemente VII, non tamen regno privatus.

Paulus deinde III, in eâdem Bullâ (2), cùm de Henrico VIII meritò desperasset, iterum eum excommunicat, regnoque privat, subditis mandat sub excommunicationis pœnâ, ne eum dominum recognoscant : item universos ab Henrico et Annâ descendentes, honoribus, bonis, juribus privat,

(1) *Bullar. Rom. tom.* 1; *Bull.* VII *Paul. III,* §. 2, *p.* 704. — (2) *Ibid.* §. 6 *et seq.*

(*) De Boulen. — (**) D'Aragon.

privatosque

privatosque declarat : omnibus Christi fidelibus omni cum Angliâ commercio interdicit, vinum, granum, sal, alia victualia deferri eò, aut inde recipi vetat sub excommunicationis pœnâ : omnes christianos Principes, etiam imperiali aut regali auctoritate fulgentes, requirit in Domino, omnibus qui Imperatore ac Rege inferiores fuerint, quos, propter excellentiam dignitatis, à censuris excipit, sub excommunicationis pœnâ mandat, ne cum eodem Rege ullo fœdere conjungantur : fœdera jam peracta dissolvit : omnibus Principibus cæterisque armigeros terrâ marique habentibus, in virtute sanctæ obedientiæ mandat, ut Henricum illato bello ad obedientiam sanctæ Sedis redire compellant, bona ejus subditorum ubilibet consistentia capiant, ea omnia bona iis dat de plenitudine apostolicæ potestatis. Data hæc est 3 Kalend. Septembris, anno 1536. Suspensa deinde executio, ac postremò jussa rursus 16 Kalend. Januarii, anno 1538.

Cùm igitur tot ac tanta de temporalibus præceperit ; non modò Henrici subditis, sed etiam omnibus Principibus, nec exceptis Regibus, quos à censuris tantùm, non autem ab ipso præcepto aut obedientiâ eximi voluit, nemo certè fuit qui se ex eo decreto terrâ marique in Angliâ vel extra Angliam commoveret.

Neque Pio V res meliùs processerunt, postquam iteratis vicibus anno Christi 1569 (*) et 1570, pon-

(*) Hæc bulla anni 1569 nobis non innotuit ; nisi fortè sit ipsa Bulla, *Regnans in cœlis*, quæ an. tantùm 1570 edita est. Equidem Pontifex, an. 1569, Mortoni, à se in Angliam misso, dederat in mandatis ut Catholicos commonefaceret Elisabetham falso titulo

tificatûs 4 et 5, Elisabetham Reginam regno privatam declaravit (1). Cui declarationi nullus catholicorum Principum quidquam detulit, aut ab Elisabethâ Reginâ agnoscendâ abstinuit. Neque quidquam aliud Pontifex consecutus, quàm ut Anglos catholicos certiùs perituros ad arma impulisse videretur, nullo, aut ambiguo martyrii titulo, cùm ut perduelles diris modis necarentur.

Interim Elisabetha, sub Henrico VIII inchoatum, sub Eduardo VI repetitum juramentum exigebat quod *suprematiæ* vocant (2); quo scilicet juramento aditus ad dignitates aliaque civilia patebat iis tantùm, qui dato sacramento agnoscerent, « quod re- » gia majestas unicus est et supremus gubernator » tam in omnibus spiritualibus sive ecclesiasticis » rebus, quàm in temporalibus : et quòd nullus » extraneus Princeps, persona, Prælatus habet » ullam jurisdictionem, vel auctoritatem ecclesias- » ticam, sive spiritualem intra Angliæ regnum ».

Anno verò 1606, Jacobus Rex jussit juramentum præstari à Romanis catholicis (*); quod si præsti-

(1) *Bull. tom.* II, *Bull. Pii V,* CI. *edit.* 1570, *p.* 303. — (2) *Vid. Rap. Thoyr. tom.* VI.

Reginam vocari, quod pontificium mandatum fortassis pro Bullâ habitum fuerit. Notandum tamen Rapin Thoyras dicere hanc Bullam factam an. 1569, fuisse demum Londini affixam an. 1570. Hunc vid. tom. VI, lib. XVII, p. 293. (*Edit. Paris.*)

(*) Quantò æquiùs jussisset à Protestantibus ? At verò Angliæ Reges, qui, propter privatorum quorumdam opiniones, quas Ecclesia non approbat, suspectam habebant Catholicorum fidem, sese toti credebant Protestantibus. Est tamen hoc novæ reformationi proprium et ingenitum, nemini subjici et sublimioribus potestatibus non parere, ut ipsa facta clamant. An Catholici, quæso, Angliam

tissent, liberè ac tutò certis conditionibus in suâ religione viverent. Tale autem erat juramentum, quo, « in conscientiâ suâ, verè ac sincerè, nullâ » reservatione mentali, quilibet Catholicus testa- » retur Jacobum esse Regem suum legitimum, qui » à Papâ, aut apostolicâ Sede nullo modo deponi » ac deprimi possit, Rexque maneat nonobstante » aliquâ declaratione, vel sententiâ excommunica- » tionis, vel deprivationis, atque etiam tolli non » posse absolutione quâvis fidelitatem atque obe- » dientiam suæ majestati ejusque successoribus (1) ».

Hoc verò juramentum quod Angli *fidelitatis* aut allevantiæ vocant, Cardinalis Bellarminus cum illo Elisabethæ, quod erat *supremaliæ*, re ac sententiâ convenire asserit; negatamque Pontifici excommunicandi Principis potestatem: quæ quidem æquo lectori dijudicanda relinquimus. Quæ verò auctoritate certâ, in eâ re gesta sint, proferimus.

Huic certè Jacobi Regis juramento insidiosissimè

(1) *Vid. Rap. Thoyr. lib.* XVIII; *tom.* VII, *p.* 50, 51.

ultimo sæculo tot seditionibus turbaverunt, an verò Protestantes? Horruit orbis, quando audivit id actum esse Londini, quod apud gentes immanissimas nunquam factum fuit; nempe Regem Carolum I, edicto Senatûs morte damnatum, et carnificis gladio publice cæsum. Profectò hujus tanti sceleris auctores fuerunt et actores ipsi Protestantes. Quanquam JURIEU, in suo libello; cui titulus est, *Politique du Clergé de France*, quem ARNAULD invictissimè in suâ *pro Catholicis Apologiâ* confutavit, inter absurda plurima, id etiam dixit, quo nil absurdius excogitari poterat: Catholicorum impulsu occisum hunc Regem fuisse. Porrò JURIEU, qui suis paradoxis insulsis neque verisimilibus, omnes, quos unquam legerim, vincit, auctores, ipse solus hanc texuit fabulam, quam ineptam censebit ex ipsis Protestantibus quisquis sanæ mentis erit. (*Edit. Paris.*)

atque invidiosissimè erat insertum illud : « Præterea » juro, quod ex corde abhorreo, detestor, et ab- » juro, tanquam impiam et hæreticam hanc doc- » trinam et propositionem : quòd Principes per » Papam excommunicati, vel deprivati, possint per » suos subditos deponi et occidi ».

Hoc eò pertinere videbatur, ut Catholici quivis privatâ auctoritate decernerent *impiam et hæreticam* eam esse sententiam, quam de deponendis, hæresis saltem causâ, Regibus, viri maximi atque sanctissimi, ipsique adeo Romani Pontifices postremis sæculis, bono animo, tanquam probabilem defendissent. Et quidem ab eorum sententiâ abhorrere, perspectis meliùs rebus, uti nos Franci facimus, erat licitum ac bonum ; damnare ut hæreticam, absque Ecclesiæ auctoritate, nimium et temerarium videbatur.

Nostri doctores rem totam, in eâ quam prædiximus consultatione, sic temperant, ut quandoquidem hæreticum esset, et ab Ecclesiâ in Constantiensi Concilio ut hæreticum damnatum, tyrannos, hoc est Principes etiam legitimos malè potestate usos, *occidi posse*, eodem titulo possit insigniri ea propositio, quæ depositionem cum cæde conjungeret, ut erat in juramento positum.

Utcumque est, (neque enim hîc de hâc consultatione quærimus, sed rem gestam enarramus) Paulus V, eodem anno 1606, 10 Kalend. Octobris, Breve edidit ad Anglos catholicos, cujus est initium : *Magno animi mœrore ;* quo quidem in Brevi, relato juramento, hæc addit : « Vobis ex » verbis ipsis perspicuum esse debet, quòd hujus-

» modi juramentum, salvâ fide catholicâ et salute » animarum vestrarum, præstari non potest; cùm » multa contineat, quæ fidei et saluti apertè adver» sentur ». De quo Brevi, cùm in Angliâ quidam ambigerent, illud anno sequenti Pontifex confirmavit, dato alio Brevi, cujus est initium: *Renuntiatum est nobis.*

Quid autem illud esset *quod fidei et saluti* apertè adversetur, Pontifex non exponit, non docet. Multi existimabant illud duntaxat fidei et saluti animarum adversari, quòd, absque Ecclesiæ auctoritate, propositionem eam ut hæreticam agnosci oporteret. Cæterùm ut mentem meam eâ, quâ decet christianum theologum, sinceritate promam, id expressum eâ perspicuitate Curia Romana noluit, ne si ab hæresis qualificatione et notâ tantùm abhorreret, propositionem aliâ notâ proscribi posse fateretur.

Neque tamen quis reputet potestatem deponendi Reges tanquam fide certam fuisse propositam. Nec enim dogmata fidei ambiguè, aut eâ formâ declarari solent. Certè annis 1678, 1679, 1681, Catholici multi, falsæ illius conjurationis (*) gratiâ, ultimo

(*) Optimè confutat Arnauld, in suâ *pro Catholicis Apologiâ*, confictam hanc conjurationem, de quâ nobis pauca dicenda sunt. Quidam Oates, primùm Anglicanæ Ecclesiæ minister, tum, ut aiunt, Jesuita, demum Jesuiticæ Societatis et catholicæ religionis desertor, seu potiùs, quod illi exprobravit Dux Stafford, nullius religionis; quippe qui catholica dogmata falsa reputabat, tum cùm Jesuita, et quidem Diaconus, Missæ sacrificio aderat frequenter et communicabat; is ergo Oates dixit Catholicos conjurasse de interficiendo Rege, et simul de omnibus Protestantibus occidendis, ut eo scelere Angliam catholicæ religioni redderent. Addebat Regem Carolum II

addicti supplicio, sub ipso ictu testati sunt, se toto animo profiteri Carolum II verum ac legitimum Regem esse, neque à quoquam deponi posse; idque à se pro certo exploratoque haberi; neque ab eâ unquam sententiâ discessuros : id tantùm cavebant, ne deponi posse Reges hæreticum dicerent, quòd Ecclesia catholica, cujus auctoritati stabant, non id declarasset. Hoc omnium expressissimè Richardus Langhordus Advocatus juris consultissimus : hoc ipse Stafortius, morituri professi sunt; ut profectò certum sit, altè animo hæsisse, proque certis habita, quæ tam insignes viri inter ipsa martyria declararint.

Cur enim non liceret Anglis id clarè profiteri quod nos Franci publicè, summâ omnium Ordi-

exauctoratum fuisse à Papâ, qui quidem Papa Joannem Paulum Olivam Jesuitarum Præpositum generalem constituerat, eò ut majoribus regni dignitatibus eos Catholicos præficeret, quos inter Anglos cognosceret potentiores : se autem ipsa diplomata vidisse testabatur, et certò scire conjurationis consilium, à Sorbonâ approbatum, sic peragendum fuisse, ut eâdem horâ Rex et cæteri Protestantes necarentur : quod ut confici posset à Catholicis numero paucissimis, auxilio eis adesse debuisse exercitum ducentorum millium militum, conflatum ex Gallis, Hispanis, etc. conductum à Papâ, Francorum Rege favente. Testes quinque aut sex, Oatæ simillimi, accusationem confirmabant, quæ quantumvis absurda esset, falsaque ipsâ testimoniorum inconstantiâ probaretur; quanquam Dux Stafford aliique Angli nobilissimi suam innocentiam, etiam juramento testarentur, nihilominus ipse Dux Stafford, alii multi, cùm vitæ integritate tum nobilitate clari, cum nonnullis Jesuitis, ut læsæ majestatis rei obtruncati sunt. Nomen eorum in pristinum decus Jacobus II jussit restitui, et Oatem perjurum virgis publicè cædi quotannis quatuor vicibus, atque ad cyppum alligari. Sed Princeps Orangius, regno occupato, hunc è carcere eduxit. Vid. *Apol. pour les Cath.* tom. 1; et in Oatem Rap. Thoyr. lib. XXII, p. 406 et seq. (*Edit. Paris.*)

num consensione profitemur (*)? Ne verò sperent, quicumque illi sint curialis sententiæ defensores, nos à proposito discessuros. Satìs enim confidimus nunquam eventurum, ut Ecclesia catholica cujus traditioni, auctoritatique adhærescimus, Sedesque apostolica, nos ad hæc nova et inaudita, atque ut verè dicamus, vana compellat.

Quid enim est, per Deum immortalem, vanius, quàm de deponendis Regibus, quæ nullum moveant decreta conscribere? Excommunicatio, uti prædiximus, quantumvis impii superbiant, ipsam statim animam mucrone spirituali perfodit. At profectò quid profecit, aut quid nocuit, quòd à Paulo III Henricus VIII, à Pio V Elisabetha regno dejecti sunt? Nempe inanes chartæ, quòd ad temporalia attinebat, non tantùm ab hæreticis, sed etiam à Catholicis, si verum amamus, nihili sunt habitæ: eodemque tenore pacta, societates, commercia, negotia processerunt; neque id ita futurum Romanos Pontifices fugiebat; et tamen vanis formulis vanum sibi titulum curia sanciebat. Interim id hæretici lucrifecerunt, id Ecclesiæ catholicæ detrimento fuit, quòd Catholici, non ut catholici, pœnas darent; sed ut publici hostes, prompti sci-

(*) Cardinalis Barberinus de eâdem re à Scoto quodam interrogatus sic respondebat: « Francis morem non esse, ut in hujusmodi » quæstionibus, Romanos consulant; consultos verò ab Anglis, hoc » sine dubio resoluturos quod juri suo magìs congrueret. Interim » verò Theologis Britannis fas esse sicut et Francis ut jus suum persequantur ». Optimè Barberinus, et candidè. Vid. *Remonstrantiani Hibernorum* à R. P. CARON, Erem. etc. cap. IV, §. IV, p. 8; ad calcem tom. II tractatuum, quibus titul. *Des Droits et Libert. de l'Egl. Gall.* edit. 1731. (*Edit. Paris.*)

licet in Regem insurgere, ubi Romano Pontifici placuisset.

Neque respondeant nihil ad Catholicos pertinere quid hæretici de illis sentiant, cùm Apostolus jubeat *Episcopum etiam testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt* (1). Idem Apostolus jubet ut præcipuam curam habeamus, *ne nomen Domini*, aut doctrina, apud extraneos scilicet, *blasphemetur:* quâ certè ratione, *quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur* (2). Hoc præcipit circa dominos etiam infideles, ne si christiani servi, quantò magìs Regum subditi, inobedientiæ suæ causam religionis obtendant, sacra illa doctrina infametur, ut quæ familias ac rempublicam conturbet; quod aliis verbis idem Apostolus explicat ad Titum scribens : *Servos dominis suis subditos esse*, eâ præcipuè causâ, *ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus* (3). Quo item sensu paulò antea dixerat: *Mulieres esse oportere subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei* (4) : magno enim reverâ ornamento est sanctæ Ecclesiæ Dei, quòd ejus doctrina domos, familias, civitates altâ pace firmet; neque perturbet, sed sanciat rerum humanarum ordinem; vetetque ne inquieti homines, unà cum religione, conditionem mutare porrò incipiant : imò *unusquisque in quâ vocatione vocatus est, in eâ permaneat. Servus vocatus es? non sit tibi curæ* (5). Quantò magìs jussum ut justo ac legitimo imperio subsis, et communi civium libertate vivas?

(1) *I. Tim.* III, 7. — (2) *Ibid.* VI, 1. — (3) *Tit.* II, 10. — (4) *Ibid.* 5. — (5) *I. Cor.* VII. 20, 21.

Id etiam antecessores nostri sancti Christi Martyres præcipuè observarunt; cavebantque, admonente Petro, ne ut rebelles erga rempublicam, sed tantùm ut *christiani* paterentur : *glorificarent autem Deum in isto nomine* (1). Neque aliud inculcabat Paulus, cùm diceret : *Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui enim resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt* (2). Ne ergo illam, etiam apud homines damnationem acquirerent, publico ordini modestè ac pacifici homines serviebant. Unde illud Origenis, in Epistolam ad Romanos (3) : « Si enim » ponamus, verbi gratiâ, credentes Christo potestatibus sæculi non esse subditos, tributa non » reddere, nec vectigalia pensitare, nulli timorem, » nulli honorem deferre; nonne per hæc Rectorum » ac Principum meritò in semetipsos arma converterent, et persecutores quidem suos excusabiles, » semetipsos verò culpabiles facerent? Non enim » jam fidei, sed contumaciæ causâ impugnari viderentur ».

Neque verò existimemus hæc quæ Origenes, Apostolo auctore, condemnat, meliùs fieri, si Sacerdotum judicio fiant. Meritò enim beatus Joannes Chrysostomus in eumdem Pauli locum hæc habet (4): « Ostendit quòd ista imperentur omnibus, et Sacerdotibus et Monachis, non solùm sæcularibus, id » quod statim in ipso initio declarat, cùm dicit : » *Omnis anima potestatibus supereminentibus sub-*

(1) *I. Pet.* IV, 16. — (2) *Rom.* XIII, 2. — (3) *Orig. in Ep. ad Rom. lib.* IX, *cap.* XIII, *n.* 29; *tom.* IV, *edit. Bened. p.* 656. — (4) *Chrysost. hom.* XXIII *in Epist. ad Rom. tom.* IX, *p.* 686. *Vid. sup. lib.* I, *sect.* II, *c.* XV.

» *dita sit*; etiamsi Apostolus sit, etiamsi Evange-
» lista, sive Propheta, sive quisquis tandem fuerit;
» neque enim pietatem subvertit ista subjectio ».
Neque verò Ecclesiæ Christi decori aut ornamento esset, si haberet Sacerdotes, quorum auctoritate et nomine sublimes potestates contemni ac deponi possent; sed ei ornamento est, quòd qui sint sacrorum, iidem sint etiam in Principes atque rempublicam fidi obsequii duces. « Deus enim, inquit (1), id
» exigit, ut creatus ab ipso Princeps, vires suas
» habeat...... Quod si observaveris christianè, et
» ipse, inquit, Princeps, eò te magìs suscipiet,
» Dominumque tuum, etiamsi incredulus fuerit,
» hoc nomine glorificabit ».

Sic ergo Catholici *doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus* (2); neque Pontificibus suis id honori vertant, quòd vanos concedant titulos, quibus lugenda bella commoveant : imò ubicumque degunt, sive in Angliâ, sive in Hollandiâ, sive apud Sinenses Seresque ultimos (*) et Japonas; ne dent locum iis, qui passim ubique jactant habere eos Pontificem, quo duce et auctore, à legitimis Regibus imperiisque desciscant : quod quidem quantas turbas, quantam Ecclesiæ Dei persecutionem apud Japonas concitarit (**), ipsis hæreticis referenti-

(1) *Chrys. ibid. n.* 11, *p.* 689. — (2) *Tit.* II, 10.

(*) Positi ultra Sinas.

(**) Non abs re erit historiam breviter texere ejus persecutionis, quæ in Japonià christianismum extinxit. Sanctus Franciscus Xaverius et Lusitani quidam Presbyteri apud Japonas Evangelii primi præcones fuerunt, quorum labores adeo Deus adjuverat, ut an. 1613 Christiani implerent in Japonià numerum quadringentorum mil-

bus, ac sua scelera jactantibus credimus. Ne ergo isto titulo, neque ut inquieti et malefidi cives, sed tantùm *ut catholici patiantur, glorificent autem Deum in isto nomine;* relinquantque id hæreticis, ut de reipublicæ charitate ac Regum reverentiâ magna professi, tamen omnium audacissimè in arma civilia proruant.

Romanos autem Pontifices, quotquot futuri sunt, patres nostros sanctissimos atque charissimos roga-

lium. Veniebant quoque in hanc regionem Hollandi, non tam Evangelii causâ quàm negotiationis. Animadverterat autem Hollandus quidam, Caron nomine, qui quanquam humili loco natus, mensæ numerariæ Japonicæ Hollandorum præsidebat, Japonas christianos cum Lusitanis malle, quàm cum Hollandis negotiari. Igitur id cogitans ut ad gentem suam omne Japonicum commercium transferretur, detestandum facinus aggressus est, quo patrato, statim omnibus Christianis mors intentata est. Ad quemdam nobilem Japonensem ipse detulit epistolam à se Lusitanicè scriptam, eo artificio, ut legentes facilè sibi persuaderent Christianos, conjuratione factâ, Japoniam vastare et ipsum Imperatorem opprimere statuisse. Atque quò magìs Japona ille nobilis Imperatorem ad sæviendum in Lusitanos inflammaret, addebat: Hispanis et Lusitanis hanc ratam esse legem, ut populos ad quos veniebant, carceribus et necibus suæ religioni adjungerent; quippe qui credebant Deum suum sibi fore propitium, si eos occiderent, quos cogere non possent: Hollandos verò omnium populorum et religionum amicos, soli commercio intendere. Imperator, lectâ epistolâ continuò exarsit, et, nullâ conjurationis inquisitione factâ, omnes Christianos neci addixit; adeo ut ne unus quidem, an. 1649, in totâ Japoniâ reperiretur. Exinde edicto sancitum est ne quis ultrà Christianus in Japoniam veniret. Soli ergo apud Japonas veniunt Hollandi, qui interrogati cujus sint religionis, respondent, *se Christianos non esse, sed Hollandos;* neque etiam verentur eo gloriari, quòd, tam nefariis tamque impiis artibus, tutè cum Japonibus negotiari possint. Vid. lib. Franc. Caron Belgi, ad calcem tom. II Walemb. et TAVERNIER, *Relat. du Japon;* atque etiam ARNAULD, *Apolog. pour les Cathol.* tom. II, p. 301 *et seq.* (*Edit. Paris.*)

mus, obsecramus, summâque reverentiâ etiam atque etiam obtestamur, ne sedis suæ majestati consulere se putent, si Gregorium VII, Gelasiis, Symmachis, aliisque Gregoriis anteponant : Catholicos verò bonos doctosque, eâ, quâ par est, charitate atque honorificentiâ admonemus, ne se ideo bene catholicos putent, si omnia Pontificum gesta decretaque asserenda suscipiant. Excusent sanè Pontifices quoad fieri poterit, uti nos pro virili fecimus, conati certè sumus. Cæterùm si necesse sit reprehendi interdum eorum aliquos, quorum operâ ac laboribus, magna in Ecclesiam bona provenerint; cùm nempe alienis rebus, bono scilicet animo sese ingesserunt, id verò non ad Sedis apostolicæ contumeliam, sed ad Ecclesiæ, Deique eam protegentis laudem, atque ad Romanæ fidei apostolicique officii commendationem maximam pertinere arbitrentur : cujus quippe fidei atque officii puritas, sanctitas, dignitas, tot inter incommoda apud pios illæsa perstiterit; ut hîc etiam valeat suo modo apostolicum illud : *Virtus in infirmitate perficitur*; et, *Cùm enim infirmor, tunc potens sum* (1).

(1) *II. Cor.* XII. 9, 10.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE
ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

PARS SECUNDA,

IN QUA DE CONCILIIS CONSTANTIENSI ET BASILEENSI, ET CONSECTANEIS AGITUR.

LIBER QUINTUS,

De Concilio Constantiensi ; ad Caput secundum GALLICANÆ DECLARATIONIS.

CAPUT PRIMUM.

Refertur Declarationis Caput II : hujus libri scopus: Synodum Constantiensem Sedi apostolicæ nunquam infensam aut suspectam fuisse.

« SIC autem inesse apostolicæ Sedi ac Petri succes-
» soribus Christi Vicariis, rerum spiritualium ple-

» nam potestatem, ut simul valeant atque immota
» consistant sanctæ œcumenicæ Synodi Constan-
» tiensis à Sede apostolicâ comprobata, ipsoque
» Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu
» confirmata, atque ab Ecclesiâ Gallicanâ perpetuâ
» religione custodita decreta, de auctoritate Conci-
» liorum generalium, quæ sessione quartâ et quintâ
» continentur; nec probari à Gallicanâ Ecclesiâ,
» qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint aucto-
» ritatis ac minùs approbata, robur infringant, aut
» ad solum schismatis tempus Concilii dicta detor-
» queant ».

Hoc capitulum tria præstat. Theologi Parisienses totaque Parisiensis Academia, et Ecclesia Gallicana id semper egerunt, ut efficacissimis æquè ac simplicissimis verbis agnoscerent manantem à Christo, ad Petrum atque ad Petri successores Romanos Pontifices summâ auctoritate transmissam vicariam potestatem ejusque plenitudinem : eam scilicet, quæ ad omnia spiritualia Ecclesiæ Christi commissa pateat. Primum hoc. Tum ad eam certâ ratione explicandam, Concilium illud adhibet, quod sit ad eam rem maximè idoneum, Constantiense scilicet; quippe quod papalem potestatem postremis sæculis à pessimis hæreticis Albigensibus ac Valdensibus, recentissimè verò à Viclefistis et Hussitis perditissimis hominibus obscuratam, ad hæc infando schismate per quadraginta ferè annos collapsam ac semilaceram, in pristinam amplitudinem revocarit. Tertiò ac postremò, ne quis scrupulus superesse possit, eadem Parisiensis Academia atque Ecclesia Gallicana, ex ipsâ gestorum serie exponit ac firmat Con-

stantiensis decreti auctoritatem certam, neque ambiguam mentem.

Et quidem Dissertatione prævià admonuimus [1] procul amovendam illam, quæ per summam imperitiam, quorumdam animos incessit de egregiâ Synodo suspicionem iniquissimam; quasi Sedi apostolicæ ipso etiam nomine infausta videatur, quod contra est; cùm omnes quidem universales Synodi id innatum insitumque habeant, ut pontificiam potestatem, sibi conjunctissimam totique corpori præsidentem, venerentur ac foveant, ut omnium sæculorum ab ipsâ christianitatis origine testatur experientia; illa verò præ cæteris habeat hæc tria: primùm quòd pontificiam potestatem, fœdo extincto schismate, pristino splendore lucere fecerit: deinde quòd à seditiosissimis hæreticis ejus potestatis luculentissimam confessionem exegerit: tertiò quòd egregium Pontificem Martinum V, jam inde ab initio hujus conventûs partem optimam, ipsa è sinu suo elegerit ac pepererit: quin etiam cùm eò res devenisset, ut abjectis omnibus, qui de papatu litigarent, verus et indubitatus Pontifex crearetur, hæc statim edixerit: « Dent operam electores, cùm de crea» tione agitur Vicarii Jesu Christi, successoris beati » Petri, universalis rectoris Ecclesiæ, gregis Domini » directoris, ne quid aliud cogitent, quàm ut eo» rum ministerio de utili et idoneo universali Eccle» siæ pastore provideatur [2] ». Quæ verba et alibi memoravimus, et nunquam satìs inculcanda nunc etiam summâ cum animi voluptate repetimus.

Ex his igitur et aliis æquè probatis fœdam hanc

[1] *Dissert. præv. n.* XLII. — [2] *Concil. Const. sess.* XL; *col.* 245.

Binianæ editionis notam expungimus : *Concilium Constantiense ex parte approbatum;* quippe quæ Romanâ quoque editione spretâ, uti prædiximus (1), privati hominis temeritate sit addita. Verùm ut res procedat clariùs, sessionum IV et V Constantiensis Concilii à Parisiensibus nostris et à Clero Gallicano laudata decreta referamus.

CAPUT II.

Constantiensis Concilii laudata decreta, ex sessionibus IV et V referuntur: censores nostros, atque etiam ipsum auctorem tractatûs DE LIBERTATIBUS ECCLESIÆ GALLICANÆ, *nec Synodi verba attendisse, nedum intellexerint.*

SESSIONIS IV hæc verba sunt (2) : « IN NOMINE » SANCTÆ ATQUE INDIVIDUÆ TRINITATIS PATRIS ET FI- » LII ET SPIRITUS SANCTI, hæc sancta Synodus Con- » stantiensis, generale Concilium faciens, pro extir- » patione præsentis schismatis, et unione ac refor- » matione Ecclesiæ Dei in capite et in membris » fiendâ.... in Spiritu sancto legitimè congregata,.... » ordinat, disponit, statuit, decernit, et declarat » ut sequitur. Et primò : Quòd ipsa Synodus in » Spiritu sancto congregata legitimè, generale Con- » cilium faciens, et Ecclesiam catholicam militantem » repræsentans, *potestatem à Christo immediatè ha-* » *bet,* cui quilibet cujuscumque statûs vel dignitatis, » *etiam si papalis existat,* obedire tenetur, in his

(1) *Diss. loc. cit.* — (2) *Concil. Const. sess.* IV, *col.* 19.

» quæ

» quæ pertinent *ad fidem, et extirpationem dicti*
» *schismatis, et reformationem generalem Ecclesiæ*
» *Dei, in capite et in membris* ». In hâc sessione,
cum Romanorum Rege, *fuerunt ducenti Patres,* ut
in ipso initio sessionis adscriptum est.

Sessio verò v sic habet (1) : « Hæc sancta Synodus
» Constantiensis, generale Concilium faciens, pro
» extirpatione ipsius schismatis, et unione et refor-
» matione Ecclesiæ Dei in capite et in membris, ad
» laudem omnipotentis Dei, in Spiritu sancto legi-
» timè congregata, ad consequendum faciliùs, secu-
» riùs, liberiùs, unionem et reformationem Ecclesiæ
» Dei, ordinat, diffinit, decernit, et declarat ut
» sequitur : Et primò, quòd ipsa in Spiritu sancto
» legitimè congregata, Concilium generale faciens,
» et Ecclesiam catholicam repræsentans, *potestatem*
» *à Christo immediatè habet,* cui quilibet cujus-
» cumque statûs vel dignitatis, *etiamsi papalis exi-*
» *stat,* obedire tenetur, in his quæ pertinent *ad*
» *fidem, et extirpationem dicti schismatis, et refor-*
» *mationem dictæ Ecclesiæ in capite et in membris.*

» Item declarat, quòd quicumque cujuscumque
» conditionis, statûs, et dignitatis, *etiamsi papalis,*
» qui mandatis, statutis seu ordinationibus aut præ-
» ceptis hujus sacræ Synodi, et *cujuscumque alte-*
» *rius Concilii generalis* legitimè congregati, super
» præmissis, seu ad ea pertinentibus, factis vel fa-
» ciendis, obedire contumaciter contempserit, nisi
» resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, et
» debitè puniatur, etiam ad alia juris subsidia, si
» opus fuerit, recurrendo ».

(1) *Concil. Const. sess.* v, *col.* 22.

Facilè animadvertet lector diligens sessioni IV per sessionem V quid lucis accesserit. Sessione sanè IV summa illa auctoritas adscita est Concilio ; sed quantùm verba sonant, Constantiensi tantùm. Cùm autem id Patribus angustius videretur, quàm ut ecclesiasticis morbis remedium afferri posset, sessione V itum est in eam sententiam, ut non solùm *isti Concilio Constantiensi*, verùm etiam cuilibet alteri, parem auctoritatem adsciscerent.

Placet hîc perpendere tantisper, quàm parum censores nostri ad verba decreti animum attenderint. Et quidem auctor *Doctrinæ Lovaniensium* ex Jacobo Latomo et aliis hæc refert (1) : « Ecce manifestè patet quòd decretum illorum Patrum, non loquitur universaliter de quâlibet Synodo universali, sed de illâ singulariter, hoc est de Constantiensi ».

Idem habet dominus Nicolaus Dubois in *Disquisitione* : « Omnia, inquit (2), verba decretorum Sessionum IV et V, quatenus de auctoritate agitur, concepta sunt verbis de ipsâ solâ agentibus ». Nempe adeo cursim legit Constantienses canones, ut nec illud adverteret : « Quicumque cujuscumque conditionis, etiamsi papalis, qui mandatis hujus sacræ Synodi et CUJUSCUMQUE ALTERIUS CONCILII GENERALIS legitimè congregati obedire contempserit (3) ». En diligentem lectorem, qui Gallicanos Episcopos eo nomine castigarit, quòd, quæ laudaverint acta, non legerint (4). Usque adeo cæcutiunt

(1) *Doctr. Lovan. p.* 68, 69. — (2) *Disq. art.* V, *n.* 65. — (3) *Concil. Const. sess.* V. — (4) *Disq. art.* IX, *pag.* 44. *Vid. in app. præf. aut.*

homines præjudiciis acti, quæque ipsi in ore habent assiduisque terunt manibus, nec legunt nec vident.

Quin etiam ipse auctor *Tractatûs de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ,* qui cæteris diligentior futurus videbatur, in eumdem impegit lapidem : « Notanda, » inquit (1), sunt illa verba : *In his quæ ad fidem et » extirpationem dicti schismatis, præceptis hujus » sacræ Synodi super præmissis, sive ad ea perti- » nentibus*; quæ decreta illa circumscribunt, ac sine » limitatione intelligere vetant ». At quâ fide omittit illa verba : *cujuscumque alterius Synodi generalis,* et ipsam fidei ac schismati additam reformationem? Ac ne quid deesse possit, disertè positum, *super præmissis et ad ea pertinentibus,* ipsâ etiam huc reformatione conclusâ; quæ profectò voces, si quid limitationis sonant, haud equidem scio, quæ deinde generatim dicta intelligantur.

Sanè doctissimus Daguirreus, horum præjudiciis ductus, ipse quoque ex verbis Concilii Constantiensis elicit, nullo modo actum esse de omni Concilio generali, et in utrâque sessione IV videlicet et V ejusdem Concilii Constantiensis, de illo singulari Concilio solùm prolatam esse doctrinam (2). Credo, non satis memor ejus sententiæ, quam ipse pro suo candore dixisset : « Concilium Constantiense defi- » niisse (certo quidem sensu) (*) cuivis Concilio ge-

(1) *Tract. de Libert. Eccl. Gall. lib.* V, *cap.* XV, *n.* 6. — (2) *Daguirr. Def. Cath. Pet. Disput.* XXXVI, *n.* 8, *p.* 502.

(*) *Certo quidem sensu;* id est, ut explicat Daguirreus, supremam esse Conciliorum potestatem in dubios Pontifices, quales tunc fuisse dicit tres eos qui de papatu contendebant. (*Edit. Paris.*)

» nerali potestatem à Christo immediatè habenti om-
» nes teneri obedire, et ipsum Papam [1] ».

Atque ipsa canonis series postulabat, ut de omni generali Concilio diceretur; Synodi enim Constantiensis, hoc certè fundamento constituta erat auctoritas, « quòd sit in Spiritu sancto legitimè congregata :
» quòd potestatem à Christo immediatè habeat :
» quòd Ecclesiam catholicam repræsentet ». Hæc autem non ad solum Constantiense Concilium, quod tunc habebatur, sed ad omnia æquè Concilia generalia spectant, quæque extiterant, quæque futura erant : ut nullus dubitationi locus superesse videatur.

Neque verò felicior illa responsio est, cùm aiunt, decreti verba ad solam schismatis causam apertè referri : nec attendere volunt ad has voces : « In his
» quæ pertinent *ad fidem, et extirpationem dicti*
» *schismatis, et reformationem* dictæ Ecclesiæ, in
» capite et in membris ».

Hæc illa decreta sunt Concilii Constantiensis, in ipsis Concilii Basileensis actis, summo omnium consensu repetita [2], cùm procul omni dubio universalis esset, eique Eugenius IV adhæreret, nullo tum suborto schismate. Adeo Ecclesia semper intellexit Constantiense decretum, non ad solum schismatis tempus, aut ad solum Constantiense Concilium, sed ad fidei quoque, et reformationis universalis causas, et ad omnia quolibet tempore futura Concilia pertinere.

Cæterùm diligens lector facilè animadverterit in

[1] *Daguirr. Def. Cath. Pet. Disp.* XV, *n.* 12, *p.* 253. — [2] *Conc. Basil. sess.* II; *tom.* XII, *Conc. pag.* 477.

duobus canonibus Constantiensibus ex sessione v relatis, primum, totidem verbis à sanctâ Synodo ex sessione IV fuisse repetitum. Quo factum est, ut plerique scriptores, atque ipsa Synodus Basileensis, sessionis v decreta sola retulerit : quippe quæ et quartæ canonem complecteretur integrum, et alium insuper majoris elucidationis gratiâ canonem adjunxerit.

In fine sessionis v adscriptum est : « Quibus articulis sive constitutionibus lectis, dictum Concilium eos et eas uniformiter approbavit et conclusit [1] ». Quo patet hæc non tantùm summâ auctoritate, sed etiam summâ consensione esse decreta.

CAPUT III.

Ordo disputationis hujus : Censores nostri tria objiciunt : primum quidem de textu ; alterum de sensu ac mente ; posterum de auctoritate decretorum Constantiensium.

1.° MULTUM laborandum fuit iis qui decreta Constantiensia elevare et obscurare conati sunt. Itaque primò textum ipsum sollicitant. Res quidem intentata hactenus, canonesque integros, uti eos retulimus, ex Romanâ editione descriptos [2], omnes admiserant. Sed anno demum 1683, quinquaginta scilicet et ducentis annis, postquam Constantienses canones conditi sunt ; Emmanuel à Schelstrate, sacræ theologiæ Doctor, Bibliothecæ Vaticanæ Præ-

[1] *Concil. Const. sess.* v, *ibid. col.* 26. — [2] *Tom.* IV *Conc. gener. edit. Vatic. p.* 138, 139, 140.

fectus, repente prodiit, qui cùm Constantiensis Concilii nova acta proferret, statim in ipso titulo, ejusdem Concilii *primum decretum sessionis IV à Basileensibus corruptum esse* testetur : ut uno ictu scilicet Basileensem Synodum, et Constantiensem confodiat.

2.° Aiunt Concilii mentem nostros non esse assecutos : trahi quippe ad alias Synodos atque causas, quæ de Constantiensi propriè ac de schismatis causâ decreta sint ; et cùm sanctæ Synodi verba proferuntur, reponunt notum illud : « Intelligentia dictorum » ex causis assumenda dicendi : et, secundùm sub- » jectam materiam intelligenda sunt verba [1] » : atque adeo Synodi ad tollendum schisma institutæ, ad solum schismatis tempus decreta referenda ; non ad id trahenda tempus, quo indubitatus Pontifex in Petri cathedrâ sedeat. Addunt ab ipsâ Synodo Constantiensi adversùs Viclefum, supremam Papæ agnitam auctoritatem : non ergo absolutè, sed tantùm schismatis causâ eam Concilio esse subjectam : quo referunt illam regulam : « Quòd ubi est apparens » aliqua contradictio, singulis legibus adaptanda est » facti species ; distinguendi casus, eaque capienda » interpretatio, quæ tollat contradictionem [2] ». Denique urgent illud : « Ex contextu facienda in- » terpretatio, nec attendenda tantùm nudè sessio- » num IV et V verba, sed et sequentia, quæ Pontificis » absolutæ potestati faveant [3].

3.° Auctoritatem decretorum oppugnant ; intellexerunt enim quàm difficile sit ad unum schisma

[1] *Disquis. art.* V, *n.* 80. *Doctr. Lovan. p.* 69 *et seq.* — [2] *Disquis. ibid. n.* 87. — [3] *Ibid. n.* 81.

revocare, quod universim à Synodo dictum esset. Quare eò maximè machinas omnes intendunt, ut tantæ Synodi auctoritatem evertant.

Sic igitur illi Constantiensium canonum textum, sensum, auctoritatem oppugnant. Nos verò nostro more gesta referemus; quibus quidem gestis, ipsâque celeberrimi ac maximi negotii serie, adversariorum objecta suo quæque ordine collabantur.

CAPUT IV.

Novum Emmanuelis Schelstrati de textûs falsatione commentum.

Primum igitur perpendamus novam, quam Schelstratus, de falsatione textûs Synodi Constantiensis, componit historiam [1]. Et ille quidem memorat sessionis iv decretum, à nobis descriptum, Synodi Basileensis jussu anno 1432 fuisse corruptum, additaque illa verba, quibus Papa Concilio subesse dicatur, *non in his quæ pertinent ad fidem, et extirpationem schismatis*, sed *in his quæ ad reformationem generalem Ecclesiæ Dei, in capite et in membris*. De his postremis verbis Schelstratus litem movet. Cæterùm ea verba æquè cum reliquis, *ac reformationem generalem in capite et in membris*, cum fide et schismate, in sessionis v decreto junctam recognoscit [2]; sessionemque v nullius falsitatis accusat : atque adeo ex Schelstrato constat, Patres Basileenses eam falsationem aggressos, non ut Pa-

[1] *Schelst. Diss. Antuerp. cap.* 1, *art.* 1, *p.* 36. — [2] *Ibid. p.* 38.

pam haberent etiam in generali reformatione subditum : id enim in sessione v contineri liquet, et ipse confitetur; sed ut bis haberent, quod semel profectò habuisse sufficiat. Hic tanti facinoris fructus Basileensibus fuit.

Quæ cùm ita sint, nemo est, qui non in ipso quæstionis titulo Schelstratum rideat, tot ac tantos viros gratuiti sceleris accusantem. Sed tamen videamus quemadmodum suam texuerit fabulam : simulque memorabimus et dissertationem primam, quam ipse *Antuerpiensem* vocat, et tractatum *de sensu et auctoritate decretorum Constantiensis Concilii sessionis* IV *et* V, quem adversùs Maimburgum hujus dissertationis tuendæ gratiâ, Romæ typis sacræ Congregationis de Propagandâ fide, secundo loco edidit.

Is igitur, variis Concilii Constantiensis editionibus memoratis, hæc subdit [1] : « Ut autem manifestum fiat, ex quonam codice prædicta Constantiensis Synodi acta primùm edita sint, et quænam illi fides adhiberi valeat, notandum est Concilium Basileense, cùm jam videret auctoritatem suam apud plerosque vilipendi, cogitare cœpisse de publicandis actis Constantiensis Concilii; ideoque mandasse duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus theologiæ Doctoribus, et Archidiacono Zagrabiensi (*), ut ex actis Constantiensis Synodi decreta extraherent ». Tot ac tanti futuri erant meditati sceleris administri.

Quis non hîc statim exclamaverit, contemnen-

[1] *Schelst. Diss. Antuerp. cap.* I, *art.* I, *p.* 36.

(*) Zagrabia est urbs episcopalis regni Hungariæ, in Sclavoniâ regione.

dam potiùs, quàm confutandam esse Schelstrati fabulam? Sed tamen reliqua audiamus. Addit hoc opus totum ex actis Synodi Constantiensis extractum, anno 1432 fuisse absolutum, pendenteque Bullâ plumbeâ bullatum; atque ex copiâ inde fideliter extractâ *Hagenovensem* (*) editionem, anno 1499 prodiisse; quam deinde secutæ sint *Mediolanensis* anni 1518; *Parisiensis*, Jacobi Merlini Doctoris Parisiensis, anni 1524; *Coloniensis*, anni 1530.

Has tres editiones Schelstratus memorat, in excudendo sessionis IV decreto ab aliis discrepare; sed eâ unâ in re, quod ab his absit hæc vocula *ad fidem*: atque omnino primum omnium, qui *fidei* vocem decreto addiderit, fuisse Petrum Crabbium (**), qui nullâ factâ correctionis mentione, nulloque codice citato, anno 1538, suam editionem adornarit, quam reliquæ deinde secutæ sint. Hæc quidem Schelstratus [1]; quæ ad Basileensem Synodum ab eâque corruptam, ut is auctor jactaverat, Concilii Constantiensis sessionem IV nihil omnino pertinent.

An ergo id agit, ut particulam, *ad fidem*, è sessione IV Constantiensi eradamus, Petroque Crabbio eam inserenti falsitatem imputemus? Ne id quidem; imò ipse acta Constantiensia ea laudat pro antiquissimis atque authenticis, in quibus disertè in sessione IV Constantiensi expressa legatur particula, *ad fidem*, quæ Hagenovensi editioni deest; testa-

(1) *Schelst. Diss. Antuerp. cap.* 1, *art.* 1, *p.* 37; *et in act. Schelst. p.* 5.

(*) Hagenoa urbs est in Alsatiâ sita.

(**) Virum doctissimum ex Franciscanâ familiâ.

turque insuper *antiquissima manuscripta Concilii Constantiensis*, quæ quidem ipse viderit, *particulam illam*, AD FIDEM, *habere*. Ergo profectò hactenus, neque Basileensis Concilii, neque Petri Crabbii laborat fides; aliasque editiones quæ ipsum antecesserint, mancas esse necesse est.

Ubi ergo tandem locus ille à Basileensibus *corruptus?* Nempe hic est: « Ostendimus, inquit [1], » suprà ex compilatione deputatorum Basileensis » Concilii, editam fuisse Synodum Constantiensem » in oppido Hagenow, in quâ editione decretum » sessionis IV habet adjuncta hæc verba: ET REFOR- » MATIONEM GENERALEM ECCLESIÆ DEI IN CAPITE ET IN » MEMBRIS: et hæc sunt, quæ à decreto sessionis IV » abesse debuerunt ». Hic ergo est ille locus Basileensium auctoritate *corruptus*.

Id verò, ut demonstret, hæc affert. « Tres, inquit, » codices manuscripti continentes acta Constan- » tiensis Concilii à notariis ipsius conscripta, ex » quibus Basileenses decreta compilarunt, non ha- » bent illa verba in primo decreto sessionis IV: ET » AD REFORMATIONEM GENERALEM ECCLESIÆ DEI IN » CAPITE ET IN MEMBRIS ». Sic Basileenses accusat, ut qui acta Constantiensia, etiam sibi visa, malâ fide descripserint; nullâ probatione; neque enim ullum monumentum affert, quo tres illi codices Basileensibus visi ac descripti doceantur. Addit Schelstratus: sex alios codices manuscriptos antiquissimos, qui non habeant illa verba, *de reformatione* [2]; unde concludit, « in sessione V solummodo clausulam » illam (de reformatione scilicet) adjungendam

[1] *Schelst. in Dissert.* — [2] *Ibid. pag.* 37, 38.

» esse; ut, inquit, indubitatum sit, prædicta verba
» (de reformatione) à Basileensibus erroneo de-
» creto sessionis IV adjuncta, et à collectoribus
» Conciliorum, errore Basileensium deceptis, typis
» fuisse edita ».

Hæc est illa historia, quam orbi christiano primùm à se proditam, Emmanuel Schelstratus toties gloriatur. Hæc illa falsitas, quam Patres Basileenses in sessionis IV Constantiensis decretum invexerint, ut etiam in sessione IV legeretur, quod in V legi nemo, ac ne ipse quidem Schelstratus, negat.

CAPUT V.

Schelstrati, de falsatâ sessione IV Constantiensi, fabula confutatur: probitas Patrum Basileensium omnium scriptorum consensu asseritur: B. Ludovici Alamandi, ejus cœtus principis, eximia sanctitas.

Ac primùm quidem, nemo sanus dixerit tantum cœtum in tantum facinus consensisse. Sit enim, quantùm Schelstrato placuerit, Basileensis Synodus reprobata: tamen iis viris constabat, qui bonâ fide agerent, miroque reformandæ ecclesiasticæ disciplinæ studio tenerentur. Præerat tanto conventui beatus Ludovicus Alamandus Cardinalis, archiepiscopus Arelatensis, tantæ sanctitatis, ut profectò tali viro, et quidem tantum facinus nullâ satisfactione purganti, falsitatem imputare, non modò summæ temeritatis, sed etiam manifestæ impietatis esse constet (1).

(1) *Vid. Gall. purpur. in beat. Lud. Alam. an.* 1426, *p.* 474. *Vid. quoq. Æn. Sylv. de gest. Basil. et Dissert. præv. n.* XLIV.

Aderant in eâdem Synodo Episcopi ac Doctores pietatis ac doctrinæ nomine commendati : neque Æneas Sylvius, Pius II Pontifex factus, qui in gestis Basileensibus præclara eorum facinora memoravit, est inficiatus unquam (1) ; et, in retractatione suâ, doctrinam quidem ejuravit, quam Basileæ tenuisset, historiæ verò suæ non detraxit fidem (2) : ut profectò tantos viros errasse bonâ fide, atque ulteriùs quàm oporteret, studio reformationis abreptos suspicari liceat, falsi insimulare impium absurdumque sit.

Faciamus tamen eos vel facinorosissimos fuisse. Quo tandem artificio latere se posse confiderent? Quid tanto numero tantum facinus conscivissent? At illi nihil occultè moliebantur, qui teste Schelstrato (3), decreta Constantiensia extrahenda mandassent duobus Cardinalibus, duobus Episcopis, duobus theologiæ Doctoribus, et Archidiacono Zagrabiensi, Joanni scilicet illi Segoviensi, cujus pietatem ac doctrinam Æneas Sylvius tot laudibus cumulavit (4).

Præterea ex præfatione Synodi Basileensis, editioni Hagenovensi præfixa, constat, fuisse inter illos deputatos, Thomam Corcelleum, quem « inter sa» crarum litterarum Doctores, doctrinâ mirabilem, » et modestâ quâdam verecundiâ amabilem (5) », idem Æneas Sylvius commendavit : quos profectò tot ac tantos in scelus consensisse, neque sibi mutuò erubuisse, seque et Synodum infamasse, ne

(1) *Æn. Sylv. ibid. pass.* — (2) *Ejusd. Bull. retract. tom.* XIII *Conc. col.* 1407. — (3) *Schelstr. Dissert. Antuerp. pag.* 36. — (4) *Æn. Sylv. loc. ci.* — (5) *Sylv. ibid. Vid. præf. edit. Hagen. an.* 1500.

infensissimos Basileensium hostes credituros putamus, ne ipsum quidem Schelstratum, si reviveret, iteratò dicturum, si sua dicta perpendere potiùs, quàm perfractè tueri vellet.

Quod enim tantum operæ pretium fuerit, ut illud facinus molirentur? Nempe ait Schelstratus [1], ut labascentem Concilii Basileensis auctoritatem, edito Concilio Constantiensi, firmarent. At pessumdarent potiùs tam apertâ falsitate, seque orbi christiano irridendos propinarent, tantum scelus aggressi, ut sessione IV corruptâ et adulteratâ, nihil tamen haberent, quod non totidem verbis in sessione V integra et illibata haberetur. Quid, quòd, Schelstrato teste, Basileenses Patres, ne id quidem curabant, ut duarum sessionum decreta iisdem verbis ederentur, cùm idem Schelstratus verba illa, *ad fidem*, quæ in sessione V habentur, in extractis Basileensium deesse testetur.

Patet ergo optimâ fide egisse eos, quæque in manibus habebant Constantiensia decreta ad verbum exscripsisse, neque quidquam fraudis molitos fuisse.

Neque verò ea falsitas, ac Basileensium scelus, Eugenium IV aut Joannem à Turrecrematâ latuisset, qui tot inter invectivas, nihil unquam tale Basileensi Synodo exprobrarunt. Neque Pius II, rerum Basileensium testis oculatus ac scriptor egregius, tale quid aut in historiâ privatus, aut in retractatione Pontifex protulit: ut profectò temerè nimis Emmanuel Schelstratus, post duo ferè sæcula cœperit sollicitare Basileensium fidem, quam eodem ævo

[1] *Schelstr. loco jam. cit.*

infensissimi Cardinales atque Pontifices minimè accusarint.

Cur autem in eorum extractis, seu potiùs in extractorum quibusdam exemplaribus, ac deinde in quibusdam quoque libris editis desit illud, *ad fidem*, quod, teste Schelstrato, in antiquis verisque codicibus habeatur? Quis non potiùs librariorum aut typographorum indiligentiæ, quàm Basileensium tot ac tantorum deputatorum errori, nedum perfidiæ tribuat? Quem librariorum errorem, cùm in his verbis, *ad fidem*, ipse Schelstratus agnoverit (*), mirum cur non intellexerit in Constantiensibus illis, quos laudat, manuscriptis, circa reformationis mentionem eumdem lapsum contingere potuisse.

Latet profectò neminem, persæpe variare codices

(*) Nulla potest excogitari ratio quæ Basileenses eò impulerit, ut deditâ operâ prætermitterent in Constantiensi decreto hæc verba, *ad fidem*; cùm illa prætermissio noceret potiùs quam faveret Conciliorum auctoritati. Rectè igitur accusat BOSSUET *librariorum aut typographorum indiligentiam*; quod quidem ipsi visum est adeo certum et ab omni controversiâ remotum, ut facilè crediderit fore ut ipse Schelstratus sic sentiret. At ille præjudicatarum suorum opinionum tenacissimus, in ea prorumpit verba, Diss. adv. Maimb. I, p. 21 : « Quare sine » certâ scientiâ accusat tabellarium (prætermisisse verba AD FIDEM :) » Cur sine firmo fundamento notarii apostolici fidem non solùm in » dubium revocat, sed apertè sugillat; eumque, qui pro veritate ex » officio testimonium tulit, falsitatis arguit »? Qui si sui compos esset, intelligeret amanuensi, licet diligenti, verbulum in describendo facilè excidere; necnon etiam codicem cum scripto conferenti, ubi præsertim ex omisso verbo sententiæ nihil detrahitur. Itaque non propterea infidus notarius apostolicus, quòd levi errore librarii prætermisso, testatus fuerit apographon authentico exemplari omnino simile esse. Quanquam si necesse esset falsi aliquem arguere, argueretur verisimilius librarius aut notarius apostolicus; sed nemo est accusandus. (*Edit. Paris.*)

manuscriptos, faciendum delectum, favendumque ei editioni quæ à doctioribus viris, atque ex melioris notæ codicibus recensita, apud eruditos invaluerit; qualis illa est Petri Crabbii, religiosissimi ac diligentissimi viri, quam Roma ipsa probavit, editio.

Neque quemquam movere debet, in quibusdam Conciliorum vetustiorum editionibus desiderari quædam; cùm item in recentioris Synodi Tridentinæ quibusdam editionibus, atque in eâ ipsâ quæ stante Concilio, facta est, constet abesse à decreto sessionis v de peccato originali, exceptionem eam, quam beatæ Virginis Deiparæ gratiâ, à sanctâ Synodo adhibitam fuisse (1), nemo sanus diffitetur. Cæterùm multi sunt Synodi Constantiensis in celeberrimis Bibliothecis, Regiâ, Colbertinâ, inclyti Victorini Cœnobii, et regii Collegii Navarrici vetustissimi codices, quorum etiam quidam ab ipsâ urbe Constantiâ Concilii tempore transmissi, ex adscriptis epistolis demonstrantur, in quibus decretum sessionis IV eodem tenore legitur, quo est in vulgatis; ut non immeritò Petrus Crabbius, vir diligentissimus, ita ediderit, Romanaque editio eamdem lectionem confirmaverit. Quâ quidem in editione Romanâ ipsa Præfatio testatur (2), Pontifici Romano « nihil fuisse » antiquius, quàm ut post divinarum Scripturarum » editionem, Concilia universalia, quàm maximè » fieri posset, emendata proferrentur ».

Neque omittendum est Odoricum Rainaldum, Baronii continuatorem, in edendâ Concilii Constantiensis historiâ, antiquissimis et amplissimis, ut sæpe

(1) *Concil. Trid. sess.* V, *can.* V; *tom.* XIV *Conc. col.* 753. — (2) *Vid. hanc præf. tom.* I.

testatur, codicibus usum, ita retulisse sessionis IV decretum, ut est in editione Romanâ positum. Atque decretum illud, idem Odoricus Rainaldus docet optimâ ratione, et in sessione IV conditum, et in sessione V *ad infringendas Joannis XXIII improbas molitiones, instauratum* fuisse (1) : ut profectò sit certum Emmanuelem Schelstratum inani operâ laborasse, qui in elevandâ decretorum Constantiensium auctoritate, etiam Odoricum Rainaldum superare voluisse videatur.

Quin ipsa sessio IV si attentè consideretur, vulgarem lectionem satìs adstruet; sic enim ejus verba Schelstratus ipse refert (2) : « Hæc sancta Synodus » pro extirpatione præsentis schismatis, et unione » ac reformatione Ecclesiæ Dei in capite et in mem- » bris fiendâ, ad laudem omnipotentis Dei, in Spi- » ritu sancto legitimè congregata, ad consequendum » faciliùs, securiùs, uberiùs ac liberiùs unionem ac » reformationem Ecclesiæ Dei, ordinat, diffinit, sta- » tuit, decernit, et declarat ut sequitur » : quibus verbis significat hoc decretum, non modò ad reformationem maximè pertinere, verùm etiam ad eam collimare tanquam ad scopum. Quæ postquam præfata est sancta Synodus, sui oblita videretur, si, in ipso decreto, reformationem in præfatione præmissam omitteret.

At enim, ait Schelstratus (3), « inde sequeretur » ab eodem decreto sessionis IV abesse debere vo- » cem FIDEI, utpote de quâ in præfatione allatâ

(1) *Odoric. Rain. tom.* XVII, *an.* 1415, *n.* 7 *et* 14. — (2) *Act. Const. edit. Schels. p.* 4. — (3) *Schelst. tractat. de sens. etc. advers. Maimb. Diss.* I, *cap.* II, *p.* 46. *Conc. Const. sess.* III, *p.* 18.

» nulla

» nulla mentio est ». Unde etiam consequatur, « decretum præfationi in omnibus correspondere » debere ». Vanum suffugium; nam ab ipso initio, Synodus fidem designaverat hoc decreto sessionis III. « Ut non dissolvatur (Synodus) usque ad extirpa» tionem schismatis, et quousque Ecclesia reformata » sit in fide et moribus et capite et membris ». Quod semel dictum et fundamenti loco positum hærebat animis; neque in sessione IV, post triduum habitâ, iterari oportebat; cùm præsertim reformationis nomine intelligenda veniret *ipsa reformatio in fide et moribus* recentissimè in sessionis III decreto memorata. At sessione IV, si de reformatione tanta præfati, de eâ in decreto penitus conticescerent, nimis oscitanter ipsum rerum caput prætermittere viderentur.

Itaque Pater Gonzalez (*) laudatis licèt impensis-

(*) Pater Gonzalez, (Thyrsus de Santala) Doctor et Professor in Universitate Salmanticensi, edidit an. 1684, jam tum Societatis Jesu Præpositus generalis, insignem tractatum, quo impugnat probabilitatis doctrinam. Vid. huj. tract. præf. et D. Dupin, Bibl. XVII sæc. Extat ejusdem P. Gonzalez aliud opus à D. Dupin prætermissum, quod Romæ excusum est an. 1689, sub hoc titulo: *De infallibilitate Rom. Pontif. in definiendis fidei et morum controversiis, etc.* In illo opere eò intendit imprimis Gonzalez, ut ipsius D. Dupin confutet librum *de antiquâ Ecclesiæ Disciplinâ*, et D. Maimbourg libros historicos. Hunc autem tractatum D. Dupin non viderat. Nam statim atque excusus est, cavit Alexander VIII ne ille divenderetur, ut testatum legimus in epistolâ à quopiam Romæ degenti 28 decemb. 1694, missâ ad D. Le Tellier Archiepiscopum Rhemensem, quæ affixa ipsi libro P. Gonzalez, in Bibliothecâ sanctæ Genovefæ asservatur, cujus hæc sunt verba: *Je suis bien aise que le livre* de Infallib. sum. Pont. *vous ait été rendu. Il n'est pas à Rome et ailleurs* publici juris; *au contraire il y est extrêmement rare, et tous les exemplaires*

simè Schelstrati probationibus, ultro tamen confitetur auctores solutionis illius, qui ad Papam dubium verba sessionis IV Constantiensis adstringunt, « non » insistere in Schelstrati notitiis, sed procedere sup» ponendo decretum sessionis IV conceptum fuisse » prout modò habetur in editionibus omnibus [1] ». Nempe adversante publicorum omnium codicum turbâ, parum fidere ausus Schelstrati notitiis, *piæque*, ut vocat, *sententiæ*. Quâ voce Schelstrato *pietatem* magis quàm veritatem certam asserere videatur.

Cæterùm ex antedictis sat liquet à Schelstrato assertum temerè, sessionem IV à Basileensibus Patribus *corruptam* : cùm tamen, si id maximè probavisset, nihil adversùs nostros concluderet, quibus in sessione V satis amplum firmumque præsidium superesset.

en ont été supprimés par ordre du saint Père..... On dit pour raison, que ce livre ayant été imprimé par ordre du pape Innocent XI,.... et Alexandre VIII l'ayant fait lire et examiner de nouveau, ne voulut pas qu'il parût, tant pour ne pas embrouiller les affaires, qui ne l'étoient déjà que trop, que parce qu'il crut que l'ouvrage ne répondoit pas au dessein, et il en fit supprimer les exemplaires. Meritò Alexander VIII *publici juris* esse noluit hunc librum amplum sanè, sed, si pondus spectes argumentorum, levissimum. (*Edit. Paris.*)

[1] *Gonz. de infall. R. P. disput.* XIII, *sect.* VI, §. 2, *n.* 9, *p.* 677.

CAPUT VI.

Sessionis v, quâ potissimùm utimur, lectionem, neque in dubium revocari posse, neque unquam in dubium revocatam.

Sed quandoquidem contendit Schelstratus in sessionis iv verbis, nonnihil variasse codices sive manuscriptos sive etiam excusos; ne quis suspicetur idem in sessione v, quâ potissimùm utimur, evenire potuisse; notatum hîc volumus, primùm ab omnibus, et ab ipso Schelstrato, ejus lectionem ut certam agnosci : tum verò, adeo esse firmam, ut nunquam in dubium revocari possit.

Et quidem ea sessio acta est die sabbati, 6 mensis Aprilis, anno 1415, ut ipso initio sessionis inscriptum est (1). At eodem anno, 21 die mensis Julii, cùm Sigismundus Imperator, pacis ecclesiasticæ gratiâ, in Hispaniam profecturus esset, ac pro ejus itinere, sacræ Synodi decreto, Missæ ac Litaniæ solemnes haberentur, quibus omnes Prælati interessent; coram tanto cœtu Joannes de Gersone, Universitatis Parisiensis Cancellarius, et Caroli VI Christianissimi Regis legatus, sermonem habuit : quo quidem in sermone, et sessionem v memorat, et ejus decreta, quæ suprà retulimus, de verbo ad verbum refert, ne uno quidem apice immutato; subditque continuò (2) : « Conscribenda prorsus esse

(1) *Concil. Const. sess.* v, *col.* 21; *sess.* XVII, *col.* 155. — (2) *Gers. serm. de viag. Reg. Rom. tom.* II *Oper. p.* 275.

» mihi videretur in eminentioribus locis, vel inscul-
» penda per omnes Ecclesias saluberrima hæc de-
» terminatio, lex, vel regula, tanquam directio
» fundamentalis, et velut infallibilis, adversùs mon-
» struosum horrendumque offendiculum, quod hac-
» tenus positum erat per multos de Ecclesiâ in
» itinere mandatorum, determinantes ex textibus
» glossæ, non ad regulam evangelicam et æternam
» acceptis, Papam non esse subjectum generali Con-
» cilio, neque judicari posse per ipsum ». En quæ
quatuor mensibus post sessionem v, coram Patribus sacroque Concilio dixerit Christianissimi Regis legatus : en, inquam, quid pro suggestu, nemine improbante, dixerit, prædicaverit de sessionis v decretis, quibus regnum Franciæ ejusque legatos intercessisse Schelstratus memorat (1); ut et hoc in antecessum de eâ intercessione dicamus.

Idem Joannes Gerson coram sanctâ Synodo sermonem habuit anno Domini 1417, dominicâ die, 17 Januarii, quo in sermone dixit : (2) « Quamvis
» ultrà multiplicare sermones quid opus est super
» eâ veritate, cujus decisio clarissima solidissimaque
» facta est per hoc sacrum Concilium, cui non licet
» obniti, nec ipsam in argumenta deducere »? Ac paulò post refert decreta sessionis v, quemadmodum vulgata sunt; quæ nihil hîc referre totidem verbis attinet, cùm diligenter exscribat duo sessionis v decreta integra, iisdemque verbis quæ jam descripsimus, ne immutato quidem apice. At prætermitti non de-

(1) *Schelst. Diss. Antuerp. cap.* I, *art.* 2, *p.* 42, 43. *Diss.* II *adver. Maimb. c.* II, *p.* 91 *et seq.* — (2) *Gers. serm. in die S. Anton. loc. cit. p.* 355.

bent, quæ statim ipse subdit : « Huic veritati fun-
» datæ super petram sacræ Scripturæ, quisquis à
» proposito detrahit, cadit in hæresim jam damna-
» tam, quam nullus unquam theologus, maximè
» Parisiensis, et sanctus asseruit ». En qui decretis
Constantiensibus sessionis v intercessisse memoratur.

Sic quippe censebant, sic prædicabant; fidei veritatem fundatam supra petram assiduè inculcabant; neque contrariæ sententiæ notam hæresis inurere verebantur, à nullo reprehensi; imò à Patribus totoque Concilio in pretio habiti, summisque præpositi negotiis. Nimii, inquient, qui hæresim impropeerant, quod nec nos nunc facimus. Hæc quidem suo loco propriâ quæstione habitâ exponemus [1] : nunc sanè quid, Synodo audiente, Gerson à nemine reprehensus prædicaverit, audisse sufficiat.

Idem, tractatu : *An liceat in causis fidei à summo Pontifice appellare*, eadem decreta sessionis v, die 6 Aprilis anno 1415 habitæ, de verbo ad verbum exscribit [2]; eorum quoque summam Petrus Cardinalis Alliacensis repræsentat tractatu, quem anno 1417, vigente Concilio, *de Ecclesiæ auctoritate*, Constantiæ edidit [3].

Jam anno 1431, cùm Basileensis Synodus haberetur, sessione II [*], Patres hoc rerum gerendarum fundamentum ponunt : « et ne de ejusdem sacræ
» Basileensis Synodi potestate à quoquam dubite-
» tur, ipsa eadem Synodus duas declarationes ex

[1] *Inf. lib.* VI, *cap.* XIX. — [2] *Gers. loc. cit. p.* 303. — [3] *Pet. Alliac. tractat. de Eccl. auct. part.* III. *capitul.* IV. *in append. tom.* II *Gers. p.* 956.

[*] Actâ mense Feb. 1432.

» decretis Synodi Constantiensis in præsenti ses-
» sione, aliis suis decretis editis seu edendis inse-
» rendas ordinat et decernit, quarum quidem decla-
» rationum, tenor primæ sequitur, et est talis (1) ».
Subdunt postea sessionis v Constantiensis decreta duo, quæ suprà descripsimus, ne immutatâ quidem virgulâ.

Cùm postea Eugenius IV pravo maloque consilio, ut etiam eventus docuit, Synodum Basileensem dissolvere niteretur, Julianus Cardinalis, ejus in eâdem Synodo Legatus, ad Pontificem hæc scripsit (2):
« Asserunt etiam (Patres Basileenses) prædictam
» dissolutionem fieri non potuisse, obstante quidem
» decreto Constantiensis Concilii, quòd cuicumque
» Concilio generali legitimè congregato, in his quæ
» pertinent ad fidem, et extirpationem schismatis,
» et ad Ecclesiæ reformationem in capite et in mem-
» bris, quemlibet cujuscumque conditionis, etiam
» papalis, teneri obedire decernit ». En igitur integer decreti Constantiensis tenor, qualem nunc habemus, certi fundamenti loco constitutus.

Subortis deinde gravibus dissidiis, innumerabiles loci sunt in Basileensi Synodo, quibus decreta Constantiensia sessionis v repetuntur, innovantur, ac de verbo ad verbum gestis inseruntur (3). Neque Eugenius IV hæc decreta falsò relata querebatur : imò verò edidit in Florentinâ Synodo Decretalem, *Moyses*, quâ tres veritates Concilii Basileensis (*)

(1) *Conc. Bas. sess.* II, *col.* 477. — (2) *Epist.* II *Cardin. Julian. Vid. int. oper. Æn. Sylv.* — (3) *Conc. Bas. sess.* XVI, XVIII, XXXIII, *col.* 539, 540, 618.

(*) Tres veritates Concilii Basileensis eæ sunt : prima, *Veritas de*

damnat, eâ etiam causâ, *quòd Concilii Constantiensis sensui* contrariæ essent [1] : adeo in confesso erat eos canones, vero tenore verborum à Basileensibus fuisse prolatos.

Quo etiam tempore, coram eodem Pontifice, Joannes à Turrecrematâ cum Legatis Concilii Basileensis publicè disputavit : canones Constantienses passim citabantur ac referebantur eo tenore verborum, quem sæpe diximus. Eos Turrecremata exponebat, elevabat, eludebat, ut poterat [2] : genuinum legitimumque Constantiensis Concilii fuisse cœtum ubique fatebatur.

Atqui certissimum est Eugenium IV et Turrecrematam adfuisse Constantiensi Concilio, ipsumque Eugenium IV jam fuisse Cardinalem, iisque temporibus adfuisse, quibus Joannes Gerson ea quæ memoravimus prædicavit. Jam commemorare nihil attinet quoties hujus ævi scriptores, Thomas de Corcellis, Antonius de Rosellis, Dionysius Carthusianus, aliique innumerabiles, hujus sessionis decreta exscripserint : ne quis fortè Schelstratus hîc unquam aut falsitatem, aut variam lectionem suspicari possit.

potestate Concilii generalis..... supra Papam,.... est veritas fidei catholicæ. Secunda, *Quòd Papa Concilium generale..... sine ejus consensu nullatenus auctoritative potest dissolvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de loco ad locum transferre, est veritas fidei catholicæ.* Tertia, *Veritatibus duabus prædictis pertinaciter repugnans, est censendus hæreticus.* Vid. tom. XIII Conc. Decr. *Moyses;* col. 1188, 1189; et sess. XXXIII Conc. Basil. tom. XII, col. 619. et inf. lib. VI, cap. IX. (*Edit. Paris.*)

[1] *Conc. Florent. part.* III; *Decr.* Moyses; *tom.* XIII *Conc. col.* 1186. *Vid. etiam col.* 1188, 1190. — [2] *Turrec. Resp. ad Bas. part.* II, *n.* 2 *et* 4; *tom.* XIII *Conc. col.* 1711, 1712.

CAPUT VII.

Ad sensum Constantiensium canonum constituendum, præmittitur brevis historia schismatis : ex ipso schismate fidei periculum, Sedis apostolicæ contemptus, morum corruptela, ac necessaria reformatio.

Jam Constantiensium decretorum textu constituto, certum sensum ac mentem exponimus. Verùm ante omnia brevis est præmittenda schismatis, et Conciliorum, Pisani scilicet et Constantiensis, de schismate agentium, historia. Hinc enim causæ status constituendus, et Constantiensium decretorum exponenda ratio, quâ difficultates omnes facilè evanescant.

Notum omnibus post translatam ad Gallias, ibique septuaginta ferè annorum spatio collocatam Sedem apostolicam, Gregorium XI tandem Romam Avenione rediisse, ibi non ita multò post obiisse, anno scilicet 1378; populum Romanum magnâ vi egisse cum Cardinalibus, quorum pars maxima Galli erant, ne fieret Pontifex, qui regrederetur ad Gallias; atque ideo non tantùm insanis clamoribus, sed etiam certæ necis intentato metu postulasse, ut civem Romanum in Sede apostolicâ collocarent : quibus maximè permotos, ad id devenisse, ut, extra Cardinalium collegium, Bartholomæum Barensem Archiepiscopum, Urbanum VI eligerent, non quidem Romanum, sed tamen Italum; quem in Italiâ, ipsa patriæ charitas detineret (1). Atque is, de-

(1) *Vid. Rainald. tom.* XVII, *an.* 1378, *n.* 1 *et seq.*

linitâ plebe, in pontificiâ cathedrâ constitutus, et ab omnibus agnitus. Neque eo secius post aliquot menses, Robertus Gebennensis (*), Clemens VII dictus, Anagniæ (**) electus est, quòd plerique Cardinales Urbanum vi electum contenderent : se quidem metu adactos, ac datâ copiâ, statim ex urbe Româ tanquam ex custodiâ effugisse. Urbanus Romæ, Clemens à Gallis agnitus, Avenione sedit. Urbano Bonifacius IX, Innocentius VII, Gregorius XII; Clementi Benedictus XIII Hispanus suffectus est. Has inter turbas christiana respublica infando schismate, quadraginta ferè annorum spatio, laborabat. Quærebatur primùm, an is metus fuisset, qui graves et constantes viros meritò permoveret, atque electionem irritam faceret? Tum si electio per vim et seditionem extorta ab ipsâ origine nulla esset, an secutâ consensione, atque agnitione Urbani VI rata haberetur? An verò omnia per se, etiam ipsa agnitio atque consensio, eodem scilicet metu præstita, irrita caderet? et quidem satìs constabat à Cardinalibus, quanquam non per omnia plebi furenti obsecutis; quippe cùm non Romanum, sed Italum duntaxat Pontificem providissent, tamen electionem ipsam, non uti sacri canones postulabant, plenâ libertate fuisse celebratam; neque integrum fuisse eis, ut, more majorum, ex totâ republicâ christianâ eligerent, qui toti præfuturus esset. Utcumque est, (neque enim juvat hîc tantam

(*) Seu potius Genevensis.

(**) Cardinales primùm secesserunt Anagniam, et inde Fundos urbem regni Neapolitani in provinciâ Terræ Laboris, novem leucis distans ab urbe Anagniâ. Ibi Robertus electus est. (*Edit. Paris.*)

innovare litem) est certum, rem doctis etiam sanctisque viris adeo obscuram esse visam, ut nationes, regna, Principes, sacrorum Antistites, illique etiam ipsi, qui vitæ sanctitate atque miraculis celebres habebantur, in re hactenus inauditâ, juris et facti ambiguitate, in diversa studia traherentur.

Sæpe interim de pace actum, sed inani operâ; neque persuaderi potuit utriusque partis Cardinalibus, ne sede vacante, novo Pontifice constituto, schisma propagarent; neque ipsi contendentes, ut vocabant, hoc est, Angelus de Corario, Gregorius XII, ac Petrus de Lunâ, Benedictus XIII, qui se pro Pontificibus gererent, sæpe licèt polliciti, adduci potuere, ut reipsâ loco cederent, ac pacem honori suo anteponerent: adeo imperii dulcedine capti, vanis pollicitationibus ac pactis, etiam sacramento confirmatis, nihil aliud quàm suam conscientiam, ac publicam fidem, totumque adeo orbem christianum, ludere videbantur.

Sanè uterque profitebatur se à pontificatu pacis ecclesiasticæ gratiâ discessurum; sed eâ conditione, si priùs æmulus loco cederet, paxque et unio, ut vocabant, statim coalitura videretur. Sed cùm alter alterum expectaret, neuter inciperet, nihil interim fieret, resque in infinitum extraheretur, totum id, quod inter ipsos, missitatis ultro citroque legatis, agebatur, fœdæ ludificationi, quàm seriæ tractationi, similius habebatur.

Haud me fugit Gregorium XII, virum bonum ac simplicem, meliore fide egisse visum; Benedictum XIII, subdolum, pervicacem, atque obstinatæ mentis, eò tantùm collimasse, ut in æmulum con-

tinuati schismatis invidiam derivaret. Sed nec ipse Gregorius erat innocuus : quippe qui ad pacem et abdicationem per se ipse pronus, tamen à dimittendâ potentiâ, nepotum quibus ingenti studio addictus tenebatur, artibus ac ludificationibus vetaretur. Placet referre Leonardi Aretini Gregorianarum partium elegantissimi et candidissimi historici de ipso Gregorio verba memoranda. « Paulatim res » labascere cœperunt, et cuncta in dies deteriora » fieri ; voluntas enim illa Pontificis recta, nequa» quam satìs habere firmitatis reperta est ad ponti» ficatum deponendum. Cujus rei culpam multi » in propinquos ejus referebant. Ab his enim formi» dines inanes, et adumbrata pericula quotidie » fingi, ac instillari ejus auribus prædicabant (1) ». Neque ab his abludit Theodorus à Niem, earumdem partium historicus : neque quidquam visum est gravius, quàm cùm Gregorius, abjectis veteribus Cardinalibus, qui studerent paci, eorum loco Cardinales fecit Antonium Corarium fratris filium, et Gabrielem Condolmerium sororis filium, postea Eugenium IV (2). Ac multa eum cognatorum turba circumdabat, qui ad retinendum Pontificatum adigerent ; nec imbecillem senem puduit abdicationem pacisci eâ lege, ut Faventinus (*) et Foro-Juliensis principatus (**) nepotibus traderentur (3). Nihil ergo

(1) *Leon. Aret. de temp. sui hist. p.* 27. — (2) *Theod. à Niem. lib.* III *de Schis. cap.* XV, XVI, XVII, XIX. *etc. Rain. tom.* XVII, *an.* 1408, *n.* 8. — (3) *Rain. ib. an.* 1407. *n.* 29. *Theod. à Niem. loc. cit.*

(*) Faventia urbecula, distans quatuor leucis à Foro-Julio in Romandiolà provinciâ.

(**) Addit Rainaldus illum quoque postulasse, ut nonnulla oppida Ecclesiæ Ravennatis ditionis, illis darentur. (*Edit. Paris.*)

mirum, quòd tanta coorta sit christiani orbis indignatio adversùs ambos Pontifices, qui septuagenariis majores, fluxi honoris cupiditate, rempublicam christianam certam in perniciem agerent.

Et quidem ab aliquot sæculis fœda erat Ecclesiæ facies, solutâ disciplinâ et corruptis moribus; et ab ipsâ curiâ Romanâ prima totaque ferè mali labes, unde remedium expectare debuit: adeo omnia avaritia ac libido pervaserat, ac plerique Pontifices vix aliquid prisci moris cogitabant, satìs superque se Pontifices arbitrati, si dispensationibus, reservationibus, indictionibus, decimationibus, aliisque mandatis extraordinariis, cuncta ad se traherent. Venalia omnia, totaque Ecclesia prædæ fuit. Hæc à sancto quoque Bernardo Sedis apostolicæ studiosissimo memorata [1], nec referenda arbitrarer, nisi de reformationis summâ necessitate, vel maximè agendum incumberet. Et satìs constabat post sancti Bernardi tempora res in deterius quoque fluxisse. Verùm in tanto schismate magìs magìsque omnia pessum ire, in Italia tyranni invalescere, ingruere undique bella, et quisque tutandi sui Pontificis specie, hostes insectari, vicinos diripere, omnia miscere, *simonia in domo Dei præsidere, eripi Ecclesiæ libertates*. Hæc Universitas Parisiensis datâ ad Carolum VI epistolâ querebatur [2].

Ad hæc profligatâ disciplinâ, hæreses gliscere, Viclefi, Hussi, aliorumque scelere concuti Ecclesia; periclitari fides; Sedes apostolica, conciliatrix unitatis, veluti schismatum altrix, contemptui ha-

[1] *Bernard. lib. de Consider. ad Eug. pass.* — [2] *Spicil. tom.* VI, *p.* 96, 97.

beri. Testantur enim Universitatis Parisiensis sanctissimæ et gravissimæ litteræ ad Clementem VII [1], Avenione sedentem, « eò rem processisse per schis-
» ma, ut plures passim et publicè non vereantur
» dicere nihil curandum sintne duo, vel tres aut
» decem, vel duodecim Papæ : imò et singulis regnis
» præfici posse nullâ sibi auctoritate prælatos;
» quod in detrimentum sacrosanctæ Ecclesiæ Ro-
» manæ, ecclesiasticæ politicæ, et religionis ca-
» tholicæ ».

Sic ex schismate tam diuturno, tam fœdo, addita audacia Sedis apostolicæ contemptoribus; unde emersit illa, in Synodo Constantiensi relata, Viclefi propositio [2] : « Post Urbanum VI non est ali-
» quis recipiendus in Papam, sed vivendum est
» more Græcorum ». Eò apostolicæ Sedis totiusque Ecclesiæ catholicæ res per schisma devenerant.

Cæterùm apud pios bonosque inconcussa manebat sacratissimæ Sedis auctoritas, Ecclesiæ catholicæ petra, fidei magistra, mater unitatis, atque inter pravos mores et horrendi schismatis mala, subibat tot sanctorum Pontificum recordatio. Et satìs constabat super omnes Ecclesias Romanam Ecclesiam, ut dignitate, ita disciplinæ pietatisque laude diutissime præstitisse, tum ejus auctoritate vel maximè, quocumque tempore prostratas hæreses, fidem catholicam, christianamque pacem ubique viguisse; quæ labentibus sæculis mala evenissent, iis non infringi Christi promissa; tentari nos à Domino, an in his promissis firmâ fide maneremus, nec suæ Eccle-

[1] *Spicil. tom.* VI, *p.* 112. — [2] *Concil. Const. sess.* VIII, *prop. Viclef.* IX; *col.* 46.

siæ defuturum. Ea spes animos sustentabat : quòque vehementiùs concussa erat apostolica Sedes, eò magis in eam piorum incensa studia. Sed labascebat infirmorum fides, atque omnino navicula, veluti dormiente Christo, mergi fluctibus videbatur.

CAPUT VIII.

Tria schismati quæsita remedia: Concilium œcumenicum necessarium : Ecclesia Gallicana ab Odorico Rainaldo Viclefismi accusata, propter subtractam simul obedientiam et annatas.

PRIMA Gallia tanto vulneri medicas adhibuit manus. Clerus Gallicanus Lutetiæ congregatus anno 1394, Simone Cramando (*), Patriarchâ Alexandrino titulari, Præside electo. Quo duce hæc professi Gallicani Antistites (1) : « Tendimus ad redintegrationem et conservationem statûs et honoris » summæ dignitatis papatûs, et universalis Eccle- » siæ, sicut in nostris consecrationibus juramus ». Hic finis omnium, ut papalis et universalis Ecclesiæ dignitas pristino reponeretur loco. Simul Univer-

(1) *Spicil. tom.* VI, *p.* 77; *et tom.* XI *Conc. col* 2515.

(*) Is *Decretorum Doctor famosissimus, subtilis ingenio, clarusque eloquentiâ*, ut verbis utar Cleri Gallicani cœtus an. 1394, Spicil. tom. VI, p. 73, fuit Referendarius, seu Magister precum et Cancellarius Ducis Bituricensis, tum Episcopus Pictaviensis, demum Patriarcha Alexandrinus, Archiepiscopus Rhemensis, et sub Joanne XXIII Cardinalis. Ille Pisani Concilii, ad extinguendum schisma coacti, pars fuerat maxima. Cramandum omnes testantur fuisse sui ævi virum maximum, et eum cujus opera erat eximia, in gerendis et extricandis rebus arduis. Vid. Gall. Christ. tom. II, col. 1194 et seq. tom. IX, col. 133, 134. (*Edit. Paris.*)

sitas Parisiensis commoveri cœpit. Multi tractatus, multi cœtus habiti : compertum denique est tria sanando schismati accommodata esse remedia. Primum, ut contendentes loco cederent. Secundum, quoniam, id ab invitis extorqueri non potuit, ut se ab eorum obedientiâ omnes subtraherent, ac neutrales essent. Tertium, cùm periculosi esset exempli, ut subjecti ab obedientiâ se ipsi subducerent, Concilii generalis auctoritas quærebatur. In eam postea sententiam ibat frequens consessus Ecclesiæ Gallicanæ, eodem Cramando Præside, anno 1406. Hinc tria illa remedia hoc ævo toties celebrata : cessio, obedientiæ subtractio seu neutralitas, Concilii generalis congregatio.

Huc autem accedebat illud, quod per sese erat gravissimum, quòd electi Pontifices sæpissime etiam inter ipsa electionis initia ad juramentum voluntariæ cessionis adacti, cùm rem protelarent, nec bono Ecclesiæ consulerent, perjurii quoque nomine omnibus exosi, atque hostes Ecclesiæ magìs quàm Pontifices, eâque causâ meritò deserendi, imò per generale Concilium deponendi haberentur.

Hîc Odoricus Rainaldus, Simonem Cramandum, aliosque Gallos, de Ecclesiâ optimè meritos arguit (1), ut qui odio Benedicti, hæc perniciosissima dogmata invexerint : nempe, « neutri contenden-
» tium obsequendum esse, sed provocandum esse
» ad generale Concilium; Concilium Romano Pon-
» tifici præferendum; sacerdotiorum conferendorum
» jus ad Episcopos, provocationes ad Archiepiscopos

(1) *Rain. tom.* XVII, *an.* 1406, *n.* 18.

» revocandas; leges canonicas ab iisdem solvendas,
» neque extra Galliæ regnum evagandum ut Sedes
» apostolica consulatur; Gallorum Regem de hæresi
» et schismate posse cognoscere; Gallos Sedi aposto-
» licæ conjungi posse, quamvis sedenti in Sede
» apostolicâ conjuncti non sint, et negato Pontifici
» obsequio, non futuros acephalos, cùm Christus
» sit caput Ecclesiæ; quâ in re Cramandum ad Vi-
» clefismum deflexisse. Tum illud gravissimum, at-
» que ex Viclefistarum subdolis consiliis, edicto
» regio, vetitas pendi annonas », quas *annatas*
vulgò dicimus. Quo fine desinere ineptissimam ac-
cusationem oportebat. Neque enim hîc dissimulare
possumus Ecclesiæ Gallicanæ injuriam, quæ sub
Cramandi nomine Viclefismi accusetur : tanquam
Viclefistæ fuerint et acephali, qui utrique Pontifici
fœdum schisma alenti obedientiam denegarent; ut
unus idemque indubitatus Pontifex, Concilii œcu-
menici auctoritate, proderetur. An verò putamus,
vacante Sede apostolicâ, dissipari ecclesiasticam uni-
tatem; aut unà cum Pontifice Sedem apostolicam
interire, cui quidem Sedi Christiani omnes interim
conjungantur; aut Ecclesiam esse tum corpus ace-
phalum ac truncum, cùm interdum vacatio in mul-
torum annorum spatium extrahatur?

Cæterùm subtractâ semel obedientiâ, quid aliud
fieret, quàm ut episcopali regimine tantisper com-
poneretur Ecclesia, donec summus Pontifex creare-
tur? Neque verò quidquam est à Regibus postulatum,
quàm ut ad abolendum schisma, ipsâ hæresi tetrius,
præeuntibus Episcopis atque Theologis, suam ope-
ram

ram atque auctoritatem interponerent; quod præsidium, si periclitanti Ecclesiæ denegarent, quis non videat, eos necessario officio defuturos?

Quod autem Odoricus Rainaldus premit Benedictum, Gregorium excusat, ejusque vituperat Cardinales, qui ab eo discesserint, cùm in ejus fide persistere, ac Benedicti asseclas ad eum deserendum urgere debuissent (1), frustra est. Nempe si hæc tum consilia valuissent, dum contendentes alter alterum accusarent, cæteri expectarent, et tanquam pacatissimis Ecclesiæ rebus omnia ordine consueto gererent; Ecclesia immedicabili vulnere scinderetur, et adhuc infandum schisma duraret. Quare hæ ludificationes semel incidendæ erant; meritòque Cardinales toti orbi testabantur, eo loco esse Ecclesiam, ut omnia ruitura essent, nisi jam non in verbis ac pollicitationibus, sed in ipsis rebus remedium quæreretur (2). Quî enim pertinebat inquirere diutius, penes quem schismatis culpa resideret, aut cujus medici inscitiâ, vel scelere, vulnerata ac lacera periclitaretur Ecclesia? Quin certum utrosque in culpâ esse, qui mercenarii, non veri Pastores, semetipsos, non gregem pascerent; satisque se schismatis reos proderent, nisi sese citiùs propter Ecclesiam conservandam, vel in altum dejici paterentur. Ergo Cardinales ipsam, anteaquam funditus interiret, nisi Deus provideret, Ecclesiam ex utriusque manibus confestim eriperent, et Concilio œcumenico sanandam conjungendamque traderent.

(1) *Rain. tom.* XVII, *an.* 1408, *n.* 7, 8 *et seq.* — (2) *Ep. Card. ap. Rain. ib. n.* 53, 54, 55, *etc.*

CAPUT IX.

Nullum remedium nisi in Conciliorum generalium superiore potestate : an ea sit agnita in causâ schismatis tantùm, an ideo collata ad schismatis causam, quod in aliis quoque causis prævalere soleret ?

Conciliorum generalium jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ summa auctoritas habebatur ; ac tum vel maximè è re Ecclesiæ erat ut eam auctoritatem omnes agnoscerent. Quippe contendentes pontificiam potestatem immodicè extollebant, et Gregorius quidem apertè dicebat : « Ego sum Papa, ego » sum supra jus (1) ». Cùmque Cardinales, ab eo dira omnia comminante, ad Concilium œcumenicum appellarent, sic ipse respondit : « Hæc appellatio » est contra sacros canones : hæc appellatio non de» fendit, sed gravat : hæc appellatio implicat igno» rantiam, vel malitiam, vel falsitatem (2) ».

Benedictus autem eo superbior, etiam datis bullis, excommunicaverat qui à se, aut à successoribus Romanis Pontificibus appellarent. Quin etiam Francorum Regem Carolum VI, à se discedentem, admonet, « nullo casu à Romano Pontifice appellare » licitum » : simul Regis subditos à juramento fidelitatis absolvit (3) : adeo tumidos vel in adversâ fortunâ gerebat spiritus.

At quotquot erant schismatis inimici, præcipuè

(1) *Spicil. tom.* VI, *p.* 290. *Rain. tom.* XVII, *an.* 1409, *n.* 55. — (2) *Rain. ib. an.* 1408, *n.* 2. — (3) *Bull. Bened. Spic. loc. cit. p.* 180, 184, 189.

verò Universitas Parisiensis, quam pacis auctorem et sanæ doctrinæ fontem universa tum suspiciebat Ecclesia, hæc opponebat [1] : « Papa matri suæ, hoc » est sanctæ Ecclesiæ, quam fidelium omnium ma- » trem esse constat, si ipse catholicus est, materno » jure subditur, ut et Christus matri » : tum illud : « Cùm neuter nos audiat, nihil superest, nisi ut » dicamus Ecclesiæ » : addebat « utrumque Ponti- » ficem apertè hæreticum, quòd schisma invetera- » tum sit hæresis » : denique, « reformationem om- » nino necessariam; cùm nisi Christus provideat, » in ruinam irreparabilem ventura sint omnia »; ac propterea « Synodum universalem congregandam, » cui auctoritatem consensus omnium fidelium da- » ret ». Quam sententiam Benedicti Cardinales, datis ad eum litteris (*), confirmabant.

Neque Gregorii Cardinales minore studio Concilii œcumenici auctoritatem prædicabant; quippe qui et ad illud appellarent, et appellationi hæc intersererent : « A vobis, Pater sancte, Vicario, » ad Dominum nostrum Jesum Christum, qui ju- » dicaturus est vivos et mortuos et sæculum per » ignem : item ad generale Concilium, à quo, et in » quo solent gesta etiam summorum Pontificum » quæcumque pertractari, decerni, et judicari : » item ad Papam et Pontificem futurum, cujus est » gesta inordinata sui prædecessoris in melius refor- » mare, etc. [2] ».

Hinc patet quàm falsi sint, qui tum primùm, oc-

(1) *Bull. Bened. Spicil. p.* 87. — (2) *Ibid. p.* 202. *Ap. Rain. an.* 1408, *n.* 9.

(*) Quibus eum ad Pisanum Concilium convocabant.

casione schismatis, ortam putant de Conciliorum superiore potestate sententiam, quique memorant appellationes ad generale Concilium, rem novam, quam hujus schismatis necessitas expresserit. Neque cogitant à Bonifacio VIII, Regem et regnum Galliæ cum universis Ordinibus appellasse ad futurum Concilium; suoque loco referemus (1) ejusmodi appellationes, sæculis anterioribus, à catholicissimâ tum Ecclesiâ Anglicanâ celebratas. Sed ut hæc et alia vetustiora omittamus, in modò recensitis actis vidimus, appellationem interpositam à Gregorio XII ad generale Concilium, *ut à quo, et in quo solent gesta summorum Pontificum judicari.* Ergo Concilii superiorem potestatem, ut rem solitam, non ut causâ schismatis recens excogitatam implorabant; neque à Papâ, ut dubio, sed generatim à Papâ recurri ad Concilium fatebantur; duæque obedientiæ, hoc est tota Ecclesia catholica, agnoscebat hanc Concilii superiorem potestatem, in quâ unâ fidelium conscientia acquiesceret.

Nam quod quidam commemorant, contendentium cessione seu abdicatione præstantissimum atque tutissimum remedium contineri, ex parte quidem verum est; sed rem penitus inspicienti vanum. Quid enim reverâ tutius atque præstantius in omni lite, quàm ut litigantes ultro paciscantur? Sed cùm id impetrari à pertinacibus sit difficillimum; hinc fit ut necessaria sit judiciaria auctoritas, quæ cuncta constituat. Quare Concilium, quod litem disceptaret, atque ambos contendentes in ordinem cogeret, omnes requirebant.

(1) *Inf. lib.* x, *cap.* xxv.

Huc accedit, quòd, ambobus etiam loco cedentibus, quæstio superesset, spontene an coacti papatum abdicarint. Neque enim persuaderi poterat auctoritate pollentibus ut cederent; ac si id deserti facerent, vis quædam illata videbatur, resurgebantque vanæ spes tuendæ dignitatis, atque in pristina mala relabebatur Ecclesia. Nullum ergo remedium, nisi in supremâ Concilii generalis auctoritate atque judicio.

CAPUT X.

Concilium Pisanum ab utriusque obedientiæ Cardinalibus convocatum, quo jure? Ejus Concilii acta.

Cum ergo omnes faterentur generalis Concilii opem esse Ecclesiæ necessariam, quæstio supererat, quis illud Concilium convocaret. Nam et priscis canonibus erat cautum, ne absque Romano Pontifice Ecclesiæ convenirent; et id à contendentibus expectare, ut totam Ecclesiam in duas distractam obedientias convocarent, nihil aliud erat quàm operam ludere. Neque enim quisque eorum Concilium ullum convocaturus erat, nisi à quo pro vero certoque Pontifice coleretur. Id etiam experimento claruit : ecce enim Gregorius, Senas; Benedictus, Perpinianum petiit. Ibi diversissimis mundi partibus constituti, suam quisque Synodum, Gregorius, Austriam Aquileensis diœcesis, vix notum in Utini viciniâ oppidulum; Benedictus, Perpinianum Elnensis (*) diœcesis,

(*) Elna, seu potius Helena est oppidulum Galliæ Narbonensis ,

convocarunt. Quo fine? Nempe eo, ut, quemadmodum erat prædictum à Cardinalibus, « unus ad » Occidentem, alter ad Orientem, gressibus directis, ad schisma perpetuandum, et unionis spem » penitus evacuandam pergerent [1] » : nihilque aliud afflictæ Ecclesiæ superesset, quàm illud propheticum, quod iidem Cardinales meritò inculcabant : *Venite, congregamini omnes bestiæ terræ; properate ad devorandum : ecce derelictus est grex* [2].

Cùm igitur eo loco res essent, ipsa necessitas extorquebat, ut quocumque modo Ecclesia conveniret : quæ ubi semel coacta et adunata esset, ejus auctoritatem summam et indetrectabilem futuram, pacis studiosi consentiebant omnes. Quare Cardinales utriusque partis, id sibi uno ore decernunt licere; ut in tanto discrimine Concilium convocent. Et disertè Benedicti XIII Cardinales : « Ubi Concilium est convocandum, sicut in casu nostro, et » Papa unicus, (quantò magìs dubius) non vult, » negligit, aut non potest, vel est furiosus; non » dubium quin Cardinales possint; nec necesse est » ut convocans habeat auctoritatem suprà Concilium, cùm ab Archiepiscopo convocante, ad Concilium appelletur [3] ».

Id ipsum professi Gregorii XII Cardinales, et utrumque collegium, à suis Pontificibus discessione factâ, Concilium generale Pisas convocant. Quâ verò

cujus sedes episcopalis à Clemente VIII, an. 1604, translata est in vicinam urbem Perpinianum. (*Edit. Paris.*)

(1) *Vid. ap. Rain. an.* 1408, *n.* 54, 56, *epist. Card.* — (2) *Jerem.* XII, 9. — (3) *Spicil. loc. cit. Resp. Ambass. Reg. Rom. Ruperte p.* 270.

auctoritate in casu tam extraordinario staret illud Concilium, noster Gerson exponebat anno 1408, factâ propositione coram Anglicis ad Synodum Pisanam delegatis, in hæc verba Osee [1]: *Congregabuntur filii Juda et filii Israel pariter, et ponent sibimet caput unum.* Docebat autem hæc, consideratione IV : « Congregatio filiorum Israel et Juda » pariter sumit suam efficaciam et virtutem à di- » vino semine, quod per ecclesiasticum corpus, » tanquam sanguis vivificus, diffusum est, et radi- » caliter seu inseparabiliter insertum [2] ». Tum commemoratis permultis sanè casibus, quibus Ecclesia sine Papâ congregari possit; « In talibus, in- » quit, casibus, congregatio ecclesiastica sumit auc- » toritatem, et virtutem se ipsam uniendi, ex divino » semine per universum corpus diffuso; quod est » ipsa fides, ipsa charitas, ipse utriusque ductor » Spiritus, ipse Christus, *ex quo totum corpus com-* » *pactum et connexum per omnem juncturam sub-* » *ministrationis..... augmentum facit* [3] ». Plura in eam rem postea referemus; nunc ista sufficiant; cùm præsertim nemo dubitet jure ipso naturali communitatem omnem, nativo licèt capite destitutam, quantò magìs Christi Ecclesiam ab eo optimè constitutam, suæ unitati ac saluti summâ auctoritate et efficaciâ providere posse.

Hâc igitur auctoritate fulti Cardinales utriusque partis, Pisano Concilio, ipsi primi omnium numero viginti tres adsunt; adcurrunt undique Principes Ecclesiarum, fidei periculo et tantâ necessitate

(1) *Os.* I. 11. — (2) *Gers. prop. cor. Angl. cons.* IV. *tom.* II, *p.* 128. — (3) *Ephes.* IV, 16.

permoti; trecenti Episcopi cum totidem ferè Abbatibus, omnium penè religiosorum Ordinum Superiores et Generales, legati Regum, Principum, regnorum, provinciarum, ex celeberrimis Capitulis et Academiis deputati, atque innumerabiles sacræ Theologiæ et canonici Juris Doctores (1). Fit « sancta » et universalis Synodus universalem Ecclesiam re» præsentans, Spiritûs sancti gratiâ in majori Ecclesiâ » Pisanâ congregata (2) ». En quâ auctoritate freti; nempe universalis Ecclesiæ, *quam repræsentarent*, sanctique Spiritûs, cujus gratiâ coalescerent; quâ deinde auctoritate citantur contendentes, et contumacia declaratur; ac demùm sessione XV (3), uterque « de papatu damnabiliter contendentes, (seu » potiùs colludentes) ut notorii schismatici et anti» qui schismatis nutritores, notorii hæretici et à » fide devii, notoriisque criminibus enormibus per» jurii et violationis voti irretiti, et universalem » Ecclesiam notoriè scandalizantes; atque adeo ipso » jure dejecti » declarantur, deponuntur, ab Ecclesiâ præciduntur. Sessione XVI, antequam eligatur Pontifex, fit decretum Cardinalium sacramento confirmatum, « de continuando Concilio, quoad » rationabilis, debita, ac sufficiens reformatio uni» versalis Ecclesiæ, et status ejus tam in capite » quàm in membris facta sit, et quòd sede vacante » continuetur Concilium, et ad reformationem pro» cedatur (4) ». His pactis atque decretis, anno 1409, sessione XVII, Petrus Philargus Cretensis, ex Mi-

(1) *Vid. subscript. tom.* XI *Conc. col.* 2213; *et in Spicil.* — (2) *Conc. Pis. sess.* XV, *ib. col.* 2201. — (3) *Ibid. et Spicil. tom.* VI, *p.* 324. — (4) *Ibid. sess.* XVI, *col.* 2203, 2204.

norum familiâ, vir sanctus ac doctus, à Cardinalibus eligitur, et assumpto Alexandri V nomine in Petri cathedrâ collocatur. Denique cùm multi Antistites ac Legati discessissent, sessione XXI, ab Alexandro V, sacro approbante Concilio, dimittuntur Patres, ac triennii tempus indicitur, quo elapso tempore, continuetur Concilium. Atque hæc, quæso, lectores diligenter advertant, nec schismatis tantùm, sed etiam reformationis gratiâ, Pisanam Synodum *institutam et continuatam esse* recordentur. Ne miremur Constantiensem Synodum, Pisanæ continuationem, de reformandi auctoritate tanta dixisse : quæ tamen Schelstratus non modò dissimulaverit, verùm etiam, quoad potuit, eversa voluerit.

CAPUT XI.

Confirmatur assertum illud : quòd processus Ecclesiæ catholicæ et Pisani Concilii, superiore Conciliorum, etiam extra schisma, in summis quibusque negotiis, auctoritate nitatur : quibus fundamentis Concilii Pisani decreta nitantur.

Jam ex actis facilè intelligitur, quo fundamento, et à contendentibus discessum sit, et illi loco dejecti, et novus Pontifex substitutus. Aiunt passim id duobus niti fundamentis : primum, quòd in schismate, hoc est sub dubio Pontifice, Concilii auctoritas procul dubio potior habeatur : tum etiam, quòd potior habeatur adversùs schismatis altorem obstinatum, atque adeo suo modo hæreticum. Hæc quidem vera sunt, sed non his pertingimus ad radicem ipsam ;

vanaque hæc duo erant, nisi ab illo uno ac primo dogmate profluxissent : Ecclesiæ catholicæ, ejusque Concilii generalis auctoritatem, absolutè atque etiam extra schisma, in summis Ecclesiæ rebus prævalere.

Nam de Papâ dubio, et schismatis casu, ut inde ordiamur, falsum illud esse constat, imò periculosissimum, quod à Bellarmino aliisque passim pro certo axiomate asseritur : *Papa dubius, Papa nullus* (1). Quærimus enim axioma illud, quo canone sit fixum, quo juris fonte manarit, quis denique ille sit dubius Pontifex, qui jam Pontifex non sit. An ille de quo reipsâ dubitetur? Ergo pseudo-Papas omnes, Burdinum etiam, et alios toties anathemate percussos in Petri sede reponamus. An fortè eos, de quibus ab electionis origine fuerit dubitatum? Abeant igitur laudatissimi Pontifices Innocentius II, Alexander III, alii sancti verique Pontifices : redeant Anacleti, Victores, alii Antipapæ, aut cum veris Pontificibus æquo jure disceptent (*). Atque hi quidem Antipapæ in factionem suam, Principes quoque et Imperatores, totaque adeo regna pertraxerant; ut si partem orbis etiam ingentem dubitasse sufficiat, optimi quoque Pontifices inter dubios ac nullos habeantur. Periculosissimi exempli est, si statim factione ortâ, et pseudo-Episcopo per ambitionem constituto, verus Pontifex sit dubius, atque adeo nullus. Ergo

(1) *Bellar. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* XIX, *et alib. pass.*

(*) Significat Bossuet hanc esse Bellarmini sententiam : coorto schismate, statim Papam et Antipapam æquè fieri dubios Pontifices, quoad usque Concilium diremerit controversiam. Quæ sententia adeo absurda est, et vero Papæ, atque etiam Ecclesiæ paci incommoda, ut mirum sit Magnum sic sensisse Bellarminum. (*Edit. Paris.*)

Bellarmini vaga nimis, et latiùs fusa de dubio Pontifice ad certos limites coercenda sententia est. Valeat nempe in eo casu, in quem Bononiensis et Parisiensis Academiæ, illa Gregorio, hæc Benedicto favens, consenserunt (1) : *Ubi dubium de papatu sit inextricabile, propter dubium juris et facti*, eo casu Papa dubius sit profectò Papa nullus. Nihil enim prodest nullo certo documento deprehensa aut probata veritas. Sed enim nec sic erat expedita difficultas, aut sublatæ schismatis causæ; remanebat enim questio : essetne in suo casu *inextricabile juris et facti dubium*. Nam uterque Pontifex, Benedictus æquè ac Gregorius, pro certo et indubitato Pontifice se gerebant, et id certum esse bullis promulgatis, canonibus editis, Conciliis adhibitis, sub anathematis pœnâ decernebant. Vel illud audiamus à Gregorio XII, in suâ Austriensi Synodo, pronuntiatum (2) : « Christi nomine invocato, sancta » et universalis Synodus, universalem et catholicam » Ecclesiam repræsentans, ad quam cognitio et de- » cisio hujus causæ noscitur pertinere,..... pro- » nuntiat, decernit, et declarat..... Urbanum Pa- » pam VI, Bonifacium Papam IX, Innocentium VII, » fuisse indubitatos ac veros Pontifices,... et nunc » Gregorium Papam fuisse verum et indubitatum » Papam ;... ac damnatæ memoriæ Roberto Geben- » nensi, Petro de Lunâ et Petro de Candiâ in ti- » tulo papatûs nullum jus competisse, ipsosque » fuisse et esse notorios schismaticos et pertinaces,... » ipsumque sanctissimum dominum nostrum Gre-

(1) *Spicil. tom.* VI, *p.* 221.—(2) *Concil. Austr. tom.* XI, *col.* 3005, 3006, *malè pro* 2105, 2106.

» gorium Papam modernum, ad professionem obe-
» dientiæ suæ per orbem universum restituendum
» esse ». En quid decerneret illa sub Gregorio ferè jam ab omnibus destituto, miserabilis Synodus. Neque Benedictus inferiora cogitabat : quin uterque Pontifex se certum, notorium et indubitatum Papam decernebat ; æmulum verò suum notorium et indubium schismaticum, nullâque vel probabili ratione nixum ; adeoque dubium illud non esse inextricabile, si ad fontem veniretur. Nec utrique deerant sui sectatores, qui usque adeo faverent suo Pontifici, ut nonnisi à contumacibus jus illius in dubium revocari posse crederent. Quare ex dubio, nullum satìs firmum perpetuæ discessioni, sive, ut vocabant, obedientiæ subtractioni præsidium, aut turbatis conscientiis plena tranquillitas, aut schismatis vulneri certum remedium. Neque quidquam aliud præsto erat, quo omnis scrupulus tolleretur, nisi invictâ auctoritate figeretur illud : Pontificem, etiam certum, in Ecclesiæ catholicæ, ejusque Concilii generalis potestate esse, de quo Ecclesia decerneret id, quod rei ecclesiasticæ necessarium videretur.

Jam illud de Pontifice altore obstinato schismatis, ac propterea suo quodam modo hæretico; haud minùs Ecclesiæ catholicæ, ejusque Concilii auctoritatem, Papâ quoque ipso superiorem requirebat. Sanè afferebatur ex corpore Juris canon ille : *Si Papa*, quo Papa diceretur à nemine judicandus, *nisi esset à fide devius* (1). Quo hæresis casu fatebantur omnes Papam etiam certum à Concilio judicandum. Sed

(1) *Decr. Dist.* XL.

constabat contendentes nullam hæresim professos esse, neque pro certo canone habebatur, id quod glossa dicebat: « Posse accusari Papam si notorium » sit crimen ejus, et scandalizatur Ecclesia, et sit » incorrigibilis; nam contumacia dicitur hæresis(1)». Quare Parisiensis et Bononiensis Academiæ, quibus postea Senensis, totaque adeo accessit Ecclesia, id quidem, quoad poterant, statuebant: « Quòd con» tendentes per schisma inveteratum in hæresim in» ciderint ».

Sed quoniam ea res dubia haberetur, addebant: si id quoque esset dubium, an propter schisma inveteratum in hæresim inciderint, eoque nomine à Synodo deponi possint, id quoque ad Synodi cognitionem pertinere.

Verùm, hæc si ad vivum persecare aggredimur, comperiemus eò stare, quòd quivis Pontifex, quovis jure nixus, pacem Ecclesiæ ac salutem gregis honori suo anteponere, atque adeo certis casibus abdicare teneatur; quæ obligatio possit ac debeat à Concilio œcumenico declarari. Unde quocumque modo quæstio tractaretur, eò redibant omnia, ut quivis Pontifex, et quovis jure præditus, Concilio œcumenico certis in casibus, usque ad abdicandam potestatem parere debeat.

Et quidem satìs constabat, uti prædiximus (2), Gregorium et Benedictum de abdicando sæpe jurasse. Unde Cardinales, ac florentissimæ Academiæ concludebant eos esse sacrilegos, impios, « Ecclesiæ » hostes, apertè schismaticos, ac schismatum auc-

(1) *Gloss. in cap.* Si Papa, *ibid.* — (2) *Sup. hoc lib. cap.* VIII.

» tores et nutritores [1] » : ac rursus : quòd « schisma
» sit mater errorum, cujus obstinatione et vetustate
» descendatur in hæresim, et fides lædatur Deo et
» Ecclesiæ debita, cujus provisio spectet ad Conci-
» lium » : et quòd « schisma inveteratum in hæresim
» transeat » : ad hæc « Papam hæreticum et schis-
» maticum cessasse esse Papam, et à schismaticorum
» atque hæreticorum incorrigibilium obedientiâ re-
» cedendum » : denique, « et in dubio, an hoc in-
» crementum schismatis transeat in hæresim, vel an
» tale sit ex quo provisio spectat ad Concilium, id
» quoque ad Concilium pertinere » : quæ omnia à
Concilii summâ, in quemcumque Papam, quocum-
que jure præditum, potestate pendebant.

Huc accedit, quòd Christus nullam specialem in schismaticos aut hæreticos Pontifices, congregatis Episcopis, aut Synodo œcumenicæ concesserit potestatem. Quare totum illud jus, quod omnes unanimi consensu, in schismatis atque hæresis causâ, Concilio œcumenico tribuebant, eo uno dogmate nitebatur ; quòd Synodus œcumenica totius Ecclesiæ, atque adeo sancti Spiritûs complexa potestatem, universim, ubi de summâ re ecclesiasticâ agitur, summâ et indeclinabili auctoritate decernat.

Quo factum vidimus [2], ut uno eo axiomate utraque obedientia niteretur. Et Gregorii quidem Cardinales apertè provocabant ad Concilium generale, « ut à quo, et in quo soleant gesta etiam summo-
» rum Pontificum quæcumque pertractari, decerni
» et judicari [3] ». Benedicti verò asseclæ, atque in

(1) *Spicil. tom.* VI, *p.* 201, 211, 221. — (2) *Sup. c.* IX. — (3) *Ap. Rain. an.* 1408, *n.* 9.

his, vel potissima Ecclesia Gallicana, Universitatis Parisiensis dictum illud comprobabat: « Papam matri suæ, hoc est, sanctæ Ecclesiæ materno jure » esse subditum (1) » : quæ vel nihil concludunt, vel ad omnem Pontificem, etiam extra schismatis casum, protenduntur.

Et quidem ab Odorico Rainaldo Simonem Cramandum Patriarcham Alexandrinum, suggillatum audivimus (2), quòd Ecclesiæ Gallicanæ sacro conventui præsidens, *Concilium prætulerit Romano Pontifici;* et Petrus Plaoul Parisiensis Doctor idem asseruit, sacro consessu applaudente; tantumque abfuit, ut eos ad hanc tuendam sententiam vehementissimè perorantes quisquam incusaverit, ut eorum maximè auctoritate atque consiliis, tota Gallicana Ecclesia adversùs schismaticos uteretur. Quin ipse Petrus Plaoul ab Universitate studii Parisiensis ad Concilium Pisanum *Ambaxiator* missus, in ejusdem Concilii sessione publicâ eâ de re celebrem orationem habuit. Sic enim in gestis sacri Concilii legimus : « Sessione XIII, die Mercurii, 29 Maii, » quidam valentissimus Doctor, vocatus Magister » Plaoul, ascendit pulpitum, et proposuit verbum » Dei; ... et deduxit pulchrè exaltando Ecclesiam, » et asserendo eam esse supra Papam : quod de» duxit pluribus rationibus, tam ex parte materiæ, » scilicet animarum; quàm ex parte formæ, quæ » est Spiritus sanctus; quàm etiam ex parte causæ » efficientis, quæ est ipse Christus; quàm etiam ex » parte finis, quæ est ipse Deus in Ecclesiâ trium-

(1) *Spic. loc. cit. pag.* 87. — (2) *Sup. cap.* VIII.

» phante (1) ». Atqui his quidem argumentis, hujus ævi more, complexus est omnia, quibus summos Theologos in eamdem sententiam adductos esse constat : ut certum omnino sit, quæ in Concilio Constantiensi, de Conciliorum supremâ auctoritate, explicatiùs dicta sunt, ea in utrâque obedientiâ, hoc est, in Ecclesiâ catholicâ, atque in Concilii Pisani dictis atque gestis præcessisse.

CAPUT XII.

An sine temeritate Concilii Pisani auctoritas rejici possit.

At Pisano Concilio Odoricus Rainaldus objicit : sine Papâ, secundùm canones, legitimum haberi non posse Concilium : pessimorum scilicet medicorum more, qui, valetudine desperatâ, ægrum interire malunt, quàm à consuetis remediis, quamvis frustra tentatis, ad extraordinaria, quamlibet certa, confugiant. Nec deerant, Alexandri V tempore, imbecilles animæ, quæ hâc superstitione tenerentur, quos Gerson noster sermone coram Alexandro V confutat et irridet, his verbis : « Cujus est ista tua » substitutio, Pater Beatissime, nisi Christi? Unde » convocatio Concilii (Pisani scilicet) tam mira? » Unde priùs discordantium inaudita consensio? » Unde tot Præsulum et sapientium concursus tam » celer? Non causâ certè dissensionis, sed pacis.

(1) *Conc. Pis. sess.* XIII, *col.* 2124, 2125; *et Spicil. tom.* VI, *p.* 320.

» Non

» Non vocavit Papa : fuit conventiculum. O ridenda
» ac irrationalis nimiùm ratio! Neque verò quatuor
» illa Concilia, quæ in Actibus apostolicis descri-
» buntur, Petrus vocasse memoratur. Neque Syno-
» dus Nicæna jussu Silvestri, sed Constantini con-
» venisse legitur. Ad quintum universale Concilium
» Patrum, contra Theodorum Nestorii discipu-
» lum (*), nemine convocante (**), sese Patres exhor-
» tati sunt. Fuere ergo conventicula? Cave dixeris.
» Coluntur ab Augustino (Gregorium voluit dicere,
» sive librarii mendum est.) tanquam Evangelia.
» Quid si schisma dubios reddit Christianos, quem
» duorum pro Papâ colant? Quid si, quod perra-
» rum est, summus Pontifex labatur in hæresim, ut
» legimus Liberium arianæ pravitati subscripsisse,
» Marcellinum idolis sacrificasse? Quid si intoleran-
» dis oneribus christianitatem gravaret? An adversùs
» tantos morbos nullam relinquis medelam? Relin-
» quo, inquis. Credo sanè: nam imperfectam nimiùm
» ecclesiasticam politiam adstrueres; nec à Deo, cu-

(*) Hic suspicor librarii vel typographi erratum, qui aut oscitantes prætermiserint nonnulla verba, aut incurii unum pro altero posuerint. Neque enim ignorabat Gerson fuisse Theodorum Nestorii *magistrum*, non *discipulum*. Sed Gersonis opera, etiam editionis D. Dupin, sunt tot mendis typographicis deformata, ut esset necesse ea recudi diligentiùs. (*Edit. Paris.*)

(**) Convocatam fuisse quintam Synodum à Justiniano Imperatore dicit Evagrius, et testatur quoque illa Justiniani epistola ad Episcopos tunc C. P. degentes, quæ lecta est in ipso Concilio, collat. I. Vid. tom. V Conc. col. 422. Hoc erratum fuisse Gersonis vix credi potest. Profectò amanuensis, cùm in suo codice haberet *Cæsare convocante*, scripserit incogitanter *nemine convocante*. (*Edit. Paris.*)

» jus perfecta sunt opera, salubriter institutam, si
» quis in eam morbus posset incurrere, contra quem
» nulla posset adhiberi medicina. Sed tamen nulla
» memoratis casibus relinquitur, si non aliquando
» sine Papæ vocatione, convenire possit Ecclesia ».

Ne hîc mihi critici, fastidiosum hominum genus, aliquos memoriæ aut historiæ lapsus, seu menda operarum, quæ in editione Gersonis sunt innumerabilia; sed ipsum argumentorum pondus attendant. Eorum vim invictam sentient. Quare Alexandro V, Pisæ electo Pontifici, multò maxima pars christiani orbis statim adhæsit: Gallia, Anglia, Germania, Hungaria, Dalmatia, Croatia, Norvegia, Dania, Suecia, Polonia, Italia ferè tota, Roma quoque ipsa.

Huc accessit postea tota posteritas, teste Bellarmino [1], et in sede Petri, post Alexandrum V, duos Alexandros sexti et septimi nomine venerati sumus; cùm Clemens VII, Leonis X successor, et Clemens VIII, eum Clementem spreverint, Robertum scilicet Gebennensem Cardinalem, qui Clementis VII assumpto titulo, post Urbanum VI Avenione sedit.

Neque valet Odorici Rainaldi responsio [2], in Romanorum Pontificum serie, numeratos falsos Stephanos falsosque Joannes; unde veri Pontifices numerum ac titulum suum traxerint. Ita enim numeratos esse constat, obscuris temporibus et ab historicis, non ab ipsis Romanis Pontificibus, cùm per ea tempora, nondum in decretis suis addere solerent nomini suo, ipsam numeri notam. Nunc autem cùm Romani Pontifices sic passim edicant in capite diplomatum, *Alexander Papa VI, Alexander Papa VII,*

(1) *Bellar. de Conc. lib.* 1; *cap.* VIII. — (2) *Rain. an.* 1409, *n.* 80.

numeratum ab iis esse falsum, et à falsâ aut suspectâ Synodo creatum Pontificem, recente adhuc facti memoriâ ac manifestis gestis, absonum, absurdumque est.

Quare et illud certum, Alexandrum V, et Joannem XXIII, Pontificum historiis, vitis, catalogis, toto orbe terrarum, atque etiam in Urbe editis, passim fuisse adscriptos; totique Ecclesiæ catholicæ probro maximo sit, tanto Episcoporum aliorumque orthodoxorum numero, tanto Universitatum, religiosorum Ordinum, provinciarum, regnorúmque catholicorum concursu, celebratam fuisse falsam et canonibus repugnantem Synodum, quam etiam Alexander V à Romanis, totoque propemodum orbe jam agnitus, confirmarit. Extat enim illius Synodi confirmatio Bononiæ edita [1], aliquot post mensibus, quàm Pisana Synodus soluta est; ne id Patrum auctoritati magìs, quàm ipsi veritati tribuisse Pontifex videatur. Probat autem ejus gesta, ut quæ *universalis Ecclesiæ auctoritate et concordiâ facta sint* [2]. Neque ita multò post, idem Pontifex summâ cum pietate obiit; testatusque est inter extrema suspiria, se quidquid Pisis egisset, summo divinæ gloriæ amore fecisse.

Huc accedit quòd ejus æmuli ac Pisani Concilii contemptores, Gregorius atque Benedictus, convocato licèt generali Concilio, vix paucos Episcopos congregare possent. Quin etiam Synodus Benedicti, Perpiniani habita, Pisanum Concilium venerata est, conclusumque in eâ est, ut Petrus vocatus Benedic-

(1) *Tom.* XI *Conc. col.* 2303. — (2) *Ibid. col.* 2311. *Rain. an.* 1410, *n.* 15, 17.

tus, iret vel mitteret procuratores irrevocabiles Pisas, ubi aliud Concilium congregabatur pro unione Ecclesiæ, qui procuratores, ejus nomine, papatui renuntiarent, Gregorio cedente, mortuo, vel ejecto (1). Id ex sexdecim deputatis, quindecim concluserunt (*); atque ita ex duobus frustulis, quæ Pisano Concilio repugnabant, unum jam frustulum, à quo Benedictus colebatur, votis atque suspiriis Pisanæ Synodo cohærebat, eique se suumque Pontificem submittebat.

At in aliâ particulâ Gregorius, cùm paucas Italiæ urbes, easque ferè ignobiles, vix in obsequio retineret, frustra convocabat totius orbis Episcopos. Quâ de re sic Rainaldus scribit (2) : « Spreta sunt » ab Episcopis ejus imperia, cùm in magnam adduceretur invidiam Concilium ad schismatis propugnationem molitum; misitque Nicolaum Episcopum Ferentinum, et Dominicum designatum » Episcopum Melitensem, Venetias; ut, objectâ » anathematis pœnâ, illius Provinciæ Præsules ad » Synodum cogerent. Sed Veneti, Alexandro, ex

(1) *Tom.* XI *Conc. col.* 2109 *et seq. Rain. an.* 1409, *n.* 84. — (2) *Rain. ibid. n.* 82.

(*) Hæc ultima verba nullibi reperimus in tomis Conciliorum, neque in historicis Surita, Theod. à Niem, Rainaldo, etc. Surita rem sic narrat : « Concilio interfuere Prælati..... circiter CXX..... Cùm » Patres Benedictus consuluisset, quid è republicâ christianâ esse » censerent,.... summâ dissensione..... in contrarias partes Patrum » opiniones..... distrahuntur..... Ea opinionum discrepantia eò rem » deduxit, ut Perpiniano penè omnes discederent, et XVIII » reliqui hoc omnes fecerunt, quod hîc à BOSSUET refertur. Cæterùm Suritæ narratio, argumentum BOSSUET confirmat, nedum illud infirmet. (*Edit. Paris.*)

» Doctorum sententiâ, quamvis Gregorius Venetus » esset, adhæserant »; nec immeritò. Quis enim non sperneret tam paucos Episcopos in tenui atque ignobili Austriæ oppido Synodum œcumenicam venditantes, aut ab èis universalem repræsentari crederet Ecclesiam? Tali tamen Concilio Ecclesiâque fretus Gregorius, se notorium et indubitatum Papam, Alexandrum V, quem tota ferè Ecclesia coleret, æquè ac Benedictum in altero mundi angulo præsidentem, notorium schismaticum declarabat; quem talia declarantem Odoricus Rainaldus pro vero Papâ haberi vult, in eoque frustulo totam Ecclesiæ catholicæ potestatem collocat. Quis hæc ludibria et ecclesiasticæ historiæ dedecora ferat?

Illud paulò gravius, quòd aucto Pontificum numero, Pisani Patres non restinxisse schisma, sed auxisse videantur. Id quidem Odoricus Rainaldus, et alii passim objiciunt. Sed profectò immanem belluam ille interemit, qui percusso capite, et corpore obtrito, seminecem, atque ægra vix membra trahentem reliquit : quo factum est ut lethali vulnere ictam in Pisanâ Synodo, Constantiensis Synodus paulò post superveniens conficeret.

Cæterùm quisquis Constantiensis Synodi salutarem Ecclesiæ, ac schismati pestiferam agnovit auctoritatem, Pisanam quoque Synodum suscipiat oportet, quæ Constantiensis continuatio est. Quid plura? cùm ipsos liceat adhibere testes qui Pisanæ Synodo adversentur. Nempe Bellarminus qui dubiam, Rainaldus et alii qui nullam pronuntiant, in hoc axioma consentiunt: Romanum Pontificem dubium, sive in casu schismatis, Concilio generali

subesse. Omnes enim, excepto nullo, in eam sententiam uno ore decurrunt, ut Pontificem saltem dubium œcumenico Concilio subdant. Atqui Gregorius æque ac Benedictus dubius erat Pontifex, à quo tanta pars Ecclesiæ, suique Cardinales discedebant. Ergo ille Concilio suberat, ab eoque depositus acquiescere debuit, ac renitens pro schismatico habendus, eorum quoque calculo qui cum Odorico Rainaldo ei favent : quod est argumentum ex confesso ab adversariis planè peremptorium.

Objiciunt tamen sanctum Antoninum excusantem eos qui post Pisanam Synodum, atque Alexandrum V, Benedicto et Gregorio favebant : *Cùm dubium esset maximum* de illo maximè, utrùm Gregorius et Benedictus *Ecclesiam scandalizarent dissimulando unionem se velle. Nam*, inquit [1], *de Gregorio apparuit contrarium, quia de facto renuntiavit.* De facto renuntiavit sanè in Constantiensi Concilio, posteaquam quantùm potuit ludificatus Ecclesiam, desertus ab omnibus, et ad angulum redactus Italiæ, rem in eo esse vidit, ut meritò anathemate feriretur, postquam et ipsum et suos suî puduit; malueruntque cum aliquâ laude cedere, quàm ignominiosè ejici, ut æmulo Benedicto contigit. Quòd ergo Gregorius cessit, ipsi Pisanæ Synodo imputandum est. Neque propterea penitus inexcusatos esse volumus qui bonâ spe ducti, sive à Gregorio, sive à Benedicto schisma produci paterentur; quod unum Antoninus voluit. Cæterùm qui præfractè contendunt cessionem utriusque Pontificis, aut saltem Gregorii expectandam

[1] *Antonin. summ. part.* II, *tit.* III, *de schism.* §. 6.

fuisse, eos ego dixerim invidiossimum schisma propagatum voluisse, spreto remedio, quod ipsa necessitas extorqueret: ad hæc in eo labi, quòd imperfectam asserant à Christo constitutam Ecclesiam, quæ adversùs exitiosissimum vulnus nullo præsidio instructa esset. Tertiò, grave illud est non agnoscere vim occultam Spiritûs sancti, ad Synodum Pisanam, tot regna, tot Ecclesias, tot Principes, tot Episcopos, tot Abbates, tot Ordinum capita, cum religiosis cœtibus, tot inclytas Academias adducentis, ut facerent sibi caput unum. Denique jam diximus, dicemusque ipsam Constantiensem Synodum eo esse fultam, quòd Pisanæ Synodi continuatio esset, quod est vel gravissimum ejusdem Pisanæ Synodi firmamentum; ut profectò nunc tam sancta, tam probata Synodus, sine gravi saltem temeritatis notâ abjici nequeat.

CAPUT XIII.

Ad Constantiense Concilium devenitur: ejus causæ atque initia referuntur: rerum series usque ad sessionem V: hinc confutati qui ad schismatis tempus decreta restringunt.

Jam ergo ad Constantiensem Synodum devenimus. Eam Joannes XXIII, Alexandro V mortuo substitutus, convocavit, ut Pisana Synodus continuaretur.

Causæ continuati Concilii in Bullâ convocationis expressæ : ut schisma finiretur, ut hæreses dam-

narentur, ut ecclesiasticæ disciplinæ reformatio fieret (1).

Schisma quidem vivebat adhuc; ac si Pontificum atque obedientiarum numerum aspiceres, non excisum, sed auctum esse videbatur; et falsorum Pontificum fautores, pauci licèt comparatione reliquorum, Hispani præsertim, quò iniquiùs, eò obstinatiùs eos tuebantur; neque immeritò timebatur, commotis adhuc animis, ne ex scintillâ majus incendium resurgeret. Jam Viclefiana hæresis totâ in Ecclesiâ grassabatur, quodque malorum omnium caput erat, jacebat ecclesiastica disciplina; tantæque morum corruptelæ inerant, ut vel eâ causâ Synodus necessaria haberetur; cùm ex eâ radice et schismata et hæreses prodiisse constaret.

His de causis Constantiensis Synodus est convocata, ac Joanne XXIII Sigismundoque Imperatore præsentibus, inchoata (2). Primum omnium sacra Synodus recipit Papæ sponsionem, sponte quidem oblatam, sed postea juramento, Bullâque insuper editâ, confirmatam: quòd *cessurus esset papatu*, non tantùm si Petrus de Lunâ et Angelus de Corario cederent; verùm etiam, si id è re Ecclesiæ esse Synodo videretur (3): eo nempe fundamento, quòd verus quoque et certus Pontifex; quo magìs, quo veriùs, quo denique certiùs pater pastorque esset, eo magìs honori suo Ecclesiæ pacem, et gregis salutem anteponere teneatur.

Hâc sponsione factâ, Bullâque promulgatâ, Pontifex die 20 Martii, Majore hebdomadâ imminente,

(1) *Bull. convoc. Conc. Const. sess.* I, *col.* 11. — (2) *Ibid. sess.* II, *col.* 16. — (3) *Vid. in append. tom.* XII *Concil. col.* 1438.

clam aufugit Constantiâ, atque in vicinum oppidum Scaphusense se contulit, ubi sub tutelâ Friderici Ducis Austriæ morabatur. Multum eâ fugâ commota est Synodus, nec deerant Papæ adulatores pessimi, qui Synodum solvere molirentur; sed habita est frequente consessu, die 25, sessio III, post Papæ recessum prima, in quâ decernitur, quòd « Constantiæ in Spiritu sancto Synodus ge-» neralis, pro reformatione et unione Ecclesiæ in » capite et in membris, fuit et est ritè et justè con-» vocata, initiata, celebrata [1] »; quòd per recessum Papæ aut aliorum quorumcumque, hoc sacrum Concilium non est dissolutum : neque transferri debeat, nisi assensu Concilii, aut omnino dissolvi, « usque ad extirpationem præsentis schis-» matis, et quousque Ecclesia sit reformata in fide » et moribus, et capite et membris ».

Quid sit apud Synodum, et hujus ævi Scriptores, *in Ecclesiâ reformari fidem,* omnes facilè intelligunt. Non hoc est, restitui collapsam, cùm nunquam Ecclesiæ collabatur fides; sed, eâ firmâ et integrâ, damnari hæreses, hæreticos Ecclesiâ ejici, quò clariore luce fides enitescat. Cæterùm Ecclesiam « in fidei veritate semper immaculatam per-» manere, et de hæresibus semper triumphare », alibi dicet Synodus [2], Viclefum condemnans : atque hoc obiter dictum oportuit; ne quis in ambiguâ reformatæ fidei voce falleretur.

Verùm id diligentissimè advertendum, tres Concilii causas ab ipso Concilio statim ac disertè ex-

[1] *Conc. Const. sess.* III, *col.* 17. — [2] *Ibid. sess.* VIII, *col.* 45.

pressas : fidem, schisma, reformationem generalem in capite et in membris. His ut reliqua consentanea essent, sessione IV, ubi ad ipsos Pontifices devenitur, ad easdem tres causas, debita ab ipsis obedientia refertur, nempe ut huic Synodo obedire debeant in his quæ ad fidem pertinent, quæque ad extirpationem hujus schismatis, quæque ad reformationem generalem Ecclesiæ Dei in capite et in membris.

Dum hæc agerentur, et sessio IV fieret, renuntiatum est sacro Concilio, Papæ nomine, ipsum non aliâ causâ, quàm *propter sanitatem corporis,* Constantiâ recessisse, atque omnino *impleturum omnia quæ sacræ Synodo promisisset* (1). Hæc in acta relata sunt. Quin ipse Pontifex, datâ schedulâ propriâ manu, aliisque multis testificationibus, idem confirmavit.

Sacra tamen Synodus intellexit ex ejus recessu, quocumque colore quæsito tegeretur, nonnihil turbarum eventurum, multaque eum de disturbandâ Synodo moliri ; nec deesse adulatores, qui pessima suaderent. Sex enim Cardinales palam pronuntiaverant, ejus absentiâ jam solutum esse Concilium, ac Rainaldus memorat (2) plerosque Cardinales, alios post alium, ad Papam confugisse ; edictumque Papæ valvis affixum repertum fuisse, quo Curia omnesque officiales, ut ad ipsum accurrerent, sub excommunicationis ac privationis pœnâ citabantur : quæ omnia ad dissolvendam Synodum pertinerent.

(1) *Conc. Const. sess.* IV, *col.* 20. *Vid. in appendicem*, cedulam *Joan. XXIII, col.* 1464. — (2) *Rain. an.* 1415, *n.* 6 *et seq. ex Theod. à Niem.*

Scribunt et alii, Patres Cardinalibus indignatos id etiam cogitasse, ut prohiberentur à sessionibus Concilii, ubi de Papâ ageretur, cui se turpes adulatores præstitissent; Petrum de Alliaco Cardinalem, æquum omnibus nec minùs Ecclesiæ Romanæ, quàm ipsius Concilii studiosum, his obstitisse, et Cardinalium defendisse dignitatem (1). Nec interim deerant, qui pessimo adulandi studio, pontificiam potestatem immodicè efferrent. Quæ cùm ita se haberent, necessarium erat Patribus, ut conciliarem auctoritatem magìs magìsque inculcarent. Quare sessione v, non modò sessionis iv canonem iterarunt, sed etiam hæc duo addiderunt : primum, ut explicatiùs diceretur, *cujuscumque alterius Concilii generalis decretis Papam subjici*; alterum, *ut si contumaciter obedire contempserit, debitè puniatur* (2); ne scilicet, quod plerique jactabant, honestè potiùs quàm necessariò obstringi obedientiæ videretur; tantâque Patrum consensione finita est sessio, ut actis hæc verba inserantur : « Quibus » constitutionibus lectis, Concilium eas uniformi- » ter approbavit et conclusit ».

Hi sunt illi duo canones relati superiùs, de quorum sensu agitur. Sed ipsa, credo, rei series persuadet, non alium esse posse, præter eum quem tuemur : nempe ut in fidei, schismatis, reformationis casu, non tantùm Constantiensi, sed etiam cuicumque, quocumque tempore, et quâcumque causâ congregato Concilio generali, obedientiam, à Papâ etiam, præstari oporteat.

(1) *Pet. Alliac. de auct. Eccl. in append. tom.* II *Gers. Leo. Aret. de temp. sui hist.* — (2) *Concil. Const. sess.* V, *col.* 26.

CAPUT XIV.

Vana suffugia, ex ipso Concilii scopo ac verbis, confutantur.

Certè cùm Constantiense Concilium in his sessionibus, duplicis generis decreta protulerit, quarum alia propriè ad Concilium Constantiense pertineant, alia ad omne Concilium protendantur, utriusque generis decretis certam notam adhibuit. Et tertiæ quidem sessionis decreta qui legerit, statim animadvertet ita decerni : « Quòd istud » Concilium non debet dissolvi : quòd ipsum Con» cilium non potest transferri : quòd qui interesse » debent huic Concilio, non recedant (1) ». Tunc sessionibus IV et V multa in eumdem sensum de hoc Concilio propriè decernuntur : quam notam si haberent omnia Synodi decreta, libenter fateremur non posse protendi ad omne Concilium ea, quæ de isto constituta fuerint. Nunc cùm Concilium, in sessione V, disertè scripserit, « et huic Concilio » et cuicumque alteri Concilio generali », etiam à Papâ deberi obedientiam; patet sacram Synodum, quasi deditâ operâ occurrisse eorum effugiis, qui ad Concilia in schismate habita, aut ad solum schismatis tempus horum decretorum verba detorqueant.

Hoc certè suffugium post Basileensem contentionem, auctore Turrecrematâ, primùm emersit. Is enim, cùm auctoritate decretorum Constantien-

(1) *Concil. Const. sess.* III, *col.* 18.

sium vehementissimè premeretur, primus omnium contendit, « quidquid verba Concilii in sono litteræ » prætendant », tamen aliter quàm sonant intelligenda esse ; difficillimumque esse observare Constantiense decretum de obedientiâ à Romano Pontifice debitâ, « nisi decretum illud, ad aliam trahatur » intelligentiam, quàm verba in superficie prætendant [1] ». Itaque commentum illud excogitavit, decretum Constantiense ad solam schismatis causam restringendum : ex quibus satìs constat, virum acutissimum semel iterumque ac tertiò verborum Concilii perspicuitate summâ eò esse deductum, ut, repugnante litterâ, ad hunc sensum comminiscendum causæ necessitate se fuisse abreptum, ultro fatetur.

Quare qui eum secuti sunt, nihil aliud quàm ludibria protulerunt. Et quidem commemoravimus, quàm aliena, non modò à sensu, verùm etiam à verbis horum decretorum dixerint, qui Constantiense Concilium huic Concilio duntaxat, non autem aliis, auctoritatem eam tribuisse respondent; cùm Patres Constantienses disertè scripserint : « Papam hujus Concilii, et cujuslibet alterius Concilii » generalis præceptis teneri ».

Nec minùs absurdè *Disquisitionis* auctor, pro confirmando Turrecrematæ suffugio hoc argumentum proposuit : « Concilium istud (Constantiense » scilicet) fuit continuatio Pisani Concilii ad civi» tatem Constantiensem translati : ex actis : Pisa» num verò pro sublatione dicti schismatis congre-

[1] *Turrec. Resp. ad Basil. part.* II, *n.* 2 *et* 4, *tom.* XIII *Conc. col.* 1711, 1712.

» gatum fuerat : item ex actis (1) » : ergo ad schismatis causam illa Pontificibus præscripta obedientia revocatur. Quæ jactata ad speciem, jam ex gestorum serie evanescunt. Esto enim, urgentissima causa Pisani Concilii fuerit, extirpandum schisma ; tamen ex actis docemur, accessisse aliam haud minùs necessariam, nempe *reformationem in capite et in membris* (2) : tum continuatam in urbe Constantiâ, Pisanam Synodum, tria suscepisse ; fidem exponendam, extirpandum schisma, reformandam Ecclesiam in capite et in membris ; atque in his tribus ab ipso Pontifice, non tantùm huic, sed *cuicumque Concilio generali*, præstari obedientiam oportere. Ergo pessimâ fide, decreta Concilii sessionum IV et V, ejus gestis dictisque apertè reclamantibus, ad solam schismatis causam restringuntur. Quo etiam factum est, ut qui his solutionibus uterentur, subesse tamen aliud facilè persentiscerent, ut de Turrecrematâ vidimus. P. verò Gonzalez, postquam ad tempus schismatis dubiique Pontificis verba restrinxit, subdit tamen : « Forsan verò incautè in diffinitione suâ » verba posuerunt, quæ videntur ampliùs aliquid » sonare (3) ». Quis verò non existimet incautum potiùs fuisse Gonzalem, quàm tot sapientissimos Patres ac Theologos ita incautè locutos, ut nec ipsi eorum verborum, quæ tam accuratè selegerint, sensum intelligerent?

Jam quod Bellarminus, quo uno vel maximè adversariorum causa nititur, dixit, ex decreto Con-

(1) *Disquis. n.* 76, 77, *p.* 27. — (2) *Conc. Pis. sess.* XVI, *tom.* XI : *col.* 2203. *Conc. Const. sess.* II, III. *Vid. sup. cap.* X. — (3) *Gonz. de infall. R. P. disput.* XIII, *sect.* V, §. 10, *n.* 2, *p.* 671.

stantiensi, subjectum fuisse Conciliis Papam dubium, adeoque non jam Papam (1), manifestam absurditatem præ se fert; nempe ut Concilium, cùm sibi et cuicumque Concilio asserit collatam immediatè à Christo potestatem, etiam in Papam, tanto conatu nihil agat, quàm ut Conciliis eum qui non sit Papa, subjiciat : quo nihil est absurdius. Deinde observatum à nobis est, Papam dubium, qui jam pro Papâ non sit, intelligendum esse, non in quocumque schismate; sed in eo schismate, *ubi est inextricabile dubium juris et facti* (2), quale erat illud schisma post Urbanum VI. Talis autem casus est rarissimus; quippe qui post Christum natum, semel tantùm contigit. Hinc argumentum : Constantiense Concilium nunquam adhibuit illas voces, quibus generaliores ac latiùs fusæ nullæ esse possint, ad exprimendum eum casum, quo nullus est rarior et infrequentior; atqui his vocibus, quas Constantiensis adhibuit Synodus : *quicumque : quâcumque dignitate : cuicumque Concilio*, nullæ generaliores reperiri possunt; ergo Constantiense Concilium non eas adhibuit, ut se ad infrequentissimum, ac tot retro sæculis semel tantùm cognitum casum adstringeret; cùm præsertim sacra Synodus alias futuras Synodos, non modò animo prævideret, sed ipsa etiam decretura esset. Neque enim quisquam ignorat canonem, *Frequens*, sessionis XXXIX (3), quo de decennio in decennium habenda Concilia generalia decernuntur; atqui illa Concilia non omnia futura erant sub dubio Pontifice : ergo Conci-

(1) *Bell. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* XIX. — (2) *Vid. sup. cap.* XI, *et loc. Spicil. hîc cit.* — (3) *Concil. Const. sess.* XXXIX, *col.* 238.

lium Constantiense non ea tantùm Concilia prævidebat, quæ sub dubio Pontifice futura essent. Atqui Conciliis quibuscumque futuris subjiciebat Papam; ergo etiam subjiciebat iis, quæ à Papâ indubitato haberentur.

Præterea demonstravimus (1) totam Ecclesiam schisma elisuram, adeo abfuisse à restringendâ ad Papam dubium Concilii potestate, ut etiam intelligeret, ne in Papam quidem dubium valituram eam, nisi absolutè valuisset; neque tolli potuisse dubium Papam, qui in suâ obedientiâ certus haberetur, nisi et illud constitisset, certum etiam Papam in Concilii generalis potestate esse. Hinc illa manarunt, causam schismatis ad Concilium generale devolutam, non quidem propter illum singularem casum, sed quòd singularis casus non aliâ potestate diffiniendus esset, quàm eâ quâ cæteri casus diffiniri solerent. Quæ si universa Ecclesia ante Pisanam Synodum, multò magìs post eam, atque in Constantiensi Concilio, declaravit.

Tum illud constat, Constantiensem Synodum, non modò de extinguendo schismate, sed etiam de exponendâ fide, ac reformandâ disciplinâ fuisse sollicitam. Id enim, et Ecclesiæ mala, et Bulla convocationis, et ipsa sacræ Synodi jam inde ab initio professio postulabant. Atqui expositio fidei ac reformatio disciplinæ, non ad solum schismatis tempus, sed ad omnia Ecclesiæ tempora protenditur. Ergo absurdum est ad solum talis schismatis tempus restringere Concilii sollicitudinem.

(1) *Sup. hoc lib. cap.* IX, X, XI.

Postea

Postea, sacra Synodus non nisi certo Papâ constituto reformationem aggressura erat. Ergo cùm docuit, in reformationis causâ Papam Concilio subesse oportere, non Papam dubium, sed certum, et ab ipsâ Synodo constitutum cogitabat. Neque enim quis negaverit sacram Synodum, cùm sessionum IV et V decreta conderet, quæ deinde actura erat animo providisse. Imò potiùs in ipsis initiis certa fundamenta ponebat, quibus cæteræ Synodi actiones et ordinationes suo tempore struerentur. Id autem volebat maximè, ut, Papâ constituto, reformatio fieret; utque eam nullus hominum, ac ne quidem ipse Papa prohibere posset. Id ergo agebat, ut Papam etiam certum, atque ab ipsâ Synodo constitutum, conciliaribus decretis obligaret.

Hîc verò omnem absurditatem exsuperat illa responsio, quam auctor *Doctrinæ Lovaniensium* prodidit (1) : nempe ut in Synodo Constantiensi reformatio nihil aliud sonet, quàm ipsam extinctionem schismatis. Quo loco verba illa de reformatione faciendâ *in capite et in membris*, intelliguntur : *in capite*, seu *capitibus schismaticis*; quæ scilicet capita schismatica à Synodo in ordinem cogerentur : quo nihil excogitari possit absurdius; sed tamen ad hæc absurda rediguntur, qui perspicuis Synodi verbis atque sententiis commenta sua assuunt.

Itaque postulamus ut ex ipsis consuetis Synodi Constantiensis locutionibus, Synodum Constantiensem intelligant. Certè sacra Synodus, sessione XV, sic decernit : « Ne quis ullo modo prohibeat ad » Sedem apostolicam, aut Romanam Curiam, hoc

(1) *Doct. Lovan. p.* 74.

» durante Concilio, vel ad ipsum, et quæcumque » alia generalia venientes (1) ». En sessione xv easdem planè voces, quas in v legimus. Dicant boni expositores prohibitionem eam xv sessionis, non ad omnes Synodos, sed ad eas quæ in schismate fiant pertinere. Item sessione xxvi fit decretum cum hâc clausulâ : « Salvis iis quæ in hoc præsenti, et in » aliis quibuscumque generalibus Conciliis fieri » solerent (2) » : quæ cùm ad omnes Synodos pertinere necesse sit, sessionis v verba, non minùs generalia, nec minùs patere constat. Denique in ipsâ Bullâ *Inter cunctas*, sacro approbante Concilio, hæc jubentur : nempe interrogari quemvis Viclefismi suspectum : « Utrùm credat quod quodcum» que Concilium generale et etiam Constantiense » universalem Ecclesiam repræsentet (3) ». En iterum ac tertiò constantique tenore *quodcumque Concilium* unà cum Concilio Constantiensi omne Concilium comprehendit : quo nihil est clarius ad ipsius Constantiensis Concilii voces interpretandas, constituendamque sententiam.

CAPUT XV.

Ex sessione VIII Concilii Constantiensis, sessionis V sensus asseritur.

Aliud argumentum exsurgit ex sessione viii, pro vero et nativo Constantiensium canonum sensu,

(1) *Concil. Const. sess.* xv, *col.* 147. — (2) *Ibid. sess.* xxvi, *col.* 207. — (3) *Bull.* Inter cunctas. *post sess.* xlv, *col.* 268.

quem tuemur. Eâ sessione referuntur ac damnantur Viclefi propositiones XLV. Ex his Cajetanus ac Nicolaus Dubois quasdam seligunt (1), quarum condemnatio nobis officiat : octavam : « Si Papa sit præ» scitus, vel malus, et per consequens membrum » Diaboli, non habet potestatem super fideles sibi » ab aliquo datam; nisi fortè à Cæsare » : propositionem XLI, hanc scilicet : « Non est de necessitate » salutis, credere Romanam Ecclesiam esse supre» mam inter alias Ecclesias ».

Ac ne quid omittamus, proferunt item Joannis Hussi propositiones damnatas : septimam : « Petrus » non est, nec fuit caput Ecclesiæ sanctæ catho» licæ (2) ». Inculcant etiam illud, quod Martinus V, Bullâ, *Inter cunctas,* quemlibet de hæresi Viclefi, aut Hussi suspectum, sacro approbante Concilio, sic interrogari jubet : « Utrum credat quòd beatus » Petrus fuerit Vicarius Christi, habens potestatem » ligandi et solvendi super terram? Utrum credat » quòd Papa canonicè electus, qui pro tempore » fuerit, ejus nomine proprio expresso, sit successor » beati Petri, habens supremam auctoritatem in » Ecclesiâ Dei (3) »? Ex his igitur tale conficiunt argumentum : Si Ecclesia Romana suprema est; si Papa habet supremam auctoritatem in Ecclesiâ Dei; ergo Concilium generale non est supra Papam, aut Ecclesiam Romanam; ergo sessionum IV et V decreta

(1) *Cajet. de auct. Pap. et Conc. tract.* I *et* II, *pass. post tom.* III. *Summ. S. Thom. edit. Lugd.* 1687. Disq. *art.* 4, *n.* 61 *et seq.* Doct. Lov. *p.* 68 *et seq. Vid. sess.* VIII *Conc. Const. col.* 46, 47. — (2) *Vid. sess.* XV *Concil. Const. col.* 130. — (3) *Bull.* Inter cunctas. *loc. jam cit.*

non de Papâ absolutè, sed de Papâ dubio, ac de schismatis tempore intelligenda sunt.

Valeat planè illa consecutio, nisi et à Synodo prævisa difficultas, et ab ipsâ quoque apertè soluta est. Sed quid Constantienses Patres addiderint videamus; nempe post relatam Viclefi propositionem illam : « Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias », statim subjiciunt : « Error, si per Romanam Ecclesiam intelligat universalem Ecclesiam, aut Concilium generale, aut pro quanto negaret primatum summi Pontificis super alias Ecclesias particulares ». En quàm diligenter Constantienses Patres, et Martinus V locuti sunt : en ut *Ecclesias particulares*, non totam ipsam Ecclesiam catholicam, uno ore aliquid decernentem, Pontifici submiserint. Inde nimirum nostri sua illa sumpserunt, « dandam esse supremam et plenam Pontifici potestatem, sed in comparatione ad fideles singulos, et ad particulares Ecclesias ». Ita Gerson noster in ipsâ Constantiensi Synodo prædicabat; ita in eodem Concilio totidem verbis docebat Gersonis Magister Petrus de Alliaco Cardinalis [1], quo maximè auctore Viclefiana hæresis damnata est. Hæc profitebantur qui in Synodo docebant, qui Synodum docentem audiebant : hæc ipsa Martinus V sua facit, cùm Decretali, *Inter cunctas*, Concilii verba inserit, et ipsâ Synodo approbante confirmat.

Instat Cajetanus, nihil obesse sibi hæc verba Concilii à Martino V approbata; cùm istud « quòd

(1) *Gers. serm. in fest. S. Anton. tom.* II, *p.* 355. *Petr. Alliac. tractat. de Eccl. ib. in append.*

» primatus Papæ sit super Ecclesias particulares, sit
» sermo affirmativus de primatu super particulares,
» et non negativus de primatu super universalem
» Ecclesiam [1] ». Quod P. Thyrsus Gonzalez,
Cajetanum secutus, sic exponit, « ut vi illius cen-
» suræ à Martino V approbatæ, solùm sit de fide
» Romanum Pontificem habere primatum supra
» singulas Ecclesias, et vi illius non sit de fide habere
» primatum supra Ecclesiam universalem ut con-
» gregatam in Concilio » : addit quòd « ibi sic
» adstruitur primatus Romani Pontificis super Ec-
» clesias particulares, ut non negetur super Eccle-
» siam universalem [2] ». Hæc ille, hæc alii, non
perpensâ rerum serie, res magnas vanis distinctiun-
culis conficere soliti, in hunc locum memorant.

Sed profectò nimis scholasticâ subtilitate ludunt :
quasi verò deceret sanctissimam Synodum, dum
deditâ operâ id agit, ut contra Viclefum explicet
quid sit *de necessitate salutis,* in Ecclesiæ Romanæ
primatu profitendo, aliquid eorum omisisse, quæ
de necessitate salutis credere oporteat. Atqui ex
concesso, nihil dicit de primatu Romani Pontificis
super Ecclesiam, ut est universalis, et illud tantùm
asserit, primatum eum agnoscendum super parti-
culares Ecclesias. Ego hoc, non illud, de necessitate
salutis credendum esse definit; statque inconcussum,
quod sessionibus IV et V de Concilii summâ et abso-
lutâ, etiam in ipsum Papam potestate, decreverat.
Huic doctrinæ congruit illa Martini V interrogatio
quam diximus; non enim quæri jubet : utrum cre-

[1] *Vid. Cajet. loc. jam cit.* — [2] *Gonz. de infall. disp.* XIII, *sect.* V,
§. 5, *n.* 2, *p.* 665.

dant quòd *Papa habeat supremam auctoritatem super Ecclesiam Dei;* sed, utrum habeat supremam *in Ecclesiâ Dei :* quod à nobis est alibi luculentè explicatum (1).

Jam verò ex his argumentum conficimus : Quod est ita positum à Concilio Constantiensi, ut ex illo tota papàtûs ratio exponatur, erroresque contra papalem potestatem suborti condemnentur, id non ad tempus schismatis, aut ad Papam dubium, sed ad ipsum papatum, qualis est à Christo institutus, et ad omne tempus pertinet : atqui id quod est sessionibus IV et V de Papâ definitum, ita se habet, ut exinde tota papatûs ratio exponatur, et papatui oppositi errores condemnentur, ut patet ex prædictis : ergo quod est de Papâ in sessionibus IV et V definitum, non ad Papam dubium, aut ad schismatis tempus; sed ad omnia tempora, et ad ipsum papatum, qualis est à Christo institutus, pertinet; contra quod adversarii interpretabantur.

CAPUT XVI.

Mens sessionis V, ex capite Frequens, *et ex capite* Si verò *sessionis XXXIX demonstratur.*

HAUD minùs valida argumenta deducuntur ex sessionis XXXIX multis capitibus, quæ sigillatim pensitanda erunt.

Primum occurrit caput *Frequens* (2), quo capite

(1) *Vid. in Append. lib.* I, *cap.* III. — (2) *Conc. Const. sess.* XXXIX, *col.* 238.

Synodus Pontificibus legem figit, eamque multiplicem. Primùm enim decernit ut summus Pontifex certis temporibus, et quocumque decennio Synodum generalem habeat; deinde ut in fine cujuscumque Concilii futuro Concilio locum *assignare teneatur:* tum, ne id faciat, nisi *consentiente et approbante Concilio :* postea ut *ad defectum Pontificis,* ab ipso Concilio is locus assignetur, valeatque convocatio etiam sine Pontifice facta à Concilio : postremò, ut Pontifex tempus Concilio præstitutum *abbreviare* quidem possit, non tamen prorogare. Sic præscribit rem quamdam, eamque maximam, quam quocumque decennio Romanus Pontifex facere *teneatur;* adeoque ligari putat decreto à se facto Papæ conscientiam. Ergo manifestè dat legem summis futuris Pontificibus : quibus? Dubiisne, ac tempore schismatis tantùm? Absurdum; cùm hæc certis determinatisque temporibus, post quinquennium scilicet, exinde post septennium, ac deinceps post quodcumque decennium exequenda, nullo respectu schismatis, *edicto perpetuo* sanciantur. Quare decretum istud Martinus V jam electus, jam agnitus, jam indubitatus Pontifex est ipse executus. Nempe sic decernit sessione XLIV : « Cupientes ac volentes decreto hujus Concilii generalis satisfacere, inter alia disponenti, quod omnino generalia Concilia celebrentur in loco, quem summus Pontifex, per mensem ante finem hujus Concilii, consentiente et approbante Concilio, DEPUTARE ET DESIGNARE TENEATUR,..... eodem consentiente et approbante Concilio, civitatem Pa-

» piensem tenore præsentium deputamus [1] ». Ex eodem decreto, sub eodem Martino V, Papiense Concilium et inchoatum est, et Senas deinde translatum, probante Concilio : ex eodem decreto, Basileense Concilium ab eodem Martino V indictum, et ab Eugenio IV celebratum fuit. Quæ et alia deprompta ex capite *Frequens*, Martinus V et Eugenius IV non essent executi, *ut huic decreto satisfacerent*, nisi intellexissent, non tantùm ad schismatis tempus, sed ad omnia tempora; neque tantùm dubiis, sed etiam indubitatis Pontificibus, legem præstitutam.

Cur autem sessione XXXIX omnibus Pontificibus legem ponunt, et à futuris quibuslibet Conciliis poni posse decernunt? Cur, quæso, nisi quia sessione V *quemlibet, quâcumque dignitate, papali etiam, cuilibet Concilio generali* subditum decreverant? Ergo omnibus Pontificibus, neque minùs certis, quàm dubiis, conciliarem potestatem ipsa Synodus anteponit; sessionis XXXIX fundamento, jam inde ab initiis, sessionis scilicet V, solidè providenterque jacto.

Neque objiciant caput *Frequens*, de Conciliis quocumque decennio celebrandis, nullius jam esse roboris. Neque enim hîc quærimus, quo Ecclesiæ usu atque consensu, hi, qui disciplinam spectant, canones aboleri possint. Id certè quærimus : an Synodus Constantiensis ita se gesserit, ut quæ existimaret summos etiam Pontifices, in fidei, in schismatis, in reformationis causâ, Conciliis œcumenicis

[1] *Concil. Const. sess.* XLIV, *col.* 257.

esse inferiores. Certè, caput *Frequens* ad reformationem pertinebat, cùm Patres intelligerent tantam esse tamque inveteratam ecclesiasticæ disciplinæ corruptelam, ut nonnisi per frequentia Concilia successu temporis reformari possit.

Quo ex loco argumentum nostrum ita potest confirmari : Cùm Patres Constantienses, sessione v decernebant, *cuicumque Concilio generali à quocumque* parendum, hoc certè decreto intelligebant comprehendi ea Concilia, quæ ipsi vel maximè imperaturi essent ; ideo enim usi sunt generalibus vocibus : *Huic et cuicumque alteri Concilio legitimè congregato* : atqui ea Concilia imperaturi erant, quæ etiam sub certis indubitatisque Pontificibus haberentur : ergo ea quoque Concilia Papæ anteponebant.

Huic argumento plurimum lucis accedit ex capite *Si verò* (1), quod est positum in sessione XXXIX post caput *Frequens*. Eo capite, Constantienses decernunt de habendis Synodis, *si in futurum schisma oriri contingeret*. Quo loco præscribunt, quid ipsi contendentes, quid verò Concilium, quid denique omnes præstare debeant. Hinc exsurgit argumentum : Cùm Constantienses Patres decernere aggrediuntur, quid agendum in tempore schismatis, id non generalibus verbis, sed expresso nominatim schismatis casu, decernunt, ut legenti patuit : ergo certò constat singularem schismatis casum singulari decreto consideratum ac provisum ; at quæ verbis generalibus, *de quocumque Concilio legitimè congregato*, sessionibus IV et V, antea dicta essent, ad omne Concilium et ad omne tempus omnino pertinere.

(1) *Concil. Const. sess.* XLIV, *col.* 239.

CAPUT XVII.

Idem demonstratur ex aliis capitibus sessionis XXXIX. *Schelstrati et aliorum suffugia præcluduntur.*

Sequitur, in sessione xxxix caput *Quanto Romanus Pontifex*; quo capite Synodus « statuit et » ordinat, quòd deinceps quilibet in Romanum » Pontificem eligendus, antequam sua electio pu- » blicetur, coram suis electoribus, publicè confes- » sionem et professionem faciat infrà scriptam [1] ». Ergo manifestè omnibus futuris Pontificibus, etiam indubitatis, etiam in fidei professione faciendâ, legem ponit.

Objicit Schelstratus, id ne quidem in Synodo Constantiensi, præsentibus Patribus à Martino V fuisse observatum. « Sed, inquit, is Pontifex, elec- » tione factâ consecratus fuit, ac postea fidei profes- » sionem fecit [2] ». Tantus scilicet sacri Concilii, facillimique decreti contemptus Martinum cœperat, qui aliis Synodi decretis tantâ diligentiâ satisfecit! At à Schelstrato quærimus, cur non ejus rei aliquod monumentum proferat? An fortè in his reconditis gestis, quæ toti orbi hactenus ignorata, à se primùm edita jactat, fidei professionem in ipsâ consecratione factam invenit? Atqui nihil vetabat quin fieret, semel quidem privatim, coram electoribus ex Synodi decreto, atque iterum publicè in ipsâ consecratione, sive post consecrationem : sed nempe

[1] *Concil. Const. sess.* XLIV, *col.* 241. — [2] *Schelst. Diss. Antuerp. cap.* III, *p.* 69.

placebat Schelstrato ostentare contemptam, etiam sine causâ, tantam Synodum, tantosque fastus ad pontificiam dignitatem pertinere putat.

In eâdem sessione XXXIX, duo extant canones, quibus canonibus in Episcopis transferendis, inque spoliis vacantium Ecclesiarum capiendis, aliisque ejusmodi rebus, quid Romano Pontifici faciendum, sacrosancta Synodus *statuit et ordinat* (1).

Occurrit Schelstratus, et hæc quidem decreta esse confitetur quæ « etiam Pontifices indubitatos tan-» gunt : sed, inquit, nullam pœnam injungunt; » nullam mentionem coactionis faciunt; prout ta-» men faciunt in decreto de schismatis tempore, » ubi circa Pontifices tempore illo viventes, pœnas » etiam privationis papatûs constituunt (2) ».

Hæc quidem Schelstratus objicit; tanquam Concilia non nisi pœnâ adhibitâ jurisdictionem exerceant, jaceantque canones innumerabiles in corpore Juris, sacrisque Conciliis editi, in quibus prohibitio, nullâ licèt anathematis aut pœnæ cujuslibet et coactionis mentione, constat. At profectò sæpe sufficit simplici interdicto ligari conscientiam; quod Synodus Constantiensis apertè sibi tribuit in capite *Frequens*, decernendo scilicet, ut Papa ante finitum quodcumque Concilium, probante Concilio, futuri Concilii tempus designare teneatur; neque nulla pœna tamen est, si futurum Concilium designare Papa nolit, illud ab ipso Concilio, etiam invito Papâ, statim designari. Cæterùm quis ignorat, pœnas interdum judicum prudentiæ reservari,

(1) *Concil. Const. loc. jam cit. col.* 241, 242. — (2) *Schelst. loc. cit. cap.* 11, *pag.* 66.

neque minùs obligare ea quæ conscientiæ relinquantur; ut miremur à Schelstrato, haud indocto viro, lectorem talibus deludi nugis?

CAPUT XVIII.

Idem demonstratur ex sessione XL, *et octodecim tum propositis reformationis articulis.*

Atque his quidem sessionis XXXIX canonibus, Synodus Constantiensis reformationem aliquâ ex parte delibavit : cæterùm tantum opus ad vivum aggressura erat, postquam unus Pontifex constitutus esset. Cùm ergo res eò devenisset, ut abjectis aliis, unus summus Pontifex crearetur, tum verò, sessione XL, octodecim articuli reformationis diu examinati, *ac per Nationes in reformatorio* (*) *oblati*, proponuntur cum hoc decreto [1]: quòd « futurus Pontifex per Dei gratiam de proximo » assumendus (post octo scilicet dies) cum hoc » sacro Concilio, vel deputandis per Nationes, de- » beat reformare Ecclesiam in capite et in mem-

[1] *Concil. Const. sess.* XL, *col.* 243.

(*) In eà Synodo, singulæ seorsim Nationes de singulis rebus quæstionem habebant, et decreta in sessionibus tum legebantur, cùm ab omnibus Nationibus fuerant approbata. Hàc methodo quæstiones eò diligentiùs examinabantur, quòd Nationes libentiùs inter sese consilia conferebant. Quapropter in sessionibus publicis unanimes Episcopi decretis subscribebant. Ea methodus obtinuit quoque in Concilio Basileensi. *Reformatorium* illud, de quo dicitur sessione XL Concilii Constantiensis, constabat ex deputatis Nationum, quibus ea cura mandabatur, ut quærerent et proponerent quæcumque sibi reformatione indigere viderentur. (*Edit. Paris.*)

» bris, et Curiam Romanam,..... antequam hoc » Concilium dissolvatur, super articulis qui sequun- » tur », octodecim illis scilicet sæpe memorandis. Hinc autem multa argumenta consurgunt.

Primum, quod jam tetigimus : Reformatio in capite et in membris, quò sessionis v decreta collimabant, exciso penitus schismate et electo Pontifice, præcessura erat : ergo in eo decreto præscripta obedientia *cuilibet, cujuscumque statûs vel dignitatis, etiamsi papalis existat*, non ad schismatis tempus, sed ad ipsum quoque, omnium consensu, constitutum Pontificem pertinebat.

Atque ut pateat sanctam Synodum, in sessione v, nihil aliud animo designasse, quàm id quod postea executura erat, stet istud argumentum : In sessione XL, sancta Synodus Pontifici statim à se eligendo legem dixit : ut nempe, cum ipsâ Synodo, Ecclesiam et Curiam in capite et in membris, super certis articulis à Synodo præscriptis, reformaret : atqui Pontifex mox eligendus, futurus erat certus et indubitatus Pontifex : ergo sancta Synodus certo etiam ac indubitato Pontifici legem dixit.

Quid quòd articuli omnes, vel ferè omnes, Ecclesiam Romanam ac Sedem apostolicam spectabant? Id vel tituli docent : « De numero et qualitate Car- » dinalium; de reservationibus; de annatis; de gra- » tiis expectativis; de confirmationibus electionum; » de causis in Romanâ Curiâ tractandis; de appel- » lationibus ad Romanam Curiam; de officiis Can- » cellariæ et Pœnitentiariæ; de dispensationibus; » de provisione Papæ et Cardinalium (1) », et ejus-

(1) *Concil. Const. sess.* XL, *col.* 243, 244.

modi cæteris : quæ cùm absurdum sit ad schismatis tantùm tempora, et ad dubios tantùm Pontifices pertinere, omnia tempora, et indubitatum quoque Pontificem designabant.

Neque obest quòd de his parum in Synodo actum, sive curiales reformationem eluserint, seu Patres, negotiorum mole obruti, secuturo Concilio multa reservarint. Neque enim hîc inquirimus quid gestum sit, sed in sessionibus IV et V quæ mens Synodi fuerit. Certè constat eam fuisse mentem, ut vel maximè reformatio fieret. Ergo etiam constat eam fuisse mentem, ut indubitatus, et ab ipsâ Synodo constitutus Papa, quàm maximè Synodo obediret. Nec elusa reformatio probat Synodi auctoritatem infirmam, sed fortè hominum animos nimiùm fuisse perversos.

Huic probationi magnum robur accedit ex articulo XIII octodecim illorum, qui sessione XL propositi sunt : *Propter quæ, et quomodo Papa possit corrigi et deponi* (1). Atque equidem miror, quosdam Lovanienses aliosque censores nostros (2), eo loco abusos, ut sessionem V everterent : quasi sancta Synodus sessione XL, omnibus jam obedientiis congregatis, in integro reliquerit, an Papa in Concilii potestate esset. Neque adverterunt ea, quæ sessione V generatim designata essent, *de Pontifice* scilicet *debitè puniendo*, sessione XL plenè atque integrè perficienda proponi, expositis specialibus causis atque agendi modis; quæ adeo non pugnant cum iis, quæ sessione V gesta erant, ut alterum al-

(1) *Concil. Const. sess.* XL, *col.* 243, 244. — (2) *Disquis. p.* 30 *et* 65. *Doct. Lovan. pag.* 70, 71.

teri necessariò conjunctum colligatumque sit. Porrò certissimum est sessionis XL decretum ita esse conditum, ut post extinctum schisma, et sub indubitato Pontifice valeret. Ergo sessionis V decreta, ex mente Concilii, etiam extincto schismate, et sub indubitato Pontifice valitura erant.

CAPUT XIX.

Recapitulatio eorum quæ de mente Concilii dicta sunt: solutio objectorum cap. III.

Profectò hæc Concilii mens, hic sensus: ac si, malis urgentibus ac prævalentibus, tanti Concilii, de reformatione ad unguem perficiendâ, vota frustrata sunt; certa tamen fundamenta, quibus ea niteretur, posuisse juvabat. Denique si quis diligenter antedicta perpenderit, quove statu res Ecclesiæ essent, quidve illa optaret, quidve metueret, et quo indigeret, tot malis undecumque prementibus, et infando schismate ad cumulum ferè auctis, facilè intelliget, quàm ad sananda Ecclesiæ vulnera pertineret, ne ad solum schismatis, aut dubii Pontificis tempus, provisa remedia, ipsaque adeo Concilii decreta traherentur. Et ipsum quoque schisma aliud postulabat, cùm unicuique factioni addicti, suum Pontificem pro certo jactarent, ac pontificii nominis auctoritate mali abuterentur, boni etiam plerique turbarentur; atque inter schismatis mala, ac prodendæ pontificiæ majestatis metum fluctuarent. Quas inter angustias, tantaque præsentia et ingruentia mala, si Patres Constantienses sibi asseruissent su-

premam potestatem in dubios tantùm Pontifices, næ illi Ecclesiæ morbis inane remedium attulissent. Quare dubii Pontificis, nullâ vel tenui mentione factâ, altiore et communiore ratione subnixi decreverunt, « quemcumque hominem, quâcumque » dignitate, papali etiam, cuicumque Concilio sub» jici oportere »; ut postea omnes Christiani, quocumque tempore, et quocumque rerum statu, sive in schismate, sive extra schisma, seu dubium Pontificem, seu certum esse crederent, supremam Conciliorum agnoscerent potestatem, in eâque acquiescerent. Quod quidem sancta Synodus eo luculentiùs et firmiùs declarare ac definire teneretur, quia pars malorum maxima inde provenerat, quòd multi non satìs Synodo Pisanæ credidissent. Jam verò, his explicatis, nihil est facilius quàm adversariorum omnia argumenta, atque axiomata in eorum caput retorquere.

Nempe his agebant regulis : *Intelligentia dictorum ex causis est assumenda dicendi* [1]. Nos verò id fecimus, atque ex causis quibus collecta est Synodus; cùm illæ, non ad schismatis tantùm, aut ad dubii Pontificis tempus, sed ad omnia Ecclesiæ tempora referantur, ejus quoque decreta ad omnia tempora patere docuimus. *Ex contextu facienda est interpretatio* [2]. Nos verò gesta omnia ab ipsâ origine repetita revolvimus, atque hinc doctrinam et Parisiensium et Ecclesiæ Gallicanæ fixam invictamque esse monstravimus. *Ubi est apparens aliqua contradictio, capienda interpretatio est, quæ tollat contradictionem* [3]. Id verò meminerint; id enim sem-

[1] *Disquis. n.* 80. *Vid. sup. cap.* III. — [2] *Ib. n.* 81. — [3] *Ib. n.* 80.

per

per agunt, ut Synodi inter se decreta committant, nec unum ex alio elucident, sed evertant. Sic ea quæ in Viclefum à Synodo Constantiensi intorta sunt sessione VIII; sic reformationem sessione XL propositam, in ipsis Synodi sessionibus IV et V decreta convertunt. Nos ita conciliamus omnia, ut sibi cohærere, et eodem ubique tenore processisse constet. Jam cùm ex optimis regulis, quas ipsi adversarii adducebant, sacrosanctæ Synodi mentem in sessionum IV et V decretis liquidò exposuerimus, haud minùs luculenter earum sessionum invictam auctoritatem adstruemus.

CAPUT XX.

Sessionibus IV et V æquè ac reliquis Concilii œcumenici auctoritas constat : an valeat Bellarmini responsio, earum sessionum decreta, à Florentinâ et Lateranensi Synodis antiquata?

Ac primùm auctoritas sessionum IV et V haud alio fundamento nititur, quàm quo tota Synodus; ipso nempe Concilii titulo : « Sancta Synodus Constan- » tiensis in Spiritu sancto legitimè congregata, ge- » nerale Concilium faciens, Ecclesiam catholicam » militantem repræsentans, etc. »

Hæc de se statim Synodus, prorsus Synodorum generalium more. Quærimus à nostris censoribus, an hunc titulum sessionibus IV et V detractum velint? Si velint, non catholica, sed mendax est Synodus, pro universali sese venditans : si nolint, aut, volentes licèt, ipsa sanctæ Synodi reverentia cohibet, fa-

teantur necesse est, sessiones IV et V eâ auctoritate niti, quâ nulla major esse possit.

Ait quidem Bellarminus, « Constantiense Concilium, quantùm ad primas sessiones, ubi definit Concilium esse supra Papam, in Concilio Florentino, et Lateranensi ultimo reprobatum [1] ». Anne expresso nomine Concilii Constantiensis, ut sanè oportebat? Sic enim et Ariminensis, et Ephesina illa nefaria Synodus expressè abrogatæ et condemnatæ sunt. An igitur Florentina, aut Lateranensis illa ultima Synodus, Constantiensem Synodum notavit ullo modo? Nusquam. Sed, aiunt, contraria decreta protulit. Ergo jam non Concilio abrogatur auctoritas : sed ipsa Concilia quæ verâ auctoritate constent, pessimo exemplo inter se committuntur. Nos autem Conciliorum Florentini atque Lateranensis decreta Constantiensibus esse contraria negamus et pernegamus; falsòque et temerè assertum id esse, prolatis gestis, suo loco demonstramus. Hîc interim id querimur, novo more, atque à catholicis theologis alienissimo, Concilia œcumenica opponi Conciliis œcumenicis in eâ re, quæ ad ecclesiasticum dogma pertinet, negamusque unquam in Ecclesiâ factum, ut alicujus Concilii, quod se pro œcumenico gesserit, quale illud falsum Ephesinum fuit, in alio Concilio œcumenico, doctrina damnetur, nisi priùs ipsa Synodus antiquetur, mendaci œcumenicæ titulo insignita. Jam si Concilia inter se non concilianda, sed committenda essent; quis Florentinum aut etiam Lateranense ultimum Concilium, tam paucorum Episcoporum, ac, dum celebraretur,

[1] *Bell. lib. de Conc. et Eccl. c.* VII.

vix extra Urbem notum, Constantiensi anteponat, ubi teste Bellarmino, *Patres ferè mille* [1]; atque in his *Episcopi ampliùs trecenti* adfuerunt; tanta hominum copia, ut eos Constantia urbs tanta non caperet, quemadmodum hujus temporis testantur historici [2]; quos inter eminebant tot ac tanti Cardinales Romanæ sedis atque potentiæ studiosissimi. Quis, inquam, æquus judex tam sancto conventui, ubi exitiale schisma extinctum, et res Ecclesiæ in pace sunt compositæ, ex ipso statim titulo non asserat auctoritatem?

At enim non omnes, sed primæ tantùm sessiones abjiciuntur. Quasi verò nihil sit, ipsa tantæ Synodi fundamenta concutere, idque ex proprio sensu, nullâ Synodo, nullo auctore Pontifice. Quid verò non liceat, si hæc licent? Verùm omittamus certa licèt præjudicia, atque adversariorum objecta diluamus.

CAPUT XXI.

An sessionum IV *et* V *dubia sit auctoritas, quòd duæ obedientiæ defuerint? An Joannis XXIII obedientia tertia pars Ecclesiæ fuerit? An Joannes XXIII aut alii sessionibus* IV *et* V *contradixerint? Joannis Turrecrematæ et Joannis Gersonis loci.*

Aiunt : Non erat tum generale Concilium, cùm tantùm adesset tertia pars Ecclesiæ [3]. (Quæ alibi

(1) *Bell. lib. de Conc. et Eccl. c.* VII. — (2) *Vid. Cochlæ. lib.* 1, *hist. Huss. et al. hist.* — (3) *Doct. Lov. p.* 77. *Bell. lib.* II *de Conc. cap.* XIX. *Turrec. de Eccl. lib.* II, *cap.* XCIX. *Vid.* Dissert. præv. *num.* XXXIX *et* XLI.

fusè diximus, ut ostenderemus absurdum esse Ecclesiæ tertiam partem tantùm dicere tot populos tantaque regna quæ Joanni XXIII obediebant, hîc iterare non est necesse.) Inter illa regna erat Hungaricum, misso quoque legato pro toto hoc regno Lamberto de Grolia (1); quod ideo annotamus, ut intelligant censores nostri, majores quoque suos cum nostris majoribus in unam sententiam convenisse. Harum nationum regnorumque Antistites ac Legatos in eo catalogo legimus, quo descripta sunt illorum nomina, qui fœdus Narbonense (*) cum Aragonensibus pactum approbarunt (2).

Ut ut sit, inquiunt, duæ obedientiæ deerant. Certè; sed omnes convocatæ, et quidem auctoritate veri Pontificis, et ex decreto Pisani Concilii generalis. An verò propter Hispanos, et Scotos, aut etiam Apulos damnatis Pontificibus adhærentes, perditam Ecclesiam oportebat; nec licebat, tot tantisque Ecclesiis vero Pontifici obedientibus, personam agere Ecclesiæ, resque ejus componere, aut earum agendarum fundamenta collocare? Esto, fuerint excusabiles, aut tolerabiles, qui Gregorio Benedictoque adhærebant. An propterea reliquam Ecclesiam, ipsâ nixam veritate, auctoritate spoliabant, ac prohibere poterant, quominus veris certisque de-

(1) *Concil. Const. sess.* xx, *col.* 190. — (2) *Ibid. col.* 183 *et seq.*

(*) Nempe Narbone transactum fuerat inter Sigismundum Imperatorem et Ferdinandum Aragonum Regem, ut Episcopi qui Ferdinando parebant, certis conditionibus suo Benedicto obedientiam denegarent et Synodo se jungerent. Vid. tenor. Cap. concord. tom. xii Conc. col. 178 et seq. (*Edit. Paris.*)

cretis, saluti animarum, atque extinguendo schismati provideret?

Sed addit Bellarminus : « Non aderat tum certus » Papa in Ecclesiâ ; sine quo dubia de fide definiri » non possunt (1) ». Certus, quem omnes omnino reipsâ agnoscerent, fateor : certus, qui meritò pro certo haberetur, et quem multò maxima pars Ecclesiæ reipsâ pro certo haberet, cæteris tantæ multitudinis comparatione perpaucis ; nec ipse Bellarminus inficias eat.

Instat : « In Concilio nullus erat Papa : Joannes » enim XXIII, qui Concilium inchoaverat, jam » inde recesserat, cùm quarta sessio haberetur (2) » : quasi è Concilio turpiter aufugisse, hoc esset Synodo abrogare potestatem. Atqui ipse Joannes postridie quàm abiit, missis ad Imperatorem et ad Synodum Legatis, *datâque creditivâ litterâ* testabatur *se propter sanitatem corporis secessisse*. Hanc turpi fugæ excusationem obtendebat ; cæterùm *omnia impleturum quæ Synodo promisisset* (3).

Bellarminum secutus auctor anonymus *Doctrinæ Lovaniensium* hæc addit : « Nec desunt qui asse- » rant, quòd non omnes illius primæ congregatio- » nis, consenserint illi decreto sessionum IV et V » ; nec ipse Joannes XXIII adhibuit « consensum, vel » auctoritatem suam : dicitur enim fuisse conques- » tus, post abscessum suum aliqua esse decreta erro- » nea et falsa adversùs auctoritatem Romani Pon- » tificis (4) ». Hæc ille ex Joanne Turrecrematâ

(1) *Bell. loc. jam cit.* — (2) *Ibid. et Doct. Lov. p.* 77, *ex Turrecr.* — (3) *Concil. Const. sess.* IV, *col.* 20, 21. — (4) *Doct. Lovan. p.* 69, 73, 77, *ex Turrecr.*

retulit. Quo loco multùm utuntur, qui nostra impugnant, ac præsertim ille, qui de Libertatibus Gallicanis scripsit auctor anonymus. Atque is quidem laudat Joannem à Turrecrematâ Cardinalem, ut « de rei veritate optimè instructum, ac gestorum » ex parte oculatum testem, ac pro suo merito fide » dignum (1) ». Id prætermisit, ab eo Cardinale hæc fuisse scripta post Basileense dissidium : quo tempore Turrecremata Eugenianarum partium antesignanus, cùm Constantiensis Concilii auctoritate premeretur, nullum videbat effugium, nisi, quoad poterat, Constantiensium canonum et sensum obscuraret, et auctoritatem infringeret. Itaque cùm acta publica deessent, ipsos etiam rumores aucupatus, ea scripsit quæ Joannes XXIII coram oratoribus Gallicanis iratus effudisse diceretur. Jam verò quis dicat admittenda quidem ea quæ ab uno viro, eoque addicto partibus, memorantur; contemnenda verò quæ sunt in actis publicis expressè notata? Nempe hæc consensum et auctoritatem publicam manifestè exprimunt, non item quod incertâ tantùm quorumdam relatione nititur. Nec verò aliud innuit Turrecremata, dum nullo tantæ rei appellato teste, solùm ait : « Dicitur enim fuisse conquestus post » abscessum suum aliqua esse decreta erronea et falsa » adversùs auctoritatem Romani Pontificis ». Hæc anonymus repetit. At virum gravem non decet his moveri, quæ dicantur, et in aëra jactentur, dum interim ex actis ipsis Synodi, duo hæc constant; nempe sessioni IV ducentos Patres adfuisse; et sessioni V adscriptum, lectis articulis, *Concilium eos*

(1) *De Libert. etc. lib.* X, *cap.* XV, *n.* 2.

uniformiter approbasse, et concludisse. De Joanne verò XXIII quid dicam, quem ex actis constet, etiam post fugam Synodo adhæsisse, ac postea iteratis vicibus ultro confessum « quòd turpiter à Concilio » recesserat; quòd vellet stare definitioni Concilii; » quòd Constantiense Pisani continuativum errare » non posset; quòd Synodi sententiam, etiamsi in se » latam, cum birreti depositione acciperet, confir» maret, approbaret quantùm in se esset (1) »? Quæ ergo Synodus intelligeret, eo vel invito per sese valitura, quis, eo quoque assentiente, valere negaverit?

Neque verò nostrâ interest, quid ipse Joannes privatim aut clanculum demurmuraverit; sed quid ad Synodum apertè professus sit. Neque ego diffiteor ei adfuisse, ut Principibus solent, adulatores pessimos, cùm ab Alliacensi Cardinale notatum videam quemdam, « qui inter fautores et adulatores » ejus, velut anguis in herbâ latitaret, qui eum » lacte erroris nutrientes, ad exterminium deduxe» runt (2) ».

Neque etiam moror quid illi Pontificis insusurraverint auribus fœdi adulatores; sed quid ipsa Synodus votis communibus atque suffragiis definiverit; quod unum inquirimus. Auctor anonymus (3), aliique passim mirum in modum se efferunt his Joannis Gersonis verbis (4) : « Ante celebrationem sacro» sanctæ hujus Constantiensis Synodi, sic occupa» verat mentes plurimorum litteralium, magìs quàm

(1) *Concil. Const. sess.* XI, XII, *col.* 87, 88, *etc.* — (2) *Pet. All. de Eccl. auct. p.* 111, *cap.* III, *jam sæp. cit.* — (3) *De Libert. etc. lib.* V, *cap.* XV, *n.* 7. — (4) *Gers. de potest. Eccl. cons.* XII.

» litteratorum ista traditio, ut oppositorum dogma-
» tizator fuisset de hæreticâ pravitate suspectus vel
» damnatus. Hujus rei signum accipe, quia post
» declarationem, et quod urgentius est, post deter-
» minationem et practicationem ejusdem sanctæ
» Synodi (*) inveniantur qui talia passim asserere
» non paveant ».

Quæ cur viri graves tanti faciant, non equidem hactenus intelligere potui. Quid enim novi quòd, ante rem definitam, in diversam sententiam multi abierint? Aut quis nesciat post res etiam definitas, non defuisse Synodis, etiam optimè gestis, obtrectatores suos? Sanè quod Gerson memorat : « Qui » Constantiensia dogmata tuerentur, ante sacræ » Synodi celebrationem de hæreticâ pravitate sus- » pectos vel notatos », ad Benedicti XIII, cui Galli parebant, tempora pessima referendum. Is enim superbissimus atque ambitiosissimus, qui contra se hiscere auderent ac Synodum implorarent, diris devovebat, quod jam ex actis constitit [1]. Atque hunc pessimum morem, et ab alto imbibitum adulationis virus Gerson irridens, *traditionem* vocabat, qualem certè in Judæis improbavit Christus. Ipse cum cæteris veram et apostolicam traditionem tue-

[1] *Vid. sup. hoc lib. cap.* IX; *et* S. *Anton. tom.* III, *hist. lib.* XXII, §. V *et seq. et Rain. an.* 1400.

(*) Synodo etiam stante, quidam hæc asserere non verebantur : « Nec ab eo (Papâ) appellari, neque eum judicialiter evocari, nec » obedientiam ab eo substrahi,..... est aliquatenus possibile : hic » solus symbolum fidei condere, hic solus causas ejusdem fidei..... » tractare potest: solus..... regulas, leges et canones condit, alio- » quin quidquid per alios diffinitur, decernitur, conditur, statui- » tur, irritum est et inane ». Vid. loc. in text. citat. (*Edit. Paris.*)

batur. Jam qui hæc objiciunt, viderint an litigia judiciis, ipsisque judicibus, in Ecclesiæ catholicæ cœtu sedentibus, obtrectatores anteponendos putent.

CAPUT XXII.

Quòd inter Catholicos certum sit, Concilium Constantiense jam inde ab initio, et ante adunatas obedientias fuisse œcumenicum : Bulla Inter cunctas *à Martino V,* sacro approbante Concilio, *edita Constantiæ.*

Denique, ut uno verbo totum negotium transigamus, judicata res est; totaque illa de duabus obedientiis absentibus, deque sessionibus nullo Pontifice habitis, argumentatio sponte jacet. Nemo enim negat decreta sessionum VIII, XIII, XV, circa Viclefum et Hussum, et circa communionem sub unâ specie, et circa Joannis Parvi propositionem de cædendis tyrannis, aliaque de fide, plenâ œcumenicæ Synodi auctoritate esse facta. Atque illas sessiones æquè ac quartam et quintam constat esse celebratas, antequam omnes obedientiæ convenissent. Ergo ante conjunctionem illam, Concilii generalis apud Constantienses valebat auctoritas; ac sessionum IV et V decreta pari cum cæteris potestate omnino constant.

Respondent (1), quæ adversùs Viclefum et Hussum decreta fuerant, à Martino V fuisse approbata, Decretali *Inter cunctas :* nihil autem præterea ab eo Pontifice confirmatum.

(1) *Disq. pag.* 21.

Verùm enim verò attendere debuissent nihil hîc novi decrevisse Martinum : sed quæ à Concilio œcumenico, de Viclefi atque Hussi erroribus rectè jam et ordine gesta essent, Episcopis et Inquisitoribus exequenda mandasse. Id ipsius diplomatis probat series. Hæc deinde Martinus V interrogata subdit, quibus tentari debeat is, cujus fides suspecta sit [1] : « Utrum credat quòd quodcumque Concilium generale, et etiam Constantiense, universalem Ecclesiam repræsentet? Item quòd illud, » quod sacrum Concilium Constantiense Ecclesiam » universalem repræsentans, approbavit et approbat » in favorem fidei et ad salutem animarum; quòd » hoc est ab universis Christi fidelibus approbandum » et tenendum, et quod condemnavit et condemnat, » esse fidei vel bonis moribus contrarium ».

En quod sancta Synodus approbavit et condemnavit circa Viclefi, Hussique propositiones sessionibus VIII et XV, nondum licèt adunatis obedientiis; en quod approbandum et condemnandum Martinus præcisè proponit, ut jam approbatum et condemnatum à Concilio œcumenico, quod Ecclesiam catholicam repræsentaret. Pergit : « Utrum credat quòd » dictæ condemnationes (*) per sacrum generale Con» cilium ritè et justè factæ sunt » : *ritè*, quoad ordinem; *justè*, quoad rem ipsam: quod iterum iterumque inculcat et urget; ut quod in Concilio generali decretum et peractum erat, jam observandum omnibus credendumque relinquatur. Qui ergo Concilio Constantiensi ante adunatas obedientias œcumenicam

(1) *Bull.* Inter cunctas, *col.* 268.

(*) Nempe Viclefi, Joannis Hussi, et Hieronymi à Pragâ.

detrahit auctoritatem, non modò toti Synodo, verùm etiam Martino V et fidei catholicæ contradicit.

Neque verò his nocet, quòd Martinus V sessionum IV et V nullam fecerit mentionem; neque enim aut memorat prolatam de Joannis Parvi hæresi sententiam (1), quæ haud minùs habetur pro œcumenici Concilii sententiâ : neque aliud quidquam præter ea, quæ in Viclefum Hussumque gesta sunt. Quin etiam vidimus Bullæ *Inter cunctas*, insertam à Martino V censuram Concilii in Viclefi propositionem XLI, quâ censurâ constet, *Ecclesiam Romanam ita supremam esse,* quatenus eo nomine *universalis Ecclesia, aut Concilium generale* intelligitur : Papam verò ita supremum, quatenus *primatum habet super alias Ecclesias particulares.* Hæc exscribit Martinus V : hæc ad fidem catholicam pertinere intelligit. Quæ nos ex sessionibus IV et V manasse, cum iisque apta et connexa esse, luce clarius demonstravimus (2) : quo liquet Martinum V iis sessionibus assensisse, qui connexa et consentanea probaverit.

Neque mirum. Ipse enim Martinus, unus fuit eorum Cardinalium, qui subscripsit cum aliis ei declarationi, quâ Papam œcumenicæ Synodo subesse testabantur (3). Is eo fundamento nixus, in Pisano Concilio et Constantiensi, nunquam ab aliorum Patrum sententiâ discrepavit. Itaque cùm Bullâ *Inter cunctas*, primarum sessionum decreta, tanquam œcumenicæ Synodi acta veneratur, id tantùm

(1) *Concil. Const. sess.* XV, *col.* 144. — (2) *Sup. cap.* XV. — (3) *Vid. Rain. tom.* XVII, *an.* 1408, *n.* 9 : *sup. hoc lib. cap.* IX. *Diss. præv. n.* XL.

Pontifex mandat exequendum, quod Prælatus et Cardinalis cum aliis jam fecerat et constituerat.

Pari ratione solvitur ea objectio, quòd absente Papâ, Synodi œcumenicæ auctoritas constare nequeat : cùm iis sessionibus, quas Martinus V, totâ Synodo approbante, pro œcumenici Concilii veris sessionibus agnoscit, haud minùs quàm sessionibus IV et V Romanum Pontificem defuisse constet.

Quamobrem ruit funditus illa objectio, quæ ex diversis obedientiis nondum adunatis petebatur. Nec ullum periculum nostrorum Parisiensium sententiæ imminet ab aliis obedientiis, quæ primùm unanimi consensu Bullam *Inter cunctas* Martini V approbarint, tum declarationi ipsius Concilii Constantiensis primis sessionibus superstructæ, in idem ædificium, atque omnino in idem corpus coaluerint; totamque sacræ Synodi doctrinam imbiberint; cujus quidem doctrinæ, si quam partem suspectam habuissent, nonnisi eâ expressè reprobatâ Synodo adhæsissent.

CAPUT XXIII.

An novæ Concilii convocationes, Gregorii et Benedicti obedientiis Constantiam advenientibus, pacis studio factæ, antecedentium sessionum auctoritatem infringant? Ac primum de suscepto Gregorio, sessione XIV.

NEQUE illa obstat ab auctore anonymo *Doctrinæ Lovaniensium* (1) aliisque jactata, adunatis demum

(1) *Doctr. Lovan. p.* 69, 70.

obedientiis, nova Concilii convocatio, quæque ad eam mentem facta sunt. Hæc enim sunt Synodi, non de suâ auctoritate dubitantis, sed apostolicâ charitate sustentantis infirmos. Jam quidem fortiores animæ, amborum contendentium, tanquam sua quærentium, jugum excusserant, ac maximam Ecclesiæ partem ad pacem adduxerant; sed tamen infirmi supererant, qui ad hæc fortia exsurgere, aut ex obortis dubiis, quæ saltem probabilia viderentur, extricare se non poterant. Quid igitur agendum? Multi suadebant bello adigendos ad obedientiam; atque ea erat, quam *viam belli* vocabant (1). At Petrus de Alliaco, et Academia Parisiensis, et optimus quisque, et sacrosancta Synodus, cruenta remedia respuebat. An igitur in fœdo schismate relinquendi? Alia omnia postulabat fraterna ac materna charitas, et apostolicum illud, ut *firmiores imbecillitates infirmorum sustinerent* (2). Hinc novæ illæ convocationes admissæ sunt, illæsâ Synodi auctoritate, cùm nihil profectò lædat, quæ omnia potiùs sanat, charitas.

Quare sessione XIV, cùm accederet ad Synodum jam Constantiæ congregatum Gregorii XII obedientia; nova quidem facta est ipsius Gregorii nomine, per ejus Procuratores convocatio et confirmatio (3). Sed postquam ea omnia facta sunt, Synodus sic pronuntiat : « Eam convocationem, » auctorizationem, approbationem, et confirmatio- » nem à Gregorio nunc factas, quantum ad ipsum » spectare videtur, in omnibus et per omnia ad-

(1) *Append. tom.* XII *Conc. col.* 1443. — (2) *Rom.* XV, I. — (3) *Conc. Const. sess.* XIV, *col.* 107.

» mitti : quia abundans ad certitudinem pro bono » cautela nemini nocet, sed omnibus prodest ». Hæc docent Synodum per se stantem, convocatam tamen à Gregorio, non quidem absolutè, sed *quantum ad ipsum spectare videbatur* : neque ex necessitate, sed *ex abundanti*.

Eâdem ratione sacra Synodus Joannis XXIII jam depositi consensionem, et *quantum in ipso esset*, sententiæ synodalis confirmationem admisit (1). Quas res Joannes Gerson præsens, earumque pars maxima *ad cautelam et humili quâdam condescensione factas*, et ipse credidit, et coram totâ Synodo concione habitâ prædicavit (2). Neque convocatorium Gregorii decretum in provincias pro more missum est; sed tantùm in Synodo lectum, ut ea convocatio ad œconomiam quamdam atque indulgentiam, non ad ipsam rei, ut vocant, substantiam pertineat. Sic Synodus suæ conscia majestatis, et constantiæ retinens, infirmis quoque ac dubiis animis consulebat.

Eodem pacis intuitu, in eâdem sessione admissum est Gregorii de papatûs abdicatione mandatum, cum hâc professione, quòd cùm hunc papatûs titulum *clarum certumque* haberet, permissum etiam ei sit, ut quibuscumque verbis papatum tueretur, quem reipsâ abdicaret.

Quamobrem in eodem diplomate Procuratoribus seu Legatis suis facultatem dabat, « vice suâ con» vocandi et auctorizandi generale Concilium, re» motâ tamen, inquit, omnino Baltasaris præsiden-

(1) *Concil. Const. sess.* XII, *col.* 96. — (2) *Gers. serm. de viag. etc. direct.* IV, *tom.* II, *col.* 275.

» tiâ et præsentiâ [1] » : quæ quidem sancta Synodus nullo suo detrimento concedebat; cùm Joannes jam depositus sententiæ acquievisset, cautumque esset, ne aut ipse, aut Gregorius, aut Benedictus eligi possent.

CAPUT XXIV.

Exemplum singularis, in ejusdem schismatis casu, indulgentiæ et condescensûs.

Scilicet ut tuta præstarent omnia, omnes in unum titulos congerebant, ne ex levi quoque scrupulo, tanquam ex tenui scintillâ tota exosi schismatis flamma resurgeret. Quod tunc usque adeo hærebat animis, ut Martinus V, duodecimo pontificatûs anno, cùm per tot annorum spatium, ac totâ jam Ecclesiâ egregius ac stabilitus Pontifex coleretur, fictitii Clementis cessionem, Petri Cardinalis Fuxensis operâ impetratam, magni beneficii loco duceret.

Hæc advertat lector diligens. Petrus de Lunâ in Constantiensi Concilio à tribus jam obedientiis anathemate damnatus, desertusque à suis penè omnibus, et tamen in papatu tuendo ad mortem usque obstinatissimus, nescio quem Ægidium Munionem, Canonicum Barcinonensem, successorem habuit. Is anno 1422, Petro mortuo, à tribus Cardinalium larvis electus, Clementis VIII nomen accepit. Tota illi Ecclesia, erat Paniscolensis rupes, in Cataloniâ

(1) *Concil. Const. sess.* XIV, *col.* 106.

castellum exiguum, extremum Petri de Lunâ schismatisque perfugium. Favebat occultè Rex Aragonum Alphonsus, Martino V infensus, tantoque Pontifici inane Pontificis spectrum opponebat; totâ Ecclesiâ partim irridente, partim etiam indignante. Et tamen, ut ea larva è medio tolleretur, pace jam cum Alphonso Rege factâ, missi regii Oratores; in his Alphonsus Borgia, postea Calixtus (III) Pontifex maximus, qui falsum Clementem ad abdicationem inducerent. Missus Petrus Cardinalis Fuxensis (*) vir per eam ætatem, et genere, et rerum gestarum gloriâ clarus, qui reliquias schismatis extingueret; cujus acta sic habent apud Odoricum Rainaldum, ad annum 1429 (1): « Dominus Ægidius in sessione » publicâ, indutus papalibus insigniis, in castro Pa-» niscolæ, primitus et ante omnia pro serenitate » conscientiæ suæ et suorum sequacium, ut dixit » publicè et solemniter, omnes processus, senten-» tias, fulminationes et censuras, depositiones, » inhabilitationes, per suum prædecessorem Be-» nedictum Papam XIII in suâ obedientiâ nuncu-» patum, et ipsum in suo prætenso pontificatu, » contra omnes et singulos ei non obedientes, spe-

(1) *Rain. tom.* XVIII; *an.* 1429, *n.* 2.

(*) Petrus Fuxensis, è Franciscanorum familiâ, natus annos XXII ad cardinalatum evectus est à Benedicto XIII, qui Comites Fuxenses sibi adjungi cupiebat. Petrus Benedicti partes egregiè fovit, usque ad Concilium Constantiense. Bis venit in Aragoniam pacis causâ, ac demum schisma prolatum ab Ægidio de Munione omnino extinxit. Erat tunc Arelatensis Archiepiscopus et Vice-Legatus Avenionensis. Vid. *Gall. Christ.* et tom. XII Conc. col. 406 et seq. (*Edit. Paris.*)

» cialiter

» cialiter contra Odonem de Columnis, quem se-
» cundùm eorum opinionem reputabant Antipapam
» et schismaticum, et omnes sibi adhærentes, fac-
» tas, pronuntiatas, et fulminatas, per suas litteras
» et prætensas Bullas plumbeas expressè revocavit;
» et omnes illos, qui præfato Domino Odoni adhæ-
» serant, et specialiter ipsum Odonem de Columnâ
» ad omnes dignitates et honores, et specialiter ad
» papatum habilitavit, restituit, et redintegravit.
» Deinde idem Ægidius proposuit solemniter coram
» omnibus, qualiter electus ab ibidem præsentibus
» suis fratribus, prætensis Cardinalibus, papatum
» recepit; non ad alios fines, quàm ad hoc princi-
» paliter, ut per ejus medium, Dei Ecclesiæ vera
» et indubitata unio sequeretur : etiam à primis
» diebus suæ novæ assumptionis ad apostolatum
» veraciter in animo disposuit, pro tanto bono
» unionis Ecclesiæ Dei, sponte et liberaliter se velle
» renuntiare honori et officio papali ». Quod re-
verâ præstitit; « confitens expressè viam renuntia-
» tionis hujusmodi, esse viam planiorem, utiliorem,
» securiorem, et breviorem ad consequendam ve-
» ram et indubitatam unionem Ecclesiæ Dei ».

Quin etiam umbraticus Pontifex Bullam plumbeam super cessione suâ edidit [1], sub hoc titulo : *Clemens Episcopus, servus servorum Dei,* cujus hæc verba referre placet : « Hinc est quòd nos propen-
» siùs attendentes, quòd quantò validiora, certiora
» et firmiora sunt in hujusmodi apostolatûs officio
» jura nostra, tantò laudabiliùs ea ducimus pro
» pace ac redintegratione religionis christianæ re-

[1] *Vid tom.* XII *Conc. col.* 407.

» linquere ». Quo fundamento posito hæc subdit : « Omni juri papatûs, oneri et honori, ejusque ti- » tulo et possessioni,..... quam habemus:..... non » vi, dolo seu metu,..... sed simpliciter, purè, li- » berè, et sponte, ac ex certâ scientiâ, et de ple- » nitudine potestatis, assistentibus nobis venerabi- » libus fratribus nostris sanctæ Romanæ Ecclesiæ » Cardinalibus, necnon præsentibus..... Alphonsi » Regis Aragonum..... Ambassiatoribus,.... cedimus » et renuntiamus;.... papalia deponentes insignia, » ad efficaciam veræ ac desideratissimæ unionis Ec- » clesiæ sanctæ Dei.... Datum Paniscolæ Dertusensis » Diœcesis, 7 Kal. Augusti, pontificatûs nostri anno » quinto ». Prorsus eo more rituque, atque etiam verborum majore magnificentiâ, quam Angelus de Corario, seu Gregorius XII, abdicaverat.

Neque eo contenti fuere; sed post eam abdicationem falsi Clementis, ejus Cardinales, tanquam vacante sede, ad novum Pontificem eligendum, locum Conclavis postularunt, quo pro more conclusi, « nemine discrepante, per viam Spiritûs » sancti, reverendissimum in Christo Patrem et Do- » minum Odonem de Columnâ, in suâ obedientiâ » nominatum Martinum V, quem ipse Dominus » Clemens..... ante suam cessionem, tollendo sen- » tentias et processus contra ipsum ratione schis- » matis latos et factos, habilitarat, de apostolicæ » potestatis plenitudine, usque ad summum ponti- » ficium inclusivè, in Romanum Pontificem..... ac » beati Petri successorem concorditer elegerunt [1] ». Atque hujus electionis publicum instrumentum ab

[1] *Vid. tom.* XII *Conc. col.* 408.

Alphonsi Regis Oratoribus pontificio Legato statim est traditum.

Quid igitur? Nisi larva Pontificis Martinum V *habilitasset* ad pontificiam dignitatem; nisi loco cessisset; nisi umbratici Cardinales eumdem Martinum elegissent, non ei tota sua constabat auctoritas, ac decreta Constantiensia fluctuabant? Absit. Sed tamen hæc omnia facta sunt, quòd Catholici spectarent, non solùm vera jura, titulorumque certam auctoritatem, sed etiam firmum et tutum consensionis effectum, ut infirmi nihil haberent quod jam mutire possent.

Quæ quidem cùm accepisset Martinus Pontifex, referente Rainaldo (1), *ingenti gaudio affectus est, datisque litteris, Legato Cardinali* plurimùm gratulatus; Ægidium Munionem Baleari episcopatu, Alphonsum verò Borgiam, quo suadente abdicaverat, Valentino archiepiscopatu donavit. Tantâ mercede eos honestavit, tantâque operâ, etiam profligato schismate, tamen ad muniendam pacem, inania etiam jura, inanesque titulos conquirebant.

Non ergo mirum, si eodem adhuc vigente schismate, Constantienses Patres Gregorio XII tanta permiserint; cùm pariter declararent, *hanc convocationem et auctorizationem* Gregorii admittendam esse, *quantum ad ipsum spectare videretur* (2) : non quantum ad Synodum, neque ex necessitate, sed *ex abundanti* esse, ut et Gregorii ejusque sequacium scrupulis caveretur, et sua interim sacrosanctæ Synodo constaret auctoritas.

(1) *Rain. an.* 1429, *n.* 3. — (2) *Vid. sup. cap. præced.*

CAPUT XXV.

De sessionibus XXII, XXVI, XXXV, *quibus Aragonenses, Navarrici et Castellani suscepti sunt.*

Eodem animo actum cum Aragonensibus aliisque Hispanis, qui rejecto Benedicto Sigismundi Imperatoris operâ, ex pacto Narbonensi (*) sessione XXII ac sequentibus, Constantiensi se Synodo conjunxerunt : quæ compositio Narbonensis, Constantiæ in sessione XX lecta et approbata est (1); ac postea, præsentibus Legatis Ferdinandi Regis Aragonum, sessio XXII celebratur (2). Et statim quidem decretum editur consueto ritu : scilicet, *sacrosanctæ generalis Synodi* (**) *Constantiensis* nomine : mox,

(1) *Vid. Conc. Const. sess.* XX, *col.* 178. — (2) *Ibid. sess.* XXII, *col.* 192, 193.

(*) Sic in illo pacto statuitur, capit. I : « Quòd convocatio fiat per » Prælatos..... in dicto Concilio Constantiensi existentes, de Regibus » et Principibus..... et Prælatis..... de obedientià D. Benedicti,..... et » vice versâ : quòd præfati domini Reges et Principes obedientiæ » D. Benedicti facient litteras convocatorias ad Prælatos..... de Con» cilio Constantiensi,.... vel per suos Ambassiatores ». Vid. col. 178. (*Edit. Paris.*)

(**) Vocabulum *generalis* abest ab eo decreto, saltem in excusis codicibus; neque tamen inde minùs est firma Bossuet argumentatio. Nam sacra Synodus titulum *generalis* deponit quidem, *condescendentiæ* causâ, ut aiebant, illum statim resumptura. Præterea observandum eamdem Synodum, sessione XIV, Procuratoris Gregorii XII admisisse convocationem ad Concilium generale, assumpto consueto suo titulo. Notanda verba exscribam : « Sacrosancta generalis Sy» nodus Constantiensis..... convocationem, auctorizationem..... no» mine illius Domini, qui in suâ obedientiâ dicitur Gregorius XII » nunc factas..... admittit ». Vid. col. 107. (*Edit. Paris.*)

uti fœdere Narbonensi pactum erat, deposito titulo, datæ sunt ad eumdem Regem Aragonum, nomine *Cardinalium, aliorumque Prælatorum, Constantiæ in Christi nomine congregatorum* (1), litteræ, quibus eum ejusque Prælatos Constantiam convocarent. Quo facto, Oratores Regis Aragonum, eos à quibus ipsi convocabantur, *Prælatos et cæteros Dominos* Constantiam convocabant : qui scilicet jam præsentes aderant, totoque orbe conscio, plus annum integrum conciliari potestate agebant, responsumque est statim à Patribus Constantiensibus : *Nos dictam convocationem acceptamus* (2). Continuò, nec dimissis in Aragoniam aliasve provincias novæ convocationis litteris, nedum expectato responso, mutua facta conjunctio est ; ac sancta Synodus multa decrevit, sub titulo consueto, *sacrosanctæ generalis Synodi Constantiensis in Spiritu sancto legitimè congregatæ :* ut unâ in sessione, si spectes titulos, Synodus ter sortem mutaverit (*).

Ac ne Aragonenses Antistites generali Synodo deesse putarentur, ibidem promulgatum est sacri Concilii decretum : ut Regis Aragonum Oratores, non provinciarum delegatione, sed ipsius Synodi auctoritate sic agerent, atque in Synodo sententiam ferrent, ac si omnes earum partium repræsentarent Ecclesias; quæ non ex ecclesiasticâ disciplinâ, aut

(1) *Vid. Conc. Const. sess.* XXII, *col.* 195. — (2) *Ibid. col.* 196.

(*) Nempe initio sessionis, col. 192, *sacrosancta Synodus Constantiensis* appellatur : deinde, col. 193, *litteras* dat *convocatorias* ad Regem Aragonum sub nomine *Cardinalium et Prælatorum in Constantiâ congregatorum :* denique, col. 196, condit decreta, resumpto suo titulo, *sacrosancta generalis Synodus, etc.* (Edit. Paris.)

rei veritate, sed οἰκονομικῶς, ac pacis gratiâ, summâque indulgentiâ et condescensione facta esse, res ipsa clamat.

Eodem ritu modoque Legati Navarræ Regis (Caroli), sessione xxvi, ac Joannis Regis Castellæ et Legionis, sessione xxxv suscepti, utrâque sessione nova fit convocatio (1). Iterum Synodus œcumenicæ titulum deponit, statimque resumit; atque interim interjectæ sessiones œcumenicæ Synodi titulo celebrantur; quæ res omnibus sessionibus, jam inde ab initio universalis Synodi nomen dignitatemque asserit. Nam ad ipsam quidem, quæ se ab initio pro universali gereret, omnes accurrunt, ipsa immota stat : atque illa, suæ licèt conscia dignitatis, id infirmis tribuit, ut venerandum nomen, terque quaterque deponere videatur; sed ut majore semper consensione recipiat. An igitur toties, atque etiam in unâ, ut vidimus, xxii sessione, œcumenica esse et perstat, et desinit, et incipit? Neutiquam. Sed οἰκονομικῶς, pacis atque infirmorum gratiâ, et nomen deponit, et rem tuetur. Et quemadmodum sacra Synodus, licèt in gratiam Castellanorum ultimò adventantium, sessione xxxv, nomen œcumenicæ tantisper deposuerit; tamen haud immeritò illud acceperat, et sessione xxvi, in quâ Navarrici, et xxii, in quâ Aragones accessere. Sic, tametsi eum titulum in Aragonensium gratiam tantisper dimiserit, haud minore jure illum acceperat, et sessione xiv, accedente Gregorio, et ante eam sessionem, ab ipso convocationis et celebrationis initio.

(1) *Vid. Conc. Const. sess.* xxvi *et* xxxv, *col.* 207 *et* 224.

CAPUT XXVI.

Ex ipsâ rerum serie antedicta confirmantur.

Quin ipse rerum tenor eam œconomiam probat, quam assertum imus. Neque enim aut Gregorius, ejusve seu Benedicti asseclæ, cùm ad Synodum accederent, id sibi vindicarunt, ut antè gesta velut ad incudem revocarent; aut ab iis postulatum, ut ea, tanquam essent infirma vel dubia, approbarent, rataque habere vellent; sed ea omnia, non aliter quàm ipsâ rerum serie et consecutione firmantur. Id ipsa in Benedictum gesta manifestant. Certè enim post susceptos, sessione XXII, Aragonenses, sessione XXIII adversùs Benedictum juridica *informatio* decernitur, idque sub œcumenicæ Synodi titulo, nihil expectatis Navarricis, prope diem, sessione scilicet XXVI, adventuris : quibus advenientibus, novâ licèt convocatione factâ, ac deposito tantisper Synodi œcumenicæ titulo, non tamen antè gesta iterantur; sed tenore suo causa procedit. Itaque, sessione XXIV, Benedicti *citatio* promulgatur : sessionibus XXIX et XXXIII declaratur contumacia : sessione XXX, subtracta Benedicto obedientia approbatur, aliaque multa fiunt maximi ad causam ponderis. Quæ omnia, Castellanis adventantibus, sessione XXXV, novâque Concilii convocatione promulgatâ, adeo non infirmantur, ut statim, sessione XXXVII, ultima et peremptoria adversùs Benedictum sententia pronuntietur : quæ tamen non valeret, nisi et informatio, et citatio, et contumaciæ declaratio antea valuissent.

Certum igitur est, novis illis Synodi convocationibus, pacis studio ex indulgentiâ factis, nihil ipsius Synodi auctoritatem infringi; idque agnitum ab iis etiam qui eas fieri postulassent.

Quòd si respondetur, valuisse illa quidem, sed tamen ex consensu tacito Navarricorum, aut etiam Castellanorum, qui ultimo loco advenerint; quanquam id absurdum est, tamen ad rem nostram sufficit. Sic enim omnino constat quæcumque ab initio à Joannis XXIII obedientiâ gesta, ea, advenientibus reliquis obedientiis, ipsâ conjunctione ac rerum prosecutione valuisse. Neque enim retractatum quidquam de rebus antea, atque ab initio ipso, in Synodo gestis; neque magìs de sessione VIII actum est, ubi damnatus Viclefus, ante susceptum Gregorium, aut de sessione XV, ubi damnatus Hussus, proscriptaque propositio Joannis Parvi de cæde tyrannorum, ante Hispanos adunatos, quàm de IV et V sessionibus, ubi Conciliorum supra Pontificem declarata est potestas. Nihil, inquam, de iis actum, nihil retractatum fuit; sed ipsâ conjunctione membrorum Ecclesiæ, hæc atque illa decreta æquè firmata sunt.

Neque objicias, ideo constitisse facta adversùs Viclefum Hussumque decreta, quòd Bulla *Inter cunctas*, quâ hæc decreta firmantur, omnibus obedientiis adunatis, sacro approbante Concilio, sit edita. Hoc enim ipsum est, quo vel maximè vicimus, cùm demonstratum fuerit (1) Viclefi et Hussi propositiones ita referri in Bullâ *Inter cunctas*, non ut quæ tunc à Synodo generali damnentur; sed ut quæ jam antea à Synodo generali, Constantiensi sci-

(1) *Vid. sup. cap.* XXII.

licet, quòd universalem Ecclesiam repræsentaret, damnatæ atque proscriptæ sint : quod cùm approbarint Gregoriani atque Hispani Præsules, nihil aliud egerunt, quàm ut sessiones, ipsis quoque absentibus, celebratas, ut veri œcumenici Concilii sessiones et acta approbarent.

Non ergo ab illis requirendum fuit, ut sessionum IV et V decreta expressè approbarent, cùm præsertim ea essent, quibus universa Synodi acta, et ante adunatas, et post adunatas obedientias niterentur. Hoc fundamento nixi Hispani, cum reliquâ Synodo Benedictum suum deponebant; quem usque adeo pro vero certoque habebant Pontifice, ut Synodo declararent, non posse ullum à se pro Pontifice agnosci, nisi Benedicto mortuo, vel renuntiante, vel deposito canonicè [1]. Ergo eum à Synodo deponi, ejus sententias, ejus anathemata solvi postulabant, atque ita ex decretis sessionum IV et V ipsum Pontificem, à se verum habitum, Synodo submittebant [2].

Neque alio ex fonte illa repetita toties de reformatione decreta manarunt. Neque enim eam in capite et membris fieri, una Joannis XXIII obedientia; verùm id vehementissimè, et Gregoriani sessione XIV, et Hispani Benedicti asseclæ sessionibus XX et XXII, postulabant. Denique quoties aliqua Ecclesiæ pars Constantiensi se Synodo adjungeret, toties inculcatum, ut in capite et membris fieret reformatio; idque sacræ Synodi auctoritate, quæ proinde caput suum

(1) *Vid. Capitul. Narbon. cap.* III; *sess.* XX, *col.* 179. — (2) *Ibid. cap.* IV, *col.* 180.

suâ potestate suisque decretis comprehensura esset.

Huc spectant ea decreta, quæ omnibus obedientiis adunatis, unanimi consensu sûnt promulgata. Unanimi consensu tres obedientiæ unitæ protulerunt caput illud, *Frequens* (1), aliaque capita, ubi futuris quoque certis Pontificibus legem dictam demonstravimus. Unanimi consensu, à Papâ eligendo, unà cum Concilio, reformationem etiam in capite faciendam decreverunt; neque, antequam fieret, Synodum disolvendam (2). Unanimi consensu compegerunt octodecim illos reformationis articulos, quibus Curiam Romanam, uti prædiximus, coercitam volebant; quæ omnia demonstravimus (3), non nisi ex iis decretis manare potuisse, quæ Concilio Pontificem subjicerent; nihil ut à totâ Synodo magìs stabilitum inculcatumque fuerit; certumque omnino sit, Patres Constantienses, quotquot sunt, qui diversis temporibus sacro se conventui adjunxerant, omnes in omnibus, ut communione, ita sententiâ et doctrinâ convenisse.

Et certè, si à Concilio Constantiensi, sessionibus IV et V, prolata doctrina, ferè hæretica est, ut Bellarminus (4); si schismatica saltem, aut periculosa, ut quidam alii haud minùs inconsideratè jactant; favebant hæresi, favebant schismati, quotquot supervenerunt, quotquot adhæserunt, quotquot communicaverunt, longè magìs, quotquot consentanea decreverunt, ac tali fundamento nixi sunt;

(1) *Vid. Conc. Const. sess.* XXXIX, *col.* 238. — (2) *Ibid. sess.* XL, *col.* 243. — (3) *Vid. sup. cap.* XVI, XVII, XVIII. — (4) *Bellar. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* XVII.

atque omnes obedientiæ totaque Ecclesia eâ communione et consensione commaculata, hanc labem eluere nullâ ratione queat. Martinus quoque V ipse schismaticorum non modò communicator, sed etiam approbator, Romanam eâ labe conspurcavit Ecclesiam; quippe qui schismaticos, et suum, Petrique, si censoribus nostris creditur, primatum evertentes, non modò consortes habuerit, cùm esset Cardinalis, sed etiam postea ad ipsam Petri sedem capessendam auctores secutus, eosque jam Pontifex suâ charitate complexus, insuper editâ Bullâ *Inter cunctas*, tribus jam obedientiis adunatis, eorum cœtum tam perspicuè ac toties, ab ipsis quoque initiis, Concilii œcumenici nomine celebrandum putavit.

CAPUT XXVII.

Antiquæ Ecclesiæ exemplis Concilii Constantiensis œconomia asseritur.

Jam ad eam, quam tuemur, Concilii Constantiensis œconomiam atque indulgentiam asserendam, ex ipsâ antiquitate exempla prodeant. Primùm Episcopi Africani, ductore potissimùm Augustino, maximo illo post Apostolos charitatis et auctoritatis ecclesiasticæ assertore. Hi ergo cum Donatistis schismaticis toties victis, toties ab Ecclesiâ et Imperio condemnatis, quasi æquo jure disceptant; nec verentur de catholicæ Ecclesiæ causâ, sub Marcellino Comite iterum litigare (1), hâc quoque ultro con-

(1) *Tom.* II *Conc. col.* 1352. *Gest. primæ Coll. Carth. Vid. inter Aug. ep.* CXXVIII; *tom.* II, *col.* 377 *et seq.*

ditione oblatâ : « Veritate confisi illo nos vinculo
» conditionis obstringimus, ut si nobis ii cum
» quibus agimus demonstrare potuerint..... subitò
» ecclesiam Christi, nescio quorum, quos isti accu-
» sant, peccatorum periisse contagio, et in solâ re-
» mansisse parte Donati : si hoc, ut dictum est,
» demonstrare potuerint, nullos apud eos honores
» Episcopalis muneris requiremus, sed eorum se-
» quemur pro solâ æternâ salute consilium, quibus
» tanti gratiam beneficii pro cognitâ veritate debe-
» bimus ». An cunctabundi, an dubii, an catholicæ
Ecclesiæ ejusque auctoritatis incerti, qui eam tot
tantisque documentis non modò certam, sed etiam
perspicuam demonstrabant? Absit. Verùm id agunt,
« ut, si fieri potest, corda hominum vel infirma, vel
» dura, pia charitas aut sanet aut edomet (1) ».
Advertatur illud, *vel infirma, vel dura;* ut nec ipsa
pertinacia duros animos ab Ecclesiæ indulgentis-
simâ charitate posset excludere. Pergunt : Si victores
ipsi fuerint, pervicerintque adversùs Donatistas,
Ecclesiam non periisse, « sic ejus, inquiunt (2), te-
» neant unitatem, ut non solùm viam salutis inve-
» niant, sed ne honorem episcopatûs amittant ». Hinc
illa conditio, ut in quâlibet civitate catholicus ac
Donatista Episcopus, utrique pari jure, servato epi-
scopatu, *vicissim sedeant eminentiùs;* aut si populi
christiani episcopalis dignitatis studio hoc refugiant,
« utrique, inquiunt, de medio secedamus (*), et

(1) *Tom.* II *Conc. in append. col.* 1353 : *apud Aug. col.* 379. —
(2) *Ibid. col.* 1352; *et ap. Aug. col.* 378.

(*) Rem narrat Augustinus his verbis : « In Concilio penè trecen-
» torum Episcoporum sic placuit omnibus..... Duo ibi vix inventi

» Ecclesiis...... in unitate pacificâ constitutis,...... » singuli constituantur Episcopi ». Sic victi victoresque æquè loco cedebant, potioremque volebant esse Donatistarum conditionem, à quibus victoribus nihil sibi honoris reservari postulabant. An obliti Ecclesiæ majestatem? Nullo modo; sed charitate et humilitate victi, reducendis schismaticis, contra ecclesiasticam disciplinam, talia indulgebant. « Quid » enim, inquiunt (1), dubitemus Redemptori nostro » sacrificium istius humilitatis offerre? An verò ille » de cœlis in humana membra descendit..... et nos, » ne ejus membra crudeli divisione lanientur, de » cathedris descendere formidamus »? Cùm ergo hanc œconomiam erga perditissimos schismaticos pacis studium suaserit, an vererentur Constantienses Patres, de sublimi veluti solio œcumenici Concilii tantisper videri descendere, et cum fratribus æquo jure disceptare, ut eos ab schismate revocarent, in quo plerique non malo animo, sed infirmæ conscientiæ scrupulis permanere videbantur?

Quid Cyrillus Alexandrinus? Nonne ille conscripserat adversùs Nestorianam perfidiam duodecim illos Anathematismos maximè theologicos atque veridicos, à Sede apostolicâ atque œcumenicâ Ephesinâ Synodo aliquatenus comprobatos? Nonne illos Theo-

» sunt, quibus displiceret : unus annosus senex, qui hoc etiam di- » cere liberiùs ausus est, alter voluntatem suam tacito vultu signifi- » cavit. Sed posteaquam illum senem liberiùs hoc dicentem obruit » omnium fraterna correptio, illo mutante sententiam, vultum » etiam ille mutavit ». De gest. cum Emer. n. 6; tom. IX, col 629. (*Edit. Paris.*)

(1) *Tom.* II *Conc. in append. col.* 1352; *et ap. Aug. col.* 378.

doretus, jussu Joannis Antiocheni, et omnium Orientalis Diœceseos Episcoporum, omni execratione prosecutus erat? Nonne Orientalis Synodus eosdem Anathematismos ut hæreticos proscripsit, Cyrillum et Memnonem sacræ Synodi duces episcopatu dejecit, totam œcumenicam Ephesinam Synodum anathemate condemnavit? Quid postea? Facta pax est: quasi æquo utrinque jure, rebusque integris, nullâ Anathematismorum beati Cyrilli, nulla Orientalis schismaticæ Synodi, nullâ etiam, ut paria omnia esse viderentur, Synodi Ephesinæ œcumenicæ mentione factâ (1); idque tantùm actum, ut iis omnibus prætermissis, vera fides, et Ecclesiarum facta adunatio firmaretur. An igitur aut Orientalis Synodus stetit, aut Anathematismi pro hæreticis habiti, vel Synodi Ephesinæ catholica definitio concussa est? Imò hâc indulgentiâ vel condescensione firmata; retulitque id in illo dissidio pars sanior et potior, non solùm ut veritate, sed etiam ut charitate vinceret.

Neque illud omittendum, quod à Magno Gregorio Papâ per mirificam indulgentiam Reginæ Longobardorum Theodelindæ concessum est (2). Ea nempe cùm quintæ Synodi occasione, se ab Ecclesiâ abrupisset, ita ei Gregorius satisfieri voluit, ut laudatis tantùm quatuor primis Synodis, quibus summa fidei continetur, quinta Synodus ac trium

(1) *Vid. in act. ante et post Syn. Eph. tom.* III *Conc. Anath. Cyrill. col.* 408. *Ejusd. ep. ad Joan. Antioch.* Lætentur cœli. *col.* 1105: *et int. op. Cyrill. edit. Par. Anath. tom.* V, *part.* II; *int. ep. p.* 76, 104. — (2) *Greg. Mag. indict.* XII, *lib.* IV; *al. lib.* III, *epist.* II, *ad Const. ep. Mediol.*

Capitulorum damnatio, ut minùs necessaria, taceretur; neque propterea quintæ Synodi, à se toties comprobatæ, auctoritatem infregit.

Quo sanctorum Patrum spiritu acta sacra Constantiensis Synodus, suî tantisper oblita, sed recordata pacis, suam auctoritatem et omittit et firmat; seque verè probat œcumenicam Synodum in Spiritu sancto legitimè congregatam, dum spiritu charitatis animata nihil prætermittit, quo Hispanicos fastus delinire, aut duritiem frangere, aut infirmas conscientias tranquillare possit.

CAPUT XXVIII.

Objectio ex defectu confirmationis petita dissolvitur.

At enim, inquiunt, utcumque in unam eamdemque sententiam omnes obedientiæ concurrerint, non tamen valent Synodi œcumenicæ nomine, nisi ea quæ Martinus V prolato decreto expressè approbavit, confirmavitque. At sessiones IV et V Martinus V non expressè probavit prolato decreto; neque enim in Bullâ *Inter cunctas*, eas sessiones confirmavit, sed tantùm quæ adversùs Viclefum Hussumque gesta essent; et in ultimâ sessione Concilii declaravit, non à se omnia comprobari, sed tantùm ea quæ in materiâ fidei *conciliariter* gesta essent (1): quo nomine sessionum IV et V decreta comprehendi negant. Denique non edidit generalem confirmationem Synodi, tametsi id ipsa Synodus postulas-

(1) *Concil. Const. sess.* XLV, *col.* 258.

set. Hæc Turrecremata ; hæc Bellarminus ; hæc omnes alii jactant, in eoque vim maximam causæ reponunt. Nos prolatis gestis nullo negotio dissolvimus.

Ac primùm testamur, nihil à nobis refugi confirmationis apostolicæ nomen ac vim ; neque existimamus Romanos Pontifices, cùm Synodos œcumenicas legitimè habitas confirmant, superiorem in eas exercere potestatem. Neque enim Romani Pontifices, Conciliorum tantùm, sed etiam antecessorum suorum passim decreta confirmant; neque tamen iis superiores se præbent, atque ut à Pontificibus Concilia, sic à Conciliis Pontificum decreta confirmari in actis ecclesiasticis ubique legeris. Nec immeritò : confirmare enim, ecclesiastico stylo, consentire est, et consentiendo firmare. Quippe ecclesiastica gesta atque decreta, ipsa unitas firmat, rerumque confirmatio est, ipsa testificatio unitatis, quæ nos suo loco diligentiùs, ut par est, exequemur (1).

Verùm ad testificationem unitatis atque consensionis, adeoque confirmationis, non profectò necesse est ut expressa diplomata de confirmando prodeant. Martinum V vidimus (2), cùm Otho Cardinalis esset, omnium quæque Pisis, quæque Constantiæ gesta essent, jam inde ab initio fuisse participem ; et Pontificem factum, nihil eorum, quæ in Synodo gesserat, retractasse; imò, totâ Synodo approbante, easdem sessiones Concilii œcumenici nomine honestasse. Neque necesse erat, ut post

(1) *Inf. lib.* VIII, *cap.* II *et seq.* — (2) *Sup. pass. et in Diss. præv. n.* XL.

semel

semel assertam, primis quoque sessionibus, Synodi generalis auctoritatem, sessionum IV et V decreta expressè approbaret. Satìs approbabat, qui decernentibus præsens communicabat, eorumque conventum pro œcumenico Concilio agnoscebat. Satìs approbabat, qui Joanni XXIII, ex his sanè decretis, ritè deposito, suffici se patiebatur. Satìs approbabat, qui caput *Frequens,* ex earum sessionum auctoritate valiturum et exequendum putabat. Satìs approbabat, qui in Bullâ *Inter cunctas,* et exscripserat, et exequendas mandaverat adscriptas à sacrâ Synodo articulo XLI Viclefiano censuras, quæ ad sessionum IV et V decreta necessariò referentur. Satìs denique anteacta approbabat, qui eorum auctoritate omnibus præerat. Quin ipsum interesse, ipsum communicare, probare est: et nisi antiquitatem omnem, totamque vim canonum penitus ignoramus, Romani Pontificis, præsentis maximè, atque insuper collaudantis ipsa communicatio, validissima auctoritas atque approbatio est. Quare nec verum est, quod asserunt (1), post electum Martinum, sacram Synodum ab eo petiisse confirmationem decretorum suorum, more consueto. Hoc enim in gestis nusquam apparet, neque sessionum VIII et XV contra Viclefum et Hussum prolata decreta, peculiari Pontificis decretali eguissent, nisi decuisset, quæ adversùs Viclefianos et Hussitas canonicè constituta essent, ad Ordinarios exequenda transmitti. Unde damnatio propositionis: *Quilibet tyrannus,* de cædendis tyrannis, Decre-

(1) *Doct. Lovan. p.* 70.

tali inserta non est, eo quòd non eodem ritu exequenda videretur; neque eo minùs valet.

Quod autem ipse Martinus, sessione ultimâ, jamque dimissis Patribus, declaravit, *in materiis fidei* à se probari ea quæ *conciliariter conclusa essent* (1); id neque petente Synodo, neque ad cujusquam instantiam, sed occasione Polonorum, obiter atque aliud agendo dictum, gesta ipsa testantur. Supplicabant Poloni quemdam librum, ut ferebant, « ritè damnatum tanquam hæreticum, » per deputatos fidei, ac etiam per omnes Nationes » Concilii, ac per collegium Cardinalium conclu- » sum, ... in sessione publicâ, per sacrum Conci- » lium damnari, seu publicè damnatum pronun- » tiari ». His Papa respondet, « quòd omnia et sin- » gula determinata, conclusa et decreta in materiis » fidei per præsens Concilium CONCILIARITER, tenere » et inviolabiliter observare volebat;.... ipsaque sic » CONCILIARITER facta approbat et ratificat, et non » aliter, et alio modo ». Quare confirmatio à nullo petita, neque quo loco res erant, necessaria videbatur; et cùm Martinus declaravit, *in materiis fidei* quid probaret (2), respondebat profectò ad Polonorum propositum, qui, de fide quærentes, responsum de fide retulerunt. Cæterùm satis constat, non hinc tantùm petendam esse Synodi approbationem; alioquin cùm hîc Martinus signanter addiderit: *de materiis fidei id à se esse dictum*, reliqua improbata manerent, suaque Joanni XXIII, Gregorio XII, Benedicto XIII, constaret auctoritas: quin ipse Martinus suam electionem infirmaret;

(1) *Sess.* XLV, *col.* 258. — (2) *Vid. cap. seq.*

cùm profectò quæ circa illa gesta sunt, *ad fidei materias* non pertinere constet. Stat ergo Concilii certa confirmatio, ipsâ executione, ipsâ consensione, imò ipsâ Papæ præsentiâ; valerentque eâ quæcumque *conciliariter* gesta essent, tametsi Poloni nihil rogassent, ac Martinus non eam vocem edidisset.

CAPUT XXIX.

An sessionum IV et V decreta iis accenseri debeant, quæ Martinus V, ut conciliariter *facta, confirmavit.*

Ne quis tamen scrupulus superesse possit, addimus decreta ea sessionum IV et V de quibus agimus, et ad fidem pertinere, et *conciliariter* facta esse.

Ad fidem quidem pertinent, quæ pertinent ad interpretationem divini Juris, et ad traditam immediatè à Christo Petri successoribus, atque Episcopis in Concilio generali sedentibus, potestatem; neque Bellarminus aut alii diffitentur (*).

Quòd autem *conciliariter* facta sint, constat, cùm in publicâ sessione, imò in duabus publicis sessionibus, prolata sint, ut vidimus (1).

Et quidem adversarii vocem hanc, *conciliariter*,

(1) *Sup. cap.* II.

(*) Diffitetur Schelstratus. Vid. *Diss. Antuerp.* cap. III, p. 71; et Diss. III advers. Maimb. cap. III, p. 177 et seq. Verùm hunc, non tam dissertatorem quàm vitilitigatorem, à nobis hîc confutari non est necesse; cùm præsertim Bossuet hanc ita quæstionem tractet, ut nullis tenebris obscurari possit. (*Edit. Paris.*)

planissimam ac simplicissimam, per vim manifestam ad vana et aliena detorquent : nec tamen in unum convenire potuerunt. Sic nempe Bellarminus ludit [1], *conciliariter* factum dici quod more Conciliorum, maturâ deliberatione factum esset; quasi Martinus V Constantiensis Concilii primis sessionibus, quarum ipse pars fuerat, indiligentiam exprobrare vellet. Alii vanum commentum aspernati, *conciliariter* gestum dicunt, adunatis obedientiis gestum; neque aliud quidquam à Martino probatum. Quasi verò in Viclefum et Hussum et in Joannem Parvum gesta reprobentur, quæ ante adunatas obedientias gesta sint.

Sed profectò nos ludunt : Martinus enim *conciliariter* gesta memorabat, vulgari et populari sensu, quem Poloni et omnes intelligerent, et ipsa rerum ostendit series. Nempe ad Polonorum respondet propositum. Illi namque petebant, quem librum « à fidei deputatis, ac per omnes Nationes, ac per » Cardinales condemnatum dicerent, eum in ses» sione publicâ per sacrum Concilium condemnari, » vel condemnatum pronuntiari »; tanquam confecta res, suâ tantùm quâdam, ut ita dicam, formulâ vestienda remaneret. Quæ Martinus refutabat, à se pro *conclusis, decretis, determinatisque* haberi dicens, quæ *conciliariter,* et in sessione publicâ decreta fuissent; non ea perinde, quæ per congregationes, seu per Nationes, atque deputatos, vel etiam per Cardinales fuissent examinata : hæc enim tractata tantùm, digesta, expolita, et quodam modo præparata; non autem decreta, conclusa,

(1) *Bell. lib.* II. *de Conc. auct. cap.* XIX.

determinataque fuisse, aut solemniter et *conciliariter* judicata, et per se perspicuum est et gestis consentaneum.

CAPUT XXX.

Bellarmini sensus exploditur : an sessionum IV et V decreta sine examine debito processerint.

Nec piget hîc viri doctissimi Cardinalis Bellarmini Patrum Constantiensium levitatem et inconsiderantiam incusantis memorare verba, quæ sic habent [1]: « Martinus V disertè dixit se confirmare ea tantùm » decreta de fide, quæ facta erant CONCILIARITER, » id est more aliorum Conciliorum, re diligenter » examinatâ; constat autem hoc decretum sine ullo » examine factum à Concilio Constantiensi ». Hæc Bellarminus, cui suo more accinunt alii [2], exscriptis Bellarmini verbis, atque sententiis; et addunt, « Patres Constantienses non commisisse rem » illam priùs examinandam, sicut commiserunt » alias materias et quæstiones, circa doctrinam » Viclefi et Hussi, priusquam ad determinationes » procederent ». Atque hæc, si Deo placet, Concilii decreta, duabus continuis sessionibus repetita, tam destinatò facta, tam fundamenti loco posita, tantâque omnium consensione munita et inculcata, rebus annumerant, quæ in Concilio *obiter pertractatæ fuerant.*

Tria reponimus : primum illud; post rem à Sy-

[1] *Bell. loc. sup. cit.* — [2] *Doct. Lov. pag. 73. ex Mald.*

nodo, expresso canone ac peculiari decreto definitam, periculosissimo exemplo revocari in dubium, an de eâ rectè et maturè sit deliberatum; atque hinc aperiri viam ad omnes canones, decretales omnes, omnia Concilia subvertenda.

Alterum; quòd in istâ quæstione Polonorum, nihil de examine agebatur; illi enim affirmabant omnia examina præcessisse. At Martinus ideo tantùm approbationem negabat suam, quòd res *conciliariter,* atque in publicâ sessione conclusa non esset.

Tertium, idque vel maximum; cæteræ fidei quæstiones, puta Viclefi et Hussi, quæ à Concilio certis deputatis examinandæ sunt commissæ, infinitæ erant. Occurrebant enim se horum hæreticorum variæ et perplexæ propositiones, et omnigenum errorum monstra. Neque tantùm Viclefi libri, et doctrina exitiabilis; sed etiam auctoris damnanda erat memoria, exhumandi cineres, scrutandi sectatores longè latèque diffusi, et occulti ulceris persecandi sinus. Tum Hussus ipse præsens confutandus, convincendus, ejusque discipulus Hieronymus Pragensis: horum artificum comprimendi lubrici lapsus, dolique retegendi. At in sessionibus IV et V simplex juris quæstio, ardua illa quidem; sed quæ ubique terrarum, in Galliâ præsertim, ad vivum resecta, et innumeris libris, decretis, litteris, conventibus Theologorum, Canonistarum, Universitatum, Antistitum eliquata, elucidata, certique fundamenti loco posita erat, anteaquam Patres Constantiam convenirent. Neque verò opus erat post tot ac tantos, ante Pisanum, et in ipso Pisano Concilio, trac-

tatus habitos, novis disputationibus tempus terere, cùm extrema omnia imminerent; sed explorata, et jam in Pisanâ Synodo aperta remedia expedire oportebat. Nihil ergo leviter, nihil præcipitanter actum : tantùm opportuna, imò verò necessaria, rebus in summum discrimen adductis, adhibita celeritas.

Quin etiam Constantiæ Petrus de Alliaco Cardinalis, Episcopus Cameracensis, sancti conventûs lumen, et in dogmatibus explicandis omnium facilè princeps, in eo libro, quem vigente Concilio, *de auctoritate Ecclesiæ* scripsit, memorat quæstionem de stabiliendâ Concilii auctoritate sæpe tractatam, *specialiter in hujus Concilii initio* (1); extantque eâ de re Joannis Gersonis sermones coram Synodo habiti (2), qui sessionibus IV et V præluxerunt. Atque omnino ista tractabant, ut in quibus non aliqua pars, sed ipsa summa Concilii collocata esset. Neque necesse erat ad ea explicanda deputatos nominari, ad quæ per sese Patres omnes à toto decennio, maximè verò in ipsâ Synodo, attenti arrectique essent; nihil ut unquam fuerit vel doctrinâ elimatius, vel auctoritate firmius, quàm id quod hoc de negotio à sacrâ Synodo constitutum fuit.

(1) *Pet. Alliac. de Eccles. Conc. et R. P. ant. Prœm. app. tom.* II. *Gers. col.* 926 *et seq.* — (2) *Gers. serm. tom.* II, *col.* 201 *et seq.*

CAPUT XXXI.

An illa formula, sacro approbante Concilio, *Papam Concilio superiorem probet.*

Permulti adversariorum magnam in eo vim faciunt, quod posteaquam electus est Martinus V, reformationis decreta sub ejus nomine sunt edita. Nec jam edictum, ut antea, *sacrosancta Synodus;* sed, *Martinus, sacro approbante Concilio.* Non ergo jam in Concilio, sed in Pontifice « suprema » potestas; neque Concilium censuit se esse supra » Papam, extra casum schismatis, quo plures se » pro Pontifice gerunt : aliàs non erat ratio mu- » tandi formam decretorum de reformatione (1) ». Ex quo inferunt Papam unum esse qui statuat; vim decernendi in eo esse totam; Patres consiliariorum, non judicum loco esse.

At hæc omnia vana sunt; primùm enim mutatæ formulæ ratio manifesta est, quòd ab aliquot sæculis, Papâ quidem præsente, conciliaria decreta sub ejus nomine pronuntiari solerent, *sacro approbante Concilio, sacri approbatione Concilii, sacro approbante et consentiente Concilio :* quæ nihil officere suæ auctoritati Constantiensis Synodus intelligebat.

Sanè ostendimus (2), quantùm illa differrent, *sacro præsente Concilio,* et, *sacro approbante et consentiente Concilio.* Quid autem sit approbare,

(1) *Doct. Lovan. p.* 71. *Disq. p.* 30. — (2) *Sup. lib.* IV, *cap.* VIII.

quantaque sit in eo auctoritas, ipsi Pontifices attestantur, cùm ipsâ *approbandi* voce confirmant decreta. Vel ipsum Martinum V audiamus, de Concilii Constantiensis decretis hæc edicentem : quòd *omnia conciliariter facta approbat et ratificat* (1); quæ profectò adversarii ad veram auctoritatem pertinere contendunt. Ita cùm dicitur : *Martinus, sacro approbante Concilio,* Martini decreta verâ auctoritate firmantur; seseque mutuò firmant Pontifex auctor, et Synodus approbans; quòd ex eâ conjunctione capitis atque membrorum, ut sæpe dicemus (2), illud invictum Ecclesiæ catholicæ robur exsurgat.

Fuit autem quæsitum in Constantiensi Synodo, ante Papæ electionem, eo electo, quâ formulâ uterentur; an illâ recentiore, quam diximus; an eâ, quæ in antiquis passim Conciliis visitur : *Sancta Synodus, etc.* Alliacensis Cardinalis scripto etiam edito docuit (3), seque et Theologos ita existimare, antiquiorem illam formulam : *Placuit sacro Concilio; sancta Synodus statuit, convenientiorem esse, et theologiæ magìs consonam;* quippe quæ magìs congruat formæ illi apostolicæ : *Visum est Spiritui sancto et nobis* (4) : cæterùm secundam formulam, *sacro approbante Concilio, convenientem* quoque esse; cùm eâ sufficienter exprimatur certissima ratio, quâ judicanti decernentique Pontifici, Patres conjudicent atque condecernant.

Atque ita intellexisse Constantienses Patres gesta declarant. Sic enim in XLIII sessione, Papâ jam electo ac præsidente, legimus : « Pro cujus sessionis intro-

(1) *Sess.* XLV, *col.* 258. — (2) *Vid. lib.* VIII. — (3) *Alliac. loc. jam cit. part.* III, *cap.* II, *col.* 952. — (4) *Act.* XV, 28.

» ductione, reverendissimus pater Dominus Guil-
» lermus Cardinalis.... nonnulla decreta sive statuta
» per Dominum nostrum Papam, ac Synodum
» facta (*) publicè perlegit sub his verbis [1] »; subditque decreta multa in hanc formam edita : *Martinus Episcopus, servus servorum Dei, sacro approbante Concilio;* quo liquidò demonstratur, decreta in eam formam edita, haud minùs communi Pontificis atque Concilii auctoritate esse facta.

Neque illa posterioris ævi efficiebat formula, ut Patrum sententiæ minùs requirerentur. Eadem enim Synodus Constantiensis, Joanne XXIII præsidente, sic incipit : « Sanctissimus Dominus noster Papa, sa-
» cro approbante Concilio, statuit sessionem tenen-
» dam die veneris 16 hujus mensis [2] ». Hinc ordo agendorum, *sacro approbante Concilio*, designatur, lectâque schedulâ cujus verbis ipsa Bulla convocationis descripta erat, aliisque decretis nomine jussuque Papæ editis; « D. Cardinalis Florentinus altâ
» et intelligibili voce interrogans, sciscitatus est,
» utrum omnia et singula in supradictâ schedulâ
» contenta, ipsi sacræ Synodo placerent? Ad cujus
» interrogationem omnes et singuli Prælati..... con-
» corditer..... responderunt, Placet [3] » : quâ responsione factum ratumque intelligitur conciliare decretum.

In ipsâ etiam Concilii Ferrariensis, postea Flo-

(1) *Sess.* XLIII, *col.* 253, 254. — (2) *Ant. sess.* I, *col.* 10. — (3) *Sess.* I, *col.* 13, 14, 15.

(*) Statuta per Dominum Papam et Synodum facta fuisse legimus etiam sessione XLII, quæ prima celebrata est Martino V præsidente. (*Edit. Paris.*)

rentini, inchoatione solemni, lectum Eugenii Papæ decretum; quo lecto, gesta sic habent [1] : « Surrexit quidam ex parte Italorum, et interrogavit » Cardinales, et Archiepiscopos, et Episcopos et » Clericos omnes, dicens : Recipitisne hæc, quæ » scripta et lecta sunt hodie coram vobis? at illi » responderunt : Recipimus et approbamus. Tunc » interrogaverunt et Græci suos Præsules, similiter, » et reliquos omnes iisdem verbis; et illi responderunt : Recipimus et approbamus; et scripta fuit » approbatio utriusque partis, et indictum Concilium et sessionum celebratio in urbe Ferrariâ ». En quid sit Concilii auctoritate edita probatio; en ut Synodus non tantùm Pontificis decreto; sed etiam sanctæ Synodi approbatione formetur et constet; quæ ratio ad cætera quoque decernenda spectat.

Quantùm autem ea formula cum Episcoporum auctoritate constet, ex Synodis etiam provincialibus discere est. Nam sæculis postremis, initio ducto, ni fallor, ab anno 1314, in Senonensi Concilio, decreta conciliaria persæpe in eam formam eduntur : *Nos* (N) *Metropolitanus, sacro approbante Concilio* [2]. Ergone Coepiscopi Metropolitano consiliarii tantùm, non judices et assessores assistunt, non decernunt, non statuunt? Absurdum et inauditum; ac profectò stare Patrum sententiam, etiam Archiepiscopo reclamante, nemo negat. Nihil ergo interest, Synodine, an Pontificis nomine, approbante Concilio, sententia proferatur; cùm in utrâque formulâ, unà cum Pontifice Patres quoque statuant,

[1] *Decr. Pap. ante sess.* I *Conc. Ferr. tom.* XIII, *col.* 22, 23. —
[2] *Conc. Paris. tom.* XI, *col.* 1602.

decernant, judicent, stetque sententia communibus suffragiis.

Vel particulares Synodos audiamus, quæ, præsente Romano Pontifice, antiquis temporibus Romæ sunt habitæ. Ubique inveniemus Episcopos, Papâ quidem auctore, sed tamen cum ipso judicare, statuere, decernere, definire; idque in decretis, id in subscriptionibus positum. Cujus rei exempla plura suo loco afferemus [1] : cætera innumerabilia lectoris diligentiæ relinquemus. Adeo Episcopi ubique sunt judices, etiam præsente, præsidente, præeunte Pontifice; ac si in particularibus quoque Synodis, quantò magìs in generalibus, quibus ipsa catholica omnium fidelium mater repræsentetur Ecclesia.

CAPUT XXXII.

Prædicta responsa de dubio Pontifice etsi valeant, non tamen adversarios expeditos esse, ac Parisiensium ex Constantiensi canone vigere sententiam.

Hæc igitur, quæ hactenus de Concilii Constantiensis intelligentiâ et auctoritate diximus, vera et sancta sunt; nec nisi per manifesta ludibria eludi potuisse claruit. Addamus tamen ad cumulum : quantumlibet ea quæ adversarii congerunt valere fingantur, nec sic expeditos esse à Constantiensium canonum auctoritate summâ. Utcumque enim adversùs indubitatos Pontifices infirma habeatur Conciliorum generalium auctoritas, certè valet (et hoc

(1) *Inf. lib.* VIII.

adhuc superest contra cavillationes omnes) auctoritas ea, quâ dubios Pontifices coercere possit. Alioqui contendentium et in schismate obstinato animo perseverantium contumacia, malum esset inextricabile, ad quod propellendum Ecclesiæ imbecillæ nullum præsidium Christus relinquere potuerit; aut, quod est absurdius, nec ipse voluerit. Redit ergo quæstio, quâ potestate instructa Synodus schismaticos Pontifices cogat in ordinem.

Certè Constantiensis Synodus, quam eâ potestate efficacissimè summoque Ecclesiæ bono usam esse constat, id fundamenti loco ponit : *Potestatem habere se immediatè à Christo;* quippe quæ *in ejus Spiritu legitimè congregata universalem Ecclesiam repræsentet;* alioquin qui Concilio obtemperassent, non Deo, sed hominibus paruissent.

Atqui hoc semel posito, quod sine præfractâ audaciâ negari non potest, cætera omnia convalescunt. Cùm enim nulla sit à Christo propriè ad schisma tollendum Ecclesiæ catholicæ ac Synodo generali eam repræsentanti attributa potestas, non aliunde in schismate constare poterit, nisi ex eo quòd sit tradita, ubi necessitas requisierit, quod unum Parisienses nostri postulant.

Hîc ergo adversarii oppidò conturbantur. P. Thyrsus Gonzalez eò redactus est, ut contra ducentos Patres in Constantiensi Concilio infandi schismatis extinctores, palam negare audeat Concilium generale *eam potestatem habere immediatè à Christo :* nec aliam videt apertam sibi januam, nisi id, quo solo schisma extinctum sit et extingui possit, illud Ecclesiæ detrahatur. Reverendissimi Patris verba pen-

sanda sunt : « Concilium non habet eam potestatem » immediatè à Christo, in eo sensu, in quo Papa » certus immediatè à Christo jurisdictionem in totam » Ecclesiam, et Sacerdos habet potestatem ad con- » secrandum, et Episcopus ad confirmandum et » ordinandum (1) ». *Non eo,* inquit, *sensu habet.* Quo ergo habet sensu? quo jure? Nihilne per se Christus contulit Ecclesiæ laboranti, quo sese restitueret in pristinam valetudinem? Christò auctore Sacerdotes consecrant, Episcopi ordinant, Papa quæ vult præcipit; at verò, si in capite æquè ac in corpore, fœdo scissa schismate laboret Ecclesia, nihil habet quod, auctore Christo, agat aut jubeat? Sic enim subjungit : *Non enim habet Concilium eam potestatem, nisi mediante Ecclesiâ.* Hæreo equidem ad insolitam et inauditam vocem. Quid enim est Concilium, nisi ipsa Ecclesia adunata, collecta, repræsentata, totâ auctoritate pollens? Non ergo Concilium mediante Ecclesiâ viget, quod ipsa Ecclesia est; habetque illud per sese, quod habet mediante Ecclesiâ, cujus auctoritatem et jus repræsentat et continet. Reliqua audiamus : « Non enim habet » Concilium eam potestatem nisi mediante Eccle- » siâ, quæ in cap. Si duo, Dist. XXXIX, tribuit Con- » cilio congregato tempore schismatis potestatem » ad deponendos Papas dubios, et certum eligen- » dum; et in cap. Si Papa, Dist. XL, tribuit Con- » cilio potestatem ad judicandum Papam, qui de- » prehendatur A FIDE DEVIUS ».

Qui sint tamen illi canones considerare oportet. Et caput quidem, *Si duo,* Honorii Augusti est de-

(1) *Gonzal. Disp.* XIII, *sect.* VI, §. V, *n.* 2, *p.* 682.

cernentis, si duo electi sint Romani Pontifices, ut neuter ordinetur; quod est universim et indistinctè falsum, nullamque omnino facit Synodi mentionem: canon verò, *Si Papa,* Bonifacii est Moguntini Episcopi, nihil etiam de Synodo disserentis. Utcumque est, nisi unus Imperator aut unus Episcopus, Ecclesiæ in schismate, aut per sui capitis hæresim laboranti subvenissent, aut nisi Gratianus duodecimo demum sæculo in suam compilationem Juris hæc duo capita contulisset, manca esset Ecclesia; neque quidquam valeret adversùs Papam schismaticum aut hæreticum. Sic miseram Ecclesiam à Christo sapientissimo, optimo, omnipotentissimo, constitutam volunt.

Erubescunt ipsi, ac tandem subdunt: « Vel habet » eam potestatem jure naturali, modo statim expli- » cando ». Modus autem ille sequente paragrapho, ex Doctore eximio, Suare (*) scilicet, sic proditur: « Solum ergo habet potestatem quæ ex jure divino » naturali consequitur in quolibet corpore mystico, » ut possit se gubernare et tueri per Principes par- » ticulares unitos in unum corpus, quando deest » supremum caput (1) ». Malunt ergo Deum omnibus imperiis rebusque-publicis universali curâ, quàm Christum Ecclesiæ, pro quâ fudit sanguinem, singulari consilio providisse; meliusque à Deo constituta sunt humana imperia, quàm à Christo Ecclesia; quæ ut sibi provideat seseque

(1) *Gonzal. Disp.* XIII, *sect.* VI, §. VI, *n.* 1, *pag.* 683. *Suar. lib.* IV *de Legib. c.* VI, *n.* 4.

(*) P. Gonzalez Suarem *Doctorem eximium* ubique vocat. (*Edit. Paris.*)

tueatur à jure gentium aut naturæ magìs, quàm ex ipso christiano jure mutuetur. Hanc illi ecclesiastici regiminis formam effingunt.

Quid quòd tam imbecillam faciunt Ecclesiam, ut ejus auctoritate Concilium semel congregatum ad tollendum schisma, fidei providere, aut leges necessarias condere nequeat, præter eam causam : « quòd ea solùm possit præcipere et ordinare quæ » ad hunc finem (tollendi schismatis scilicet) neces- » saria sint (1) ». Unde tale Concilium non habet auctoritatem ad decidendas fidei controversias, et ferendas leges perpetuas, quantumvis necessarias. Sic Concilio Constantiensi defuit auctoritas ad condemnandum Viclefum, Hussum, alios perfidos; defuit auctoritas ad condendas leges quæ futuris schismatibus providerent, quas tamen leges tulit, quas tamen fidei controversias judicavit; atque ad hæc omnia tractanda, quæcumque urgeret dira necessitas, jam admotis ad incendium facibus, Papam aliquando extiturum, nondum tamen existentem, expectare debuit.

Piget commemorare quæ jam confutata sunt : nempe adversùs Viclefum et Hussum Constantiensis Concilii valere decreta, eo quòd Martinus V ea repetierit Bullâ *Inter cunctas;* quâ tamen nondum editâ Hussus exarsus est (*), Viclefus exhumari jussus,

(1) *Gonzal. Disp.* XIII, *sect.* VI, §. V, *n.* 3, *p.* 682; *et* §. VI, *n.* 1, *p.* 683.

(*) Observandum est diligenter Joannem Hussum de sacerdotali gradu dejectum, et Hieronymum à Pragâ anathemate percussum, synodali sententiâ; eos verò morte damnatos et exarsos fuisse, non Concilii, sed laici judicis edicto. (*Edit. Paris.*)

pessimi

pessimi hæretici anathemate percussi. Quæ omnia Martinus non tum cùm ea repeteret, sed ab origine valuisse definit, ut Concilii legitimè in Spiritu sancto congregati vera et firma decreta : quæ nunc, si Deo placet, per sese invalida et contra canones attentata prætendunt : usque adeo, his miseris postremisque temporibus, tanti Concilii totiusque adeo Ecclesiæ projecta est auctoritas.

« At enim, inquiunt, tale Concilium (causâ » schismatis congregatum) neque hanc jurisdictio- » nem habet ab aliquo jure divino positivo ; quia » neque scriptum est, neque traditione constat : » neque etiam habet à summo Pontifice, quia sup- » ponimus illum non esse, et qui præcesserunt illam » non reliquerunt : solùm ergo habet potestatem, » quæ ex jure divino naturali consequitur in quo- » libet corpore mystico, ut possit se gubernare per » Principes particulares unitos in unum corpus, » quando deest supremum caput ». At illos Principes in Ecclesiæ corpore quis instituit? Nonne is qui et caput? Nonne ille Ecclesiam eo jure pollere voluit, ut *qui eam non audiret, omnibus Christianis sicut ethnicus et publicanus esset?* Nonne idem confestim addidit : *Amen, amen, dico vobis, quæcumque ligaveritis super terram, ligata erunt et in cœlis, et quæcumque solveritis super terram, soluta erunt et in cœlis*(1)? En ergo Principes illos à Christo constitutos. Quid ergo? Eâne conditione, ut nunquam ipsi colligere se possent, quæcumque urgeret necessitas? Quò ergo pertinebat istud quod Christus subdidit : *Ubi sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi*

(1) *Matt.* XVIII, 17, 18.

sum in medio eorum (1)? Quantò magìs ubi non duo vel tres, sed totus Principum Ecclesiæ cœtus; imò tota Ecclesia congregatur? Aut non in Christi nomine colliguntur, qui ad tollendum schisma conveniunt; aut non sunt Ecclesia, nisi Papa adsit, qui ad Papam constituendum confluunt; aut si sint Ecclesia, numquid non erunt ethnicorum et publicanorum loco, qui eorum decreta contempserint? Quid his clarius? Verùm illi tacitè respondent : At nos si illa admittimus, admittere cogemur non tantùm ad tollendum schisma, aut ad hæreticum Pontificem condemnandum, quorum hîc nulla mentio est, sed ad quamcumque summam Ecclesiæ necessitatem. Propterea ergo malunt in schismatis etiam aut hæreseos teterrimo atque exitiabili morbo Ecclesiam à Christo destitutam, neque ullum auxilium habere ex Evangelio.

Esto, inquient, verum sit de hæretico schismaticoque Pontifice, qui nequidem est Pontifex. Quid tum; cùm non sit Pontifex, et jure omni exciderit? Quâ de re sæpe diximus, sæpe monuimus, quanto Ecclesiæ periculo hæc asserantur. Nunc tamen valeant utcumque collibuerit. Sit tamen aliquis oportet, qui excidisse declaret, qui loco moveat contumacem, qui Christianis omnibus, quæ tali in discrimine agenda sunt imperet. Quo jure? quo Christi mandato? quâ Evangelii lege? nisi eâ quam diximus, quæ ad omnem æquè valeat necessitatem, in quâ de salute periclitatur Ecclesia.

Jam ergo respondeant, non probatum illud, quod est verissimum, quod est Ecclesiæ maximè necessa-

(1) *Matt.* XVIII, 20.

rium; aut si probatum illud et ipsi fateantur, quid in eo decreto probetur intelligant.

CAPUT XXXIII.

Emmanuelis Schelstrati objecta, à codicibus manuscriptis petita, solvuntur circa sessionem IV.

Emmanuel Schelstratus, cùm aliorum objecta repetit, tum eo se maximè effert, quòd nova acta prodiderit, quæ orbis catholicus ignoraret. Cæterùm unde sint eruti plerique manuscripti quos jactat, codices ubi delituerint, quas temporum notas præferant, quid sint denique, an simplex gestorum series, an historiæ, quibus acta inserantur; ac si historiæ, ut ea, quæ ipse inde protulit, verba præ se ferunt, quo auctore conscriptæ sint, notone an ignoto, horum nulla mentio; omnia prætermissa, quæ auctoribus aut codicibus fidem vel asserant vel detrahant.

Et ille quidem integros codices edere debuisset, ut lector eruditus probare vera, convincere falsa, manca supplere, dubia elucidare posset. Tot profectò extant Constantiensis Synodi nota monumenta, tot de ejus rebus virorum gravissimorum testimonia, ut nisi cum illis congruant, quæ Schelstratus hactenus ignota fuisse confitetur, falsa ea, et partium studio conscripta esse oporteat. Certè ex illis quoque frustulis, quæ ille, ut voluit, edidit, jam intelligimus acta ejus esse mendacia.

Primùm enim, quæ de falsatâ Concilii Constan-

tiensis IV sessione protulit, ea ex melioribus gestis falsa esse constitit : quo uno Schelstratianis codicibus omnis detracta est fides. Huc accedit illud, quod idem Schelstratus narrat ex actis suis ineditis, quatuor videlicet codicibus manuscriptis die 14 Julii, anno 1416, quando Aragonenses ad Concilium venere, Legatos Regis dixisse, « quòd quidem vellent se unire Concilio; non tamen reputare esse » generale Concilium, neque agi de rebus Concilii » generalis, donec venirent Legati Regis Castellæ (1) ». Apertum mendacium; nam Aragonenses quidem Legati 15 Octobris anni 1416, sessione XXII; Legati verò Regis Castellæ sessione demùm XXXV, 18 Junii anno 1417, Synodo se adjunxere. At in ipsâ sessione XXII, statim atque Aragonenses admissi sunt, generalis Synodi Constantiensis nomine eduntur synodica decreta, quæ vidimus (2); eâdemque formâ res maximæ gestæ sunt per alias tredecim sessiones : adeo falsa vel mutila acta Schelstratus protulit.

Jam circa sessionem IV hæc refert (3), quæ ne ipse quidem reor, rebus certè consideratis, jam tueri vellet, si viveret. Nempe Cardinalibus, tres nationes, Germanicam, Gallicanam, Anglicanam vehementissimè repugnasse circa hanc quæstionem : an Concilium Papâ esset superius, etiam in reformationis negotio; ac Regis Franciæ Oratores Cardinalium parti accessisse : quod est falsissimum. Primùm enim, hujus rei nec in Schelstratianis ulla est men-

(1) *Schelst. Diss. Antuerp. art.* III, *p.* 57, *et de sens. et auctor. etc. inter act. die* 14 *Jul.* 1416, *pag.* 251. — (2) *Sup. cap.* XXVI *et seq.* — (3) *Act. Schel. p.* 2, 3. *Diss. Antuerp. c.* 1, *art.* II, *p.* 42, 43.

tio : tum, ut omittamus regiis Oratoribus nihil unquam cum ipsâ Gallicanâ natione fuisse dissidii, certum id, regios inter Oratores fuisse Gersonem, eumque omnium cæterorum, ut pietate ac doctrinâ, ita auctoritate facilè principem. Extat ejus sermo, quo jam inde ab initio, Regis nomine, Synodo proposuerit, quæ agenda viderentur (1). Dubitasse verò Gersonem, an Concilium Papæ in reformationis negotio, anteponi oporteret, ne ipse quidem Schelstratus dixerit. Quod ergo ille de Francicis Oratoribus jactat, apertum mendacium est.

At enim, ex actis Schelstratianis constat aliquam in quartâ quintâque sessione extitisse dissensionem. Esto. Ergo de Papæ et Concilii superiore potestate litigabant? Pessima consecutio; quandoquidem post turpissimam Joannis XXIII fugam, alias fuisse multas dissensionis causas, ex ipsis etiam Schelstrati actis liquet (2); quippe cùm Sigismundo bella in Joannem XXIII ejusque defensorem Austriæ Ducem paranti, multi, atque imprimis Universitas Parisiensis obstiterit; neque minor concertatio, cùm Joannis adulatores, illo elapso, contenderent differri oportere Concilium; alii sessionem ultrà protrahi nollent, neque fœdis ludificationibus in longum duci spem Ecclesiæ, ad extinguendum schisma properantis. Utcumque est, certè regios Oratores, Gersone principe, de superiore Conciliorum potestate dubitasse nemo sanus dixerit, pessimâque fide Schel-

(1) *Vid. sup. cap.* xxx. — (2) *Act. Schel.* 30 *Mart.* 1415; *ibid. p.* 225.

stratus non actis quæ jactat, sed meris conjecturis, iisque vanissimis, rem tantam affirmat.

CAPUT XXXIV.

Quæ in Schelstrati manuscriptis sessionem v spectent.

Piget quidem luctari diutiùs cum ignotis, falsis, mutilisque Schelstrati codicibus; et tamen quæ de sessione v retulerit, prætermittere non possum. Hæc nempe sunt : quòd *Cardinales, et Oratores Regis Franciæ,* sessioni interfuerint, « præmissâ prote-» statione in camerâ paramentorum secretè factâ, » quòd propter scandalum evitandum ad sessionem » ibant, non animo consentiendi his quæ audiverant » in ipsâ statui debere; maximè quòd Dominus nos-» ter Papa, et alii in Concilio existentes in plenâ » securitate fuerant, quorum plura statuta non sunt, » sed ad aliam sessionem reservata (1) ». Verba confusa, nulliusque boni sensûs; quæ tamen satìs ostendant, quæcumque illa fuerit difficultas, eam pertinere ad securitatem Concilii, non ad aliud quidquam. Utcumque est, neque enim Schelstrato placuit hæc integra apparere, celebrata sessio est, factaque sunt omnia, eodem Schelstrato teste, ut in vulgatis legimus.

At enim quasdam gestorum suorum voculas, à toto avulsas textu, aspergit ad marginem (*), quibus

(1) *Act. Schel.* 30 *Mart.* 1415; *ibid. p.* 231, 232.

(*) Nempe hoc ille cavet, ne in ipso textu inserantur ea verba, quæ à se lecta dicit in quibusdam aliis manuscriptis codicibus, de quibus evulgandis non admodum curabat. (*Edit. Paris.*)

iterum, si Deo placet, inducuntur Oratores Regis Francorum assistentes Cardinalibus, nec tantùm à reliquo Concilio, sed etiam à Gallicanâ natione dissidentes (1). Iterum illi Oratores atque adeo ipse Gerson eorum antesignanus inducitur, contra eam doctrinam protestatus, cujus et in ipsâ Synodo, et extra Synodum acerrimus defensor extiterit. Quæ absurdissima, si in actis Schelstratianis haberentur, meliùs vir optimus ineptos historicos, atque acta mendacia, contempta à Romanis Conciliorum editoribus, contempta à Rainaldo, in sordibus bibliothecarum jacere sineret. Sed age, sint vera, sint authentica, sint integra quæ Schelstratus descripserit, sint recta quæ concluserit : quid postea? Nempe acta Constantiensia auctoritate carebunt? Quid ita? quiane vociferati sunt Patres? Quò ergo abibunt Chalcedone acta, tot inter clamores, quos ipsi judices compescere vix poterant? An ergo Schelstratus putat, in sacris Conciliis, obstinatione semper ac præcipitantiâ tumultuariisque motibus, non ipso fidei ardore, clamores editos? At enim dissenserunt multi Cardinales : quid tum? An, ut Chalcedonensia aliaque vetera dissidia omittamus; an, inquam, infirma erant tot Tridentina decreta, in quibus discrepantes Patrum sententias Pallavicinus refert? At enim multis repugnantibus Patres voluerunt in crastinum haberi sessionem, ac præcipitanter actum. Imò, diligenter, ut obviam iretur pessimis adulatoribus dissoluturis Synodum, omnemque pacis conficiendæ spem præcisuris. At enim *Cardinales faciebant difficultatem interessendi*. Quid ad nos? cùm

(1) *Act. Schel.* 30 *Mart.* 1415; *ibid. p.* 225.

ex actis etiam Schelstratianis pateat interfuisse omnes; nec, si abfuissent, Synodi decreta infringere potuissent. At, inquies, interfuerunt, *præmissâ in camerâ paramentorum*, sibi adjunctis Regis Franciæ Oratoribus, *secretâ protestatione*. Tantùmne ergo licere putabimus et Cardinalibus et Regum Oratoribus, ut eorum protestatione, eâque secretâ, Conciliorum universalium decreta, in publicâ sessione recitata, solvantur; sitque ipsa sessio coram altaribus celebrata, theatralis pompæ instar, dictasque à Patribus, talique in loco promulgatas sententias rescindat illud, quod quidam occultè, *in paramentorum camerâ* susurrarint? Non puduisse theologum hæc orbi christiano proferre ludibria, has Ecclesiæ dividendæ et conciliarium decretorum solvendorum vias!

Quin etiam, si Schelstrato credimus [1], tanta decreta concident, quòd ea Cardinalis Florentinus, qui ut Diaconorum ultimus legere debuisset, quia non probabat, Posnaniensi electo legenda tradiderit. Tanquam idem electus non alia multa legerit; et decreta Concilii cassa sint, nisi ultimo quoque Cardinalium Diaconorum placeant!

Quid quòd Schelstratus ex gestis etiam suis id protulerit : « à Cardinale Florentino, cum aliqui» bus deputatis, aliqualiter disputatum fuisse [2] »? Profectò *aliqualiter*, non contumaciter, quâcumque de re disputasse finxeris. Quin ipsum postea adfuisse Concilio ex actis tam editis quàm Schelstratianis æquè constat, additumque in gestis : « Con-

[1] *Act. Schel.* 30 *Mart.* 1415; *ibid. p.* 231, *ad marg.* — [2] *Ibid. et in act. edit. Antuerp. p.* 5, *ad marg.*

» stitutiones lectas à Concilio uniformiter approbatas » et conclusas [1] » : ut profectò constet, quâcumque de re in principiis, Cardinalis Florentinus aliique nonnulli, à reliquis dissenserint, in conclusione tamen omnes consensisse. Sed quandoquidem Schelstratus Cardinalis Florentini auctoritatem tanti facit, operæ pretium erit ejus doctrinam in memoriam revocare [2].

CAPUT XXXV.

Francisci Zabarellæ Cardinalis Florentini doctrina de superiori etiam in reformationis negotio Concilii potestate. Corollarium de dissensionibus Constantiensibus à Schelstrato memoratis.

Cum sub Innocentio VII et Benedicto XIII de papatu contendentibus, infando schismati remedia quærerentur, ac schismate flagraret Ecclesia; Franciscus Zabarella, tum Juris pontificii celeberrimus interpres (*), ac postea Cardinalis Florentinus, tractatu de schismate edito, hæc docuit : « Si contendentes nolint congregare Concilium ; tamen quocumque modo, sive per Collegium, sive per » Imperatorem convocandum. Quod si prohiberent, » minimè parendum ; quia Papæ non est obediendum, quando ex hoc vehementer præsumitur statum Ecclesiæ perturbari [3] ». Subdit : « Papam » non posse impedire, quæ ad perpetuam utilitatem

[1] *Concil. Const. sess.* V : *act. Schel. pag.* 233. — [2] *Vid. Diss. præv. num.* XXIV. — [3] *Zabarel. tractat. de schism. edit. Argent. p.* 543, 544.

(*) In Universitate Patavinensi.

» instituta sunt; radicem omnium malorum, quæ
» passa est Ecclesia, surrexisse ab omissione Conci-
» liorum, neque aliud remedium ad instans schisma
» tollendum, aut ad Ecclesiæ reformationem (1) ».

Tum illud proponit objici posse, « Papam esse
» supra Concilium, et Concilia per Ecclesiam Ro-
» manam robur accipere (2) ». Sed continuò respon-
det, « hîc non agi de Ecclesiâ Romanâ, sed de
» Papâ; et quod aliud Papa, aliud Sedes apostolica,
» et sedem errare non posse; quod intelligendum
» videatur, accipiendo sedem pro totâ Ecclesiâ, id
» est, congregatione fidelium; hîc autem agi de
» fide, quæ periclitetur in hoc schismate ». Item (3):
« Ecclesiam Romanam, seu Sedem apostolicam vo-
» cari, non Papam solùm, sed Papam cum Cardi-
» nalibus, quos inter et Papam si fuerit discordia,
» ut nunc evenit, cùm Cardinales à contendentibus
» se subtraxerunt, congregandam totam Ecclesiam,
» id est, totam congregationem Catholicorum, et
» principales ministros fidei, scilicet Prælatos, qui
» totam congregationem repræsentent; et agendum
» apostolico more, atque ut in Actis scribitur, Con-
» cilium convocandum; quo in Concilio, licèt Petrus
» fuerit Princeps, tamen plenitudinem potestatis
» non fuisse in eo solo, nec responsionem datam
» sub personâ Petri, sed congregationis; unde illud:
» *Apostoli et Seniores* (4); et infrà : *Visum est Spi-*
» *ritui sancto et nobis* (5) ». Notandum est id quod
hîc subjicit : « Hinc mos inter antiquos obtinuit,
» quòd omnia difficilia per Concilium terminaban-

(1) *Zabarel. tractat. de schism. edit. Argent. p.* 548, 549. — (2) *Ibid. p.* 556, 557. — (3) *Ibid. p.* 558, 559. — (4) *Act.* xv, 23. — (5) *Ibid.* 28.

» tur, et crebrò fiebant. Postea verò quidam summi
» Pontifices, qui magìs admodum terrenorum Prin-
» cipum, quàm Apostolorum Ecclesiam rexerunt,
» non curarunt facere Concilia, ex quâ omissione
» prodierunt multa mala. Et ex hoc apparet, quòd
» id quod dicitur, quòd Papa habet plenitudinem
» potestatis, debet intelligi non solus, sed tanquam
» apud universitatem. Ita quòd ipsa potestas est in
» ipsâ universitate, tanquam in fundamento, et in
» Papâ, tanquam in principali ministro, per quem
» hæc potestas explicatur ». Ac postea [1] : « Ex his
» infertur, quòd potestatis plenitudo est in Papâ,
» ita tamen quòd non erret; sed cùm errat, habet
» qui eum corrigat, Concilium, apud quod, ut dixi,
» est potestatis plenitudo, tanquam in fundamento ».
Quod ut probet, multa ex Jure citat. « Quæ pri-
» mùm, inquit, sunt notanda, quia malè conside-
» rata sunt per multos assentatores, qui voluerunt
» placere Pontificibus per multa retro tempora, et
» usque ad hodierna suaserunt eis, quòd omnia
» possent, et sic quòd quidquid liberet, etiam illi-
» cita, et sic plusquam Deus. Ex hoc enim infiniti
» secuti sunt errores, quia Papa occupavit omnia
» jura inferiorum Ecclesiarum. Ita quòd inferiores
» Prælati sunt pro nihilo, et nisi Deus succurrat
» statui Ecclesiæ universalis, Ecclesia periclitatur.
» Sed, Deo favente, speratur de reformatione, si,
» ut dicitur constitutum, congregabitur in Ecclesiâ
» Concilium, in quâ congregatione oportebit non
» solùm schismati præsenti, sed etiam futuris con-
» sulere, et ita determinare Papæ potestatem, ut

[1] *Zabar. p.* 560.

» non subvertantur inferiores potestates, et ut Papa
» deinceps possit non quod libet, sed quod licebit ».

Sic igitur, etiam in reformationis negotio, Papam non dubium, sed certum et indubitatum à Concilio ligari posse putat, determinarique oportere, quæ ipsi insit, ut ministro principali, plenitudinem potestatis, per eam potestatis plenitudinem, quæ est in Concilio; quod etiam firmat his verbis : « Universitas totius Ecclesiæ superiorem non habet, nisi
» Deum, et Papam cùm administrat; et de hoc an
» bene vel malè, habet utique ipsa universitas decernere; neque unquam ita potuit transferre ipsam
» potestatem in Papam, ut desineret esse penes
» ipsam; quia hoc esset contra jus divinum et contra
» exempla Apostolorum [1] ». Quo quid est clarius? Neque necesse est nos omnes hujus viri excutere rationes. Sufficiat demonstrasse, quid ille senserit, qui unus omnium maximè Concilii Constantiensis decretis pro Papâ obstitisse fingitur.

Sanè, teste Schelstrato, in eam sententiam conveniebant omnes, ut in Concilii Constantiensis etiam sessione IV decretum conderetur, quo Papam definirent, non modò in schismatis negotio, sed etiam in fidei causâ, quod est vel maximum, Concilio esse subjectum. Dicit enim tantùm de reformationis negotio disceptasse Patres, et Papæ favisse Cardinalem Florentinum. Sed hæc falsa esse constitit, posteaquam vidimus quid Doctor eximius ex apostolicis Scripturis, quid ex jure divino deprompserit, ut Papam Concilio subderet, etiam in reformationis, etiam in regiminis ecclesiastici negotio.

[1] *Zabar. p.* 567.

Videtur ille quidem initio in gratiam Joannis XXIII, à quo Cardinalis factus erat, aliquid cogitasse, et subdubitasse tantisper, non quidem, an Concilium in reformatione quoque Papam antecederet, sed an ad reformationem, adhibitis pœnis, Papam posset cogere. Et id fuisse suspicor, de quo Florentinus *aliqualiter* disputarit. Sed postquam à Patribus communi consensu in alia omnia itum est, nullam turbam movit postea, ac Joannem XXIII, cum reliquâ Synodo, non hæresis, sed depravatæ vitæ causâ deposuit : Joannem, inquam, XXIII, in se beneficentissimum et sui cardinalatûs auctorem, ac proinde tam ab ipso Florentino habitum pro certo Papâ, quàm ipse Florentinus pro certo Cardinale se gereret.

Hinc ergo liquidò constat nimis oppidò inflatas exaggeratasque dissensiones illas, quas in Concilio Constantiensi viguisse Schelstratus narrat. Quâ in re duplex ejus erratum est : alterum, quod de summâ doctrinæ dissensisse Patres : alterum, quod eæ dissensiones acres et immortales fuisse fingat.

Quòd ad caput primum, quis non crederet Cardinalem Florentinum de Concilii potestate à reliquis discrepasse? Atqui vidimus quàm perspicuis verbis supremam et absolutam potestatis plenitudinem etiam supra Papam in universitatem Ecclesiæ contulerit. Non ergo de summâ re, sed de quibusdam explicandi modis à reliquis Patribus dissidebat. Sanè idem commemorat dissensisse quosdam, sed Joannis XXIII aliorumque assentatores pessimos : egregios verò Patres, quorum in Concilio valebat auctoritas, mirum in modum consensisse.

Atque ut aliquæ dissensiones extiterint, eas tamen pacis amore facilè consopitas et omnes historiæ et acta etiam Schelstratiana demonstrant. Quid enim est illud in illis actis : « Major pars Cardinalium » faciebat difficultatem interessendi; omnes tamen, » præter infirmos, postea venerunt ad sessionem[1] » : quid, inquam, est illud, nisi leviculus animorum motus pacis studio statim compositus? Quod, etiam si acta conticescerent, ipse tamen rerum eventus ostendit; cùm omnia in Concilio, nullo schismate, summâ cum animorum consensione peracta sint, quintaque sessio in Schelstratianis etiam codicibus à vulgatis non differat, in quibus adscriptum legitur in eâ latas constitutiones *ab omnibus uniformiter approbatas* : ut profectò exasperare verbis dissensiones illas, pace Schelstrati dixerim, exigui malevolique sit animi, et sacri Concilii totiusque adeo Ecclesiæ laudi ac paci invidentis.

Quin etiam si de actis tam confusis ac mutilis datur conjiciendi locus, dicam equidem quod me moveat. Circa sessionem v, gesta quippe Schelstratiana sic habent : « Die sabbati, 6 mensis Aprilis, cùm » perpriùs inter Dominos Cardinales et Nationes » altercatum fuisset super emendatione capitulorum » in præcedenti sessione statutorum, tandem ordi- » natum et conclusum est, quòd suprà dicta capitula » modo infrà scripto corrigerentur » : quibus adjiciuntur de supremâ in quemlibet, etiam in Papam ipsum, quocumque in negotio fidei, reformationis, schismatis, Conciliorum potestate decreta sessionis v, iisdem profectò verbis quæ retulimus. Quæ si æquo

(1) *Act. Schel. p.* 231, *ad marg.*

judicio æstimamus, ex Schelstrati quoque actis constabit Concilii Patres, uti ab initio memoravimus, sessioni quartæ addidisse quintam, ut quæcumque quartæ deesse viderentur circa conciliarem potestatem, supplerent, augerent, ac luculentiùs explicarent; adeoque abfuisse Patres ut de his dissiderent, ut ea etiam majorem in modum, non solùm repetita roborataque, verùm etiam amplificata vellent. Hæc igitur ad acta Schelstratiana, quæ ad IV et V sessiones pertinent, dicenda habebamus. Pergamus porrò ad sequentia, si quæ memoratu digna videbuntur.

CAPUT XXXVI.

Alia Schelstrati ex manuscriptis codicibus objecta solvuntur: an aliquid contra nos concludatur ex eo quòd reformatio ad id tempus dilata sit, quo Papa electus esset.

Cum Patres Constantienses jam in eo essent, ut Gregorio, Joanne, atque Benedicto redactis in ordinem, Pontifex crearetur; tunc repente subortam contentionem novam acta Schelstratiana produnt; et Sigismundum quidem cum Germanicâ natione, cui se Anglica primùm adjunxerat, voluisse, ut reformatio fieret, antequam de Pontificis eligendi modo decerneretur quidquam; at Italis, Gallis, Hispanis placuisse ante omnia extinguendum schisma, eligendumque Pontificem : denique à Germanis discessisse Anglos, Germanos etiam cæteris assensisse; communique consensu factum esse decretum, quod est in sessione XL, ut futurus Pontifex de proximo

assumendus, cum sacro Concilio ejusque deputatis reformationi provideret, antequam Concilium solveretur. Hæc ergo Schelstratus narrat ex quatuor manuscriptis codicibus, quibus gesta Constantiensis Concilii contineri dicit : quæ gesta, si causæ suæ, quantùm ipse jactat, favere intellexit, cur non ea prodidit? At ille hæc tantùm refert à reliquis avulsa; primum, inter ipsa dissidia protestationem factam à collegio Cardinalium et tribus nationibus, Italicâ, Hispanicâ, Gallicanâ; tum ex iisdem codicibus narrationem eorum subnectit, quæ in hujus controversiæ compositione gesta sunt (1) : quâ quidem in re multa peccat; imprimis, quòd obscuris occultisque ac nullius roboris gestis, sessionum publicarum gesta subrui posse putat. Hæc namque protestatio, qualiscumque est, non est inserta conciliaribus gestis, quæ dimissa quaquaversus per omnes Ecclesias, totique orbi nota sunt. Quin eadem protestatio nulli unquam præterquam Schelstrato visa, nullâ canonicâ auctoritate constat, ac designata potiùs quàm perfecta est, statim dissensione compositâ. Neque pluris est illa narratio privati cujusdam auctoris, cui et anonymo et ignoto, quanta fides adhiberi debeat, nequidem conjicere possumus. Denique tota illa qualiscumque contentio, certè mox composita, nullum in actis Synodi, nullum in historiis, nullum in Annalibus ecclesiasticis à Rainaldo continuatis locum habet. Hæc verò sunt, quibus Emmanuel Schelstratus, sessionum IV et V auctoritatem infringi à se posse putat.

(1) *Act. Schel. edit. Ant. p.* 6, 13, 14. *Diss. p.* 60 *et seq. Vid. etiam pass. Diss. cont. Maimb. et Act. et gest. pag.* 252 *et seq.*

Jam

Jam si vel maximè constet huic narrationi fides; quàm infirma, quàm nulla sint ejus argumenta videamus.

PRIMUM ARGUMENTUM SCHELSTRATI. Italica, Hispanica, Gallicana natio, imò tota Synodus, sessione XL, Papam priùs elegi volunt, quàm de reformatione tractetur : ergo confitentur decretum sessionis V, quo Papa Concilio subesse dicitur, quoad reformationem attinet, non esse intelligendum *de Concilio seorsim sumpto*; sed *de Concilio, cui verus et indubitatus Pontifex adest, qui sensus nihil ad superioritatem Concilii facit* (1).

Imò verò multùm, quod hunc indubitatum certumque Pontificem Synodo præsidentem, in Synodi potestate esse crederent, eique leges figerent, ut vidimus (2).

Dices : Ergo saltem intelligebant, non posse à se quidquam in reformatione tentari, nisi electo Pontifice. Nullo modo : cùm enim de fide, ante electum Pontificem, tam multa decernerent, quidni et de reformatione? Tum etiam multa decreta esse ostendimus (3), quæ ad reformationem maximè pertinerent, imprimis caput *Frequens*, aliaque capita, in sessione XXXIX, adunatis omnibus obedientiis, promulgata. Non ergo reformationem ideo differebant, quòd fieri non posse, sed quòd non ita congruè fieri posse crederent, neque schisma ulteriùs protrahi sinerent.

SECUNDA OBJECTIO SCHELSTRATI. Extat adversùs Germanicam nationem, quæ reformationem ante

(1) *Diss. Ant. p.* 60, 62. *Diss.* III *cont. Maimb. c.* II, *p.* 149 *et seq. Act. et gest. p.* 252, 253. — (2) *Sup. cap.* XVIII. — (3) *Vid. sess.* VIII, XV *et* XXXIX; *et sup. c.* XVI, XVII.

Pontificis creationem urgeret, Italicæ, Hispanicæ, Gallicanæ, et Cardinalium protestatio, in quâ est dictum pessimam deformationem, cui primùm providendum sit, eam esse, quod acephala sit Ecclesia, acephalum Concilium : ergo ante electionem Papæ, Concilium erat acephalum et mancum : ergo sessionum IV et V decreta, de corpore acephalo mancoque orta sunt (1).

Respondemus : Concilium non erat acephalum et mancum, ante constitutum Papam, cùm damnaret Viclefum, Hussum, propositionem Joannis Parvi de cædendis tyrannis : non erat acephalum, cùm excommunicaret eos qui dicerent, communionem sub utrâque specie esse necessariam, aut eam deinceps populo ministrarent : non erat acephalum, cùm ederet caput *Frequens*, aliaque capita (2) : denique non erat acephalum, cùm tanta illa faceret, quæ constituendo capiti essent necessaria. Tum verò fuisset acephalum et mancum, si quemadmodum Germani volebant, cùm ad eligendum Pontificem omnia comparata essent, rem in longum extraheret, foveretque schisma, neque ecclesiasticæ unitatis opus, propter quod maximè congregatum erat, perficiendum putaret.

TERTIA OBJECTIO. In eâdem protestatione legitur, « quòd Clerus et populus nonnullorum regnorum » et provinciarum nondum solidè et clarè huic sa- » cro Concilio adhæserint : quòd quorumdam qui » Concilio adhæserunt, propter rumores discor-

(1) *Protest. in act. Schels. Ant. p.* 10. *Diss. cap.* III, *p.* 68. *Diss.* III *cont. Maimb. c.* II. *Act. et gest. pag.* 261 *et seq.* — (2) *Vid. sess.* VIII, XIII, XV, XXXIX.

» diarum, et quasi impressionum, quas in eodem » Concilio fieri audiunt, fides jam de eodem Con» cilio dicitur vacillare; scriptumque et relatum » à pluribus magnatibus, in Italiâ plurimùm dubi» tari, ne in urbe Romanâ aliquis pro summo Pon» tifice assumatur, cui forsan, præmissis attentis, » tota Italia obediret (1) ».

Quid ista ad propositum? Nempe quòd *rumores* de *impressionibus* sererentur : quòd *vacillarent quidam :* quòd *magnates* multi multa scriberent : quòd *dubitaretur*, ne Romæ Pontifex fieret : quòd illi *forsitan Italia obediret :* quòd nonnulla regna non tam solidè Concilio adhærerent, quàm futurum esset electo Pontifice, tantoque opere consummato; ideo tantæ Synodi auctoritas fluctuabit?

Quis autem non videat, in illâ protestatione, suspicionum ac timoris causas undique amplificatas inflatasque esse, ideo ut Germani à proposito protrahendæ electionis promptiùs desisterent, et ad creandum Papam essent promptiores? Quale enim illud est, dubitari ne Romæ Pontifex fieret? à quo? cùm omnes Cardinales omnium partium essent Constantiæ.

Quarta objectio. Scriptum in narratione est, inter nationes de pace tractatum; leguntur que hæc verba in codicibus manuscriptis (2) : « Natio Ger» maniæ petivit assecurationem et cautionem, per » decretum irritans, quòd post Papæ electionem fie» ret reformatio ante coronationem Papæ et admi-

(1) *Act. edit. Ant. p.* 7, 8. *Diss. cap.* II, *p.* 60. *Diss.* III *cont. Maimb. loc. cit. Act. et gest. p.* 257. — (2) *Act. edit. Ant. p.* 13. *Diss. cap.* II, *pag.* 63, 64. *Act. et gest. p.* 268, 269.

» nistrationem aliquam: postea fuerunt factæ diversæ
» formæ decreti ad hoc: tandem fuit dictum, quod
» Papa electus legari non poterat ». Certè, eo modo,
quo Germani petebant; nempe ita ut à Papâ electo,
reformatio fieret, ante coronationem et administrationem aliquam: quod erat reverâ absurdissimum,
ut Papa electus, tandiu ab officii administratione suspensus haberetur. Adeo Schelstratus ne sua quidem
acta intellexit. Tum illud quàm absurdum, quòd
vir bonus credidit electum Papam legari non posse;
hoc est, nullam electo imponi posse legem; tanquam si electo non posset, quod eligendo Pontifici
potuisset imponi. At si id vel maximè dictum esset,
electo Pontifici legem nec à Synodo œcumenicâ figi
posse; quæro à quo dictum? ab ipsâ Synodo? Ne
id quidem, ô Schelstrate, tua hæc gesta continent;
patetque ex eo frustulo quod tu protulisti, hæc in
privatâ quâdam congregatione esse acta. Quin tu
igitur explicato, à quo illud dictum sit? Ab ignoto
quopiam; atque uno hujus dicto, satis incerto, in
congregatione privatâ, certa, cognita, omni robore
firmata decreta tantæ Synodi collabascunt. Quantò
meliùs has nugas orbis catholicus adhuc ignoraret?

CAPUT XXXVII.

Alia objectio Schelstrati circa sessionem XIV Concilii Constantiensis.

Illud in speciem probabilius, quod Emmanuel
Schelstratus de sessionis XIV decreto refert [1]. Post

[1] *Act. edit. Ant. pag.* 8. *Diss. p.* 53. *Act. et gest. pag.* 259.

sessionem nempe XXXVIII, vigente adhuc illo, de reformatione ante Papæ electionem faciendâ, dissidio, Cardinales protestatos, quòd sessionis XIV decretum, « quia factum erat sine præviâ Collegii » deliberatione, haberent pro invalido et nullo » : cui Cardinalium protestationi, « natio Hispanica » adjunxerit; se illo decreto, licèt aliàs validum exi- » steret, minimè teneri; quia sessione XIV nondum » adfuerat Concilio ». Ergo Concilium ante adunatas obedientias non satìs erat firmum.

Hæc Schelstratus orbi catholico pensanda proponit. Nobis ante omnia perpendendum, quodnam illud esset sessionis XIV decretum; nempe id, ne, vacante sede Romanâ, ad electionem futuri Pontificis procedatur sine deliberatione et consensu Concilii. Hîc ego Schelstratum ejusque sectatores, si qui sunt, rogatos velim, an illud decretum XIV sessionis fuerit antiquatum, atque omnino an Papa fuerit electus sine consensu Concilii? Nullo modo; imò *communi consensu Cardinalium et Nationum*, ex decreto Concilii, electionis forma præscripta est, adjunctique Cardinalibus, hâc vice, « ad eligen- » dum Papam, sex Prælati de quâlibet natione, » quibus eadem Synodus auctoritatem tribuit eli- » gendi Romanum Pontificem ». Hæc sessione XL decreta sunt; quæ ad executionem XIV sessionis pertinent apertè. Quid ergo Cardinalium, aut etiam Hispanorum verba obstant, cùm res ipsa valuerit?

Quid quòd Schelstratus sua acta ipse corrumpit, falsoque asserit [1], Cardinales protestatos esse,

[1] *Diss. Ant. cap.* I, *art.* III, *p.* 53. *Vid. Diss. Antuerp. et Rom. loc. cit.*

« quòd decretum illud sessionis XIV haberent prò » invalido »? Id enim nullo loco in eâ, quam Schelstratus edidit, protestatione legitur. Neque usquam dicunt, se ad electionem Papæ, sine consensu Concilii processuros, quod sessione XIV erat vetitum; sed « rogant et exhortantur tantùm, quòd ad re» formationem taliter procedatur : quòd prætextu » illius negotium electionis non impediatur, aut diu » differatur [1] »; quod erat æquissimum, nec sessionis XIV decreto contrarium. Aliâ protestatione testantur, si Germani æqua postulata respuerent, dilatæ electionis incommoda in eos refundenda [2]; quod longè abest ab eo, ut electionem sine sacræ Synodi consensu celebrarent.

Jam ut ad Hispanos veniamus : primùm quidem tanta non est eorum protestatio, ut conciliarem auctoritatem infringat. Tum, ne id quidem dixerunt, se nullis teneri decretis ante adunationem factis : his enim verbis comprehenderent etiam fidei decreta contra Viclefum aliosque edita; quod est falsissimum. Ac profectò disertè de sessionis tantùm XIV decretis : « His, inquiunt, nos Hispanica » natio, etiamsi aliàs valida existerent, non liga» mur [3] »; quæ profectò decreta ad Concilii œconomiam ac regimen pertinebant; neque protestationem ultra ipsa verba protendi fas est; ac si Hispani negent se ligari iis, quæ meri regiminis ac variabilis disciplinæ essent, ideo aspernantur ea, quæ ad dogma ecclesiasticum pertinerent; cùm immota ea, communiaque omnibus esse oporteat.

[1] *Protest. Card. Act. et gest. pag.* 254. — [2] *Ibid. pag.* 255; *et in edit. Ant. p.* 6 *et seq.* — [3] *Edit. Ant. p.* 8; *Rom. p.* 259.

Quare Hispani, cùm hæc dicunt, haud magìs sessiones IV et V, quàm VIII et XV, aliasque cogitant, in quibus ecclesiasticum dogma firmatum est.

Quòd autem Schelstratus asserit, à reliquis nationibus Hispanorum dicta laudari et approbari; quippe quæ *protestationi sub suo nomine factæ inseri permiserint* (1), vanum est. Aliud enim est tolerare, aliud laudare, et approbare. Tolerarunt aliæ nationes Hispanos à pacificâ Synodo abhorrentes, ac pertinacissimo et apertè schismatico Benedicto adhærentes; non profectò laudarunt. Atque sicut cætera quæ Hispanorum gratiâ οἰκονομικῶς, non laudando et approbando, sed tolerando et indulgendo fecisse probavimus, eâdem indulgentiâ talia protestantes tolerant, patiunturque Germanos hoc quoque metu deterreri ab incœpto protrahendæ electionis; ne in ipso Concilio, inter Hispanos et reliquos novæ dissidiorum causæ sererentur. Neque tanti putant esse, negasse Hispanos sessionis XIV decretis se *ligari*, dummodo orbis reliquus, quod Hispani fatebantur, his ligari se intelligeret; denique protestatio non prohibuit quominus synodica definitio, etiam in eâ parte viguerit, Hispanis etiam assentientibus; cùm in sessione XL, communibus consiliis, ex sessionis XIV decreto, futuri Pontificis electionem ordinarent; nihilque omnino agit Schelstratus, quàm ut suo more nugas venditet, et protestationes decretis ac rebus gestis anteponat; quod est vanissimum.

(1) *Diss. Ant. cap.* I, *art.* III, *pag.* 53. *Diss.* II *cont. Maimb. c.* III, *p.* 124, 125.

CAPUT XXXVIII.

Postrema objectio Schelstrati, de sublato decimo-tertio reformationis articulo. Bulla Martini V, de non appellando ad Concilium, suum in locum remittitur.

Postremo loco Schelstratus objicit, decimum-tertium reformationis articulum : « *Propter quæ,* » *et quomodo Papa possit corrigi, et deponi,* vel à » nationibus non fuisse propositum post electionem » Pontificis, vel à Martino V, ut novum aliquid, » et hucusque inauditum fuisse rejectum (1) ». Itane inauditum, quo omnes scholæ Theologorum et Canonistarum à tot sæculis perstrepebant ? Sed tamen attendamus quid ex suis manuscriptis Schelstratus proferat. Contendit quippe ad hunc decimum-tertium articulum, hoc adscriptum esse : « Non vide- » tur, nec visum fuit in pluribus Nationibus circa » hoc aliquid novum statui, vel decerni (2) » : quæ verba, si intelligimus, non ipse Pontifex, hæc ut nova et inaudita, suâ auctoritate rejecit; sed *id pluribus Nationibus visum fuit.* Quid autem visum fuit ? hæc omitti penitus ? Minimè ; sed *circa hæc nihil novum statui, vel decerni;* quippe cùm, rem diligenter quærenti, sufficere intelligerent ea, quæ sacra Synodus, ex sessionibus IV et V in deponendo Joanne XXIII ac Benedicto XIII gesserit : cùm Joan-

(1) *Sess.* XL, *col.* 244. *Vid. Diss. Ant. cap.* III, *p.* 70. *Diss. cont. Maimb.* II, *cap.* III, *pag.* 176. — (2) *Act. et gest. Schels. ed. Rom.* *p.* 273.

nem deposuerit pro certo Pontifice ab ipsâ Synodo habitum; Benedictum verò ad mentem Hispanorum, qui eum pro certo haberent, nunquam eorum conscientiam placaturi, nisi ex decreto sessionum IV et V Pontificem quemlibet, atque adeo certum, Concilii œcumenici judicio subdidissent.

Sanè dissimulare nolumus assiduè inculcari à nostris censoribus Bullam Martini V, de non appellando à Papâ ad Concilium, quam in ipsâ Synodo Constantiensi, si Deo placet, editam affirmare audent. Sed nos eam Bullam aliasque in hunc sensum, ubi de his appellationibus agetur, commodiùs proferemus (1).

CAPUT XXXIX.

Confirmatio argumentorum pro auctoritate Constantiensis Concilii: multa in eamdem rem Martini V et Eugenii IV acta usque ad Basileense Concilium.

Jam ergo, Deo dante, expedita sunt omnia, quæ adversùs sacrosancti Concilii Constantiensis sessionumque IV et V auctoritatem congesserunt, à Joanne Turrecrematâ usque ad Emmanuelem Schelstratum nova gesta promentem.

Summa dictorum est : Constantiensem Synodum quâcumque ratione egisse ut schisma extingueretur, et ut fons schismatis corruptela morum per veram reformationem tolleretur. Animadvertit Synodus, et per eam ætatem cordatissimus quisque, ad eas

(1) *Inf. lib.* X, *cap.* XXIII *et seq. Vid. cap.* XXVII.

res valere hæc duo : consensionem primùm, si obtineri posset; sin minùs, Concilii auctoritatem summam atque indeclinabilem. Quæ sanè auctoritas, nisi valeret in Papam etiam certum, nec valeret in dubium, qui à suis certus et indubius haberetur. Id etiam reformatio per eamdem ætatem tam necessaria postulabat, ut à quovis, etiam à Papâ certo, summâ cum auctoritate extorqueri posset. His igitur procurandis, sacra Synodus jam inde ab initio firma fundamenta jecit, constitutâ Concilii adversùs quemcumque, etiam Papam contumacem, summâ et ineluctabili potestate.

Neque propterea omnia, pro potestate egit : auctoritatem œconomiâ et indulgentiâ temperavit : quâcumque ratione consensionem omnium exquisivit : id sibi reservavit, ut summam potestatem adversùs immedicabilem contumaciam exereret. Quæ quisquis expenderit, uno filo et Synodi mentem assequetur, et omnia argumenta solvet, et ex mirâ rerum gestorumque cohærentiâ divinam providentiam, Christique pro sponsâ suâ Ecclesiâ curam collaudabit.

Jam ut nostras probationes concludamus; age verò; omittamus Concilii œcumenici auctoritatem : fac ducentos Patres, omnes ferè Episcopos, aut Episcoporum Procuratores ex innumerabilibus provinciis convocatos, in his viginti Cardinales magni nominis; neque hos tantùm, sed omnes ferè religiosos Ordines, ferè omnes christiani orbis Universitates, ex Pisani anterioris Concilii auctoritate, et auctore Romano Pontifice, præsente Imperatore atque omnium penè Regum Legatis, de summis

Ecclesiæ rebus convenisse, exceptis tantùm iis, qui schismaticis et damnatis Pontificibus adhærerent : omnes in eamdem ivisse sententiam, quam edito decreto promulgarint; atque illud decretum nullâ unquam Ecclesiæ censurâ notatum fuisse; quis non revereatur? Fac totius orbis Episcopos accessisse, atque omnes unâ pace conjunctos, unâ fide, unâ charitate, nedum ulla extiterit suspectæ fidei significatio; quis damnare audeat, ac non suscipere consensionem totius orbis? Fac deinde ab eo cœtu, et ex eo cœtu electum Papam, qui, cum cæteris, hoc decretum Cardinalis condiderit, qui tanto loco positus nihil retractarit, Patresque decreti auctores complectatur; quis non id decretum, cùm et omnibus notum sit, et à nemine improbetur, imò ab omnibus supponatur, ut rerum gerendarum optimum fundamentum, intactum ac tutum manere judicet? Recurrit enim illud : *Error cui non resistitur approbatur* (1). Et in fidei quæstionibus maximè tenet illa sententia; præsertim ubi publicè error ille esset editus; ubi maximâ auctoritate; ubi Concilii quoque generalis et Spiritûs sancti nomine, iis certè qui loqui debeant, Pastoribus Ecclesiarum, Cardinalibus, Doctoribus, Papæ omnium capiti. Jam verò depromamus Concilii œcumenici sacrosanctum nomen et summi Pontificis Sedisque apostolicæ comprobationem et confirmationem, tot tantisque argumentis demonstratam; quis non indignetur, post trecentos ferè annos, illius decreti rejectam auctoritatem?

Certè non deerant, Martini etiam V temporibus,

(1) *Decr. dist.* LXXXIII, *cap.* Error.

qui Synodo Constantiensi, ut aliis Synodis contigerat, obtrectarent. Sed Martinus V apostolicâ eos auctoritate compressit, « qui scilicet vani capitis » ludibria, totius Constantiensis Synodi œcumenicæ » Patrum sapientiæ ac probitati anteferrent, acuerentque linguas contra hujusmodi Synodi de» creta (1) ». Hîc rogo, quis Episcoporum, quis Pontificum Romanorum, quis Catholicorum unquam, sine ullo discrimine Patrum Ariminensium sapientiam, probitatem, ac decreta laudarit, ac non priora proba à posterioribus impiis et nullis secernenda putarit? Itaque Bellarminus, Binius, alii recentiores, ac privati Theologi, qui Concilii Constantiensis posteriora duntaxat acta probant, illud Concilium partim approbatum, partim improbatum in ipso statim titulo profitentur. At non ita summi Pontifices, non ita Martinus V; sed Patres Constantienses, eorumque decreta laudat, nullo sessionum temporumque discrimine, quippe qui omnia inter se apta connexaque esse intelligeret; neque ignoraret, priores, quibus interfuisset, æquè ac posteriores, quibus electus esset, œcumenici Concilii nomine honestatas; neque valere Concilii œcumenici auctoritate electionem suam, nisi quæ huic certam ac necessariam muniissent viam, pari auctoritate constarent. Ac ne id semel fecisse videatur, eodem anno 1422, decrevit, ut Joannes Comes Armeniaci determinationi sacri Constantiensis generalis Concilii adhærere, illamque ut obedientiæ filius insequi cogeretur (2).

At anno 1423, cùm adesset tempus habendi, ex

(1) *Rain. an.* 1422, *n.* 13. — (2) *Ibid.*

Constantiensis decreti auctoritate, Papiensis Concilii, ad Othonem Archiepiscopum Trevirensem hæc scripsit (1) : « Si fortè civitas Papiensis, per sacrum » Constantiense Concilium pro loco hujus futuri » Concilii deputata, aliquo casu, quod Deus avertat, impediretur, non propterea à tam sacro » opere desisteremus ». Simul Academia Parisiensis, sacerque in eâ Theologorum cœtus, missis Oratoribus, Martinum adhortatur, ut illud Concilium Ticini indictum celebraret. Hos ergo Constantiensis Synodi studiosissimos, quibus maximè auctoribus sessionum IV et V decreta prodierant, *de eximio in Romanam Ecclesiam studio commendavit;* atque hæc rescripsit : « Non est dubitandum, quin plurimùm saluti profutura sit hæc sacra Synodus, » Deo auctore, de proximo celebranda, per sanctam superiorem Constantiensem Synodum instituta, ad ordinandam reformationem statûs ecclesiastici (2) ». Sic laudat absolutè Constantiensem sacram Synodum, nihil à prioribus posteriora secernens : sic probat reformationem in Constantiensi Synodo commendatam, quæ sacræ Synodo nunquam plena visa est, nisi in capite et in membris fieret.

Itaque Martinus, ut Constantiensi pareret Synodo, Ticinum Legatos misit, qui suo nomine sacro generali Concilio præsiderent (3). At, lue grassante, non id sibi tribuit, ut Concilium solvat, aut transferat : sed ipsa Synodus, decreto edito, Papâ deinde approbante, « civitatem Papiensem mutat,

(1) *Rain. an.* 1423, *n.* 1. — (2) *Ibid. n.* 2. — (3) *Ibid. n.* 3.

» et loco ipsius, civitatem Senarum pro continua-
» tione ejusdem sacri Concilii eligit, atque depu-
» tat [1] ». Quod hîc obiter notari velim, ad eluci-
dandas controversias Basileæ postea suborturas.

Sanè dissimulari non potest, quod ab omnibus scriptoribus est proditum, curiales, ut reformationem, ita etiam Synodos, quibus auctoribus fieret, exosas habuisse; atque ob id, apud pios, gravi famâ laborasse : quâ maculâ Martinus ipse non nihil aspersus sit. Itaque ad Synodos non satìs seriò congregatas cunctanter accedebant; Synodusque Senensis statim atque inchoata est, sese ipsa dissolvit. Id tamen ex Constantiensi disciplinâ institutoque gessit, ut 19 Februarii 1424, decretum ederet, in sessione primâ Basileensi recitatum : « quo decreto,
» pro loco futuri Concilii, juxta formam et teno-
» rem decreti Constantiensis, civitas Basileensis »,
unanimi Patrum sententiâ, nominatur [2].

Sequitur eodem anno Martini V Bulla, quæ dissolutionem Senensis Synodi ac designationem Basileensis civitatis, pro futuro Concilio, post septennium celebrando, *juxta determinationem sacræ Constantiensis Synodi*, à Senensibus Patribus, seu *majore eorum parte* factas, apostolicâ auctoritate confirmat [3]. Nihil quidem promptiùs confirmabant, quàm quòd se Synodi facilè dissolverent; sed interim ipsi haud levi infamiâ, nimiis corruptelis Ecclesiæ catholicæ disciplina laborabant.

Expleto septennio, tempus aderat, quo Basileæ ex decretis Constantiensibus et Senensibus, Martino

[1] *Vid. tom.* XII *Concil. col.* 366. — [2] *Ibid. col.* 378, *et* 463, 464. — [3] *Rain. an.* 1424, *n.* 5.

comprobante, generalis Synodus haberetur. Eam ergo Synodum ex capite *Frequens* Constantiensis Concilii, et ex Senensis decreti auctoritate, Pontifex convocavit; designatusque est Julianus Cæsarinus Cardinalis, vir hujus ævi et pietate et doctrinâ maximus, qui sacro conventui præsideret (1).

His gestis Martinus obiit, electusque est Gabriel Condulmerius, jam suprà nominatus, Gregorii XII sororis filius, atque Eugenii IV assumpto nomine in Petri Cathedrâ collocatus.

Is statim atque creatus est Pontifex, anno scilicet 1431, eumdem Julianum ab antecessore Legatum designatum, ejusque jussu cum Bohemis agentem, ac magna tractantem, misit ad Synodum. Pontificis mandata notanda sunt : « Ut expedito negotio » Bohemorum, cujus finis expectatur in brevi, tuos » gressus dirigas in Basileensem civitatem, et ibi.... » juxta tibi injuncta et ordinata in Concilio Con- » stantiensi, optimè provideas (2) ». Adeo sancta et inconcussa Synodi Constantiensis habebatur auctoritas, ex quâ tum omnia gererentur.

Hanc Julianus Bullam accepit, Basileam venit, atque Eugenii IV repetitis mandatis Synodum inchoavit die 19 Julii (*) anno eodem 1431; Concilii

(1) *Bull. Mart. V ad Card. Julian. inter act. Conc. Basil. sess.* 1, *tom.* XII, *col.* 468. — (2) *Ep. Eug. IV ad Card. Julian. ibid. col.* 470. *Vid. ap. Æn. Sylv. epist. Jul. ad Eug.*

(* Ut veritas historiæ servetur, observandum est, potestatem à Papâ factam fuisse Cardinali Juliano in Bohemiâ variis negotiis distento, deligendi eos quos ipse vellet, qui Concilio interim præsiderent, et eum elegisse *Joannem Polmar et Joannem de Ragusio, qui applicuerunt Basileæ* 19 *Julii*; et 23 ejusdem mensis Concilium

Constantiensis Eugenii nomine auctoritatem agnovit, decreta executus est. Sed nos res Basileæ gestas alio ex principio ordiemur. Hîc quidem observabimus, Constantiensis Synodi intactam et florentem manere auctoritatem; ut ejus profectò Synodi, quæ tetrum schisma extinxerit, Sedis apostolicæ majestatem schismate deformatam in integrum restituerit, et contra hæreticos asseruerit, fœdas hæreses profligarit, reformationem ecclesiasticæ disciplinæ et necessariam declararit, et ex parte delibarit, et ut postea fieret, nisi mens hominum læva obstitisset, certa fundamenta jecerit. Quæ cùm ad asserendam Synodi Constantiensis auctoritatem plenè sufficiant, tamen rerum subsequentium series, tot eam in rem acta, atque etiam ad sessionum IV et V decreta firmanda congeret, ut si quis de Synodi Constantiensis auctoritate dubitare possit, is profectò in meridianâ luce caligare ac cæcutire velle videatur.

inchoarunt. Julianus autem non venit Basileam ante mensem Octobris; et 14 Decembris primam sessionem celebravit. Re non satis perpensâ, scripsit is qui FLEURY Historiam Ecclesiasticam supplevit, eos quos Julianus delegaverat mense Maio Basileam venisse. Vid. tom. XII Conc. col. 459, 461. (*Edit. Paris.*)

LIBER

LIBER SEXTUS.

De Basileensi, aliisque secutis Synodis ac gestis, quibus Constantiensia decreta confirmentur.

CAPUT PRIMUM.

Duo dissidia Basileensia distinguntur : res in primo dissidio gestæ.

Nunc Concilii Basileensis, et Eugenii IV recensenda gesta. Duo quidem dissidia extitere inter Eugenium et Basileense Concilium : primo in dissidio vicit Synodus, tenuere Patres, ut auctore Pontifice decreta sua valerent : alterum immedicabile dissidium fuit : Eugenius, frustra renitente Synodo, in cathedrâ Petri mansit. Hîc constituendum tantis in dissidiis, tantoque animorum æstu, quid fixum inviolatumque steterit. Nos Constantiensia decreta et intacta et immota perstitisse, imò expressissimè confirmata, eoque, quem dicimus, sensu intellecta fuisse, ex actis docebimus.

Sessione I, Basileæ habitâ septimâ die Decembris anni 1431, Juliano præside, lecta sunt ea decreta, quibus Synodus iniretur, imprimis caput *Frequens* Concilii Constantiensis, Senensis Concilii decretum de Basileensi Concilio celebrando, Martini approbatio de eodem habita, Synodi convocatio, ac desi-

gnatio Juliani Cardinalis præsidis, ad eumdem Eugenii IV eâdem de re datæ litteræ. His lectis, à Synodo tot tantisque firmatâ præsidiis, decretum est : sacrum generale Concilium Basileæ stabilitum, canonicè esse fundatum, quò Prælati omnes accedere tenerentur (1).

Sessione II, 15 Februarii anno 1432, decretum est : « Sacram Basileensem Synodum, sacris Con-
» stantiensi et Senensi Conciliis generalibus decer-
» nentibus, et auctoritate apostolicâ interveniente,
» fuisse debitè legitimèque ac ritè initiatam (2) ».
Constantiensis Concilii sessionis V decreta repetita ea, quæ à Clero Gallicano laudata, atque à nobis sæpe relata sunt; nempe quòd omnes, etiam ipse Papa, Concilio subsit in causis fidei, schismatis, ac reformationis. Ea verò decreta gestis inseruntur; cùm nullum schisma esset, cùm Pontifex indubius, missis legatis, Synodo præsideret : quo fixum, non ad schismatis, sed ad omne tempus ea decreta pertinere, eoque sensu ab omnibus fuisse intellecta.

Eodem anno 1432, 29 Aprilis, sessione III, hæc legimus : perlatum ad sacrum Concilium, Eugenium, « ex sinistrâ informatione motum, dissolu-
» tionem ipsius Concilii attentasse (3) ». Nempe ab Eugenio edita erat Bulla, quâ Synodum prorogabat, Basileensem dissolvebat, novam Synodum Bononiam, elapso anno integro cum dimidio, atque iterum post decennium, *ex ordinatione Constan-*

(1) *Conc. Bas. sess.* I, *num.* III, IV, V, IX, X, XI : *tom.* XII, *col.* 462 *et seq.* — (2) *Ibid. sess.* II, *n.* II, *col.* 477. — (3) *Col.* 480. *Vid. Bull. Eug. in app. Conc. Basil. col.* 934 *et seq.*

tiensis Concilii, Avenionem convocabat. Hæc autem decreta, non statim perlata sunt ad Synodum; et qui temporum notas pontificiis Bullis et conciliaribus decretis adhibitas inter se contulerit, statim animadvertet, Basileensem Synodum vix inchoatam, jam ab Eugenio fuisse diremptam, et Juliani Cardinalis operâ factum, ut decreti promulgatio aliquantulum differretur.

Allatæ sunt dissolutionis causæ : *Clerus in Allemaniâ multipliciter diformatus* (1) : quâ causâ Synodus acceleranda potiùs quàm dissolvenda erat : *Clericorum in ipsâ urbe Basileensi trucidatio, exemplo Bohemorum :* quod erat Basileæ ignotum : *pericula ex bello inter Burgundum et Austriacum Ducem*, queis Patres minimè movebantur. Alia edit æquè vana, quorum Eugenium pudere videbatur; addebat enim postea causas occultas, suam valetudinem obtendebat; et quid non? Nempe volebat ipsè adesse Concilio Bononiæ celebrando : modò scilicet unius anni cum dimidio spatium lucraretur. Sic Eugenius Concilium cupiebat, aperto ludibrio. Ita Patres, ita Legatus Julianus, ita Christiani omnes, atque etiam, ut videbimus, ipse Eugenius judicavit. Cæterùm è re nostrâ est intelligere Eugenium IV nihil omnino conquestum de Constantiensibus sessionis v decretis, Basileæ sessione II repetitis; quippe cùm Constantiensia decreta ab omnibus inviolata sanctaque haberentur.

Et hoc ad elucidationem rerum pertinet, hanc quoque dissolvendæ Synodi causam fuisse allatam,

(1) *Conc. Bas. sess.* II, *col.* 480. *Vid. Bull. Eug. in app. Conc. Basil. col.* 934 *et seq.*

quòd Græci Ecclesiæ Romanæ conjungendi, Bononiensi Synodo adfuturi essent; quasi statim Basileæ non posset tot exoptata votis reformatio fieri; ac tum, si res posceret, nova Synodus convocari Bononiam. Sed Eugenio Græcis quoquo modo opus erat, ut consiliis suis aliquem colorem obtenderet.

Grave visum est Patribus reformationem elusam toties, et in longum ire spem orbis, Synodumque Basileensem duorum generalium Conciliorum, duorum Pontificum, ipsiusque adeo Eugenii IV auctoritate, tantâ solemnitate, tantâ orbis christiani expectatione inchoatam, in ipsis initiis ab ipso Eugenio repente dissolvi : obtendi bella, obtendi pericula, quæ Basileæ agentibus imminerent : hiemem etiam, morbos, alia incommoda exaggerari Romæ, quæ ipsi Basileæ nequidem cogitarent : tum novarum Synodorum injici spem, cùm interim jam convocata, jam felicibus auspiciis inchoata solveretur. Editum ergo à Synodo, sessione III, caput *Considerans*, quo decernit : « Præfatam dissolutio- » nem contra decreta Constantiensis Concilii », magno fidei periculo, magno populi christiani scandalo factam, « nullatenus fieri potuisse; quinimo » ipsâ minimè obsistente ad persecutionem eorum, » quæ laudabiliter sunt incœpta, esse cum sancti » Spiritûs gratiâ procedendum [1] ».

Illud diligenter annotandum, Basileenses Patres Concilii dissolutionem irritam declarasse, Constantiensibus decretis sessionis v nixos : iis enim niti se profitentur, eaque decreta iterum repetunt, suoque

[1] *Conc. Basil. sess.* II, *col.* 480.

decreto inserunt ; quod quàm ad rem nostram spectet, lector per sese intelligit, et sequentia demonstrabunt.

Hoc decreto edito, de dissolutione revocandâ, multa Pontificem, multa Cardinales monent; ad inchoata porrò pergunt (1).

Pridem omnes suspicabantur Martinum V et Eugenium IV abhorrere à Conciliis celebrandis, ac reformationis opus cunctanter et dissimulanter aggressos. Quare Patres ægrè ad Concilia veniebant, quæ Pontificibus invisa, ac statim re infectâ solvenda esse crederent. Et ipse Eugenius Juliano Cardinali succensebat, quòd res Concilii citiùs optato processissent. Cùm verò solvendi Concilii missa est facultas, Julianus pro eo ac debuit, ad Pontificem scripsit (2) : « In Concilio orbis christiani
» spem unicam esse repositam : fidei extrema immi-
» nere pericula, nec se facilè potuisse adduci, ut
» crederet, tantam rem à Pontifice dissimulanter
» aut negligenter actam; sibi quidem decretum,
» non exercere dissimulatoris officium, cùm de cor-
» rectione Cleri, præsertim in Germaniâ, nulla
» spes superesset, futurum ut in nos irruant laici
» more Hussistarum, hoc est, more ferarum, ac
» prægnantes hominum animos in immane aliquod
» facinus erupturos, atque instar sacrificii puta-
» turos, si spoliarent Clericos primævæ disciplinæ
» ac pietatis oblitos, aut etiam trucidarent ». Jam enim christianum orbem dira fata agebant, imò adversùs effrænas cupiditates divina ultio ac virga

(1) *Concil. Basil. sess.* 11, *col.* 481. — (2) *Vid. epist. Card. Jul. ad Eug. in Comm. Sylv. p.* 823, *edit. Pinssonii*, 1666.

vigilabat : postremò vitiorum tanta colluvies, et grassantes Viclefi, Hussi, Bohemorum hæreses, tetrum reformatorem portendebant, ac parturiebant Lutherum. De Græcis liberè respondebat Julianus : « absurdum videri, ut propter incertam » reductionem Græcorum, permitti debeat, quòd » Germania nunc et semper labatur in hæresim » Bohemorum ». Denique omnia egit, quasi jam instaret, et ob oculos versaretur infanda et horrenda illa discessio (*), quam postea vidimus. Alterâ epistolâ urgebat vehementiùs (1) ; Patribus videri dissolutionem ab Eugenio factam nullam et irritam fuisse ; in Concilio enim Constantiensi, sessione XXXIX, capite *Frequens*, signanter cautum, ut tempus Synodi abbreviari à Pontifice, non autem prorogari posset, ac multò minùs dissolvi incœpta jam Synodus ; tum illud definitum in sessione V, *cuilibet Concilio generali, etiam à Papâ,* morem geri oportere : cujus Concilii, si decreta vana essent et frustratoria, tum Pontificum electiones, et cætera quoque Concilia, totumque Ecclesiæ statum vacillare.

Hæc de Concilio Constantiensi dixit vir hujus ævi maximus, longèque doctissimus atque sanctissimus, et in Synodo Florentinâ, causæ catholicæ adversùs Græcos præcipuum firmamentum. Rainaldus multas in hunc ferè sensum, maximi Cardinalis profert epistolas (2), quas omnes referre nihil attinet, cùm summam teneamus.

(1) *Vid. epist. Card. Jul. ad Eug. in Comm. Sylv. pag.* 836. — (2) *Rain. tom* XVIII; *an.* 1431, 1432.

(*) Reformatorum.

Cæterùm ipse in Concilio perstitit, neque, revocatus licèt, ab officio præsidis destitit. Mansere in Concilio alii Cardinales : in his Dominicus Capranica vir maximus, Martino V primùm à secretis; rati omnes unà cum cæteris Patribus, gesta ab Eugenio ad Synodum dirimendam, cassa et irrita esse.

Sessione IV, Synodus Cardinales vocat : definit « quòd in eventum vacationis Sedis apostolicæ, hoc » sacro generali durante Concilio, electio Ponti- » ficis in loco Concilii, non alibi, celebretur; in » contrarium attentata, quâvis auctoritate, etiam » papali, nullius roboris ipso jure esse decernit (1) ». Id decretum pro rei gravitate sessione VII repetendum censuit (2).

Exinde contra Eugenium proceditur : sessionibus VIII et IX accusatur, citatur, ac demum sessione XII, capite quod incipit *Sancta catholica, nisi intra sexaginta dies,* Bullâ editâ, resipiscat, ab officio suspenditur, ut subversor Constantiensium decretorum sessionis V, et capitis *Frequens;* quæ decreta iterum atque iterum repetuntur, inculcantur, gestis inseruntur (3).

Ex his intelligitur, quo maximè fundamento Patres Basileenses Eugeniana decreta solverent. Nempe quòd Eugenius caput *Frequens* contempsisset, quod quidem ad reformationem pertineret, imò verò quo tota, prout tunc res erant, reformatio nitebatur. Quo canone contempto, Eugenius ipsa sessionis V fundamenta quatiebat. Hæc igitur Synodus Basileensis egit. At adversùs decreta Basileensia edit

(1) *Sess.* IV, *col.* 487. *Vid. sess.* III, *col.* 481. — (2) *Col.* 496. — (3) *Col.* 497 *et seq.* 508 *et seq.*

Eugenius Bullam *Inscrutabilis*, et Bullam *In arcano* (1) : atque hâc ultimâ Bullâ expressè reprobat Basileense decretum *Sancta catholica,* sessionis XII, quo ipse intra sexaginta dies resipiscere jubebatur.

Interea ad Synodum Basileensem Sigismundus Imperator accesserat, is qui in Constantiensi quoque Concilio tanta gesserat. Is ubi primùm intellexit Synodum ab Eugenio dissolutam, nihil commotus iis, quæ ad ipsum Eugenius eâ de re scripserat, palam Eugenio significat, se nihil adversùs Bohemos armis profecisse; « nec jam, inquit, aliqua sperantur remedia, quàm hoc sacrum Basileense » Concilium, quod Deus omnipotens hoc tempore » tribulationis ab alto concessit, et in quo omnis » virtus contra hanc pestem hæreticam, omnisque » salus et spes omnium consistit (2) ». Itaque profitetur se hanc Synodum omni ope tuendam suscepisse; in eamque Synodum sessione IX, 22 Januarii anni 1433, magnâ, ut par erat, Patrum gratulatione, exceptus est. Neque alia sentiebant alii orthodoxi Principes, præsertim Francorum Rex, sacrosanctæ Synodi defensor eximius.

Sessione XI, decernitur ut « Basileense Concilium » per neminem, etiam si papalis fuerit dignitatis, » sine consensu duarum partium Concilii, dissolvi, » aut de loco ad locum mutari possit (3) ». Sic Concilium suam in Pontificem potestatem, non modò explicabat decretis, sed etiam reipsâ exercebat.

Imperator ac Reges agebant cum Eugenio, ut dissolutionem revocaret. Cùm ergo, sessione XIII,

(1) *Vid. in sess.* XVI, *col.* 529 *et seq.* — (2) *Rain. an.* 1431, *n.* 26. — (3) *Num.* IV; *col.* 506.

Papæ contumacia accusata esset, instaretque terminus præfixus à Synodo, atque Imperator triginta dierum dilationem impetrasset, quibus elapsis contra Eugenium jure ageretur, nisi decretis Synodi satisfaceret (1); victus est Pontifex Synodi auctoritate, Principum precibus, Ecclesiæ periculo, gravique sui nominis infamiâ. Quare ex præscriptâ per ipsam Synodum, sessione XIV, adhæsionis formulâ, sessione XVI Concilio se adjunxit (2).

Quæ autem sessione XIV gesta sint, cùm his maximè causa nitatur, diligentiùs considerare oportet.

Prorogatur Eugenio terminus (*), eâ conditione, ut nisi satisfecerit, « pœnæ in decretis monitorii ac » prorogationis contentæ, eo ipso inflictæ sint et » esse intelligantur (3) ». Tum in ipsâ Synodo confecta Bulla, quam Eugenius ederet, et ad Synodum mitteret. Hujus initium : *Dudum sacrum :* summa verò hæc est.

Primùm : « Concilium à die inchoationis legitimè » continuatum fuisse et esse (4) ».

2. Dissolutionem ab Eugenio promulgatam, irritam et inanem.

3. Tres Bullas adversùs Concilium editas, nullas et irritas fuisse. Primam, *Inscrutabilis:* secundam, *In arcano,* suprà memoratas: tertiam, *Deus novit.*

4. Quæcumque à se contra Synodum ejusque membra, atque etiam in Cardinales Synodo adhærentes edicta essent, æquè nulla.

(1) *Tom.* XII, *col.* 515 *et seq.* — (2) *Col.* 523, 528 *et seq.* — (3) *Ibid. col.* 523. — (4) *Ibid. col.* 524.

(*) 90 dierum.

5. An ejus legitima citatio et defensio fuerit, stare se ipsius Synodi judicio.

Hæc si Eugenius faceret; tum, « si quid culpæ » commissum est, attentando dissolutionem, aut in » confectione et publicatione trium Bullarum, sa- » crum Concilium penitus abolet (1) ». Quæ omnia superioris adversùs inferiorem esse, omnes intelligunt.

Hæc tamen decreta sessionis XIV Basileensis expressè ab Eugenio approbata et confirmata esse, et apud omnes constat, et Rainaldus confitetur, et acta ipsa demonstrant (2). Nempe sessione XVI, allata Bulla Eugenii *Dudum sacrum :* in ea verba quæ Synodus præscripserat; quæ data 18 Kalend. Jan. 1433, Basileæ in sessione XVI legitur, publicatur, approbatur, gestis inseritur (3).

Sic tanto molimine ab Eugenio tentata ac decreta Synodi dissolutio, ab eodem Eugenio revocatur; declaraturque sanctam Synodum non modò continuandam; sed ipso reclamante licèt, verè ac legitimè continuatam fuisse : habitæque pro nullis tanto strepitu editæ, Bulla *Inscrutabilis,* ac Bulla *In arcano;* Bulla verò *Deus novit,* tametsi ab Eugenio respuatur ut falsa, neque unquam à se edita, ad cautelam tamen etiam ipsa revocatur.

Notatu dignissima Eugenii verba, quibus eas Bullas revocat. Declarat enim revocari à se eas, « ut, inquit (4), mentis nostræ integritas ac devotio, » quam ad universalem Ecclesiam, et sacrum ge- » nerale Concilium Basileense gerimus, omnibus

(1) *Tom.* XII, *col.* 525. — (2) *Rain. loc. cit. n.* 1, 4, 5 *et seq.* — (3) *Vid. col.* 528 *et seq.* — (4) *Ibid. col.* 529.

» constet evidenter ». Sic Basileense Concilium, in eoque repræsentatam universalem Ecclesiam, non tantùm honore, sed etiam devotione prosequitur, sibique anteponit : cujus quippe jussu, sua quoque decreta, totâ quantâ erant auctoritate prolata, antiquat et revocat.

His lectis, Synodus hanc tulit sententiam : « Sacra » Synodus decernit, Eugenium per has litteras » satisfecisse plenariè monitioni, citationi et requi- » sitioni sacri Concilii, prout in decreto in XIV ses- » sione promulgato, et in schedulâ in eodem de- » creto insertâ continetur [1] » : patetque omnino ex actis supremam Synodi œcumenicæ auctoritatem, etiam in ipsum Papam, eumque indubitatum, non modò à Synodo declaratam, sed etiam à Synodo exercitam ; atque ab eodem Papâ fuisse agnitam, edito quoque, quo nihil solemnius esse possit, diplomate, in œcumenicâ Synodo promulgato, ac Patrum sententiis roborato.

CAPUT II.

Ex antedictis Constantiensia dogmata confirmantur.

Nunc ex his quæ relata sunt, pro decretis Constantiensibus argumenta ducimus invicti roboris.

Primum. Eugenius noverat è sessionibus II, III, XII, Basileensibus, ante et post dissolutionem, Constantiensia decreta sessionis V repetita et constabilita esse, ut quæ vera certaque Concilii œcumenici ubi-

[1] *Vid. tom.* XII, *col.* 528.

que approbati decreta essent : atqui Concilio Basileensi ita prædicanti ac decernenti adhæret, et legitimè continuatum esse confirmat : ergo Constantiensia decreta valere intellexit, valere voluit, nedum suspecta, aut infirma, aut revocanda putaret.

Quòd si cum Turrecrematâ negaveris nota Eugenio fuisse, quæ publica essent ac publicè promulgata ; sic agimus : Decreta Constantiensia sessionis v, decretis Basileensibus adversùs Eugenium editis, ac decreto *Sancta catholica,* sessionis XII Basileensis, inserta erant ad verbum ; atqui decreta illa Basileensia Eugenio nota erant. Certè enim noverat, quæ judicatorio edicto damnaverat : damnaverat autem, ut vidimus, Bullâ *Inscrutabilis,* et Bullâ *In arcano,* quæcumque Basileæ post dissolutionem gesta essent ; et quidem speciatim ea, *quæ statuta de se, et contra se essent,* atque expressissimè decretum Basileense *Sancta catholica,* quo nullum erat ad inculcanda, repetenda, exequenda decreta Constantiensia validius. Igitur ea Basileæ approbata esse noverat, eorumque approbationem ipse ex certâ scientiâ approbabat.

Confirmatur : Bullâ *Inscrutabilis,* decreta Basileensia ita damnaverat, ut « quæ non ad reformatio- » nem, sed ad deformationem ; non ad unitatem, » sed ad scissuram Ecclesiæ ; non ad hæreses tollendas, » sed ad nutriendas spectare videantur [1] » : ergo Eugenio bene nota decreta, quibus tam perspicuas notas inureret ; ac proinde sunt sancta, ac censuris libera, cùm inustas à se notas ipse absterserit.

Quòd si ea quoque, quæ ex Constantiensibus

[1] *Sess.* XVI, *col.* 530.

decretis contra ipsum gesta essent, ab omni schismatis et hæreseos suspicione liberavit, et valere judicavit; quantò magìs decreta Constantiensia, quæ fundamenti loco ab ipsis Basileensibus posita, et decretis inserta esse vidimus?

Secundum Argumentum. Quæcumque à se in solvendo Concilio contra ipsius decreta Concilii gesta essent, ea Eugenius non modò revocavit, verùm etiam nulla fuisse declaravit; et Concilii acta, se quoque contradicente gesta, valuisse sanxit. Præterea quæstionem hanc, an adversùs Pontificem ab ipsâ Synodo decreta citatio, et Pontificis defensio legitima fuerit, judicio Synodi permittit, ejusque decreto se stare declarat. Ergo iterum atque iterum Constantiensia decreta, et Conciliorum supremam potestatem, etiam in objurgando et citando, et sub pœnis judicando summo Pontifice non modò approbando, sed etiam exequendo et obediendo firmat.

Tertium Argumentum. Decreta Constantiensia usque adeo ab omnibus firma habebantur, ut nec dissidii tempore, aut ipse Eugenius, aut ejus nomine quisquam improbare sit ausus.

Non ipse, qui, Bullâ *Inscrutabilis*, ea tantùm Basileensia irritasset, quæ *post dissolutionem* facta essent: non ergo quæ ante dissolutionem sessione II, ubi Constantiensia decreta repetita fuere: ergo, ipso quoque annuente, valebant.

Non ejus fautores, vel obsequentissimi, in Bullâ *Deus novit*(*), ubi hæc verba legimus: « Si Papa, » vel Legatus ejusdem nollet disponere aliqua, et

(*) Quam Eugenius falsò sub suo nomine editam fuisse dixit.

» contra Concilium affectaret, Papæ sententia,
» vel ejus Legati personam summi Pontificis repræ-
» sentantis, non Concilii voluntas sequenda foret,
» cùm super omnia Concilia habet potestatem Papa;
» nisi fortè quæ statuenda forent, catholicam fidem
» respicerent, vel, si non fierent, statum univer-
» salis Ecclesiæ principaliter perturbarent; quia
» tunc Concilii sententia esset potiùs attendenda[1] ».
Igitur qui Pontifici impensissimè favebant, in Ecclesiæ generalibus, ipsiusque adeo fidei negotiis, Concilii potestatem præstare fatebantur : ergo Constantiensia decreta quæ id statuerunt, probata omnibus, neque in maximis etiam controversiis, controversa unquam fuere.

Quartum Argumentum. Ex his quoque certum, Constantiensia decreta, non ad schismatis, aut ad dubii Pontificis tempus, à quoquam relata, cùm sub Eugenio IV indubitato Pontifice valere, et observanda esse, Basileenses Patres, et Eugenius IV, voluerint et intellexerint.

Quintum et ultimum Argumentum. Cùm Eugenius IV, Bullis quoque editis, et solemnissimo ritu, in Concilio scilicet generali promulgatis, Basileensia insertaque in eis, ac sæpe innovata decreta Constantiensia firmaret, ac supra se Concilii generalis potestatem extolleret, vel vera, vel falsa promebat. Si vera, stant planè Constantiensia decreta atque iis certa fides : stant adversùs indubitatum Pontificem : stat suprema Basileæ agnita et exercita in indubitatum Pontificem potestas. Sin falsa prompsit Eugenius, jam Pontifex non tantùm erraverit,

(1) *Vid sess.* XVI, *col.* 527.

verùm etiam errorem decreto firmaverit, eoque decreto, quo nullum ritu solemniori promulgari possit; quippe quod fuerit in œcumenicâ Synodo promulgatum, ac sententiâ Synodi roboratum. Sic, quidquid dixeris, Parisiensium nostrorum vicit sententia, atquæ omnino res nostræ utrinque in tuto sunt.

CAPUT III.

Confirmantur argumenta capitis præcedentis : insigne Eugenii IV ad universos fideles diploma refertur.

Id ut pateat clariùs, placet considerare quid ipse Eugenius dissolutione, ut quidem existimabat, vigente, quid postea edixerit. Nempe dissolutione nondum revocatâ hæc edixit, et id quidem *universis Christi fidelibus*, ne Eugenii ut privati doctoris scriptum esse respondeas. Nempe Eugenio objiciebatur à Basileensibus caput *Frequens*, à Martino Papâ approbatum : id caput dissolutioni obstare contendebant. Negat Eugenius eo se teneri : « Neque enim Martinus, inquit (1), suis successo-
» ribus potuit præjudicium generare, pari post
» ipsum, quinimo eâdem potestate functuris; et
» infertur (prout est secundùm omnia jura) in
» hâc parte Concilium inferius summo Pontifice,
» Papamque ipsis priorem nequeunt solvere vel li-
» gare. Sed nos, in his Concilio superiores, ipsum
» possumus pro libitu regulare ».

(1) *Bull.* Deus novit; *in sess.* XVI, *col.* 534, 535.

Pergit : « Nam hoc de jure notissimum est, quòd » possumus quæcumque statuta, decreta, declarata, » sive sancita per quoscumque prædecessores nostros, » vel per quæcumque Concilia, dummodo in ipsis » fidei fundamenta non existant, sive ex hoc univer- » salis Ecclesiæ bonum principaliter non turbetur, ut » Vicarius Christi, et irreprehensibiliter pro nostro » amovere et corripere libitu voluntatis, et contrà » sentire non esset longævum ab hæresi; velle ligare » manus Vicarii Jesu-Christi, et in terris Dei Legati, » sive ipsius gesta judicare, vel improbare, quod » sacrilegii crimen habet ».

Illud interim observari velim quo loco Eugenius adversùs generales Synodos tam magnificè se effert, eodem confiteri non ea à se posse convelli, quæ soluta, non modò fidem, sed etiam quæ universalis Ecclesiæ bonum principaliter perturbarent : quod cùm dictum esset in Bullâ *Deus novit,* quam Eugenius ut falsam abjecit, nunc præstat in vero sinceroque diplomate promulgari. Sed quæ in eo diplomate consequantur videamus.

Infert deinde multa in *acephalam Synodum;* atque ita concludit (1) : « Sacrilegum igitur à nobis » postulant, et hæreticum, ut declarare velimus » retroactis temporibus Basileæ continuò fuisse Con- » cilium, cùm post nostram dissolutionem sine » nostris præsidentibus, regulare non facerent Con- » cilium; quia eorum dicta, gesta et facta omnia, » contra divina jura pariter et humana, perperam » sunt confecta..... quæ adeo sunt minùs bene com- » posita, ut etiamsi ab habentibus potestatem pro-

(1) *Bull.* Deus novit; *in sess.* XVI, *col.* 536.

» mulgata

» mulgata fuissent, essent irritatione, annullatione » et revocatione dignissima ».

At hæc, Eugenio teste, *annullatione et revocatione dignissima*, firmavit Eugenius : hæc *ab hæresi non longæva* Eugenius sanxit : *hæc sacrilega et hæretica*, nempe *retroactis temporibus Basileæ fuisse Concilium*, Eugenius amplexus est, atque in œcumenicâ Synodo, Bullâ editâ, declaravit. Sic ille nos adjuvat, providitque Deus, ut qui pontificiam potestatem supra omnem modum extollere nitebatur, omnia sibi in Concilia quoque licere definiens *pro suæ libitu voluntatis*, is omnium maximè conciliari potestati se subderet, eamque dictis et factis superiorem agnosceret.

CAPUT IV.

Turrecrematæ et Rainaldi aliorumque suffugia.

Id argumentum, quanquam obvium, neque Bellarminus, neque Lupus, neque *Disquisitor* (*), neque auctor *Doctrinæ Lovaniensium*, neque ille, qui diligentissimus videri voluit, rerum quoque futilium investigator et collector anonymus, neque alii quique attigere. Unus Turrecremata videre visus est (1); sed qui ejus dicta exscribere solent, eos credo referre puduit quæ huic argumento ille responderit.

Primùm ergo Bullas, quibus Eugenius dissolutionem suam nullam esse judicavit, vi extortas fuisse

(1) *Vid. Turr. de Eccles. lib.* II, *cap.* c.

(*) Lovaniensis, nempe D. Dubois.

Turrecremata significat, idque à pluribus magnæ gravitatis viris dictum esse *in Curiâ*. Esto : dictum ab aulicis, sed nullis actis probatum, nullo scriptore proditum, et ab ipso Eugenio negatum, ut mox videbimus : neque ei rationi Turrecremata insistit, et nos contemnimus.

Sed enim Turrecremata Florentiæ hæc dicentem audivit ipsum Eugenium « in disputatione publicâ : » Nos quidem bene progressum Concilii approbavi- » mus volentes, non tamen approbamus ejus de- » creta ». Tunc ergo ejusmodi colloquiis dictisque, quorum penes te fides, evertenda aut etiam interpretanda putas, ea quæ synodicè gesta, decreta, judicata et approbata sunt? Audi tamen Pontificem: *approbavimus volentes;* non ergo extortæ Bullæ; atque illi viri graves, qui id in Curiâ dicerent, nugabantur.

At enim, inquiunt, urgebat Synodus, urgebat Imperator christianique Reges, totâque Ecclesiâ connitente, Eugenius metu schismatis Synodum frustra dissolutam fatebatur. Ita, inquit Pater Gonzalez (1), *ex Spondano* docente, Bullam revocatoriam ambiguis verbis esse conscriptam. Sic Ecclesiæ, sic Romano Pontifici consultum volunt, qui ab eo fatentur ambiguis verbis ludificatam Ecclesiam : nec tamen verum est. Verba relegantur : clara sunt : sua omnia irritat : conciliaria omnia valuisse declarat. Quidquid ergo Spondanus dixerit, actis conciliaribus, non posterioris ævi scriptis credimus. Quid autem? An metu schismatis facta, ad violentiam

(1) *Gonzal. Disp.* XIV, *sect.* III, *n.* 2, 8, *pag.* 695, 696: *ex Spond. an.* 1432, *n.* 2, 5; 1433, *n.* 27; 1438, *n.* 23.

refers? Addere debuisses per vim extorqueri quæ metu peccandi fiant. Cogebat Imperator, inquiunt : imò suadebat, urgebat, nihil tamen per vim. Quid si Synodo regiam manum secundùm canones imploranti, ne schisma fieret, ne hæreses atque corruptelæ gliscerent, auxilium præstitisset; eane vis esset, non autem æqua, legitimaque actio advocati ac protectoris Ecclesiæ?

Quid quòd Eugenius omnibus Bullis fatebatur non valere à Pontifice facta, quæ totam Ecclesiam perturbarent? Quid quod Duvallius, aliique confitentur Pontifici talia attestanti, vim inferri fas esse? Ergo qui vim comminiscuntur, omnia Ecclesiæ jura, atque etiam Eugenii decreta convellunt.

Quòd autem Turrecremata Cardinalis addit à Pontifice non approbata *decreta Basileensia, quæ nunquam vidisset, neque examinasset*, fallit aut fallitur. An ergo hæc decreta non satìs divulgata erant? An Pontifex non viderat, neque examinaverat, quæ in se facta ipse damnaverat? An verò valitura ea non intelligebat, post sententiam suam ab ipso revocatam? Denique an damnatis à se Basileensibus decretis, Constantiensia decreta inserta non legerat? Vana hæc et ludicra à tractationibus theologicis procul absint.

Urget : sed quod Eugenius decrevit Synodum Basileensem à se licèt dissolutam, tamen ritè et ordine continuatam fuisse, id non est referendum ad defectum potestatis, quasi Eugenius Synodum dissolvere non potuerit; sed quòd dissolutio non veris rationibus niteretur. Contrà, asserit Synodus, nec potuisse dissolvi, quòd eâ dissolutione subver-

teretur caput *Frequens*, quo reformatio nitebatur. At Eugenius hæc decreta synodica, à se licèt condemnata, valere voluit. Ergo et id probavit, Synodum à se nec dissolvi potuisse. Sed esto : sint vera quæ tu dicis. Ergo, te fatente, falsum illud jactatum ab Eugenio, potuisse à se dissolvi Synodum *pro suæ libitu voluntatis*, nullis licèt veris causis. Denique vel ex te duo habemus : primum, dissolvendi causas ad examen venire, atque illud examen pertinere ad Synodum ; non ipsam à Pontifice dissolutionem factam, statim ex se ipsâ stare : alterum, utcumque sit, vel renitente Pontifice certo, indubitato, nec hæretico, valere et stare semel inchoatam Synodum universalem.

At enim, inquit (1), aliud est progressum Concilii, aliud decreta probari. Sed qui decreta Synodi sciat, nec improbet, et editâ Bullâ Synodo adhæreat, quid aliud quàm approbat, aut Ecclesiam ludit; quantò magìs cùm ab ipso expressè damnata decreta synodica, ipso quoque auctore postea convalescunt; cùmque eas delet, quas impresserat notas ac censuras, uti jam diximus?

Asserit Turrecremata à Concilio petitam aliam approbationem, nec impetratam. Gratìs dicit, nullis actis probat, causæ suæ favet.

Denique hoc addit : « Non esset passura, in» quit, Sedes apostolica à Papâ confirmari talia » decreta, quæ ab evangelicâ veritate, et sancto» rum Patrum doctrinâ aliena videbantur ». Respondemus : Ergo Sedes apostolica Pontifici obstitisset : quantò magìs Ecclesia catholica adunata id

(1) *Turrecr. loc. cit. Vid. Gonzal. et alios pass.*

facere potuit? Prosequitur : « Neque per illam re-
» vocationem voluit Dominus Eugenius se et sua
» abnegare, quæ juxta Scripturas et sanctorum Pa-
» trum sententias apostolicæ Sedi divinitus sunt
» concessa, cùm hoc non posset facere; inter quæ
» est illud de dependentiâ Conciliorum à Papâ,
» non è converso ». Quid audio? Papa non id fa-
cere potuit, et tamen factum est : et ipse Pontifex
judicio Synodi stare se declaravit, et id ex præ-
scripto Synodi egit, et quæ de Conciliorum potes-
tate, Constantiæ primùm, deinde Basileæ, toties de-
finita erant, sibi licèt nota, non modò immota
reliquit, sed etiam inustas à se revocavit notas. Non
ergo Scripturis, non sanctis Patribus, non sanctæ
Sedi divinitus concessis privilegiis adversari intellexit.

Postremò cogitent dictum illud Eugenii sua de-
creta revocantis : « Ut nostræ mentis integritas et
» devotio, quam ad universalem Ecclesiam et sa-
» crum generale Concilium Basileense gerimus, om-
» nibus constet evidenter, quidquid per nos, aut
» nostro nomine contra hujus Concilii auctoritatem
» factum, seu attentatum, et assertum est, cassamus,
» irritamus [1] ». Quid illa *devotio* erga Basileense
generale Concilium, nisi gestorum in eo apertissima
comprobatio est? Ergo comprobavit quæcumque
Basileæ pro supremâ Conciliorum in Papam potes-
tate gesta, decreta, et ex Constantiensi Synodo re-
petita erant : nisi fortè schismatica improbata, atque
exosa, ipse quoque honore, imò etiam *devotione*
prosequitur.

Rainaldus objicit Eugenium, cùm hæc faceret,

[1] *Vid. in sess.* XVI, *col.* 529.

pacis studio, jure suo cessisse, idque ab ipso ad Imperatorem esse perscriptum [1]. Illud perscriptum quidem epistolâ privatâ; sed hujusmodi epistolis negamus jura contineri. Tu mihi id respice, quid synodicè gestum sit sessione XIV Concilii Basileensis. Non id à Pontifice postulatum, ut jure suo sponte decederet; sed ut perperam incœpta jussu Synodi omitteret, atque revocaret. Sessione XVI, Eugenius à Synodo admissus est, ut qui Synodi *monitioni* ac *citationi* satisfecisset, hoc est, procul dubio paruisset. Totam ipse causam in Synodi potestate esse professus est; sed jussus, ut vidimus; sed præscriptâ formulâ. Non ergo jure suo sponte decessit, qui ex lege in ipsum latâ egit.

Sic quæstio nostra iterum, nec tantùm Constantiæ, sed etiam Basileæ à Concilio œcumenico, Papâ approbante, judicata est. Quippe de superiori Papæ vel Concilii potestate agebatur : Synodum œcumenicam ritè inchoatam Papa dissolvit : decretum de dissolvendo Concilio à Papâ editum Synodus antiquavit : quæsitum, cujus superior sit potestas; at, Eugenio quoque judice, superior est Synodus, quæ ab Eugenio dissoluta, Eugenio renitente frustra, ac tandem obtemperante, stetit et valuit; quia ex dissolutione fidei periculum, Ecclesiæ scandalum, reformationis necessariæ mora. Quantò ergo magìs Synodus prævaleret, si, quod maximè quærimus, de fide, de schismate, aut de reformatione directè ageretur?

Notent nunc, damnent, improbent quæ tantis in dissidiis Sedes apostolica intacta esse voluit, imò

[1] *An.* 1434, *n.* 3.

apertissimè comprobavit : evertant quæ fundamenti loco magnâ consensione utrinque sunt posita ; suo certè pondere firma erunt, ad quæ quisquis impegerit, se potiùs quàm illâ confringet.

CAPUT V.

De secundo Basileensi dissidio : quid ab initio reconciliatæ gratiæ, usque ad secundi dissidii initium, à Synodo gestum sit per biennium.

Jam ex altero Basileensi dissidio haud minùs valida argumenta promemus. Verùm, ut intelligantur, rerum summa, ab ipso principio reconciliatæ cum Eugenio gratiæ, ex actis recensenda est : quâ in re mihi certum de ipso dissidio non ferre sententiam ; quippe quod ad rem nostram non pertinet. Neque par est hujus disputationis, satìs per se gravis, cursum, accersitis difficultatibus, impedire. Id agam, ut reseratis dissensionis causis, ipsâque quæstione inter Eugenium et Patres ex gestis constitutâ, canones Constantienses, quos tuemur, pro certis et immotis ab utrâque parte habitos esse appareat ; quod unum ad Gallicanam Declarationem pertinet.

Postquam igitur Eugenius, sessione XVI, Synodo satisfecit, ejus Legati, in his ille qui nunquam à Synodo aut officio præsidis recesserat, Julianus Cardinalis, admittuntur, et Synodo *incorporantur,* dato priùs sacramento, *nominibus propriis,* de defendendis decretis sessionis V Constantiensis Concilii

sæpe memoratis; atque ea decreta iterum gestis inseruntur, die Sabbati 24 Aprilis 1434 (1).

Postea decernitur, ut Legati jurisdictione coactivâ careant, utque ea quæ à sacrâ Synodo decreta fuerint, ipsi, aut, ipsis absentibus vel recusantibus, primus Prælatorum Synodi nomine concludat atque pronuntiet : quo sublato, nulla Concilii libertas, imò nullum Concilium; sed omnis ejus actio in Legatorum potestate esse videretur. Itaque hæc, præsente Imperatore, Legatis annuentibus, solemnissimo ritu confecta sunt, sessione XVII. Sessione XVIII, sessionis V Constantiensis decreta innovantur; atque in his omnibus, Augustinus Patricius, hujus ævi auctor diligens, Eugenianarum partium, nihil hîc turbæ refert, cùm accuratè soleat hujusmodi memorare casus (2).

Sessione XIX, multa de Græcis, et cum Græcis aguntur, Legatique Græci Imperatoris audiuntur, ejusque ac Patriarchæ leguntur scriptæ ad Synodum litteræ (3); atque inita cum ipsis, de suscipiendo itinere atque habendi Concilii modo, pacta firmantur; proponuntur à Græcis loca, quibus utriusque Ecclesiæ conventus habeatur; Patres legationem decernunt, quâ Græci inducantur, *ut in civitatem Basileensem velint assentire* : veriti ne, translationis specie, aliquid ab Eugenio novaretur. Hæc gesta 7 Septembris anno eodem 1434.

Sessione XX, de reformatione multa, eaque egregia decernuntur; continuatur reformatio (4). Ses-

(1) *Sess.* XVII, *col.* 539, 540. — (2) *Col.* 540, 541. *Vid. Patric. Hist. Bas. etc. cap.* XXXIX; *tom.* XII *Conc. col.* 1525. — (3) *Col.* 541. *Patric. loc. cit. cap.* XL *et seq.* — (4) *Col.* 549 *et seq.*

sione XXI, de divino Officio multa præclarè; sed quo Romana Curia maximè moveretur, vetitæ sunt Annatæ sub pœnis *adversùs simoniacos inflictis*, cum hâc clausulâ: « Et si, quod absit, Romanus Pon-
» tifex, qui præ cæteris universalium Conciliorum
» exequi et custodire canones debet, adversùs hanc
» sanctionem aliquid faciendo Ecclesiam scanda-
» lizet, generali Concilio deferatur [1] » : 9 Junii anno 1435. Quæ postea Ecclesiarum consensione mutata, hîc tamen necessariò memoramus ad gestorum seriem, non ad contendendi libidinem.

Memorat Augustinus Senensis, Archiepiscopum Tarentinum, et Episcopum Paduanum Legatos apostolicos, Pontificis nomine protestatos; Patres in sententiâ perstitisse; decretum à Juliano Cardinale Præside conclusum esse [2].

Anno 1436, 25 Martii, sessione XXIII, multa decernuntur [3], « de electione ac professione summi
» Pontificis, de numero et electione Cardinalium,
» de sacris electionibus celebrandis, de tollendis
» reservationibus, de Clementinâ litteris [*] »; quæ Sedem apostolicam maximè concernebant. Hæc Au-

[1] *Sess.* XXI, *col.* 552, 553. — [2] *Patric. loc. cit. cap.* XLIV, *col.* 1530, 1531. — [3] *Tom.* XII *Conc. col.* 557 *et seq.*

[*] In his litteris, *narrabatur aliquem dignitati aut beneficio renuntiasse, aut privatum esse;* et statim beneficium alteri dabatur. Cùm autem facile esset hujusmodi litteras impetrari à Curiâ Romanâ, hinc fiebat ut nonnunquam beneficii possessor, nihil minùs cogitans, de suo beneficio pelleretur. Jubet ergo Synodus ut *hujusmodi litteræ non præjudicent, nisi per testes aut alia legitima constiterit documenta,* possessorem ritè dejectum fuisse, *aut juri suo renuntiasse.* Nunc in desuetudinem abierunt istæ litteræ. (*Edit. Paris.*)

gustinus Senensis *in publicâ sessione, communi consensu, ritè decreta esse* confirmat (1).

Sequente mense Aprili, die 14 mensis, sessione XXIV, multa item de Græcis et cum Græcis acta. Legati Græci Imperatoris ac Patriarchæ, *totius Orientalis Ecclesiæ desiderium exponentes*, sacram Synodum excitant, *ad tam sancti operis prosecutionem;* illud imprimis « firmiter constan- » terque asserentes, unionem ipsam, nisi in Sy- » nodo universali, in quâ tam Ecclesia Occiden- » talis, quàm Orientalis conveniat, fieri nullatenus » posse (2) » : quo vel uno capite conciliaris auctoritatis summa necessitas, communi Occidentis Orientisque consensu stabilitur.

Hinc salvus-conductus Græcorum Imperatori ac Patriarchæ totius Orientalis Ecclesiæ Græcisque, sacri Concilii nomine est datus, concessaque à Synodo plenissima indulgentia, in favorem subsidii pro Græcis reducendis, eâ planè formâ, quâ similis indulgentia in Senensi Synodo, sub Martino V, Legatis præsidentibus atque assentientibus, Martino nihil repugnante, data erat (3).

Eodem anno, Nonis Maii, sessione XXV, decernitur de loco, quo in Græcorum gratiam Synodus cogeretur, et designata est certis conditionibus Avenionensis civitas (4). Hinc nova cum Eugenio jurgia, et Concilii Ferrariam translatio sequitur. Sic à sessione XVI, quâ Eugenius, primâ dissolutione revocatâ, Synodo conjunctus est, continuatæ per bien-

(1) *Patr. cap.* LI, *col.* 1535 *et seq.* — (2) *Tom.* XII, *col.* 567 *et seq.* — (3) *Ibid. col.* 568 *et seq.* 573 *et seq. Vid. Conc. Sen. ibid. col.* 368. — (4) *Ibid. col.* 578 *et seq.*

nium publicæ sessiones, tantisque de rebus decreta sunt edita. Nunc quid Eugenius egerit ex gestis recensendum.

CAPUT VI.

Quid per idem tempus ab Eugenio IV sit gestum.

Dum hæc Basileæ agebantur, misit Eugenius ad Synodum peculiares Legatos, qui de aliquot decretis quererentur, imprimis de Annatis, quod gravissimum videbatur; « peterentque à Synodo fieri pro» visionem Sedi apostolicæ [1] », hoc est, pecuniaria concedi subsidia. Cardinalis Julianus apostolicæ Sedis Legatus et Concilii præses, Concilii nomine respondit [2] : de Annatis, quòd à Synodo decretum fuerit, nihil in diminutionem Sedis apostolicæ factum : providisse Synodum juxta Apostoli sententiam [3], ut *ab omni specie mali* abstinerent : « à » Synodo faciendam provisionem apostolicæ Sedi » competentem », si Papa, qui omnium caput esset, ut ab ipsâ Synodo requisitus erat, canonum atque inchoatæ reformationis rationem habuerit. Quòd autem petebatur suspendi decretum, « nullâ » ratione decere, ut tam salubre decretum, con» formeque per omnia legi evangelicæ et sanctorum » Patrum institutis, suspendi aut irritari debeat [4] ».

Hæc igitur Synodi nomine responsa docent, invitatum Eugenium, ut eos canones admitteret, non

[1] *Append. Conc. Bas. cap.* XLII, *col.* 365. — [2] *Vid. resp. Jul. ibid. col.* 704 *et seq.* — [3] *I. Thess.* V, 22. — [4] *Resp. Jul. ibid. col.* 709.

eo tamen animo, quòd Patres putarint synodica decreta ab eo potuisse dissolvi. Quare alio quoque synodali responso declarant, vehementer mirari se, quòd Pontifex mansuetissimè requisitus ad duo tantùm capita responderit; nempe de electionibus atque Annatis. Ac de Annatis quidem, « decuisse » magìs suam Sanctitatem, decretum hoc liberè » observare, ac servari facere, juxta sanctorum » Patrum instituta, ac decretum sacri Concilii » Constantiensis, diffiniens, omnem hominem, » etiam papalis dignitatis, decretis et mandatis » Conciliorum generalium parere debere in his, quæ » pertinent ad fidem, extirpationem schismatis, ac » reformationem Ecclesiæ in capite et in mem- » bris [1] » : quibus declarabant sibi quidem inesse summam potestatem; cæterùm id agere, ut Eugenius non coactus, sed requisitus sponte assentiretur.

Quare his atque aliis commotus Eugenius, Legatos misit toto orbe terrarum, suo sacrique Collegii Cardinalium nomine, de Synodo conquesturos, cum commonitorio, sive secretis mandatis, quæ Rainaldus exscripsit ad annum 1436, Eugenii 6 [2]. Hæc occultè acta, quanquam procul absint à decreti publici auctoritate, eorum tamen summa capita decerpere est animus, quòd multum juvent ad intelligendas veras hujus dissidii causas.

Primùm ergo Eugenius queritur de sessione XVII, admissisque Legatis, sine jurisdictione coactivâ, atque eâ conditione, ut, iis recusantibus, nomine Synodi Prælati concluderent [3] : quæ Eugenii que-

[1] *Vid. Resp. Jul. col.* 710, 711. — [2] *Rain. an.* 1436, *n.* 2 *et seq.* — [3] *Ibid. n.* 3.

rela eò pertinebat, ut tota Synodus sub Legatorum potestate esset.

Hîc Eugenius refert, totam Synodum id ausam, *ut constitueret sibi præsidentem, et caput*, primæ nempe dissolutionis tempore : « quod, inquit, non » tam est erroneum, quàm periculosum, et piarum » aurium offensivum, necnon ab omni observatione » et doctrinâ sanctorum Patrum alienum ».

Atqui illud, *erroneum atque à doctrinâ Patrum alienum*, ipse Eugenius confirmavit, dum Synodum à se dissolutam malè, bene continuatam esse, edito diplomate definivit.

Pergit, innovasse Patres « duo decreta Constan- » tiensis Concilii, ad alios casus, quàm fuerat con- » stituentium intentio; per hoc denegantes Concilia » generalia habere potestatem ac robur à Vicario » Christi, et inferentes, quòd Romanus Pontifex » obedire teneretur decretis Concilii : quod est po- » testatem Christi Vicarii tollere, et in manibus » multitudinis ponere; quod est non tam erroneum, » quàm etiam ab omni doctrinâ Patrum totaliter » alienum ». Quo loco Concilii Constantiensis auctoritatem toto orbe constantem sollicitare non ausus, ejus decreta perperam à Basileensibus intellecta querebatur. Utcumque est, illud *erroneum, et à Patrum doctrinâ alienum*, Patres Basileenses pridem amplexi erant, ab ipsis nempe suæ congregationis initiis sessione II, ut vidimus. Id etiam sæpe dissolutionis tempore innovarant, inculcarant, sciente Eugenio, qui hæc nedum reprehenderet, ipsam quoque Synodum ritè inchoatam, ritè continuatam esse definiret, edito diplomate : ut profectò

pateat, quæsitas nunc ab illo clam eas conquerendi causas, quas ipse antea publicè, totâque Sedis apostolicæ auctoritate respuisset.

Addit, « fecisse decretum de Annatis auferendis, » quæ Annatæ invaluerint à tanto tempore (*), de » cujus contrario non est memoria (1) ». Id verò quale sit, docti sciunt, ac nos facilè omittimus; eamque rem, uti prædiximus, non contendendi studio, sed gesta recensendi necessitate referimus.

Queritur Eugenius vehementissimè de concessis à Synodo indulgentiis; et Julianum Cardinalem Legatum, honorificè tamen appellatum, graviter vituperat, quòd eâ in materiâ concluserit (2). Atqui jam diximus à Senensi Synodo concessas indulgentias, nemine prohibente, nemine conquerente. Neque omittit Eugenius *Bullam plumbeam* à Synodo factam (3) : quæ profectò indicant ab Eugenio querelarum causas undecumque conquisitas, atque exaggeratas fuisse.

Subdit Eugenius, Legatos Concilii præsidentes adversùs conciliaria decreta, « aliquando publicè,

(1) *Rain. an.* 1436, *n.* 4. — (2) *Ibid. n.* 6 *et* 12. — (3) *Ibid. n.* 8. *Vid. supr. cap. præc.*

(*) Hoc est à tempore Clementis V, qui decimo-quarto sæculo ab Anglis, duobus vel tribus annis, ac post eum Bonifacii IX, qui ab omnibus Ecclesiis, etiam tribus annis *Annatas* pendi jusserunt. Exinde Pontifices illas tanquam perpetuo jure partas exegerunt. Hoc est *tempus*, quod Eugenius vocat *tantum*. Certè quadraginta anni à Bonifacio IX nondum effluxerant. Vide librum Gallicum : *Traité des Annates*, editum an. 1718; et in tom. III, part. I, collectaneorum quibus titulus est : *Mémoires de littérature et d'histoire*, libellum D. Goujet, cui titulum fecit : *Relation de l'assemblée de la nation française à Constance*, *etc.* (Edit. Paris.)

» aliquando ad partem in Concilio, aliquando extra » Concilium, in eorum domibus, coram honestis » personis, prout meliùs et securiùs potuerunt, » sæpius protestatos, singulariter in decreto de An- » natis (1) » : de quibus nihil comperio in gestis aut in ullo publico monumento; imò decretum de Annatis, à Juliano Cardinale præside conclusum, ac vehementissimè nomine Synodi assertum esse constitit (2). Quòd autem significare videtur Eugenius, Legatos à Synodo vim aliquam metuisse; nullis est gestis, nullis historiis, nullo auctore proditum; imò constat ex gestis, Legatos honorificentissimè habitos.

Nec illud tacet Eugenius, *Concilium jam annis sex durare sine fructu* (*) : quòd ipsum Patres vehementissimè querebantur, ipsique Eugenio imputabant; qui Synodum sine causâ jam inde ab initio dissolverit; qui toto ferè triennio exagitaverit; qui nullam postea Curiæ reformationem pati posset.

Quantam autem reformationis curam gereret Eugenius, hæc Commonitorii verba ostendunt (3) : « Utile præterea foret, si ii Nuntii apostolici secum » portarent sub Bullâ ALIQUAM CURIÆ REFORMATIO- » NEM, quam Regibus et Principibus præsentarent : » hoc enim baculo adversarii nostri semper nos in- » vadunt et percutiunt, quia dicunt, multa in Ro- » manâ Curiâ fieri quæ egent magnâ reparatione,

(1) *Rain. an.* 1436, *n.* 12. — (2) *Vid. sup. loc. cit.* — (3) *Comm. Eug. apud Rainal. loc. cit. n.* 15.

(*) In memoriam revocet lector Eugenium, primi dissidii tempore, Juliano Cardinali succensuisse, quòd res Concilii citiùs optato processissent. Vid. sup. hoc lib. cap. 1. (*Edit. Paris.*)

» nec illa tamen corriguntur. Per hanc reformatio-
» nem, etiamsi usquequaque plena non foret, modò
» esset ALIQUA, eorum ora obstruerentur, qui con-
» tinuè lacerant et carpunt Romanæ Curiæ famam,
» nec haberent quid ultrà impingerent, redderen-
» turque tunc Reges et Principes meliùs ædificati,
» et proni magìs ad condescendendum petitionibus
» Domini nostri Papæ, et sacri Collegii, deterre-
» renturque qui auctoritatem apostolicæ Sedis suo
» hoc prætextu persequuntur ». En quam refor-
mationem vellent. Itaque Eugenius translatâ Sy-
nodo Ferrariam, ac deinde Florentiam, ne unum
quidem reformationis caput attigit, ut suo loco vi-
debimus.

Hæc qui legent, ne adversùs sacrosanctam potesta-
tem trahant, neque hominum peccata sedi imputent;
sed divina judicia contremiscant, totque reforma-
tiones impias, sequente sæculo ex inferis prodituras,
neglectæ reformationis ultrices cogitent.

Neque prætermittendæ artes, quibus Sigismun-
dum Imperatorem, Regem Francorum, aliosque
Principes delinirent : multa speciatim ad singulos
Principes, hæc generatim ad omnes : « Non esset
» etiam malum, quòd Nuntii, qui habebunt ire,
» habeant aliquas particularitates, etiam in foro
» conscientiæ, ut possent gratificari Regibus et
» Principibus ».

His artibus id impetrare nitebantur, ut Papa su-
pra omnia Concilia extolleretur, neque eorum ullis
legibus teneretur; sed leges omnes moderari, atque
etiam tollere pro arbitrio posset. Verùm hæc omnia
orbem concitatura, cùm palam edicere Eugenius
vereretur,

vereretur, occultis tractationibus promovebat. Nunc quid publicè sanxerit exponendum, postquam res in apertam erupit dissensionem.

CAPUT VII.

Dissidii causa ex gestis : quæstio proponitur, an Constantiensia decreta revocata in publicum.

Hactenus motus animorum varios; nunc ipsum controversiæ caput exponimus. De Græcis reducendis pridem, et cum Eugenio, et cum Synodo agebatur. Et Eugenius quidem rem strenuè promovebat : naves, pecuniam, omnia apparabat. Et quanquam subsidia hæc in Pontificis potiùs, quàm in Concilii manu erant; Græci tamen profitebantur, ad tantæ rei firmitudinem, Concilii auctoritatem esse necessariam. Locus ergo idoneus quærebatur, quem in locum Græci commodè convenirent. Basilea remotior, nec sine translatione Concilii res confici posse videbatur. Hinc motus. Nam et Patres Eugenium primâ jam dissolutione suspectum, novis experimentis permoti, reformationi obstare arbitrabantur; verebanturque, ne, translationis specie, iterum Synodus solveretur, aut in eum deduceretur locum, quò minùs liberè reformatio processura esset. Et aliunde Græcis Italia commodior erat, et Pontifex habendo conventui, cui ipse quoque necessariò adfuturus esset, Ferrariam, ut sibi Græcisque commodam destinabat. Patres in alia omnia ire; neque se Basileâ commovere velle; sed si Græci recusarent, præter

Basileam, Avenionem quoque, aut aliquam in Sabaudiâ urbem habendæ Synodo designabant; ubi ex propinquo præsidium à Gallis, qui et Synodo faverent, et reformationem urgerent. Neque Græci primùm à Sabaudiâ abhorrebant; sed interim per Eugenii Legatos de Italiâ viciniore pacti erant, resque cum eorum Imperatore transacta. Cæterùm Legati apostolici, Pontificis nomine, et Græcorum haberi rationem postulabant, et sumptus translationi necessarios offerebant. Quòd autem Patres obtendebant, Bohemos Basileam vocatos, prope diem adfuturos, iidem Legati, ut Bohemorum negotium Basileæ tractaretur, utque ibi reformatio, quoad Græci advenirent, ritè procederet, assentiebantur. Quæ cùm multis Patribus æqua viderentur, sessione XXV, in duas itum est sententias. Patrum pars maxima locum habendæ Synodi Avenionem designabant : pauciores cum Legatis decretum edidere, Synodi nomine, de ipsâ Synodo Florentiam vel Utinam transferendâ, sive in alium locum tutum, in anterioribus decretis comprehensum, summo Pontifici, et Græcis commodum; *dummodo in manu Concilii ponerentur* (1). Hoc decretum incipit : *Hæc sacrosancta Synodus;* statimque ab Eugenio, ut rectè et ordine, à saniore Concilii parte editum, confirmatur, promulgatâ Bullâ, quæ incipit : *Salvatoris* (2), 29 Maii 1437.

Exinde Eugenius translatam Synodum intellexit : Patres obstinatè niti, atque inficiari decretum, ut illegitimè, à paucioribus factum, atque in designandâ Avenione persistere, Græcis frustra claman-

(1) *Vid. hoc decret. part.* I. *Concil. Flor. tom.* XIII, *col.* 831, 832. — (2) *Bull. Eug. ibid. col.* 835 *et seq.*

tibus facinus indignum [1]; cùm ipse Imperator, ac totus Oriens patriam ultro relinquerent, Basileenses iis excipiendis, ne in vicinam quidem Italiam movere se velle, Avenionem anteferre; procul à Græcis dissitam, cujus nulla mentio in pactis facta esset. Hæc Græcorum Legati querebantur, ac palam Basileæ solemni contestatione editâ declararunt, non adventuros Græcos, [2], eorumque Imperatorem atque Patriarcham, nisi postquam in Italiam appulissent, et ad vicina loca habendæ Synodo deducerentur; totamque schismatis culpam in Latinos Latinamque Ecclesiam conferebant.

In hâc igitur rerum necessitudine Eugenius, de Concilio Ferrariam translato decretum edidit, continuato tamen Basileæ tantisper Concilio (*), ad peragendum Bohemorum negotium : cætera, quæ Basileæ agerentur, irrita declaravit. Hæc continentur Bullâ *Doctoris gentium* [3], 1 Octobris 1437; ac deinde Concilium ad diem octavam Januarii Ferrariam indicitur Bullâ *Pridem ex justis* [4], 1 Januarii ejusdem anni 1437 (**); nam annorum initia pro more, à Dominicâ Conceptione numerabant (***).

Interea dum Basileæ de loco Concilii certaretur, Græcus Imperator appulit Venetias. Hîc Julianus Cardinalis, hactenus Synodo addictissimus, Basileenses hortari, ut Græcis toties vocatis irent obviam, Legatos mitterent, ac perducerent, sanè Basileam, si possent: sin persuadere non possent, de loco Con-

(1) *Bull. Eug. tom.* XIII, *col.* 838. — (2) *Ibid. col.* 837. — (3) *Ibid. col.* 858 *et seq.* — (4) *Ibid. col.* 867, 868.

(*) Per dies triginta. — (**) Id est 1438. — (***) Octavo Kalendas Aprilis, seu 25 Martii.

cilii cum ipsis convenirent; pacem Ecclesiæ loco quocumque curarent (1). Nihil actum : Julianus abiit : Synodus sine Legatis mansit : Ludovicus Alamandus Cardinalis, Arelatensis Episcopus, conventui præfuit.

Secuta deinde illa omnibus nota, quæ nihil ad nos spectent : neque enim posteriora illa Basileensia Clerus Gallicanus unquam tutanda suscepit; sed Constantiensia, Basileensibus prioribus gestis, consentiente Pontifice, toties repetita. Hæc immota stare, ex Ferrariensi quoque et Florentino Conciliis, ex ipsius Eugenii et successorum decretis, cùm maximè damnarent Basileensia posteriora decreta, non conjecturis aut ratiocinatione dubiâ, sed actis comprobamus.

CAPUT VIII.

Ex actis ab Eugenio IV adversùs Basileenses, in Ferrariensi quoque seu Florentino Concilio editis, probatur priora Basileensia, quibus Constantiensia confirmantur, integrâ auctoritate esse.

Ne quem lateat, quid ex actis monumentisque ordine recensendis probatum velimus, hæc summa est : postremâ Basileensi contentione quæsitum id tantùm : an Pontifex eâ auctoritate fuisset, ut Synodum renitentem aliò transferre posset : cæterùm Constantiensia decreta sessionis v, atque his connexa priora Basileensia valuisse; neque quidquam ab Eugenio, (edicto sanè publico) commotum in iis, quibus se

(1) *Vid. Patr. cap.* LXIV; *tom.* XII *Conc. col.* 1549.

Synodus, ex decretis Constantiensibus, in fidei, schismatis, reformationisque negotio, Papæ anteponeret.

Primum ergo publicum monumentum illud sit, Decretalis *Salvatoris* (1), suprà memorata, quâ Eugenius IV decretum *Hæc sacrosancta Synodus*, sessionis Basileensis XXV, ut legitimi Concilii verum ac legitimum decretum firmat, ac Florentiam, vel Utinam, ex eodem decreto, futuræ Synodo habendæ designat. Ergo Basileensibus gestis ad XXV sessionem innititur, nedum ea edicto improbarit.

Secundo loco prodeat illud ipsum Eugenii, de Concilio Basileensi Ferrariam transferendo, decretum, quod incipit, *Doctoris gentium* (2), anno 1437, quo quidem decreto commemorat decretum *Hæc sacrosancta*, sessione XXV editum, quo ipsa translatio innitatur. Ad hæc de Basileensibus multa conquestus est, nihil verò de iis, quæ ad Constantiensia decreta spectarent. Non igitur ea sollicitari voluit.

Tertium sit decretum sessionis primæ habitæ Ferrariæ, anno 1438, ante adventum Græcorum, quo decreto statuitur, Synodum Ferrariensem Basileensis continuationem ac prosecutionem esse (3). Igitur adeo non improbat anteriora Basileensia decreta, ut iis innitatur et ea continuet.

Denique in medium adducimus Eugenii præsentis in Synodo Ferrariensi decretum, *sacro approbante Concilio*, editum, quo signanter declarat, gesta Concilii, *à die translationis*, nullius esse ro-

(1) *Tom.* XIII *Conc. col.* 835. *Vid. cap. præc.* — (2) *Ibid. col.* 858. — (3) *Ibid. col.* 880, 883.

boris (1). Ergo nec ipse Pontifex anteriora gesta rescissa esse voluit.

Cur autem Basileensia hæc posteriora rejiceret, hanc causam affert (2) : « Nos igitur attendentes ex-
» cessus eorum adeo notorios, ut non possint aliquâ
» tergiversatione celari, quòdque error, cui non
» resistitur, approbari videtur, et latum pandit
» delinquentibus iter is qui eorum conatibus non
» resistit », etc. Atqui haud minùs notoria erant, quæ pro Constantiensibus decretis Basileenses gesserant, ante dissolutionem quidem sessione II; post instauratam verò Synodum sessionibus maximè XVI et XVIII. Ergo si Eugenius improbanda ea esse censuisset, et tamen conticesceret, veritatem prodidisset. Conticuit autem; non ergo improbanda censuit. Ex his omnibus liquet Basileensibus gestis detractam auctoritatem, eis quidem præcisè, quæ post translationem facta sint; anterioribus verò minimè; atque ea non infracta, sed Ferrariæ continuata esse. Quare anteriora Basileensia decreta, quibus Constantiensia confirmantur, repugnante nemine, imò totâ Ecclesiâ iis decretis nixâ, plenâ auctoritate constant.

Quæres an igitur adhuc valeant Basileensia decreta sessionum XXI et XXIII, quibus de Annatis, deque electionibus, atque aliis disciplinam spectantibus, tot ac tanta statuta sunt.

Respondemus, quæ ad dogma ecclesiasticum pertinent, magno discrimine distinguenda ab iis quæ ad disciplinam. Hæc à Conciliis quoque œcumenicis facta, variis de causis, consentiente Ecclesiâ,

(1) *Bull.* Exposcit debitum : *ibid. col.* 896 *et seq.* — (2) *Ibid. col.* 898.

mutari possunt : illa immota et perpetua esse constat. Cùm ergo decreta, quibus Basileenses sessionis v acta Constantiensia repetunt et inculcant, ad dogma pertineant, neque ea unquam Eugenius edicto edito reprehenderit, imò ut œcumenicæ veræ ac legitimæ Synodi decreta agnoverit, non est cur de eorum auctoritate dubitemus.

Quid quòd in Synodo Florentinâ, auctore Eugenio, Constantiensia decreta expressè approbata sunt, flagrantibus dissidiis? Id verò demonstrabit sequens monumentum.

CAPUT IX.

Decretalis Moyses, *in Synodo Florentinâ edita, priora Basileensia et Constantiensia decreta firmat.*

Posteaquam Ferrariæ cum Græcis aliquot sunt habitæ sessiones, Eugenius Concilium, ipso Concilio approbante, Florentiam transtulit. Ibi celeberrima Eugenii Decretalis, *Moyses vir Dei, sacro* (Florentino) *approbante Concilio,* edita est; quâ quidem Decretali Eugenius iisdem insistens vestigiis, Basileensia posteriora convellit; ea scilicet, quæ post translationem facta sint, non autem antecedentia : tum etiam Basileensia illa posteriora sic improbat, ut firmet Constantiensia (1).

Præmittendum verò est à Concilio Basileensi, sessione xxxiii, tria hæc esse decreta : ut « veritas » de potestate Concilii generalis supra Papam, de-

(1) *Conc. Florent. post coll.* xiv; *Bull.* Decet. *Tom.* xiii, *col.* 1030. *Bull* Moyses, *part.* iii; *col.* 1186.

» clarata per Constantiense et hoc Basileense gene-
» ralia Concilia, sit veritas fidei catholicæ : ut ve-
» ritas hæc, quòd Papa Concilium generale, sine
» ejus consensu, nullatenus auctoritativè potest dis-
» solvere, aut ad aliud tempus prorogare, aut de
» loco ad locum transferre, sit fidei catholicæ : ut
» veritatibus his duabus pertinaciter repugnans, sit
» censendus hæreticus (1) ».

Hæ *tres veritates Concilii Basileensis* ferebantur : has verò fulciebant Constantiensibus decretis sessionis v, toties Basileæ repetitis; eaque decreta primâ illâ veritate apertissimis verbis iterum repetita. Quòd verò Eugenius Pontifex has propositiones negaret, sessione xxxiv, hæreticus declaratus et loco motus est, anno 1439 (2).

Adversùs decreta illa Basileensia sessionis xxxiii, Eugenius in Synodo Florentinâ edidit Decretalem *Moyses :* ubi bis terque repetitur Synodum Basileensem condemnandam, ejusque decreta esse irrita; sed ea, quæ à die translationis facta sint. Ergo cætera Basileæ, etiam post reconciliatam gratiam, per biennium acta, ut veræ, orthodoxæ, ac legitimè continuatæ Synodi acta habebantur. Atqui eo tempore Constantiensia decreta sessionis v innovata. Ergo decretum de eâ innovatione factum, nullâ est auctoritate rescissum, manetque integrum; ipsaque adeo Constantiensia decreta firma et inconcussa stant.

Id verò clariùs apparebit, si notas et qualificationes, quas vocant, tribus veritatibus Basileensibus adhibitas consideremus. Igitur tres illæ, quæ dice-

(1) *Conc. Bas. tom.* xii, *col.* 619. — (2) *Ibid. col.* 619, 620.

bantur Basileenses veritates, ipsi Decretali insertæ, atque his verbis damnatæ sunt [1] : « Ipsas proposi-
» tiones superiùs descriptas, juxta pravum ipsorum
» Basileensium intellectum, quem facta demonstrant,
» velut sacrosanctæ Scripturæ et sanctorum Patrum,
» et ipsius Constantiensis Concilii sensui contra-
» rium....., sacro approbante Concilio (Florentino
» scilicet) damnamus, reprobamus, damnatas et re-
» probatas nuntiamus. Datum Florentiæ in sessione
» publicâ synodali solemniter celebratâ anno 1439,
» pridie Nonas Septembris ».

Ubi sunt, qui nobis Concilium Florentinum objiciunt? Audiant in Concilio Florentino propositiones Basileensium non absolutè damnatas, sed *ad pravum eorum intellectum*. Quem autem intellectum? Nempe eum, *quem facta demonstrant;* id est quòd Synodum, nullâ causâ etiam maximâ, et ad pacem Ecclesiæ maximè faciente, transferri posse, idque ad fidem catholicam pertinere dicerent. Eo ergo tantùm respectu Basileenses propositiones damnat Eugenius. Quâ verò notâ afficit? Nempe damnat, ut quæ essent *contrariæ Scripturis, Patribus, et Concilii Constantiensis sensui.* En qualificatio, quâ ipsa vis decreti constet ex iis rebus repetita, quæ ipsæ in Ecclesiâ summæ sunt auctoritatis, Scripturâ, Patribus, Concilii Constantiensis dogmatibus. Qui enim Basileensia decreta Constantiensibus adversa damnat, is profectò Constantiensium investigandum sensum, auctoritatem verò certam et indubitatam esse definit. Quid verò certius, quàm id cui adversari certa damnatio est? Vel quid magìs ad Concilii auctoritatem

(1) *Vid. Decr.* Moyses *loc. cit. col.* 1190.

facit, quàm ejus decreta Scripturis et Patribus conjuncta proferri, ut certam fidei normam?

Et quidem Pontifex, de Basileensibus Synodum post translationem continuantibus, hæc præmiserat [1] : « In hoc perniciosissimi, dum suam mali» gnitatem sub veritatis fuco colorant, Constantiense » Concilium, in malum ac reprobum sensum, et à » sanâ doctrinâ penitus alienum pertrahunt; cæte» rorum schismaticorum et hæreticorum falsam doc» trinam sequentes, qui confictos errores, et impia » dogmata ex divinis Scripturis, et sanctis Patribus » perversè intellectis, semper sibi adstruere mo» liuntur ». Sunt ergo decreta Constantiensia profectò ea, non de quibus catholici dubitent, sed quæ hæretici et schismatici pervertant, ut sacram Scripturam, ut sanctos Patres : summo ergo honori ac venerationi habenda. Quæ porrò decreta, nisi ea quibus Basileenses usi erant, hoc est, sessionis v decreta? Sunt ergo ea decreta certa et immota, de quorum auctoritate, tot jam pontificiis et conciliaribus decretis apertè approbantibus, non nisi temerè, ne quid dicam gravius, dubitari possit.

At enim objiciunt [2] : « Hîc affirmat Eugenius » decreta Constantiensia, vigente schismate, per » unam ex tribus obedientiis, post recessum Joan» nis XXIII facta esse ». Verum; et rem, ut gesta est, narrat Eugenius. An ergo propterea Constantiensibus decretis detrahit auctoritatem, cùm Basileenses eorum decretorum auctoritate damnet? Esto Constantiensia decreta sessionis v Eugenius Pontifex

(1) *Vid. Decr.* Moyses *loc. cit. col.* 1189. — (2) *Doctr. Lovan. p.* 77.

obliquè, si ita placet, perstricta voluerit; næ tu iniquus sis, qui quod narrando obliquè et obiter dictum sit, ipsi decreto anteponas. Neque verò dixeris, laudari Constantiensia decreta, non ut certæ auctoritatis, sed ut quæ à Basileensibus allegata sint; disertè enim Pontifex pronuntiat ita perversa fuisse à Basileensibus decreta Constantiensia, eâ audaciâ, eo ritu, quo ab hæreticis et schismaticis Scriptura quoque et Patres soleant : planè eo sensu, quo Petrus doceat Pauli epistolas, ut et cæteras Scripturas, à pravis hominibus fuisse perversas (1), hoc est, eo modo quo corrumpi regula soleat : quo certè ad commendandam Constantiensium decretorum auctoritatem nihil dici potuit firmius.

Jam quod ad eorum sensum attinet, haud minùs finita res est Eugenii IV auctoritate et judicio. Nempe adversarii Constantiensium decretorum, sensum eum esse volunt, ut adversùs dubios tantùm Pontifices valeant. Atqui Eugenius, cùm et in primo et in secundo dissidio decreta Constantiensia assiduè objectarentur et inculcarentur, nunquam id respondit : imò verò id responsum in primo dissidio dictis factisque confutavit, cùm Basileenses Constantiensium decretorum auctoritate, adversùs ipsum quoque, indubitatum licèt Pontificem, usos, edito diplomate, agnovit orthodoxos; iisque insuper ut superioribus paruit. Quare nec in secundo dissidio, rebus exasperatis, ab illo fundamento recessit; ac Basileenses multa in se gravissima ex decretis Constantiensibus molientes, definivit ille quidem ab eorum decretorum sensu deflectere; non tamen ideo

(1) *II. Pet.* III, 16.

quòd ea decreta in Pontificem indubitatum verterent, sed quòd assererent et ad fidem catholicam pertinere dicerent, nullam omnino esse causam propter quam Synodus à Papâ transferri possit. Neque quidquam aliud in Basileensibus condemnavit, quàm quòd, tantâ licèt Græcorum reducendorum necessitate translati, continuassent Synodum : neque ulla synodica decreta irrita declaravit, nisi ea quæ post translationem facta essent. Quare ille est sensus, quem Constantiensibus decretis malè affingi definivit. Manent cætera, Eugenio quoque judice, immota ; nempe ut Constantiensia decreta summâ et indeclinabili auctoritate constent, utque extra schismatis tempus sub indubitato quoque Pontifice, suo nativoque sensu valeant, in fidei, in schismatis, in generalis reformationis casibus, quod unum Patres Gallicani, suâ Declaratione complexi, ab Eugenii quoque censuris se immunes præstiterunt ; neque enim translationis à Basileensibus spretæ quæstionem ullo modo attigerunt.

CAPUT X.

An decretum unionis Florentiæ editum, Constantiensia decreta antiquarit.

Jam perpendere nos oportet decretum unionis Florentiæ editum : illud scilicet, quo Latini Græcique conjuncti sunt. Hoc enim decreto Constantienses canones reprobatos Bellarminus asserit ; cujus dicta alii passim exscribunt (1). Decreti autem hæc

(1) *Bell. de Conc. lib.* 1, *c.* VII. *Doct. Lov. p.* 73. *Disq. init.*

verba sunt : « Diffinimus sanctam apostolicam
» Sedem in universum orbem tenere primatum,
» et ipsum Pontificem Romanum successorem esse
» beati Petri Principis Apostolorum , et verum
» Christi Vicarium, totiusque Ecclesiæ caput, et
» omnium Christianorum patrem ac doctorem exis-
» tere, et ipsi in beato Petro pascendi, regendi,
» ac gubernandi universalem Ecclesiam, à Domino
» nostro Jesu Christo plenam potestatem traditam
» esse, quemadmodum etiam in gestis œcumenico-
» rum Conciliorum, et in sacris Canonibus contine-
» tur (1) ». Ac paulò post : « Salvis privilegiis Patriar-
» charum, et juribus eorum. Datum Florentiæ 1439,
» pridie Nonas (hoc est 6) Julii ». Hæc sunt, qui-
bus Constantiensia decreta abrogata esse volunt;
quod est falsissimum.

1.° enim si Constantiensia displicebant; si ea ut
erronea, vel schismatica rejici oportebat, apertè
agendum; recitanda decreta quæ abrogarentur;
sessio v Constantiensis expressè revocanda, ne
ampliùs œcumenici Concilii nomine falleremur.
Quid enim verebantur? An Constantiensis Concilii
pro œcumenico habiti auctoritatem? Hanc autem
veramne an falsam judicabant : si veram; ergo inde-
clinabilem, neque ullo alio decreto labefactandam :
si falsam; eo rejiciendam apertiùs, quò tanto nomine
simplices animæ, imò verò docti quoque in errorem
inducerentur.

2.° Si doctrinam Constantiensis Synodi dam-
natam voluissent, saltem iis verbis facerent, quæ
plana et perspicua essent; neque in sensum Constan-

(1) *Conc. Flor. tom.* XIII, *col.* 510 *et seq.*

tiensi decreto congruum intelligi possent. Atqui decreti unionis verba in sensum Constantiensi decreto congruum intelligi posse, et ipsum Duvallium, antiquæ licèt Sorbonæ adversum, confitentem audivimus(1). Ergo Florentini Patres Constantiensem doctrinam nullatenus à se damnatam voluere.

3.° Verba decreti Florentini reverâ nil habent Constantiensi decreto contrarium. Nempe hæc verba objiciunt : « Papæ in beato Petro pascendi, regendi, » et gubernandi universalem Ecclesiam à Domino » plenam potestatem fuisse traditam ». Atqui hæc non indicant, eam potestatem ita esse datam, ut adunatæ quoque Ecclesiæ consensum unus vinceret : quod Patres Constantienses condemnabant. Ergo Florentini Patres Constantiensibus non repugnant.

4.° Sanè nemo negat Archiepiscopo subjici totam provinciam, ab eoque regi, sano quidem sensu, et certis legibus : nulla enim provinciæ pars, quæ non ipsi subsit. Quidni potiori jure summus Pontifex universam, quàcumque patet, gubernet Ecclesiam; cùm nulla pars Ecclesiæ sit, quæ non ei obediat? Patet ergo verus decreti Florentini sensus Constantiensi congruus. Eâ quippe mente Florentiæ dictum à Papâ regi *universalem Ecclesiam*, quâ mente Constantiæ, Martino quoque Papâ approbante, dictum, Ecclesiam Romanam ita esse supremam, *quatenus primatum habet super alias Ecclesias particulares*; non certè ita ut earum conjunctam vim et consensionem vincat.

5.° Ipsa Florentina Synodus disertis verbis Constantiensia decreta confirmavit, approbatâ scilicet

(1) *Vid. Diss. præv. n.* XIX.

ritè et synodicè Decretali *Moyses*. Ergo in decreto unionis eadem improbata noluit : neque quidquam est ineptius, quàm ut præcisè et speciatim dicta, generatim dictis rescindi possint.

6.° Quæro, an à Græcis quisquam postularit, ut omnibus Conciliis, in omnibus casibus, Pontificem Romanum superiorem esse necessariò crederent, eâque conditione tantùm Ecclesiæ Romanæ conjungerentur? Malè profectò et iniquè cum ipsis comparatum esset, à quibus graviora et difficiliora de primatu Pontificis, quàm à Latinis quoque peterentur. Erant in omnium manibus Alliacensis, Gersonis, Francisci Zabarellæ Cardinalis atque Archiepiscopi Florentini, sui ævi Canonistarum facilè principis, aliorumque libri, qui Romano Pontifici Synodum anteferrent. Nemo eos orthodoxos piosque esse negabat. Imò hanc sententiam doctissimi quique, et omnes passim Academiæ propugnabant. Quid autem absurdius aut iniquius quàm ut à Græcis interim Florentini Patres graviora postularent? Quis verò putet, Græcos id fuisse laturos?

7.° et ultimò, reverâ longè alia mens eorum fuit. Quo loco multi commemorant decreti unionis verba, quæ longè aliud præ se ferre videantur; nempe sic scriptum est : « Papæ in Petro datam plenam » potestatem regendi et gubernandi universalem » Ecclesiam » : non sanè simpliciter, ita ut Ecclesiam pro arbitrio regat; sed *quemadmodum etiam in gestis œcumenicorum Conciliorum, et in sacris Canonibus continetur;* sive, ut ex græco de verbo ad verbum verti potest, *secundùm eum modum, qui et in gestis œcumenicorum Conciliorum et in sacris*

Canonibus continetur, vel simpliciùs ac rotundiùs : *secundùm quod et in gestis œcumenicorum Conciliorum, et in sacris Canonibus continetur*. Unde etiam addunt : « salvis Patriarcharum privilegiis et juri» bus » : quæ omnia Patres apponi voluere, ne Ecclesia voluntate magìs, quàm canone regi videretur; neve plenæ potestatis specie jura omnia miscerentur. Neque id lædebat pontificiam potestatem, cùm ab ipso Ecclesiæ nascentis exordio, sacris canonibus obligari se, vel ipsa professa sit : quod suo loco asseremus [1].

CAPUT XI.

De vero sensu eorum verborum decreti unionis : QUEMADMODUM ETIAM IN GESTIS OECUMENICORUM CONCILIORUM CONTINETUR.

NEQUE equidem ignoro magnas moveri lites de his interpretationibus : prima, quæ sic vertit *quemadmodum etiam* : et altera, quæ sic *secundùm quod et in gestis*, etc. Neque minorem esse de ipso verborum sensu controversiam, cùm illimitatæ potestatis defensores asserant, postrema decreti Florentini verba proferri, non ad coercendam justis legibus pontificiam potestatem; sed tantùm ad demonstrandum *pascendi ac regendi potestatem plenam*, à Conciliis quoque generalibus, sacrisque canonibus fuisse agnitam. Quem sensum firmari contendunt primâ versione : *quemadmodum etiam* : hâc enim

[1] *Vid. pass. lib.* XI.

voce,

voce, *etiam* (*) hunc sensum maximè comprehendi (1). Nos verò hanc litem facilè componemus, si cum æquioribus disceptatoribus agere liceat.

Primò enim certum illud, congruere græco textui de verbo ad verbum postremam interpretationem : *secundùm quod*, vel, *secundùm eum modum*, καθ' ὃν τρόπον, *qui et in gestis Conciliorum œcumenicorum, et in sacris canonibus continetur.*

Secundò et illud certum, græca æquè ac latina, sacro approbante Concilio, Eugenii nomine esse edita; latinaque ab Eugenio et Latinis subscripta, hanc habere interpretationem : *Quemadmodum etiam*, etc. Id verò ex authentico Concilii Florentini constat, quod transmissum olim ad Burgundiæ Ducem Philippum II, eum qui *Bonus* dicebatur, nunc in nobili Bibliothecâ Colbertinâ (**), Eugenii ac Joannis (***) Imperatoris signis munitum asservatur.

Tertiò, neque illud in dubium ab æquis judicibus revocari potest, quin decreto Florentino, quo Græci Ecclesiæ conjungendi erant, Græcis maximè consulatur; adeoque si interpretationes conciliari non possent, eam maximè probari oportere, quam græca verba præferre videantur. Quid enim? An Græcos dicemus fuisse delusos? An subdolâ interpretatione

(1) *Vid. Pet. de Marc. de Concord. etc. lib.* III, *cap.* VIII, §. V.

(*) DE MARCA, loco citato contendit verbulum ETIAM *incuriâ amanuensium irrepsisse in his verbis :* QUEMADMODUM ET IN GESTIS CONCILIORUM, pro quibus illi scripserint : *Quemadmodum etiam in gestis, etc.* Sed vix potest credi hunc errorem optimos quosque hujus Synodi codices invasisse, et eum etiam authenticum, de quo BOSSUET mox est dicturus. (*Edit. Paris.*)

(**) Nunc est in Bibliothecâ Regiâ. — (***) Palæologi.

avocatos eos ab eo sensu, in quem græca ipsa ferrent? Absit hoc ab Ecclesiæ Latinæ candore ac majestate. Quare in eam potiùs iremus sententiam, quam græca verba postularent.

Sed quoniam certum erit rectè considerantibus, et græca et latina in eamdem facilè convenire sententiam, certam inimus viam, quâ liquidò demonstremus, postrema decreti verba eò fuisse prolata, ut plena potestas quam Florentini Patres Papæ asserebant, sacrorum Conciliorum et canonum auctoritate, non tantùm probaretur, sed etiam antiquis suisque coerceretur finibus. Id verò declaramus, non jam nudis verbis; sed, quod theologum maximè deceat, ipsâ verborum gestorumque serie.

Primùm enim, Græci nunquam intellexerunt Papæ inesse eam auctoritatem, quæ nullis legibus teneretur. Ecce enim Bessarion Metropolites Nicænus, unus Græcorum omnium Latinis æquissimus, conjunctionis mutuæ et ineundæ cupidissimus, et initæ retinentissimus, neque Romæ suspectus, propter egregia merita remque in Florentinâ Synodo bene gestam factus Cardinalis, ac sede Petri dignus habitus; cùm nostri in additione vocis, *Filioque*, Ecclesiæ Romanæ auctoritatem urgerent : « Scimus quidem, inquit [1], quæ sunt jura et prærogativæ Romanæ » Ecclesiæ; nihilominus scimus etiam prærogativæ » ejus quos terminos habeant ». Hæc jam inde à Synodi initio Græci profitebantur, sessione IX. Ipse etiam Eugenius, sessione XXV, hæc ad Græcos loquebatur [2] : « Conveniamus simul, fiatque Syno-

[1] *Tom.* XIII *Conc. sess.* IX *Concil. Flor. col.* 151. — [2] *Ibid. sess.* XXV, *col.* 387.

» dus : conficiat sacrum Sacerdos : jusjurandum de-
» mus Latini, pariter et Græci : proferatur liberè
» veritas per sacramentum ; et quòd pluribus vide-
» bitur, hoc amplectamur, et nos et vos : jusjuran-
» dum enim apud Christianos non fallitur ».

Non ergo ex suâ unius sententiâ rem decidi volebat, neque ita pascebat et docebat universalem Ecclesiam, ut adunatæ consensum vinci à se putaret, qui fidem quoque suam Patrum consensione firmari intelligebat.

Jam eâdem de re, eâdem sessione, quid Græci sentirent Bessarionem clarè exponentem audiamus. Habuit ille ad suos orationem dogmaticam, cujus hoc fundamentum : quoties necessitas ingruat, et hæresis aliqua exorta sit, « debere Ecclesiam Dei in
» unum congregatam, de rebus dubiis judicare, ac se-
» cundùm præcepta divinæ legis, et sanctorum Pa-
» trum, communi omnium consensu sententiam
» ferre [1] ». Tum addit, « communiter hæc agi, et
» quæ communia sunt, communi consensu terminari
» oportere » : ita enim egisse Synodos œcumenicas, primam, secundam, tertiam, et alias omnes.

Cùm verò inter se Græci deliberarent, Imperator sic infit : « Ego præsentem hanc Synodum genera-
» lem nullâ ex parte inferiorem judico aliis omnibus
» antehac celebratis [2] ». Ac postea : « Ego Imperator
» sequi debeo sententiam Synodi, majorisque illius
» partis, necnon defendere quod fuit sancitum à
» pluribus. Propterea dico, inquit, me hujus sacræ
» Synodi pluriumque ejus Patrum sequi senten-

[1] *Bess. Orat. dog. cap.* 1; *ibid. col.* 394. — [2] *Conc. Flor. sess.* xxv, *col.* 482, 483.

» tiam;.... tum quia ego censeo sanctam Ecclesiam
» in sacris dogmatibus nullo modo posse errare,
» communi ac synodicâ consideratione utentem :
» unus quippe, vel duo, vel tres, aut plures ex ho-
» minibus..... fieri potest ut errent; at universalem
» Dei Ecclesiam, de quâ Dominus dixit ad Petrum :
» *Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ec-*
» *siam meam, et portæ inferi non prævalebunt ad-*
» *versùs eam;* eam, inquam, Ecclesiam communiter
» errare omnino est impossibile : alioquin et sermo
» Salvatoris evanuit, et fides nostra debili funda-
» mento est nixa ». Hæc Græci audiunt, hæc pro-
bant. Non ergo ad Papam solum, sed ad universam
Ecclesiam provocabant, nostrisque omnino consen-
tanea prædicabant.

Jam, ne quid supersit dubii, operæ pretium erit
diligenter excutere quæ dixerint, cùm de privilegiis
Papæ speciatim ageretur, ac postrema hæc, de qui-
bus nunc agimus, decreti verba expenderentur.

Græci igitur sic loquuntur [1] : « Admisimus privi-
» legia Papæ, præterquam duo : ne convocet Syno-
» dum œcumenicam, sine Imperatore et Patriarchis,
» si conveniant; quòd si advocentur, nec veniant,
» ne impedimento sint, quominus Synodus fiat :
» alterum est, ut si quis putet se ab aliquo Patriar-
» charum pati injuriam, et veniat qui interposuit
» appellationem, ne Patriarchæ ipsi se sistant judi-
» candos; sed Papa mittat inquisitores ad Provincias
» κατὰ χώραν, et ibi in partibus τοπικῶς judicetur ».

Hîc Papa respondit se velle « omnia Ecclesiæ suæ
» privilegia; velleque ad se fieri appellationes; nec-

[1] *Conc. Flor. sess.* XXV, *col.* 503.

» non regere et pascere universam Ecclesiam, ut » ovium pastorem; et celebrare Synodum œcume- » nicam, cùm opus fuerit; et omnes Patriarchas » parere ejus voluntati ».

Hæc postulata Papæ, omnia ad absoluta imperia revocantis, Græci respuere; gestaque Synodi sic habent : « Imperator, his auditis, desperavit; nec » aliud respondit, nisi : Curate de nostrâ profec- » tione ». Adeo abhorrebant ab eo, ut Ecclesia non canone, sed voluntate regeretur. Ergo conventum est, « ut Papa regeret Dei Ecclesiam, salvis Patriar- » charum Orientis privilegiis et juribus » : quo fixum, valere canones, nec mero imperio regi Ecclesiam, Ecclesiisque sua jura canonico ordine fundata constare.

Cùm in eo jam essent, ut conscriberetur decretum unionis, de Papæ privilegiis sic erat scriptum : ut Papa illa habeat « juxta determinationem sacræ » Scripturæ et dicta Sanctorum » : obstitit his verbis Imperator : « An si quis, inquit (1), Sanctorum in » epistolâ honoret Papam, excipiet hoc pro privi- » legio? Ac Papæ significavit, ut aut hoc corrigeret, » aut de reditu ejus cogitaret; cogebatque apponi : » juxta TENOREM CANONUM; et non SECUNDUM DICTA » SANCTORUM ».

Jam nemo negaverit, quin tunc vel maximè quæreretur, non modò de constituendâ, sed etiam de regendâ suisque coercendâ finibus pontificiâ potestate; cùm Græci vererentur, ne ambiguâ formulâ privilegia Papæ in immensum tenderent.

Quare hîc omnis unionis spes rursus penè conci-

(1) *Conc. Flor. sess.* XXV, *col.* 506, 507.

dit; patetque omnino intellexisse Græcos, *regendam* quidem à Papâ *universam Ecclesiam*, sed *juxta canones;* non mero imperio et absolutâ voluntate.

Quæ cùm diu multumque agitata fuissent; atque Eugenius quidem vocem illam, *secundùm dicta Sanctorum*, vehementer urgeret, Græci vocis ambiguitate deterriti haud minore vehementiâ repugnarent; tandem conventum est, ut « Papa habeat » sua privilegia juxta canones et dicta Sanctorum, » sacramque Scripturam, et acta Synodorum [1] » : quæ collecta simul veram administrandæ Ecclesiæ formam exhibebant; patebatque à Synodo papalis potestatis, non solùm habendæ firmamentum, sed etiam exercendæ regulam fuisse præscriptam.

Hìc Eugenius, *dicta Sanctorum*, toties inculcata omisit, ut quæ jam ipsi quoque ambigua viderentur; convenitque utraque Ecclesia in hanc formam, ut Papæ quidem inesset à Christo tradita regendæ ac pascendæ Ecclesiæ potestas; sed « secùndùm eum » modum, qui, et gestis œcumenicorum Concilio» rum, et sacris canonibus continetur » : quæ quidem Gersoni, Alliacensi, nostrisque concinunt, magnâ animorum consensione docentibus, « in » Papâ agnoscendam plenitudinem potestatis; sed à » Conciliis sacrisque canonibus regulandam ». Hinc autem videre est, cur jam Eugenius hanc vocem, *dicta Sanctorum*, hìc omitti ipse vellet; quippe cùm haud satìs apta videretur regulandæ pontificiæ potestati, quæ canonibus quidem et Conciliis œcu-

[1] *Conc. Flor. sess.* XXV, *col.* 507.

menicis, non autem *dictis Sanctorum* generatim sumptis, parere soleat.

Hæc igitur è Florentini Concilii gestis expressa demonstrant, quantùm ab eo abfuerint Græci ut agnoscerent supremam illam infinitamque potestatem, quæ totam adunatam Ecclesiam supergrederetur : quantùm abfuerint Latini, ut eam à Græcis agnosci postularent; atque omnino consentire Florentina cum Constantiensibus, nedum ea abrogarent. Sic decet à catholicis conciliari quidem, non inter se committi et collidi Concilia, ne, quæ in Ecclesiâ summa est, nutet auctoritas.

Florentinum decretum ab Eugenio factum est, *sacrâ approbante Synodo;* sive, ut Græca habent, *Συναινούντων ἐν τῇ συνόδῳ τῶν σεβασμιῶν ἀδελφῶν* : *consentientibus in Synodo reverendissimis fratribus* (1), hoc est, ipsâ Synodo condecernente, sententiam cum ipso ferente, ac decretum suum ejus decreto addente. Neque aliter Græci intellexerunt, quàm, ut eos sæpe professos esse vidimus, decernendi vim ipsâ membrorum omnium consensione atque unitate constare; tuncque Ecclesiam errare non posse, *communi* scilicet *et synodicâ consideratione utentem*, ut suprà professos legimus.

(1) *Conc. Flor. Decr. union. col.* 509.

CAPUT XII.

An Constantiensibus decretis, et conciliari potestati noceat, quòd Ecclesiæ pars maxima, ac præsertim Galli, Eugenio Basileæ damnato ac deposito obedirent.

Hic quæstio exoritur, si Conciliis tanta inest auctoritas, cur ergo Basileensia postrema irrita fuere, atque Eugenius IV, à Synodo depositus, pro vero Pontifice, etiam à Gallis est habitus? In promptu responsio est; facta referimus; solutio ex factis.

Basileenses Patres multis videbantur duro nimis et obstinato animo neglexisse Græcorum salutem, et æquas conditiones respuisse. Ipsi etiam Græci Basileæ magnis clamoribus querebantur de Synodo, quæ tantæ rei gratiâ commovere se nollet; in easque angustias Pontifex conjici videbatur, ut omitteret Ecclesiæ conjunctionem, tantum opus, idque magno et æterno suo et Ecclesiæ Latinæ dedecore, nisi Synodum ipse transferret : quod tamen ne solus contra Synodi auctoritatem attentaret, memoratum illud de Florentiâ et Utino decretum Synodi prætendebat. His causa Pontificis nitebatur : neque, ut antea, vanæ ac frustratoriæ dirimendæ Synodi causæ ferebantur, sed conjunctio prætendebatur Ecclesiarum, jam præsentibus Græcis, et Synodum cum successore Petri celebrantibus. Cæterùm cùm eo loco res Eugenii essent, tamen tanta erat Synodi reverentia, ut Ferrariam pauci convenirent : non Patres, non Reges, non reliqui Principes orthodoxi : unus Burgundiæ Dux,

sessione demum XIII, anno ferè integro postquam Eugenius Ferrariæ cum Græcis agebat, missis Legatis Synodo se conjunxit (1). Et Episcopi ex Italiâ convenere ferè ad sexaginta, Abbates ad quadraginta, quos inter ex Galliâ Antistites quinque admodum, vel sex, ex Provinciâ ferè, quæ nondum Gallicano imperio parebat, et duo Hispani ; ex Germaniâ, ex Angliâ totoque Septentrionali tractu nullus. Hæ gentes cum Galliâ et Hispaniâ, omissis Florentinis, ipsoque Eugenio, Basileensibus adhærebant. Interim paulatim Basileâ dilabi Patres, postquam reformationis studium ac spes in jurgia abiisse visa : cujus rei culpam multi in Patres, multi in Eugenium, in utrosque plurimi conferebant. Ergo pauci exercere Synodi auctoritatem ; iique plerumque non Episcopi, sed Doctores theologicarum ac juris Facultatum, Presbyteri tantùm, imò interdum vix Clerici. Jamque viris maximis, neque Eugenianæ, neque Basileensium partes planè probabantur : « Cardinalis sancti Petri (*), viri sancti et » gravissimi sententia placebat, qui neque hos, » neque illos laudare solebat ». Hæc Æneas Sylvius (2).

In hunc locum redacti Basileenses, tamen in Eugenium cum Græcis et Armenis præclarè agentem, atque Orientales Ecclesias à tot sæculis scissas ad ovile revocantem, miris anathematibus, œcumenicæ

(1) *Conc. Flor. sess.* XIII, *col.* 207. — (2) *Æn. Sylv. epist.* XXV, *p.* 518, *edit. Bas.*

(*) Joannes Cervantes Hispanus, Hispalensis Archiepiscopus, ubi vidit Papam et Synodum dissidentes, in Hispaniam reversus est. Vid. Ciacon. (*Edit. Paris.*)

Synodi titulo, detonabant. At cùm eum etiam depondituri viderentur, sapientissimus quisque ab eâ sententiâ abhorrere; Legati Regum palam intercedere, novi schismatis metu; multi à Synodo discedere : inter eos etiam, qui Basileæ remanerent, graves dissensiones oriri. Prorsus tanto nomini, neque Conciliorum gravitas, neque ipsa cœtûs dignitas respondebat. Nihilo secius toties imminuta Synodus, neque sibi satìs consentiens, Eugenium mirâ confidentiâ deposuit; elegit Felicem olim Sabaudiæ Ducem, qui abdicato imperio, quæsitoque secessu, quietam magìs ac suavem, quàm solitariam vitam (*) agere videbatur.

Deponendi Eugenii causæ, translata et contempta Synodus; negatæque eæ, quas catholicas ferebant, Synodi veritates : *tum simoniacum, ac dilapidatorem bonorum Ecclesiæ* arguebant [1], jactatum potiùs in speciem, quàm probatum; imò nec quæsitum. Hîc iterum in studia scindi christiana respublica; pars hunc, pars illum colere, pars neutrum; et expectare quid copiosior ac certior Synodus declararet. Hanc sententiam Germani maximè sequebantur, cùm Basileensem Galli Synodum colerent, Florentinam respuerent, Constantiensia omnia con-

[1] *Conc. Bas. sess.* XXXIV, *col.* 620.

(*) Amedæus VIII, Sabaudiæ Dux, ideo pacificus et sui ævi dictus Salomon, quòd, dum vicini Principes armis inter se decertabant, ipse pacem cum omnibus coluerat, abdicato ducatu commissàque hujus curâ filiis suis, secessit, unà cum sex Magnatibus in locum *Ripalliæ*, ubi monasterium exstruxit, sibique et sodalibus palatium, cui nomen fecit *Eremum*. His Eremitis molliter viventibus amplæ erant et opportunæ ædes, lautæ epulæ, multum otium. Vid. Spond. an. 1434. Sylv. Comm. lib. VII. (*Edit. Paris.*)

firmarent; simul Pontificem Eugenium agnoscebant, depositionem non admittebant, quòd malorum Ecclesiæ recordati, schisma vererentur; neque multis satìs idonea causa visa esset, cur Eugenio tam pauci, iique inter se divisi, potestatem abrogassent, reclamantibus Legatis Principum : in cæteris Basileensia decreta, atque iis nixam Pragmaticam-sanctionem studiosissimè retinebant (1).

Id quidem Odoricus Rainaldus confitetur (2), ac probat ex Nicolao Clemangio Theologo Parisiensi, hujus ævi celeberrimo, gesta publica referente; sed nos ipsa gesta, ipsamque Pragmaticam-sanctionem legere ac referre præstat.

Ea edita est, Rege præsente, et in congregatione Ecclesiæ Gallicanæ apud Bituriges, 7.° Julii, anno 1438, atque à magnificâ Synodi Basileensis commendatione ducit initium (3).

Recipiuntur ergo ex eodem Basileensi Concilio, Concilii Constantiensis constitutiones, imprimis caput *Frequens;* tum ejusdem Concilii Constantiensis sessionis v Basileæ toties repetita decreta, adscribiturque sic : « Acceptavit et acceptat, prout jacent, » jam dictorum Prælatorum cæterorumque virorum » ecclesiasticorum, ipsam Ecclesiam (Gallicanam) » repræsentantium, congregatio sæpe dicta ». Tum Basileensia decreta memorantur, et *acceptantur,* præsertim illud de sacris electionibus. Adhibitæ quidem decretis Basileensibus aliquot *modificationes;* sed quàm illud fieret, illæsâ Concilii auctoritate,

(1) *Vid. Conc. Bitur. pro Pragm. ibid. col.* 1430. — (2) *Rain. an.* 1440, *n.* 4. — (3) *Tom.* XII *Conc. col.* 1429 *et seq. Vid. Pragm. in edit. Pinsonii, an.* 1666.

hæc verba demonstrant : « Demum conclusit præli-
» bata congregatio, ut decreta ipsa, de quibus visum
» est, quòd debeant simpliciter acceptari, ex nunc
» simpliciter acceptentur et executionem sortiantur,
» atque ex nunc effectui realiter mancipentur ; et
» similiter ea decreta circa quæ factæ fuerunt præ-
» notatæ modificationes, ex nunc cum ipsis modifi-
» cationibus acceptentur, prout etiam acceptantur,
» *sub spe scilicet quòd ipsæ modificationes per*
» *sacrum Concilium admittentur :* pro quo regii
» Oratores instabunt, vice regiâ, Ecclesiæ regni et
» Delphinatûs ».

Cùm hæc admitterent, tamen in agnoscendo Felice, Basileensibus non consentiebant, sed Eugenio obsequebantur. Id cur facerent, docet illa responsio Caroli VII, deprompta ex vetustissimo codice Victorino, quo hujus ævi acta referuntur (1) : « Pro-
» testatur Rex, quòd more prædecessorum suorum
» paratus est audire Ecclesiam ritè ac legitimè con-
» gregatam. Verùm quòd apud multos graves et
» probos non modica est dubitatio, an suspensio,
» privatio, et subsecuta electio facta Basileæ sit
» legitima, dubium etiam est, an illa congregatio
» ILLIS DIEBUS, quibus prædicta agitata et facta sunt,
» sufficienter repræsentaret universalem Ecclesiam,
» ad tantos et tam arduos actus ; Rex perstat et
» manet in obedientiâ Domini Eugenii, in quâ
» nunc stat : ubi verò Rex plenè et sufficienter de
» prædictis informatus fuerit, sive per œcumeni-
» cum, aut aliud generale Concilium, aut in con-
» gregatione Ecclesiæ suæ Gallicanæ extensiùs con-

(1) *Hist. Universit. an.* 1439, *tom.* v, *p.* 447.

» gregandæ, seu in conventione Principum, Rex
» compertâ veritate stabit cum eâ, et ei adhæ-
» rebit ».

Ergo Rex Gallicanaque Ecclesia de potestate Concilii generalis, in deponendo Papâ, minimè; de hoc tantùm Concilio, neque in omnibus, ambigebant; quòd licet pro generali haberetur in aliis, quibus consentiret Ecclesia; in deponendo Papâ, repugnantibus Regum Legatis, ac plerisque per orbem terrarum Ecclesiis, non satìs repræsentare videretur eam, quæ maximâ ex parte hujusmodi consiliis repugnaret, Ecclesiam. Ea causa dubitandi fuit; quæ dubitatio Germanos adduxit, ut neutri faverent: nostros, quod erat æquius, ut in possidentis obedientiâ persisterent, neque ex dubiâ condemnatione, certâ eum dejectione mulctarent.

CAPUT XIII.

Nobilissimas Universitates, propter Constantiensium canonum auctoritatem, Basileensi Synodo adhæsisse.

Interim nobilissimæ Academiæ toto orbe terrarum inclinabant in Synodum.

Anno 1438, cùm Bituricensis Conventus haberetur, Universitas Parisiensis Legatos misit, qui Conciliorum generalium, ac præsertim Constantiensis ac Basileensis auctoritatem tuerentur (1).

Anno 1439, jam deposito Eugenio et electo Felice, in codice Victorino optimo, hæ Universitates memorantur, quæ Basileensibus adhæserint : Pari-

(1) *Hist. Univers. loc. cit. pag* 444.

siensis, Viennensis, Erfordiensis, Coloniensis, et Cracoviensis (1).

Edita ergo est Doctoris Parisiensis, pro Synodo Basileensi, contra ejus translationem, ampla defensio, quâ sententia sacræ Facultatis totiusque Academiæ argumentis firmaretur. In hâc defensione hæc legimus (2) : « Nullus est alius inobliquabilis, » nisi Ecclesia, aut Concilium generale, habens » specialem Christi assistentiam, ex promissione » ejus; ergo nulli alii necesse est infallibiliter cre- » dere, nisi Ecclesiæ aut Concilio generali. Conci- » lium generale est regula inobliquabilis, ratione » assistentiæ Salvatoris, supremum tribunal in ter- » ris, ad quod in dubiis salutem humanam concer- » nentibus, haberi debet recursus; nec ad Christum » à generali Concilio legitimè congregato appellari » potest, cùm Spiritus sanctus eorum, quæ conci- » liariter aguntur, principalis auctor et definitor » existat ».

Tum Universitas Coloniensis à Theodorico Coloniensi Archiepiscopo requisita, edidit responsionem; illa verò responsio ab hâc propositione incipit (3) : « Ecclesia synodaliter congregata habet » supremam jurisdictionem in terris, cui omne » membrum Ecclesiæ, cujuscumque dignitatis fue- » rit, etiam papalis, obedire tenetur, quam nemo » sine ipsius Ecclesiæ synodalis conventu dissolvere » vel transferre potest ». Ex his cætera æstimari possunt.

Universitas Erfordiensis, Theodorico Archiepi-

(1) *Hist. Univers. loc. cit. pag.* 449. — (2) *Ibid. pag.* 450. — (3) *Ibid. p.* 460.

scopo Moguntinensi (*) simile responsum dedit, quo Basileense Concilium asserit; *neutralitatem* improbat (1); quòd Concilium sit supra Papam, ex Constantiensi decreto, etc.

Universitas Viennensis Concilio Basileensi ac Felici favet, et neutralitatem impugnat : quòd « si » duo, aut plures contenderint de papatu, est jus- » tum et licitum, si de jure eorum dubitatur, eis » usque ad futurum Concilium obedientiam subtra- » here. At in his, quæ fidei sunt, aut quæ schis- » matis extirpationem, aut morum reformationem » in capite et in membris Ecclesiæ respiciunt, nun- » quam licet christiano à sacro Concilio legitimè » congregato appellare (2) ».

Cracoviensis Universitas, editis litteris ad Uladislaum IV Poloniæ et Hungariæ Regem, decreta Basileensia adversùs Eugenium, et pro Felice firmat, his maximè conclusionibus : « 1.° Quòd unam Ec- » clesiam agnoscere oporteat. 2.° Quòd sicut unum » est caput principale Christus, ita unum est caput » universale Papa. 3.° Quòd quodlibet Concilium » generale in Spiritu sancto legitimè congregatum » repræsentat universalem Ecclesiam, et habet po- » testatem immediatè à Christo, idque Constan-

(1) *Hist. Univers. loc. cit. p.* 462. — (2) *Ibid. p.* 473, 474.

(*) Is Theodoricus SKHENCK discessit aliquâ ex parte ab Universitatis Erfordiensis sententiâ, et cum cæteris Germaniæ Principibus, viam hanc est secutus, quam vocabant *neutralitatis*. Patricius, in Historiâ Basileensi, cap. LXXXVIII et CXVII, col. 1567, 1590, narrat, Moguntiam bis convenisse nonnullos Germaniæ Principes et Episcopos, ibique statuisse à se approbanda esse decreta Basileensia, exceptis iis, quibus Eugenius exauctorabatur; et neutralitatem inter Eugenium et Felicem tenendam. (*Edit. Paris.*)

» tiensi Concilio fixum, ac probatione non egere.
» 4.° Potestas Ecclesiæ universalis, ac etiam cujus-
» libet Concilii generalis legitimè congregati ipsam
» repræsentantis, superior est potestate Papæ et
» quâlibet aliâ potestate in terris (1) ». Reliquæ ex
his facilè intelliguntur.

Ex his liquet, quòd etsi de aliquâ parte Basileensium gestorum fuerit dubitatum, non proinde Concilii universalis, aut Constantiensium decretorum auctoritatem in dubium fuisse revocatam; sed certam et inconcussam suoque immotam pondere constitisse. Id etiam sequentia gesta declarabunt.

CAPUT XIV.

Mors Eugenii IV: Nicolaus V succedit: pax composita, immotis decretis Constantiensibus: Concilii Basileensis antesignani, abdicato tantùm Felice, nullâ doctrinæ retractatione, pro orthodoxis habiti.

Dum hæc agebantur, Græcis ad unitatem redactis, eruditis Armenis, Jacobitarum atque Æthiopum acceptâ legatione, Eugenius Florentiâ Romam Concilium, *ipso Concilio approbante,* transtulit, ne deesset quod Basileensibus opponeret (2). Unâ vel alterâ sessione vix quidquam; de reformatione certè nihil actum (*). Interim Basileenses, extenuatis ac penè

(1) *Hist. Univers. loc. cit. pag.* 480 *et seq.* — (2) *Tom.* XIII *Conc. part.* III *Concil. Flor. col.* 1218, 1222 *et seq. Vid. ib. Patr. cap.* CXXIX, *col.* 1599, 1600.

(*) Nihil omnino; nisi quòd duas Bullas approbavit, quibus Eugenius Ecclesiæ gratulabatur de quibusdam Orientalibus Episcopis schismati ereptis. (*Edit. Paris.*)

nullis

nullis viribus, cum Felice suo Lausanam defluxere, vicinam civitatem : utrinque paucis cum Episcopis Synodus universalis agebatur, aut potiùs tanti nominis majestas ludibrio habebatur. Eugenius obiit, unione factâ, nobilis : utinam stabili, felix! Cæterùm id egisse quod in ipso esset, maximæ laudi fuit. Optabant viri boni, ut pari studio reformationi animum adjecisset. Aliis occupatus partem officii vel maximam prætermisit. Successit, anno 1447, Nicolaus V, antea Thomas (Sarzanus), sanctæ Sabinæ Cardinalis, vir optimus atque doctissimus; quodque inter omnes constabat, pacis amantissimus. Itaque anno sequente 1448, postquam à tempore electi Felicis annos ferè novem inter Papam et Synodum, dubiæ Ecclesiæ fluctuabant, facta pax, Caroli VII Francorum Regis præcipuâ operâ, his conditionibus, ut Felix papatui renuntiaret, ut Concilium Basileense sive Lausanense ordinaret, « maximè propter pacem Ecclesiæ, Nicolaum pro Pontifice habendum, statuendo et ordinando quod faciat et adimpleat, quæ summus Pontifex facere tenetur, mandaretque omnibus eidem Nicolao obediendum esse (1) » : ut Synodus deinde se ipsa dissolveret : ut à Nicolao Synodus generalis, neque revocanda, neque proroganda, neque impedienda, in Galliâ statim indiceretur; tanta apud omnes, etiam post Basileense dissidium, Conciliorum non modò necessitas, sed etiam majestas et auctoritas ferebatur : ut utrinque factæ gratiæ ratæ : utrinque irrogatæ pœnæ irritæ haberentur (2).

(1) *Tom.* XIII *Conc. part.* III *Concil. Flor.* Ad visum. etc. *col.* 1329. — (2) *Ibid. Vid. quoque col.* 1327.

Hæc igitur inter Oratores Nicolai Papæ, et Caroli VII Francorum Regis pacta atque conventa sunt, obsecundantibus Angliæ et Siciliæ Regibus, ac Ludovico Delphino. Thomas Corcellæus, insignis pietate ac doctrinâ theologus, et Concilii Basileensis Lausanensisque pars maxima, inter Oratores Caroli nominatur (1).

Electores Principes Carolo se *conformant*, suaque *avisamenta* proponunt, de irritandis utrinque pœnis. Hanc causam afferebant, « quòd catholica universalis Ecclesia diffusa per Orbem, et communitas » fidelium, ut plurimùm hujusmodi processus, sen» tentias, censuras, privationes et pœnas hinc inde » emanatas non recepit (2) ». Hæc docent, quo loco decreta pœnalia non modò Basileensia, sed etiam Eugeniana esse viderentur. Cavebant etiam ut Synodi Constantiensis auctoritas sacrosancta haberetur. « Instabit Dominus Rex Francorum, quòd » S. D. Nicolaus Papa V, Concilium Constantiense, » decretum *Frequens*, et alia ejus decreta, sicut » cætera Concilia catholicam militantem Ecclesiam » repræsentantia, ipsorum potestatem, honorem et » eminentiam, sicut et cæteri antecessores sui, sus» cipiet, amplectetur et venerabitur (3) ». Sic sancta habebatur omnium Constantiensium decretorum auctoritas : eorum verò maximè quæ ad eorum *eminentiam* pertinerent.

Ut hæc executioni darentur, primus Felix ex pacto edidit Bullam, quæ incipit, *Quas ob causas*, à Rainaldo relatam (4), cujus hæc est summa. 1.° Se ab

(1) *Tom.* XIII *Conc. part.* III *Concil. Flor. col.* 1333. — (2) *Ibid. col.* 1330. — (3) *Ibid. col.* 1332. — (4) *Rain. an.* 1449, *n.* 3, 4.

universali Synodo Basileensi ad apostolicum regimen evocatum obediisse, ut concussam tueretur generalium Conciliorum auctoritatem, memorem videlicet « Constantiensis Concilii nullâ unquam oblivione » delendæ definitionis; quod videlicet sancta Syno- » dus in Spiritu sancto legitimè congregata, etc. » prout ex Constantiensis Concilii sessione v sæpe recitata sunt : quam etiam veritatem Basileensis Synodus confirmasset, tota catholica *suscepisset ac practicasset* Ecclesia. Exinde permotum gravi schismatis malo, « post acerrimos continuosque labores, » quos solius veritatis manifestandæ, auctoritatis- » que sacrorum generalium Conciliorum conser- » vandæ gratiâ amplecti voluerit »; eò animum contulisse, ut pacem Ecclesiæ, quâcumque fieri posset ratione, procuraret : eâ causâ in sanctâ Synodo Lausanensi, universalem Ecclesiam repræsentante, ultro cessisse papatui; « sperantes, inquit, quòd in » futurum Reges et Principes, Prælati, et alii, auc- » toritati sacrorum Conciliorum assistent, eamque » tuebuntur et defendent; quòdque universalis Ec- » clesia, *pro cujus dignitate, supereminentiâ, et* » *auctoritate* totis viribus pugnavimus, nos apud cle- » mentiam primi et æterni Pastoris, nostræ hujus » pacificæ humilitatis contemplatu, suis devotis ju- » gibusque orationibus commendabit. Lausanæ 7 » Apr. 1449 ».

His conditionibus Felix, hâc fide editâ, in Lausanensi Concilio papatum deposuit. Paucis post diebus, Synodus his consentaneum decretum protulit, ab eodem Rainaldo relatum (1), cujus initium : *Multis*

(1) *Rain. an.* 1449, *n.* 5.

ab annis. Sic autem desinit : « Desiderantes, in-
» quiunt, de unico Pastore uni sanctæ catholicæ
» et apostolicæ Ecclesiæ providere, compluribus
» suadentibus et urgentibus causis, præsertim di-
» lectione dandæ unionis et pacis in personam
» dilectissimi filii Ecclesiæ Thomæ, in suâ obedien-
» tiâ Nicolai V nominati, nostra vota contulimus,
» sperantes ipsum ea facturum, quæ summus Pon-
» tifex facere tenetur : fidâ quoque relatione intel-
» ligentes, eamdem credere et tenere veritatem pro
» conservandâ sacrorum auctoritate Conciliorum
» in sacrosanctâ Synodo Constantiensi definitam
» et declaratam, ac in sacro Basileensi Concilio re-
» novatam, necnon à Prælatis, Regibus, et Prin-
» cipibus, Universitatibusque Orbis susceptam,
» prædicatam et dogmatizatam, videlicet quòd ge-
» neralis Synodus in Spiritu sancto legitimè con-
» gregata, etc. » prout in duobus Constantiensibus
decretis, sessione v, habentur. His positis, Nicolaum
pro Pontifice habendum decernunt, ipsique obediri
mandant : 19 Apr. 1449. Antecesserant (*) decreta
de irritatis pœnis, et confirmatis gratiis, prout
pactum erat.

Denique eadem Synodus Lausanensis alia duo
decreta, ab eodem Rainaldo descripta (1), edidit
25 Aprilis. Altero, Felicem creat ac nominat *Sabinensem Episcopum, ac per varias amplasque
provincias Sedis apostolicæ Legatum Vicariumque
perpetuum; primumque post Romanum Pontificem
locum* eidem attribuit, servatis aliquot pontificiæ

(1) *Rain. an.* 1449, *n.* 6.

(*) 16 April.

dignitatis insignibus. Altero, post pacem constitutam, Synodus seipsa dissolvit, ac dissolutam esse decernit.

Hæc agentes pro decretis Constantiensibus, hanc fidem professos Nicolaus V, tribus datis diplomatis, quæ incipiunt, *Ut pacis :* et, *Tanto nos :* et, *A pacis auctore :* non modò ut ab omni censurâ immunes, verùm etiam in suis suscepit honoribus : Felicem verò, sive Amedæum, eamdem fidem toto terrarum orbe testatum, pro Sabinensi Episcopo ac primo Cardinali Legatoque perpetuo habet et agnoscit, 21 Junii eodem anno 1449 [1].

Viderat autem Nicolaus memorata Felicis et Synodi Lausanensis de cessione et pace diplomata, quorum respectu Bullam *Ut pacis*, et Bullam *Tanto nos*, à se editas esse testatur; nihil ut sit clarius, quàm Felicem et Lausanenses, sessionis v Constantiensis decreta laudantes, ac supereminentem Concilii potestatem his asserentes, à Nicolao V fuisse susceptos.

Quid hîc mentis fuisse Nicolao putant? Nullamne, an suspectam, imò apostolicæ Sedi exosam habuisse sessionis v Constantiensis auctoritatem, qui Felicem ac Lausanenses eam ad cœlum usque, postremis etiam decretis extollentes, amplexus sit? An fortè existimabat, ab iis Constantienses canones ita laudari, ut, quod jam adversarii volunt, ad solum schismatis tempus revocarent? Atqui Basileenses iis canonibus adversùs Eugenium indubitatum Pontificem usos prædicabant. Quid ergo? Nicolaum in-

(1) *Tom.* XII *Conc. col.* 663; *tom.* XIII, *col.* 1347. *Vid. Rain. an.* 1449.

dulgentiâ usum adversùs eos, qui erroneam aut schismaticam doctrinam non modò profiterentur, sed etiam universæ Ecclesiæ commendarent? Apage insana prorsus deliria. Nihil ergo superest, nisi ut eos pro orthodoxis habuerit, idque tribus diplomatis uno die editis confirmarit.

Sic autem inter Papæ Regisque Oratores pactum erat; ut hæc tria diplomata « de cassatione proces- » suum, de confirmatione gestorum, et de restitutione » privatorum, secundùm minutas ab ipsis Oratoribus » concordatas », à Nicolao ederentur, et Felici traderentur (1): quæ Oratorum testificatione in Conciliorum voluminibus edita constant.

Refert quidem Rainaldus (2), ex Jannutio Manetto (*), Amedæum *perfidiæ suæ errorem recognovisse*, quem *confitentem ac pœnitentem* Nicolaus sponte Cardinalem creaverit; at nos historicis, partium studio quæ libuere scribentibus, adversùs gestorum fidem ac Nicolai diplomata, non credimus. Cæterùm in gestis ac Bullis nihil retractationis aut pœnitentiæ reperimus; imò ultima Felicis gesta ac Synodi Lausanensis, omnia præclarè ab iis atque à Basileensibus gesta; nec nisi pacis studio antiquanda confirmant. Utrinque solutæ pœnæ; utrinque confirmatæ gratiæ: de pœnis id notatu dignum, quæcumque à quocumque, etiam ab Eugenio in Felicem ac Basileensem sive Lausanensem Synodum *emanassent*, eas à Nicolao nullas et irritas declaratas; « atque etiam de registris Eugenii, Nico-

(1) *Tom.* XIII *Conc. col.* 1333. — (2) *Rain. loc. cit. n.* 6.

(*) Florentino in vitâ Nicol. V.

» laique ipsius, et locis aliis abolitas atque de-
» letas [1] ».

Omnes ergo utrinque pro orthodoxis habiti, quique pro translatione, quique adversùs translationem egissent. Retractationes fingunt [2], quas nec ipsi probant, et acta respuunt. Joannes Segobiensis Hispanus, Thomas Corcellæus Gallus, alii innumerabiles, sanctitate ac doctrinâ conspicui, Basileensi Synodo ad finem usque conjuncti, in pace Ecclesiæ obierunt; famâ integrâ ac virtutum omnium, imprimis verò modestiæ et contemptarum dignitatum (*) laude floruerunt. Ludovicus verò Alamandus Cardinalis, Arelatensis Archiepiscopus, quo duce ac Præside depositus Eugenius, Felix electus, continuata Synodus et ad extremum usque perducta est; ille, inquam, abdicato tantùm schismate, circa doctrinam verò retractatione nullâ, imò gestis in Lausanensi sessione ultimâ confirmatis, pristinæ dignitati restitutus, in suâ Ecclesiâ vixit. Obiit clarus miraculis, pro beato colitur, Clemente VII Pontifice, ut jam memoravimus [3], edicente. Nulli imputatus error, nulli schismaticus animus, omnes bono animo, bonâ fide adversùs translationem egisse constabat, dum reformationi student, ejusque promovendæ spem in Conciliorum invictâ stabilitate repositam putant.

[1] *Bull.* Tanto nos. *tom.* XIII, *col.* 1349. — [2] *Rain. loc. cit. n.* 8. — [3] *Vid. Diss. præv. num.* XLIV; *et lib.* V, *cap.* V.

(*) Corcellæus à Felice Cardinalis factus, hanc ultro dignitatem abdicavit. (*Edit. Paris.*)

CAPUT XV.

Quæstio de translatione, qualis habita in Basileensi et secutis Synodis : de Constantiensibus decretis nullum superesse dubium : Joannis de Paradiso Carthusiani locus de rebus Basileensibus.

Quin ipsa quæstio, quâ potestate Concilium transferatur, rectè consideranti pendere adhuc et in medio relicta videbitur. Sanè translatio Basileensis tria habebat insignia propter quæ probaretur : primum, causa transferendi gravis ac necessaria propter Græcos : alterum, non modò Legatorum, verùm etiam Præsulum ingens discessio : tertium denique, consecutum schisma, deposito Eugenio atque electo Felice præter optimorum virorum sententiam. Hæc igitur particulares causæ translationem et faciendam suadebant, et factam tuebantur. Et tamen à Felice, à Lausanensibus nihil, præter abdicatum schisma ; circa transferendi Concilii potestatem, nihil retractationis exigitur. Quin ipse Eugenius translationi decretum, ut vidimus (1), Basileense prætendit : cæterùm Ferrariensem Synodum, Florentiam; Florentinam, Lateranum ; sed ubique, Concilio approbante, transtulit (2).

De translato Ferrariâ Florentiam Concilio memorabile illud, quod legimus in actis (3) : eâ translatione propositâ respondisse Græcos : « Nos vellemus

(1) *Vid. sup. hoc lib. cap.* XII. — (2) *Bull. Eug.* Decet; *tom.* XIII *Conc. col.* 1030; *et Hist. Patr. cap.* CXXIX; *col.* 1599. — (3) *Conc. Flor. sess.* XV, *col.* 214, 218, 219.

» Ferrariâ non excedere, quandoquidem in eâ sta-
» tutum est, non alibi Synodum celebrari » : dixisse Imperatorem Græcum : « Lex est apud Latinos, » Synodum œcumenicam, non ita simpliciter ac » fortuitò dimitti, infectâ re, ac sine definitione » synodicâ præterquam tribus hisce de causis : si » pestis grassetur, si fame laboretur, si fiat hostium » incursio. Quapropter nos etiam justâ de causâ » Synodum transferemus. Est autem causa pestis ». Quo audito « omnes dixerunt : Justum est transla- » tionem Synodi notam fieri. Placuit ergo conve- » nire generalem Synodum; atque ita indicta est » translatio [1] ». Decretum translationis habetur in Conciliorum voluminibus, *sacro approbante Concilio*. Quo quidem decreto duo asseruntur à Græcis : primum, non nisi necessariis causis Concilium dimitti, antequam definita sint propter quæ est congregatum : alterum, ne id quidem fieri, nisi assentientibus Patribus.

Neque aliter gestum in Tridentinâ Synodo. Allatum Pauli III decretum, de Concilio Bononiam transferendo, propter grassantes morbos : sessione VIII, quæsitum à Patribus, num placeret eâ causâ « decernere ac declarare Concilium esse » transferendum, et ex nunc transferri, donec » sanctissimo Domino nostro, et sacro Concilio » expedire videbitur, ut ad hunc seu alium locum, » ipsum Concilium reduci possit ac debeat : responderunt : Placet [2] ». En ad translationem cum

[1] *Vid. ibid. col.* 1030. — [2] *Concil. Trid. sess.* VIII; *tom.* XIV, *col.* 785.

pontificiâ conjuncta sacrosancti Concilii auctoritas, neque aliter : atque ad ipsam Synodum Tridentinam, Deo ita providente, hæc sententia transmittitur.

Huic translationi, cùm Carolus V Augustus, ejusque regnorum Episcopi intercederent, Galli quidem consensere; extatque mandatum Henrici II, ut suo et Ecclesiæ Gallicanæ nomine, translatio approbetur; sed cum eâ clausulâ : « Quòd dictum Concilium, Patrum ibidem agentium consensu atque auctoritate, Bononiam translatum sit (1) ».

Mortuo Paulo III, ex Julii III successoris Bullâ, Concilium Tridenti resumptum, ita decernente atque assentiente Concilio (2), sessione XI, anno 1551, Kalendis Maii.

Suspensa Synodus per biennium sessione XVI, 28 aprilis 1552; at ipsâ Synodo decernente (3). Resumpta Synodus sub Pio IV, sessione XVII, sed iterum ipsius Synodi accedente decreto (4). Denique dissoluta eodem ordine sessione XXV. Quæsitum à Patribus : « Placeatne, ut huic sacræ œcumenicæ Synodo finis imponatur? Responderunt : Placet (5) » :

Cæterùm hæc nihil ad nos, qui tantùm Constantiensia sessionis V decreta tutanda suscepimus. Ea verò et per se summâ auctoritate constare; et à Martino V iteratis vicibus approbata esse; et à Synodo Basileensi, dum legitimè canonicèque ageret,

(1) *Mém. pour le Conc. de Trente, pag.* 19. — (2) *Concil. Trid. loc. cit. col.* 799. — (3) *Ibid. col.* 835, 836. — (4) *Ibid. col.* 840. — (5) *Ibid. col.* 919, 920.

repetita; et ab Eugenio IV sæpius, etiam in Synodo Florentinâ, comprobata; et à Nicolao V pro sanctis atque intemeratis habita fuisse demonstravimus, dum Felicem ac Lausanenses ea decreta laudantes atque repetentes, et quidem quovis tempore, et adversùs quemvis Pontificem valitura, audiit, suscepit, amplexus est, edito etiam diplomate.

Quin etiam idem Nicolaus Carolum VII, pace ecclesiasticâ confectâ nobilem, miris in cœlum laudibus efferebat (1); cùm Carolus interim, totaque Ecclesia Gallicana Pragmaticam-sanctionem omni ope tuerentur; in quâ, ut vidimus, Basileæ repetiti canones Constantienses sessionum IV et V recipiebantur, laudabantur, et pro certo ac stabili rerum omnium fundamento constituebantur.

Calixti verò III, qui Nicolao proximus sedit, tempore, Cardinalis Avenionensis (*), anno 1456 Legatus à latere, ad eumdem Carolum et Gallias missus, id etiam scripto confirmavit, nihil se acturum, quod Pragmaticæ-sanctioni adversaretur; cujus autographum in regestis regiis habetur (2): adeo Pragmatica in nostrorum animis hærebat, necdum à Romanâ Curiâ vexabatur.

Ex his concludimus motam quidem de translatione quæstionem nondum universim decisam videri; certè, quod hîc agitur, Constantiensia sessionis V toties repetita, toties approbata, certâ et indeclinabili auctoritate constare.

(1) *Nicol. V epist.* V *ad Carol. VII; tom.* XIII *Conc. col.* 1343. *Vid. sup. cap.* XII. — (2) *Preuv. des Libert. tom.* I, *cap.* XXIII, *pag.* 917.

(*) Alanus de Coetivi.

Hîc qui scire velit, hæ translationes ac dissolutiones Conciliorum, quo loco à viris bonis doctisque haberentur, legat Jacobi de Paradiso Carthusiani, Doctoris Erfordiensis, *Collectum de septem statibus Ecclesiæ in Apocalypsi.* Ibi leget, quàm necessaria reformatio; quàm neglecta; quàm exosa tunc temporis, præsertim Italis et Curiæ : tum subdit mille artes, quibus Concilia dissolvantur : « Quod, in-
» quit [1], clarè probat tragœdia nostris temporibus
» in Basileensi Concilio practicata; et ex hoc ortum
» est vulnus, nescio quando curabile, contra aucto-
» ritatem Conciliorum generalium, ut abscedentibus
» Papâ, aut suis præsidentibus à loco Concilii, vel dif-
» ferentiâ exortâ inter Patres ejusdem, censeatur Con-
» cilium dissolutum, resideatque in personâ Papæ de
» plenitudine potestatis auctoritas dissolvendi aut
» transferendi Concilia generalia, prout Eugenius
» olim Papa, anno 1437, fecisse comprobatur. Hoc
» venenum per eum effusum est in Ecclesiam, per
» adversarios Conciliorum : ad quod refugium ha-
» bebunt, ut subterfugere valeant correctionem et
» reformationem; ita ut etiam modernis temporibus
» frontosè dogmatizare audeant : in quolibet Papâ
» residere plenitudinem potestatis, non solùm super
» quolibet membro singulari Ecclesiæ, sed et super
» totam Ecclesiam conciliariter congregatam, ad
» libitum ipsius disponendi, decretandi, dissolvendi,
» transferendi, corrigendi, auctorizandi; ut nullus
» ei audeat dicere : Cur ita facis? Et sic totaliter
» nituntur suffocare auctoritatem Conciliorum, con-
» tra decretationem AB OMNIBUS ACCEPTAM in Con-

(1) *Gold. Monarch. tom.* II, *p.* 1567, 1570.

» stantiensi et Basileensi generalibus Conciliis publicè
» promulgatam, et contra Pragmaticam-sanctionem
» super hoc editam, atque factam ». Decreta memorat in sessione v Constantiensi edita, ac Basileæ repetita, et ab omnibus accepta. Hæc igitur ad avaritiam ac pessimam adulationem refert, concluditque ita [1] : « Quòd Ecclesiâ universali conciliariter con-
» gregatâ Papam inferiorem esse non dubitemus; et
» quòd auctoritas Ecclesiæ integrè servanda est super
» omnem, quâcumque præfulgeat dignitate, etiam
» papali, in his quæ ad fidem, et ad schismatis
» extirpationem, et ad generalem Ecclesiæ refor-
» mationem in capite et in membris. Secundò:
» Concilium punire potest et debet quemlibet,
» etiam Papam, qui contumaciter statutis ejus obe-
» dire contempserit. Ex præmissis infertur. Si uni-
» versalis Ecclesia, tam in capite quàm in membris
» debet reformari, oportet hoc fieri per totam
» Ecclesiam conciliariter congregatam, à capite
» incipiendo; neque enim Spiritus mendax fuisse
» credendus est in ore omnium illorum virorum
» celeberrimorum in Constantiensi Synodo congre-
» gatorum, qui hoc sanxerunt per decretum *Fre-*
» *quens*, licèt quidam ex Italicâ natione, de colla-
» teralibus Papæ, molestè illud tulerunt; postea
» tamen omnes consenserunt de superioritate Con-
» cilii generalis super Papam, licèt inimicus homo
» iterum superseminavit zizania ».

Hæc viri boni ac fortes, adhuc subjectam oculis memorabant, de conciliari auctoritate in Constan-

(1) *Gold. Monarch. tom.* II, *p.* 1573.

tiensi Concilio consensionem omnium; affirmabant superseminata paulò post zizania, atque iis reformationem impeditam deplorabant; ad eam incipiendam atque promovendam, ad Constantiensia decreta, tanquam ad arcem, confugiebant. Hæc nos cum iis dolentes ingemiscentesque referimus; Deumque precamur, ne fœdos iterum atque Ecclesiam vastaturos Reformatores immittat, et Ecclesiæ vulnera ab alto respiciat.

CAPUT XVI.

Petri Meldensis Episcopi ad Eugenium IV, Caroli VII nomine, gesta legatio : an Odorico Rainaldo eam objicienti prosit?

Dum in rerum Basileensium seriem ac summam intendimus, tantisper distulimus eam, quam Odoricus Rainaldus refert (1), Petri (*) Meldensis Episcopi, anno 1441 gestam, ad Eugenium IV, cùm Florentiæ ageret, Caroli VII nomine legationem.

Hujus legationis causa erat, ut Eugenius, Synodo Basileensi condemnatâ, Florentinâ verò absque ullâ Ecclesiæ reformatione factâ; novam Synodum generalem, idque in Galliis indiceret, haud ita facilè dissolvendam; atque hactenus factum pii omnes ingemiscebant. Quòd ergo vir prudentissimus verba sua sensusque ad deliniendum Eugenii animum accommodat, ut eum omni arte perpellat ad Syno-

(1) *Rain. an.* 1441, *n.* 8, 9 *et seq.*

(*) De Vercellis, Diniensis, postea.

dum, totum id Odoricus Rainaldus eò refert, ut Basileenses Regi horrori fuisse, pontificia verò monarchia super omnem Conciliorum auctoritatem provecta et exaltata fuisse videatur.

At ille sua dicta sic temperat, ut cum cæteris theologis Gallicanis, conciliarisque potestatis defensoribus, summâ ipsâ conveniant. Monarchiam commendat ecclesiasticam, pacis unitatisque conciliatricem. Nihil mirum : quippe quam Catholici omnes, præsertim Parisienses, laudent. Basileenses suggillat, *qui eam nunc abolere et supprimere contendunt* (1). At illud verbulum, *nunc*, à prudentissimo Oratore interjectum, ad posteriora Basileensia adjicit animos : priora, quæ conciliarem potestatem recto ordine asserebant, sana esse significat. Quare oratione totâ quidquid improbat in Basileensibus gestis, ad Eugenii depositi (*) ac Felicis substituti tempora manifestè refert, quæ Gallia non probabat; multique viri præstantes, conciliaris etiam potestatis rectæ et ordinatæ strenui defensores, omnia Basileæ tum, ab inconditâ multitudine, per seditionem ac tumultum fieri querebantur. Hæc ergo *nunc* gesta, quæ pacem unitatemque convellant, Orator memorat; interim, cùm supremam in Romano Pontifice potestatem agnoscat, uti omnes Catholicos, ac præsertim Parisienses facere vidimus, hoc addit : « Patres constituisse decreta et regulas pro ipsius usu

(1) *Rain. an.* 1441, *n.* 9.

(*) Quì Meldensis Episcopus eas primas sessiones improbasset, quarum ipse pars fuerat, utpote in Concilio Basileensi Hierosolymitani Regis Orator. Vid. *Gall. Christ.* in Episc. Dinens. et Meld. (*Edit. Paris.*)

» gubernando et regulando; quicumque, inquit,
» præter has regulas hâc potestate utitur, superbit,
» et potestatem exercet, sicut Principes gentium,
» quod prohibuit Christus ».

Quo loco subdit *duas extremitates* jam in Ecclesiâ esse : alteram quidem *exacutam in Concilio olim Basileensi;* quâ voce, *olim,* iterum ostendit, et viguisse olim Concilium illud, et nunc Concilii loco non esse : alteram in Florentino : atque in Concilio quidem Basileensi unam extremitatem nimis exacui extinctâ potestate : alteram à Florentino Concilio nimis exacui visam, potestate quidem agnitâ, sed nullâ re factâ *pro regulando usu hujus potestatis;* quod quid est aliud, quàm Theologorum Parisiensium more, supremam ac plenam in summo Pontifice revereri potestatem; sed eam per canones et Concilia regulandam, ut etiam in Gallicanâ Declaratione est positum, agnoscere.

Addit noster Orator (1) : « Quòd ad has extremitates
» evellendas non sufficit auctoritas Papæ, sine gene-
» rali Concilio; etsi, inquit, Eugeni, in favoribus
» Principum confidas absque generali Concilio, pro-
» cul dubio arundineum baculum tenes » : quibus aliisque patet, in eâ legatione, rejectis sine contumeliâ Basileensibus, sed tantùm posterioribus gestis, pro verâ Conciliorum auctoritate, summâ quidem modestiâ, ne Eugenium exasperaret; sed tamen strenuè esse certatum. Quàm autem Rex christianissimus Basileensium Patrum ad finem usque honori consuluerit, acta eo auctore, sub Nicolao V

(1) *Rain. an.* 1441, *n.* 10, 12.

jam

jam relata (1) testantur. Quare hîc finem eâ de legatione dicendi facimus.

CAPUT XVII.

Bulla retractationis Pii II, ad Coloniensem Academiam, Constantiensia decreta confirmat, Basileensia tantùm osteriora damnat.

Æneam Sylvium, ex gente inclytâ Picolomineâ, Poetam eximium, postea Pium II, Pontificem maximum, Concilio Basileensi, etiam post translationem adhæsisse, eique *scripto factoque* favisse, pauci sunt qui nesciant; et ipse profitetur. Jam retractationem ejus producemus, ut omnes intelligant, in ipsâ retractatione, quæ ille revocarit, quæ intacta reliquerit, quæ ultro firmaverit.

Anno igitur 1463, ad Universitatem Coloniensem Bullam edidit : *In minoribus* (2), ex quâ perspicuum est, Basileensium gesta ab ipso improbari ; sed quæ? Ea scilicet quæ post translationem consecuta essent : posteaquam scilicet « Eugenius Concilium in Italiam » transtulit, et cum Græcis Ferrariæ convenit, et » Legati Concilii ad Eugenium defecere ». Hæc ille semper inculcat; hæc, non alia, retractat ac revocat.

Sed fortè anterioribus gestis non interfuerat, nec necesse habuit ea quoque reprobare. Atqui primo Concilii anno, Christi 1431, ad Concilium venisse se narrat. Quid autem ageretur, referentem audia-

(1) *Sup. hoc lib. cap.* XIV. — (2) *Bull. retract. Pii II; tom.* XIII *Conc. col.* 1407 *et seq.*

mus (1) : « Aderant Legati Parisiensis scholæ, cujus » est fama percelebris; adfuerunt aliquando vestri et » aliorum studiorum Germanicæ Nationis Orato- » res; et uno ore Concilii generalis auctoritatem » ad cœlum efferebant ». An ergo ea tum improbata dicit? Imò, « accessit, inquit, et ipsius Eugenii con- » sensus, cùm dissolutionem Concilii à se factam re- » vocavit, et progressum ejus approbavit » : quorum alterum ad anteriorum approbationem, alterum ad sequentium cursum pertineret. Quis autem ille sit Eugenii consensus, à Pio II memoratus, ipsa verba demonstrant; nempe consensus cum iis, qui *uno ore Concilii auctoritatem ad cœlum efferrent.* Cum his Eugenius, Pio teste, consensit, Concilii Basileensis dissolutione revocatâ, progressu approbato, ut verba testantur. Audis ab Eugenio approbata priora gesta Basileensia, quæ nunc approbata et confirmata nolunt, simulque approbata et firmata Constantiensia decreta, quæ tum Basileæ toties repetita et inculcata sunt. Cæterùm approbato progressu, rem ipsam quæ fieret improbatam, mera ludificatio est, ut vidimus, nec ad istas distinctiunculas Pii animus deflectebat.

Quin ipse apertissimis verbis hæc Constantiensia decreta confirmat : posteaquam enim summis laudibus supremam apostolicæ cathedræ potestatem commendavit, hæc addit (2) : « Cum his, et generalis Con- » cilii auctoritatem et potestatem complectimur, » quemadmodum et ævo nostro, Constantiæ, dum » ibi fuit Synodus universalis, declaratum definitum- » que est; veneramur enim Constantiense Conci-

(1) *Bull. retract. Pii II; tom.* XIII *Conc. col.* 1410. — (2) *Ibid. col.* 1415.

» lium, et cuncta quæ præcesserunt à Romanis Pon-
» tificibus nostris prædecessoribus approbata ».
Ergo Constantiense inter approbata numerandum; neque audiendi illi (*), qui *partim approbatum, partim improbatum* memorant, cùm Pius simpliciter approbatum pronuntiaverit, et reliquis simpliciter ex æquo approbatis accensitum velit. Neque verò quidquam est in Constantiensi Concilio, quod non Pius approbet. « Concilii enim, inquit, auctoritatem et
» potestatem complectimur, quemadmodum et ævo
» nostro Constantiæ, dum ibi fuit Synodus univer-
» salis, declaratum definitumque est ». En universim dictum, *dum ibi fuit Synodus universalis*. At ibi fuisse universalem Synodum jam inde ab initio, et in iis etiam sessionibus, quæ adunatas obedientias præcesserunt, Martinus utique V toto approbante Concilio definit. His ergo verbis Pius usus est, ne fraude agere, aut aliquam Concilii Constantiensis partem suspectam habuisse videretur. Quid quòd his Pii verbis sessionum IV et V Constantiensis decreta disertè probata sunt? Repetamus enim Pontificis verba : « Concilii auctoritatem et
» potestatem complectimur, quemadmodum ævo
» nostro Constantiæ declaratum definitumque est ».
Quo verò loco *declaratum definitumque est*, nisi sessionibus IV et V? aut si non ista sunt quæ Pius amplectitur, edissere quo alio loco aliquid de Concilii generalis auctoritate Constantiensis Synodus *definitum* à se *declaratumque* voluerit. Nihil invenies; atque adeo quæ tu loca improbata putas, ea

(*) Quales sunt Binius, Bellarminus, et quidam alii.

sanè sunt, quæ hìc expressissimè et significantissimè approbentur.

At inquies, licèt approbaverit, saltem non eo modo intellexit, quem nos secuti sumus; cùm tantam Papæ inesse voluerit in Synodos etiam generales auctoritatem, *ut eas et congregare et dissolvere datum sit.* Esto : ergo eò, te fatente, jam deducta res est, ut Pontifex Concilium congregare et dissolvere, non sanè eò usque, ut etiam congregati nec dissoluti Concilii jussa in fide, in schismate, in reformatione detrectare possit; quod unum ex Constantiensi Concilio, eique conjunctâ Declaratione Gallicanâ tuendum suscepimus : cætera aliis tractanda relinquimus.

Interim quærimus, an etiam Pius putaverit à Papâ dissolvi posse Concilia, nullâ idoneâ causâ, nullâ necessitate, atque, ut Eugenius ejusque adulatores ferebant, *pro suæ libitu voluntatis?* Absurdum; cùm ipse Eugenius nimia illa rejecerit. Ac si quæcumque dissolutio, quo jure, quâ injuriâ, à Pontifice facta, Pio valere videretur; quò pertinebat ille ab eodem memoratus Eugenii consensus, cum iis qui Synodum, ab ipso licèt dissolutam, stare ac valere sentiebant.

At enim post illam Concilii Constantiensis tam apertam approbationem, hæc Pius subjecit : « Inter » (Concilia) nullum invenimus unquam fuisse ratum, quod stante Romano indubitato Præsule, » absque ipsius auctoritate convenerit; quia non est » corpus Ecclesiæ sine capite, et omnis ex capite de» fluit in membra potestas » : sanè, ut congregentur,

quod verborum tenor indicat; non autem usque adeo *omnis*, ut Patres semel congregati nullam à Christo habeant potestatem. Si enim nullam habent nisi à Papâ potestatem, unde illud Constantiense Pio quoque probatum, quòd Synodus generalis *immediatam à Christo potestatem* habeat? Unde illud ab eodem Pio memoratum, quòd Basileensis Synodus in ipsis initiis dissoluta ab Eugenio, tamen valuerit, ipsâ dissolutione revocatâ? Concilianda certè Pii dicta, non collidenda sunt. Habeant ergo Episcopi eam à Pontifice, capite post Christum secundo, potestatem, ut congregentur, congregatique maneant, ordinariè certè, (neque enim vel ipse Pius aliud postulaverit:) ut autem congregati doceant, decernant, statuant, judicent, à Christo immediatè habent.

Næ illi falsi sunt, rerumque ecclesiasticarum imperitissimi, qui quòd Concilium, ordinariè quidem, nonnisi convocante Romano Pontifice, verè et legitimè congregatum habeatur, ideo ad Pontificis nutum pendere omnia jactant, quasi nulla sit Synodi ad Pontificem accedentis auctoritas. Satìs enim apparuit, atque ex sequentibus clariùs elucescet, ita esse Ecclesiam constitutam, ut postquam congregata est, ex Patrum sententiâ omnia decernantur, utque tali cœtui in fidei rebus, aliisque à Synodo Constantiensi memoratis, ipse etiam Papa obedire debeat. Atque ut is maximè dissolvere possit Synodum, non tamen pro libito, non indictâ causâ, non levi quâcumque objectâ difficultate; sed magnâ gravique, quâ tota Ecclesia meritò commoveri possit; cùm ipse pudor prohibeat undique concurrentes

fratres re infectâ dimittere, aut Ecclesiæ catholicæ in Spiritu sancto legitimè congregatæ majestatem aspernari : quod dum Eugenius in Basileensibus initiis fecit, læso Concilio jussus satisfecit; firmavitque semel initum Concilium, dissolvente etiam indubitato Pontifice, stare potuisse.

CAPUT XVIII.

An Lateranensi Synodo, sub Leone X, Constantiensia decreta abrogentur? quantis auctoritatibus hæc firma sint : cur Patres Gallicani priora Basileensia gesta in Declaratione suâ exprimenda non putaverint.

Lateranensem Synodum sub Leone X, in eâque editam Constitutionem, *Pastor æternus*, de Pragmaticâ-sanctione abolendâ (1). Bellarminus et alii passim objiciunt, quâ Constantiensia toties approbata decreta rescissa sint. Hîc ergo, ut suprà de Florentino, ita nunc de Lateranensi Concilio quærimus : an Constantiensia decreta rescissa sint, ut olim Ariminensia? Ne id quidem dixerint, cùm Leo X Constantiensem Synodum nullo decreto violarit. Cur ergo reticuit Synodi Constantiensis nomen? an reverentiâ Synodi œcumenicæ? Ergo pro œcumenicâ habebat, cujus proinde decreta, quæ ad doctrinam spectant, si labefactaret, semetipsum potiùs, quàm Constantiensem Synodum ipse convelleret. Itaque hoc illud est quod sæpe querimur : collidi et committi inter se veluti dissidentes præliantesque Synodos, tanquam in Conciliorum doc-

(1) *Conc. Later. an.* 1516, *sess.* XI; *tom.* XIV, *col.* 309 *et seq.*

trinâ esset illud, quod Apostolus vetat, *est et non* [1]; quo non modò Constantiensis, sed etiam Conciliorum omnium nutet auctoritas.

Jam si auctoritas auctoritati comparetur, vix quisquam negaverit Lateranensi Synodo Constantiensem, ut rerum gestarum gloriâ atque Episcoporum magnorumque virorum numero et claritudine, sic etiam auctoritate esse potiorem : primum hoc. Alterum subjungimus : Lateranensibus decretis firmari potiùs Constantiensia, quàm rescindi.

Ac de Lateranensis quidem Synodi auctoritate omnibus notum, quàm pauci Episcopi; quàm ex paucis provinciis convenerint [2]; quàm justis de causis Galli se excusarint; quàm difficilis tum ad Urbem esset aditus, flagrante Italiâ atrocibus bellis. Itaque Gallicanæ Ecclesiæ tum Lateranensis Concilii auctoritas planè nulla, et, ut Bellarmino etiam ipsi visa est, non admodum stabilis; quippe qui in asserendis pontificiis gestis confidentissimus, de Lateranensi Synodo hæc trepidè scripserit [3] : « Concilium Late- » ranense non fuisse generale vix dici potest » : et alibi : « De Concilio Lateranensi nonnulli dubitant, » an fuerit verè generale; ideo usque ad hanc diem » quæstio superest etiam inter Catholicos ». Hâc igitur Synodo si præstare contendimus numerosissimam ac patentem omnibus Constantiensem Synodum, tantâ rerum gestarum gloriâ nobilem, ac denique à tot Synodis, totque Pontificibus approbatam; id jure nostro agere videbimur.

Jam quod in Lateranensi Synodo dicitur : *Roma-*

(1) *II. Cor.* I. 18. — (2) *Sup. lib.* V, *cap.* XX. — (3) *Bell. lib.* I *de Concil. auct. c.* XVII. *Vid. cap.* XIII.

num Pontificem supra omnia Concilia potestatem habere (1), primum quidem vidimus non definiendo, sed narrando esse positum : quòd Constantiensibus deditâ operâ factis definitionibus prævalere non possit : tum ex tenore verborum eò referendum esse, ut Pontifex *Concilia indicere, transferre ac dissolvere valeat :* quod nec universim et sine causâ valere, nec ad quæstionem nostram, aut ad ea quæ tuemur decreta Constantiensia pertinere sæpe ostendimus.

Huc accedit, quòd Leo Eugenii, Pii, aliorumque antecessorum insistens vestigiis, Basileensia damnet; sed ea quæ *post translationem* gesta sunt : quò etiam refertur illud, quod de superiori Papæ potestate dicit.

Quòd autem Pragmatica antiquata sit, nihil ad quæstionem nostram. Etenim Constantiensia, iisque conjuncta Basileensia anteriora, de Conciliorum auctoritate decreta, etsi inserta Pragmaticæ, non tamen ex Pragmaticâ vim obtinebant suam, ut, prostratâ Pragmaticâ, jacere necesse sit. Denique Pragmatica abolita quidem est, non tamen ut hæreticum quid, aut erroneum, aut suspectum in fide sonans; sed ut *corruptela* noxia disciplinæ. Abierint ergo quæ ad disciplinam spectant, quandoquidem Romana Curia ea ferre non poterat; nos ea non tuemur : stent verò immota, quæ ante Pragmaticam extiterunt sacrorum Conciliorum dogmata, quæ neque à Leone X aut Lateranensi Concilio tacta sunt, neque tangi sine gravissimo fidei periculo potuere.

Quare Ecclesia Gallicana in Tridentinâ Synodo antiquam de Conciliorum potestate professa est sen-

(1) *Bull.* Pastor ætern. *in Conc. Later. col.* 311.

tentiam, constititque omnino, neque Gallos à Constantiensis Concilii decretis tuendis destitisse, neque Pontificem aut Synodum ut ab eis desisterent postulasse (1).

Diximus etiam quo loco relicta sit controversia de Conciliis transferendis ac dissolvendis (2), cùm Tridento Bononiam indicta translatio, ac postea Concilii suspensio, iterataque celebratio, ac tandem dissolutio, non nisi Synodo approbante et condecernente facta sit.

Neque prætermittendum id quod Pallavicinus refert; Hispanos sæpe multùmque questos, quòd sessione XVII, decreto de celebrando Concilio insertum illud esset : « Tractanda ea quæ proponentibus Legatis ac Præsidentibus apta et idonea ipsi sanctæ » Synodo videbuntur (3) ». Nempe verebantur ne conciliaris auctoritas ac libertas eâ clausulâ violaretur, totaque Synodus in Legatorum posita potestate esset. Nostros ad Hispanorum sententiam accessisse acta testantur (4). Tandem ipsa Synodus, sessione XXIV, « explicando declarat mentis suæ non » fuisse; ut ex prædictis verbis solita ratio tractandi » negotia in generalibus Conciliis ullâ ex parte im» mutaretur, neque novi quidquam, præter id quod » à sacris canonibus, vel generalium Synodorum » formâ hactenus statutum est, cuiquam addere» tur vel detraheretur (5) » : ne scilicet aut Patrum

(1) *Vid. Diss. præv. num.* XIV. *et in Append. lib.* I, *cap.* I *et seq.* — (2) *Sup. hoc lib. cap.* XV. — (3) *Pallav. Hist. Conc. Trid. lib.* XV, *cap.* XVI *et seq. Conc. Trid. tom.* XIV, *col.* 840. — (4) *Mém. pour le Conc. de Trent, pag.* 209, 513, 515. — (5) *Conc. Trid. sess.* XXIV, *cap.* XXI, *col.* 894.

imminuta majestas, aut Legatis addita auctoritas putaretur. Sic sapientissima Synodus omnia inter Catholicos controversa integra esse voluit, nedum Constantiensia semper immota subrueret.

Omnino ergo constat valere Constantiensia sessionum IV et V decreta : primùm ex sese, suâque et Spiritûs sancti auctoritate nixa : tum consequentibus in ipsâ Synodo gestis : valere postea Martino V toties approbante, toties exsequente : tum convocatione Conciliorum trium generalium, Papiensis, Senensis, ac Basileensis, ex Constantiensibus decretis instituta : ad hæc decretis Synodi Basileensis adhuc Eugenio adhærentis : nec minùs ex Eugenii diplomatis in utroque dissidio editis, quin etiam Ferrariensis ac Florentinæ Synodi expressâ auctoritate : Nicolai etiam V decretis; atque ipsâ Pii II retractatione : denique Leonis X, et sub ipso habitæ Synodi Lateranensis Constituto, atque ipsâ Synodi Tridentinæ sententiâ; ut tantam nubem testium, tantam auctoritatem, tamque firma munimenta, nemo sine gravissimo suo ac rei ecclesiasticæ detrimento labefactare possit.

Ex his igitur patet, quàm verè sanctèque Præsules Gallicani, in eâ, quam tuemur, Declaratione affirmarint, sessionum IV et V Constantiensium decreta, « à Sede apostolicâ approbata, ipsoque Romanorum » Pontificum, ac totius Ecclesiæ usu confirmata » esse ». Quo loco, cur Basileensia priora exprimenda non putarint, nemo jam non videt, id causæ fuisse, quod nihil aliud quàm Constantiensium firmamenta essent; atque id notari velim propter auc-

torem anonymum, cui ad Basileensis Synodi auctoritatem, valere Gallicanorum Præsulum *silentium, sufficientissima responsio est* [1]. Ingeniosissimum suffugium, quo nempe declinet tot ac tanta argumenta, quæ ex Basileensibus prioribus gestis, Eugenianisque consentientibus decretis, tanquam ex invictissimis munitissimisque castris prodeunt.

CAPUT XIX.

An Constantiensibus decretis nixa sententia ad fidem catholicam pertineat?

Quæres, cùm ea doctrina, quam tuemur, à Constantiensi Concilio definita sit; illudque decretum à Sede apostolicâ, totâque Ecclesiâ comprobatum; an igitur ad fidem catholicam pertineat: contraria verò sententia an hæretica judicari debeat?

Nostri, atque imprimis pius ille doctusque Gerson apertè pronuntiavit hæreticam esse, quæ Synodi Constantiensis œcumenicæ definitioni adversetur [2]. Sic enim incipit decretum sessionis v de quâ agimus: « Hæc sancta Synodus Constantiensis, generale » Concilium faciens, in Spiritu sancto legitimè con» gregata ordinat, definit, decernit, et declarat ut » sequitur ».

Porrò dubitari nequit quin res, de quâ agitur, pertineat ad interpretationem divini juris. Quæritur enim quam potestatem Petro ac successoribus, quam Ecclesiæ atque Conciliis Christus dederit? Definit Sy-

[1] *Anon.* de Libert. etc. *lib.* v, *cap.* xvi, *n.* 11, 12. — [2] *Sup. lib.* v, *cap.* vi. *Vid. Diss. præv. n.* xlv.

nodus, eam Conciliis potestatem à Christo immediatè datam, cui etiam Petri successorem subesse oporteat. Ergo clarè agitur de interpretatione divini juris, adeoque de fide, de doctrinâ catholicâ à Deo revelatâ; neque Bellarminus aut ejus asseclæ diffitentur.

Certè quod hæc verba, « quicumque, cujuscum» que dignitatis, etiam papalis, hujus, et cujuscum» que Concilii generalis legitimè congregati statutis » obedire contempserit », illi interpretantur, non de *quocumque*, sed de dubio tantùm Papâ; neque de *quocumque* Concilio generali, sed de Concilio *in schismate* habito : tanquam aut certus Papa, non sit maximè Papa; aut Concilium in pace habitum, non sit vel maximè *legitimè congregatum*; id ostendimus esse meram puramque tergiversationem et cavillationem verbis Concilii apertissimè repugnantem; quod autem de Concilii Constantiensis fluxâ auctoritate dicunt, non minùs clarè ostendimus, id non nisi conculcatâ Conciliorum generalium, Romanorumque Pontificum auctoritate dici posse : ut nihil obstare videatur, quominus ea sententia hæretica sit, quæ Concilii œcumenici definitioni tam perspicuè ad versetur.

Unum illud obest, quod est ab adversariis non indiligenter notatum [1] : his decretis pro more Synodorum de fide agentium, atque hujus quoque Synodi, Viclefum, Hussum ac Joannem Parvum damnantis, non fuisse adhibitam anathematis pœnam; ac nequidem dictum, ita secundùm fidem catholicam esse tenendum.

Addimus Synodum Basileensem in anterioribus

[1] *Doct. Lov. p.* 74, *etc.*

probatissimis gestis, Constantiensia decreta repetentem, iisdem duntaxat verbis usum esse [1]. Quod autem tres suas veritates ex Constantiensi Synodo repetitas *ad veritatem fidei catholicæ* ita pertinere sancit, ut qui his *pertinaciter repugnet, sit censendus hæreticus*, factum id post translatum Ferrariam Concilium : quæ posteriora gesta anterioribus æquiparari non posse antedicta demonstrant.

Responderi potest, non propterea videri adversarios omnis condemnationis immunes. Neque enim Apostolos Hierosolymitani Concilii decreto adhibuisse anathematis pœnam, sed ita conclusisse : *A quibus custodientes vos bene agetis* [2] : cæterùm postquam edixerant : *Visum est Spiritui sancto et nobis;* satìs significatum, non sine pœnâ gravi futuros esse eos, qui sancti Spiritûs judicium contempsissent : ita existimandum de Constantiensi Synodo, postquam edixit : « Hæc sancta Synodus, generale Concilium » faciens, in Spiritu sancto legitimè congregata, or- » dinat, decernit, definit, et declarat ut sequitur » : pœnam enim, etiam minimè declaratam, ex decreti ac sancti Spiritûs auctoritate statim in contumaces sequi.

Huc etiam referri potest Clementis V in Concilio generali Viennensi definitio, quæ incipit, *Fidei catholicæ :* ad hoc, Clementina unica, *de summâ Trinitate* [3]. Hîc duæ theologorum *opiniones* referuntur, quorum quidam dicerent, *per virtutem Baptismi parvulis culpam remitti, sed gratiam non conferri :*

[1] *Conc. Bas. sess.* II *et seq. tom.* XII, *col.* 477 *et seq. Vid. sess.* XXXIII, *col.* 618. — [2] *Act.* XV. 27, 29. — [3] *Clem. lib.* I, *tit.* I, *cap. unico.*

alii autem assererent, *quòd et culpa remittitur, et virtutes, et informans gratia infunduntur, quoad habitum; etsi non illo tempore, quoad usum.* Has inter opiniones Synodus sic decernit : « Nos opinionem » secundam, tanquam probabiliorem, et dictis Sanc- » torum ac Doctorum modernorum theologiæ magìs » consonam et conformem, sacro approbante Con- » cilio, duximus eligendam ».

Huic ergo decreto nullâ licet adhibitâ aut hæreseos notâ, aut anathematis pœnâ, Catholici omnes ex auctoritate Concilii paruere. Quantò ergo magìs parere debuerunt Constantiensi Concilio, non tantùm declaranti, *probabiliorem opinionem*, sed absolutè edicenti: « Hæc sancta generalis Synodus, in » Spiritu sancto congregata, ordinat, definit, de- » cernit et declarat ut sequitur ».

Atque illud quidem Constantiense decretum est ejusmodi, ut ab eo cætera tanti Concilii acta pendeant. Hinc Viclefi de primatu Romanæ Ecclesiæ error condemnatus : hinc destituti Pontifices, etiam is qui à Synodo totoque ferè christiano orbe colebatur : hinc alter substitutus, eique creando forma præscripta : hinc de Conciliis generalibus convocandis canon conditus, ordinata reformationis structura, ac fundata spes Orbis; ut cum eo decreto tota Constantiensis Synodus prosternatur.

An ergo satìs constet ex omisso anathemate Constantiense decretum non pertinere ad fidem catholicam, id nostris censoribus coram Deo arbitro dijudicandum relinquimus. A gravi certè notâ immunes esse non possent, nisi bonâ fide agentes, non satìs attentâ re, excusari viderentur.

Ac si illi, qui electam à Viennensi Concilio probabiliorem seu probatiorem sententiam contempserunt, à Tridentinâ Synodo tandem anathemate damnati sunt (1); videant contemptores decreti Constantiensis, quanta illis immineant, qui plenam et absolutam tanti Concilii definitionem abjecerint.

Cæterùm id cogitent, à Synodo Constantiensi nec prætermissam pœnam. Ecce enim apertissimè decernit, « ut ipse etiam Papa, si obedire contumaciter contempserit, nisi resipuerit, condignæ pœnitentiæ subjiciatur, ac debitè puniatur; etiam ad alia juris remedia, si opus fuerit, recurrendo ». Qualia verò sint juris remedia, quàm fortia, quàm gravia, nemo nescit. Quæ remedia si expedit Synodus in Papam quoque obedire recusantem, quantò magìs in eos, qui tali inobedientiæ, contempto Synodi decreto, faveant ac serviant. At Clerus Gallicanus huic sententiæ adversantes, neque perduelles, neque contumaces reputat; priscamque sententiam retinere et declarare contentus, ab omni non modò anathemate, verùm etiam censurâ temperavit, tantamque rem Ecclesiæ catholicæ judicio reservat.

Quin etiam nec sollicitè quærendum ducimus erroneane an etiam hæretica sit ea sententia, quam adversarii bonâ fide tenere videantur. Non enim plerique perspiciunt satìs, doctrina Concilii Constantiensis quàm sit in certis casibus Ecclesiæ necessaria: qui casus cùm infrequentes sint, non omnes facilè eorum cavendorum necessitatem advertunt. Nos autem sat scimus, si quidem eveniant, totam facilè, ac Romanam omnium matrem præ cæteris

(1) *Concil. Trid. sess.* VI, *cap.* VII; *col.* 759: *et Can.* XI, *col.* 765.

evigilaturam Ecclesiam; rerumque humanarum conscii, summæ utilitatis esse ducimus, ut futuris periculis, utcumque, Deo sinente, eventura sint, provisa à Patribus, Spiritu sancto auctore, remedia, suâ auctoritate ac veritate constent.

CAPUT XX.

An ea, quam vocant Parisiensium sententiam, occasione schismatis exorta sit: acta in Joannem de Montesono, anno 1387.

Petri Alliacensis Joannisque Gersonis atque aliorum Parisiensium de potiore Conciliorum potestate sententiam, quam postea Synodus Constantiensis amplexa sit, multi eo nomine suspectam habent, quòd eam non sponte ac veritate duce exortam, sed vi quâdam extortam putant; nempe occasione schismatis, seu litigationis ejus, quæ inter Gregorium XII ac Benedictum XIII extitit. His respondemus, primùm quidem remedia, quibus laboranti Ecclesiæ providetur, ex ipsâ traditione, atque ex ipsâ veritate esse deprompta: neque unquam Ecclesiæ opus est, ut novam doctrinam excogitet; malisque occurrentibus id effici potest, non ut novitates pariat, sed ut antiqua dogmata diligentiùs proponat atque explicet; quod non infirmandæ, sed potiùs asserendæ confirmandæque doctrinæ sit. Quare ex actis patuit eos, qui, occasione litigationis hujus, conciliarem potestatem extollendam putarunt, illud remedium non proposuisse ut novum, sed ut consuetum, et in illâ necessitate diligentiùs adhibendum.

adhibendum [1]. Multa quoque suo loco suppetent, quibus constet, eam sententiam, quam tota tunc Ecclesia, et Synodus Constantiensis amplexa est, ex antiquâ et certâ traditione manasse. Nunc ea commemoramus, quæ anno 1387 Facultas nostra gessit atque decrevit, schismatis quidem tempore, sed antequam illa de utroque Pontifice in ordinem cogendo dissidia orirentur.

Facultas ergo theologica Parisiensis Joannis de Montesono, Ordinis Prædicatorum, assertiones (XIV) condemnavit. De immaculatâ Deiparæ Virginis Conceptione imprimis agebatur [2]. Censurâ Facultatis episcopali judicio confirmatâ, Joannes de Montesono ad Clementem VII, Avenione agentem, quem Gallia venerabatur, appellavit : delecti qui causam Facultatis coram Clemente agerent : Petrus de Alliaco, tum regii et celeberrimi Collegii Navarrici Magister, legatorum princeps, in consistorio coram Pontifice, omnium nomine peroravit; atque imprimis : « Protestamur, inquit [3], quòd nostro proprio aut » personali nomine nihil omnino in hujus causæ » prosecutione dicemus; sed solùm ex parte, et illo» rum nomine, qui nos mittunt ». In uno ergo Alliacensi Facultatem universam audiemus.

Sic autem causam ipsam aggreditur : « Joannes, » inquit [4], de Montesono id ad suæ appellationis » fundamentum principaliter assumit, quòd solius

[1] *Vide suprà lib.* V; *et infrà, lib.* XI; *et Coroll.* — [2] *Vid. Du Boul. Hist. Univ. tom.* IV, *p.* 620 *et seq.* — [3] *Petr. All. prop. coram Clem. VII, in app. tom.* I *Gers. col.* 703. — [4] *D'Argentré, Collect. Judic. etc. tom.* I, *part.* 2, *pag.* 84.

» Sedis apostolicæ est, circa fidem declarare, dam-
» nare et reprobare; et iterum, quòd eorum, quæ
» tangunt fidem, ad solum summum Pontificem
» pertinet examinatio et decisio ».

Ad illud fundamentum Joannis de Montesono, Petrus de Alliaco duo respondebat; primum : « Hoc » dictum continet manifestam hæresim » ; secundum : « et est dictum sibi repugnans et contra- » rium ». Hoc postremum sic probat, « suppo- » nendo quid sit Sedes apostolica; nam ipsa, vel » est universalis Ecclesia, vel aliquod generale » Concilium, universalem Ecclesiam repræsentans, » vel particularis Ecclesia Romana, in quâ scilicet » Ecclesiâ sedet, id est, cui præsidet summus » Pontifex; et ideo ipse et Sedes apostolica non » sunt idem, sicut non sunt idem, sedes et se- » dens. Ex quibus clarè patet, si ad solam Sedem » apostolicam pertinet circa fidem declarare et re- » probare, quòd ad solum summum Pontificem hoc » non pertinet; et è contrà, si ad solum summum » Pontificem pertinet eorum quæ sunt fidei exami- » natio et decisio, hoc ad solam Sedem apostolicam » non pertinet; et sic apparet, quomodo in illo dicto » manifesta est repugnantia ».

Jam quæ sit illa hæresis, quæ in Joannis de Montesono dictis continetur, sic exponit [1] : « Quòd ad » solum summum Pontificem pertinet eorum, quæ » tangunt fidem, examinatio et decisio, continet » manifestam hæresim, imò multas hæreses ». Tres autem commemorat : primam : « Quia per illam

[1] *D'Argentré, collect. Judic. etc. tom. 1, part. 2, col. 2.*

» exclusionem excluditur universalis Ecclesia et
» generale Concilium eam repræsentans, quod est
» hæreticum; quia in causis fidei à summo Pontifice
» appellari potest ad Concilium, sicut patet, XIX
» dist. cap. *Anastasius;* et manifestum est quòd ad
» ipsum pertinet Concilium de causis fidei definire,
» sicut patet ex auctoritate Gregorii : XV dist. cap.
» *Sicut* ».

Secunda hæresis : « eo quòd per illud excluditur
» Sedes apostolica, ut dictum est », (nempe quatenus
sedenti opponitur, et manere censetur, obeunte
Pontifice) « et est manifestè hæreticum ».

Tertia hæresis : « eo quòd excluduntur Episcopi
» catholici ab omnimodâ cognitione, examinatione
» et decisione eorum quæ sunt fidei; quod est contra
» jus divinum et humanum ».

Unde concludit condemnandum Joannem de
Montesono [1], « et propter prava asserta, et propter
» frivolas appellationes; quia alioquin verisimiliter
» formidandum erit, quod deinceps apud judices
» ordinarios nemo compellatur erroneas suas asser-
» tiones revocare. Dubitabunt enim per varias ap-
» pellationes, per processus longos, per graves im-
» pensas vexari, vel per falsas accusationes in famâ
» aut aliàs lædi : quod quàm magnum et apertum
» esset in fide ac moribus periculum, satìs notum est ».

Hæc nos ex regestis vetustissimis descripsimus;
hæc in bibliothecis habentur, nostrisque omnibus
nota et confessa sunt. Sic sacra Facultas Sedis apo-
stolicæ et Episcoporum jura defendit; et, quod in
rem nostram conducit maximè, *in causis fidei à*

(1) *D'Argentré, Collect. Judic. etc. tom.* 1, *part.* 2, *p.* 88.

Papâ ad Concilium appellari posse docet : tum Concilii esse officium de causis fidei *definire*, eâ definitione scilicet, à quâ appellare non liceat.

Hæc uno ore docebant Theologi Parisienses; hæc docentes Clemens VII suscepit; censuram Facultatis confirmavit : atque hinc Joannis de Montesono in Clementem odia, ac scripta permulta pro Pontificibus qui Urbano VI successissent : quæ scripta Odoricus Rainaldus sæpe laudat (1) ; quo fonte profecta sint tacet.

Neque objicias nullam esse auctoritatem Clementis, utpote Antipapæ : pro vero enim Papâ in Galliâ ac mediâ Ecclesiæ parte colebatur, adeo probabili ratione, ut multi sanctitate ac miraculis clari ei adhærerent. Itaque ab eo ejusque successore Benedicto, cum æmulis æquo jure certatum fuisse vidimus ; tum ejus sententia plenam executionem habuit, probante Galliâ, àc nemine per totam Ecclesiam reclamante, ne Urbano quidem VI, quique ipsi adhærerent.

Et illi quidem, quo erant in Clementem Clementinosque odio, exprobrassent violatam Sedis apostolicæ dignitatem; victusque Montesonus Urbanum VI ac Bonifacium IX, quos omni ope tuebatur, acribus stimulis in adversarios instigasset.

His ergo perspicuè refelluntur ii, qui Parisiensium de potiore Concilii potestate sententiam Constantiæ demum emersisse memorant; aut ad extremum Pisis inter ea certamina, quibus de æmulis Pontificibus tollendis litigabant. Ecce enim triginta annis ante Constantiense Concilium, cùm necdum quidquam

(1) *Rain. an.* 1389, *n.* 15 *et seq. an.* 1391, *n.* 24 *et seq.*

moveretur ad ambos contendentes in ordinem conciliari auctoritate cogendos, nostri in causis fidei à Papâ appellari posse ad Concilium, coram eo quem colebant Papâ, ejusque consistorio, nemine reclamante, asserebant.

Quod autem in causis fidei Synodus anteponenda crederetur, hinc sequi putabant absolutam Concilii supra Papam auctoritatem; quia *indeviabile*, nempe Concilium, *deviabili*, nempe Papæ, anteponi necesse sit.

Quo argumento usos in ipso Constantiensi Concilio Petrum de Alliaco, ejusque discipulum Joannem Gersonem, nostrorum antesignanos ac sacræ Synodi duces, alibi demonstravimus (1); ut profectò constet, ad schisma extinguendum, nihil novi à nostris; sed quæ priùs animo hæserant, adversùs ecclesiasticæ pacis ac reformationis hostes fuisse deprompta.

CAPUT XXI.

Facultatis articuli adversùs Joannem Sarrazinum Prædicatorem, paulò post Constantiense Concilium, ac Martino V sedente.

Jam postquam de ambobus contendentibus in ordinem cogendis finita lis est; quid nostra Universitas cum aliis Universitatibus, imò cum totâ Ecclesiâ pro Conciliorum potestate egerit, decreverit, scripserit; ut quæ Pisanæ et Constantiensi Synodis

(1) *Vid. in App. lib.* 1, *cap.* VI.

præluxerit, suprà exposuimus (1). Sed quandoquidem ea ad schismatis tempus, non autem ad omnia Ecclesiæ tempora pertinere fingunt, operæ pretium erit sacræ Facultatis audire sententiam, Constantiensi jam transacto Concilio, compositis rebus, ac Martino V sedente.

Anno igitur Christi 1429, Martini undecimo, Facultas, priscis nixa dogmatibus, articulos refellebat, quibus Joannes Sarrazinus, ex Prædicatorum Ordine Licentiatus, evertebat Constantiæ stabilitam de Conciliorum auctoritate doctrinam.

Hi articuli sæpe vulgati jam in omnium sunt manibus (2). Ex his aliquot seligemus.

Primus Joannis Sarrazini articulus : « Omnes po- » testates jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à papali po- » testate, sunt à Papâ ipso, quantùm ad institutio- » nem et collationem ». Sic Turrecremata postea; sic deinde Cajetanus; sic moderni Lovanienses aliique censores nostri Conciliorum potestatem in ipso fonte labefactant; dum omnem potestatem ac jurisdictionem ecclesiasticam à Papâ esse contendunt. At sacra Facultas hæc reprobans jubebat à Sarrazino hunc pronuntiari articulum : « Omnes potestates » jurisdictionis Ecclesiæ, aliæ à papali, sunt ab ipso » Christo, quantùm ad institutionem et collationem » primariam; à Papâ autem et ab Ecclesiâ, quan- » tùm ad limitationem et dispensationem ministe- » rialem ».

Exquisitissimis verbis institutionem et collationem primam Christo attribuebat, à quo nempe constabat

(1) *Sup. lib.* v, *cap.* vii, viii *et seq.* — (2) *Vid. d'Argentré, Collect. etc. tom.* 1, *part.* 2, *pag.* 227 *et seq.*

apostolatum, verbi causâ, et esse institutum et certis hominibus collatum : at limitationem ad certa quædam loca, certamque diœcesim, quam à Christo immediatè non esse constabat, non Papæ quidem soli, sed *Papæ et Ecclesiæ* tribuebat.

Joannis Sarrazini secundus articulus : « Hujus-» modi potestates non sunt de jure divino, nec im-» mediatè institutæ à Christo ».

Ejusdem tertius articulus: « Non invenitur Chris-» tum tales potestates, scilicet alias à papali, ex-» pressè ordinasse, sed tantùm supremam, cui » commisit Ecclesiæ fundationem ». At sacra Facultas contrarios articulos à Sarrazino defendi jubet.

Ex his tribus articulis Sarrazinus inferebat quartum; nempe : quod « tota auctoritas, dans vigo-» rem statutis (conciliaribus) in solo summo Ponti-» fice resideret ». At Facultas jubebat ab eo sic pronuntiari : « Quandocumque in aliquo Concilio » aliqua instituuntur, tota auctoritas dans vigorem » statutis, residet non in solo Pontifice, sed princi-» paliter in Spiritu sancto et Ecclesiâ catholicâ ». Rectè : neque enim Petrus ait : *Visum est Spiritui sancto* et mihi; sed Ecclesia collecta et Pastores adunati : *Visum est Spiritui sancto et nobis* (1).

Ludit suo more anonymus Gallicanarum libertatum hostis (*), dum hæc ita torquet : « Potest Ec-» clesia sumi repræsentativè; hoc est pro fidelium » omnium Pastoribus; atque in isto sensu, verum » est Ecclesiam dare vigorem statutis; nec enim ni-

(1) *Act.* XV, 28.

(*) D. Charlas.

» hil faciunt reliqui Episcopi ad robur decretorum » synodalium; sed summus Pontifex, ut caput illius » mystici corporis, plus cæteris confert [1] ». Quæ nihil prorsus ad rem. Neque enim quærebatur utrum Episcopi ad robur decretorum facerent *nonnihil*, ut frigidè ac miserè dicit anonymus; neque an summus Pontifex plus conferret cæteris, utique singillatim sumptis; sed in quo supponenda foret vis principalis conjuncta Spiritui sancto : decernebatque Facultas vim illam principalem, non in uno Pontifice, sed in ipsâ Ecclesiæ collectione ac repræsentatione esse positam, quod negabat Sarrazinus.

Jam articulo VII, ex pessimis *dogmatibus*, idem Sarrazinus pessimum corollarium istud inferebat : « Sicut nullus flos et nulla pullulatio, nec etiam » omnes flores et pullulationes possunt aliquid in » arborem; quia hæc sunt propter arborem insti- » tuta et ab arbore derivata; sic omnes aliæ potes- » tates nihil de jure possunt contra summum sacer- » dotium » : quæ sacra Facultas revocari jubebat his verbis : « Aliqua potestas, scilicet potestas Ec- » clesiæ, de jure potest aliquid, et in certis casibus » contra summum Pontificem ». Sic profectò docebat, summo Pontifice præstare Ecclesiam *ipsâ potestate;* neque in uno schismatis casu, cùm nihil de schismate ageretur, nec Facultas diceret prævalere Concilii auctoritatem in uno schismatis casu; sed *certis in casibus*, iis scilicet, qui Constantiæ expositi erant, in fide, in schismate, in reformatione; hoc est, in constituendâ generali disciplinâ. Quare vanus est anonymus, dum Facultatis propositionem

(1) *Tract. de Libert. etc. lib.* IX, *cap.* VII, *n.* 8.

de potestate Concilii in Papam, ad schismatis restringit casum : « quando erat, inquit [1], incertum » apud plerosque quis esset legitimus Pontifex »; quod effugium ipsa Facultas prævidisse et in antecessum præclusisse videtur.

CAPUT XXII.

Pergit Facultas Parisiensis cohibere Mendicantes post Basileense dissidium ac pacem : Facultas in priscâ sententiâ : decreta, vigente Pragmaticâ-sanctione.

Ut erant Mendicantes in pontificiæ potestatis adulationem proni, Nicolaus Quadrigarii, ex Ordine Eremitarum sancti Augustini, Joannem Sarrazinum Prædicatorem imitatus, hæc asserebat : « Quòd sola » Papæ potestas in totâ Ecclesiâ est immediatè à » Christo ». Vigilantissima Facultas sua decreta repetebat; quæque articulo primo Sarrazini opposuerat; ut suprà memorantur, iterari totidem verbis jubebat, anno 1432 [2].

Quid per ea tempora, ac vigente Concilio Basileensi sacra Facultas Parisiensis, eique conjunctæ Coloniensis, aliæque Germanicæ nationis Academiæ crederent, testatum voluit Pius II, cujus hæc ad Coloniensem Academiam verba protulimus [3] : « Aderant Legati Parisiensis scholæ, cujus est fama » percelebris; adfuerunt aliquando et vestri, et alio- » rum studiorum Germanicæ nationis oratores; et » uno ore cuncti Concilii generalis auctoritatem ad

[1] *Tract. de Libert. etc. lib.* IX, *cap.* VII, *n.* 9. — [2] *Vid. Dup.* XV *sæc. p.* 497, 498. — [3] *Bull. retr. Pii II. Vid. sup. c.* XVII.

» cœlum efferebant »; eam scilicet, quâ Eugenius sua de dissolvendo Basileensi Concilio diplomata, rescindere jubebatur.

Retulimus etiam (1) quid, post translationem Concilii Basileensis, Parisiensis Facultas, eique conjunctæ Coloniensis, Erfordiensis, et Cracoviensis egerint : nempe id assiduè repetebant, *indeviabile* Concilium, *deviabili* Pontifici anteponi oportere.

Neque verò, rebus sub Nicolao V pacatis, sacra Facultas, atque Ecclesia Gallicana ab instituto deflexerunt; cùm relatis hujus fœderis actis demonstraverimus (2), Constantiensem de Conciliorum potestate sententiam his esse firmatam.

Quare, anno Domini 1460 (3), cùm Pius II in conventu Mantuanò (*) Regi regnoque gravia interminatus esset, Joannes Dauvet Procurator generalis ab iis appellavit ad futurum generale Concilium, fultus decretis sessionis v *magni Concilii Constantiensis*, eamque secutæ Basileensis Synodi, quæ eadem decreta Constantiensia innovarit, præsidente Legato Sedis apostolicæ. Hæc igitur decreta à Romanis Pontificibus comprobata, in Ecclesiâ Gallicanâ vel maximè vigere testatur, Regis atque omnium Ordinum nomine, inficiante nemine, nemine

(1) *Sup. hoc lib. c.* XIII. — (2) *Ibid. c.* XIV. — (3) *Preuv. des Libert. etc. part.* II, *p.* 40 *et seq.*

(*) Pius II, in conventu Mantuano, diris devovebat Pragmaticamsanctionem, cujus *prætextu*, inquiebat, *summa Sedis apostolicæ auctoritas læditur.* Addebat quoscumque Reges Papæ subditos esse oportere; et non modò non licere, sed *ridiculum esse ad Concilium provocare*, etc. Vid. Conventum Mantuanum; tom. XIII Conc. col. 1748 et seq. (*Edit. Paris.*)

conquerente; neque quisquam in Galliâ aliud cogitabat.

Soli Mendicantes pontificiam potestatem solam immediatè à Christo, aliorum omnium potestatem à Petro esse dicebant : hi Pontificem supra omnia Concilia extollebant. At sacra Facultas Joannem Munerii, Theologiæ ex Prædicatorum Ordine Professorem, hæc docentem compescebat; atque ex priscis decretis ad palinodiam adigebat, anno 1470 (1).

Ne Prædicatoribus, ac sancti Augustini Eremitis Minores deessent, Joannes Angeli hujus Ordinis, Papam supra canones evehebat his verbis : « Quòd » Papa posset totum Jus Canonicum destruere et » novum construere ». At sacra Facultas, à venerabili Capitulo Tornacensi consulta, respondebat : « Hæc propositio est scandalosa, blasphematoria, » notoriè hæretica et erronea (2) ».

Idem Joannes Angeli asserebat hæc(*) : « Quicum- » que contradicit voluntati Papæ, paganizat et sen- » tentiam excommunicationis incurrit ipso facto; et » in nullo Papa reprehendi potest, nisi in materiâ » hæresis ». Respondit sacra Facultas : « Hæc pro- » positio est falsa, scandalosa, et sapiens hæresim » manifestam », anno 1482.

Anno 1497 (**) Januarii 2, sub Alexandro VI, Facultas à Carolo VIII Rege de habendo Concilio generali consulta, respondit, « quòd summus Ponti- » fex, et Pater sanctissimus tenetur de decennio in » decennium congregare generale Concilium, uni- » versalem Ecclesiam repræsentans; et maximè

(1) *Dup.* XV *sæc. p.* 501. — (2) *Vid. d'Argentré, Coll. etc. tom.* 1, *part.* 2, *pag.* 304 *et seq.*

(*) Proposit. XII. — (**) Id est 1498.

» nunc, cùm tanta sit deordinatio in Ecclesiâ, tam
» in capite quàm in membris, quæ cunctis notoria
» est [1] ». Sic Papam ad Concilii Constantiensis canones adigebant, iisque teneri eum affirmabant.

Anno 1501, cùm idem Alexander VI certam pecuniarum collectam imperasset; Decanus et Capitulum venerabile Parisiensis Ecclesiæ hoc suæ appellationis ac justæ defensionis fundamentum ponunt [2] : « Quòd sit omnibus notissimum per plura
» sacrosancta generalia Concilia, præcipuè PER SA-
» LUBERRIMUM ET IRREFRAGABILE CONCILIUM CON-
» STANTIENSE, eidem immediatè subsequens BASI-
» LEENSE ORACULUM decretum declaratumque fuisse,
» ad dubia piarum mentium extirpanda, noxiasque
» in contrarium, et adulantes summo Pontifici falsi-
» tates abolendas; omnes cujuscumque sint statûs,
» dignitatis, et potestatis, etiamsi prima sit et pa-
» palis, statutis et ordinationibus dictorum sacro-
» rum Conciliorum teneri, ligari et adstringi; ita
» ut, si in contrarium quisque facere audeat et at-
» tentet, etiamsi Romanus sit Pontifex, nullum sit
» et inefficax quod agit,.... præter id quod etiam de
» perperam attentato, præsertim, si Ecclesiam tur-
» bet aut scandalizet, et emendationi et correctioni
» universalis Ecclesiæ, cùm primum haberi sacrum
» Concilium poterit, deferri ac subjici potest ». His se fundamentis Gallicana libertas tuebatur; et canones Constantienses, adversùs certum quoque et indubitatum Pontificem, ex paternâ traditione et scholæ Parisiensis placitis, exerebat.

Anno 1512, sub Julio II, Cajetanus librum edi-

(1) *Vid. ap. d'Arg. loc. cit.* — (2) *Preuv. des Libert. etc. loc. cit. cap.* XIII, *n.* 10, *pag.* 40.

dit, *de Comparatione Papæ et Concilii* : quem librum Ludovicus XII ad Facultatem misit, ut eum examinaret, ac falsa refelleret, datis litteris, 19 Februarii anno 1512. Sacra ergo Facultas, qui librum confutarent, Jacobum Almainum ac Joannem Majorem elegit, quos testantes legimus : « Quòd ista sit » conclusio, quam tenent omnes Doctores Pari- » sienses, et Galli; quòd potestas Papæ subjecta est » potestati Concilii; quòd ista sit resolutio scholæ » Parisiensis et Ecclesiæ Gallicanæ; quòd in Univer- » sitate Parisiensi contraria sententia non probabilis » habeatur, et qui tenuerit, in campo revocare co- » gatur [1] ». Quæ cùm sub oculis Facultatis, imò ejus mandato scripserint, Facultatem eorum ore loquentem audimus.

Hos libros Julius II nullâ censurâ notavit, cùm infensissimus Pontifex in Gallos totius Orbis arma concitaret; sed antiquam probatamque doctrinam censuris proscribere nemo cogitabat.

CAPUT XXIII.

Post abolitam Pragmaticam-sanctionem, eadem doctrina apud nostros.

Pragmatica-sanctione, sub Leone X, Regis consensu antiquatâ, hujus Sanctionis sublatam disciplinam, in doctrinâ nihil esse immutatum vidimus.

Anno 1524, 30 Novemb. Frater Ludovicus Combont, præsentatus Fratrum Prædicatorum, hæc asse-

[1] *Vid. Diss. præv. num.* XIII. *Almain. de potestat. etc. in app. tom.* II. *Gers. col.* 1070. *Maj. de auct. etc. ib. col.* 1144.

rebat in actu, qui Aulica dicitur : « Licèt Episcopus,
» qualis inter Apostolos solus Petrus à Christo imme-
» diatè fuit consecratus, Curatus verò jure positivo
» institutus, quoniam nec Episcopus quispiam,
» Petro dempto, immediatè est à Christo institu-
» tus », etc. Adscriptum in regestis Facultatis :
« Quæ assertio Magistris nostris præsentibus displi-
» cuit, quia falsa » : jussumque à sacrâ Facultate
est, « ut Ludovicus Combont in Sorbonicâ opposi-
» tam conclusionem teneret, hoc adjecto, quòd
» oppositum non est probabile (1) ».

Quo sensu Facultas, ut Episcopos, ita etiam Cu-
ratos, à Christo esse velit, alibi exponemus (2) : hîc
quidem, quæ sunt hujus loci, exsequimur.

Per ea tempora jam Lutherus exsurrexerat in Se-
dem apostolicam, cujus cohibendus furor, sacerque
ille primatus à Christo institutus asserendus fuit. Id
sacra Facultas ex priscâ doctrinâ et Constantien-
sibus placitis egregiè præstitit. Itaque cùm à Fran-
cisco I Philippus Melanchton, atque alii Germanici
Theologi acciti essent, qui de rebus theologicis cum
nostris Theologis tractarent; sacra Facultas hæc
Regem commonuit (3) : « Interrogandos esse eos
» primùm, an confiteri velint, Ecclesiam mili-
» tantem divino jure fundatam, indeviabilem esse
» in fide ac bonis moribus; cujus Ecclesiæ, sub
» Christo Petrus caput esset ejusque successores.
» Item : an velint eidem Ecclesiæ parere, ejusque
» doctrinæ et determinationi assentiri, ut veri Ec-
» clesiæ filii, eique subditi. Item : utrum admittant

(1) *Vid. d'Argentré, tom.* II, *pag.* 5. — (2) *Infr. lib.* VIII, *c.* XIV. — (3) *D'Argent. tom.* I, *pag.* 384 *et seq.*

» determinationes et decreta Conciliorum genera-
» lium Ecclesiæ. Item : an fidem adhibeant cano-
» nibus ac decretis Romanorum Pontificum ab Ec-
» clesiâ receptis et approbatis ». Hîc anonymus aliique respondent attributam sanè Ecclesiæ et Conciliis illam *indeviabilem* potestatem; non autem Papæ negatam. Quâ cavillatione nihil est vanius. Quid enim erat nisi negare, eam non attribuere, cùm id ageretur ut Papæ quæ sua sunt assignarent? Neque enim immemores hujus privilegii hoc faciunt; quippe cùm illud ipsum Ecclesiæ Concilioque tribuant; sed planè memores Ecclesiæ tantùm, eamque repræsentanti Concilio esse tribuendum, Ecclesiæ Conciliisque absolutam obedientiam decernebant : Papæ ita tantùm, si ejus decreta ab Ecclesiâ recepta et approbata essent, et ubique obtinerent; quo sanè supremam ecclesiasticæ potestatis arcem in ipsâ Ecclesiâ catholicâ ejusque generalibus Conciliis collocabant, anno 1535, Septembris 15.

His consentanea Facultas protulit, cùm eodem anno conscripsit illos adversùs Lutherum articulos, quos alibi retulimus [1]. His Ecclesiæ et Conciliorum generalium potestatem præ pontificiâ apertè commendabant : in horum decreta et fidem nihil errati irrepere posse fatebantur : ad ea referebant determinationem eam, quâ nulla certior esse posset : Pontifici tantùm obedientiam deberi docebant; non tamen ut ei, qui errare non posset; ex quo consequitur illa erga omnem legitimam potestatem solemnis exceptio, quam vidimus, ut ei pareatur, si nihil divino juri adversum imperet.

[1] *Vid. in app. lib.* 1, *cap.* 1.

Hi articuli, anno 1535, à Facultate conscripti, atque anno deinde 1543 toto regno vulgati ac recepti, quid omnis Gallicana teneret Ecclesia satìs docent; neque desunt per idem tempus egregia testimonia, quibus mentem suam antiquæ doctrinæ hærentem comprobavit.

Nempe habita est Lutetiæ, anno 1528, ab Antonio Cardinale Pratensi, Archiepiscopo Senonensi, celeberrima ac sanctissima Synodus Provinciæ Senonensis (1), quibus et Lutheri errores damnarentur, et sancta ecclesiasticæ disciplinæ reformatio fieret.

Annotata sunt Lutheri dogmata; in his illud : « Primatus summi Pontificis non est à Christo ». Hæc ergo Synodus ad ea confutanda tribus nititur (2) : « Quòd Ecclesia universalis errare non » possit, utpote quæ regatur Spiritu veritatis secum » manente in æternum, et cum quâ Christus maneat » usque ad consummationem sæculi ». Hoc primum omnium ac validissimum fundamentum, quod luculentiùs exponitur decreto primo de fide, his verbis (3) : « Una igitur sancta et infallibilis Ecclesia, quæ nec » à charitate decidere potest, nec ab orthodoxâ fide » deviare, cujus auctoritatem qui in fide et moribus » secutus non fuerit, quasi Deum abnegaverit, *cui* » *gloria in Ecclesiâ et Christo Jesu in omnes gene-* » *rationes* (4), infideli deterior habeatur ».

Alterum secundo decreto explicatur; *quòd Ecclesia non sit invisibilis.* « Quisquis igitur, inquit (5), » tergiversandi studio invisibilem et incertis sedibus

(1) *Conc. Senon. tom.* XIV, *col.* 432 *et seq.* — (2) *Ibid. col.* 460. *Vid. Decr. gener. col.* 441. — (3) *Ib. col.* 445. — (4) *Eph.* III, 21. — (5) *Conc. Sen. loc. cit.*

» errantem

» errantem dixerit Ecclesiam, non hæresim tantùm
» dixisse, sed omnium hæresum puteum fodisse
» judicetur ».

Tertium, decreto tertio *de auctoritate sacrorum Conciliorum* constituunt his verbis (1) : « Proinde,
» cùm certa sit et infallibilis Ecclesiæ regula, nec
» aliquando invisibilitatis prætextu tandem eludi
» queat ; ea profectò sacris generalibus Conciliis
» auctoritas derogari non potest, quæ proximè uni-
» versalem repræsentant Ecclesiam ».

His igitur tribus fundamentis ponunt hæc consentanea, ut librorum canonicorum auctoritas, veraque interpretatio ab Ecclesiâ repetatur, valeantque traditiones etiam non scriptæ, quæ à primis Ecclesiarum principiis ad nos propagatæ fuerint; ex quibus deinde peculiaria Lutheri dogmata condemnentur (2).

Sic ergo nostri, cùm Ecclesiæ auctoritatem exponerent, de pontificiâ infallibilitate aut superioritate nequidem cogitabant; de quâ conticescere in eo exponendæ ecclesiasticæ auctoritatis articulo, nihil est aliud, quàm eam à certis probatisque arcere dogmatibus.

Itaque, anno 1562 et 1563, ex eâ doctrinâ in Concilio Tridentino ambiguam formulam respuebant; Constantiensia, iisque conjuncta Basileensia decreta laudabant; ex eorum auctoritate conciliarem potestatem unanimi consensu potiorem profitebantur; id toto orbe testatum ad summum Pontificem perferendum curabant, seque ei approbabant :

(1) *Vid. Decr. gener. col.* 446. — (2) *Ibid. et col.* 447.

quæ omnia alibi relata (1), hîc memorata tantùm et designata volumus.

CAPUT XXIV.

Acta Parisiis apud Prædicatores, Edmundo Richerio Syndico, anno 1611.

Quibus curæ erat occultis machinationibus absolutam potestatem tueri, ac pontificiam auctoritatem omnibus Conciliis totique adeo Ecclesiæ anteferre, Galliam obstare suis consiliis sentiebant; idque aulicis artibus agebant, ut apud nos quoque adulatoriæ sententiæ irreperent. Cæso igitur per infandum parricidium Henrico Magno, pupillo sub Principe Reginâ matre ac tutrice Italâ atque Italis septâ, opportunum tempus mutationibus nacti, spargere libellos curiali doctrinâ plenissimos, Doctoribus adblandiri, sacrãm Facultatem quâcumque arte poterant in partes trahere, si possent; sin minùs graves ciere motus, et intestinis agitare dissidiis.

Erat tunc Syndicus sacræ Facultatis Edmundus Richerius, acer homo, et priscorum Academiæ Parisiensis decretorum tenax. Is igitur ultramontanis conatibus vehementissimè repugnabat.

Anno 1611, Capitulum generale Prædicatorii Ordinis Lutetiæ Parisiorum habebatur; quibus in conventibus solent theses proponere solemnissimo more. His inseruerunt : « Romanum Pontificem in » fide et moribus errare non posse : in nullo casu

(1) *Vid. Diss. præv. n.* XIV.

» Concilium esse supra Papam : ad Papam pertinere
» dubia decidenda in Concilio proponere, decisa
» confirmare vel infirmare, partibus silentium per-
» petuum imponere (1) ». Multæ turbæ. Grave videbatur hæc publicè in Galliâ agitari ; ac Richerius Syndicus virum clarissimum Nicolaum Coeffeteau, Doctorem Parisiensem et Prædicatorum Priorem, in ipsis pergulis, quo loco in publicis disputationibus considere Doctores solent, coram Doctoribus compellabat : « Rem indignissimam ac minimè fe-
» rendam : tentari patientiam Gallorum : si præ-
» dicti articuli intacti maneant, statim Gallos,
» atque exteros sibi persuasuros, Sorbonam isto
» silentio à majorum suorum placitis desciscere :
» publicum errorem publicâ satisfactione eluen-
» dum ». Hæc gravissimè questus, jamque intercessurus, hoc responsum à Priore tulit : « Se quidem
» inscio hæc facta : injunctum sibi à regiis cognito-
» ribus, caveret diligenter, ne quis in eos articulos
» disputaret : Patrem generalem Præsidi ac Respon-
» denti strictissimè præcepisse, ne de illis partibus
» responderent : has si quis attingeret, palam decla-
» rarent sibi minimè esse licitum de illis agere ».
Gratum Richerio id publicè edi : ita enim constiturum, non probari, ut hæc in Galliâ liberè propugnentur. Itaque ejus jussu quidam Baccalaureus (*) argumentari cœpit ; quòd in thesi legeretur : *In nullo casu Concilium esse supra Papam*, Concilio œcumenico Constantiensi et legitimo thesim esse contrariam, adeoque hæreticam. Quo argumento facto

(1) *Vid. apud Rich. ante libell. de Eccles. potest.*

(*) Claudius Bertin.

Præses semel et iterum pronuntiavit, « se has con-
» clusiones non posuisse animo offendendæ Acade-
» miæ, aut Facultatis Parisiensis, quam velut
» Academiarum omnium matrem agnosceret; sed
» tantùm veritatis disquirendæ gratiâ : neque hanc
» partem velut de fide, sed velut problematicam
» posuisse; siquidem constaret, multas Universitates
» hanc conclusionem tueri contra sententiam Aca-
» demiæ Parisiensis ».

Aderant frequentissimo cœtu viri omnium Ordinum illustrissimi; eminebant Cardinalis Perronius, ac Sedis apostolicæ Nuntius : aderat etiam Academiæ Rector. Nuntius apostolicus jubebat disputationem procedere : Baccalaureus iterum atque iterum hæresim esse inculcabat : vocatus à Perronio Richerius, Synodi Constantiensis auctoritatem asserebat; thesim publicè propositam publicè confutari oportere. Tandem Perronius sæpe professus quæstionem problematicam esse, disputationi finem imposuit, alia tractari jussit; constititque omnino coram tanto cœtu ac Nuntio apostolico, etiam professione Præsidis theses proponentis, quænam sententia Facultatis esset, quàmque hæc innoxiè tueretur. Rei gestæ seriem actu authentico Richerius edidit, quæ narratio publici juris facta in omnium est manibus. Subscripsere Rector Academiæ, ipse Richerius Syndicus, vocatique ab ipso testes, ac Bidellus seu Notarius sacræ Facultatis.

CAPUT XXV.

Edmundi Richerii liber de Ecclesiasticâ et Politicâ Potestate : *aulicæ artes : acta Facultatis : episcopales censuræ : quo fundamento nixæ : de priscâ sententiâ nihil motum.*

Per eam occasionem, non ita multò post, eodem scilicet anno 1611, defensurus Richerius antiquam scholæ Parisiensis de Conciliorum potiore potestate sententiam, tacito nomine libellum edidit, *de Ecclesiasticâ et Politicâ Potestate*, cui conjunctæ prodierunt sacræ Facultatis pleræque censuræ, quas memoravimus.

Richerius undique magnis hostibus premebatur; magnæ illi, Facultatis ac totius Academiæ nomine, cum Jesuitis simultates; magno hominum concursu ac studio lites agitabantur; perviceratque Richerius, ut Jesuitæ Senatûs-consulto hæc profiteri juberentur [1] : « Se amplecti scholæ Sorbonicæ doctrinam, » maximè in iis, quæ ad salutem auctoritatemque » Regum, atque ab antiquo semper custoditas et » observatas Ecclesiæ Gallicanæ libertates tuendas » pertinerent »; quarum libertatum validissimum firmamentum majores nostri in Conciliorum priori ac superiori potestate reponebant. Hæc, 22 Decembris anno 1611, ab amplissimo ordine jussa, 22 Februarii à Jesuitis subscripta in Curiæ auctoritatibus continentur [2]. Superscripsere inter alios viri

[1] *Extr. des regist. du Parlem.* 22 *Févr.* 1612. *Vid. Pièces conc. l'hist. de Louis XIII; tom.* IV, *p.* 21.—[2] *Ibid. p.* 20.

ornatissimi atque omni laude cumulati, Fronto-Ducæus et Jacobus Sirmundus, quos honoris causâ appellatos volo.

Concitabatur interim adversùs Richerium Romana Curia, Aula regia, ipsa Facultas, ipse Clerus. Cardinalis Perronius Archiepiscopus Senonensis, vocatique comprovinciales Episcopi ita decreverunt: « Libellum de Ecclesiasticâ et Politicâ Potestate censurâ et damnatione dignum judicavimus et declaravimus, et reipsâ notamus et damnamus, ob multas » quas continet propositiones, expositiones, et allegationes falsas, erroneas, scandalosas, et ut sonant, hæreticas, juribus tamen tam Regis quàm » Ecclesiæ Gallicanæ, ejusque immunitatibus et libertatibus per nos non tactis. Parisiis in Congregatione provinciali anno 1612, Martii 9 [1] ».

Similem censuram ediderunt Paulus Huraldus Archiepiscopus Aquensis, et comprovinciales [2]; nisi quòd de Regis juribus et Ecclesiæ Gallicanæ libertatibus tacuerunt, eodem anno, Maii 24.

Nullæ notatæ sunt propositiones; quod censuræ genus anceps, multi querebantur sacræ doctrinæ nihil afferre lucis, fraudibus locum dare. Cæterùm nemo dixerit, antiquam de Concilii potiore auctoritate sententiam à Perronio damnatam [3]; quam, aliasque ei conjunctas *problematicas* esse toties in egregiis scriptis, ac nuperrimè apud Prædicatores in amplissimo cœtu vivâ voce pronuntiaverat.

Propositiones in Richerii libello improbatas has

(1) *Conc. noviss. Gall. Odesp. pag.* 623. *Vid. Ambass. de du Perr. lib.* III, *pag.* 693. — (2) *Odesp. p.* 624. — (3) *Vid. Diss. præv. num.* LXXXIX.

ad Casaubonum scripsit (1) : « Quòd Presbyteri cum » Episcopis aristocratici regiminis more in partem » ecclesiasticæ administrationis vocentur : quòd » electiones jure divino nitantur, ex quo consequa- » tur à Regibus, qui Antistites designent, contra » jus divinum peccari : quòd regimen aristocraticum » omnium sit optimum, et naturæ convenientissi- » mum; quo directè status monarchicus oppugnetur : » quòd omnis principatus à subjecti populi consensu » pendeat : quòd Deus influat in supposita analoga, » hoc est, in civitates ac regna, ipsamque commu- » nitatem priùs et propriùs ac principaliùs, quàm » in partes, quæ non aliter agant, quàm ut instru- » menta eorum suppositorum et communitatum; » quo fiat, ut Principes ac Reges non ipsi regerent, » sed communitas per ipsos tanquam administros ». His addebat Perronius habere se præ manibus ipsam Richerii thesim anno 1591 in Sorbonâ propugnatam : « Quòd Ordines regni Regibus potestate ante- » cellant : quòd Henricus III justè cæsus sit ut » tyrannus, eique similes armis et insidiis insectan- » dos : Jacobum Clementem ad eum cædendum » disciplinæ ecclesiasticæ studio et amore legum ac » patriæ libertatis incensum » : hæc igitur quæ nunc libello edito Richerius docuisset, ex horrendis illis, et penitus imbibitis erroribus prodiisse.

Ex his sanè patet satis multa memorata, quæ Aulam, quæ Clerum, quæ omnes Ordines in Richerium commoverent. Certè nemo dixit fuisse damnatum, quòd antiquam Facultatis sententiam tueretur; qui-

(1) *Vid. Ambass. etc. p.* 695.

que eâ causâ maximè insectabantur eum, alia omnia obtendebant.

Imò recordemur Duvallium, cùm adversùs Richerium infensissimo animo scriberet, hæc diligentissimè docuisse : juxta sententiam Academiæ Parisiensis, Concilii potestatem papali anteferri : infallibilitatem ad Concilium generale solùm referri : utramque sententiam ab omni censuræ notâ esse liberam : quæ suprà descripta (1), nunc tantùm à nobis commemorari oportet.

His igitur liquet, sacram Facultatem nihil antiquæ doctrinæ derogasse, cùm 1 Septembris anno 1612, editâ conclusione, Richerium regio jussu syndicatu expulit; cùm ei « gratias agendas censuit, ob res » præclarè in syndicatu gestas, libro excepto de Ec» clesiasticâ et Politicâ Potestate (2) » : quâ exceptione nec librum censurâ notavit, quem nec examinaverat, et cætera, ac præsertim ea, quæ apud Dominicanos recentissimâ memoriâ gesserat, approbavit.

Cæterùm ex regestis Parlamenti constat, Nuntii apostolici Auditorem, clam conventis Doctoribus id egisse omni ope, ut liber censurâ notaretur, improbareturque antiquorum Facultatis editio decretorum, tanquam Richerius, his editis, arcana Facultatis ejus injussu, præter fas, evulgaverit, aut sacra Facultas clam habere vellet, quæ à ducentis annis palam decreta et gesta in acta retulerit.

Quid postea egerit Richerius; quid passus sit Cardinalis Richelii tempore; quid retractaverit; quid

(1) *Diss. præv. num.* XVII *et seq.* — (2) *Vid. post Rich. Defens. libell. de Eccles. Potest.*

defenderit; quomodo retractationem explicaverit; quid denique scripserit; quid testamento facto orbi christiano testatum voluerit; qualia sint ejus scripta post mortem publicata, nostrâ parvi refert, qui sacræ Facultatis atque Ecclesiæ Gallicanæ, non unius privati hominis, causam agimus.

Hoc certè non diffitemur, cùm plerique Richerium pessimè haberent, quòd antiqua decreta coleret: multos eo exemplo fuisse deterritos, ne ea apertè tuerentur. Sed nos aulicis artibus gesta nihil moramur; sacræ Facultatis gesta referimus.

CAPUT XXVI.

Acta facultatis adversùs Marcum Antonium de Dominis et Theophilum Milleterium: item de Ludovico Cellotio ac Francisco Guillovio.

Anno 1617, Facultas censurâ notavit quatuor priores libros de Republicâ Christianâ Marci Antonii de Dominis (*). Atque ille quidem de Ecclesiâ Romanâ sic docebat : « Erat ergo, et est Ecclesia » præcipua nobilitate, existimatione, nomine et di- » gnitatis auctoritate; non regiminis et jurisdictio-

(*) Marcus Antonius de Dominis, primùm Jesuita non parum doctus, et, ut ipse profitetur, *Romanæ sedis placitis addictissimus*, deinde Archiepiscopus Spalatensis, scripsit *de Republicâ Ecclesiasticâ libros* x, ut variâ eruditione plenos, sic argumentis subtilioribus obsitos. Ille in Angliam profugus hos edidit libros, à quibus legendis multùm deterreri debent tirones Theologi, ne eruditionis specie plus æquo permoti, captiosâ probabilitate fallantur. Cæterùm ex his libris nonnulla excerpi possunt utilia. (*Edit. Paris.*)

» nis principatu » : quâ de re Facultas sic censuit : « Hæc propositio est hæretica et schismatica, qua- » tenus apertè insinuat Romanam Ecclesiam jure » divino auctoritatem in alias Ecclesias non ha- » bere (1) ». Vigilantissimè omnino *in alias Ecclesias*, non in ipsam adunatam atque collectam universalem Ecclesiam. Provida ac docta Facultas adversùs novos hæreticos, Romanum principatum sic asserit, ut antiquæ doctrinæ, et decretorum Constantiensium ubique recordetur.

Quod autem ille auctor diceret (2), « à Parisien- » sibus unum supponi Papam universalem, qui toti » præsit Ecclesiæ universali, tanquam Episcopus » universalis », eadem Facultas *suppositionem, quam Parisiensibus tribuit, falsam* judicavit, « cujus fal- » sitas in hæc verba, TANQUAM EPISCOPUS UNIVERSALIS, » cadit, quasi alii Episcopi sint tantùm Papæ vi- » carii ». Sic fœdam et adulatoriam ac postremis temporibus ortam sententiam, ex cujus decretis Papam Conciliis anteponunt, priscæ traditionis memor à se amolitur. Hujus verò censuræ Duvallium ejusque asseclas, auctores extitisse constat; neque effecerunt, ut sacra Facultas à priscorum decretorum auctoritate ac sententiâ recederet.

Anno 1641, Ludovicum Cellotium (*) Concilio-

(1) *Vid. cens. Facult. post Def. Rich. prop.* XXII. *ap. de Dom. tom.* I, *lib.* II, *cap.* VIII, *n.* 13, *pag.* 182. — (2) *Prop.* XLVII. *ap. de Dom. lib.* IV, *cap.* XI, *n.* 15, *p.* 484.

(*) Ille adversùs Petrum Aurelium scripserat librum, cui titulus est : *de Hierarchiâ Ecclesiasticâ*, in quem ad se delatum sacra Facultas delectos Doctores jusserat inquirere. Censura jam parabatur, et multæ propositiones notabantur, ut *novæ*, *falsæ*, *periculosæ*, *temerariæ*, *ridiculæ*, quando Cardinalis de RICHELIEU censuram edi

rum auctoritati detrahere visum, eoque nomine censurâ notatum, sacra Facultas suscepit affirmantem et profitentem illud : nempe, « Conciliorum ge-
» neralium convocationem quandoque necessa-
» riam [(1)] ».

Cùm Milleterius de usu pœnitentiæ quæstione motâ librum edidisset sub hoc titulo : *Le Pacifique véritable ;* quo libro assereret, « Sedis apostolicæ
» decreta de fide, eo solùm statu esse infallibilia, si
» in Conciliis œcumenicis fierent, atque in solis
» Conciliis œcumenicis consensum unanimem Ec-
» clesiæ declarari » ; Facultas sic censuit : « Hæ pro-
» positiones in quantum infallibilitatem Ecclesiæ uni-
» versalis, in nullo alio statu quàm in solo Concilio
» œcumenico congregatæ tribuunt, et ipsam aliquo
» tempore legitimi usus pœnitentiæ cognitione ca-
» ruisse supponunt, temerariæ sunt, ipsi Ecclesiæ
» injuriosæ, et hæreticæ [(2)] ». Sic cùm de Conciliis generalibus ac Sede apostolicâ ageretur, sacra Facultas antiquis decretis hærens, infallibilitatem non Sedi apostolicæ soli, sed Ecclesiæ universali tribuit, eamque constare docuit, non tantùm in Conciliis generalibus, sed etiam in Ecclesiâ toto orbe diffusâ ; prorsus ex eâ fide, quam professa erat adversùs Sarrazinum : « Quod in Conciliis tota auctoritas, dans
» vigorem statutis, residet non in solo summo Pon-
» tifice, sed principaliter in Spiritu sancto et Ec-
» clesiâ catholicâ » : ut Spiritus sanctus toti catho-

vetuit, pollicitus Jesuitam omnia sua explanaturum et emendaturum. (*Edit. Paris.*)

(1) *Vid. apud d'Argent. tom.* III, *pag.* 40 *et seq.* — (2) *Ibid. p.* 18 *et seq.*

licæ unitati primitus adhæreat, eaque sit radix, unde certitudo et infallibilitas in Concilium quoque œcumenicum, hoc est, in ipsam christiani nominis repræsentationem influat : quæ mirum in modum cum Gallicanæ Declarationis articulo IV congruunt.

Franciscus Guillovius Baccalaureus, pro Minore ordinariâ responsurus, multa in thesi proponebat, quibus auctoritati Episcoporum à Christo institutæ, eorumque in Conciliis assidentium judiciariæ potestati derogaret. Anno 1656, Facultas actum distulit, atque eodem anno, 15 Januarii, suscepit Baccalaureum hæc scripto professum [1] : « Agnosco et fateor » Episcoporum jurisdictionem esse juris divini, et » esse immediatè à Christo, eosque in Conciliis ge» neralibus verè esse judices, atque in iis ex eorum » judiciis summum Pontificem pronuntiare ».

Hæc si intelligimus, confectam esse constabit quæstionem nostram. Profectò enim si quis est ex provisione Christi infallibilis, is non ex aliorum, sed ex suo judicio pronuntiat : alioqui sui dubius, neque satìs conscius assistentis Spiritûs, aliis se permittit. Ac si media, ut vocant, humana requirere necesse sit; consilia sanè, non judicia, consiliariosque qui doceant ac suadeant, non judices qui secum assideant ac decernant, exquirere oporteat.

Ex his dogmatibus jussu Facultatis emendata thesis atque in meliorem formam reducta est; quæ res in actis Facultatis sic perscripta est : « Ex ultimâ » appendice, in quâ plus inerat involutæ difficul» tatis circa apostolatum ipsum, et annexa aposto» latui gratiarum dona et potestates; necnon jura

[1] *D'Argent. tom.* III, *p.* 70.

» Episcoporum in convocandis Synodis particulari-
» bus, et in sanciendis cum summo Pontifice Con-
» ciliorum generalium definitionibus; quidquid de-
» torqueri poterat contra veritatem, totum illud
» erasum fuit [1] ».

Ergo diligens lector sequentes consideret propositiones, quas Facultatis acta commemorant in thesi erasas esse, intelligatque, quænam illa sint, *quæ detorqueri possent contra veritatem.* Prima propositio erasa : « Petrus in primatu Christi consors et socius » participatione factus est » : quæ profectò si starent, haud magìs Pontifici, quam Christo sacra Concilia anteferri possent.

Erasum quoque illud, quod à sancto Leone depromptum videretur; sed procul ab ejus mente deflexum : « Si quid Christus cum Petro cæteris voluit » commune esse Apostolis, nunquam nisi per Pe- » trum dedit, quidquid illis non negavit [2] » : ne, quod est absurdissimum, apostoli proximè à Petro, non autem à Christo ad Apostolatum ordinati videantur. Neque illud Facultas in thesi reliquit : « Solus Petrus successores habet Apostolos »; quo Guillovius Episcopos ab Apostolorum successione ac jure, contra omnem antiquitatis fidem, penitus amovebat.

Deletum etiam illud : « Solus Pontifex Episcopos » in Concilium, vel particulare, vel generale, non- » nunquam ad melius necessarium convocat ». Hoc nempe erat quò Facultatem dicentem audivimus, involvi à Guillovio *jura Episcoporum in convocandis*

(1) *D'Argent. tom.* III, *p.* 69. — (2) *Leo Mag. serm.* III *in anniv. assump. ejusd.*

Synodis particularibus. Nec placebat illud, *ad melius necessarium*, convocatas Synodos; quia illud *melius* infringebat, illud *necessarium*, quod *quandoque* agnoscendum, ad convocandas Synodos etiam generales, Facultas decreverat adversùs Cellotium.

Denique erasum illud : « In Conciliis Pontifex, » auditis Episcoporum sententiis ac judiciis, pro suâ » auctoritate certoque ac infallibili charismate, » verbum Dei pronuntiat »; quod si admitteretur, jam Episcopi in Conciliis consiliarii tantùm, nec nisi nomine tenus judices haberentur; atque in solo Pontifice auctoritas resideret; eaque evanesceret, quam Facultas agnoverat, à Christo profectam auctoritatem Episcoporum, *in sanciendis cum summo Pontifice Conciliorum generalium definitionibus*.

Itaque deletum illud : « Pontifex, auditis Episco» porum sententiis ac judiciis, pro suâ auctoritate » pronuntiat »; cujus loco repositum est : « Ex il» lorum sententiis ac judiciis ipse pronuntiat » : sublato etiam *certo illo* atque *infallibili* Pontificis *charismate*, quo quidem Episcopi papali sententiæ obnoxii, non etiam ipsi judices, verique assessores essent : adeo nova hæc à Facultatis sententiâ abhorrebant.

Neque prætermittendum istud, jussu Facultatis in thesi repositum. Posteaquam nempe scriptum est : « Petrus totius Ecclesiæ fundamentalis petra, et » Pastor universalis, Apostolorum Princeps à Chri» sto constitutus »; jussu etiam Facultatis adscriptum; « jure etiam divino cæteri Episcopi singularium » plebium capita »; cùm Baccalaureus tantùm *optimates* scripsisset : tanquam unus tantùm Roma-

nus Episcopus, non autem cæteri Episcopi, veri à Christo instituti Ecclesiarum principes et capita haberentur.

Erat tum Clerus Gallicanus frequentissimo cœtu Parisiis congregatus. Scriptum ergo est in regestis Facultatis [1] : « Domini Episcopi gratias egerunt » Facultati, ex parte totius Cleri Gallicani, pro suâ » in defensione jurium hierarchici Ordinis curâ et » sollicitudine, idque per organum D. Petri de Berthier, Episcopi Montalbanensis » : quæ etiam in Cleri actis habentur; ut doctrinam Facultatis ab Episcopis et Clero Gallicano comprobatam esse constet.

Jam ergo arbitramur intellectam omnibus, sacræ Facultatis, totiusque adeo Ecclesiæ Gallicanæ doctrinam, id primum, Ecclesiæ universali ejusque unitati conjunctam vim Spiritûs, radicemque infallibilitatis in eâ unitate esse sitam, quæ in Concilium universalem Ecclesiam repræsentans transfundatur; solum illud esse, quod à fide deviare non possit. Ergo Pontificem qui deviare possit, Ecclesiæ indeviabili meritò esse subditum, in casibus certè illis generalibus quæ Constantiensibus decretis continentur; ac proinde Episcopos jure divino institutos, Romanoque Pontifici, maximè in judicandis fidei quæstionibus, non consiliarios, sed assessores et conjudices datos, ex quorum judiciis ipse pronuntiet; adeoque interdum convocationem Conciliorum generalium esse necessariam: quæ profectò vacant, si Romanus Pontifex, vel solus, non autem cum

[1] *D'Arg. loc. cit. p.* 70.

Ecclesiâ conjunctus, infallibilitate, atque adeo supremâ et indeclinabili potestate gaudeat.

Hinc Ecclesiæ status constitutus, atque in thesibus prædicti Francisci Guillovii jussu Facultatis scriptum : « Ecclesia jure divino monarchia est, tametsi » aristocratiâ temperata » : Monarchia quidem, quòd habeat *Principem* Petrum ejusque successorem pro tempore sedentem; temperata aristocratiâ, quòd Petri successori à Christo dati sunt Episcopi, ut veri principes ac judices, ex quorum judicio pronuntiet.

Hinc damnatus Marcus Antonius de Dominis, ejusque propositio (XII) habita est « schismatica et » hæretica, quatenus vult, Ecclesiam universalem » secundùm se totam esse aristocraticam ».

Id qui adversari putant antiquæ sententiæ, quæ Papam subdit Concilio, hos ego affirmavero nunquam in nostrorum libris versatos fuisse. Gerson quidem assiduè Ecclesiæ statum agnoscit monarchicum. Hunc alii sequuntur; atque omnia maximè conciliant, dum Romano Pontifici tribuunt, ut Ecclesiis quidem singulis; non autem toti Ecclesiæ collectæ et adunatæ præstet, et habeat quidem *plenitudinem apostolicæ potestatis;* sed Conciliorum et canonum auctoritate tanquam aristocratiæ temperamento moderandam.

CAPUT

CAPUT XXVII.

Articuli Facultatis ad Ludovicum Magnum allati: Censuræ Vernantii et Guimenii: Alexandri VII Bulla Propositio Strigoniensis, ejusque censura.

Ex his ergo decretis toties iteratis, ac perpetuâ traditione servatis, sacra Facultas Ludovico XIV Magno sex illos articulos, toto postea regno, edicti regii auctoritate, vulgatos attulit, quos suprà recensitos (1) hîc prætermisimus, anno 1663.

Metuebat Rex maximus, metuebat sacra Facultas, atque optimus quisque, ne gliscens adulatio antiquorum decretorum robur et innatam Galliæ libertatem infringeret.

Anno 1658, excusus est Metis, quodam Carmelitâ auctore, sub Jacobi Vernantii nomine liber, cum hoc ambitioso titulo : *La défense de l'autorité de notre saint Père le Pape, de nosseigneurs les Cardinaux, les Archevêques et Evêques, etc.* quem librum sacra Facultas, à Pictaviensibus Parochis consulta, multis habitis, per duos ferè menses, publicis ac privatis congregationibus, censurâ notavit (*), ac censuram confirmavit 26 Maii anno 1664.

(1) *Vid. sup. lib.* I, *sect.* I, *cap.* V; *et in App. lib.* III, *cap.* XI. *Sup. lib.* I, *sect.* I, *c.* XII.

(*) 24 Maii.

Quòd igitur Vernantius soli summo Pontifici, infallibilitatem activam, passivám Ecclesiæ et Conciliis tribueret (1), sacra Facultas sic censuit : « Hæ » propositiones, quatenus excludunt ab Ecclesiâ in- » fallibilitatem activam seu auctoritatem emergen- » tia circa fidem dubia, infallibilis veritatis oraculo » tollendi et explicandi, falsæ sunt, temerariæ, » scandalosæ et hæreticæ ».

Quod statuebat Vernantius, « Papam soli Deo » subjici, nec nisi divinâ potestate papalem posse » restringi potestatem, eique nullis legibus modum » poni (2) » ; Facultas proscribit his verbis : « Hæc » propositio, intellecta de usu et exercitio potestatis » papalis, falsa est, Ecclesiæ et Conciliorum aucto- » ritati derogans » : diligentissimè omnino, atque ex majorum non modò decretis, sed etiam verbis, papalem potestatem, utpote divinitus institutam, Deo soli quoad se; *quoad usum et exercitium* (3), sacris canonibus Conciliisque subjiciunt.

Vernantius, nisi Papa infallibilis haberetur, aiebat mutandam professionem eam, quâ credimus sanctam Ecclesiam catholicam et Romanam (4); quod abominata Facultas sic censuit : « Hæc propositio » est falsa, temeraria, scandalosa et in fide peri- » culosa » ; quippe quæ, ut jam diximus, catholicam fidem pendere vellet à dubiâ, ne quid dicam gravius de pontificiâ infallibilitate, sententiâ.

Asserebat Vernantius, « à solis hæreticis ac schis-

(1) *Prop.* I *et* II, *ap. Vern. p.* 254. — (2) *Prop.* III *Vern. pag.* 110. — (3) *Gers. de potest. Eccl. Cons.* X. — (4) *Prop.* IV *Vern. pag.* 247.

» maticis peti Concilia, ut perturbandæ Ecclesiæ
» locus esset [1] ». At sacra Facultas : « Hæc pro-
» positio universim sumpta, est scandalosa, Ecclesiæ
» Conciliis generalibus, ac sublimioribus potesta-
» tibus contumeliosa » ; quippe quæ sæpe œcume-
nicis Conciliis congregandis operam dederint, atque
ad ea etiam provocarint.

Cùm Vernantius conciliaris potestatis ac juris-
dictionis fontem in uno Pontifice collocaret [2],
Facultas sic statuit : « Hæ sex propositiones, in
» quantum asserunt, Ecclesiam in Concilio generali
» congregatam non habere à Deo immediatè juris-
» dictionem ac auctoritatem, falsæ sunt, verbo Dei
» et Concilii Constantiensis definitioni contrariæ,
» et olim à sacrâ Facultate reprobatæ ».

Negabat Vernantius, unquam examinatum, aut
ulli appellationi fuisse subjectum id quod Romani
Pontifices decrevissent [3] ; Facultas è contra : « Hæ
» quatuor propositiones falsæ sunt, quatenus quæ-
» dam asserunt, et aliæ innuunt, in nullo casu à
» summo Pontifice appellari posse ; sacræ Concilio-
» rum auctoritati detrahunt, ac germanis Ecclesiæ
» Gallicanæ libertatibus sunt contrariæ ». Gallica-
nam libertatem, contra quod Petrus de Marca non
satìs consultò dixerat, in supremâ Conciliorum po-
testate nixam profitentur.

Quòd Vernantius diceret, cujusdam Doctoris de
pontificiâ infallibilitate sententiam à Facultate esse

(1) *Prop.* V *Vern. pag.* 105. — (2) *Prop.* VI *et seq. Vern. p.* 358, 721 *et seq.* — (3) *Prop.* XII *et seq. Vern. p.* 100, 244, 279, 428.

laudatam (1), id à se Facultas amolitur his verbis : « Hæc propositio imponit sacræ Facultati, quæ » mentem suam aperuit in articulis contra Luthe- » rum, et in declaratione factâ apud Regem Chris- » tianissimum », anno 1663.

Vernantius dixerat, eamdem, quam Christus à Patre acceperat potestatem, totam in Romano Pontifice esse collatam (2) : quæ documento sunt, quàm hujusmodi homines cæco et interdum impio ferantur impetu. At quæ in eam sententiam congesserat, Facultas, « ut scandalosa, piarum aurium offen- » siva, et ut verba præ se ferunt, blasphema » rejecit.

De fidei regulâ, quod Vernantius scripserat (3), Facultas condemnavit his verbis : « Hæc propositio, » quâ parte asserit summum Pontificem esse veram » regulam fidei, temeraria est, et in errorem indu- » cens » ; quòd nempe *in errorem inducat*, is qui pro regulâ fidei ponat Pontificem, quem infallibilem esse non constet.

Quæ Vernantius de jurisdictione Episcoporum à Romano Pontifice profectâ dixerat (4), Facultas sic rejicit : « Hæ propositiones, quarum duæ priores » asserunt Apostolos non fuisse constitutos Episcopos » à Christo ; cæteræ verò, potestatem jurisdictionis » Episcoporum non esse immediatè à Christo ; falsæ » sunt, verbo Dei contrariæ, et olim à sacrâ Fa-

(1) *Prop.* XVI *Vern. p.* 241. — (2) *Prop.* XVII *et seq. Vern. p.* 53, 128, 145, 243. — (3) *Prop.* XXIII *Vern. pag.* 128. — (4) *Prop.* XXV *et seq. Vern. pag.* 44, 49, 376, 382, 384, 388, 397, 455.

» cultate reprobatæ ». Hactenus Vernantii censuram referre placuit : cætera ad alium locum pertinent.

Amadæus Guimenius (*) omni recentiorum Casuistarum fæce collectâ, id etiam de pontificiâ infallibilitate scripserat, *de fide eam esse*, atque ita inferebat : « Ecclesia errare non potest, et consequenter nec caput ejus » : quem sacra Facultas, damnatis opinionum portentis, hâc etiam in parte notandum censuit his verbis (1) : « Doctrina his » propositionibus contenta et illata, falsa est, temeraria, scandalosa, Gallicanæ Ecclesiæ libertatibus » contraria, Universitatibus, theologicis Facultatibus ac orthodoxis Doctoribus contumeliosa » ; anno 1665. Sic duæ censuræ adversùs Vernantium et Guimenium processerunt. Confutati acriter, quòd nostra damnabant ; quòd autem contraria sequerentur, coerciti tantùm, sed pro innatâ Gallis, ac

(1) *Cens. Guimen. d'Arg. etc. et ap. Guim. de Bapt. prop.* 11, *n.* 4, *p.* 177.

(*) Amadæus Guimenius, sive potiùs Mattheus DE MOYA, Jesuita Audomarensis, hunc impium juxtà et impudicum librum Lugduni edidit, *cum approbationibus Hieronymi la Chiana è Societate Jesu, Luysii à Valentiâ Provincialis Capucinorum*, et duorum Carmelitarum; quem librum cum suis censuris configeret sacra Facultas, 3 Febr. 1665, verita exscribere impudicissimas propositiones, sic censebat : « Hæ propositiones, quas sacra Facultas verbis tantùm » initialibus designandas de industriâ judicavit, ut modestiæ et » pudori castarum aurium ac mentium consuleret, sunt turpes, » scandalosæ, propudiosæ, nefandæ, piarum aurium offensivæ, » atque ab Ecclesiâ et ab omni hominum memoriâ prorsus abo» lendæ ». Collect. Judic. etc. D'ARGENTRÉ, tom. III. p. 114. (*Edit. Paris.*)

nostræ Facultati modestiâ, nullâ hæreseos aut etiam erroris notâ inusti sunt.

Has igitur censuras nostrâ memoriâ accuratissimas atque elaboratissimas, summâque moderatione libratas esse constat; nec tamen defuere, qui Alexandrum VII adversùs modestissimam Facultatem, antiqua et probata tuentem, instigarent.

Ille igitur ad Regem adversùs Sorbonicas censuras gravem expostulationem habuit, datis litteris 6 Aprilis anno 1665 (1). At Rex prudentissimus, nihil se commovit, gnarus scilicet impositum fuisse Pontifici, ac Sorbonicos priscæ sententiæ institisse.

Anno 1665 (*), Bulla Romæ prodiit, quâ censuras adversùs Vernantium et Guimenium, « uti præ» sumptuosas, temerarias, atque scandalosas, cassas » et irritas declarabat, defendique et allegari sub » excommunicationis pœnâ apostolicâ auctoritate » prohibebat; ulterius judicium de prædictis cen» suris, deque opinionibus in libris Jacobi Vernantii » et Amadæi Guimenii sibi et Sedi apostolicæ reser» vabat ». Gravis ea reservatio videbatur quâ ferre cogeremur interim, quæ adversùs hierarchiam ac mores dudum invalescerent portenta opinionum, neque minùs periculum quòd theologicæ Facultates, ipsique adeo Episcopi tanto in Ecclesiæ discrimine elingues fierent.

Grave item illud, quod erat in Bullâ de Vernantii

(1) *Vid. Dup.* XVII. *sæc.*

(*) 25 Junii.

et Guimenii opinionibus dictum, præsertim iis *quæ ad actionum moralium regulam* pertinerent; « nem-» pe eas opiniones et gravissimorum Scriptorum » auctoritate et perpetuo catholicorum usu nixas »; quod Ecclesiæ catholicæ maximo dehonestamento verteret.

Hoc pontificium diploma, tametsi non erat ad nos solemni more missum; Româ tamen in privatarum epistolarum fasciculis pervenit in Galliam.

Deputati à Facultate qui rem examinarent, constitit apud omnes, diploma pontificium Inquisitionis esse opus; editum quippe, non de Fratrum consilio in publico Consistorio, sed « auditis suffragiis Car-» dinalium in totâ republicâ christianâ generalium » Inquisitorum » : qualia nemo unquam in Galliâ admisit, præsertim cum illâ clausulâ, *motu proprio*, quam novam et prisco jure incognitam, maximè in fidei quæstionibus Gallicana Ecclesia non admittit.

Certum erat et illud, ut etiam optimâ formulâ constaret, nequidem ad nos pertinere Bullam, quæ more solemni missa non esset; neque ipsi Pontifici eam mentem inesse ut Gallos obligaret, iis ritibus prætermissis, qui antiquo Gallorum, imò totius Ecclesiæ jure nitantur.

Itaque Facultas quiescendum rata : Rector Academiæ admonitus, sacræ Facultati spopondit suam et Universitatis operam minimè defuturam, more majorum, si quid gravius contingeret; Senatus Bullam divulgari vetuit (*); neque ulteriùs processit

(*) Edicto 29 Jul. 1665.

negotium. Itaque censuræ suo apud nos loco steterunt : Bulla annumerata iis, quæ ignota, nihil ad nos pertinerent.

Qui hæc perpenderit facilè intelliget, sacræ Facultati cum Clero Gallicano maximè convenire; Clerique Declarationem, anni 1682, ex intimâ ipsius Facultatis, imò Ecclesiæ totius Gallicanæ doctrinâ esse depromptam; ac si quid difficultatis obortum est (*), id non ex ipso dogmate provenire, sed ex aliis rebus, quæ nihil ad rem nostram pertinent.

Quare sacra Facultas, priscis insistens vestigiis, condemnavìt deductam ad examen suum jussu Senatûs hanc censuræ Hungaricæ propositionem : « Ad » solam Sedem apostolicam divino et immutabili » privilegio spectat de controversiis fidei judicare »; quâ de re sic censuit (1) : « Hæc propositio, quatenus excludit ab Episcopis et Conciliis etiam generalibus, de fidei controversiis auctoritatem, quam » habent immediatè à Christo, falsa est, temeraria,

(1) *Cens. Facult. Paris. adv. cens. Arch. Strig. int. varia script. Vind. Maj. Schol. Paris.*

(*) Curia Parisiensis, postquam diploma regium *de Declaratione* in suos commentarios retulerat, edicto jusserat, ut ea Declaratio in scrinia sacræ Facultatis referretur, quod quidem factum est 2 Maii 1682. Sed quando relectum est decretum, quidam dixerunt delegendos esse XIV Doctores, qui in Declarationem inquirerent. Quanquàm enim ea *ex intimâ ipsius Facultatis doctrinâ esset deprompta*, Facultas verebatur, ne relatio facta extraordinario modo jussu Curiæ, quid detrimenti ipsius juribus afferret. Facilè composita est hæc controversia, et deinceps Baccalaurei Declarationis capita publicis thesibus defenderunt. (*Edit. Paris.*)

» erronea, praxi Ecclesiæ adversa, verbo Dei con-
» traria, doctrinam renovans aliàs à Facultate re-
» probatam ». 18 Maii anno 1683.

Hæc doctrina Facultatis quàm necessariò cum universâ Declarationis Gallicanæ doctrinâ sit conjuncta, ex relatis sacræ Facultatis decretis manifestum reor. Sed antequam ad alia me convertam, eximam oportet eum, qui quorumdam animis hæret scrupulus.

CAPUT XXVIII.

An sententia de potiore Concilii potestate, Regum juribus ac potestati noceat : Thomæ Corcellæi responsum : propositio Joannis Hussi in Constantiensi Concilio condemnata.

Nempe objiciunt, regnis ac Regibus periculosam esse nostram sententiam. Si enim spiritualis Princeps Pontifex, Ecclesiæ et Concilio subsit; subesse multò magis regno ac generalibus regnorum conventibus temporales Reges : quo maximè argumento in antiquam sententiam Reges incitare conati sunt. Sed Thomas Corcellæus id ab Eugenii Legatis objectum, responso edito (*) coram regni Principibus, ipsoque Carolo VII Rege sic solvit (1) : « Nec ulla-
» tenus sunt audiendi, qui ad alliciendum Reges et
» Principes, in contrarium auctoritatis Conciliorum

(1) *Preuv. des Libert. etc. part.* II, *cap.* XII, *n.* 4, *p.* 23.

(*) Biturigibus.

» dicunt quòd si Concilia generalia possent corri-
» gere et deponere summos Pontifices, pari ratione
» quòd populi haberent corrigere et deponere Prin-
» cipes sæculares. Qui enim talia dicunt, manifestè
» auctoritatem Conciliorum, et declarationem fidei
» super hoc factam destruunt, non plus tribuentes
» auctoritatis ipsi congregationi Ecclesiæ, quàm
» uni communitati sæculari. Clarè quoque negant,
» Concilium habere auctoritatem à Christo imme-
» diate, cùm ipsum sic comparant communitati
» sæculari, quæ non habet auctoritatem à Christo
» corrigendi aut puniendi Principem suum. Sed
» bene inspiciant definitiones Concilii Constantien-
» sis, reperient in hoc magnam differentiam; nam
» ipsum Concilium Constantiense reprobavit illum
» articulum XVII, inter articulos Joannis Hussi
» contentum, *quòd Principes haberent puniri ad*
» *arbitrium populi*, et tamen alterum probavit;
» *quòd Concilium generale habet potestatem imme-*
» *diatè à Christo, etc.* Et hoc etiam apparet ex sacris
» Scripturis, cùm Christus ipse assignans differen-
» tiam inter hoc et illud, dicat : *Reges gentium*
» *dominantur eorum, vos autem non sic* (1) : et
» beatus Petrus in Canonicâ dicit de Pastoribus :
» *non ut dominantes in Cleris, sed forma facti gre-*
» *gis* (2). Doctores quoque lucidè declarant, quo-
» modo Papa non est dominus rerum Ecclesiæ, sed
» minister. Valde quoque extraneum est, et à veri-
» tate alienum dicere, quòd non plus spiritualitatis

(1) *Luc.* XXII. 25, 26.—(2) *I. Pet.* V. 3.

» reperiatur in congregatione legitimâ Ecclesiæ,
» quàm in unâ communitate sæculari, aut non spe-
» cialior assistentia Spiritûs sancti, de quo Christus
» ad ipsam dixit : *Mittam vobis Spiritum veritatis,*
» *ut maneat vobiscum in æternum* (1) ».

Quin ipse Richerius in suâ defensione sic ait (*) :
« Ut quid ergo imponere Richerio, quòd sustineat
» Concilium generale esse supra Papam, quia, vel,
» sicut Comitia generalia regni sunt supra Regem?
» Nunquam hoc venit in mentem Richerio. Adula-
» tores Curiæ Romanæ, quorum etiam in Sorbonâ
» non exiguus est numerus, hoc effinxerunt, ut non
» solùm Richerium, sed fidelissimos Regum servos
» et subditos odiosos redderent ipsismet Regibus,
» quamvis illorum jura contra Romanam Curiam
» tueantur ».

Quòd autem quidam etiam Parisienses aliud docuerint nihil moror; suoque loco ostendemus fuisse profectò tempus, quo totus ferè Orbis in summâ juris publici ignoratione versaretur; quam imperitiam postera ætas superioris ævi traditione meritò emendavit : nec mirum Parisienses quosdam in re extra fidem unà cum aliis errasse. Nego tamen omnes : nego hoc fulcimento nixos tribuisse Conciliis potiorem potestatem : nego facultatem : nego Constantiense Concilium pessimo argumento usum : nego hoc detracto, sententiæ veritati ac firmitudini detractum esse quidquam. Alia suppetebant, quæ Tho-

(1) *Joan.* XIV, 16.

(*) Hæc verba, quæ nonnullam obscuritatem habent, nusquam reperimus in Richerii defensione. (*Edit. Paris.*)

mas Corcellæus optimè enarravit. Imò, ut idem Corcellæus demonstravit, sacrum illud Concilium, à quo maximè supra Pontificem Conciliorum evecta est auctoritas, damnavit insanam sententiam (*) quæ Reges regnis subjiceret, non regna Regibus : adeo constabat ratione diversissimâ constitutas humanam ac divinam civitatem. Itaque hæc, quæ creandæ invidiæ objiciuntur, omittamus. Ecclesiæ à Deo constitutæ et gubernatæ regimen, non ex mundani regni ratione, sed ex Dei revelatione, atque ipsius Ecclesiæ decretis, ex Patrum traditione æstimemus.

(*) Joannis Hussi.

DEFENSIO DECLARATIONIS
CLERI GALLICANI
DE
ECCLESIASTICÂ POTESTATE.

PARS TERTIA.

DE PARISIENSIUM SENTENTIA AB IPSA CHRISTIANITATIS ORIGINE REPETENDA.

LIBER SEPTIMUS,

Conciliorum generalium traditio.

CAPUT PRIMUM.

Infallibilitas quibus verbis ab antiquis explicetur, ubi sita sit quæritur (*).

« In fidei quoque quæstionibus, præcipuas summi
» Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes

(*) In schedulâ quâdam D. Ledieu, capitis primi titulus sic repræsentatur : *Reliqui operis institutum; hujus libri scopus;* quod

» et singulas Ecclesias pertinere, nec tamen irrefor-
» mabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus
» accesserit [1] ».

Quosdam antiquitatis ignaros movit illa vox *irreformabilis*. Hanc sciant ab antiquitate depromptam. Notum illud Tertulliani : « Regula fidei immobilis » et irreformabilis [2] ». Ergo judicium illud *irreformabile* esse dicimus, quod *immobile, irretractabile, irrefragabile*, ab antiquis; postremo denique ævo, *infallibile* appellatum est. Quærimus igitur ubi sit collocatum illud *irreformabile* judicium.

CAPUT II.

Sententia Parisiensium res inter judicatas reponenda ex dictis de Concilio Constantiensi.

Ac nostri quidem censores Parisiensium sententiam et inter schismata esse ortam dicunt, et variis dissidiis ultro citroque jactatam, Constantiensis quoque Synodi temporibus fluctuasse. Nos verò procul à schismatibus, ab ipsâ christianitatis origine repetendam ostensuri, priùs præstruimus, res inter judicatas pridem, ex dictis de Constantiensi Concilio esse repositam. Certè Constantiense Concilium, dum eas memorat causas, quibus Papa Concilio

ideo observamus, ne quid prætermisisse videamur, parvum licet, in Bossuet conferendis codicibus. Cæterùm ille titulus malè hîc intruderetur, et meliùs præfigeretur capiti v, in quo Bossuet, postquam quædam addidit à nobis diligenter descripta, in partes hunc librum dividit. (*Edit. Paris.*)

[1] *Cap.* IV *Gallic. Declar.* — [2] *Tertul. de Virg. velan. cap.* I.

subsit, primam ponit fidem: ergo Papa Concilio subest, vel maximè in fide: at infallibilem, quâ quidem in re talis est, cuiquam subesse nefas: imò infallibili, haud magìs quàm ipsi veritati totam Ecclesiam subesse oportet: non ergo ullus hominum, stante quidem Constantiensi Concilio, est in fide infallibilis. Atqui demonstravimus Constantiense Concilium, nullo unquam Ecclesiæ decreto labefactatum, imò tantâ Sedis apostolicæ, tantâ Ecclesiæ universæ veneratione susceptum, invictâ auctoritate stare oportere: ergo certâ et invictâ auctoritate constat unius Ecclesiæ, sive collectæ, sive dispersæ, sed tamen consentientis sententiam esse infallibilem.

Dices: consecutionem istam quidem esse à nobis deductam, non autem rem ipsam à sacro Concilio definitam. Reponimus: imò verò non consecutionem, sed rem ipsam; neque enim aliud est alteram potestatem alteri esse subjectam, quàm eam quæ subjecta sit, à recto veroque deflectere, et ab alterâ emendari ac reformari posse.

Quare quotquot hactenus pro pontificiâ potestate scripserunt, Constantiensi decreto nihil opponunt aliud, præter quàm illud toties à nobis confutatum, de Papâ dubio, et fluxâ Concilii Constantiensis auctoritate, responsum: cui immorari, ac dicta repetere supervacaneum est.

Non tamen omittemus, quæ nostro ævo multi comminiscuntur, ex ipsis Concilii Constantiensis confutanda verbis.

Primùm, illud toties decantatum; ex eo Concilio Papam quidem in fidei negotiis subesse Concilio, sed ut privatum hominem, non ut Papam, vanum lu-

dibrium est; cùm Constantiense Concilium, expressâ etiam pontificiâ potestate, eam in fidei negotiis conciliari potestati subesse decernat (1).

CAPUT III.

Alia modernorum quorumdam cavillatio confutatur; ostenditurque, ex ipsis Concilii Constantiensis verbis ac gestis, Papam non modò teneri conciliaribus de fide decretis jam factis, sed etiam in quærendo et tractando, in Concilii potestate esse.

His ergo Concilii Constantiensis verbis statim ruit illud, quod quidam intelligunt : nempe ut Papa quidem in formando circa fidem conciliari decreto superior habeatur: cæterùm ubi res semel à Concilio definita est, non mirum esse quòd prolatæ sententiæ subesse teneatur; cùm illa sententia, non tam à Concilio quàm à Papâ Concilii capite prolata sit: ut Papa non tam Concilio subesse, quàm sibi ipsi consentire videatur.

Ruit inquam, illud. Neque enim Constantiense Concilium Papam consentire ipsum sibi, sed planè Concilio subesse decernit; et quidem subjungit, *debitè puniendum,* si obedientiam denegarit. Non autem intelligit Papam à seipso puniendum, sed à Concilio supremam et indeclinabilem exercente potestatem; ergo etiam intelligit Papam non ipsum sibi ipsi, sed omnino Concilio esse subditum.

Jam verba illa perpendant Constantiensium Pa-

(1) *Vid. decr. sess.* IV *et* V.

trum;

trum (1); Papam « in fidei, in schismatis, in refor-
» mationis negotiis, omnibusque ad ea pertinentibus
» factis, vel faciendis », conciliari potestati subjici:
ergo non tantùm *in factis* de fide decretis, sed
etiam *in faciendis* atque formandis, inque ipsâ re
quærendâ ac tractandâ Concilio subesse intellige-
bant.

Nempe sancta Synodus in ipsis principiis pro-
fessa est se quidem congregatam, non modò ut de
schismate ac de reformatione, sed etiam ut de fide
quæreret (2) adversùs Viclefi et Hussi grassantes hæ-
reses : cujus rei gratiâ, vel maximè à Joanne XXIII
convocatam esse constabat. Quare omnino tracta-
tura erat adversùs illos hæreticos varias ac maximas
fidei quæstiones, ac speciatim adversùs Viclefum
expositura erat ipsum papalem primatum, quem
ille impugnaverat, ut sæpe vidimus: ergo intellexit,
atque decrevit Papam in his quæstionibus Synodo
pariturum.

Quid, quòd jam inde ab initio decrevit Synodus
ipsam Synodum talia tractaturam, « nec Papæ re-
» cessu dissolutum iri, sed remanere in suâ potestate
» et integritate Concilium (3) » : eâ scilicet potestate,
cui Papa ipse subjicitur? Intellexit ergo, atque de-
crevit Synodus, etiam recedente Papâ, de fide trac-
tatura, ipsam se eâ potestate esse, ut decreta con-
deret, cui Papa ipse obedire teneretur, nedum in
tractando et quærendo superiorem eum agnosceret.

Id verò demonstrant, uti prædiximus (4), non

(1) *Conc. Const. sess.* V; *tom.* XII, *col.* 22. — (2) *Ibid. sess.* IV *et* V.
— (3) *Ibid. sess.* III. — (4) *Sup. lib.* V.

modò ipsius Synodi decreta, verùm etiam gesta. Reverâ enim tractata sunt sessione VIII, post recessum Papæ, adversùs Viclefum et Hussum, ea quæ memoravimus; expositaque est, circa primatum Romanum, Ecclesiæ fides. Quin etiam, Papâ ipso, sessione XII, ritè deposito, tractatæ sunt multæ adversùs Joannem Hussum, Hieronymum de Pragâ, et Joannem Petitum, fidei quæstiones; nempe sessione XIII, XIV, et deinde cæteris: ergo Synodus non modò decrevit à se posse fieri, sed etiam fecit, idque absente Papâ, imò etiam deposito, decreta de fide, quibus ipse Papa parere teneretur.

Nempe intelligebat Papam absentem corpore, virtute tamen fuisse præsentem, Synodoque conjunctum, qui Synodum congregasset, qui post recessum quoque toties declarasset, se recedentem licèt, in Synodi potestate futurum; qui sanctam Synodum errare non posse profiteretur.

Quin Synodus suæ conscia potestatis, intelligebat se ipsam, quippe quæ Ecclesiam universalem repræsentaret, etiam papatum ipsum virtute complexam, summo et indeclinabili judicio, nullâque adhibitâ morâ definire posse ea, quæ Ecclesiæ necessitas evidens postularet.

CAPUT IV.

Aliæ cavillationes: Papam subjici quidem Concilio in fidei quæstionibus, sed tantùm postquam se illi sponte submisit: tum esse quidem illum per sese infallibilem, si non adsit Concilium, sed præsente Concilio, jam illi subesse.

Hunc nodum alii sic exsolvunt: Pontificem quidem per sese infallibilem in edendis fidei decretis; neque eo secius etiam in quærendo de fide subjectum esse Concilio, postquam rem Patribus congregatis quærendam decernendamque permisit.

At hæc à Constantiensibus disertè refutata sunt, cùm docent potestatem eam, cui Papa in fidei quoque negotiis subditur, Concilio generali immediatè à Christo, non à Papâ esse.

Sunt qui sic sentiunt, inesse ùtrique, scilicet et Synodo et Papæ infallibilitatem à sancto Spiritu; ita quidem ut Papa in decernendis fidei quæstionibus Concilio semel congregato subsit; ac nihilo secius, si desit Synodus, seorsim ac per sese sit infallibilis, et semel ab eo dicta sententia, Synodi quoque norma sit, nedum Synodi examini ac judicio subsit.

Hæc opinio neque cum Constantiensi decreto, neque cum papalis auctoritatis ratione, neque secum ipsa convenit.

Non quidem illa opinio convenit cum Constantiensi decreto. Supponit enim illa diverso respectu, in fidei quæstionibus, ut Concilio Papam, ita Papæ

Concilium subjici oportere : at non ita Constantiense decretum ; imò absolutè, Papam Concilio in fidei quæstionibus, non vicissim Concilium Papæ subjicit ; nullâque exceptione, omnem pontificiæ potestatis usum conciliari potestati, ut supremæ, solique ineluctabili, subdit.

Neque etiam adversarii hâc opinione consulunt satìs papali dignitati, quam in Synodo exuunt innatâ ipsi, ut quidam fingunt, dote : nempe ut infallibiliter de fide vel sola decernat. Atqui hoc absurdissimum ; cùm profectò Concilium nihil aliud sit, quàm ipsa catholicæ Ecclesiæ repræsentatio, integris omnibus, quæ cuique à Christo sunt dotibus, non profectò sublatis, ne non repræsentatio, sed extinctio ecclesiasticæ unitatis esse videatur.

Denique hæc opinio nec secum ipsa convenit ; cùm infallibilitatem à Christo datam, vel perpetuam oporteat esse vel nullam.

Ex his intelligitur id, quod Gerson, et alii nostri docuere, eo vel maximè papalem potestatem conciliari subesse, quòd *fallibilem*, atque ut vocant *deviabilem*, *indeviabili* et *infallibili* subesse oporteat : id, inquam, non ex ipsorum peculiari sententiâ, sed ex intimo totius Concilii Constantiensis sensu esse depromptum.

Neque minùs liquet vanos esse eos quos commemoravimus, quique non eodem loco habent nostram de superioritate, ac nostram de infallibilitate sententiam ; cùm profectò constet utrasque sententias uno fundamento nixas, unâ ratione connexas, unoque decreto Concilii Constantiensis esse decisas.

Neque immeritò sacrosancta Synodus inter eas

causas, quibus Papa Concilio subsit, primam ponit fidem; cùm certo dogmate Pelagii II, ex sancti Leonis auctoritate deprompto, habendorum Conciliorum *specialis causa sit fides* (1); valereque oporteat Conciliorum potestatem in eâ maximè causâ, quæ propria ipsis specialisque sit.

Nostra ergo sententia Constantiensibus canonibus stabilitur iis, quos tantâ sequentis ævi consensione firmavimus. Verùm, ut veritas clariùs elucescat, lubet recurrere ad fontes, et Constantiensem doctrinam ex anteactis sæculis affirmare.

CAPUT V.

An Concilii Constantiensis judicium antiquâ traditione nitatur: præmittimus quædam, ex Vincentio Lirinensi, de Ecclesiæ catholicæ toto orbe diffusæ auctoritate: hinc valere Concilia œcumenica: duplex ratio agnoscendæ ecclesiasticæ consensionis, ac finiendarum fidei quæstionum; altera per Concilia œcumenica; altera sine Conciliis œcumenicis: utraque suo ordine tractanda suscipitur: à primâ ordimur; atque octo primorum Conciliorum generalium traditionem ac praxim explicare incipimus.

Præstruimus illud immotum, quod est ab omnibus Catholicis, Vincentio Lirinensi exponente, susceptum; valere omnino *id quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est* (2). Cujus rei radix est Apostolicum illud; *fidem annuntiari in universo*

(1) *Epist. Pel. II: tom.* v *Conc. post. Conc. V. col.* 617 *et seq.* — (2) *Vincent. Lirin. Commonit.* I. *cap.* III: *tom.* VII *Bibl. Patr. p.* 250.

mundo (1) : et de Apostolis dictum : *In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terræ verba eorum* (2) ; atque iterum ad Colossenses : *In verbo veritatis Evangelii, quod pervenit ad vos, sicut in universo mundo est, et fructificat et crescit* (3). Neque hæc tantùm apostolicis temporibus inchoata, sed in ævum duratura, dicente Domino : *Ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem sæculi* (4) ; et : *Portæ inferi non prævalebunt adversùs eam* (5), utique Ecclesiam ; quo factum est ut Ecclesia, non hæc aut illa, sed tota et universa ab Apostolo appelletur, *columna et firmamentum veritatis* (6).

Hæc igitur non ab hoc aut ab illo Doctore, sed ab omnibus Catholicis uno ore sic intelliguntur, ut sit certissima, invictissima, eminentissima Ecclesiæ catholicæ consentientis auctoritas. Eâ consensione, ut firmissimo ac divinissimo fundamento, niti Christianos oportet ; à quibus, non aliud quid, sed illud in Symbolo apostolico postulatur, ut in *Spiritum sanctum* credentes, credant simul *sanctam Ecclesiam catholicam ;* eique vindicent certissimum, quo in obedientiam captivantur, Spiritûs sancti magisterium et judicium.

Quæ omnino efficiunt, ut in ipsâ consensione vis illa indeclinabilis et sit et esse credatur ; existitque omnino, ex Ecclesiarum consensione, clara et manifesta vox, quâ non partes ecclesiasticæ, sed ipsam universalitatem audiri, eodem Vincentio Lirinensi

(1) *Rom.* I. 8. — (2) *Ibid.* X. 18. *Ps.* XVIII. 5. — (3) *Coloss.* I. 5, 6. — (4) *Matt.* XXVIII. 20. — (5) *Ibid.* XVI. 18. — (6) *I. Tim.* III. 15.

teste, perspicimus: « Sequemur autem, inquit [1],
» universitatem hoc modo, si hanc unam fidem ve-
» ram esse fateamur, quam tota per orbem terra-
» rum confitetur Ecclesia ». Et paulò post [2]: « Quid
» faciet Christianus catholicus, si se aliqua Ecclesiæ
» particula ab universalis fidei communione præ-
» ciderit? quid utique, nisi ut pestifero corruptoque
» membro sanitatem universi corporis anteponat? »

Hinc illa in Concilia generalia manat, quam in eis agnoscimus, certa et ineluctabilis auctoritas. Neque enim aliâ ratione in Conciliis, sive in Ecclesiâ congregatâ, valet unitas atque consensus, quàm quòd in Ecclesiâ toto orbe diffusâ æquè valeat. Ipsa enim Synodus eo valet, quòd universalem repræsentet Ecclesiam: neque ideo Ecclesia congregatur, ut valeat unitas atque consensio; sed ideo congregatur, ut quæ in Ecclesiâ ubique diffusâ per se valet, in eâdem congregatâ, ab Episcopis Ecclesiarum doctoribus, tanquam idoneis testibus clariùs demonstretur.

Ex his igitur duplex intelligitur ratio agnoscendæ catholicæ veritatis: prima ex consensione Ecclesiæ ubique diffusæ; secunda ex consensione Ecclesiæ in Synodis œcumenicis, sive generalibus, adunatæ: quam utramque rationem à nobis sigillatim exponi oportebit, ut vim illam infallibilem et ineluctabilem in toto Ecclesiæ corpore repositam esse clariùs demonstremus.

Inchoamus autem à Synodis œcumenicis, in quibus consensionem luculentiùs expressam agnovimus: quâ in tractatione statim commemorabimus octo

[1] *Vinc. Lir. loc. jam. cit.* — [2] *Ibid. cap.* IV.

illas primas novem primis sæculis celebratas : non modò quòd cæteris ipsâ antiquitate præluxerint, sed quòd eorum gesta diligentiùs descripta habeamus.

Id ergo primùm probare aggredimur, ex eorum Conciliorum gestis, illatas à Romanis Pontificibus etiam de fide sententias ad omnem quidem Ecclesiam pertinere; at nihilo secius à Conciliis œcumenicis examinatas, retractatas, interdum rejectas, nunquam nisi facto examine et quæstione habitâ comprobatas; atque omnino nihil habitum esse pro infallibili atque irrefragabili, nisi id quod universalis Ecclesiæ consensione confirmatum esset. Id cùm probaverimus, veniemus deinde ad secuta sæcula, nihilque prætermittemus quo antiqua traditio explicari possit.

CAPUT VI.

Concilium Apostolicum Hierosolymis habitum de legalibus, ut omnium Conciliorum generalium forma proponitur : perpenditur illud; VISUM EST SPIRITUI SANCTO ET NOBIS : vis Spiritûs in ipsâ consensione posita : in eam rem egregiæ Concilii V, ac sancti Cœlestini Papæ in Concilio III, auctoritates.

SACRIS Ecclesiæ catholicæ œcumenicis, sive generalibus Conciliis, Concilii Apostolici Hierosolymis habiti, de legalibus (1), prælucet auctoritas. Prima ea quæstio turbavit Ecclesiam. Ergo ibi quàm maximè futuris quæstionibus decidendis, formam dari opor-

(1) *Act.* XV.

tebat. Quæcumque igitur ad futura Concilia pertinerent, jam ibi perspicuè præstruuntur, quæ nos ordine recensemus.

Primùm, ac statim occurrit habendi Concilii causa, magna videlicet dissensio, ut habemus ex Actis Apostolorum : *Factâ autem seditione non minimâ.* Levior contentio non tantum remedium postulasset. Atque id in secuta Concilia manaturum diligentissimè notari volumus. Exortâ ergo hâc contentione tam gravi, subdit Lucas in Actis : *Statuerunt ut ascenderent Paulus et Barnabas..... ad Apostolos et Presbyteros in Jerusalem, super hâc quæstione* (1); nempe ut communi sententiâ finiretur.

2.º Erat tum in Jerusalem Ecclesia principalis, in quâ sedebat Petrus Apostolorum Princeps (*). Hinc proditum in sequentia sæcula, ne sine Petro et successoribus, atque Ecclesiâ principali, in quâ ipse sederet, Concilia regulariter haberentur.

3.º Facta est quanta fieri potuit, illis quidem temporibus, cùm adhuc Ecclesiæ formarentur, Apostolorum et Pastorum Ecclesiæ congregatio, ac perfectissima, pro statu Ecclesiæ, nominis christiani repræsentatio.

4.º Fit conventus omnium in unum locum : *Conveneruntque Apostoli et Seniores videre de verbo hoc* (2).

(1) *Act.* XV. 2. — (2) *Ibid.* 6.

(*) Sedebat Petrus Hierosolymis non ut in propriâ sede; nam Jerusalem sedes erat Jacobi. Significat itaque BOSSUET Petrum, qui tunc nulli Ecclesiæ peculiari præsidebat, potuisse dici aliquomodo Hierosolymis sedisse; quia ibi ordinariè commorabatur, et eam Ecclesiam pascebat verbo doctrinæ. (*Edit. Paris.*)

5.º In ipso conventu tria hæc habentur : tractatus primùm, sive conquisitio; deinde deliberatio, sive uniuscujusque prolata sententia; postremò, ex communi sententiâ, Concilii decisio : atque ea omnia in sequentia Concilia deinde manarunt.

6.º Et quidem tractatus his verbis Actuum designatur; *cùm magna conquisitio fieret* (1).

7.º Deliberatio à Petro inchoatur : qui mos deinde invaluit, ut sacri cœtûs principes primi sententiam dicerent, iisque auctoribus decretum sanciretur. Petrus ergo ubique rectæ prædicationis rerum agendarum auctor, primus sententiam dicit : Dei arcana pandit; quæ sibi primò de vocandis gentibus revelata essent fundamenti loco ponit; ex his quæstionem solvit : *Deus in nobis elegit per os meum audire gentes verbum :* et cætera quæ ad Cornelii ejusque familiæ vocationem pertinerent.

8.º Quæ deinde ex illâ vocatione secuta sint, quantaque post Cornelium gentium multitudo confluxerit, Paulus et Barnabas edisserunt : quæ firmandæ Petri sententiæ essent (2). Tum Jacobus dicturus sententiam expressè à Petri dictis incipit : *Viri fratres, Simon narravit* (3), etc. Quo ritu in secutis Conciliis, dicente cœtûs principe, cæteri deinde placere demonstrant.

9.º Nec tamen sic agunt quasi usquequaque primæ sententiæ auctoritate constricti; sed ipsi judicant; et Jacobus : *Ego*, inquit (4), *judico.* Tum ad ipsam quæstionem principalem, quæ addenda viderentur, proponit, et de iis quoque judicat; nempe ut fratres, è gentibus conversi, *abstineant à*

(1) *Act.* XV. 7. — (2) *Ibid.* 12. — (3) *Ibid.* 13, 14. — (4) *Ibid.* 19.

contaminationibus simulacrorum, et fornicatione, et suffocatis, et sanguine (1).

10.° Decretum deinde conditum communi nomine, ac Spiritûs sancti auctoritate adscitâ : *Placuit nobis collectis in unum* (2); et : *Visum est Spiritui sancto et nobis* (3). Ibi ergo vis : *Spiritui sancto et nobis;* non quòd Petro præcisè, sed quòd *nobis;* et à Spiritu acti, non unus Petrus, sed ipsa sacri cœtûs unitas. Unde et Christus de Spiritu, quem erat missurus, id dixit : *Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem* (4) : Vos, inquit, scilicet Ecclesiarum Pastores, ac cæterorum magistros. Hinc semper additus Ecclesiæ sacræque congregationi Spiritus. *Credo in Spiritum sanctum, sanctam Ecclesiam catholicam.* Et meritò proinde diligenterque à nostris Doctoribus quondam dictum id quod memoravimus (5), vim Conciliorum, *non in solo Pontifice Romano, sed maximè in Spiritu sancto, et in Ecclesiâ catholicâ* esse positam.

11.° Re judicatâ per commune judicium, nihil postea retractatum, aut nova cuique relicta discussio est : sed perlatum decretum ad Ecclesias, docenturque plebes *custodire dogmata, quæ erant decreta* (græcè *judicata*) *ab Apostolis et Senioribus qui erant Hierosolymis* (6).

Hæc nos Catholici urgemus, communi consensu, adversùs hæreticos Conciliorum jussa et auctoritatem detrectantes : quæ sanè nihil valeant, nisi cum auctoritate, etiam formam probamus; vimque ipsam decreti, non in *Petro* solo, sed in unitate, et in

(1) *Act.* XV. 20. — (2) *Ibid.* 25. — (3) *Ibid.* 28. — (4) *Joan.* XVI. 13. — (5) *Vid. Diss. præv. et in App. lib.* 1. — (6) *Act.* XVI. 4.

Apostolorum ac Pastorum Ecclesiæ consensione ponimus.

Ait quidem Bellarminus, id nullâ necessitate factum, cùm non modò Petrus, verùm etiam Apostoli, ex sese ac singulares quoque quæstionem determinare potuissent [1]. Quod quidem aliis è Bellarmini Societate, imprimis Joanni Bagotio, non probatur : nec placet sic *lusisse Apostolos, aut simulatè* ab iis *institutam quæstionem de re, quam exploratissimam habebant* [2]. Utcumque est, in eo vis erit maxima, si nullo Concilio ac deliberatione indigentes, tamen ut formam darent sæculis secuturis, hanc inierint viam, et *communi sententiâ rem definierint*, ut idem Bellarminus confitetur [3].

Et quidem omnia, quæ in hâc apostolicâ Synodo acta sunt, in sequentes manasse gesta prodent. Ergo id vel maximè manarit oportet, quod maximè agebatur, et in quo Apostoli robur esse positum voluerunt : nempe ut *Spiritûs sancti* efficacia et vis conjungeretur cum illo, *nobis*, inque ipsâ unitate se exereret.

Neque hanc interpretationem à nobismetipsis promimus, sed à sanctis Patribus, totoque adeo universali Concilio quinto, à Pontificibus Romanis toties comprobato.

Nempe Vigilius Papa Constantinopoli agens, ubi Concilium habebatur, sacro cœtui certis de causis suam præsentiam denegabat; pollicitus per seipsum se daturum sententiam. At Patres, iisque auctoribus

[1] *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* VII. — [2] *Bagot. Apol. fidei; lib.* IV, *disp.* III, *cap.* II, *sect.* III. — [3] *Bell. de Conc. auct. lib.* II, *cap.* VIII.

et probantibus, Justinianus Imperator sic hortatur : « Inter nos placuit, tam ipsum (Vigilium scilicet » Papam) quàm nos communiter convenire, eo quòd » Sacerdotes decet communibus quæstionibus finem » communem imponere [1] ». Et paulò post : « Pro » his ad memoriam ejus (Vigilii) produximus magna » illa Apostolorum exempla et Patrum traditiones. » Licèt enim sancti Spiritûs gratia et circa singulos » Apostolos abundaret, ut non indigerent alieno » consilio ad ea quæ agenda erant ; non tamen » aliter voluerunt, de eo quod movebatur, si opor- » teret gentes circumcidi, definire, priusquam *com- » muniter congregati* divinarum Scripturarum tes- » timoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt. » Unde COMMUNITER de eo sententiam protulerunt : » *Visum est Spiritui sancto et nobis* ».

Ut autem pateat eam formam futuris sæculis præluxisse, addunt : « Sed et sancti Patres, qui » per tempora in sanctis quatuor Conciliis conve- » nerunt, antiquis exemplis utentes, COMMUNITER » de exortis hæresibus et quæstionibus disposue- » runt ». Rationem hujus rei afferunt duplicem : alteram, quòd ex discussione et collatione veritas emicaret ; alteram, eamque vel maximam, quòd COMMUNITER *sententia proferenda*, scilicet sancti Spiritûs nomine : quibus sanè duobus, Concilia generalia maximè valent : veritatis elucidatione per collationem, ac Spiritûs sancti judicio per communem sententiam.

Idem antea, in Concilio generali tertio, (Ephesino scilicet) sanctus Cœlestinus Papa professus erat,

[1] *Conc. C. P.* II, *gener.* V, *coll.* VIII; *tom.* V, *col.* 562, 563.

cùm suam ad Synodum epistolam his verbis incipit : « Spiritûs sancti testatur præsentiam congregatio » Sacerdotum »; et paulò post : « Sanctum igitur » est pro debitâ sibi veneratione Concilium in quo » utique nunc, frequentissimæ illius, quam legimus » (Actorum xv scilicet) Apostolorum congregatio- » nis aspicienda reverentia est (1) ».

Ex his confutantur quæ quidam, ac imprimis novissimus auctor anonymus, objiciunt : eam, quæ Synodo Hierosolymitanæ adfuit, Spiritûs sancti assistentiam, « Apostolorum gratiæ, non Concilii » generalitati tribuendam, cùm Concilium illud » generale non fuerit (2) ». Quos miramur detracta velle Catholicis ea præsidia, quibus maximè pro Conciliis œcumenicis adversùs hæreticos, certant; tum verò parvi pendere, sancti Cœlestini, tertiæque et quintæ Synodorum auctoritatem. Nos verò eam secuti, rectè à nobis putamus intelligi Synodorum generalium auctoritatem et formam, si primam illam in reliquis veneremur, et ad ejus normam omnia exigimus. Jam hoc fundamento apostolico posito, quid secutæ Synodi gesserint audiamus.

(1) *Epist. Cœlest.* x, *ad Conc. Ephes. int. act. Conc. act.* II; *tom.* III, *col.* 614. — (2) *Anon. de Libert. Eccl. Gall. lib.* v, *c.* x, *n.* 4.

CAPUT VII.

Concilii Nicæni primi decreta adversùs Arianos, ipsâ Patrum consensione valuerunt, nullo antè gestam, nullo post gestam Synodum Sedis apostolicæ speciali decreto: in eo Concilio ipsius consensionis auctoritate tres præcipuæ finitæ quæstiones : ad Sedem apostolicam communis decreti executio pertinet.

De primis duobus Conciliis universalibus, Nicæno primo, et Constantinopolitano primo, pauca dicemus.

Atque in Nicæno quidem Concilio definitionem *communiter* factam, et sancta quinta Synodus mox exposuit nobis, et ipsa Nicænæ Synodi decreta clamant: « Qui dicunt, erat, quando non erat, etc. hos » tales anathematizat catholica et apostolica Eccle- » sia (1) ». En in catholicæ et apostolicæ Ecclesiæ consensione robur.

Aderant sanè sacro conventui Presbyteri Romanæ Ecclesiæ, digniore præ cæteris Patriarchis, uti decebat, loco; et Osium Cordubensem Sylvestri nomine adfuisse (*), Gelasio Cyziceno auctori Græco

(1) *Conc. Nicæn. Symbol. tom.* II *Conc. col.* 27.

(*) Osium Sylvestri nomine adfuisse Concilio Nicæno firmis rationibus probant viri eruditissimi Joannes Morinus, et Petrus de Marca. Nam quod quidam, ex Eusebio, Socrate et Sozomeno, negabant Sylvestrum per suos Legatos Synodo præsedisse, docet Morinus mutilos esse, ut nunc habentur, Eusebii codices, et eos etiam quibus utebantur Socrates et Sozomenus, atque ipse Theodoretus; sed Gelasium Cyzicenum nactum codicem integrum ea verba ex Eusebio, ut ipse profitetur, descripsisse : *Osius obtinuit locum magnæ Romæ Episcopi Sylvestri.* Et reverà planum erit conferenti

ita ex actis referenti [1], facilè assentimur: cùm et nemo contradicat, et secutis Conciliis congruat et sexta Synodus in Nicænâ Synodo Sylvestrum Principem Constantino adjungat [2], ut Cœlestinum Theodosio, Marciano Leonem. Cæterùm neque antè, neque post Concilium Nicænum, adversùs Arianos quidquam decretum esse legimus à Sylvestro Papâ, quod Synodi sententiam vel præcederet, vel firmaret; constatque falsa esse, quæ de Nicæno Concilio confirmato acta referuntur, ut suo dicemus loco: atque omnino in ipsâ consensione vim omnem fuisse repositam, historiæ clamant. Notum illud Rufini [3]: « Defertur ad Constantinum sacer» dotalis Concilii sententia: ille tanquam à Deo » prolatam veneratur, cui si quis tentasset obniti, » veluti contra divina statuta venientem, in exi» lium se protestatur acturum ». Attestatur Eusebius

Eusebii textum cum verbis quæ Gelasius dicit à se ex Eusebio descripta, omissam esse in vulgatis Eusebii editionibus, sive hoc sit ex amanuensium incuriâ, sive ex quâlibet aliâ causâ, integram pericopam. Certè id quod legimus in Athanasio, (*de Fug. suâ*, et *Ep. ad Solit.*) lectionem à Gelasio prolatam veram esse confirmat. Ipse Photius, quantumvis amaro esset in Romanos Pontifices animo, Cyziceno adstipulatur, cùm dicit, « legationem à Sylvestro in» junctam fuisse Cordubensi Osio, et duobus Presbyteris Roma» nis ». Vid. Joan. Mor. lib. I, exerc. XX. De Marc. de Concord. etc. lib. V, cap. III, n. 4. Hîc observandum à nobis est D. du Plessis-Praslin, aliquâ ambiguitate deceptum epistolæ Synodi Nicænæ ad Ecclesiam Alexandrinam, dicere in suâ ad cœtum Gallicanum an. 1682 relatione, Alexandrum Alexandrinum huic Synodo præsedisse. (*Edit. Paris.*)

[1] *Hist. Gelas. Cyzic. lib.* II, *c.* V; *ibid. col.* 125. — [2] *Vid. act. Conc.* VI, *act.* XVIII; *tom.* VI, *col.* 1049. — [3] *Ruf. Hist. Eccles. lib.* I, *c.* V.

bius (1) : congruunt ipsius Constantini verba hæc ad Alexandrinam Ecclesiam scripta, statim absolutâ Synodo : « Quod trecentis Episcopis visum est, » non est aliud putandum quàm Dei sententia :..... » quapropter nemo vestrûm hæsitet, nemo moram » interponat (2) ». En in quo reponerent divinam illam vim, et indeclinabilem. Noster Sulpitius paucis et perspicuè, uti solet : « Synodus apud Nicæam » toto Orbe contrahitur : trecentis et duodeviginti » Episcopis congregatis, fides plena conscribitur : » hæresis Ariana damnatur : Imperator decretum » episcopale complectitur : Ariani nihil contra sa- » nam fidem retractare ausi, se quoque tanquam » acquiescentes, nec aliud sentientes, Ecclesiis » miscuerunt (3) ». Ita decreti robur in episcopalis collegii consensione est positum. Sequens adstipulatur ætas : et sanctus Leo ubique Nicænorum canonum decreta collaudat ; « quæ sint à totius » mundi Sacerdotibus constituta (4) ». Eo nomine tantam auctoritatem illa obtinuisse certum est.

In primo illo Concilio tres maximæ quæstiones, quæ Ecclesiam conturbarent, communi decreto terminatæ. Prima Arianorum de consubstantiali Filio : secunda Paschatis : tertia rebaptizationis ; quæ duæ postremæ jam à Romanis Pontificibus, Victore et Stephano, judicatæ, non tamen obtinebant plenam auctoritatem, donec in Nicænâ Sy-

(1) *Euseb. de Vitâ Constant. lib.* III, *c.* XIV. — (2) *Ep. Constant. ad Alex. ap. Socr. lib.* I, *c.* IX ; *et tom.* II *Conc. col.* 61. — (3) *Sulp. Sev. lib.* II; *tom.* VI *Bib. Pat. p.* 345. — (4) *Leo Mag. epist.* LXXX, *edit. Quesnel. al.* LIII.

nodo penitus finirentur. Et quidem in exequendis adversùs Arianos Nicænæ Synodi decretis, Sedis apostolicæ præcelsa et singularis auctoritas enituit. Id Athanasius aliique fidei defensores à sancto Julio Papâ restituti, et Ariminensis Synodi à sancto Damaso soluta decreta, et Episcoporum orthodoxorum, maximè Orientalium, ad Ecclesiam Romanam scripta clamant. Atque hæc in exequendo valuerunt: in decernendo verò consensio Ecclesiarum obtinuit; factoque Patrum decreto, adeo res transacta putabatur, ut nullâ morâ interpositâ, nullo expectato Sedis apostolicæ speciali decreto, omnes ubique terrarum Episcopi, Christiani omnes, atque ipse Imperator, ipsi etiam Ariani, tanquam divino judicio cederent. Ex quibus duo hæc habemus: et fidei decreta *communiter* fieri, et ad exequendum commune decretum, Sedis apostolicæ sufficere auctoritatem. Atque hæc de primâ generali Synodo. Jam ad secundam ordine veniamus.

CAPUT VIII.

Constantinopolitana prima Synodus, secunda generalis, in medium adducitur: ex eâ demonstratur quæstiones fidei solâ Ecclesiarum consensione finitas.

Certum quidem est apud omnes ad Constantinopolitanam primam Synodum, quæ secunda generalis est, pro Spiritûs sancti tuendâ divinitate, centum quinquaginta Patres, ex Orientalibus tan-

tùm provinciis confluxisse. Certum item est, Orientalem Synodum, non nisi consensu Occidentis, et maximè apostolicæ Sedis, pro œcumenicâ haberi potuisse. Jam quæ ex eâ Synodo in rem nostram conducant, hæc sunt: primùm apertè falsum, quod nonnulli, illi quidem assentatores immodici, jactant: haberi Synodum ad Pontificis animum consilio tantùm, et rei elucidatione adjuvandum; cùm Orientalis Synodus nec ipsi præstò fuerit, et Constantinopoli in alterâ orbis parte sederit. Quare omnino constat Patres eo maximè in Synodum œcumenicam congregari, quòd in consensione et unitate robur auctoritatis invictum sit positum.

Id confirmant Constantinopolitani Patres in eâ epistolâ, quam Theodoretus refert, ac Bellarminus laudat (1): cùm relatis iis quæ circa fidem de Spiritu sancto, quæque circa disciplinam à se decreta essent, id tantùm postulant, ut Damasus et qui cum ipso erant Episcopi, « secum collætentur, intercedente spirituali charitate »; atque ita futurum aiunt, ut, « cùm verbum Dei communi sensu stabilitum, et christiana inter nos charitas confirmata fuerit, dicere desinamus: *Ego quidem sum Apollo, ego autem Cephæ* (2) ». Videt eruditus lector, ut in *communi consensu* verbi interpretationem ac fidei stabilitatem collocent. Neque tamen arbitremur omnia ex æquo Sedem inter apostolicam atque Orientales Episcopos

(1) *Epist. Conc. C. P.* I, *apud Theod. lib.* V, *cap.* IX; *et tom.* II *Conc. col.* 960. *Vid. Bell. lib.* I *de Conc. c.* V. — (2) *Vid. ibid. ap. Theod. et tom.* II *Conc. col.* 965.

esse comparata : nam cùm primùm exorta illa est de Spiritûs sancti divinitate contentio, vexati Macedoniani (*) ad Liberium Papam, ut catholicæ communionis principem, tres ex suo cœtu Episcopos destinarunt, ac rectam de Spiritu sancto professi sunt fidem : quo facto, à Liberio cum litteris communicatoriis dimissi, à Synodo Tyanensi statim suscepti sunt, Valente Imperatore. Refert Sozomenus, atque Basilius hoc tantùm (1). Sed postea, « motâ » de Spiritu sancto quæstione, an ejusdem cum Pa- » tre et Filio substantiæ esset, et crescente conten- » tione, Episcopus urbis Romæ (Liberius) scripsit, » re compertâ, ad Orientis Episcopos, ut Trinita- » tem consubstantialem, et coæqualis gloriæ unà » cum Occidentalibus confiterentur : quo facto, ut- » pote controversiâ judicio Romanæ Ecclesiæ ter- » minatâ, quievere, et quæstio finem accepisse » videbatur (2) ». Videbatur illud quidem; verùm ubi quies illa non fuit stabilis, eòque res devenere, ut Synodi generalis auctoritate, Orbisque adunati consensione opus esset; in eâ consensione finis quæstionis ponitur à Constantinopolitanis Patribus, uti mox vidimus, atque ab omnibus Ecclesiis.

(1) *Sozom. lib.* VI, *c.* X, XI. *Socr. lib.* IV, *c.* XII. *Basil. Epist.* CCLIV, *al.* LXXXII. — (2) *Sozom. ibid. c.* XXII.

(*) In Oriente ab Eudoxio et puris Arianis. (*Edit. Paris.*)

CAPUT IX.

Ad Ephesinam Synodum devenimus : referuntur ea quæ Synodum præcesserunt, demonstraturque à sancto Cœlestino Papâ totâ Sedis apostolicæ auctoritate in Nestorii hæresim ac personam pronuntiatum fuisse : an tale judicium pro irreformabili sit habitum : quæstio ex actis postea dissolvenda.

In Ephesinâ generali tertiâ, ac secutis Synodis, omnia clariùs elucescent : cùm gesta sint præ manibus, extentque plurima circa fidem Romanorum Pontificum, totâ cathedræ auctoritate prolata judicia, in Synodis postea generalibus retractata, nec nisi facto examine comprobata : quo nihil est ab infallibilitatis opinione magis alienum.

Ac de Ephesinâ quidem Synodo manifesta res est. Notum quid Nestorius Constantinopolitanus Episcopus innovarit, utque Christi personam unam diviserit in duas. Sanctus Cœlestinus Papa, pro suo officio Ecclesiæ rebus intentus, beato Cyrillo Alexandrino Episcopo præceperat, ut de Nestorii, jam malè audientis doctrinâ, certa nuntiaret. Cyrillus id testatur epistolâ ad Nestorium [1]. Itaque ad Cœlestinum omnia scribit, Nestorii dogmata suaque exponit ; binas à se ad Nestorium datas litteras mittit : Nestorius quoque datis litteris, et missis expositio-

[1] *Ep.* I *Cyrill. Alex. ad Nest. part.* I *Conc. Ephes. cap.* VI ; *tom.* III *Conc. col.* 313.

nibus suis Cœlestinum in partes suas trahere conabatur. Sic sanctus Pontifex, acceptis utriusque partis litteris, plenissimè instructus, à Cyrillo interrogatur in hanc formam : « Non priùs ab illius » (Nestorii) communicatione confidenter abstinuimus, quàm hæc tibi indicaremus. Dignare proinde » aperire quid sentias, quo liquidò nobis constet, » an communicare cum illo oporteat, qui ejusmodi erroneam doctrinam fovet (1) ». Addit ejus sententiam ad alios quoque Episcopos perscribendam; « ut omnes, inquit, uno animo, in eâdem » sententiâ persistant (2) ». En clarè à tanto viro, secundæ vel certè tertiæ sedis patriarchalis Antistite, consulta apostolica Sedes, ejusque judicium expectatum : nihilque supererat, nisi ut Cœlestinus ritè consultus apostolicum exequeretur officium. Id verò ut præstiterit, acta alibi relata docuerunt (3).

[In iis actis] Cyrilli litteras et doctrinam non modò probat; sed etiam Nestorii dogma perversum improbat; et quidem distinctè, quòd beatam Virginem *Deiparam* dici nollet (4); decernitque eum episcopatûs et communionis exsortem, nisi intra decem dies, à die denuntiatæ sententiæ numerandos, apertè rejiciat « hanc perfidam novitatem, » quæ hoc quod Scriptura conjungit, nititur separare », personam Christi scilicet. En Nestorii dogma præcisè improbatum, et clarè omnino Romani Pontificis, sub depositionis et excommunica-

(1) *Ep. Cyril. ad Cœlest. ibid. c.* XIV, *col.* 344. — (2) *Ibid. col.* 345. — (3) *Dissert. præv. n.* LIX. — (4) *Ep. Cœlest. ad Nest. c.* XVIII; *col.* 353.

tionis interminatione, de fide pronuntiata sententia. Tum, ne quid desit, sanctus Papa Cyrillo *vices committit* suas, ut eam sententiam exequatur: « Nostræ, inquit, sedis auctoritate adscitâ, nos» trâque vice et loco, cum potestate usus (1) ». Id ad Cyrillum; id ad ipsum Nestorium; id ad Clerum Constantinopolitanum; id ad Joannem Antiochenum, tertiæ seu quartæ tum patriarchalis sedis Episcopum; id ad Juvenalem sanctæ Civitatis Episcopum, quem præcipuè honorari Synodus Nicæna præceperat; id ad alios quoque Episcopos scribit (2), ut data sententia ritè et ordine omnibus innotescat.

Jam suas partes Cyrillus exequitur, atque omnia, uti jussa erant, peragit. Cœlestini decreta promulgat, exequitur, Nestorio denuntiat, post decem illos dies à Cœlestino « præscriptos definitosque, » nullam ei cum Sacerdotibus sortem, nullum ser» monem, nullum locum futurum ». Nihil planè deest, quo apostolica auctoritas plenissimè exeratur. An verò sententia, tantâ auctoritate prolata, postquam ingens dissensio exorta est, ac Synodi œcumenicæ injecta mentio, pro irreformabili sit habita, gesta sequentia demonstrabunt.

(1) *Epist. Cœlest. ad Cyrill. c.* XV; *col.* 349. — (2) *Epist. ad Nest. ibid. c.* XVIII; *col.* 364 : *ad Cler. C. P. c.* XIX; *col.* 373 : *ad Joan. Antioch. cap.* XX; *col.* 377. *Vid. nov. collect. Baluz. pag.* 439. *Ep. Cyrill. ad Nest. c.* XXVI, *p.* 397.

CAPUT X.

Dicta à Cœlestino Papâ de fide, totâ Sedis apostolicæ auctoritate, sententia Concilii universalis mentione et convocatione suspenditur : id canonicè et ordine factum omnes Episcopi et Papa ipse confitetur.

Sæpe diximus, sæpe dicemus, ita esse Ecclesiam constitutam, ut ad œcumenicam Synodum necessariò, non nisi extraordinariis casibus ac dissensionibus recurratur : cæterùm consueto ordine ita finiri subortas etiam gravissimas de fide quæstiones, si Romano Pontifici decernenti, Ecclesiæ consensus accesserit. Id in Nestorii causâ manifestissimè liquet.

Planè confitemur Cœlestini sententiam, ita ut Cyrillus speraverat, valituram fuisse ad novam hæresim comprimendam, nisi graves suborti motus, resque ea visa esset, quæ ad universalem Synodum deferretur.

Verùm Nestorius, regiæ civitatis Episcopus, eâ auctoritate pollebat, eâ specie pietatis hominum animis illuserat, eos sibi conciliaverat Episcopos, eâ denique gratiâ apud Theodosium Juniorem Imperatorem et proceres erat, ut facilè omnia commoveret. Itaque opus erat œcumenicâ Synodo, quòd de re maximâ ac de personâ in maximam dignitatem evectâ ageretur : quòd multi Episcopi, in his Orientales ferè omnes, hoc est Antiocheni tractûs, atque ipse Patriarcha Joannes, à Cyrillo abhorrebant, et Nestorio favere videbantur : quòd

scissa hominum studia, totumque Orientis Imperium, Cyrillum inter atque Nestorium fluctuare videbatur. Hæc universalem Synodum postulabant.

Accedebant piorum atque orthodoxorum preces. Ecce enim religiosissimi Monachi, pro fide orthodoxâ ac *Deiparæ* voce à Nestorio multa perpessi, Imperatori supplicabant « ut sacra et œcumenica » Synodus coeat, quâ præsente Christus sanctissi» mam Ecclesiam uniat, populum in unum redu» cat, ac Sacerdotes sinceræ fidei prædicatores, » priusquam impia illa doctrina (Nestorii) latiùs » serpat, loco suo restituat [1] ». Et iterum; « Nos » enim vos de œcumenicâ Synodo cogendâ rogavi» mus, quæ aptissimè posset constabilire et erigere » titubantia, sive etiam fracta [2] ». En post Romani Pontificis judicium, expetita à piis, per universalem Synodum, rerum titubantium invicta et ultima firmitudo.

His aliisque motus Imperator, hæc ad Cyrillum scripsit : « Pietatis doctrinam in sacrâ Synodo dis» cuti et examinari volumus, et ratum esse quod » rectæ fidei consonum videbitur : sive illi, qui victi » discedent, veniam impetraturi essent à Patribus, » sive non [3] ».

Hîc tria videmus : primùm illud; post sancti Cœlestini judicium, aliud adhuc requiri, synodale scilicet : alterum, hæc duo in Patrum potestate futura, ut de doctrinâ, deque personis judicent : tertium,

[1] *Suppl. Basil. et Monac. Imp. Vid. Conc. Ephes. part.* 1, *c.* XXX, *n.* IV; *col.* 429. — [2] *Ibid. n.* VI, *col.* 432. — [3] *Ep. Theod. ad Cyrill. Ibid. c.* XXXI; *col.* 436.

ratum id futurum, neque ampliùs retractandum, quod Synodus judicarit.

Addit : « Judices hujus rei esse oportere eos, qui » sacerdotiis ubique præsunt, et per quos ipsi in ve- » ritatis sententiâ sumus et erimus ». En quorum fide nitimur. En in quorum judicio ultima et indeclinabilis sit auctoritas.

Id secundùm *ecclesiasticos canones* fieri et Imperator affirmabat, et Episcopi fatebantur. Itaque omnes et ipse Cœlestinus ad Synodum se accingunt. Nihil ultrà Cyrillus egit, pontificii licèt decreti executor à Cœlestino dictus. Nestorius pristino loco mansit; universalis Synodi sententia expectatur; et disertè rescripserat Imperator, « ut ante sanctissi- » mam coactam Synodum, COMMUNEMQUE ejus senten- » tiam, nihil quidquam à quoquam, in ullâ prorsus » re, privatim innovetur [1] ». Rectè et ordine : id enim universalis Synodi majestas postulabat. Quare et Cyrillus paruit, et Episcopi quievere : fixumque id, dictâ licèt ac promulgatâ Romani Pontificis sententiâ, de fide ac personis violatæ fidei causâ judicatis, omnia in suspenso esse, postquam universalis Synodi expectatur auctoritas. Id ab Imperatore actum; id Episcopis, ac Papæ ipsi placitum vidimus; id jam in ipsâ Synodo œcumenicâ comprobatum gesta sequentia declarabunt.

[1] *Epist.* II *Theod. ad Cyrill. Conc. Ephes. part.* I, *c.* XXXII; *col.* 437.

CAPUT XI.

Acta Synodi Ephesinæ recensentur: ejus actio prima probat Synodus omnia quæ à Cœlestino decreta essent in suspenso manere, usque ad Synodi sententiam: quæ de fide gesta sunt referuntur, ostenditurque prolatum à Papâ judicium ad examen legitimum fuisse revocatum.

Lectis iis, quæ Synodum præcessere, ipsius Synodi gesta recensemus, atque incipimus ab actione primâ.

Postea quàm ergo Episcopi, atque ipse Nestorius Ephesum convenere, inchoata est Synodus universalis, Cyrillo Præside, ac Cœlestini vices gerente; quippe qui pontificiæ sententiæ ab ipso Pontifice constitutus executor esset. In primâ actione hæc gesta sunt.

Primùm lectæ Imperatoris litteræ eæ quas memoravimus, nempe ut œcumenica Synodus haberetur, utque omnia interim in suspenso essent (1) : lectæ, inquam, hæ litteræ, atque in gesta relatæ, probatumque à Patribus, omnia circa Nestorium à Cœlestino decreta, suspensa fuisse, donec sacra Synodus ferret sententiam.

Quæres an Synodus tantùm Imperatori licere voluerit, ut Sedis apostolicæ sententiam ad effectum deduci interim prohiberet. Non ita ex gestis : sed potiùs interpositâ Synodi generalis auctoritate, cujus quidem convocatio, pro eorum temporum dis-

(1) *Conc. Ephes. act.* 1; *col.* 452, 453 *et seq.*

ciplinâ, Imperatori permitteretur : ipsa Synodus intellexit, omnia ipso jure in suspenso esse, atque à Synodi pendere sententiâ. Quare pontificio decreto promulgato ac denuntiato, decemque illis diebus jamdiu evolutis, Nestorius ab ipsâ Synodo pro Episcopo est habitus, et religiosissimi Episcopi nomine appellatus, et eo quoque nomine ter vocatus et citatus ut in sacrâ Synodo cum aliis Episcopis consederet (1) : id enim disertè scriptum, συνεδρεῦσαι; additum, ut ad objecta responderet. Omnino enim volebant, ut quocumque modo agnosceret universalem Synodum, in ejus postea procul dubio potestate futurus. Sed venire renuit, et ne ipse adiri posset, fores suas armato milite obsideri voluit.

II. Hinc de fide quæsitum, quòd et id Imperator jussisset, et canones postularent : lectaque Nicæna fides, ad quam omnia exigerentur, ac postea de epistolis Cyrilli ac Nestorii ordine inquisitum.

III. Epistola Cyrilli prima deducta est ad Synodi judicium : illa, inquam, de fide ad Nestorium epistola, à Papâ Cœlestino tam expressè probata, de quâ id edixerat ad Cyrillum : « Omnia quæcumque » sentimus ac tenemus, te itidem sentire ac tenere » perspicimus (2) »; quam decreto in Nestorium per omnes Ecclesias promulgato, comprobaverat, atque adversùs Nestorium *canonicæ monitionis* instar haberi voluerat. De illâ, inquam, epistolâ quæsitum, Cyrillo auctore ac præeunte, in hæc verba : « Per» suasum habeo, nihil me ab orthodoxâ fide aut » Symbolo Nicæno discessisse; quare Vestram Sanc-

(1) *Conc. Ephes. act.* 1; *col.* 452, 453 *et seq.* — (2) *Ep. Cœl. ad Cyril. part.* 1 *Conc. Ephes. cap.* XV; *col.* 348.

» titatem rogo, ut coram exponat, rectène, et in-
» culpatè, sanctoque illi Concilio convenienter hæc
» scripserim, an secus[1] ».

Et erunt, qui dicant quæstiones de fide semel à Romano Pontifice auctoritate apostolicâ judicatas, in Synodis generalibus examinari ad dictorum intelligentiam, non ad rei, quasi adhuc in quæstione positæ, definitionem. Audiant Cyrillum Synodi principem : quid Synodo quærendum proponat attendant. Et quidem nullius errati sibi conscius; ne tamen sibi crederet, Synodi sententiam rogabat, in hæc verba : « Rectène et inculpatè, an secus scri-
» pserim ». Hæc Cyrillus Synodi princeps proponit in medium.

Quis vel fando audiit, post ultimum et irreformabile Ecclesiæ de fide judicium, ita unquam quæsitum interrogatumque esse? Nunquam factum : id enim esset de ipsâ fide declaratâ et exploratâ dubitare. At id post Papæ Cœlestini judicium factum est : neque Cyrillus aut quisquam aliud cogitabant : non ergo illud erat ultimum, atque irreformabile judicium.

Ex eâ interrogandi formâ Patres ordine censent, « Nicænum Symbolum, et epistolam Cyrilli per
» omnia consentanea et consentientia esse[2] ». En quæstio; en examen; en deinde judicium. Gesta satìs loquuntur : nos hîc ne verbum quidem.

Producta deinde est Nestorii epistola illa, quam Cœlestinus blasphemam atque impiam pronuntiaverat. Ea verò legitur. Tum de eâ quæritur, auctore Cyrillo : « Numquid hæc ipsa quoque fidei à sanctâ

[1] *Conc. Eph. act.* 1; *col.* 461. — [2] *Ibid. et col. seq.*

» Nicænorum Patrum Synodo expositæ consentanea » esse videretur, an non [1] »? Eâdem planè formâ quâ de epistolâ Cyrilli quæsitum erat. Patres ordine censent « à Symbolo Nicæno dissentaneam, atque » eo improbatam [2] ». Quo ritu, quâ regulâ, probata Cyrilli est; eo ritu, eâ regulâ, Nestorii epistola improbatur. En bis in eâdem Ephesinæ Synodi actione, Romani Pontificis dictum ac promulgatum de catholicâ fide judicium retractatur. Quæ approbaverat, quæque improbaverat, æquè in examen revocantur, nec nisi quæstione habitâ confirmantur.

CAPUT XII.

Continuatio actionis primæ Concilii Ephesini: quæ circa Nestorii personam à Cœlestino Papâ decreta essent, ad synodale examen et ipsa revocantur, nec nisi quæstione habitâ comprobantur.

Hæc quidem de fide gesta sunt actione primâ Synodi Ephesinæ : jam quæ ad Nestorii personam eâdem in actione pertineant recensemus.

Primùm Cœlestini ad Nestorium epistola legitur, et in acta refertur, ea scilicet quâ de Nestorio ferebat sententiam [3] : de quâ sanè sententiâ cùm postea, perpensis omnibus, Patres judicaturi essent, interim tantùm in acta referri oportebat. In Cœlestini epistolâ nihil erat peculiaris doctrinæ : tantùm in eo versabatur, ut Cyrilli probaret doctrinam et epistolam; Nestorii improbaret; de quibus Cyrilli ac

[1] *Conc. Eph. act.* 1; *col.* 492, 493. — [2] *Ibid. et col. seq.* — [3] *Ibid. col.* 501.

Nestorii epistolis jam prolatum erat sanctæ Synodi judicium, ut aliquid iis addere supervacaneum esset.

II. Eâdem verò causâ, cùm Cyrilli epistola lecta esset, ea scilicet, quâ Cœlestini exequebatur sententiam, de eâ epistolâ nihil speciatim actum, sed jussum duntaxat, ut in acta referretur.

III. His gestis, de Nestorii personâ pronuntiandum fuit. Quæsitum, ecquid ea quæ Cœlestinus ad Nestorium scripserat, quæque exequendo Cyrillus egerat, ad Nestorium perlata essent (1). Perlata esse compertum est, et eum usque adhuc in sententiâ perstitisse, ac pridem effluxisse dies à sancto Cœlestino primùm, tum postea ab Imperatore Synodum convocante præfixos. Hinc ad probationis cumulum, Patrum testimonia cum Nestorii exegesibus componuntur (2) : immanis discrepantia prodit Nestorium novatorem, adeoque hæreticum : fit decretum in hæc verba (3) : « Sancta Synodus dixit : Cùm impiissimus Nestorius, neque nostræ citationi parere, neque Episcopos à nobis destinatos admittere voluerit; necessariò venimus ad examinationem eorum quæ impiè docuisset. Deprehendentes itaque partim ex litteris commentariisque ipsius, partim è sermonibus, illum impiè sentire et prædicare, coacti per sacros canones, et litteras sanctissimi Patris nostri et comministri Cœlestini Romanæ Ecclesiæ Episcopi ad hanc sententiam venimus : Dominus noster Jesus Christi, per hanc sanctissimam Synodum Nestorium episcopali dignitate PRIVATUM ESSE DEFINIT ». Vides

(1) *Conc. Eph. act.* 1, *col.* 504. — (2) *Ibid. col.* 508 *et seq.* — (3) *Ibid. col.* 533.

canones conjunctos cum Cœlestini litteris; magnificè sanè, et ad commendandam Sedis apostolicæ majestatem. Vides Synodum executam quæ Cœlestinus decrevisset, atque his coactam, ad tristem sententiam devenisse; sed novâ et suâ definitione editâ in Christi nomine : sed postquam legitimâ cognitione constitit omnia rectè et ordine gesta esse.

IV. Denique sententia Synodi pronuntiata ad impiissimum Nestorium scribitur : « Sancta Synodus » Nestorio novo Judæ : scias te à sanctâ Synodo » esse depositum [1] ». Sic qui ante sacræ Synodi disquisitionem, *religiosissimus Episcopus* vocabatur, eâ disquisitione factâ, jam *impiissimus*, jam *novus Judas*, et ab episcopali sede dejectus irrevocabiliter, et sententia promulgatur.

Sic maxima res, maximâ consensione perfecta est, quâ nempe omnia in Ecclesiâ stare diximus; et ordo judicii ex se perspicuus : nempe à Cœlestino sententia profertur (*), Concilii generalis convocatione suspenditur, cognitione examinatur, novo et irretractabili judicio roboratur, totius Ecclesiæ auctoritate conjunctâ.

Id Patres profitentur relatione ad Imperatorem : « Nestorium à cathedrâ submovimus, et canonicè

(1) *Conc. Eph. act.* 1; *col.* 549.

(*) Contendit Alph. Muzzarellus S. Cœlestinum concedere voluisse Nestorio inducias pœnitentiæ et correctionis in proximo Concilio: ideoque ejus sententiam adversùs Nestorium non fuisse absolutam, sed conditionatam. Vide ejus opus posthumum, quod Gandavi prodiit, anno 1815 : *De auctoritate Rom. Pontificis in Conciliis generalibus;* tom. II, pag. 42 et seq. (*Edit. Versal.*)

» exauctoravimus;

» exauctoravimus; Cœlestinum magnæ Romæ Epi-
» scopum præconiis extollentes, qui ante nostram
» sententiam, Nestorii hæretica dogmata condem-
» naverat, nosque in ferendâ contra eum sententiâ
» anteverterat [1] ». Hæc illa unitas, hæc illa con-
sensio, quæ invictum jam et ineluctabile robur
ecclesiasticis judiciis præstat.

Ita congruunt omnia, ac nostra sententia stabi-
litur : dum enim Sedis apostolicæ de fide, deque
personâ judicium, sancta Synodus comprobat et exe-
quitur, ejusdem sanè Sedis legitimam potestatem
et primatum agnoscit. Dum autem illius judicium
non probat, nisi per legitimam cognitionem et ite-
ratum examen, Romanum Pontificem omnibus qui-
dem Episcopis superiorem; uno tamen Concilio ge-
nerali, etiam in causâ fidei, inferiorem esse docet :
quod erat demonstrandum.

CAPUT XIII.

*Gesta actionis secundæ, quibus præcedentia comproban-
tur : quid sit confirmare decreta, stylo ecclesiastico, ex
gestis demonstratur: in Synodi examine, atque judicio
quæstionis finem non modò sacra Synodus, sed etiam
Legati apostolici, atque ipse etiam Papa Cœlestinus
agnoscunt.*

Dum hæc agebantur, Arcadius et Projectus Epi-
scopi, et Philippus Presbyter, delecti à Cœlestino
erant, qui speciali mandato Sedis apostolicæ totius-

(1) *Conc. Eph. act.* 1; *col.* 571.

que Occidentalis Synodi, Ephesinæ Synodo interessent. Hi ergo Ephesum ab Urbe adveniunt, ac sacro conventui adsunt, atque hîc actio secunda inchoatur (1).

Lupus Lovaniensis, inter alia antiquitatis acta, Cœlestini ad Legatos commonitorium instructionesque, ut ipse Cœlestinus vocat, protulit. His præcipiebatur, « ut Sedis apostolicæ tuerentur digni-
» tatem : ne se Episcoporum dissidiis immiscerent,
» quorum quippe judices (cum Synodo utique) esse
» deberent (2) »; cum Cyrillo, utpote fido, agenda conferrent. Jam quid his mandatis nixi præstiterint, ordine recensemus; atque his nostra firmari facilè ostendimus.

Primùm quidem proferunt sancti Cœlestini epistolam ad Synodum (3), quâ Legatis injunctum officium explicatur his verbis : « Direximus sanctos
» fratres et consacerdotes nostros,... qui iis quæ
» aguntur intersint, et quæ à nobis antea statuta
» sunt exequantur (4) ». His constat Synodi Ephesinæ actionem in apostolici judicii executione versari. Cujusmodi autem sit illa executio, an merâ, ut aiunt, obedientiâ, an verò ipsius Synodi cognitione legitimâ, certoque jam et indeclinabili judicio, sequentia demonstrabunt.

II. Lectis Cœlestini litteris, Legati consequenter ad Episcopos; « ut quæ *Cœlestinus* antea definire,
» et nunc in memoriam revocare dignatus est, juxta

(1) *Conc. Eph. act.* II; *col.* 610. — (2) *Christ. Lup. varior. Patr. epist. cap.* CCXXVI. *Vid. etiam novam collect. Baluz. pag.* 382. — (3) *Conc. Ephes. act.* II; *col.* 611. — (4) *Ibid. col.* 618.

» communis fidei regulam, AD FINEM NUMERIS OM-
» NIBUS ABSOLUTUM deduci jubeatis; ἐις πέρας πληρέςατον,
» AD FINEM PLENISSIMUM » : qui Concilii fructus est,
post cujus sententiam nulla nova discussio, novumque judicium, sed mera executio. Atque id Legati postulant juberi à Synodo, in quâ summam illam auctoritatem recognoscant.

III. Firmus, Episcopus Cæsareæ Cappadociæ, pro Synodo respondet : « Apostolica et sancta Sedes » Cœlestini Episcopi præsenti negotio sententiam » regulamque præscripsit [1] ». Græca habent : *sententiam priùs protulit ac regulam*, seu τυπον, quam vocem paulò post *formam* vertit interpres. Nos de vocibus non litigamus : quid autem ipsa res sit audiamus eumdem Firmum accuratè explicantem : « Nos, inquit, de Nestorio hanc formam executioni » mandavimus, canonicum apostolicumque judi» cium in illum proferentes » : actione primâ scilicet, quâ, facto examine, et quæstione habitâ, Cœlestini decretum firmatum vidimus. Sic exequitur Synodus generalis primæ Sedis sententiam, legitimâ cognitione et inquisitione, nec simplicis mandatarii vice, *sed canonico et apostolico dato judicio*. Papale sanè decretum pro tantæ sedis auctoritate sit forma, sit regula; sed quæ Synodo convocatâ, non nisi ex communi judicio, plenam auctoritatem obtineat.

IV. Legatos quoque ad Synodum mandato speciali missos, quæ adversùs Nestorium gesta essent,

(1) *Conc. Ephes. act.* II; *col.* 618.

an satìs ex canonum præscripto, et Sedis apostolicæ reverentiâ intelligere oportebat : id sæpe jam diximus. Quare meritò petunt acta communicari, *ut nos quoque*, inquiunt (1), *confirmemus*. Illud *confirmare* quid sit, ipsa gesta eloquentur.

V. Postquam, Legatis petentibus, data sunt quæ in Nestorium acta essent, de iis actione tertiâ sic referunt : « Intelleximus omnia canonicè et ex ec- » clesiasticâ disciplinâ judicata esse (2) ». Ergo canonicè et ex ecclesiasticâ disciplinâ Sedis apostolicæ judicia in Synodo generali, quæstione habitâ, retractantur, ac de iis judicatur.

VI. Cùm Legati probassent acta in Nestorium sibi communicata, jam relegi petunt in publico consessu cætera, quæcumque Ephesi ab initio lecta gestaque essent : nempe inquiunt, « ut obtemperantes » formulæ sanctissimi Papæ Cœlestini, qui hanc cu- » ram nobis commisit, vestræ etiam Sanctitatis ju- » dicia confirmare possimus (3) ».

Postea quàm ergo relecta sunt omnia, ac Legati assensere, proponit Cyrillus sacræ Synodo, « ut Le- » gati obsignatione, ut moris est, planam ac ma- » nifestam faciant canonicam cum Synodo assensio- » nem suam (4) ». Ad eam Cyrilli interrogationem, Synodus sic respondet, decernitque : ut Legati *subscribendo acta confirment* : quo loco perspicuè ipsum *confirmare* à Synodo dictum, nihil aliud est quàm *planam et manifestam suam assensionem facere*, ut à Cyrillo erat propositum.

(1) *Conc. Ephes. act.* II; *col.* 619. — (2) *Ibid. act.* III; *col.* 622, 623. — (3) *Ibid.* — (4) *Ibid. col.* 630.

Hunc verum, genuinumque confirmationis sensum sæpe protulimus, sæpe proferemus; et nunc à sanctâ Ephesinâ Synodo tam clarè proponi nobis gratulamur.

VII. Jam verò quanti esset, *auctoritate legationis apostolicæ Sedis*, ut ait Projectus (1), Legatorum unus, decreta Ephesina confirmari, hinc intelligitur; quòd etsi Cyrillus papalis sententiæ executor dictus, eam in Synodo executus esset; non tamen ad Synodum expressè delegatus : de quâ Synodo Cœlestinus nondum cogitabat cùm Cyrillo vices committeret suas. At Arcadius, Projectus et Philippus, expressè à Cœlestino ad Synodum missi, mandati specialis auctoritate, synodalia gesta firmabant, Ecclesiarumque omnium cum Ecclesiâ principali, Romanâ scilicet, claram omnibus modis ac testimoniis consensionem manifestabant.

VIII. Huc accedit quòd Legati ad Synodum Ephesinam speciali mandato missi, non modò apostolicæ Sedis, sed etiam totius Occidentis ferebant sententiam. Unde Philippus Presbyter, unus Legatorum, postea quàm relecta omnia et communi consensu probata sunt, sic concludit : « Firmum ergo est, » juxta omnium Ecclesiarum decretum, (*nam* Orien- » talis et Occidentalis Ecclesiæ Sacerdotes, vel per » se, vel certè per Legatos, sacerdotali huic con- » sessui intersunt,) quod in (Nestorium) est pro- » nuntiatum (2) ».

IX. Hinc elucet ut sese mutuò ipsa Ecclesiarum

(1) *Conc. Ephes. act.* III; *col.* 627. — (2) *Ibid. col.* 626.

decreta confirment : ea enim omnia vim habent confirmandi, quæ Ecclesiarum omnium consensionem unitatemque declarant; cùm ipsâ unitate et consensione mutuâ, decretorum ecclesiasticorum firmitudo constet. Quare in edendâ fidei expositione, Oriens et Occidens, Sedesque apostolica et synodici conventus se mutuò firmant. Unde et illud legimus in Ephesinâ Synodo Cœlestino acclamatum : « Cœlestino custodi fidei; Cœlestino cum Sy» nodo concordi : unus Cœlestinus, unus Cyrillus, » una fides Synodi, una fides orbis terrarum (1) ».

His ergo auditis catholicæ unitatis acclamationibus, Philippus Legatus sic respondet : « Gratias » agimus sanctæ venerandæque Synodo, quod sancta » membra, sanctis vestris vocibus, sancto capiti vos » adjunxeritis : non enim ignorat vestra Beatitudo » totius fidei, vel etiam Apostolorum caput esse » beatum Petrum (2) ». Hæc ergo summa auctoritas, summa vis : quòd membra et inter se, et Romano Pontifici, ut capiti conjungantur : quod ex consensione invictum ecclesiastici judicii robur.

X. Postremò Cœlestinus ipse, re totâ peractâ, ad sanctam Ephesinam Synodum mittit epistolam, quam sic auspicatur : « Tandem malorum fine gau» dendum est (3) ». Ubi *finem* agnoscat lector eruditus intelligit : post damnatum scilicet, œcumenici Concilii, hoc est totius Ecclesiæ catholicæ indeclinabili auctoritate, Nestorium. Pergit : « Hujus rei tam

(1) *Conc. Eph. act.* II; *col.* 618. — (2) *Ibid. col.* 619. — (3) *Ibid. part.* III *Conc. Ephes. cap.* XX; *col.* 1069.

» fideliter peractæ, vos executores videmus nobis-
» cum fuisse ». Omnes decernunt, omnes exequun-
tur, dato scilicet communi judicio. Unde addit Cœ-
lestinus : « Dejectionem justam et exaltationem
» didicimus justiorem » : Dejectionem Nestorii à
Romanâ quidem Sede inchoatam, sed Synodi sen-
tentiâ ad finem usque perductam, εἰς πέρας πληρέςατον,
ut suprà vidimus : exaltationem Maximiani, in Nes-
torii locum post Ephesina decreta continuò substi-
tuti. Hîc quæstionis finis : hunc finem non in suo,
sed in Synodi universalis examine atque judicio,
ipse etiam Cœlestinus agnoscit.

Atque id gestum in illâ Synodo, in quâ post
Christum natum Sedis apostolicæ auctoritatem lu-
culentissimè commendatam esse constat; neque tan-
tùm verbis, sed etiam factis. Certè sancta Synodus
Philippum Legatum audit hæc vera et magnifica
prædicantem de Sedis apostolicæ dignitate, deque
« Petro capite et fidei columnâ, et Ecclesiæ catho-
» licæ fundamento, et Christi auctoritate clavium
» administro; qui ad hoc usque tempus semper in
» suis successoribus vivat, et judicium exerceat (1) ».
Hæc dicit, visis ipsius Concilii actis omnibus, quæ
memoravimus : ut profectò intelligamus hæc omnia
Petri Sedisque apostolicæ privilegia, cum Synodi
decretis et iterato judicio, et habitâ de fide post
Sedem apostolicam quæstione, egregiè consentire.

(1) *Conc. Ephes. act.* III; *col.* 626.

CAPUT XIV.

Ephesinæ Synodi praxis quâ doctrinâ nitatur : Episcoporum auctoritas in Apostolis instituta : iis omnibus fidei depositum in commune traditum, et communi curâ custodiendum : apostolici in Hierosolymis Concilii auctoritas in secutis Conciliis : hæc ex Cœlestini epistolâ Ephesi lectâ, quâ confutantur ii, qui docendi auctoritatem à Papâ in Episcopos manare contendunt.

Post gesta relata, nostramque sententiam ex illis affirmatam, juvat etiam exponere sancti Cœlestini Papæ doctrinam egregiam, unde ista manarint; nempe ea epistola, quam ad sacram Synodum Legati attulerunt, hæc ante omnia præferebat : « Spi» ritûs sancti testatur præsentiam congregatio Sa» cerdotum ». Ac paulò post : « Sanctum namque » est pro debitâ sibi veneratione Concilium, in quo » utique nunc Apostolorum frequentissimæ illius, » quam legimus congregationis, aspicienda reve» rentia est. Nunquam defuit his Magister, quem » receperant prædicandum : adfuit his semper Do» minus et Magister; sed nec docentes à suo Doc» tore deserti sunt unquam. Docebat ille qui mise» rat; docebat qui dixerat quid docerent; docebat » qui in Apostolis suis se confirmabat audiri (1) ». Hæc de Apostolis, ac primo illo apostolico Concilio dicta : mox ad omnes Episcopos, atque ad

(1) *Epist. Cœlest. ad Synod. Ephes. act.* II; *col.* 614.

secutas Synodos conferuntur. « Hæc, inquit, ad
» omnes in commune Domini Sacerdotes mandatæ
» prædicationis cura pervenit : hæreditario in hanc
» sollicitudinem jure constringimur, quicumque per
» diversa terrarum eorum vice nomen Domini præ-
» dicamus. Dum illis dicitur : *Ite, docete omnes*
» *gentes* (1) : advertere debet vestra Fraternitas,
» quia accepimus generale mandatum : omnes etiam
» nos id agere voluit, qui illis sic omnibus com-
» mune mandavit officium : necesse est ut compe-
» tenter nostros sequamur auctores; subeamus om-
» nes eorum labores, quibus omnes successimus in
» honore ». Hæc denique sic concludit : « Agendum
» est labore communi ut credita, et per Apostolo-
» rum traditionem detenta, servemus (2) ».

Ex hâc sancti Cœlestini doctrinâ multa deduci-
mus; primum illud : Episcopos in Apostolis doc-
tores constitutos ab ipso Christo, non utique à
Petro, aut Petri successoribus. Nec indignum pu-
tat tanto loco positus Pontifex admiscere se reliquis
Episcopis : « Omnes, inquit, Apostolorum vice no-
» men Domini prædicamus :.... omnes illis succes-
» simus in honore ». Quo magìs constet docendi
auctoritatem, tam in ipsum Cœlestinum, quàm in
cæteros Episcopos à Christo esse transfusam. Hinc
omnibus traditum sacræ doctrinæ depositum, cujus
custodia penes omnes sit, communique adeo curâ
et consensione constituendam fidem : neque defutu-
rum Ecclesiarum magistris Christi veri magistri
præsidium. Hæc Cœlestinus in commune statuit de

(1) *Matt.* XXVIII. 19. — (2) *Act.* II *Conc. Eph. col.* 615.

se et omnibus Episcopis Apostolorum successoribus : tum illud consectaneum, ut quæstione de legalibus collecti Apostoli simul protulerint eamdem Spiritûs sancti, suamque sententiam, ita porrò futurum in aliis summis controversiis, Apostolorumque Concilium in Episcoporum Conciliis revicturum. Quæ profectò docent, non in Petri solius aut successorum Petri sententiâ, sed in omnium consensione, Conciliorum vim, et quæstionis finem esse repositam.

Neque propterea Cœlestinus primatum infringit suum, dum se annumerat reliquis Apostolorum successoribus. Ut enim reliqui Episcopi reliquis Apostolis, ita ipse Petro principi successor à Christo datus, ubique omnes præit Petri auctoritate, ut in eâdem Synodo prædicatum gestumque legimus.

Sic in sanctâ Synodo generali tertio, ac primis illis sæculis, et contra hæreticos evincimus ubiquè præeuntem, atque omnium ducem Sedis apostolicæ potestatem; quodque est maximum, Petri nomine, atque adeo à Christo institutam : nec minùs Catholicis ostendimus in eo collocatam ultimam et irrefragabilem ecclesiastici judicii vim, cùm ad Petri, id est, ad Papæ auctoritatem Episcoporum quoque toto orbe terrarum, Apostolorum vice, accedit auctoritas atque consensio; quod unum Ecclesia Gallicana postulat.

CAPUT XV.

Chalcedonensis Concilii quarti generalis acta proponuntur: referuntur ea quæ antecesserint : ex his demonstratur, etiam in fidei causis, post Romani Pontificis judicium, à totâ Ecclesiâ ipsoque Romano Pontifice plenius ac majus, jamque irrefragabile judicium expectari.

Jam acta Concilii Chalcedonensis generalis pervolvantur. Hæc antecessere. Duas in Christo naturas confundebat Eutyches, Archimandrita Constantinopolitanus, ac Monachorum pater, haud minùs pervicax quàm delirus senex. Is ergo damnatus à sancto Flaviano suo et Constantinopolitanæ sedis Antistite, Patriarchas quidem omnes, sed Romanum maximè Pontificem appellavit. Leo scribit ad Flavianum, ac jubet *ad se cuncta deferri* (1). Flavianus respondet, atque à Leone petit, ut nempe « propriam faciens communem causam, et sanctarum Ecclesiarum disciplinam, simul decerneret damnationem adversùs eum (Eutychem) regulariter factam esse, et per propria dicta confortaret Imperatoris fidem (2) ». Addebat : « Causa enim eget solummodo vestro solatio atque defensione, quâ debeatis consensu proprio ad pacem cuncta perducere » : hoc est, aperta causa et plana est ; pauci adhuc sectatores, iique obscuri,

(1) *Conc. Chalc. part.* I, *Ep.* II *Leon. Mag. ad Flav. tom.* IV *Conc. col.* II. *Vid. int. epist. Leon. edit. Quesn. epist.* XX, *al.* VIII. — (2) *Ep. Flav. ad Leon. tom.* IV. *col.* 15. *Inter Leon. ep. post epist.* XXI.

nec magni nominis. Concludebat : « Sic enim hæ-
» resis quæ surrexit..... facillimè destruetur, Deo
» cooperante, per vestras litteras; removebitur
» autem et Concilium, quod fieri divulgatur, qua-
» tenus nequaquam sanctæ turbentur Ecclesiæ (1) ».
Et id ex disciplinâ, ut statim hæreses compriman-
tur, episcopali primùm, tum deinde Sedis aposto-
licæ providentiâ : neque statim necesse sit, Synodo
universali convocatâ, sollicitari omnium Ecclesia-
rum pacem.

Ubi ad Leonem acta perlata sunt, ad Flavianum
scribit (2) : sacramentum Dominicæ Incarnationis
exponit *plenissimè, lucidissimè,* ut et ipse dicit (3),
et omnes Ecclesiæ attestantur; Flaviani fidem et
acta laudat; Eutychem ita damnat, ut ei indulgeri
possit, si satisfecerit.

Hæc illa est nobilis ac planè cœlestis epistola,
quæ per totam Ecclesiam tanto postea studio cele-
bratur; quam nos ideo intellectam volumus quoties
simpliciter Leonis epistolam appellare contigerit.

His quidem quæstio finiri potuit, nisi ea inci-
dissent, quæ ad Synodum Ephesi convocandam Im-
peratorem Theodosium Juniorem impulerunt; eum
qui Ephesi jam primam illam sub Cœlestino et Cy-
rillo indixerat.

De hâc Synodo sanctus Leo ad Theodosium hæc
scripsit, primùm quidem « tam evidentem causam
» esse, ut rationabilibus causis ab indicendâ Synodo

(1) *Ep. Flav. ad Leon. tom.* IV, *col.* 16. *Inter Leon. ep. post epist.* XXI. — (2) *Ep. Leon. ad Flav. inter act. Conc. Chalc. act.* II, *col.* 344 *et seq. Inter Leo. epist.* XXIV, *al.* X. — (3) *Vid. Ep. Leon. ad Synod. Chalc. part.* I *Conc. Ep.* XL, *col.* 71. *Int. Leon. ep.* LXXII, *al.* XLVII.

» fuisset abstinendum [1] » : quod etiam Flavianus cavisse videbatur [*].

Cæterùm cùm Imperator bono animo Synodum convocasset, Leo assentitur, atque eas ad Synodum dat litteras, quibus Imperatorem laudat, quòd habere voluerit episcopale Concilium, « ut pleniore » judicio omnis error posset aboleri ». Memorat Legatos à se dirigi, « qui vice, inquit [2], meâ sancto » conventui vestræ Fraternitatis intersint, et com» muni vobiscum sententiâ, quæ Domino sunt pla» citura, constituant ».

Ex his tria habemus : primùm quidem in fidei quæstionibus, non semper necesse esse Synodum œcumenicam convocari : tum illud, post rem à se judicatam non refugi à Leone tanto Pontifice synodale judicium, si causa idonea sit : denique si Synodus habeatur, *pleniore judicio* errorem aboleri, et quæstionem à Sede apostolicâ, *communi* cum Episcopis *sententiâ* finiri oportere : quo quidem plenum illud à nobis sæpe memoratum consensionis robur agnoscit.

At postquam Dioscorus Alexandrinus Episcopus, Eutychetis et fautor, omnia per vim et nefas egit, factumque est Ephesi, non Concilium, sed apertum latrocinium; jam scisso episcopali collegio, totâque Ecclesiâ perturbatâ, Synodi secundæ œcumenicæ Ephesinæ nomine, ipse Leo agnoscit, novam Synodum generalem haberi oportere, quæ

(1) *Conc. Chal. part.* I. *ep.* XVII, *col.* 38. *Int. Leon. ep.* XXXIII, *al.* XVII. — (2) *Ibid. epist.* XIII; *col.* 34. *Int. Leon.* XXIX, *al.* XV.

(*) In suâ ad Leonem epistolâ.

« omnes offensiones, ita aut repellat aut mitiget,
» ne aliquid ultrà sit vel in fide dubium, vel in
» charitate divisum (1) ». Ergo intelligebat schismata et tantam de ipsâ fide fluctuationem animorum, non satìs tolli posse per suum judicium; et plenius, firmius, auctoritate majus Synodi generalis judicium, quo scilicet judicio omne jam dubium tolleretur, haud minùs sapiens ac bonus quàm fortis Pontifex postulabat.

Cæterùm Theodosius Imperator quamdiu existimavit Ephesi res ordine fuisse tractatas, de novâ Synodo habendâ nihil audire voluit. « Rem enim
» transactam Ephesi depositione eorum qui mere-
» rentur; et nihil ulteriùs post hæc definiri possibile
» est, cùm ista jam semel decisa sint (2) ». Ex his liquet quo discrimine essent Romani Pontificis ac Synodorum generalium judicia : cùm judicium quidem Romani Pontificis in Synodo retractetur : post Synodum verò, quamdiu ea legitima habeatur, nihil retractari, nihil audiri liceat.

Verùm Theodosio paulò post mortuo, Marcianus Imperator, ubi intellexit Ephesino conventui, propter vim et alia contra canones gesta, Synodi œcumenicæ nomen atque auctoritatem à plerisque Episcopis, maximè verò à Romano Pontifice denegari; novæ Synodi convocationem petenti Leoni negare non potuit. Factum est igitur Chalcedonense Concilium; atque apud omnes constitit quasdam esse circa fidem dissensiones ita graves, quæ non nisi Concilii œcumenici auctoritate definiri possint.

(1) *Epist. Leo. ad Theod. ibid. epist.* XX, *col.* 46. *Int. Leo.* XXXIX, *al.* XXXIV. — (2) *Vid.* 1 *part. Conc. Chal. epist.* XXIX, XXX, XXXI.

CAPUT XVI.

In Chalcedonensi Concilio duo ad rem faciunt; alterum, Dioscori Patriarchæ Alexandrini; alterum, examen epistolæ Leonis : hîc de Dioscoro : demonstratur in causis, quæ universalem Ecclesiam spectant, in ipsâ consensione vim summam et indeclinabilem esse repositam.

Notum est omnibus Chalcedonem sexcentos atque ampliùs Episcopos convenisse. Paschasinus et Lucentius Episcopi, Leonis vice, sanctæ Synodo præsidebant : dati ab Imperatore judices qui actionem regerent, turbas compescerent, quæstionem de fide, et ecclesiastica omnia, in Synodi potestate ac judicio relinquerent.

In eâ verò Synodo, quæ ad rem nostram faciant, duo sunt; primum, Dioscori depositio; alterum, sententia Synodi de Leonis epistolâ comprobandâ.

De Dioscoro, cùm vocatus judicio se non sisteret, ejusque scelera omnibus innotescerent, sic transactum. Paschasinus Sedis apostolicæ Legatus Patres rogat (1) : « Quid placet vestræ Sanctitati volumus » discere. Sancta Synodus dixit : Quod placet ca- » nonibus. Lucianus Episcopus dixit : A beatissimo » Patre nostro Cyrillo in sanctâ Ephesinâ Synodo » quædam acta sunt : ipsam inspicientes formam » quæ placuerit date. Paschasinus Episcopus dixit : » Jubet Pietas vestra, ut ultione ecclesiasticâ uta- » mur? Consentitis? Sancta Synodus dixit : Omnes

(1) *Conc. Chal. act.* III; *tom.* IV *Conc. col.* 421, 424.

» consentimus..... Paschasinus Episcopus dixit : Ite-
» rum dico, quid placet Beatitudini vestræ? Maxi-
» mus Episcopus magnæ Antiochenæ civitatis dixit :
» Quod videtur Sanctitati vestræ, et nos conformes
» efficimur ». Ita primam sententiam à Sede aposto-
licâ, et formam quam vocabant, dari oportebat. Ita-
que Legati, Dioscori sceleribus enarratis, ita pro-
nuntiaverunt (1) : « Unde sanctus Leo per nos, et
» præsentem sanctam Synodum, unà cum beatis-
» simo Petro Apostolo, qui est petra et crepido
» Ecclesiæ, et rectæ fidei fundamentum, ab omni
» sacerdotali potestate alienum declaravit (*) ». Ana-
tolius Constantinopolitanus Episcopus : « Concors
» efficior ». Maximus Antiochenus Episcopus : « Sic-
» ut beatissimus Archiepiscopus et Pater noster Leo
» et Anatolius ». Cæteri eodem sensu : « Consentio,
» concors efficior, consentio damnationi à Synodo
» factæ, hæc eadem definio, decerno (2) ». Et sub-
scriptum: « Paschasinus definiens subscripsi : Anato-
» lius definiens subscripsi (3) » : cæteri idem.

Sic à Petro capite, atque unitatis fonte orta sen-
tentia in summam vim porrò deducitur consensione

(1) *Conc. Chal. act.* III, *tom.* IV *Conc. col.* 425. — (2) *Ibid. et col. seq.* — (3) *Ibid. col.* 448 *et seq.*

(*) Textus Concil. Chalcedon. sic habet : NUDAVIT *eum tam episcopatûs dignitate, quàm etiam et ab omni sacerdotali* ALIENAVIT *ministerio*. Suspicatur Muzzarellus « hanc variationem refundi potiùs » debere in editoribus quàm in ipsum Bossuetium. Absit enim, in- » quit, ut malæ fidei tantum virum incusem, quamvis ex textu inte- » gro, et integrè relato, non parvum sibi et suis negotium obviare ». Vide ejus opus suprà memoratum; tom. II, pag. 81. Conjicimus autem ipsum Episcopum Meldensem, hîc, ut in nonnullis aliis locis, verba Concilii, brevitatis causâ, contraxisse. (*Edit. Versal.*)

communi

communi Episcoporum : sic ut Apostolorum prima illa Synodus ubique repræsentetur.

Ex his intelliguntur ea quæ ad Theodosium Augustum Valentinianus Augustus scripsit : « Debe» mus cum omni devotione defendere, et dignita» tem propriæ venerationis beato Apostolo Petro » intemeratam et in nostris temporibus conservare: » quatenus beatissimus Romanæ civitatis Episco» pus..... locum habeat de fide et Sacerdotibus ju» dicare [1] ». Neque tamen solus, sed eâ conditione quam idem Imperator addit : *ut prædictus Sacerdos* in his certè causis, quæ fidem et universalem Ecclesiæ statum tangunt, « congregatis ex » omni orbe Sacerdotibus sententiam ferat [2] » ; communi quidem decreto, ut et ipse Leo postulaverat, et in ipsâ Synodo factum fuisse vidimus.

Eodem animo Pulcheria Augusta ad Leonem sic scribit de Episcopis convocandis : qui, inquit, « facto Concilio, de catholicâ confessione et de » Episcopis, te auctore, decernant [3] ».

Idem quoque scribunt Valentinianus et Marcianus Augusti ad eumdem Leonem : *Ut per celebrandam Synodum* omnia, *eo auctore*, fierent : hoc præstructo fundamento, quòd ipse *principatum in episcopatu..... possideret* [4].

Hinc liquidò constat, consueto ordine, et Papam auctorem esse debere, et Episcopos assidentes cum ipso esse judices, et ipsum irrevocabilis decreti ro-

[1] I *part. Conc. Chalc. epist.* XXV; *col.* 51. *Int. Leo. post epist.* XLVII, *al.* XXVIII. — [2] *Ibid. col.* 54. — [3] *Ibid. epist.* XXXV; *col.* 66. *Inter Leon. post epist.* LVIII, *al.* XXXVIII. — [4] *Ibid. ep.* XXXIII; *col.* 62. *Int. Leon. post epist.* LVII, *aliàs* XCVIII.

bur in consensione esse positum; quod ipsum Pulcheria Augusta testatur, datâ epistolâ ad Strategum Consularem (*), qui omnem à Synodo vim prohibere jubebatur: « ut cum omni disciplinâ considente sanctâ Synodo, sine aliquâ commotione atque contentione, quæ à Domino Christo revelata fuerint COMMUNITER AB OMNIBUS confirmentur (1) ».

Interim sic Pontificem auctorem esse liquet, ut decreti vis, non solâ Pontificis auctoritate, quòd tum nemo cogitabat; sed ipsâ Concilii consensione et approbatione constet; Patresque ac Synodus condecernant, conjudicent, Synodique sententia Papæ sententia sit; quæ, Ecclesiarum accedente consensu, jam irreformabilis irretractabilisque habeatur; quod unum postulamus.

CAPUT XVII.

Alterum caput in Synodo Chalcedonensi tractatum, de expositâ fide: sancti Leonis epistola non nisi facto examine comprobata: Gallorum et Italorum ante Chalcedonense Concilium, de recipiendâ Leonis epistolâ, litteræ ejusdem spiritûs referuntur: decretum apostolicæ Sedis, non nisi consensione Ecclesiarum, irretractabile fieri, Christiani omnes et ipse Leo confitentur.

Alterum caput in Chalcedonensi Synodo tractatum, nempe firmata fides, et probata Leonis epistola, sic habet. Jam eam epistolam, ante gestam Synodum, totus ferè Occidens et Orientales ple-

(1) 1 *part. Conc. Chalc. epist.* XXXIX; *col.* 70.

(*) Bithyniæ.

rique, et ipse Anatolius Constantinopolitanæ sedis Episcopus, etiam subscriptione firmaverant, et in ipsâ Synodo Patres sæpe clamaverant : « Sicut » Leo, ita credimus; Petrus per Leonem locutus » est; epistolæ omnes subscripsimus; sufficiunt ad » fidem quæ exposita sunt; alteram expositionem » non licet fieri (1) ». Eòque res processerat ut definitionem à Synodo fieri ægrè paterentur. Sed in tantis Ecclesiæ turbis, ad animos tranquillandos, neque privatim ante Synodum factæ subscriptiones, neque tanti in Synodo Patrum clamores sufficere visi; ne clamoribus magìs tanta res, quàm æquâ et legitimâ disceptatione transacta videretur. Et Clerici Constantinopolitani dicebant : « Pauci clamant, » non tota dicit Synodus (*) ». Placuit ergo Leonis epistolam ad legitimum Concilii examen revocari, et ab ipsâ Synodo de fide conscribi definitionem. Itaque, lectis antecedentium Synodorum gestis, de Leonis epistolâ judices ita proposuerunt : « Quo- » niam Evangelia posita sunt, singuli Reverendis- » simi Episcopi doceant, si expositio CCCXVIII Pa- » trum (**) et post hæc CL Patrum (***) consonat » epistolæ sancti Leonis ».

Postquam de examinandâ Leonis epistolâ interrogatio in eam formam facta est, operæ pretium

(1) *Conc. Chal. act.* II, *col.* 337, 344, 368, 369.

(*) Hîc agebatur non de receptione Epistolæ S. Leonis, sed unicè de restitutione Episcoporum, in Latrocinio Ephesino prævaricatorum, ad Synodum et ad Ecclesias. Huc referri Clericorum Constantinopolitanorum clamores, rectè notat Muzzarellus, *ubi suprà*, p. 96. Vide tom. IV Conc. col. 369. (*Edit. Versal.*)

(**) Nicænorum. — (***) Constantinopolitanorum.

erit Patrum sententias, et, ut aiunt, vota pensare ut intelligamus, ab ipsâ origine, cur epistola placuerit; cur postea tanto studio defenderetur; cur denique tam exacto Synodi examine probaretur. Primus Anatolius sic dicit sententiam : « Epistola » sanctissimi Leonis consonat symbolo CCCXVIII Pa» trum et CL Patrum, sed et his quæ in Epheso sub » sanctissimo Cyrillo : quapropter consensi, et li» benter subscripsi ». Id erat apertè deliberantis, non autem cæco, ut aiunt, impetu, ex merâ obedientiâ subscribentis. Cæteri in eumdem sensum : « Concordat, et subscripsi ». Multi disertè et expressè : « Concordat, et ideo subscripsi ». Additum à quibusdam (1) : « Concordat, et subscripsi, » cùm rectè habeat ». Alii : « Concordare certò » scio ». Alii : « Cùm esset consona et eumdem ha» beret scopum, amplexi sumus et subscripsimus ». Alii : « Hanc jam olim tenuimus fidem : hanc tene» mus; in hâc baptizati sumus, in hâc baptizamus ». Alii et magna pars : « Cùm viderem, cùm sentirem, » cùm deprehenderem, cùm invenirem consentire, » subscripsi ». Alii : « Persuasus, instructus, certior » factus quòd omnia consentirent, subscripsi ». Multi exponunt difficultates suas, plerasque ex linguâ peregrinâ ortas, alias ex rebus ipsis, et audisse quidem epistolam, « et in plurimis rectè » habentem comperisse : aliqua verba obstitisse, » quæ partitionem aliquam in Christi personâ de» monstrare viderentur (1) ». Addunt à Paschasino et Legatis doctos esse, « quòd nulla partitio esset, » sed unus Christus : ideo, inquiunt, consensimus

(1) *Conc. Chal. act.* II, *col.* 369 *et seq.*— (2) *Ibid. col.* 491.

» et subscripsimus ». Alii, enarratis iis quæ Paschasinus et Lucentius dixerant, sic concludunt : « Per » hoc nobis satisfactum est, et per omnia consonare » æstimantes sanctis Patribus, consensimus et sub- » scripsimus ». Quo loco Illyriciani Episcopi et alii, qui ante illud examen epistolæ acclamaverant, iterum clamant : « Eadem omnes dicimus et his » consentimus », ut profectò, et in ipsâ Synodo, et ante Synodum, ita consensisse constet; quòd, re consideratâ, convenire omnia cum Patribus æstimarent, judicarent, persuasi essent, et communem omnium ac singulorum fidem à Leone expositam esse intelligerent.

Hæc quidem Chalcedone gesta sunt; sed et ante Chalcedonensem Synodum, Galli nostri, habitâ in Galliis Synodo (*), de recipiendâ Leonis epistolâ, sic ad ipsum Leonem scripserunt [1] : « Multi in eâ » (Leonis ad Flavianum epistolâ scilicet) gaudentes » pariter et exultantes, recognoverunt fidei suæ » sensum, et ita se semper ex paternâ traditione » tenuisse, ut vester apostolatus exposuit, jure læ- » tantur. Nonnulli sollicitiores facti Beatitudinis » vestræ admonitione perceptâ, modis omnibus se » gratulantur instructos, datamque sibi occasionem » gaudent, quâ liberè et fiducialiter, suffragante » etiam apostolicæ Sedis auctoritate, eloquantur, » et asserat unusquisque quod credit ».

Congruunt Itali (**), auctore Eusebio, Mediola-

[1] *Ep. Episc. Gallor. ad Leon. tom.* I *Conc. Gall. p.* 93. *Tom.* III *Conc. Labb. col.* 1329 : *et int Leon. epist. post epist.* LXXVI, *al.* XCVIII.

(*) XLIV Episcoporum. — (**) Numero XII.

nensi Episcopo : « Claruit eam, (Leonis ad Flavia-
» num epistolam) plenâ fidei simplicitate fulgere,
» Prophetarum etiam assertionibus, evangelicis
» auctoritatibus, et apostolicæ doctrinæ testimoniis
» radiare, omnibusque sensibus convenire, quos
» sanctus Ambrosius de Incarnationis Dominicæ
» mysterio, suis libris, Spiritu sancto excitatus in-
» seruit. Et quia omnia, majorum fidei nobis anti-
» quitus traditæ, conveniunt, placuit omnibus, qui
» impiè de Incarnationis Dominicæ sacramento sen-
» tiant, suo etiam consensu, auctoritatis vestræ
» sententiâ (*), damnatione çongruâ persequen-
» dos (1) ». En auctoritatis sententia in Romano
Pontifice; en Episcoporum cum Romano Ponti-
fice auctore consensus, isque exploratâ veritate
præstitus. Sic probabant, sic subscribebant, sic
epistolam communis fidei sensibus congruentem,
talemque à se repertam atque judicatam ubique
valere conjunctis cum apostolicâ Sede sententiis de-
cernebant : quæ mirificè consentiunt iis, quæ modò
in Patrum Chalcedonensium sententiis legimus.

Hoc est illud examen epistolæ Leonis Chalcedone
synodicè factum, et in gesta relatum; quo demum

(1) *Epist. Synod. Euseb. Mediol. Episcop. et Episcop. Ital. Tom.* III *Conc. col.* 1334; *et int. Leon. epist. post epist.* LXXVII, *al.* LII.

(*) Observat Muzzarellus hic omissam esse vocem *præcedente*, ex oscitatione, ut putat, editorum; nam in textu legitur, *auctoritatis vestræ præcedente sententiâ.* Insuper plura citat Epistolarum quorumdam Galliæ Antistitum, necnon Eusebii Mediolanensis fragmenta, « quæ (ipsius verba sunt) cùm diligentiam Bossuetii fortè » effugerint, à nobis solerter collecta, aliquid exhibent, quod ejus » etiam admirationem excitasset ». Adi opus jam laudatum, tom II, pag. 88; vel tom. III Conc. col. 1334, 1335, 1435. (*Edit. Versal.*)

facto, epistola jam ut certissima ac perfectissima, nec ampliùs retractanda fidei regula proponitur. En quod irretractabile, seu mavis, irreformabile Leo censuit; quod quidem cum illo et cum Chalcedonensibus Patribus censuisse nemini fraudi esse potest. Ab apostolicâ Sede forma perfertur, sed quæ judicio, eoque libero, recipi debeat : et Episcopi singuli, ita *summo* inferiores, ut de ejus quoque *decreto* universi judicent (1).

Neque aliter intelligebant dubitationem omnem tolli potuisse. Ecce enim Imperator, peractâ demum Synodo, sic edicit : « Cesset igitur jam profana con- » tentio : nam verè impius atque sacrilegus est, qui » post tot Sacerdotum sententiam, opinioni suæ » aliquid tractandum reliquit (2) ».

Exinde omnem de religione prohibet disputationem. « Nam, inquit, injuriam facit judicio religio- » sissimæ Synodi, si quis semel judicata ac rectè dis- » posita revolvere, et publicè disputare contendit ». En in Eutychetis condemnatione ordo ecclesiasticorum judiciorum circa fidei quæstiones. Nempe is à proprio Episcopo Flaviano judicatur, à sancto Leone Papâ causa recognoscitur, retractatur, Sedis apostolicæ definitione deciditur; post eam definitionem, Patrum seu Episcoporum in Concilio generali examen, inquisitio, judicium sequitur; post approbatam Patrum judicio definitionem, jam nullus dubitationi aut disputationi locus.

Neque aliter Leo : « Nullum jam excusationis » refugium de ignorantiâ, vel de intelligentiæ diffi-

(1) *Vid. Dissert. præv. n.* LXI. *Leon. Ep. ad Theodor.* XCIII, *al.* LXIII. — (2) *Concil. Chalc. part.* III, *c.* III; *col.* 840.

» cultate conceditur; cùm sexcentorum ferè fra-
» trum, Coepiscoporumque nostrorum Synodus
» congregata, nullam artem ratiocinandi, nullum
» eloquium disserendi contra fundamentum fidei
» divinitus inspiratæ permiserit : quoniam adniten-
» tibus per auxilium Dei fratribus et Vicariis nos-
» tris,..... non solùm Sacerdotibus Christi, sed
» etiam Principibus et potestatibus christianis, cunc-
» tisque Clericis, plebibus, ordinibus, plenè atque
» evidenter apparuit, hanc esse verè apostolicam
» fidem,..... quam sinceram et ab omni fæce totius
» erroris alienam, sicut accepimus, prædicamus,
» et, universo jam mundo consentiente, defen-
» dimus (1) ».

Sic summum jam et indeclinabile decreto aposto-
lico robur accedit, postea quàm universali inqui-
sitione, examinatione, discussione, atque exinde
consensu ac testimonio roboratur.

CAPUT XVIII.

Adversariorum effugia : Bellarminus et Baronius diversa sectantur : aliorum cavillationes de Theodoreto in sedem restituto agitur, ex eoque facto nostra sententia confirmatur.

Jam quidem pernoscimus Bellarminum hâc de-
creti pontificii examinatione permotum, sic respon-
disse : « Leo epistolam suam miserat ad Concilium,
» non ut continentem ultimam et definitivam sen-

(1) *Epist. Leon. ad Episc. Gall.* LXXVII, *al.* LII.

» tentiam, sed ut instructionem, quâ adjuti Epi-
» scopi meliùs judicarent [1] ». Nempe hoc unum effugium superest : ad hæc misera et inepta, viri, quamvis egregii, rediguntur. Nempe nisi omnia quæ huc usque lecta sunt, aut contemnimus, aut obliviscimur, hanc epistolam Leo, non ad Synodum instruendam misit, de quâ cùm scriberet nemo cogitabat. Non ergo instruit Synodum, sed delatam ad se quæstionem suæ Sedis auctoritate judicat. Hanc exponit fidem ; hanc ad omnes Ecclesias mittit; his damnat Eutychen ; probat Flavianum : quæ nisi plenâ Sedis apostolicæ auctoritate fiunt, jam nescio, quomodo et ubi ea sese auctoritas exeruerit unquam. Quid autem causæ esset cur ultimam sententiam non proferret Leo, appellante Eutyche, rogante Flaviano, ut de se actisque suis tantus Pontifex pro potestate decerneret? Scilicet homo imbecillis atque cunctabundus, nec satìs agnoscens sibi à Deo creditam potestatem, Eutychen cum aliquot Monachis metuebat. Hæc enim initia erant : hoc temporum articulo scripsit epistolam. An expectabat ut suborta hæresis glisceret, totumque Orbem flamma corriperet? Aut fortè quæstionis obscuritate turbatus hærebat, expectabatque Concilii œcumenici sententiam : qui omnia à se *plenissimè* et *lucidissimè* enucleata esse profitetur [2]. Quid quòd ad Imperatorem scribit : « Tam evidentem causam esse, ut ab
» indicendâ Synodo fuisset abstinendum [3] »? Hæc

[1] *Bell. lib.* II *de Conc. auctor. cap.* XIX. *Vid. Dissert. præv. n.* LX. — [2] *Epist. Leo. ad Synod. Chal.* I *part. ep.* XL, *col.* 71. *Inter Leon. ep.* LXXII, *al.* XLVIII. — [3] *Ibid. ep.* XIII, *col.* 34. *Inter Leon.* XXIX, *al.* XV.

scribens tantus Pontifex, tamen, si Bellarmino credimus, non de judicandâ quæstione, sed de instruendâ Synodo cogitabat. Miserum verò est tam absurda sectari, atque insuper adversarios perniciosi contra ipsam fidem erroris arguere. At hîc videre est, ut prædiximus (1), Bellarminum ac Baronium, dum nihil solidi succurrit, æstuantes, atque in diversa pertractos. Nempe Baronius epistolam videns totâ Sedis apostolicæ auctoritate scriptam, contendit à Leone scriptam, *ut fidei regulam*: Bellarminus videns à Synodo examinatam, non eam, *ut fidei regulam,* sed tantùm ut Synodi instructionem agnoscit. Quo conflictu, ac rerum perspicuâ serie eò deducimur, ut eam et pro cathedræ apostolicæ auctoritate perscriptam, et tamen ab Ecclesiâ catholicâ, ac Synodo universali adhuc examinandam ex Patrum traditione agnoscamus: quæ Parisiensium et Ecclesiæ Gallicanæ ipsissima sententia est.

Novi qui Bellarmini responsa erubescunt; hæc verò haud meliora proferunt. Certa res, inquiunt (2), Leoni erat; *plenissimè, lucidissimè* à se exposita omnia noverat, et ad Synodum Chalcedonensem scripserat, neque in dubium revocari sinebat à Legatis: « Fidem, inquit (3), non patiamini in du- » bium revocari ». Examen igitur illud, non ex dubitatione, sed ad ampliorem jam notæ et creditæ veritatis elucidationem pertinebat. Hæc illi. At si res ita est, quid vetabat examinari conciliaria quoque decreta? Quid ipsas etiam Scripturas? Non au-

(1) *Diss. præv. n.* LX. *Bell. loc. jam. cit. Baron. an.* 449; *tom.* VI, *p.* 80. — (2) *Vid. Duv. et alios.* — (3) *Leon. ep.* LXXIII, *al.* XLIII, *ad Marc. cap.* II.

tem id factum unquam. Ergo cùm Chalcedone examinaretur Leonis epistola, aliud agebatur, quàm id quod isti fingunt. Neque verò Chalcedonenses luculentiorem ipso Leone, qui omnia *lucidissimè explanaverat,* sed auctoritate firmiorem protulere sententiam. Neque audiendum illud : sancto Pontifici explorata erant omnia : ergo in tantâ certitudine, nullum quæstioni, nullum examini, quale nos dicimus, permittebat locum. Nempe id qui objiciunt, ne mihi quidem intellexisse videntur, quid sit examen in negotio fidei; cùm præsertim de summis ac præcipuis christianæ religionis dogmatibus agitur. Neque enim aut Patres Nicæni, cùm de Arianis quærerent, de Filii divinitate ambigebant : sed quàm ab eâ fide Ariani abessent, quibusque sententiis ac verbis insanus error confutandus esset. Neque Ephesini, cùm de Nestorii et Cyrilli, atque adeo de Cœlestini fide inquisitio fieret, ipsi de fide dubitabant : sed rectène an secus illi fidem exposuissent. Neque item Chalcedonenses ullo modo dubitabant, quis esset Christus, Deusne an homo verus, an confusis naturis quid tertium, sive aliud portentum, Eutychiani cogitarent : non id sanè quærebant; sed verène et ex communi Patrum et Ecclesiæ sententiâ tantum sacramentum Leo exponeret. Ac certum Leoni erat, à se *plenissimè* expositam fidem : rectè. An et id omnibus æquè certum exploratumque esset quærebatur. Episcopi ergo, ad quos perlata erat Leonis epistola, ejus sensum quisque cum eâ fide componebat, quam ipsi à Patribus accepissent. Neque cæcâ, ut aiunt, obe-

dientiâ, sed ex certâ et expressâ inquisitione parebant.

Certè multos vidimus optimâ fide dubitasse, neque subscripsisse, nisi postquam ipsis satisfactum fuit. Ergo verè et propriè rem examinabant, ut nondum exploratam; ac Leoni quidem Petri loco sedenti id certum fuisse visum, præjudicii cujusdam instar, magnæque ac validæ præsumptionis loco erat: sed postquam idem quoque omnibus visum est, non tantùm præsumptio, sed omnibus modis fixa sententia et irretractabile judicium.

At enim, inquiunt, plerique ex Patribus jam ipsam epistolam subscriptione firmaverant, et omnes clamabant hanc esse suam fidem. Sanè; sed jam ordine et legitimè declarandum restabat, unde is sibi sensus: nempe quòd rectè examinantibus constitisset Leonis sententiam, cum antiquâ fide quam hauserant, consentire. Id ergo simul in Synodo faciunt, quod singulatim ante Synodum quique fecerant, et prolato communi judicio, quæ senserant firmant.

Ergone singulis quoque Episcopis examen relinquimus? Certè non examen juridicum, quo singuli decretum superioris judicis solvere et irritare possint; sed examen hujus generis, quo cuique constet, nihil sibi imperatum, atque propositum, quod divinæ legi ac veritati traditæ repugnaret. Præmisimus enim, ex Innocentio quoque IV, non tantùm egregio Pontifice, sed etiam optimo pontificii juris interprete, Episcopos inferiores capiti suo Romano Pontifici dicto audientes esse debere, sub hâc ta-

men exceptione : « nisi mandatum hæresim conti-
» neret, vel nisi ex præcepto injusto vehementer
» præsumeretur statum Ecclesiæ turbari, vel etiam
» fortè alia mala ventura (1) ». Hæc Innocentius, cujus doctrinam amplectuntur omnes. Quo ex fonte illud prodiit, alio loco memoratum (2), quod ad Paschalem II à sanctissimis Episcopis, ex Concilio provinciali Viennensi perscriptum est, ipso etiam Paschali probante : « Si nostræ Paternitatis assertiones
» prædictas roborare nolueritis, propitius sit nobis
» Deus, quia nos à vestrâ subjectione et obedien-
» tiâ repelletis ». Ex quibus aliisque constat, hoc Episcopis docturis utique gregem ex auctoritate, non autem simpliciter credituris, examen competere; hoc ab illis fieri, sive in Synodo, sive extra Synodum, Chalcedonensia et alia à nobis recensita gesta declarant.

Aut verò dicant velim, quâ ratione, non jam de Romanorum Pontificum decretis, sed de aliorum scriptorum litteris et tractatibus judicatum putent? Vero certè examine, tanquam de re dubiâ. Ita enim Cyrilli; ita Nestorii expositiones in Ephesinâ Synodo : ita aliorum in aliis Synodis scripta explorata sunt, et ad certam exacta regulam; fidem Patrum scilicet. Atqui de Leonis epistolâ non aliud gestum : quòd cùm concesserint, atque ex actis viderint, fateantur necesse est, quâ ratione, quove jure atque

(1) *Sup. Dissert. præv. num.* LXXVIII, LXXIX. *Inn. IV. cap.* Quanto : de consuetudine : *lib.* I *Decret. tit.* IV, *fol.* 33. *Ibid. cap.* Inquisit. de sententiâ excommunicationis : *lib.* V, *tit* XXXIX, *fol.* 595. — (2) *Diss. præv. loc. jam cit. Vid. epist. Conc. Vien. anni* 1112; *tom.* X *Conc. col.* 785.

ordine, de scriptis aliorum in Synodis œcumenicis inquiri sit solitum, eâdem ratione, atque ordine ac jure, in Chalcedonensi quoque œcumenicâ Synodo, de Magni Leonis epistolâ inquisitum esse : quod et per se clarum, et à Synodo quintâ expressè declaratum, ut ejus Synodi acta, sequenti capite recensenda, demonstrant.

Sic duo illa expedivimus, quæ ab initio sunt commemorata : nempe Dioscori condemnationem, et approbationem Epistolæ ad Flavianum. Tertium addimus quod ad rem nostram pertineat, de Theodoreto in suam sedem restituto (*). Is igitur cùm, jubentibus Episcopis, Nestorium apertè anathematizasset, « gloriosissimi judices dixerunt : Omnis » jam dubitatio de Theodoreto est soluta ; quippe » et Nestorium coram vobis anathematizavit ; et à » sanctissimo Archiepiscopo senioris Romæ Leone » susceptus est, et definitionem fidei à Religiositate » vestrâ prolatam libenter suscepit : et insuper epi- » stolæ memorati sanctissimi Archiepiscopi Leonis » subscripsit. Deest igitur ut sententia proferatur à » Deo amabili Sanctitate vestrâ, ut Ecclesiam suam » recipiat, sicut et sanctissimus Leo Archiepiscopus » judicavit. Omnes reverendissimi Episcopi clama-

(*) De Theodoreto nonnulla hîc omissa sunt, quæ probant ipsum, jam in primâ Concilii actione, auctoritate sancti Leonis, Concilio inter accusatores adfuisse, ac sedi suæ restitutum esse. Pari enim jure cum cæteris subscripsit Epistolæ sancti Leonis, actione quartâ ; et definitioni Synodi Chalcedonensis, actione sextâ. In actione VIII, cùm rursus accusaretur Theodoretus, Concilium satisfieri voluit iis qui de ejus fide adhuc dubitabant. Vide tom. IV Concil. col. 102, 103, 482, 589 : et Muzzarel. tom. II, pag. 111 et seq. (*Edit. Versal.*)

» verunt : Theodoretus dignus est sede :...... post
» Deum Leo judicavit (1) ». Nihil ergo Theodoreto profuturum erat prolatum à Leone de eo in sedem restituendo judicium; nisi postquam ad Synodum perlata res est, et fidem suam Synodo approbasset, et ab eâdem Synodo Leonis judicium firmaretur. Hæc gesta sunt Legatis Sedis apostolicæ præsentibus, ac postea pronuntiantibus eam de firmando Leonis judicio sententiam, quam tota Synodus comprobavit (2).

CAPUT XIX.

Concilium quintum generale, seu Constantinopolitanum II, in medium adducitur: in eo referuntur tertiæ et quartæ Synodi acta, jam à nobis recensita; et clarè docetur Romanorum Pontificum, ut et aliorum scripta, nonnisi inquisitione factâ à Synodis comprobari: unde trium simul Synodorum œcumenicarum auctoritas nostram sententiam firmat.

Acta Constantinopolitanæ secundæ Synodi, quæ quinta est generalis, sub Vigilio Papâ, ac Justiniano Principe, demonstrabunt, ita ut tertiæ et quartæ Synodi decreta intelleximus, ita à quintâ Synodo fuisse intellecta : quæ eam traditionem ex proximo sumpserit, ac nobis reliquerit.

De tribus Capitulis agebatur; hoc est, de Theodoro Mopsuesteno, de Theodoreti scriptis adversùs Cyrillum, deque Ibæ Edesseni epistolâ ad Marim Persam. Quærebatur eane epistola probata esset in

(1) *Conc. Chal. act.* VIII; *col.* 621. — (2) *Ibid. col.* 624.

Chalcedonensi Synodo. Atque eam quidem epistolam Chalcedone lectam esse constabat, ac susceptum Ibam à sanctâ Synodo, cùm Nestorium anathematizasset. Quidam personæ veniam datam tantùm; alii epistolam quoque probatam contendebant : quæsitum ergo, in Synodo quintâ, quo ritu probari scripta de fide consuessent in Synodis anterioribus tertiâ et quartâ. Synodi acta replicantur, eaque quæ suprà memoravimus, de epistolâ sanctorum Cyrilli et Leonis. Tum « sancta Synodus dixit : Ex his quæ » recitata sunt, manifestum est, quomodo sanctæ » Synodi ea, quæ apud eas proferuntur, probare » solent. Cùm enim illi sancti viri, qui recitatas » epistolas scripserunt, sic splenduerint, tamen » epistolarum earum comprobationem NON SIMPLI- » CITER, NEC SINE INQUISITIONE fecerunt, nisi per » omnia COGNOVISSENT consonare eas expositioni et » doctrinæ sanctorum Patrum, ad quam collatio » facta est (1) ». De Ibæ autem epistolâ non esse ita gestum constabat ex actis. Eam ergo epistolam non esse probatam optimè concludebant. Sic igitur certum ex tertiâ et quartâ Synodis, ita definiente et intelligente quintâ, epistolas à Sede apostolicâ comprobatas, qualis Cyrilli fuit, aut etiam ab eâ profectas, qualis Leonis fuit, NON SIMPLICITER, NEC SINE INQUISITIONE à sanctis Conciliis receptas fuisse.

Rursus in eâdem quintâ Synodo contra Nestorii epistolam acta leguntur, quibus Ephesini Patres disertè pronuntiant : « nullo modo consonam esse » Nestorii epistolam fidei, quæ Niceæ exposita » fuit ».

(1) *Conc. Constantinop.* II, *gener.* V, *collat.* VI; *tom.* V, *col.* 541.

» fuit [1] ». Sic et illa epistola non simpliciter quoque, sed factâ, ut par erat, inquisitione rejecta est; damnatusque Ibas, « qui diceret Nestorium ab » Ephesinâ Synodo sine examinatione et quæstione » esse rejectum [2] ».

Pergunt sancti Patres, et quod Chalcedonenses Episcopi facturi fuissent, si epistolam Ibæ examinandam suscepissent, id ipsi faciunt. Epistolam conferunt cum gestis Ephesinis et Chalcedonensibus. Quo facto, « sancta Synodus dixit : Ostendit manifestè facta collatio, quòd contraria per omnia est » epistola, quam Ibas scripsisse dicitur, definitioni, » quam pro rectâ fide Chalcedonensis Synodus pronuntiavit..... Omnes Episcopi clamaverunt : Hæc » omnes dicimus; epistola hæretica est [3] ». Sic ergo ex quintâ Synodo sancti Patres nostri in Synodis œcumenicis, quas legunt epistolas sive catholicorum, sive hæreticorum, sive etiam Romanorum Pontificum, etiam de fide scriptas, eodem ritu orthodoxas vel hæreticas pronuntiant, legitimâ cognitione veritate inquisitâ, ac deinde perspectâ, tum ex his dato judicio.

Nullone, inquies, prorsus discrimine, atque animis æquè in utrosque propensis? Sanè diximus, et sæpe dicemus, præsumptum fuisse pro Pontificum orthodoxorum decretis : cæterùm in Synodis œcumenicis, ubi judicandum in materiâ fidei, non jam præsumptionibus agi oportere, sed omnino ad liquidum veritate perspectâ.

[1] *Conc. Constantinop.* II, *gener.* V, *collat.* VI; *tom.* V, *col.* 541. — [2] *Ibid. coll.* VIII, *can.* XIV; *col.* 578. — [3] *Ibid. coll.* VI, *col.* 548.

Hæc quinta Synodus fecit, hæc ex tertiâ et quartâ Synodo didicit et probavit; unoque hoc argumento trium œcumenicorum Conciliorum, Ephesini, Chalcedonensis, Constantinopolitani II, pro nostrâ sententiâ decreta retulimus.

CAPUT XX.

Synodus V, invitato ac repugnante Vigilio Papâ, habetur: ejusdem Vigilii CONSTITUTUM *solvit: Ibæ epistolam ipsius sententiâ ab hæresi absolutam, impiam et hæreticam judicat: à Romanis Pontificibus comprobatur.*

In eâdem quintâ Synodo hæc gesta sunt quæ ad causam nostram facere videantur.

De tribus Capitulis suprà memoratis Justinianus Imperator quæstionem in Ecclesiâ haberi petiit: ejus rei gratiâ Vigilium Papam Constantinopolim accivit: ibique, non ita multò post, Synodum congregavit. Ipse, et Orientales adversùs Nestorianos sub eorum Capitulorum defensione resurgentes, magni momenti esse putabant, ut ea damnarentur; Vigilius cum Occidentalibus metuebat, ne per eam occasionem Chalcedonensis Synodus solveretur; quòd in eâ Synodo Theodoretum et Ibam fuisse susceptos, Theodorum verò nominatum, sine ullâ censuræ notâ dimissum esse constaret.

Quanquam ergo pars utraque de summâ fidei facilè consentiebant, tamen omnino ad fidei causam quæstio pertinebat, cùm ab his timeretur, ne Nestoriani; ab illis, ne Eutychiani Synodi Chalcedonensis inimici vincerent.

Ex eâ contentione multæ in Vigilium criminationes extiterunt, quæ nihil ad nos attinent. Mihi persuasum est, omnia à Vigilio optimo consilio esse gesta, cùm Occidentales Capitula condemnari non ferrent, resque ad schisma vergeret. Utcumque est, hoc liquet, Vigilium etiam invitatum Synodo adesse noluisse : absque eo Synodum nihilo secius celebratam : editum ab eo Constitutum, quo improbaret ea, quæ Theodorus, Theodoretus et Ibas adversùs fidem scripsisse dicerentur; eorum nomini parcendum esse decerneret; quòd vel à Synodo quartâ suscepti, vel in Ecclesiæ communione mortui, Deique judicio reservati haberentur (1) : de Ibæ epistolâ hæc edebat; ipsam *rectissimo ac piissimo sensu intellectam*, irreprehensam manere (2) : ac de tribus Capitulis universim jubebat, *post præsentem definitionem*, Ecclesiasticos nullam postea *movere quæstionem* (3).

Hæc quidem Vigilius pro potestate decrevit. At Synodus post ejus Constitutum quæstionem habuit de tribus Capitulis; et judicavit meritò quæstionem haberi de mortuis, et Ibæ epistolam manifestè hæreticam et Nestorianam, fideique Chalcedonensi per omnia contrariam; atque omnino anathema esse, quique impium Theodorum Mopsuestenum, quique Theodoreti adversùs Cyrillum scripta, quique Ibæ *impiam* et Nestoriana dogmata tuentem epistolam defenderent, neque anathematizarent eam, sed rectam esse dicerent (4).

(1) *Vid. collat.* I *et* II *Conc.* V; *tom.* V, *col.* 419 *et seq. Constit. Vigil. ibid. col.* 337 *et seq.* — (2) *Ibid. col.* 372. — (3) *Ibid. col.* 376. — (4) *Vid. collat.* V *Conc.* V; *tom.* V, *col.* 479 *et seq. Vid. etiam*

His igitur, nec Vigilio parcere videbantur, presso quamvis nomine; quorum decretum à Pelagio II, Gregorio Magno, aliisque Romanis Pontificibus confirmatum esse constat; atque etiam à Vigilio, siquidem vera est ea, quam Petrus de Marca, vir illustrissimus, ex M. S. codice Bibliothecæ regiæ edidit epistolam (1).

Hæc docent in re maximâ, quæ totam conturbet Ecclesiam, atque ad causam fidei pertinere videatur, pontificiis decretis sacrorum Conciliorum decreta prævalere, Romanique Pontificis judicio defensam Ibæ epistolam, haud minùs pro hæreticâ proscribi potuisse.

Nempe et hoc in eâ legebatur, Cyrillum *lubricasse*, atque ad Apollinarii dogma deflexisse, quia scripserat *similiter illi, quòd Deus Verbum factus est homo* (2). Hæc igitur Vigilius non satìs cautè toleravit; Synodus verò quinta non tulit, ac Nestorii hæresim, sub novâ formâ reviviscentem extinxit: quodque vel maximè Synodorum est, ab omni errore diligentissimè fidem catholicam eliquavit.

coll. VI, *col.* 545 *et seq. Ib. coll.* VIII, *can.* XII, XIII, XIV; *col.* 575 *et seq.*
(1) *Vid. Ep. Vigil. attrib. ibid. col.* 595; *et dissert. Petr. de Mar. de hâc Ep. col.* 601 *et seq.* — (2) *Ep. Ibæ ad Mar. tom.* IV *Conc. col.* 561 *et seq. et tom.* V, *col.* 509 *et seq.*

CAPUT XXI.

In Synodo VI generali, quæ Constantinopolitana est III, causa Honorii Papæ per Synodum condemnati: tria effugia proponuntur: quæstiones aliquot ex actis suo ordine resolvendæ: brevis Monothelitarum historia præmittitur.

Ut tertia, quarta et quinta Synodi de Romanorum Pontificum judiciis judicarunt, eaque non nisi quæstione habitâ comprobarunt; ita à sextâ Synodo factum esse constat, communeque illud est omnibus Synodis. Sed quoniam Honorius Papa cum suis epistolis in eâ Synodo condemnatus, nostræ causæ peculiare præsidium præbet; Bellarminus ac Baronius nullum non movent lapidem, ut acta sextæ Synodi falsata à Græcis librorum corruptoribus videantur: falsatæ quoque, seu potiùs confictæ, Leonis II epistolæ duæ, quibus Synodus confirmetur, Honorius condemnetur; tum ut ipse Honorius de Ecclesiâ bene meritissimus habeatur. Addunt, si vel maximè Honorius erraverit, ut privatum hominem, non ut Papam et Ecclesiæ magistrum errasse. Hæc illi, quorum conjecturæ, non nostris ratiociniis, sed actorum lectione concident.

Hæc igitur erunt, quæ ex actis elucescent: primum, quas epistolas Honorius, quibusve de causis, et an eas pro privato doctore scripserit: alterum, cur necesse habuerit sexta Synodus eas condemnare epistolas, quas Romani Pontifices Honorii successores excusasse videantur: tertium, an acta sextæ

Synodi, aut Leonis II epistolæ, aliquâ saltem verisimili conjecturâ, falsi argui possint. Hæc ita pandentur actis, ut nulla dubitatio superesse possit. Sed res ab origine repetenda.

Meminerimus Monothelitas hæreticos, in duabus licèt Christi naturis, unam voluntatem, unam operationem, non duas admisisse : cùm Ecclesiam hæc novitas commoveret, Sergium Patriarcham Constantinopolitanum errori quæsisse latibula, et ab utroque vocabulo, sive unius, sive duarum operationum abstineri voluisse : eorum planè Eutychianorum more, qui cùm Christum Deum perfectum, hominemque perfectum faterentur, tamen unam æquè ac duas naturas vehementissimè refutabant; simili ferè modo insanisse Sergium : tum ab eo compositam Ecthesim seu Expositionem : Heraclii Imperatoris fautoris sui nomine esse editam, quæ utraque vocabula æquè supprimeret : Pyrrhum Constantinopolitanum hæc sectatum fuisse : mortuo Heraclio, in eumdem sensum fuisse promulgatum à Constante Heraclii filio edictum, qui Typus diceretur, à Paulo Constantinopolitano Patriarchâ Pyrrhi successore compositum : Honorium Papam, jam inde à Sergii tempore, in eam dissimulationem fraude pertractum. Postremum hoc, cùm in eâ re versetur difficultas, paulò enucleatiùs enarrare oportet.

CAPUT XXII.

Honorius, Cyri Alexandrini et Sergii Constantinopolitani scripta dogmatica, in sextâ Synodo condemnata, directè probat : Sophronii Hierosolymitani ab eâdem sextâ Synodo, atque ab omnibus Orthodoxis comprobata, improbat : ejus Legatos à veritate deterret : consultus à tribus Patriarchis prava rescribit : ejus litteræ toto Oriente vulgatæ : his Monothelitæ præcipuè nitebantur : an hæc pro privato doctore scripserit? eæ epistolæ dogmaticæ habentur, hoc est, decretales : dogmatis nomen explicatur : confutantur effugia.

Anno igitur 633, primus omnium Cyrus Patriarcha Alexandrinus, edito decreto, *unam in Christo operationem Dei-virilem* prædicavit. Sic sub ipso habita Synodus Alexandrina, anathematismo VII [1]. Hæc Cyrus edidit specie pacis, tanquam eo dogmate Eutychianos Ecclesiæ conciliaturus esset. Hanc doctrinam Sergius Constantinopolitanus Patriarcha statim suscipit, nec mirum; quippe qui occultus instigator esset. At Sophronius, vir sanctissimus ac doctissimus, tum Monachus, sed paulò post ad sedem Hierosolymitanam evectus, hæc ut nova et impia detestatur. Neque Sergium Cyro opitulantem audit, aut ullam in fidei negotio compositionem admittit; petitque planè à Sergio unius operationis vocem in Synodi Alexandrinæ decretis aboleri. Tum Hierosolymitanus Patriarcha factus, editâ synodicâ epistolâ, hanc vocem eò pertinere docet, ut duæ

(1) *Conciliab. Alex. relat. in Conc.* VI, *act.* XIII; *tom.* VI, *Conc. col.* 956.

Christi naturæ confundantur, cùm unicuique naturæ suam operationem adesse necesse sit.

At Sergius, cùm intellexisset arrectos Catholicos, neque pacis licèt nomine obtrusam unam operationem admissuros, ad fraudem hæreticorum more se contulit; et ad Cyrum scripsit : ut neque unam, neque duas operationes dici permitteret; cùm una operatio aliquos conturbaret; duæ à Patrum sententiis abhorrerent. Hæc igitur omnia cum Sophronio et Cyro à se gesta perscribit ad Honorium, extatque epistola actione XII Synodi sextæ (1).

Ea Sergii epistola, ut hæretica, à sanctâ Synodo sextâ condemnatur; neque quisquam excusat. Videamus ergo, an ejus epistolæ vehementissimus approbator excusari possit Honorius.

Eâdem actione XII, refertur Honorii prima ad Sergium epistola, quâ Sergio respondet, hoc initio : « Scripta Fraternitatis vestræ suscepimus, per quæ » contentiones quasdam, et novas vocum quæstiones » cognovimus introductas per Sophronium quem- » dam, adversùs fratrem nostrum Cyrum Alexan- » driæ Antistitem, unam operationem Domini nos- » tri Jesu Christi conversis ex hæresi prædican- » tem (2) ». Ibi commemorat à se visas, quas Sergius ad Sophronium, *satìs providè* (*) *circumspectèque* scripsisset epistolas, (*satìs,* hoc est *valde,* stylo eâ ætate ac superioribus quoque sæculis noto) collau-

(1) *Vid. epist. Maxim. ad Pet. tom.* II *oper. Max. ex edit. Pat. Comb. pag.* 75. *Vid. etiam epist. Serg. ad Honor. act.* XII *Conc.* VI *col.* 917 *et seq. Vid. etiam Ep. Sophr. ad Serg. act.* XI; *col.* 852 *et seq.* — (2) *Epist.* I *Honor. ad Serg. ibid. col.* 928 *et seq.*

(*) In Græco legimus *multùm providè.* (Edit. Paris.)

datque Sergium refutantem *novas voces, quæ scandalum noscuntur Ecclesiis generare.* Scriptum est in fine : « Hæc nobiscum vestra Fraternitas prædi- » cet, sicut et nos ea vobiscum unanimiter prædi- » camus ». Hæc prædicatio quid sit, adversarii edicant : nos ex totius antiquitatis more, ipsum dogma, fidem ipsam totâ firmitate constantem contineri eâ voce contendimus. Honorium verò eadem cum Sergio hæretico, atque hæresiarchâ *unanimiter* prædicare, ipse jactat Honorius ; ut vel absolvi Sergii, vel condemnari Honorii epistolam omnino necesse sit.

Alteram Honorii ad Sergium epistolam insertam habemus actis sextæ Synodi, actione XIII (1). Primùm se testatur scripsisse, « ad Cyrum Alexandrinæ ci- » vitatis Præsulem, quatenus novæ adinventionis, » unius vel duarum operationum vocabulum refu- » taret ». Et iterum : « Ut unius vel geminæ opera- » tionis vocabulum noviter introductum à prædica- » tione fidei eximatur ». Et infrà : « Unius autem » operationis, vel duarum, esse vel fuisse Dominum » Mediatorem, sentire vel promere, satìs ineptum » est » : hoc est *valde ineptum* (*), ut suprà monuimus.

Pergit Honorius (2) : « Quantum ad dogma ec- » clesiasticum pertinet, quæ tenere vel prædicare » debemus, propter simplicitatem hominum, et » amputandas inextricabiles quæstionum ambages,

(1) *Epist.* II *Honor. ad Serg. ibid. act.* XIII, *col.* 968. — (2) *Ibid. et col.* 969.

(*) Sic in Græco, *πανὺ ματαῖον*. (*Edit. Paris.*)

» sicut suprà diximus : non unam vel duas opera-
» tiones, sed utrasque naturas, cum alterius com-
» munione operantes atque operatrices, confiteri
» debemus : et divinam quidem, quæ Dei sunt ope-
» rantem, et humanam, quæ carnis sunt exequen-
» tem ». Et infrà : « Duas naturas, inconfusè, indivisè
» et inconvertibiliter propria operantes ». Quæ ut ut orthodoxa esse maximè videantur, haud tamen facilè est ea secernere à Monothelitarum simillimis dictis; tantæ ambages, tantus in verbis perniciosissimæ hæreseos dolus fuit. Paria enim Honorio proferebat Sergius in epistolâ ad Cyrum, et in Ecthesi Heraclius, et in Typo Constans, et alii Monothelitæ passim (1). Verùm hæc ad fastidium usque disputantur in scholis : nos quæ certa sint figere laboramus.

Ac primùm; illud certum est, Honorium, à tribus Patriarchis consultum, hoc rescriptum edidisse. Quo enim sensu ad Sergium Constantinopolitanum, eodem ad Cyrum Alexandrinum se scripsisse testatur. His duobus Patriarchis addamus tertium Sophronium Hierosolymitanum, rectè de duabus operationibus sentientem, et ideo à sextâ œcumenicâ Synodo comprobatum, de quo hæc Honorius epistolâ II ad Sergium : « Hos quos prædictus frater et
» Coepiscopus noster Sophronius misit, instruximus,
» ne duarum operationum vocabulum, deinceps
» prædicare nitatur : quod instantissimè promise-
» runt prædictum virum esse facturum, si etiam

(1) *Vid. Ep. Serg. ad Cyr. in Conc. Later. an* 649; *secret.* III; *tom.* VI, *col.* 175 *et seq. Typ. secret.* IV; *col.* 231 *et seq.*

» Cyrus frater noster ab unius operationis vocabulo
» discesserit (1) ».

Hæc quidem Legati Sophronii promittebant : at Sophronium in rectâ sententiâ perseverasse, ejusque tantùm Legatos ab Honorio, quem ritè consulturi venerant, pessimè *instructos*, prava ac fidei adversa promisisse constat.

Objiciunt in Honorii epistolis, nullam Synodi à se habitæ fieri mentionem, nullum anathematismum fuisse interpositum.

At Synodi quidem habitæ nulla mentio ; sicut neque in Cœlestini ad Cyrillum ; neque in Leonis ad Flavianum ; neque in Innocentii ad Synodos Africanas respondentis, epistolis ; neque in aliis multis, quas nihilo secius pro veris apostolicæ Sedis decretis habeamus.

Nullus certè anathematismus : quid tum? Nullus in apostolico Hierosolymitano decreto, *Act.* XV : nullus in Sophronii epistolâ, quam tamen ipse synodicam vocat (2) : nullus in permultis Sedis apostolicæ Decretalibus, etiam de fide editis : neque enim in Gregorii II primis epistolis ad Leonem Isaurum, aut in aliis bene multis, statim stringuntur anathemata. Doctrina præcedit simplici veritate nixa : anathematismi sequuntur adversùs contumaces. Neque tantùm erratur cùm damnantur vera; sed cùm falsa comprobantur : quòd fecisse Honorium, cùm Sergium ac Cyrum, eorumque perversas suscepit epistolas, procul omni dubio est. Atque om-

(1) *Vid. Epist. Honor. loc. jam cit.* — (2) *Vid. epist. Sophr. act.* X *Conc.* VI; *col.* 852 *et seq.*

nino certum hæc rescripsisse Honorium de fide consultum à tribus Patriarchis, Sergio, Cyro, et Sophronio ad hoc Legatos mittente, ut *instrueretur :* nec minùs certum, hæc Honorii dogmata perlata ad Ecclesias, totoque Oriente vulgata. Hinc editas ECTHESES, hinc TYPOS, quæ unam vel duas operationes ex æquo prohiberent : hinc Macarium Patriarcham Antiochenum Monothelitarum obstinatissimum in sextâ Synodo in hæc verba confessum : « Consentimus tam quinque Synodis, quàm » Honorio à Deo erudito, Sergio, Paulo, atque » Petro »; atque iterum : « Rejicio et Maximum et » impium divisionis ejus dogma : quod et olim nostri » Patres respuerunt, id est, Honorius, Sergius, » Cyrus, et reliqui Ecclesiarum Antistites (1) »; præmisso semper Honorii nomine.

Quid autem illud est Honorii ad Sergium : « Hæc » prædicet nobiscum vestra Fraternitas »; nisi declaratio fidei per Sergium populis prædicandæ? Quid illud ejusdem Honorii suscipientis Cyrum; « unam operationem Domini nostri Jesu Christi » conversis ab hæresi prædicantem (2) »? Quid, inquam, illud est, nisi hæreseos quam Cyrus prædicabat, hæreticæque professionis, quam tradebat, comprobatio? Sic Cyrum confirmat, non quidem in fide, quemadmodum jubebatur; sed in ipsâ hæresi, quam Cyrus animis instillabat.

Hæc verò scripta Sergii, Honorii, Sophronii, quæ memoravimus, in sextâ Synodo, *dogmatica*, seu *sy-*

(1) *Vid. Epist. Sophr. act.* VIII : *col.* 741 : *et in exp. Macar. ibid. col.* 749. — (2) *Epist.* I *Honor. ad Serg. act.* XII; *col.* 928.

nodica appellantur; eoque nomine à sanctâ Synodo, prævio examine, collaudantur, vel condemnantur [1]. Quid sint autem hîc *dogmatica scripta* facilè intelligit, qui adverterit, id quod nos *decretum* dicimus, à Græcis appellari *dogma*. Hinc passim apud auctores ecclesiasticos, decreta fidei ecclesiasticâ auctoritate edita vocantur *dogmata*. Quæ locutio ab ipsis Apostolorum Actis deprompta videatur [2]; ubi ea, quæ in apostolici Concilii litteris statuuntur, vocantur *dogmata* quæ ab Apostolis judicata essent, δογματα τὰ κεχριμένα. Certè ipsa Nicæna fides, seu symbolum Nicænum, plerumque apud Sozomenum et alios vocatur *dogma Nicænum* [3]. Ac ne ab hoc negotio recedamus, sancti Agathonis authenticæ litteræ, apostolicæ Sedis, ac totius Synodi Occidentalis conscriptæ nomine, à totâ sextâ Synodo, *dogma* [4], et à Leone II, hujus Synodi acta ad Hispanos probanda mittente, *tomus dogmaticus* appellantur [5]. Eodem nomine appellat Theophanes missam à Gregorio II ad Leonem Isaurum de fide *decretalem*, seu *dogmaticam epistolam* : ut has Honorii à Patriarchis consulti epistolas pro responso apostolicæ Sedis fuisse habitas, dubitari non possit.

[1] *Epist.* I *Honor. ad Serg. act.* XII; *col.* 933; *et act.* XIII; *col.* 944, 945. — [2] *Act.* XVI. 4. — [3] *Sozom. passim.* — [4] *Conc.* VI *act.* XVIII; *Serm. acclam. ad Imper. col.* 1053. — [5] *Epist.* II *Leo II*; *tom.* VI *Conc. col.* 1246.

CAPUT XXIII.

Bellarmini ac Baronii effugium : quòd hæc Honorius dispensatoriè pacis gratiâ scripserit, quoad rem exactiùs definiret : id ipsius Honorii verbis confutatur, doceturque Honorium cum Monothelitis, à Romanis Pontificibus, ac præsertim à sancto Martino, presso licèt nomine, condemnatum.

Hæc cùm intelligerent Bellarminus atque Baronius [1], in excusando Honorio, ejusque epistolis defendendis, præcipuam operam collocarunt : contenduntque ab Honorio consultissimè factum, quod utramque et unius et duarum operationum vocem pacis gratiâ ex æquo sustulerit : ac deinde multis agunt, ut Honorius à Monothelitarum hæresi alienissimus fuisse videatur. Quod quidem haud est improbabile; neque propterea minùs intolerabile illud, quòd malè Patriarchas consulentes *instruxerit;* redemeritque pacem, pacto silentio de orthodoxâ fide.

At enim, inquiunt, ita egit, quoad rem diligentiùs definiret; quo ritu multi Pontifices et nostris temporibus Clemens VIII et Urbanus VIII, in quæstione *de Auxiliis,* quoad rem definierint, utrique parti silentium indixere. Id enim exemplum, ut maximè ad rem, multi proferunt. Sed ego nihil simile video apud Honorium : ac si recta sentiens, veritatem dispensatoriè et ad tempus premi juberet, primùm non tam absolutè pronuntiasset. Signi-

[1] *Bell. de R. P. lib.* IV, *cap.* XI. *Bar. tom.* VIII, *an.* 633, *p.* 316 *et seq. et an.* 681, *pag.* 547 *et seq.*

ficasset alicubi rem obscuram, atque aliàs exactiùs explicandam; non rectam ipsam fidem, æquè ac hæreticum dogma, communi, *novæ adinventionis ac novi introducti vocabuli*, nomine involvisset. Falsum enim erat duarum operationum, *novam adinventionem, novum esse vocabulum*, quod ex antiquâ Patrum traditione profectum tota Ecclesia recognovit. Ablegari autem voces, rectam spirantes fidem, ad eas *novitates vocum*, quæ, teste Apostolo (1), non nisi *profanæ* esse possint, quis æquo animo ferat? Jam verò quale est utrumque *ineptum*, et *valde ineptum dicere, et unam operationem*, quod sit hæreticum; *et duas*, quod ad fidem catholicam pertinere constat? Quid quòd Honorius docet, non tantùm *ineptum* duas operationes dicere, verùm etiam *sentire :* quo non tantùm illa vox, sed etiam res ipsa, sensus ipse proscribitur? Quid quòd utramque sententiam, velut novitatem *æquè à prædicatione fidei eximendam* putat? Quis unquam catholicus Pontifex ita paci, ita veritati, ante expromptam definitionem consuluit, ut utramque sententiam ineptam esse decerneret? Quod est ἀσύςατον sibique ipsi repugnans; ut non immeritò post sextam Synodum in imperatorio decreto dicatur Honorius, non modò hæresis *confirmator*, sed etiam *suî ipsius oppugnator* (2). Profectò nimis favemus Honorii nomini, si hæc defendimus, quæ non nisi pessimo exemplo defendi possint. Denique ubi illa, quæ definitioni supersedere cogat, obscuritas quæstionis, duæne, an una in duabus Christi naturis sit operatio? Pari jure Leo Magnus duæne, an una in Christo natura esset,

(1) *I. Tim.* VI. 20. — (2) *Conc.* VI, *act.* XVIII. *edit. Imp. pag.* 1086.

dissimulare, aut utrumque *ineptum* pronuntiare potuisset; ac tam fœdâ pactione pacem cum Eutyche et Dioscoro fovere. Hæc verò procul aberant à Patrum sententiâ. Quare Romani Pontifices, Honorii proximi successores, Severinus, Joannes IV, Theodorus, sanctus Martinus (1), et alii, ac sanctus Agatho, pari sententiâ proscripserunt, quique unam operationem dicerent, quique duas æquè ac unam tacendam esse indicerent.

Et Martinus quidem Martyr fortissimus, habitâ Lateranensi Synodo, insulsæ hæreseos arcana revelavit: quemadmodum Monothelitæ primùm unam voluntatem, unamque operationem prædicassent: mox ut damnationem effugerent, unius æquè ac duarum vocabulum suppressissent. His expositis ipse et sancta Synodus Ecthesim Heraclii et Constantis Typum damnant: duas voluntates, duasque operationes disertè asserunt, percussique uno anathemate quique falsa dicerent, quique vera supprimerent.

Ipsam Synodum audiamus. Sancta Synodus dixit (2): « Typus omnino est inconveniens catholicæ » Ecclesiæ regulæ, in quâ utique adversa fidei tantùm » jubetur silentio sepeliri; non verò orthodoxa cum » contrariis denegari aut admitti: pessimumque cum » rectâ fide impietatem suscipere, neque discernere » recta à malis ». Quod peccatum omnino peccavit Honorius, qui unius duarumque operationum voces æquè novas, æquè ineptas, æquè à rectâ prædicatione alienas esse asserit.

Hæc in secretario iv Synodi Lateranensis à sancto

(1) *Conc. Later. sub Mart. I; secret.* 1; *tom.* VI *Conc. col.* 82 *et seq.* — (2) *Ibid. secr.* IV; *col.* 238.

Martino

Martino Papâ habitæ, in v secretario, canone xviii, Sergius, Pyrrhus, Paulus Constantinopolitani Patriarchæ, Cyrus Alexandrinus et Theodorus Pharan eo nomine damnati sunt, quod vel unam operationem dicerent, vel duas æquè ac unam dici prohiberent (1) : quo canone quis non videat, Honorium, presso scilicet nomine, condemnatum? Sed jam ad Synodi sextæ acta veniamus.

CAPUT XXIV.

De Synodo VI generali : ea post Romanorum Pontificum, atque imprimis sancti Martini, exquisitissimas definitiones est habita : in eâ de sancti Agathonis, totiusque Occidentalis Synodi litteris ritè deliberatur : quo sensu Synodus suscipiat, quæ à sancto Agathone de Sede apostolicâ prædicantur.

Sancti Martini Lateranense Concilium celeberrimum fuit legatione Africanarum multarumque Orientalium Ecclesiarum, in eamdem fidem consentientium : accesserunt ducentorum ferè Episcoporum (*), unà cum ipso judicantium, subscriptiones : denique missa sanctæ Synodi ad omnes Christi Fideles toto orbe terrarum *encyclica epistola* (2) : tum illud maximum à sancto Pontifice

(1) *Conc. Later. sub Mart. I; secr.* v, *can.* xviii; *col.* 356, 357. — (2) *Vid. Ep. encycl. Synod. Later. tom.* vi, *col.* 367 *et seq.*

(*) Levis error in Bossuet textum irrepsit. Acta enim habemus hujus Synodi à quinque omnino et centum Episcopis subscripta, quem numerum exhibent omnes historici præter Theophanem, qui memorat cx Episcopos huic Concilio adfuisse. Vid. Theoph. an. 19 Heraclii. (*Edit. Paris.*)

pro eâ definitione multa perpesso, fidem orthodoxam etiam martyrio consignatam (*).

Post eam tamen definitionem, toto Oriente commoto per Imperatores, atque Patriarchis Constantinopolitanis hæresim prædicantibus, Macario quoque Antiocheno Patriarchâ in partes transeunte; necesse visum est, sub sancto Dono Papâ, eoque mortuo, sub sancto Agathone Synodum œcumenicam sextam haberi Constantinopoli, à Constantino Pogonato Imperatore convocatam.

Hîc primùm occurrunt scriptæ ad Imperatorem duæ Agathonis Papæ litteræ, quæ in Synodo generali legerentur: altera ipsius Agathonis, Sedisque apostolicæ; altera Occidentalis Synodi, quam Agatho Romam vocaverat, nomine. Lectæ igitur sunt in ipsis Synodi principiis, actione IV (1). Hîc videre est firmam et ubique constantem in deliberandi ordine ac ritu sanctarum Synodorum traditionem. Quo enim ritu atque ordine sancti Cyrilli et sancti

(1) *Ep. Agath. ad Imper. act.* IV *Conc.* VI; *col.* 630 *et seq. et* 677 *et seq.*

(*) Sanctus Papa Martinus, Constantis Imperatoris jussu, *abstractus è palatio Lateranensi et in navim conjectus, adsportatus est* Constantinopolim. Quanquam in eum sic sævierint, qui ejus per viam satellites constituti fuerant, ut vix à paganis persecutoribus talia passi fuerint unquam christiani Martyres; eum nec illi, nec etiam aulici Imperatoris multis contumeliis vexatum, dimovere potuerunt ab eâ constantiâ, quæ virum apostolicum decebat. *Inde in Chersonam transvectus, in exilio, fame, aliisque calamitatibus consumptus, diem extremum obiit.* Vid. ejus vit. tom. VI Conc. col. 4, et etiam col. 63 et seq. Ep. XIV, XV, etc. hujus sancti Pontificis, in quibus suas calamitates eo modo narrat, ut pietatis sensa instillet simul ostendat primorum Martyrum adeo laudatorum se non esse fortitudine dissimilem. (*Edit. Paris.*)

Leonis epistolæ in tertiâ et quartâ Synodis, eodem ordine rituque sancti Agathonis in Synodo sextâ probantur epistolæ. « Paulus magnificus à secretis dixit:
» Dicat Georgius Archiepiscopus hujus regiæ urbis,
» et qui cum eo, etc. si convenit eis sensus suggestio-
» num directarum ab Agathone sanctissimo Papâ, et
» suâ Synodo. Georgius dixit: Inspiciens omnem vir-
» tutem (id est significationem ac vim) earum lit-
» terarum, et scrutans libros sanctorum probabilium
» Patrum, cuncta quæ continent inveni consonan-
» tia eis, et sic profiteor, et credo (1) ». Alii: « In-
» veni in nullo eas à sanctis Patribus discrepare,
» et consentio ». In eum sensum omnes sigillatim dicunt; nec nisi eo examine, probatæ epistolæ sancti Agathonis et Synodi totius Occidentalis (*).

(1) *Conc.* VI *act.* VIII; *col.* 729 *et seq.*

(*) Retractationem Epistolarum sancti Agathonis ab universali Concilio factam non fuisse, sed tantùm à Georgio C. P. Macario Antiocheno, eisque subjacentibus Episcopis, probandum suscipit Muzzarellus. Addit ipsos summi Pontificis Legatos huic examini occasionem dedisse, propter suspectam illorum Episcoporum fidem: suasque assertiones ut muniat, refert integrum Concilii textum, quem *decurtatum* citavit Bossuetius. Quòd autem tomus XXXI editus esset, isteque XXXII magnâ ex parte jam prelo confectus, cùm Muzzarelli liber nobis innotuit, nec otium est diluendis quas congessit accusationibus diutius immorari, nec animus notis prolixioribus fastidium lectori movere. Igitur sufficiat, erudite Lector, tibi librum indicasse; quem perlege, si libuerit, ac ponderatis rationum momentis, judex esto.

Cæterùm, ne credas Muzzarellum parvipendere Bossuetium nostrum, aut ejus gloriam obscuratam voluisse, placuit ipsius verba exscribere, ubi mentem suam de hâc *Defensione* aperit. « Ne ali-
» quis existimet, inquit, quòd quasi de artificiosâ reticentiâ Bossue-
» tium, clarissimum quidem virum, hîc incusare voluerim, dicam
» ingenuè meam sententiam, quæ ad alia similia loca pariter referri

Et quidem Agatho, et Occidentales ita sua dogmata proferebant, « ut qui vellent de iis, non tan-» quam de incertis contendere; sed ut certa atque » immutabilia compendiosâ definitione proferre[1] ». Profectò ergo, quantum in ipsis erat, rem definiebant. Quærebatur an reliquæ per orbem terrarum Ecclesiæ consentirent; nec nisi episcopali examine res tanta constitit.

Quæ verò de sede suâ sanctus Agatho præclarè ac magnificè et verè scripserat, quòd nempe, Domini pollicitatione subnixa, nunquam *à viâ veritatis deflexerit*[2], quòdque ejus Pontifices Agathonis antecessores in Petro jussi confirmare fratres suos, id semper præstiterint, hæc Concilii Patres audiunt atque suscipiunt. Neque eo secius rem examinant; de Romanorum Pontificum decretis quæstio-

» debet. Igitur potiùs existimo, quòd Bossuetio non licuerit per » otium diligenter omnia acta Conciliorum explorare, quum infi-» nitis penè occupationibus assiduè detineretur; et quòd abreptus » à suâ opinione, ibi solùm oculos defixerit, ubi celeriter acta de-» currendo aliquid suspicabatur suæ causæ propitium invenisse; id » quod non adeo infrequenter accidit, ut aliqui putare possent, » etiam scriptoribus cæteroquin eruditis, qui à multiplicibus studiis » distrahuntur : sed etiam probabilius puto, quòd Bossuetius suam » Conciliorum deflorationem alicui minùs perito, et fortasse minùs » ingenuo, delegaverit; de cujus solertiâ et fide non dubitans, hæc » vitia in suam *Defensionem* inconsultò derivaverit. Sic Bossuetii » gloriæ consultum volo, postea quàm voluerunt ab Italis, quibus » curæ est intemeratam Bossuetii existimationem ex omni parte » tueri, non vulgarem inter eruditos opinionem, quòd *Defensio » Declarationis* sit adulterinus fœtus, celeberrimi Bossuetii nomine, » ad captandam famam, pravo consilio insignitus ». *De Auctor. Rom. Pont.* tom. II, pag. 208 et seq. 250, 251, 478. (*Edit. Versal.*)

(1) *Epist. Episc. ibid. act.* IV, *col.* 688. — (2) *Ibid. Epist. Agath. col.* 636.

nem habent; quæstione habitâ, Agathonis dogmata probant, Honorii damnant : certo documento, non ita intellexisse ea, quæ Agatho scripserat, tanquam singula Romanorum Pontificum decreta, etiam de fide, indiscussa suscipi necesse sit, cùm ea Concilii generalis supremo atque ultimo examini subderentur; sed ita ut hæc dicta universim sumpta, summâ ipsâ, in totâ et integrâ Petri successione valeant, ut sæpe diximus, et suo loco dicemus uberiùs (1).

CAPUT XXV.

Sextæ Synodi in Honorium dicta sententia : ejus sententiæ frequens repetitio : cur Synodus eum damnatum voluerit, quem Romani Pontifices excusare videantur.

Jam an sexta Synodus tantâ severitate damnarit Honorium, acta ipsa eloquentur.

Et quidem Romanos Pontifices Honorii successores, hujus nomini pepercisse constat. Quin etiam Joannes IV, post Honorium tertius, eum excusavit ut potuit, editâ ad Constantinum Imperatorem apologiâ (2), quam laudat Maximus (3), hujus ævi adversùs Monothelitas Confessor egregius.

Excusabat autem Joannes Honorium, quòd is *unam voluntatem bono sensu dixisse* videretur : quòd autem unam et duas æquè rejecerit, ne attingit quidem.

(1) *Inf. toto lib.* x. — (2) *Joan. IV apol. pro Honor. tom.* XII. *Bibl. Pat. pag.* 835 *et seq.* — (3) *Disp. Maxim. cum Pyrr. Tom.* V *Conc. col.* 1784 *et seq. Vid. impr. col.* 1813 *et seq.*

Agatho verò hoc quoque emollire nititur; sic enim loquitur in epistolâ quam in sacrâ Synodo legendam Imperatori misit : « Ex quo novitates in » Christi Ecclesiam Constantinopolitani Præsules » introducere conati sunt, mei prædecessores nun- » quam neglexerunt eos hortari, ut à pravis dog- » matibus, saltem tacendo desisterent, ne ex hoc » exordium dissidii in unitate Ecclesiæ facerent, » unam voluntatem, unamque operationem duarum » naturarum asserentes in uno Domino nostro » Jesu Christo [1] ». Indictum ab Honorio silentium extenuat, ut potest, neque tamen aut Honorium apertè defendit, aut approbare Synodo audet, duarum voluntatum æquè ac unius suppressam ab eo vocem.

Cur autem Honorii successores ante sextam Synodum, viri memoriæ pepercerint, hæ causæ extitere: primùm, quòd in aliis præclarè pontificatum gessisset, et in Ecclesiæ pace obiisset, ac nihil malo animo egisse, neque contumax futurus fuisse videbatur : tum Honorium excusantes, catholicæ fidei favere se putabant, dum hæreticis tale patrocinium denegarent : denique nihil cogere videbatur, ut Honorii epistolas in Occidente damnarent, quòd eæ ad Orientales scriptæ, inter Occidentales vix, aut certè tenui admodum famâ pervulgatæ essent, ubi Monothelitæ tum vel pauci vel nulli erant.

At Orientales, et sexta Synodus, postquam iis constitit Honorii epistolas et in Oriente longè latèque fuisse diffusas, et à Monothelitis miro studio jactatas, ac multos seductos majestate pontificii nominis,

[1] *Epist. Agath. Conc.* VI *act.* IV ; *col.* 637.

auditusque Macarius Antiochenus, qui, in actione VIII, *Honorium à Deo eruditum*, antesignanum ac ducem ubique nominaret (1); de Honorio ejusque epistolis minimè tacendum esse decreverunt. Itaque actione XII ac XIII, epistolæ lectæ sunt, itumque est in eam sententiam, actione XIII, ut epistolæ Honorii æquè ac Sergii Pyrrhique et aliorum declararentur « alienæ ab apostolicis dogmatibus, et » à definitionibus sanctorum Conciliorum et cunc- » torum probabilium Patrum; sequi verò falsas doc- » trinas hæreticorum (2) ». Itaque Honorius cum cæteris anathemati subjicitur, eo quòd compertus sit, « per omnia mentem Sergii secutus, et impia » dogmata confirmarit » : quæ omnia gesta sunt, nihil contradicentibus Sedis apostolicæ Legatis, imò consentientibus ac subscribentibus.

Neque attenderunt Patres, si quæ Honorius recta dixisset; cùm plena et tota in dogmaticis scriptis requiratur fides : neque reconditos, sed obvios sensus sanos esse oporteat; neque subtiliter, sed populariter intelligi debeant, quæ communi fidei exponendæ à Pontificibus conscribantur.

Dictâ sententiâ, Patres, pro more Synodorum, quid gestum sit ad Agathonem referunt, atque « ex » ejus litteris Sergium, Pyrrhum, cæteros, Hono- » rium quoque damnatum » profitentur (3). Atqui, inquies, Agatho nihil de Honorio scripserat : imò defensare velle utcumque videbatur. Certè; sed cùm alios exemplo Martini antecessoris sui con-

(1) *Conc.* VI *act.* VIII; *col.* 741, 749. — (2) *Ibid. act.* XIII; *col.* 944. — (3 *Lit. Conc.* VI *ad Agath. ibid. act.* XVIII; *col.* 1073. *Vid. Bar. an.* 681; *tom.* VIII, *pag.* 549.

demnasset, ac disertè proscripsisset, non tantùm qui unam voluntatem dicerent, sed qui nec unam, nec duas, horum assectatorem Honorium, ac fautorem, in parem sententiam incurrisse, Patres intelligebant; datumque honori Agathonis, ut quæ ipsi supplevissent, eo quoque auctore facta esse viderentur.

Honorius item in Prosphonetico ad Imperatorem cum aliis hæreticis memoratur (1).

Idem in Imperatoris edicto Honorius notatur his verbis : « hæreseos fautor, concursor, confirmator, » qui etiam sui extitit oppugnator (2) ». Quippe qui, ut vidimus, pugnantia dixerit. En quoties in acta relatum sit damnati Honorii nomen.

CAPUT XXVI.

Actio falsi intentata synodalibus gestis, ac duabus Leonis II epistolis, temeraria et absurda; repugnantibus omnibus Scriptoribus, actisque publicis.

Tot acta adulterari et corrumpi à Græcis potuisse, Bellarminus et Baronius(3), aliique jactant(*): neque

(1) *Act.* XVIII, *serm. acclam. col.* 1053. — (2) *Ibid. edict. Imper. col.* 1085. — (3) *Vid. Bell. et Bar. loc. cit. cap.* XXIII.

(*) Quàm cassa sit, de actis sextæ Synodi à Græcis adulteratis, Bellarmini et aliorum accusatio, ipse Muzzarellus testis erit. « Hujus» modi conjectura, inquit, jam adeo improbabilis evasit, ut quam» vis cum pluribus eruditis et sensatis scriptoribus aliàs id suspicari » potuerim, tamen nunc per otium omnibus originalibus docu» mentis diligenter ad examen revocatis, puderet me, si hanc sen» tentiam omnino non abjicerem. Imò intelligo quòd condemnatio » epistolæ Honorii ita est connexa cum damnatione epistolæ Sergii,

tantùm hæc, sed alia multa, quæ ex his secuta sunt.

Hâc enim Synodi œcumenicæ semel prolatâ sententiâ, Romani Pontifices non jam licere sibi putarunt Honorio parcere; sed Synodi auctoritatem secutus Leo II, successor Agathonis, ad quem, antecessore mortuo, acta sextæ Synodi firmanda transmissa sunt, damnat Monothelitas, et inter eos « Honorium, qui hanc, inquit, apostolicam Sedem, » non apostolicæ traditionis doctrinâ lustravit; sed » profanâ proditione immaculatam fidem subver- » tere conatus est (1) ». Quam sanè epistolam bene latinam habemus, et ita nativis scriptam sententiis, ut vel ipso gustu, Græcis intactam sentias.

Hinc Anastasius Bibliothecarius, qui ex scriniis apostolicæ Sedis, Romanorum Pontificum scripsit historiam, in Leone II hæc habet : « Hic suscepit » sanctam sextam Synodum, quæ per Dei providen- » tiam nuper in regiâ urbe celebrata est, in quâ con- » demnati sunt, Cyrus, Sergius, Honorius ac Pyr- » rhus (2) ». Hæc ille, ab his temporibus haud multum remotus, ex scriniis scripsit : quæ si omnia falsa et adultera sunt, nihil est in omni antiquitate quod integrum esse constet.

Neque ita multò post, idem Leo II, datâ epistolâ, *dilectissimis Fratribus universis, Ecclesiarum*

» et Typi Constantis, ut non solùm non potuerit sexta Synodus ab » eâ abstinere, sed debuerint consequenter agendo Apocrisiarii » Papæ, et ipse summus Pontifex Agatho, et ejus successor Leo in » eam consentire ». *De Rom. Pont. Auctor. etc.* tom. II, pag. 223. (*Edit. Versal.*)

(1) *Ep. Leo. II ad Const. Imp. Tom.* VI *Conc. col.* 1117. — (2) *Vit. Leon. II, per Anast. Ibid. col.* 1242.

Christi Præsulibus per Hispaniam constitutis (1); acta sextæ Synodi recipienda transmittit ad Hispanos, qui Occidentali sub Agathone Synodo non adfuerant. De gestis autem sextæ Synodi sic habet : « Quâ in Synodo, inquit, æternâ damnatione mulc-» tati sunt Theodorus (*), Cyrus (**), Sergius, Pyr-» rhus, Paulus, Petrus Constantinopolitani, cum » Honorio, qui flammam hæretici dogmatis, non, » ut decuit apostolicam auctoritatem, incipientem » extinxit, sed negligendo confovit ». Quæ nec nota Græcis, nedum falsata fuerint.

Quare sequens ætas, et septima Synodus et octava, et Synodi deinde omnes, et omnes Pontifices acta sextæ Synodi, et condemnationem Honorii suscepere. Hanc iterat Tarasius Patriarcha Constantinopolitanus, Synodi septimæ tempore, ad Adrianum Papam I scribens (2) : hanc septima et octava Synodus, dum anteriorum Synodorum, pro more, anathemata repetunt (3); idque Romanis Pontificibus nihil repugnantibus; imò ultro accinentibus. Nam ipse Adrianus II, nonnihil ab Honorii exemplo metuens, sedis suæ auctoritati, damnatum quidem eum confitetur à sextâ Synodo, sed *post mortem;* sed propter hæresim, sed consentiente Romano Pontifice (4). Hæc multis et sollicitè exequitur; cæterùm de falsitate nulla suspicio. Anastasius verò Bibliothecarius, non modò in Leonis II vitâ scripsit, quæ

(1) *Epist.* II *Leo II, ad Hisp. ibid. col.* 1246, 1247. — (2) *Conc. Nic.* II, *gen.* VII, *act.* III; *tom.* VII, *col.* 167. — (3) *Ibid. act.* VII, *in defin. col.* 555 : *et Conc. C. P.* IV, *gener.* VIII, *in defin. tom.* VIII, *col.* 1147. — (4) *Ibid. Conc.* VIII, *act.* VII, *col.* 1091.

(*) Pharanitanus. — (**) Alexandrinus.

statim memorata sunt; sed etiam libris pro Honorio editis, cùm eum vel maximè tuendum susciperet, immeritò quidem, sed à sextâ Synodo verè damnatum fatebatur (1) : adeo nihil de fraude suboluit. Quin etiam extat in Diurno libro Romanorum Pontificum ea, quam electi edere consueverant, fidei professio : eâ in professione inter cæteros anathemate condemnatos Honorius recensetur. Quem Diurnum librum doctis viris visum pridem et agnitum, Petrus Garnerius vir doctissimus atque optimus, è Societate Jesu, Theologiæ Professor, ex optimis manuscriptis vulgavit. Idem etiam in vetustis Romanis Breviariis, usque ad nostrum sæculum, in sancti Leonis II vitâ legebatur (2). At enim Diurnum, ut possunt, premunt; in Breviario Romano hæc eraserunt. An ideo occultarunt? Undique erumpit veritas; tantòque hæc magìs comparent, quantò studiosiùs eraduntur.

Quid ergo, tot Romani Pontifices, tot Synodi, adulteratis codicibus in errorem abrepti sunt? Adeone pronum fuit tantâ in re, toti Ecclesiæ, ipsisque adeo Romanis Pontificibus illudere?

Atqui in eam rem vel maximè intentos fuisse constat : nam et Joannes IV Pontifex, Honorium, quoad poterat, excusabat; et Martinum et Agathonem antecessori suo, occultiùs licet, patrocinatos esse, etiam adversarii volunt. Nullus interim falsitatem suspicatur : ac post mille annos primus Bellarminus flagitium detegit; hunc sequitur Baronius. Quâ tam

(1) *Ep. Anast. Bibliot. ad Joan. Diac. Tom.* XII *Bibl. Pat. p.* 833. — (2) *Vid. Brev. Rom. ante recog. Pii V et Clem. VIII; die* XXVIII *Junii.*

dignâ ratione? Nullâ, nisi quòd ad tuendam eam quam Romanis Pontificibus tribuunt infallibilitatem, illis falsatâ sextâ Synodo, quoquo modo, opus erat.

Quod enim objiciunt hæc acta falsa esse ideo, quia alioquin Patres iniquè, inconsultò, ac præcipitanter de Honorio statuissent (1); quis non videat ad falsi actionem, quàm lata sit janua, si hæc admittantur?

Quid autem iniqui est in decreto synodali? Nempe, inquiunt, Honorius non erat Monothelita. Quid tum postea? Quasi hæretici tantùm, ac non etiam hæreticorum fautores defensoresque damnentur.

At Patres Honorium excusare potuissent (2) : debuissent quærere bonone animo, an malo scripserit : denique an non hæc qualiacumque recantarit.

Quid autem? An ut illi parcerent, ejus epistolas intactas relinquerent, quarum auctoritate novas subinde fraudes hæretici molirentur? Nempe Patres sextæ Synodi tenebant epistolas toto Oriente vulgatas, quibus se hæretici maximè tuerentur : videbant rectam fidem, unà cum errore proscriptam; de palinodiâ autem quid cogitarent, de quâ nihil audierant; nihil ad provincias commeaverat : nihil Romani etiam memorabant; et erat quod adhuc de Honorio quæreretur.

Nempe sexti Concilii Patres, Bellarmini ac Baronii more, in Honorii epistolis reconditos sensus quærerent : faventem Sergio, ac veritati per Sophronium prædicatæ obstrepentem, exquisitis distinctiunculis excusarent, si infallibilem cogitassent.

(1) *Baron. an.* 681; *tom.* VIII. — (2) *Ibid. p.* 550.

Jam ut strictiùs de falsitate agamus, Græcos hujus auctores esse volunt; scilicet, ut tot inter à Synodo damnatos Patriarchas suos, vel unum Papam cernerent, id fuisse solatio; atque hujus rei gratiâ, non tantùm eos, qui in Oriente erant, sed omnes quotquot per Orbem vulgati, libros corrupere, atque Honorii infarsere nomen. Hæc quidem probari, non autem jactari oportebat. Sed esto; admittamus fabulam. Leonis II duas epistolas latinè conscriptas, totoque Occidente vulgatas, quis confinxit Græcus? quis Honorii nomen inseruit? quis ad hoc flagitium perpetrandum, Italiam atque Hispaniam ex ultimâ Græciâ penetravit? An Latini quoque ad eam falsitatem cum Græcis consensere? Ludibria quidem, non responsa ista sunt: prorsusque conclamata causa est, quam talibus figmentis defensam oporteat.

An fortè Leo II ipse deceptus est, falsaque ad eum Synodi sextæ acta perlata sunt; neque à Legatis didicit quid rerum in tantâ Synodo super Honorii nomine gestum esset? Quis insulsa commenta, ac malè cohærentem fabulam ferre possit?

Jam rogo falsane omnia in sextâ Synodo, quæ de Honorio memorantur; neque Macarius Antiochenus Monothelitarum Princeps, patrocinantem sibi jactavit Honorium actione VIII; neque Honorii lectæ sunt epistolæ actione XII et XIII; neque de his quæsitum aut judicatum quidquam, actione XIII et XVIII. Cui autem falsario adversùs œcumenicam Synodum in totius Orbis conspectu tanta licuere? Si autem Honorii epistolæ, verè ab hæreticis laudatæ, in sanctâ Synodo verè lectæ, verè examinatæ sunt, et in gesta relatæ, quid egisse finges Synodum? Ta-

cuisse, neque quidquam decrevisse post tantos apparatus? Absurdum. Probavisse? Absurdius. Quis enim id unquam somniavit? Condemnavit ergo eas Synodus, neque ullum effugium est.

Vide autem adultera manus quid potuisse visa sit Baronio. Nempe si ei credimus (1), Theodorus ille Constantinopolitanus in sextâ Synodo est condemnatus; cùm hujus in actis Synodi nulla sit mentio. Damnatione Honorii oppleta omnis pagina est : at Baronius eum condemnatum negat. Theodorus ille et contra se gesta erasit, et contra Honorium gesta inseruit : quidquid libuit, sustulit; quidquid libuit, infarsit : Leonis quoque II credo corrupit epistolas : omnia successere; fraudis vestigium nullum. Et quidem Baronius tanquam scelere deprehenso, annum falsationis assignat eum, qui post Synodum consequatur (2) : pertractum in sceleris consortium Imperatorem ipsum, Catholicum licèt, ut Synodum, se auctore ac defensore gestam, ipse corruperit. Idem Baronius (mirum) de falsandâ Synodo ad Imperatorem habitam artificis orationem refert integram, quæ duas impleat paginas : quasi Theodorus res in tantæ Synodi luce gestas, recente memoriâ, post annum vix expletum, obstupefactis Patribus et Legatis, atque emortuo Orbe, æterno silentio sepelire se posse confideret? Hæc Baronius : quo teste, quo indice? Nullo : nisi quòd non aliis suffulta machinis, concepta sententia stare possit.

Grave quidem nobis est, hæc de Baronio, viro

(1) *Baron. an.* 681; *tom.* VIII, 551, 552. — (2) *Ibid. an.* 682, *pag.* 665, 666.

maximo, memorare; sed potior veritas : atque Annales Ecclesiasticos, tantum opus, ab ipso auctore, dum partium studiis abripitur, his figmentis dehonestatos esse nemo non doleat. Neque nos hæc primi memoramus : alii viri doctissimi præiverunt, ac nuperrimè Chistianus Lupus (1), totam falsi suspicionem tot argumentis elisit, ut nullus dubitationi supersit locus. Verùm alibi memorata (2) hîc prætermittimus.

At enim ex Synodo sextâ constat corruptam fuisse à Monothelitis Synodum quintam et acta Vigilii et Patrum libros (3). Factum : at constat etiam falsitatem statim fuisse convictam; Patresque orthodoxos adversùs impostores omnino vigilasse. At post tantam falsitatem, quantam comminisceris, novem sæcula dormierunt.

Quid autem Bellarmino prodest (4), Leonis Magni epistolas et alia multa à Græcis quibusdam fuisse corrupta; cùm ea acta ad nos haud minùs integra pervenerint? Aliud enim est à Græcis quibusdam, codices aliquot; aliud, omnes codices, quotquot per orbem terrarum erant, communi consensu fuisse corruptos. At enim, inquit ille, teste Gregorio, « Latinorum codices veraciores sunt, quàm Græ» corum : quoniam Romani, sicut non acumina, » ita nec imposturas habent (5) ». Esto : quid tandem respondebunt, cùm ad latinos codices provo-

(1) *Christ. Lup. dissert. in* VI *Syn. c.* VI; *tom.* II, *p.* 858. — (2) *Vid. Dissert. præv. n.* LVI. — (3) *Vid. Baron. an.* 681 : *et Conc.* VI, *act.* VIII, *col.* 753; *et act.* XII, *col.* 917. — (4) *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* XI. — (5) *Greg. Mag. lib.* VI, *ep.* XIV, *ad Nars. Comit. Tom.* II, *col.* 803.

cabimus? Nempe in latinis codicibus, latinas Leonis II epistolas legimus, quæ Græcis quoque codicibus fidem præstent. Tantine igitur est, non errasse Honorium, ut eâ gratiâ Latinorum æquè ac Græcorum etiam fidem suspectam habeamus?

Cæterùm vir doctissimus ac religiosissimus Franciscus Combefis, è Prædicatorum Ordine, sacræ theologiæ Professor, cùm omnia Baronii argumenta invictis argumentis confutavit (1), tum verò ea gesta protulit, quæ si Baronio videre contigisset, haud equidem puto hanc falsi actionem tantâ confidentiâ suscepturum fuisse.

Is igitur edidit Agathonis Diaconi orationem scriptam triginta ferè annis post sextam Synodum, Philippici Bardanis tyranni temporibus : cujus actionis hoc initium est (2) : « Peccator ego, et omnium » minimus Agatho, indignus Diaconus ac sanctissimæ hujus magnæ Ecclesiæ scriniorum custos, » venerabilisque patriarchalis secreti Protonotarius, » et secundus Cancellarius, ante duos et triginta » plus minùs annos juvenili adhuc ætate Lectorum » ordini accensus ac inutilis Notarius agens, sanctæ » huic et universali sextæ Synodo operam commodavi, universa in eâ mota quæsitaque ordine as» sectatus..... Omnes porrò tomos actorum præfatæ » Synodi mundo codice propriâ ipse manu, eccle» siasticis litteris (*) consignavi, qui et sub signacu-

(1) *Vid. Hist. Monoth. P. Comb. ed. Paris.* 1648, *sub hoc. tit.* Auctuarium Bibl. Patrum; *tom.* II. — (2) *Ibid. pag.* 199.

(*) Hic Agatho significare videtur scriptionis genus quoddam, elegantius et nitidius illo, quo in actis vulgaribus uti solebant descriptores. (*Edit. Paris.*)

» lis,

» culis, unà cum fidei definitione, quam sancta
» eadem Synodus palam edidisset, Patrum subscri-
» ptione munitâ, in Imperatoris palatio fuerunt
» repositi, ac tutò servati : quin et quinque patriar-
» chalibus sedibus tradita, definitionis ejusdem,
» eâdem Patrum subscriptione munita exemplaria,
» eodem conscripsi modo, jubente piæ recordatio-
» nis Imperatore Constantino, ac sic fieri præci-
» piente; quò fidei orthodoxæ sinceritas, atque
» veritas nullis pateret insidiis ».

Cùm postea memorasset, quid Philippicus Bardanes tyrannus pro Monothelitis molitus esset, addit : nec voluisse eum ingredi regiam, quoad sextæ Synodi imago inde dejecta est; subditque : « Id,
» inquit[1], suâ auctoritate decernens, ut Sergii,
» Honoriique, ac cæterorum pariter ab eâdem sanctâ
» œcumenicâ Synodo ejectorum, ac anathemati
» subjectorum nomina, in sacra sanctissimarum
» Ecclesiarum dyptica, præconio publico rursus
» referrentur, eorumque per loca imagines resti-
» tuerentur ».

En pro Honorio quid hæretici faciant, quid catholici attestentur : en qui acta conscripserit testis adducitur. Quid plura desideramus? An adhuc Græcos omnes, etiam pios et orthodoxos, et sextæ Synodi studiosissimos, sextæ Synodi falsatæ argui placet? Nimiùm profectò hæc prava sunt; sed tamen audiamus in quo Bellarminus et Baronius vim faciant.

(1) *Vid. Hist. Monoth. P. Comb. ed. Paris.* 1648, *sub hoc tit.* Auctuarium Bibl. Patrum; *tom.* II, *p.* 203.

CAPUT XXVII.

Potissimum argumentum falsitatis ex Agathonis epistolâ ductum: quàm vanum illud sit: Agatho et Leo II inter se componuntur: etsi Honorius de fide pravâ docuerit, haud minùs Ecclesiæ Romanæ permanere inconcussam fidem.

Nempe ex Agathonis ad Constantinum Pogonatum epistolâ, hæc proferunt, quæ palmaria esse putant [1]: « Apostolica Petri Ecclesia nunquam à » viâ veritatis in quâlibet erroris parte deflexa est... » Nec hæreticis novitatibus depravata succubuit, » sed ut ab exordio fidei christianæ percepit ab auc- » toribus suis Apostolorum Christi principibus, illi- » bata fine tenus permanet, secundùm ipsius Domini » salvatoris divinam pollicitationem: *Petre,* in- » quiens [2], *ecce Satanas,* etc. Consideret itaque » vestra tranquilla Clementia, quoniam Dominus et » Salvator omnium, cujus fides est, qui fidem Petri » non defecturam promisit, confirmare eum suos » fratres admonuit: quod apostolicos Pontifices, » meæ exiguitatis prædecessores, confidenter fecisse » semper, cunctis est cognitum ».

Hæc verò epistola, ut ait Bellarminus [3], à toto Concilio probata est, actione VIII et XVIII, ubi dicunt Patres, non tam Agathonem quàm Petrum per Agathonem locutum. Ergo ex eâ epistolâ Honorius quoque confirmavit fratres in verâ fide. Non

[1] *Ep. Agat. ad Const. Imp. in act.* IV *Conc.* VI; *col.* 636. — [2] *Luc.* XXII. 31, 32. — [3] *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* XI.

ergo hæreticus, neque ei anathema dictum à sanctâ Synodo, quæ Agathonis epistolam recepisset; atque omnino Synodum falsatam esse oportet.

Tantam vim inesse putat in illis verbis, quibus apostolici Pontifices *semper* fratres suos confirmasse memorantur. Omnesne ad unum? Atque ut hîc alios omittamus, etiamne Liberius, quo tempore Nicænam infirmabat fidem, Athanasium fidei pugilem communione repellebat, Arianos omnes habebat pro orthodoxis, et cùm Constantio persequebatur Ecclesiam? Prorsus nec illa tempora excipienda sunt, si *semper* illud strictè valeat. Sed ut in Honorio jam figamus gradum; rogo, tantisper sextam Synodum omittamus, rem ipsam attendamus. Falsata sanè sit Synodus; non credo, non sentio, non fero: falsata tamen sit, quàm maximè eâ parte quâ litteras Honorii damnat. Certè ipsæ litteræ verè ab Honorio scriptæ, quas ut ab eo scriptas et Joannes IV Honorii successor (1), et sanctus Maximus (2), et sanctó Maximo teste, ipse Honorii secretarius (*) defensabant: neque Baronius aut Bellarminus negant; imò ex earum fide maximè tuentur Honorium. Damnatæ ergo non fuerint, neque earum auctor, non eo profectò meliores, si judicium effugissent. At si id ad extremos apices verum est, quod Agatho prædicat, à suis *prædecessoribus*, etiam ab Honorio, ut vis, *fratres Episcopos in verâ fide semper fuisse confirmatos*; ergo Hono-

(1) *Joan. IV Apol. ad Const. pro Honor. Tom.* XII *Bibl. Patr. p.* 835 *et seq.* — (2) *Disp. Max. cum Pyrr. Tom.* V *Conc. col.* 1814, 1815.

(*) Joannes Abbas nuncupatus.

rius fratres in verâ fide confirmabat, tum cùm duas voluntates et operationes à *prædicatione fidei* eximebat : confirmabat in fide Sergium Patriarcham, tum cùm scriberet, *ut unius vel duarum operationum novæ adinventionis vocabulum refutaret*, atque unà cùm hæresi orthodoxæ quoque fidei confessionem novitatibus accenseret : confirmabat in fide, tum cùm *unam vel duas voluntates sentire vel promere ineptum* pronuntiabat : quasi vel utrumque adversari, vel saltem de utroque dubitare vera ratio cogeret : confirmabat in fide Sophronium Hierosolymitanum, tum cùm duas operationes ex Patrum regulâ vel maximè asserentem, ita deterrebat, ut ab eâ voce discessurum eum, illius quoque Legati *instantissimè pollicerentur* (1) : adeo rem urgebat Honorius. *Pacis causâ*, inquies : falsæ quidem pacis, et meritò à Patribus detestatæ, ut suprà docuimus. An verò pax id quoque cogebat, ut *ineptum* et *novum* diceret, quod sapientissimum, quod antiquissimum, quod semper in Ecclesiâ prædicatum esse constaret? Sed alio sensu, inquies, et ipsâ quæstione nondum intellectâ; et tamen interrogatus à tribus Patriarchis, et utrâque auditâ parte. Nam et Sergium ac Cyrum hæreticos, et Sophronium maximè orthodoxum audiebat; quos tamen interrogantes adeo non confirmabat in verâ fide, ut et à veræ fidei, quæ utique certa neque ambigua est, professione averteret. At nullo dato anathemate : quasi in damnando solùm, non etiam in probando, ecclesiastica vigeat auctoritas. Quid autem juvat nullum anathema pronuntiatum ab eo esse, qui vel

(1) *Vid. sup. cap.* XXII, XXIII.

hinc maximè in culpâ erat, et officio deerat, quòd eo in discrimine positus, anathema suspendisset, remque certam ac firmam in dubio reliquisset? At ut privatus homo; verum utcumque est, quamcumque Honorius personam induerit, certè interrogatus à tribus Patriarchis, tot ac tantarum Ecclesiarum Patribus atque Doctoribus, in eo articulo versabatur, ut vel eos in fide confirmaret, vel officio deesse cogeretur: non autem confirmavit, quos in ruinam impulit, vel certè fluctuare fecit: ergo officio defuit.

At enim Agatho, cujus epistolam suscepit sacra Synodus, eum defensare voluisse videbatur. Obliquè certè, ut vidimus, non clarè et apertè. Suscepit autem sacra Synodus fidem Agathonis, non quæcumque de Honorio obliquè et occultè ingerebat. Ac ne quid Agathoni Patres derogasse viderentur, id etiam scripsere ex ejus sententiâ damnatum Honorium, quem in Sergio ac similibus proscripsisset.

At qui tantùm Agathoni deferri velit, Honorium obscurè et obliquè excusanti, audiat Leonem II, clarè et apertè ex sacræ Synodi præscripto condemnantem: « Anathematizamus, inquit (1), etiam » Honorium, qui hanc apostolicam Sedem, non » apostolicæ traditionis doctrinâ lustravit, sed pro- » fanâ proditione immaculatam fidem subvertere » conatus est ». Et ad Hispanos quidem mitiùs, sed tamen tremendâ voce (2): « Æternâ damnatione » mulctati sunt, Sergius, Pyrrhus, etc. cum Ho- » norio, qui flammam hæretici dogmatis, non ut

(1) *Epist. Leon. II ad Imp. Tom.* VI *Conc. col.* 1117. — (2) *Ejusd. ep. ad Hisp. ibid. col.* 1246, 1247.

» decuit apostolicam auctoritatem, incipientem ex-
» tinxit, sed negligendo confovit ».

Nempe his epistolis victus Baronius, optat falsas, non probat. Nunc Agatho et Leo stent simul : ille ante Synodum habitam Honorium utcumque purgare conatus : hic post Synodi sententiam, non modò abstinendum ratus ab excusando eo, verùm etiam arbitratus, debito anathemate percellendum. Ac si tantos Pontifices etiam super Honorii nomine conciliare nos oportet, Agathonem, quo præside Synodus inchoata est, et Leonem, quo probante firmata; tu sanè, quisquis es, qui Bellarminum sequeris, conciliare non potes Agathonem dicentem, ut quidem interpretaris, ab Honorio quoque prædicatam esse et confirmatam fidem, cum Leone dicente, ab eodem Honorio non fuisse *lustratam*, sed fuisse *proditam*. Nos facilè componimus omnia. Petro enim imperatum, ut confirmaret fratres, et Agatho dicit, et Leo fatebitur : id ergo ad pontificium munus pertinere, uterque prædicabit; et nos sanè cum iis maximè prædicamus. An verò certum sit eo semper officio functos, Agatho quidem id asseruisse videtur; Leo verò Honorium vehementissimè officio defuisse. At illius generale, cum hujus peculiari dicto, facilè cohærebit. Dictum enim Agathonis non ad strictos apices exigendum, sed civiliter intelligendum esse dicimus : et *semper* ideo dictum, quòd plerumque id factum sit; quòd unius culpa Pontificis, aliorum statim operâ sarciatur, nihilque detrimenti patiatur fides. Solemus enim homines magna et illustria et consueta sectari, quod rarum fuerit et statim mutatum, nullâ rerum

conversione memorabili, nec factum cogitamus. Ita quidquid ab Honorio peccatum est; id sanctus Severinus Honorio proximus; id sanctus Joannes IV, sanctusque Theodorus, Martinus, Eugenius, Vitalianus, Adeodatus, Donus, Agatho, Honorii successores cumulatissimè rependerunt; ut officio defuisse Honorium Ecclesia Romana vix senserit. Hinc « Ecclesiam Romanam non fuisse depravatam, » neque errori succubuisse, sed in fide mansisse » Agatho prædicavit, et nos confitemur; neque in Petri sede visos esse Sergios, Pyrrhos, Paulos, Petros, Theodoros, sibi mutuò errorem quasi hæreditarium cum sede tradentes, neque Romanos Pontifices sibi invicem succedentes, à fidei unitate abruptos fuisse. Quòd si Honorius vel pejora ausus esset, non Romana propterea succubuisset fides, sed eum ut mortuum Ecclesia projecisset, et ex Ecclesiâ Romanâ Pontifex catholicus surrexisset. Quæ si consideremus, et Agathonem cum Leone componamus, tum demum intelligemus, quid sit illud immotum, quod in Sede Petri omnes catholici veneremur. Quare ut hanc disputationem aliquando concludamus, hæc certa comperimus.

Honorium de fide à tribus Patriarchis ritè interrogatum pessima respondisse:

A sextâ Synodo anathemate condemnatum:

A Romanis Pontificibus ante supremam Synodi sententiam excusatum, post eam sententiam eodem anathemate esse damnatum:

Bellarminum ac Baronium conversos ad fabulas, quòd Honorium defensuris nihil aliud auxilii suppetebat.

CAPUT XXVIII.

Quæstio de Honorio concluditur; atque, utcumque illius res se habent, invictum manet ex his petitum argumentum.

Addimus et id frustra esse, quod Bellarminus ac Baronius tanto molimine adstruere pergunt. Esto enim falsata sint omnia; tamen, te fatente, à secutis Pontificibus, à septimâ deinde et octavâ Synodo, vera sunt credita. Credita ergo à Pontificibus; credita à Conciliis; credita ab omnibus; credita, inquam, de Pontifice, quæ tanto molimine ne credantur caves.

Sagacissimus Bellarminus id vidit (1), nec negavit: creditum, inquit, de Pontifice, ut homine privato. Quin tu igitur eo gradu consistebas? Quid actorum fidem tam inani operâ sollicitatam oportebat? Nempe responsio de Papâ, ut homine privato non satisfaciebat animo, cùm certum illud maneret, à Synodo sextâ generali fuisse judicatum, Papam, ab Ecclesiis de fide interrogatum, apostolico officio defuisse; neque confirmasse, sed impulisse fratres, seseque cum eis in præcipitium conjecisse.

Hæc mente complexi Synodos ac Pontifices Bellarmino ac Baronio, summis licèt viris, facilè anteponemus. Quòd verò Anastasius Bibliothecarius sextæ Synodi decreta improbat (2), eaque pro Hono-

(1) *Bell. loc. jam sæpe cit.* — (2) *Anast. Bibl. epist. ad Joan. Diac. Tom.* XII *Bibl. Pat. p.* 833.

rio audet, quæ nec Romani Pontifices ausi erant; contemnemus quidem : sed interim intelligemus, nullam aliam viam tuendo Honorio patuisse. Neque enim cogitabat illud, aut Romanum Pontificem pro privato egisse, qui tot Patriarchis de fide quærentibus responderet; aut ejus epistolas non fuisse dogmaticas, qui sciret plerasque alias, non alio ritu modoque esse scriptas : neque levia illa aut minuta proferebat, in quæ nunc se conjiciunt, sed perfrictâ fronte Honorium tuebatur; quem si quis auctorem sequi malit, nec sic effugiet; manetque semper illud : fuisse creditum Romanum Pontificem, ritè de fide interrogatum, docendo Patriarchas, respondendo Ecclesiis, pessima ac meritò damnanda respondisse, eamque sententiam ab œcumenicâ Synodo promulgatam; secutos Pontifices, secuta Concilia æquè œcumenica consensisse.

Jam si Anastasius, ac post eum Bellarminus, ne quid intentatum relinquerent, de litteris Honorii subdubitare voluisse visi sunt (1), quid nostrâ? Cùm eas à Joanne IV defensas, atque in sextâ Synodo græcè et latinè lectas, et cum authentico diligenter collatas, ac pro veris agnitas, ac damnatas esse constet (2); idque præsentibus et nihil contradicentibus, imò consentientibus, ac subscribentibus Sedis apostolicæ Legatis. Et ii quidem, cùm Vigilio Papæ falsa decreta imputarentur, falsum arguerunt, calumniam propulsarunt; pro Honorio nihil hiscunt. Quin ipse Anastasius, ipse Bellarminus, non modò admittunt epistolas, verùm etiam asserunt, vindicant, ex iis maximè tuentur Honorium, quod item

(1) *Anast. et Bell. loc. cit.* — (2) *Vid. Conc.* VI, *act.* XII *et* XIII.

Baronius factitavit [1]. Nec mirum varios fuisse ac trepidos, qui tot undique coarctati argumentis, quo loco pedem figerent, non haberent. Sed eorum commenta dudum nos plus æquo distinent.

CAPUT XXIX.

Patres Toletani Concilii XIV, Synodum VI pro œcumenicâ non habent, eò quòd Hispani ad eam vocati non essent; neque eam probant nisi facto examine, tametsi à Leone II probatam constitisset.

Unum jam superest de sextâ Synodo memorandum, imò memoratum [2], et jam perstringendum paucis. Hispani Occidentali Concilio, ab Agathone collecto, nulli interfuerant, neque Synodum sextam noverant, neque etiam ad eam vocati erant. Itaque Leo II ad eos scribit epistolam eam quam sæpe memoravimus; *simul definitionem sanctæ Synodi, et acclamationes* mittit; *acta quoque totius Concilii directurus, si ipsis delectarentur* [3]. Quæ cùm omnia recepissent, sub Benedicto II, Leonis successore, et Ervigio Rege, placuit Toleti congregari totius Hispaniæ *generale Concilium* (*), ut ea gesta ab

(1) *Anast. et Bell. loc. cit. Bar. an.* 633; *tom.* VIII, *p.* 317 *et alib. pass.* — (2) *Vid. Diss. præv. num.* LVII, LVIII; *et sup. hoc lib. c.* XXVI. — (3) *Epist.* II *Leon. II; tom.* VI *Conc. col.* 1246, 1247.

(*) Non congregavit Ervigius generale Concilium, sed in unâquâque provinciâ particulares Synodos. Placet hîc exscribere ipsa verba Concilii Toletani XIV, cap. I, col. 1279. « Princeps Ervigius..... hoc » dedit speciale edictum, ut quia..... sicut oportebat..... generale » Concilium fieri varia adversitatum incursio non sineret, saltem

omnibus regni Conciliis et provinciis probarentur. Decretum fit in hæc verba (1) : « Gesta synodalia, » et cum gestis quoque Leonis antiquæ Romæ Pon- » tificis invitatoria epistolaris gratiæ consulta sus- » cepimus, per quæ omnis ordo gestorum gestaque » ordinum dilucidè patuerunt. Quâ epistolâ Præ- » sules Hispaniæ invitati erant, ut prædicta syno- » dalia instituta, nostri vigoris manerent auctoritate » suffulta ». En perspicuis verbis Hispaniensium Præsulum requisita auctoritas. Postea : « Placuit » proinde satisfacientes Romano Pontifici, ea ipsa » gesta firmare ». Et paulò post : « Ut utraque ope- » rum gesta (*), et synodico dirigantur examine, » et discretâ Conciliorum (**) fulciantur auctori- » tate ». Idque fieri volunt, « postquam, ut aiunt (2), » synodicâ iterum examinatione decocta, vel com- » muni Conciliorum omnium judicio fuerint com- » probata ». Denique : « Dicta gesta cum antiquis » Conciliis conferentes, ea ipsa gesta probavimus :... » et ideo supradicti acta Concilii in tantùm à no- » bis veneranda sunt, et recipienda constabunt, in

» adunata per provincias Concilia fierent ; et si quidem hîc primùm » à nobis in urbe regiâ Synodus ageretur, deinde in singulis qui- » busque provinciis singulare haberetur Concilium, quo, quidquid » hîc actum per Toletanam Synodum, reliqui primarum sedium » Præsules..... per discreta provinciarum suarum Concilia observa- » rent ». (*Edit. Paris.*)

(1) *Conc. Tolet.* XIV, *c.* I *et* II ; *tom.* VI *Conc. col.* 1279, 1280. *Ibid. c.* IV, *col.* 1281. — (2) *Ibid. c.* V.

(*) Hispanis Pontifex primùm miserat sextæ Synodi definitionem fidei et Prosphoneticon, deinde acta integra ; et hoc est, ut videtur, quod dicunt Patres Toletani. (*Edit. Paris.*)

(**) Hispanorum.

» quantum à præmissis Conciliis (Nicæno et aliis) » non discedunt [1] ». En deliberatio; en examen exactum ad certam regulam, ad Patrum scilicet et antiquorum Conciliorum fidem; et post illud examen, neque aliter, gesta *firmata.* Quid ampliùs?

Nimis probas, inquiunt; neque enim Pontificis tantùm, sed Synodorum universalium decreta, particularibus Synodis examinanda subjicis. Facilis solutio. Universalium Conciliorum, quæ ut talia sint agnita, doctrinam ac fidem, nemo unquam examini aut retractationi submisit: Hispani autem Patres minimè agnoscebant ut universalem hanc Synodum, quam nec audierant, ad quam nec vocati erant. Unde nunquam vocant universalem Synodum, sed aiunt: « Ad se perlata gesta synodalia, » quibus Constantinopoli, Constantino pio Prin» cipe mediante, magna et sublimis copia aggre» gata Pontificum [2] »: et consideranti, tota gestorum series indicabit, graviter tulisse Hispanos, quòd vocati non essent. Quin etiam toties iteratâ examinis mentione, cavisse videntur, ne quis existimaret Concilii talis, quasi universalis auctoritate teneri Hispaniam, tantam Ecclesiæ partem, etiam non vocatam. Cùm autem Synodum ut œcumenicam nollet agnoscere, tamen de Sedis apostolicæ sententiâ nulli dubitabant, quam et Agathonis et Leonis epistolis expressam legerent. Disertè enim Leo Concilium sextum, uti alia quinque, *universale* vocabat, et lata in Synodo sextâ anathemata iterabat, ut suprà vidimus. Quare agnitum quoque Pontificis Romani de fide decretum examini subdunt, et le-

[1] *Conc. Tolet.* XIV, *c.* VI. — [2] *Ibid. cap.* II, *col.* 280.

gitimâ cognitione comprobant; nec verentur dicere, à se quoque *firmari :* tantùm auctoritatis ipsi unitati, et communi consensioni inesse intelligebant.

Eâdem ratione Franci nostri, et Carolus Magnus ac Ludovicus, verè christianissimi Imperatores, septimam Synodum de sacris imaginibus, recipere ut œcumenicam diutissime recusarunt; quòd ad eam nullo modo vocati essent. Sed jam operæ pretium est, ut ejus Synodi acta referamus.

CAPUT XXX.

Synodus Nicæna II, seu generalis VII, more antecedentium Synodorum, de Adriani I litteris quæstionem habet : locus egregius, quo eadem Synodus docet vim illam ineluctabilem, in Ecclesiæ catholicæ consensione esse positam.

Cum Adrianus I veram de colendis κατὰ σχέσιν, seu relativo cultu, Christi et sanctorum imaginibus doctrinam, septimæ Synodo per litteras, more priorum Pontificum, exposuisset; Patres quoque, more majorum, eas litteras synodicè examinarunt. Lectis enim epistolis duabus (1) sancti Pontificis, alterâ ad Imperatorem, alterâ ad Synodum (*), quæsitum ita est per Legatos apostolicæ Sedis : « Dicat nobis » sanctissimus Patriarcha Tarasius Constantinopo- » litanæ urbis Episcopus, si consentiat litteris sanc- » tissimi Papæ, senioris Romæ » ? Rogatus in eam

(1) *Epist. Adr. I ad Imp. et ad Taras. act.* II *Conc.* VII; *tom.* VII *Conc. col.* 99 *et seq.* 122 *et seq.*

(*) Sive potiùs ad Tarasium C. P.

formam Tarasius, consentire se profitetur : « Nam » et ipsi nos, inquit [1], scrutando Scripturas et » syllogisticè approbando rimati sumus : sic quod » confessi sumus, confitemur et confitebimur; con- » sonamus et vim lectarum litterarum confirma- » mus ». Supplendum ex græco post illud ; *Scripturas rimati* : hoc quoque; *et patriis doctrinis docti*, quod etiam vulgata et antiqua versio retinebat.

Patet ergo à Tarasio ita approbatas Adriani epistolas, quòd rem ipse perpendens, eas Scripturis, traditioni, eique, quam ipse ab antiquo hauserat, fidei conformes esse senserit, factâque inquisitione intellexerit : post quæ Tarasii verba, « sancta » Synodus dixit : Tota sacratissima Synodus ita » credit, ita sapit, ita dogmatizat ». Quibus verbis tota Synodus se Adriano auctori, ac Tarasio ex intellectâ ac perpensâ ratione approbanti, consentire declarat. Atque, ut res constaret clariùs, à Legatis apostolicis Synodus interrogata est, in hanc formam : « Dicat nobis sancta Synodus, si admit- » tat litteras sanctissimi Papæ senioris Romæ, an » non [2] » ? Quod de re exploratâ, deque irreformabili judicio quæri, neque recta ratio, neque fides sinit. Ad eam rogationem sancta Synodus dixit : « Sequimur et suscipimus, et admittimus ».

Unde, rebus summâ attentione perpensis, fit definitio synodalis, non unius Romani Pontificis, sed totius Ecclesiæ catholicæ consensu et auctoritate nixa : cujus definitionis initium (*alibi relatum* [3], *hîc retexere non est necesse; quo docet sancta Synodus*

(1) *Epist. Adr. I ad Imp. et ad Taras. act.* II *Conc.* VII; *tom.* VII *Conc. col.* 127. — (2) *Ibid. col.* 130. — (3) *Vid. Diss. præv. n.* LXII.

in eo vim esse) ecclesiastici judicii; ut nihil innovetur; ut quæ communi traditione perlata sint ad nos, communi consensione ac decreto firmentur : unde addunt : « Nihil adimimus, nihil addimus, (com-
» muni et universali traditioni scilicet) sed omnia
» quæ catholicæ sunt Ecclesiæ immutilata serva-
» mus [1] ». Quibus positis sic concludunt : « Quæ
» cùm ita sint, regiæ viæ semitis inhærentes, sequen-
» tesque divinitus inspiratorum sanctorum Patrum
» nostrorum magisterium, et Ecclesiæ catholicæ
» traditionem, quippe quam esse noverimus Spiritûs
» sancti, qui ipsam inhabitat; definimus in omni cer-
» titudine ac diligentiâ, etc. » Ut profectò appareat summam illam et ineluctabilem certitudinem in Ecclesiæ catholicæ consensione, imò in Spiritûs sancti universam Ecclesiam docentis magisterio esse positam; quod habebamus demonstrandum. Igitur sanctæ septimæ Synodi post, Romani Pontificis lectam definitionem, inquisitio, confirmatio, judicium sic se habet.

CAPUT XXXI.

Galli Synodum VII seu Nicænam II, Adriano præside habitam, pro œcumenicâ non habent, eo quòd ad illam nec ipsi, nec alii Occidentales vocati essent : egregius eâ de re Jacobi Sirmundi locus : Romanorum Pontificum de Gallis sententia.

Cur autem patres nostri Ecclesiæ Gallicanæ Præsules ejus Synodi decretis repugnarent, causa

(1) *Act.* VIII; *col.* 554.

erat, non quòd de Synodi œcumenicæ auctoritate dubitarent; sed quòd Nicænam secundam, ad quam vocati non essent, pro œcumenicâ non agnoscebant; imò in Francofordiensi Synodo, ex Galliæ ac Germaniæ Ecclesiis congregatâ, præsentibus etiam Romanæ Ecclesiæ Legatis, respuebant (1) : quod, quia maximè ad rem nostram spectat, diligentissimè considerare nos oportet.

Sanè quod ad rem ipsam spectat, hoc est imaginum cultum, non est animus majorum nostrorum sententiam tueri; quippe quos intelligamus, cum ipsis Nicænis Patribus, facilè convenire potuisse; si, quod postea factum est, sua ipsorum dogmata satìs attendissent. De Synodi autem Nicænæ auctoritate, quod hujus loci est, placet adscribere verba egregii viri Jacobi Sirmundi, in admonitione ad canonem II Concilii Francofordiensis. « Quod, inquit (2), ad Synodi nomen attinet; in promptu » habent Galli quo invidiam depellant. Constat » enim sic in hâc quæstione versatos esse, tum Synodi Francofordiensis, tum Carolini voluminis » auctores, ut sibi, non cum œcumenico Concilio, » sed cum peculiari Græcorum Synodo, rem esse » contenderent. Ita enim passim in libris illis profi» tentur, queruntурque propterea, illam sibi aut » universalis, aut septimæ Synodi nomen arrogare, » cùm œcumenicam dici posse negarent, ad quam » soli Græci convenissent, reliquarumque provin» ciarum Ecclesiæ convocatæ, aut sententiam per » epistolas, more ecclesiastico, rogatæ non fuissent.

(1) *Conc. Francof. can.* II; *tom.* VII, *col.* 1057. — (2) *Sirmund. adnot. ad can.* II *Conc. Francof. ibid. col.* 1055.

» Et

» Et quidem si rem suis momentis expendamus,
» satìs omnino causæ videbatur, cur Synodum,
» cui tot adhuc provinciarum, ac totius penè Occi-
» dentis suffragia deessent, pro œcumenicâ non-
» dum haberent. Nec Adrianus ipse aliter se sen-
» tire ostendebat, qui allatam è Græciâ Synodum
» (ut Hincmarus eodem loco docet) [1] in Gal-
» liam misit; Conciliumque ejus causâ convocari
» à Carolo jussit, et libris Carolinis, quibus op-
» pugnata est, ita respondit, ut œcumenicæ Sy-
» nodi nomen illis auctoritatemque nusquam
» objiciat ». Hæc Sirmundus, vir maximus, pro
Gallis nostris, de Synodi Nicænæ secundæ aucto-
ritate respondet.

Neque tantùm Concilii Francofordiensis tempore
Nicænam secundam Synodum respuebant, cùm ejus
acta ignorarent ferè; sed etiam toto Caroli Magni
regno, ac diutissime postea.

Constabat interim Romanos Pontifices in eamdem
cum Nicænâ secundâ Synodo ivisse sententiam, at-
que ab Adriano editam eâ de re, ac missam ad Syno-
dum epistolam decretalem, cui Synodus consensisset.

Agitata postea res est, missis ultro citroque scri-
ptis; editique libri adversùs Nicænam Synodum,
qui ex Caroli nomine, *Carolini* appellantur. His
responsum est ab ipso Adriano pro Nicænis dogma-
tibus : neque eo secius nostri cum Carolo Magno in
sententiâ perstitere.

Neque interea pro hæreticis aut schismaticis ha-
bebantur, qui de re maximâ, nempe de interpre-
tandis primæ tabulæ præceptis dissentirent; quia

[1] *Hincm. epist. ad Hincm. Laud. c.* XX.

bono animo rem quærere, non pertinaci studio contendere videbantur. Et Carolus Magnus cum Adriano I, non tantùm religionis obsequio, sed etiam singulari atque intimo amicitiæ vinculo conjunctissimus vixit; et interim à Leone III sæpe ad auxilium invocatus, et imperiali coronâ fuit insignitus : adeo quæ ad fidem spectare viderentur, non in unius Romani Pontificis auctoritate, sed in Ecclesiæ universæ consensione posita esse constabat.

Quin etiam imbibita nostrorum animis sub Carolo Magno Rege sententia, sub Ludovico Pio hæsit.

Nempe sub eo Principe de imaginibus conventus habitus est Parisiis, cujus conventûs historiam, ex gestis, vir diligentissimus Sirmundus sic exponit (1) : Venisse ad Ludovicum Pium, Michaelis ac Theophili Græcorum Imperatorum Legatos, atque inter cætera dissidium exposuisse, quod in Ecclesiâ Orientali propter imagines versabatur; quas alii adorandas, alii non adorandas esse contenderent : eosdem Imperatorum Legatos significasse, se hâc de causâ Romam etiam ad Pontificem ituros : Ludovicum pacis componendæ studio à Pontifice poposcisse, ut ejus rei gratiâ Parisiis Episcopi convenirent.

Ex hujus conventûs sententiâ, Ludovicus Pius scripsit epistolam ad Eugenium II, et Commonitorium ad Hieremiam Senonensem, ac Jonam Aurelianensem, suos ad Eugenium II Legatos (2), ex quibus hæc habemus.

Primò : ab Episcopis *Collectiones* factas *de libris sanctorum Patrum*, easque ad Ludovicum perlatas :

(1) *Sirm. Præf. ad Conc. Paris. an.* 824. *Tom.* VII *Conc. col.* 1548. — (2) *Ibid. et col. seq.*

sic enim scriptum est in ipso Commonitorii initio (1).

Secundò : petitam fuisse licentiam ab Eugenio, hujus nominis II, ut Episcopi eas collectiones facerent, quæ Papæ ad Græcorum consulta responsuro adjumento futuræ viderentur. Quâ de re sic scribit Ludovicus ad Eugenium II : « A vestrâ Sanctitate » petivimus, ut Sacerdotibus nostris liceret, de » libris Sanctorum Patrum sententias quærere, atque » colligere quæ ad eamdem rem, pro quâ iidem » Legati (Græci scilicet) vos consulturi erant, ve» raciter definiendam convenire potuissent ».

Tertiò : res igitur ita tractabatur, etiam Eugenii II consensu, ut quæ nondum ultimo atque irretractabili judicio definita esset.

Quartò : hæc quidem ad Papam scripta sunt. At in Commonitorio Episcopi jubebantur, ut rem quàm minimâ pontificii animi offensione tractarent. Verba Commonitorii sic habent (2) : « Ut summo» perè caveatis, ne nimis resistendo Domnum apo» stolicum in aliquam irrevocabilem pertinaciam » incidere compellatis : sed obsequendo magìs quàm » apertè resistendo, ad mensuram deducere valea» tis ». Sic et Sedis apostolicæ dignitatem colebant, et cum Pontifice reverenter tractabant, et ab eo interim in quæstione fidei, *irrevocabilem pertinaciam* metuebant.

Atque hæc acta sunt anno 824, post triginta annos quàm secunda Nicæna Synodus habita esset. Ac postea Franci diutissime suam sententiam tuebantur. Interim cùm à tot Romanorum Pontificum

(1) *Common. Lud. Pii. Ibid. col.* 1549. — (2) *Common. loc. sup. cit.*

decretis recederent, haud minùs se in Ecclesiæ Romanæ communione ac fide permanere gloriabantur: adeo dubia, necdum recepta communi consensu dogmata, à certis exploratisque secernebant. Neque Romanam Ecclesiam, suis licèt Pontificibus cohærentem, errasse jactabant; quòd abesse putarent eam, quam ad extremum ab Eugenio metuebant, *irrevocabilem pertinaciam*. Nec illis palam dissentientibus, Concilii Nicæni secundi, aut Romanorum Pontificum, qui idem decrevissent, aut etiam Concilium Nicænum comprobassent, tanquam indeclinabilis objecta est auctoritas: quòd satìs constaret, nec vocatos eos, et pro lege esset illud, à Nicænâ quoque Synodo positum fundamentum : « Communem fidem, com» muni consensu stabiliendam [1] ». Quare Concilii septimi apud Orientales, repenitus inquisitâ, interse consentientes statim auctoritas valuit: apud nostros, rebus paulatim patefactis, et consentientibus Ecclesiis, obtinuit: adeo et nostrorum animis inhærebat, et ipsi Romani Pontifices fatebantur, illud à majoribus acceptum: fidei definitiones Ecclesiæ catholicæ consensu valere.

(1) *Vid. Conc.* VII, *act.* VIII, *defin.*

CAPUT XXXII.

Synodus VIII generalis, Constantinopolitana IV, æquè ac cæteræ, de Romanorum Pontificum judiciis judicat: traditam sibi à Christo, ut et Romanæ Ecclesiæ ligandi ac solvendi potestatem agnoscit et exercet: post Synodi judicium, nulla jam appellatio, nulla alia spes est.

NON est hîc prætermittenda generalis Synodus octava, Constantinopolitana quarta, sub Adriano II summo Pontifice, et Orientis Imperatore Basilio. Etsi enim non de fide propriè, tamen agit de re maximâ, quæ fidem proximè attineat; de initio scilicet Photiani schismatis, totam conturbantis Ecclesiam, et in ingens incendium erupturi.

Quis Photius fuerit, quâ violentiâ Ignatium Constantinopolitanum Episcopum, virum sanctissimum, oppresserit, et ejus locum invaserit, ut deinde à Romanis Pontificibus compressus, condemnatus, anathematizatus fuerit: quâ audaciâ adversùs Ecclesiam Romanam caput erexerit, omnes sciunt. De eo ejusque sectatoribus penitus amovendis quæstio habebatur, totaque adeo Synodus in commendandâ Sedis apostolicæ auctoritate versatur.

Post lectam, actione III, et approbatam Adriani II epistolam, actione IV et V, leguntur Nicolai Papæ, Adriani antecessoris epistolæ duæ; et Legati meritò contendebant, rem *ex multo tempore esse judicatam*, neque *à paternis definitionibus posse discedi.* Cæterùm, ad tollendam dubitationem omnem, lectis

epistolis, Synodum rogant : « Placetne vobis sensus » iste, an non? Et si quidem placet, talia sunt » nostra et nostræ Sedis : quòd si apud vos non » fuerint acceptabilia, nos tamen super montem » excelsum Synodi ascendemus, et exaltabimus in » fortitudine vocem nostram, evangelizantes vobis, » et consequentiam quæ facta est, (id est, rei » gestæ seriem, processumque juridicum) et ore » promulgata est sanctorum Patrum nostrorum à » gratiâ Spiritûs sancti..... Ad hæc quid dicit sancta » Synodus? Sancta et universalis Synodus exclama- » vit : Recipimus omnia; valde quippe sunt dis- » creta et congrua, et consona ecclesiasticis regu- » lis (1) ». Ita sanctæ Synodi accipiunt, et sanctæ Sedis decreta, et monita Legatorum, facto examine, ratione perspectâ.

Aderat sacro cætui Basilius Imperator, ad quem Romani Vicarii, memoratis Nicolai I et Adriani II judiciis canonicis, hæc loquuntur : « Sanctissimus » Adrianus nos famulos suos direxit in hanc urbem, » ad manifestationem veri et justi judicii, in con- » spectu imperii vestri et sanctæ universalis Synodi : » ita ut non habeant vocem repedationis vel appel- » lationis; sed quemadmodum jam judicati sunt, et » dejecti in sæculum maneant (2) ».

En tantùm per Synodum universalem appellationis sublata spes omnis; neque à decreto resilire datur, sed fixa et æterna manet sententia. Quid ampliùs? Sic se habet ecclesiasticorum judiciorum

(1) *Conc.* VIII, *act.* III; *tom.* VIII, *col.* 1011 : *act.* IV, *col.* 1021 : *et act.* V, *col.* 1029, *malè*, 1019 : *ibid. act.* V, *col.* 1042 : *ibid. col.* 1043. *Vid. Diss. præv. n.* LXIII. — (2) *Ibid. col.* 1056.

ratio, non tantùm in fidei quæstionibus, sed etiam in iis, quæ statum et pacem omnium Ecclesiarum spectant.

CAPUT XXXIII.

Concluditur argumentum ab octo primorum Conciliorum auctoritate repetitum: eorum acta adversarii nec considerasse videntur: sancti Gelasii et sancti Gregorii locus de irretractabili ecclesiasticorum judiciorum auctoritate.

Eam traditionem deductam ab Apostolis ad octo prima generalia Concilia manasse vidimus. Quæ quidem octo generalia Concilia totius christianæ doctrinæ ac disciplinæ fundamenta sunt; quorum prima quatuor, haud secus ac quatuor Evangelia, post sanctum Gregorium [1] Ecclesia catholica venerata est. Neque minor cæteris cultus, cùm eodem spiritu acta, parem auctoritatem obtineant. Quæ octo Concilia, magno unanimique consensu, definiendi vim irrefragabilem, non aliâ in re, quàm in Patrum consensione posuerunt. Inter quæ sex ultima, Romani Pontificis prolatam etiam de fide sententiam, ad examen legitimum, Sede apostolicâ probante, revocarunt, quæstione constitutâ in hanc formulam: *Eane decreta rectè habeant, necne?* ut in actis legimus.

Conticescant igitur Stapletonus, et auctores in libello *Doctrinæ Lovaniensium* relati, atque eos se-

[1] *Greg. Mag. lib.* I, *ep.* XXV, *al.* XXIV, *ad Joan. C. P. Tom.* II, *op. col.* 515; *et lib.* III, *ep.* X, *col.* 632, *et alib. pass.*

cutus auctor anonymus de Libertatibus Gallicanis[1], qui hæc pronuntiant contra gestorum fidem : « In » istis Conciliis omnibus, præjudicatam Romani » Pontificis sententiam, pro normâ et regulâ fidei » habitam » : quodque idem est ; « apostolicæ Sedis » dogmaticam ad Synodum epistolam locum ha- » buisse plenæ atque irretractabilis definitionis ». Quo uno testantur synodalia gesta nunquam à se attento animo, sanove judicio esse perlecta : quippe quæ dogmaticarum epistolarum legitimam retractationem examenque contineant.

Non ita unquam Synodi generalis judicium retractatum vidimus, sed omnes statim in obedientiam pronos : neque unquam cuiquam, post illud examen, inquisitionem novam fuisse concessam, sed intentatam pœnam. Sic Constantinus ; sic Marcianus ; sic Cœlestinus ; sic Leo ; sic alii omnes, quos in gestis vidimus. Hæc certa et inconcussa orbis christianus agnovit.

Huc accedit illud sancti Gelasii egregii Pontificis[2] : « Bona Synodus verèque christiana semel » acta, nullâ nec potest, nec debet novæ Synodi » iteratione convelli ». Atque iterum : « Bona Sy- » nodus, nulla causa est, cur aliâ debeat Synodo » retractari, ne ipsa retractatio ejus constitutis de- » trahat firmitatem ». Sic stant irretractabilia, quæ ultimo et certo Ecclesiæ judicio constant. Convellitur enim illud Spiritûs sancti judicium, quoties iterato judicio retractatur. Tale autem est judicium à Romano Pontifice prolatum, ut novo judicio re-

(1) *Vid. Doct. Lov. et Tract. de Libert. etc. lib.* VII, *c.* IV *et* V. —
(2) *Gelas. ep.* XIII, *ad Episc. Dard. Tom.* IV *Conc. col.* 1204, 1205.

tractatum fuerit. Non ergo est illud ultimum et certum Ecclesiæ judicium.

Neque verò obscurior est illa sententia Gregorii Magni, quatuor Synodos generales Evangeliis quatuor comparantis; additaque ratio; « quia cum » universali sunt consensu constituta, se et non illa » destruit quisquis præsumit, aut solvere quos li- » gant, aut religare quos solvunt [1] ».

Jam igitur nostra quæstio antiquorum Conciliorum ac Patrum traditione finita est. Placere debet omnibus Romani Pontificis secundùm Concilii Florentini decretum explicata potestas, ex Conciliorum generalium praxi. Patet discrimen ingens inter conciliare et pontificium judicium, cùm post conciliare nulla quæstio, sed sola supersit captivati intellectûs obedientia; pontificium verò ita comprobetur facto examine, ut si detur locus, improbari possit: quod erat demonstrandum.

CAPUT XXXIV.

Alia Concilia generalia memorantur: in iis perstitit antiqua traditio, ut summæ quæstiones ad Concilia generalia referrentur, nec Pontifex decerneret, nisi SACRO APPROBANTE CONCILIO: *referuntur quatuor prima Lateranensia œcumenica Concilia sub Calixto II, sub Innocentio II, Alexandro III, Innocentio III; et Lugdunense primum sub Innocentio IV.*

Post primas octo Synodos generales summâ diligentiâ pervolutas, in promptu est judicare de aliis

(1) *Greg. Mag. lib.* I, *ep.* XXV, *al.* XXIV, *ubi sup.*

ex earum sententiâ, quas et actis luculentioribus notas esse, et Apostolorum ævo propiores, facem cæteris prætulisse constat. Et tamen ex ipsis posterioris ævi secutis Conciliis demonstramus perstitisse in Ecclesiâ catholicâ antiquam traditionem, ut summæ quæstiones, summisque animorum dissensionibus agitatæ, ad Concilia generalia referrentur.

Id singulare habent pleræque ex his posterioribus Synodis, ut eas Romanus Pontifex præsens habuerit, ejusque nomine dicta sententia sit; non aliter tamen, quàm *sacro approbante Concilio.* Quâ formulâ declaratur, definitiones editas et canones conditos, non nisi consentiente et approbante Concilio, pro pleno Ecclesiæ catholicæ judicio valituras.

Jam ergo illas Synodos ordine recensemus, enarramusque gesta, quantùm quæstioni nostræ erit necessarium; quod erit facillimum, cùm pauca habeamus.

Quæstio de investituris ingens toto Orbe incendium concitaverat, multisque ad fidem pertinere videbatur; quod aliquatenus verum est. De pace sæpe actum inter Calixtum II et Henricum V Imperatorem, eamque summus Pontifex in Concilio Rhemensi, plus trecentis Episcopis congregatis, eorum *judicio atque sententiâ confirmare* voluerat, ut ipse in eâdem Synodo profitetur. Verba notanda sunt, *ex eorùm sententiâ atque judicio* [1]; prorsus

[1] *Conc. Rhem. sub Calixto II; tom.* x *Conc. col.* 875: *et Conc. Later.* 1; *ibid. col.* 891 *et seq.*

ex antiquæ disciplinæ ratione. Sed quod Rhemis inchoatum, in Lateranensi primò generali Concilio consummavit anno 1122.

Sub Innocentio II, non solùm infando Petri Leonis schismate Ecclesia laborabat, sed etiam auctore Petro de Brueis hæreses ubique pullulabant eæ quæ postea per Albigenses in majus incendium eruperunt. Arnaldus Brixiensis in ipsâ Urbe, non solùm seditiones agitabat, sed etiam hæreses seminabat. Igitur ad schismatis reliquias extinguendas, totque hæresum nascentium dira initia comprimenda, atque instaurandam tot turbis collapsam disciplinam, summus Pontifex Concilium generale Lateranense secundum habuit, anno 1139 (1).

Alexander III; cùm hæreses et schismata succrescere cerneret, ipse Octaviani apostatici Pontificis schismate diu agitatus, eam quæ schismatibus occurreret, Romani Pontificis eligendi formam, Concilii generalis approbatione sancivit : damnavit hæreses quæ ab Albigensi tractu inauditis fraudibus diffundere se cœperant; ac labentem magìs magisque disciplinam munire voluit. Harum rerum gratiâ, Concilium generale Lateranense tertium convocavit, anno 1179 (2).

In convocationis litteris hæc habentur : in Ecclesiâ *pullulare germina vitiorum, zizania crescere, quæ germen bonum suffocare* nituntur, horum evellendorum curam Episcopis quidem omnibus; « multò tamen fortiùs imminere Romanæ urbis An» tistiti, qui à Domino Jesu Christo, ut caput esset

(1) *Conc. Lat.* II, *sub Innoc. II : ibid. col.* 999 *et seq.* — (2) *Conc. Later.* III, *sub Alex. III : ibid. col.* 1503 *et seq.*

» Ecclesiæ in beato Petro accepit, et de pascendis
» dominicis ovibus et fratribus confirmandis expres-
» sum et speciale noscitur habuisse mandatum [1] ».
Unde ipse *de diversis partibus personas ecclesiasticas* evocavit, « quarum præsentiâ et consilio,
» quæ fuerint salubria statuantur, et quod bonum,
» secundùm consuetudinem antiquorum Patrum,
» provideatur et firmetur à multis : quod si parti-
» culariter fieret, non facilè posset PLENUM ROBUR
» habere ». Sic ad officium confirmandi fratres id pertinere intelligit, ut Concilio generali habito decreta *firmentur à multis, ac facilè plenum robur habeant,* cùm statim elucescat illa consensio, in quâ firmitudinem Christus collocavit.

In Concilio generali Lateranensi quarto, sub Innocentio III, primùm explicatur catholica fides, de unitate sanctissimæ Trinitatis, adversùs Joachimum Abbatem: Almarici etiam doctrina condemnatur, non tam hæretica quàm insana : Eucharistiæ mysterium ac mira illa ab omni ævo credita panis vinique conversio, significantissimo *transsubstantiationis* vocabulo explicatur : conduntur canones quibus ecclesiastica disciplina reformetur [2] : Christiani denique omnes ad sacrum bellum et ad Hierosolymam recuperandam incenduntur : quas duas postremas Concilii convocandi causas Innocentius commemorat [3], nullique canones labentibus sæculis magìs invaluere, quàm ii, quos tanta Synodus constituit, anno 1215.

(1) *Conc. Later.* III, *sub Alex. III : ibid. col.* 1506. — (2) *Conc. Later.* IV, *sub Innoc. III, can.* 1; *tom.* XI, *col.* 142. *Vid. etiam can.* II *et* IV. — (3) *Serm.* I *Innoc. III : ibid. col.* 131 *et seq.*

Innocentius IV, ad Fridericum Imperatorem deponendum, Concilium generale Lugdunense primum convocavit, quo in negotio quàm nullam personam Episcopi egerint, suo loco retulimus. Cætera verò, quæ verè et liquidò ecclesiastica essent, Synodo approbante facta, anno 1245 (1).

CAPUT XXXV.

Concilium generale Lugdunense II, sub Gregorio X, de reconciliandis Græcis: hujus acta præcipua referuntur.

Anno 1274, Gregorius X, cùm Græcos in Ecclesiæ Romanæ unitatem reducturus esset, Concilium generale Lugdunense secundum convocavit. Huc accedebat Terræ Sanctæ vastitas, ac morum subversio in Clero et in populo tanta, ut non cerni, sed palpari videretur. His convocationis causis expositis, hæc addit (2) : « Et quia salubre in his adhiberi » remedium interest generaliter omnium, nos cum » fratribus nostris tractatu præhabito, prout tantæ » necessitatis instantia exigebat, generale Concilium, sicut imitatione dignâ sanctorum Patrum » consuetudo laudabilis, longæque observationis » exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum, ut in eo tam circa præmissa, quàm circa cætera, quæ salutem respiciunt » animarum, illa, Deo auspice, communi consilio » inveniatur provisio et ejusdem Concilii APPROBA-

(1) *Conc. Lugd.* I, *sub Innoc. IV. ibid.* 633 *col. et seq.* — (2) *Epist. Greg. X, ante Conc. Lugd.* II; *tom.* XI *Conc. col.* 940.

» TIONE ROBORETUR » : et hoc ex antiquâ disciplinâ, ut *quod interest omnium*, id est, causæ generales, omnium consilio procuretur, auctoritate et approbatione roboretur; *tantaque* interdum *necessitas*, ut non alio remedio succurratur.

Jam quod erat maximum, quid in reconciliandis Græcis actum sit, compendio memoramus. Ac primùm allatæ sunt litteræ Michaëlis Palæologi Imperatoris, totius Ecclesiæ Orientalis scriptæ nomine : his repetitur Symbolum, cum additione *Filioque* (1); cætera Latinos inter et Græcos controversa, eo modo finiuntur, *quod docet et prædicat sacrosancta Romana Ecclesia* (2).

Rogat deinde Imperator, ut Orientalis Ecclesia dicat Symbolum eo more, quo ante schisma dicebat; non additâ scilicet particulâ *Filioque*; permaneatque in ritibus, quibus ante schisma uteretur, *qui non sunt contra fidem*.

Hâc fide Græci recipiuntur : fit canon, quo, « sacro approbante Concilio, reprobantur, qui Spi» ritum sanctum à Patre Filioque, tanquam ex uno » principio, æternaliter procedere negaverint (3) ».

Hæc igitur erant, quæ Concilii generalis auctoritatem requirebant; fides nondum hactenus ab Ecclesiâ declarata de Spiritu sancto, qui *à Patre Filioque procederet, tanquam ab uno principio* : utque nihilominus Græci Symbolum recitarent quo more solebant, atque in suis ritibus permanerent : quæ Græci sine Concilii generalis assensu et auctoritate satis firma esse futura non crederent.

(1) *Ep. Mich. Imp. ibid. col.* 961 *et seq.* — (2) *Ibid. col.* 967. — (3) *Ibid. const. I; col.* 975.

CAPUT XXXVI.

Decretum Concilii Lugdunensis II de Papæ auctoritate producitur : ostenditur nihil favere adversariis.

Paulò diutius immorandum in eo loco quo Græci Romani Pontificis primatum confitentur : quo loco adversarii nostram sententiam confutari vehementissimè asserunt. Quare locum integrum producimus.

De hoc ergo primatu hæc Imperator, hæc Episcopi Græci per speciales Nuntios (*) profitentur (1) : « Ipsa quoque sancta Romana Ecclesia summum et » plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinet, quem se ab » ipso Domino in beato Petro Apostolorum Principe, sive vertice, cujus Romanus Pontifex est » successor, cum potestatis plenitudine recepisse » veraciter et humiliter recognoscit, et sicut præ » cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et » de fide, si quæ subortæ fuerint quæstiones, suo » debent judicio definiri ». Addunt de appellationibus in quibuscumque causis atque negotiis. Subdunt : « Ad hanc autem (Romanam scilicet Ecclesiam) sic potestatis plenitudo consistit, quòd » Ecclesias cæteras ad sollicitudinis partem admittit : » quarum multas, et Patriarchales præcipuè diversis

(1) *Epist. Imp. ibid. col.* 966.

(*) Miserant Græcus Imperator et Græci Episcopi, qui seorsim suas litteras *juramento confirmarent ;* simul pollicerentur se earum *observantiam servaturos.* Vid. Sacr. Imper. col. 967, 968 ; et Episc. 971. (*Edit. Paris.*)

» privilegiis honoravit; suâ tamen observatâ prærogativâ, tum in generalibus Conciliis, tum in aliquibus aliis semper salvâ ». His Prælati Græci, datâ speciali epistolâ, consentiunt (1).

Hæc fusè retulimus, quibus adversarii maximè gloriantur: quàm immeritò, vidimus, cùm de Florentino Concilio ageremus (2), in quo eadem, quod ad rerum summam attinet, repetuntur.

Sanè docebimus à nostris in summo Pontifice agnosci plenitudinem potestatis, neque id prohibere quominus ea potestas ab universali Concilio dirigatur, et secundùm canones exerceatur (3); quod etiam ex Concilio Florentino sæpe probavimus (4).

Quàm vero aptoque sensu Romanus Pontifex super universam Ecclesiam primatum ac principatum obtineat ex Concilii Constantiensis certo atque à Martino V expressè approbato dogmate, et ex Concilii Florentini doctrinâ, et ex adversariorum consensu ostendimus (5).

Quòd autem ad pontificiam infallibilitatem trahant illud: *Subortæ quæstiones suo debent judicio definiri;* nec id quidem advertunt, quod antecesserit, nempe id; « sicut PRÆ CÆTERIS tenetur fidei » veritatem defendere, sic et si quæ de fide subortæ » fuerint quæstiones, suo debent judicio definiri ». Ergo ut non solus, sed *præ cæteris* tenetur defendere fidei veritates, sic profectò non solus, sed *præ cæteris* quæstiones definire debet: sic scilicet,

(1) *Epist. Episc. Græc. ibid. col.* 968 *et seq.* — (2) *Sup. lib.* VI, c. XI. *Vid. Decr. Union. Conc. Flor. tom.* XIII *Conc. col.* 510 *et seq.* — (3) *Vid. inf. lib.* X. — (4) *Sup. lib.* VI. — (5) *Sup. lib.* V *et* VI, *passim.*

ut

ut præcipua illius auctoritas sit, ut habitâ Synodo ipse præeat, communemque sententiam, suo quoque nomine edat, pronuntiet, exequatur : quod Clerus Gallicanus cum omnibus Catholicis confitetur.

Sed fortè vim facient in illo verbo, *definire*, quod est in Concilio Lugdunensi positum : cùm profectò definire nihil aliud sit, quàm definitivam, ut aiunt, ferre sententiam : quod non modò supremo atque ultimo judici, sed etiam aliis competit, superioris auctoritate salvâ. Certè definire ac determinare pro eodem habentur. Quis autem Theologus non audiit Determinationes sacræ Facultatis, aut quis eas propterea infallibiles cogitavit? Definit, determinat, qui totâ suâ qualiscumque est auctoritate judicat : quantum ea definitio ac determinatio valeat, non ex iis præcisè verbis, sed ex aliis rebus, quas sæpe memoravimus repetendum.

Quem ergo his Concilii Lugdunensis verbis sensum affingunt, ut Pontifex *solus*, ut *infallibili judicio* definiat; primùm id de suo addunt : tum ab ipso Gregorio, ab ipso Lugdunensi Concilio, ipsâque Græcorum sententiâ refelluntur.

Et Gregorius quidem non id sibi tribuit, ut solus definiat fidei quæstiones, qui ad eas definiendas Concilium generale congregavit, fidemque non nisi *sacro approbante Concilio* exposuit; statimque professus est in ipsâ convocatione Concilii, quæ essent decernenda, etiam circa fidem et schisma Græcorum, ejusmodi fore, ut *approbatione Concilii roborentur*. Cur verò tantus in ciendis toto Orbe Pa-

tribus labor, si unius Pontificis auctoritate hæc robur obtineant? Id ergo voluit à se quidem, *præ cæteris*, sed etiam *approbante Concilio* quæstiones definiri.

Tum nec Græci tulissent, ut pro certo fidei articulo figeretur, Papam vel solum esse infallibilem, quod hactenus nullo in Symbolo, nullâ in definitione fidei scriptum haberetur.

Et quidem mens Græcorum fuit, ut ea omnia Papæ tribuerent, quæ ante schisma tribuissent. Disertè enim scriptum legimus in epistolâ Episcoporum ad Gregorium X : « Nihil denegamus eorum » quæ ante schisma præstabant Patres nostri [1] ». Neque quidquam aliud Latini, aut ipse Pontifex postulabat; neque profectò promoverent, sed disturbarent concordiam, si Græcis concordiæ maximè obluctantibus, eum articulum proponerent, qui et ante schisma inauditus fuisset, et gravissimus omnium videretur.

Habemus apud Georgium Pachymerem graves, sub Michaele Palæologo, Patriarchæ et Antistitum Græcorum contentiones de pacis conditionibus : habemus sub Andronico graviores pacis jam factæ criminationes Patriarchæ. Qui paci obsisterent, sub Michaele depositi (*) : depositus sub Andronico

[1] *Ep. Episc. Græc. Conc. Lugd.* II; *tom.* XI, *col.* 971.

(*) Sub Michaele depositus est Patriarcha Constantinopolitanus Josephus *qui paci obstiterat.* Michael pacem fieri peroptabat, non tam fidei studio, quàm armorum metu Caroli Andegavensis. Græci autem ægrè consenserant suo Imperatori, qui consilia sua perficere non potuit, nisi multorum exilio, carceribus et tormentis. Eo mortuo, filius ejus Andronicus, qui patri ut obsequeretur, pacem suo

Patriarcha Joannes Vecchus, qui pacem approbasset : sub Michaele non ferebant Papæ nomen inter sacra recitandum : gravissimi flagitii loco objectabant fuisse recitatum, quòd hæresis auctor Papa videretur. Quantò graviùs vociferarentur in pacis conciliatores, et Michaelis asseclas, si, quod inauditum erat, Papam infallibilem prædicassent? Non id autem queruntur, non id in Palæologo, non id in Andronico Pachymeres harum rerum scriptor diligentissimus attigit; non id habent tam multa per eam ætatem pro pace et contra pacem divulgata scripta, ab eodem Pachymere aliisque recitata : non ergo id quisquam in animum induxerat.

CAPUT XXXVII.

Idem ex Græcorum in Basileensi et Florentinâ Synodis doctrinâ, Eugeniique Papæ ac Latinorum consensu ostenditur.

Libet hîc reminisci ea, quæ de Græcorum sententiâ ex actis Basileensibus et Florentinis ostendimus (1) : « Non posse unionem fieri, nisi in Synodo

chirographo firmaverat, hanc statim fregit, et ejus exemplo, cæteri Græci sua quoque chirographa vi extorta resciderunt, ac Joannem Vecchum Patriarcham, qui pacem eò studiosiùs provexerat, quòd causam habebat magìs cognitam et exploratam, de suâ sede dejecerunt. Adi Pachymeri Historiam. Vid. etiam Fleury, tom. xviii, et in eo multa præclara ex Pachymeri Historiâ excerpta. (*Edit. Paris.*)

(1) *Sup. lib.* vi, *cap.* v *et seq. Concil. Basil. sess.* xxiv, *n.* ii ; *tom.*

» universali, in quâ Occidentalis Orientalisque Ec-
» clesia conveniant, Ecclesiam in unum congrega-
» tam de rebus dubiis judicare, communi consensu
» sententiam ferre, communiter hæc agi, et quæ
» communia sunt communi consensu terminari
» oportere, plurimorum sententiam prævalere,
» sanctam Ecclesiam in sacris dogmatibus nullo
» modo posse errare communi quidem ac syno-
» dicâ consideratione utentem ».

Hæc Græci profitentur, quæ usque adeo ipsi Eugenio IV probata erant; ut hæc ad Græcos loqueretur : « Proferatur liberè veritas per sacra-
» mentum, et quod pluribus videbitur, hoc am-
» plectamur et nos et vos (1) ». Quæ neque Græci, neque Eugenius dicerent, si Papam vel solum infallibili judicio quæstiones definiri, jam inde à Lugdunensis Concilii tempore constitisset.

Quid hîc adversarii respondebunt? An Græcos fidem Lugduni professos, tribuisse Papæ, vel soli, infallibile judicium : Florentiæ congregatos ab eâ sententiâ recessisse : aut ab eis plura Lugduni quàm Florentiæ fuisse postulata? Quò quid absurdius?

Quid quòd Constantiensia decreta, quæ tuemur, in Concilio Florentino confirmata fuisse ostendimus (2)? Revolvantur ea quæ de Decretali *Moyses*, in eo Concilio comprobata, deque decreto unionis ibidem condito, suo loco dicta sunt : et quando-

XII, *col.* 567 *et seq. Conc. Flor. sess.* XXV, *tom.* XIII, *col.* 382 *et seq. Aug. Patr. Hist. ibid. cap.* LIV *et seq. col.* 1542 *et seq.*

(1) *Sup. lib.* VI, *c.* XI. *Conc. Flor. sess.* XXV, *col.* 387. — (2) *Sup. ibid. cap.* IX *et* X.

quidem Florentini Concilii mentio semel incidit, attexamus ea quæ ad illud spectant. Etsi enim nondum huc nos temporum series, rerum tamen ratio nexusque deducit. In eâ ergo Synodo Georgius Scholarius vir doctissimus, atque unus Græcorum omnium ad pacem propensissimus, ad eam assectandam, suos ita adhortatur (1) : « Si effeceritis ut » verè œcumenica Synodus habeatur, ex quo etiam » fiet, ut firma sint quæ à vobis fuerint decreta, » nemo quidquam de rebus definitis in dubium » vocans, fieri unquam auctor schismatis voluerit, » et Ecclesiam sciens id animadversuram, et pœnas » ab œcumenicâ Synodo constitutas reformidans, » toto terrarum orbe idem sentiente ». Et aliâ oratione ad eosdem habitâ, dum adhuc de pace ageretur ait, peractâ œcumenicâ Synodo, fore omnino ut qui sapiant hæc dicant dissidentibus (2) : « Omnis » Christianorum Ecclesia de rebus antea contro- » versis consentit, et præter vos, hujus œcumenicæ » Synodi decreta omnes honorant, existimantes im- » possibile illam errasse » : ac paulò post : « Uni- » versam verò simul errare Ecclesiam et veritatis » lumine defici impossibile est ». En in quo rerum robur et invictam firmitudinem collocarent; in Ecclesiâ nempe catholicâ, et ejus Concilio œcumenico; non profectò in solo Romano Pontifice : quos talia sentientes Eugenius IV et Latini suscipiunt.

At enim objiciunt duos viros præstantissimos in eâdem Synodo disserentes, Rhodium Archiepisco-

(1) *Georgii Scholar. Orat.* I : *in app. Conc. Florent. tom.* XIII, *col.* 575. — (2) *Ibid. Or.* II, *col.* 614, 615.

pum (*), et Julianum Cardinalem. Et Rhodius quidem pro additamento, *Filioque*, certans ait (1): « Latinorum Patres id multâ cum reverentiâ suscepisse, quod explanavit Romana Ecclesia..... Sedem Petri solam esse in quâ potestas sit explicandi fidem :....... ab hâc ipsâ Ecclesiâ cujus est explicare omnes fidei veritates, susceptam esse hanc (de Spiritûs sancti processione) veritatem ». Quæ omnia eò pertinent, ut Sedi apostolicæ id incumbat officii, neque sine ejus auctoritate fidei veritates definiri possint. Quod tamen officium, si sola præstare posset, seclusâ Ecclesiæ catholicæ consensione et auctoritate, non erat cur Eugenius Florentinam Synodum convocaret, in eâque testaretur valituram eam fidem, ipso etiam præsente, quæ frequentis Synodi sententiâ ac testimonio vinceret.

Quod autem etiam Julianum Cardinalem objiciunt, hinc factum, quòd Binianæ editionis interpretationem secuti pessimam (**), græca non consuluerint. At si sequamur eam, quam in editione Romanâ, ex Græcis expressam habemus interpretationem, quid erit quod objiciant? Nempe hæc Juliani verba sunt : « Subortâ fidei quæstione, Roma-

(1) *Conc. Florent. sess.* VII, *ibid. col.* 128, 129.

(*) Andream.

(**) Hunc locum, quantâ potui diligentiâ contuli in utrâque editione, neque apicem unum immutatum vidi. Sed cùm mea Biniana editio sit an. 1636, credo Bossuet aliâ usum fuisse. Interea observandum est Cardinalem Julianum allata verba eò dixisse, ut ea corrigeret et explicaret quæ non satis diligenter à Rhodio Archiepiscopo dicta fuisse mox vidimus. (*Edit. Paris.*)

» num Pontificem debere ac teneri eam declarare ».
Quis enim hoc nesciat? « Si error emerserit, Papæ
» necessitatem incumbere docendi populos catho-
» licam veritatem ». Quis non amplectatur? « Illo
» docente, omnes Synodos et Ecclesiam universam
» debere hujusmodi veritatem sequi » : veritatem
certè, quam in ejus definitionibus recognoscant, ut
in Leonis Magni epistolâ factum vidimus. Quo quid
est certius? Summa ergo doctrinæ, quam Julianus
tradidit, hæc est : officium esse Romani Pontificis
docere veritatem; Conciliorum officium, eo maximè
præeunte, veritatem sequi, eumque in Ecclesiâ con-
suetum esse ordinem docendæ veritatis; quod et
Parisienses ubique, et Ecclesia Gallicana maximè
prædicant.

Nihil agit, inquies, si id tantùm velit. Imò verò
id agit, ut constet Latinos nihil novi molitos, qui
Romanum Pontificem ritè officio functum, ac de
Spiritûs sancti processione vera et antiquitus tradita
prædicantem, pro ecclesiastico more, auctorem
secuti sint. Quid si officio non fungatur, nec veri-
tatem doceat? Etiamne aberrantem sequi teneren-
tur? Id fieri nequit, inquies? Jam id tu quidem
dicis, non ipse Julianus.

At enim Julianus, inquis, sancti Agathonis verba
refert asserentis, *omnes Synodos* (Romanorum Pon-
tificum) *doctrinam secutas* (2). Indiscussamne, an
examinatam, et factâ demum discussione firmatam?

(1) *Conc. Florent. sess.* VII; *in edit. Rom. tom.* IV, *pag.* 372, 373 : *in edit. Bin. Paris.* 1636, *tom.* VIII, *pag.* 622, 623 : *in edit. Lab. tom.* XIII, *col.* 130. — (2) *Vid. ibid. et Epist. Agath. in Conc.* VI, *act.* IV; *tom.* VI, *col.* 636.

Examinatam certè, ut vidimus; atque hinc in ipsâ sextâ Synodo, susceptum Agathonem, damnatum Honorium [1]. Quæ si ab Juliano contempta aut ignorata fingis, id sanè efficis, ut ne audiendus quidem esse videatur.

Meminerimus sanè Julianum Cardinalem esse eum, quo præside, Constantienses canones, Basileæ toties innoventur; qui eorum auctoritate Eugenium perpulerit ad revocandam Basileensis Synodi dissolutionem; qui proinde crederet ac vehementissimè assereret, Papam etiam in fidei causis subesse Concilio : non ergo per se infallibilem. Atque à posterioribus quidem Basileensibus gestis post translationem, ab anterioribus verò, ipso auctore, gestis recessisse unquam, non ipse, non ullus alius testis memoravit.

Atque ut jam omittamus doctissimum quidem, sed tamen unum hominem Julianum; non aliter sensit Græcorum ac Latinorum Patrum multitudo, à quibus quippe vidimus, definiendæ catholicæ veritatis auctoritatem et vim, in communi deliberatione et consensione collocatam.

Et Marcus quidem Ephesius, aliique in Synodo Florentinâ ineundæ initæque pacis inimici, de Papâ quidem multa, illud verò nunquam objecerunt; quòd eum infallibilem Conciliisque omnibus superiorem fecissent; aut in ipso solo vim omnem reponerent; adeo hæc nemo cogitabat.

Ergo fixum illud, Græcorum Latinorumque, simulque Lugdunensis atque Florentini Concilii collatis sententiis, à Papâ veritatem defendi, et

[1] *Vid. sup. cap.* XXI *et seq. Diss. præv. n.* LIV *et seq.*

quæstiones definiri oportere, *præ cæteris* quidem, ut est in Lugdunensi Concilio positum; ita ut ipse præeat, etiam in Conciliis œcumenicis : cæterùm stare omnia invicto robore, si Patrum condecernentium et conjudicantium consensus accesserit. Quò et Gallicana Ecclesia et omnis nostra disputatio collimavit.

CAPUT XXXVIII.

Viennense Concilium sub Clemente V : ejus ævi scriptor nobilis Guillelmus Mimatensis Episcopus, Speculator dictus, à Papâ jussus de habendo Concilio scribere, quid senserit.

Anno 1311, à Clemente V Viennense generale Concilium celebratum est; anno verò 1307, in tanti operis apparatu Guillelmus Durandus (*) Episcopus Mimatensis, juris pontificii interpres nobilis, ab eodem Pontifice jussus, tractatum edidit, alio loco memoratum (1), de celebrando Concilio, cujus hæc summa est (2) : « In Concilio œcumenico, tractan- » dum imprimis, de reformandâ et corrigendâ Ec-

(1) *Vid. Diss. præv. n.* L. — (2) *Durand. Tract. de celebr. Conc. passim.*

(* Labitur hìc levi errore Bossuet. Non enim *Speculator*, qui anno 1296 è vivis excesserat, hunc tractatum scripsit, sed fratris ejus filius alter Guillelmus Durandus, vir quoque plurimæ doctrinæ, qui proximè post *Speculatorem* in Mimatensi cathedrâ sedit. Cæterùm in eo errore multi versati sunt, et ille etiam qui anno 1671 hunc tractatum edidit, in vitâ *Speculatoris* operi præfixâ. Vid. Gall. Christ. de Episc. Mimat. (*Edit. Paris.*)

» clesiâ, tam in capite quàm in membris : quòd
» Episcopi potestatem et honorem receperunt à
» Deo, à quo Episcopi, loco Apostolorum consti-
» tuti sunt, in singulis civitatibus : quòd regenda
» sit Ecclesia secundùm generalem ordinationem
» universalis Ecclesiæ à Deo procedentem et ab
» ejus Apostolis, sanctis Patribus, generalibus et
» specialibus Conciliis et Romanis Pontificibus ap-
» probatam : ut Ecclesia Romana nulla jura gene-
» ralia deinceps conderet, nisi vocato Concilio
» generali, quod de decennio in decennium voca-
» retur; cùm illud quod omnes tangat ab omnibus
» approbari debeat : itaque vocandum esse Conci-
» lium, quandocumque aliquid ordinandum esset
» de tangentibus communem statum Ecclesiæ, vel
» jus novum condendum; sic fore ut Ecclesia Ro-
» mana floreat vigeatque : si omnia sibi vindicet,
» omnia perdituram ». Quæ fusiùs alibi recensita,
nunc in pauca concludimus, ut fixum maneat in
iis quæ universam Ecclesiam spectant, quorum nu-
mero prima est fides, summam auctoritatem ipsâ
consensione constare, neque aliter per ea tempora
fuisse creditum.

Ex his patet sensus Clementinæ unicæ, in Conci-
lio Viennensi editæ, *de summâ Trinitate ac fide
catholicâ*, quæ incipit : *Fidei catholicæ :* ubi Pon-
tifex de Christi latere post mortem percusso quæ-
stionem tractans, sic docet (1) : « Nos igitur ad tam
» præclarum testimonium (*), ac sanctorum Patrum
» et Doctorum communem sententiam, apostolicæ

(1) *Lib.* I *Clem. tit.* I, *cap. unic.*

(*) Scilicet Joannis XIX, 34, 35.

» considerationis, (ad quam duntaxat hæc declarare
» pertinet) aciem convertentes, sacro approbante
» Concilio, declaramus, etc. »

Hanc igitur auctoritatem nobis objiciunt, cùm clarum sit, per illud *duntaxat*, intelligi, hæc sine Sede apostolicâ tractari non posse : alioquin excluderetur etiam Concilium, quo approbante ista definiuntur atque roborantur. Nec valerent ea quæ semper, atque illo præsertim tempore valebant, ut quæ universalem Ecclesiam tangerent ab universali Ecclesiâ communi consensu decernerentur ; quibus vel maximè contineri fidem consentiunt omnes. Nam et in hujus Concilii, ut etiam in Lugdunensis convocatione, scriptum erat circa ea quæ « tange-
» rent statum fidei catholicæ, faciendam provisio-
» nem, quæ approbatione Concilii roboretur [1] ».
Horum ergo declaratio etiam ad Concilium pertinet, cujus est eam roborare et approbare; adeoque in omnibus sacri Concilii auctoritas, cum auctoritate pontificiâ conjungitur, atque in eâdem convocatione, à Clemente V decernitur : « Omnia quæ correctionis
» et reformationis limam exposcunt, ad ipsius Con-
» cilii notitiam deferenda, UT IN EXAMEN DEDUCTA,
» Concilii correctionem et directionem recipiant
» opportunam [2] ». Et alio diplomate prorogat Concilium, quia quæ in eo tractanda sint, non sunt præparata satìs, *quòd in examen Concilii valeant introduci* [3]. Certum igitur etiam ea, quæ ad fidem pertinent, eoque nomine Sedis apostolicæ conside-

[1] *Bull. convoc. Conc. Vien. per Clem. V :* Regnans in cœlis. *Tom.* XI, *col.* 1543. — [2] *Ibid. col.* 1544. — [3] *Ibid. ep. Arch. Nicos.* Alma Mater. *col.* 1550.

rationem poscerent, Romano Pontifice auctore, vel Concilii quoque non tantùm in considerationem; verùm etiam in examen deduci oportere.

CAPUT XXXIX.

Lateranensis Synodus sub Julio II : ex eâ Conciliorum necessitas et auctoritas.

Sequuntur Concilia quatuor, Pisanum, Constantiense, Basileense, Florentinum; in quibus eam quam tuemur sententiam, non modò ex antiquâ traditione susceptam, sed etiam expressè judicatam fuisse satìs ostendimus (1), ut jam ne verbum quidem hîc addere libeat.

De Concilio Lateranensi sub Julio II et Leone X multa jam diximus (2), quibus hoc etiam addi placet.

Primùm quidem ad reformandam ecclesiasticam disciplinam, adeo visam esse necessariam Concilii generalis auctoritatem, ut Cardinales (*) Julium II ad illud, post biennium à creatione suâ, celebrandum, juramento adigerent.

Et ille quidem quominus id faceret, legitimo im-

(1) *Sup. lib.* v *et* vi. — (2) *Sup. lib.* vi, *c.* xviii.

(*) Cardinales in eo conclavi in quo electus fuit Julius II, adhibito juramento, promiserant, eum qui crearetur Pontifex, post biennium Concilium generale celebraturum; atque ea causa fuit cur Cardinales, qui tum Pisis Concilium indixerant, Imperator et Rex Galliæ, Julium de violatâ religione juramenti accusarent. (*Edit. Paris.*)

pedimento teneri se causabatur (1). At Maximilianus Imperator, et Ludovicus XII Francorum rex, qui cum eo bellum gererent, quosdam Cardinales instigarunt, qui quidem fœdis ludificationibus irrideri christianum orbem questi, Concilium indixerunt; Pisis inchoarunt; paucissimis cum Episcopis pulsi, fatigatique omnibus locis, ac Maximiliano ad pontificias partes transeunte, laceram ac miserabilem Synodum Lugdunum transtulerunt; atque improspero eventu agitarunt; quo tempore Julius II Concilium Lateranense convocavit, « ad Ecclesiæ exal- » tationem, unitatem et reformationem, schismatum » verò et hæresum totalem extirpationem (2) » : invitavitque omnes ut *ad tam laudabile ac necessarium opus* accederent. Itaque Concilio convocato, viri totâ Italiâ celeberrimi coram ipso Julio orationes habuere, quibus Conciliorum generalium utilitatem ac necessitatem mirificè commendarent.

Ægidius Viterbiensis Augustiniani Ordinis Generalis, in ipsis Concilii initiis dicturum se profitetur « de Synodo, et quàm Ecclesiæ commoda semper » sit, et quàm nostris temporibus necessaria (3) » : tum mirâ eloquentiâ prædicat : « SANCTI SPIRITUS » LUCEM Synodis omissis EXTINGUI, habitis ACCENDI » ET RECUPERARI ». Mox : « absque fide Deo placere » non possumus, atqui SINE SYNODIS stare non potest » fides; absque Synodis igitur salvi esse non possu- » mus ». Falsum et nimium, si, absque Synodis et consensione Ecclesiæ, fides valeat. Addit exempla,

(1) *Bull. Jul. II convoc. Conc. Later. sess.* 1; *tom.* XIV, *col.* 33. — (2) *Ibid. col.* 38. — (3) *Ibid. col.* 20, 21.

cùm tribus maximis coortis hæresibus (*), quæ *tres rerum credendarum radices* evellere conarentur; *nulla*, inquit, *effugiendi, nulla evadendi inventa est via, nisi Nicæna Synodus*. Deinde : « Jam de » fide dixi, quæ utique nulla esset, si Synodi insti- » tutio non fuisset (1) ». Tum illud : « Per Synodos, » inquit, redit ad mortales Deus. Nam si dixerat, » ubi duo vel tres meo nomine convenerint, ad eos » venio, interque eos sum : quantò huc lubentiùs » se conferet, quò non duo tantùm vel tres, sed tot » Ecclesiæ capita proficiscuntur (2) » ! Denique moribus in deterrima quæque prolapsis, tot infaustos eventus, ipsamque Ravennatem cladem voces esse, « monentis Dei, ac præcipientis, ut, inquit, ad » Pontificem sermone converso, Synodum habeas, » ut Ecclesiam emendes, etc. ut denique post tot » mala, tot incommoda, totque calamitates, Prin- » cipem Christum audias, Petro posterisque Syno- » dum ostendentem, ut UNICAM omnium malorum » medicinam, singularem periclitantis naviculæ por- » tum, solam reipublicæ confirmandæ rationem ».

Cæteri qui in eâdem Synodo perorarunt, dispari eloquentiâ, eodem ferè sensu, Concilia necessaria demonstrarunt. Alexius Episcopus Melphitanus : « De rebus ponderosis et dubiis summum caput » (Romanus scilicet Pontifex) ut communis omnium » Magister et Doctor consulebatur : quo fiebat, ut » si quando hæresis, vel alia res gravis et perniciosi » exempli alicubi oriretur, præsertim quæ religio- » nem et publicè leges offenderet, ad illam è vestigio

(1) *Conc. Later. sess.* 1; *tom.* XIV, *col.* 22, 23, 24. — (2) *Ibid.* 26.
(*) Arii, Sabellii, Photini.

» reprimendam Patres undique, præcipuè tamen
» probatissimi, eruditissimi, ac integerrimi quique
» accersebantur, et ad locum tempusque aptum à
» capite delectum, et ab ipsis approbatum convenie-
» bant (1) » : adeo etiam in loco designando Patrum
approbationem requirebat. In quo autem vis esset
exponit his verbis : « Omnia simul prospicientes, et
» singula sedulò scrutantes et ponderantes, ut quæ
» ad omnes pertinerent, ab omnibus reciperentur
» vel eliminarentur ». Hâc igitur ratione, hâc con-
sentientis Ecclesiæ auctoritate extinctas hæreses,
canones conditos, « quibus non minor fides et aucto-
» ritas, quàm ipsis Evangeliis attributa est ; et quo-
» rum si quæ à nobis ratio curave haberetur, ad has
» sordes fœditatemque morum, ad quas per eorum
» contemptum, et Conciliorum intermissionem de-
» venimus, non utique deventum fuisset ».

Unus Cajetanus ita peroravit ut nihil de Conci-
liorum necessitate diceret (2); quippe qui unus, ut
videtur, in unâ Romani Pontificis potestate, et fidem
et mores et omnia collocaret.

(1) *Conc. Later. sess.* III; *col.* 87. — (2) *Vid. orat. Caj. ibid. sess.* II, *col.* 68 *et seq.*

CAPUT XL.

Post Lutheranam pestem, Concilii generalis habendi necessitas ab omnibus adeoque à Romanis Pontificibus agnoscitur: eâ re Concilium Tridentinum convocatur.

Cæterum, postquam Lateranensis Synodus reformationem tam diu expetitam vix attigit, exorta est illa per Lutheranam pestem misera necessitas, quæ ab invitis quoque Synodum extorqueret.

Inclamabant omnes ubique nationes, ad tot errores exscindendos, atque ad reformandos, errorum omnium fontem, mores pessimos, Concilii opem esse necessariam.

Quid Gallia, quid Germania egerint, quàmque professæ sint uno Concilii generalis remedio tot Ecclesiæ vulnera curari posse, neminem latet. Sed quoniam eamdem in rem concors cum cæteris Hungarici regni sententia haud æquè omnibus nota est, placet referre acta Posonii 1548, art. XIII (1) : « Supplicant ordines et status regiæ Majestati, Domino » eorum clementissimo; ut tam suâ, quàm sacræ » Majestatis Cæsareæ auctoritate agat, apud sanctissimum Dominum nostrum, quo Sanctitas sua » generale Concilium, pro complanandis omnibus » differentiis, variisque opinionibus de religione, » sine diuturniori morâ celebrare dignetur. Quòd » si Sanctitas sua id differet, Majestas Cæsarea dignetur modum adhibere, ne celebratio Concilii

(1) *Decret. Ferd. Reg. mox Imper. edit. Poson. ann.* 1548, *art.* XIII.

» diutius

» diutius protrahatur ». Perstant in eâdem sententiâ anno 1550, quo hæc ordinant (1) : « Si quid deli» beratione egere, aut in disputationem vocari posse » ipsis, vel eorum alicui fortè videretur, relinquant » id totum generali Concilio dirimendum ».

Viderint jam Hungari, viderit orbis universus, postremus Strigoniensis Archiepiscopus (*) quantum ab antecessorum suorum sententiâ deflexerit, qui nova hæc cuderit : « Ad solam Sedem aposto» licam, divino immutabili privilegio, spectat de » controversiis fidei judicare (2) ».

Neque tantùm omnes Ecclesiæ, Concilii generalis adversùs errores invalescentes remedium, tanquam necessarium votis omnibus flagitabant ; sed ipsi etiam Romani Pontifices fatebantur : unde Clemens VII ad Franciscum I hæc scribit (3) : « Supe» riore biennio, sicut tua Majestas recordari potest, » cùm Serenissimum Cæsarem, quanquam pro suâ » inclytâ pietate omnia conatum, in conventu Au» gustano nihil remedii ad hæresim Lutheranam » in Germaniâ tollendam, præ illorum obstina» tione, afferre potuisse audiremus, solumque Con» cilii generalis remedium à nostris prædecessoribus, » in casu simili usitatum, et ab ipsis Lutheranis » postulatum superesse videretur : habitâ super hoc » cum venerabilibus fratribus nostris, sacræ Ro» manæ Ecclesiæ Cardinalibus, maturâ delibera» tione, ad ipsius Concilii generalis indictionem in

(1) *Decr. ed. Poson. an.* 1550, *art.* XVI. — (2) *Cens. Archiepisc. Strig. Vid. Vindic. major. Schol. Paris.* — (3) *Mém. pour le Conc. de Trente*, 1533, *p.* 3.

(*) Georgius Zelepechimi.

» Italiâ et loco ad hoc commodiore celebrandi de-
» venire intendentes, id tuæ Majestati, sicut Cæsari,
» et cæteris Principibus significandum esse duximus,
» eamque nostris litteris fuimus hortati, ut tam
» sancto et necessario operi favere velles ». Adeo
post Lutherum quoque à Leone X antecessore damnatum, Synodus necessaria videbatur, ut majore
luce ac certiore auctoritate firmaretur fides. Consonat Paulus III, in ipsâ convocatione Tridentini
Concilii, anno 1544, pontificatûs XI, ubi hæ tres
Concilii habendi causæ memorantur : nempe « ad
» tollenda in religione dissidia, ad reformandos mo-
» res, ad suscipiendam contra Infideles expeditio-
» nem. Quorum, inquit (1), trium capitum causa,
» Concilium maximè esse necessarium semper duxi-
» mus ». His deventum est ad sanctam Tridentinam
Synodum, quâ sine non putamus unquam futurum
fuisse, ut doctrinæ catholicæ tot ac tanti articuli
copiosâ expositione explicari, intricatissimæ quæstiones, tantisque hæreticorum fraudibus involutæ,
dissolvi et expediri; vera certaque Patrum fides atque traditio tot inter Scholasticorum inter se dissidentium sententias internosci, totque anathematismis fœdorum errorum vulnera ad vivum persecari;
occultumque virus tantâ rerum luce, tanto delectu
verborum, tantâ auctoritate, tamque temperato firmoque decreto, retegi ac propulsari posset. Hæc perpendant, qui Concilia nec necessaria asserunt, omnemque Ecclesiæ vim in decretis pontificiis collocant.

(1) *Indict. Conc. Trid. per Paul. III. Tom.* XIV, *col.* 725 *et seq.*
*Vid. etiam Onuph. vit. Paul. III; et Hist. Conc. Trid. Fra-Paol. et
Pallav. an.* 1544.

LIBER OCTAVUS.

Solvuntur objectiones quædam, ac præsertim illa quæ ex Conciliorum confirmatione petitur : ad idem caput quartum Gallicanæ Declarationis.

CAPUT PRIMUM.

Objectio de confirmatis à Romano Pontifice Synodis generalibus proponitur : hujus dissolvendæ ratio atque ordo explicatur.

Jam verò evolutis omnium Conciliorum generalium gestis, certâque ex his traditione constitutâ, quæ inde repetuntur objecta solvenda sunt : atque illud imprimis de confirmatione generalium Synodorum, primis etiam illis sæculis usitatâ.

Et quidem adversarii illud longè validissimum, pro Romani Pontificis potiore potestate esse constituunt, quòd non tantùm posteriores Synodi, sed etiam primæ illæ, quas memoravimus, confirmationem à Papâ et peterent, et acciperent, tantâ quidem auctoritate apostolicæ Sedis, ut eæ tantùm Synodi universales legitimæ habeantur, quas illa comprobarit atque confirmarit. Hinc Ariminensem Synodum; hinc Ephesinam secundum sub Dioscoro, fuissere pudiatas, quòd eas Sedes apostolica irritas

pronuntiasset. Neque tantùm repudiatas illegitimas Synodos, sed etiam legitimas tantum auctoritatis habuisse, quantum Sedes apostolica judicarit : quo factum sit ut Chalcedonenses canones, maximè ille XXVIII, de Constantinopolitani Præsulis augendâ dignitate, unanimi Patrum consensu factus, solâ Sedis apostolicæ et Leonis Papæ repugnantiâ atque sententiâ irritus habeatur. Ex quibus constare volunt Romanum Pontificem vel maximè infallibilem esse, cùm ejus auctoritate generalium Conciliorum decreta, etiam de fide, constent; et omnibus Synodis etiam generalibus superiorem esse, qui et de illis judicet, et ipsis tribuat firmitatem. Nec mirum, cùm omnis Episcoporum, adeoque etiam Conciliorum auctoritas à Petro ac Petri successoribus, tanquam à fonte profluat : quo fit ut Episcopi quantumvis adunati, non modò adversùs auctoritatis suæ radicem ac fontem nihil possint; verùm etiam ut tantum habeant roboris, quantum ab ipsâ radice mutuentur. Atque id demonstratum putant multis sancti Leonis, multis sancti Gelasii, aliorumque sanctorum Pontificum decretis atque sententiis, summâ omnium Ecclesiarum veneratione susceptis.

Hæc ut ordine dissolvamus, primum omnium exponimus, ex ecclesiastico stylo, ipsam confirmandi vocem; tum verò referimus, peractis Conciliis, quid gestum sit, circa confirmationem conciliarium decretorum. Quæ cùm perfecerimus, omnium consensu facilè evincemus, ut ea confirmatio nihil omnino ad pontificiam infallibilitatem aut superioritatem pertineat; eoque responso, illud ab ipsâ

episcopalis auctoritatis origine petitum argumentum ultro corruat.

CAPUT II.

Quid sit CONFIRMARE, *ecclesiastico stylo, et quid auctoritatis invehat :* CONFIRMARI *decreta non modò ab æqualibus, sed etiam ab inferioribus passim : tum speciatim explicatum non modò à Romanis Pontificibus conciliaria decreta, sed et à Conciliis etiam particularibus Romanorum Pontificum decreta* CONFIRMARI.

Miror autem imprimis in confirmandi voce tantam reponi vim, cùm à Romanis Pontificibus, non modò Conciliorum, sed etiam antecessorum decreta passim confirmentur. Quâ confirmatione Romanorum Pontificum summæ auctoritati detractum esse quidquam, nec ipsi adversarii dicent.

Quid quòd passim legimus ea decreta, quæ omnium consensu valeant, confirmari tamen; idque interdum etiam ab inferioribus. Sic enim apud Socratem; sic in actis Chalcedonensibus; sic in aliis innumerabilibus ecclesiasticis monumentis legimus à Siciliensi et *Tarsensi* (*), à Sardicensi, ab Hie-

(*) Nisi nobis statutum esset textum Bossuet, ne immutato quidem apice integrum proferre, hoc vocabulum, *Tarsensi*, deleremus. Nam nuspiam reperimus in tomis Conciliorum neque in historicis, fuisse Tarsi ullam Synodum. Socrates quidem dicit, Synodum ibi convocatam fuisse, celebratam verò nullibi dicit : quinimo quid causæ fuerit ne celebraretur, narrat his verbis : « Legatos miserunt, » hortantes ut Tarsum convenirent;.... atque id perfectum fuisset, » nisi Eudoxius Arianæ religionis Episcopus, qui tum apud Impe-

rosolymitanâ, à Constantinopolitanâ, ab Ephesinâ, ab ipsâ Chalcedonensi Synodis; Nicænam fidem, Nicæna decreta confirmata fuisse (1); hoc est, procul dubio, inculcata, asserta, defensa, pro firmis, suâque auctoritate constantibus habita, atque adversùs hæreticos magìs magìsque vindicata; non tanquam à superiore dijudicata et expensa, quò firmitudinem obtinerent; ut profectò nihil sit vanius, quàm confirmationis vocem ad argumentum superioris potestatis trahere voluisse.

Hæc quidem sufficerent, nisi nobis constitutum esset operæ non parcere, ut tanta res in manifestissimam lucem veniat. Placet ergo referre non modò Synodorum decreta per Sedem apostolicam, sed etiam Sedis apostolicæ decreta confirmata per Synodos. Cujus rei exempla vel nunc nova proferimus, vel suprà jam aliis de causis annotata paucis recolimus.

Medio ferè quarto sæculo (*), Meletius Antiochenus, aliique CXLVI Orientales Episcopi, factâ Antiochiæ Synodo, in fidem à sancto Damaso Papâ eique conjunctâ Romanâ Synodo (**) expositam, consenserunt : eam consensionem ex vetere Romanæ Ecclesiæ archivo authentico Lucas Holstenius de-

» ratorem plurimum poterat, obstitisset ». Lib. IV, cap. XII. (*Edit. Paris.*)

(1) *Socrat. edit. Vales. lib.* II, *cap.* XX, XXIV; *lib.* IV, *c.* XII. *Conc. Eph. Chal. et al. pass. Vid. ep. Theod. Imp. ad Synod. Eph.* II, *in act.* I *Conc. Chalced. tom.* IV, *col.* 110; *et in Conc. Chalc. pass. Ep. Egyp. ad Leon. Imp. part.* III *Conc. Chalc. cap.* XXII; *col* 892 : *ep. Episc. Europ. ibid. c.* XXVII, *col.* 907 : *ep. Mœs.* CXXXII, *col.* 912 : *ep. Phœn. c.* XXXVII, *col.* 920, *etc.*

(*) Anno 373. — (**) IV, habitâ anno 366.

promit, atque hæc adscripta refert : *Omnes ita consentientes eidem superexpositæ fidei*, à sancto Damaso et Synodo Romanâ missæ, *singuli suâ subscriptione confirmant* (1).

In Conciliorum Africanorum collectione, sub Cœlestino factâ, refertur illud, anno Christi 401, decretum ab Africanis (2) : « Recitatæ sunt litteræ » Innocentii Papæ, ut Episcopi ad transmarina per- » gere facilè non debeant, quod hoc ipsum Episco- » porum sententiis confirmatur » ; id est, recipitur, ipsâ consensione roboratur.

Actione v Chalcedonensi, postquam lecta est consonans sancti Leonis epistolæ fidei definitio à Synodo facta, « Episcopi clamaverunt : Epistolam » definitio firmavit : Archiepiscopus Leo, ut credi- » mus, sic credit (3) ». Unde illud sancti Leonis supra memoratum : « Quæ nostro priùs ministerio » definierat, irretractabili totius fraternitatis fir- » mavit assensu (4) ». Et postea : « Quæ fides priùs » docuerat, hæc postea examinatio confirma- » vit ».

Legimus in encyclicarum epistolarum volumine, post Chalcedonensem Synodum, Theotimi Scythicæ regionis Episcopi, ejusque Synodi, hoc de confirmandâ Chalcedonensi Synodo responsum (*) : « Ego » et Ecclesia Dei sic sapimus, et in consensu nostro

(1) *Collect. Holst. I part. p.* 176. — (2) *Conc. Afric. sub Cœl. can.* LXI ; *tom.* II *Conc. col.* 1660. *Vid. Bar. tom.* V, *an.* 401. — (3) *Conc. Chalc. act.* V. *Vid. suprà lib.* VII, *c.* XVII. — (4) *Epist. Leon. Magn. ad Theod. int. Leon. epist.* XCIII, *aliàs* LXIII. *Vid. Dissert. præv. n.* LXI.

(*) Ad Leonem Imperatorem.

» sanctorum Patrum definitiones fide et devotâ con-
» fessione firmamus (1) ».

Sub sancto Hilaro Leonis Papæ discipulo et successore, anno 465, habita est Romana Synodus, in quâ præeunte Papâ ac decreta recitante, « ab universis Episcopis et Presbyteris acclamatum est : » Hæc et confirmamus, hæc et docemus (2) ».

In Concilio Romano tertio, sub Gregorio Magno, eidem præloquenti universi Episcopi responderunt : « Libertati Monachorum congaudemus, et quæ » nunc statuit Beatitudo vestra firmamus (*) ».

Sub eodem Papâ aliud Concilium Romanum habitum est, quo post decreta scriptum (3) : « Confirmarunt Episcopi et Presbyteri », numero LVIII.

Habemus Martini Papæ post Monothelitas in Concilio Lateranensi condemnatos, epistolam ad Amandum Episcopum Trajectensem, ut Episcopi Gallicani scripta ad se destinent ; « confirmantes, inquit (4), atque consentientes eis, quæ pro fide » orthodoxâ, et destructione hæreticorum vesaniæ » nuper exortæ, statuta sunt ».

(1) *Epist. Theot. Ep. Scyth. ad Leon. Imp. part.* III *Conc. Chalc. cap.* XXXI ; *col.* 911. — (2) *Conc. Rom. sub Hilar. tom.* IV *Conc. col.* 1063, 1064. — (3) *Conc. Rom.* III, *sub Greg. Mag. tom.* V, *col.* 1608. — (4) *Ep. Mart. I ad Amand. Episc. tom.* VI *Conc. col.* 385.

(*) Monachos olim regebant Episcopi. Sed, ut sæpe fit, quæ optimè à majoribus constituta sunt, ea malâ consuetudine à nepotibus dissolvuntur. Gregorius enim cùm videret Monachos multorum Episcoporum exemplo à solitudine et abstinentiâ retractos, ad frequentiora colloquia et mundanas voluptates reduci, jussit in eo Concilio solos Abbates monasteriorum curam suscipere, et vetuit ne deinceps Episcopi illorum negotiis se immiscerent. (*Edit. Paris.*)

An igitur non tantùm Synodi universales, sed etiam particulares eâ auctoritate pollent, ut Sedis apostolicæ synodica decreta confirment? Certè : cùm Ecclesiarum etiam particularium assensio pars sit illius consensûs universalis, quo summam et invictam firmitudinem constare diximus.

Eodem sensu vidimus Hispanos Episcopos, qui sextam Synodum sine se actam, atque à se ignoratam, à Leone licèt II probatam, iterato examine *firmant, comprobant, suâ auctoritate suffulciunt* (1); adeo innatus erat omnibus Christi Ecclesiis is sensus, quo firmari constabat ecclesiastica judicia, addito eo consensu qui desideraretur.

In Synodo septimâ, audivimus Tarasium, qui Adriano Papæ *concordaret, et vim litterarum ejus confirmaret* (2) : quo etiam ritu cæteri Episcopi ac tota Synodus à Sede apostolicâ prolatam sententiam comprobavit.

Hæc ad posteriorem ætatem traditio permanavit. In actis Tricassinæ Synodi, sub Joanne VIII Papâ, actione IV : « Post hæc lecta sunt capitula statuta à » Domno Joanne summo Pontifice Romano, quæ » sancta Synodus amplectenda recepit et confir» mavit (3) ».

Anno 904, in Concilio Ravennate præloquente Pontifice Joanne IX, ac petente, ut « quæ capitu» latim annotata sunt, si omnibus placent, in con» spectu omnium legantur, examinentur, et exa-

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* XXIX. *Vid. etiam. Conc. Tolet.* XIV ; *tom.* VI *Conc. col.* 1279 *et seq.* — (2) *Sup. ibid. c.* XXX. *Vid. Conc.* II *Nicæn.* VII *gener. tom.* VII, *col.* 127. — (3) *Conc. Tricass.* II, *ann.* 878, *act.* IV : *tom.* IX, *col.* 308.

» minata manibus omnium pro futurâ memoriâ
» roborentur (1) » ; eadem deinde capitula, « auc-
» toritate sanctæ Sedis apostolicæ et sanctione
» sanctæ Synodi comprobantur (2) ».

Ipse Papa Calixtus II ad Synodum Rhemensem hæc ait : « Sicut conventionem pacis, si fiat, nobis-
» cum et per vos confirmare optamus ; sic in com-
» mentorem fraudis si infidelis evaserit, judicio
» Spiritûs sancti et vestro, gladium Petri vibrare
» tentabimus (3) ». Sic gladius Petri, licèt apostolicæ Sedi à Christo traditus, vibratur tamen non solius summi Pontificis, sed etiam totius Concilii judicio, quod Spiritûs sancti sit judicium.

Petrus Damiani : « Synodalis decreti pagina,
» quam cum Concilii totius assensu beatus Papa
» constituit, cui quippe propriæ manus articulum
» indidit, quam tot Episcoporum venerandus cele-
» brisque conventus subscriptione firmavit, etc. (4)
Bertholdus, ad annum 1096, de Urbano II hæc habet : « Suorum statuta Conciliorum generalis Sy-
» nodi assensione roboravit (5) ». Generalem Synodum vocat Claromontanam ex magnâ Episcoporum copiâ congregatam, non verò œcumenicam, qualem Urbanus II nullam habuit.

Alia innumerabilia legenti passim occurrent ; nihil ut sit vulgatius, quàm confirmationem pontificiorum etiam decretorum, ipsâ Episcoporum et Ecclesiarum consensione constare.

(1) *Conc. Ravenn. ibid. col.* 507. — (2) *Ibid. cap.* 1, *col.* 508. — — (3) *Conc. Rhem. sub Calixt. II; tom.* x, *col.* 875. *Vid. sup. lib.* III, c. XII. — (4) *Pet. Dam. Discep. Synod. tom.* IX *Conc. col.* 1164. — (5) *Berth. ap. Urst. p.* 375.

Unum addimus ex Lateranensi postremâ Synodo repetitum. Sanè Julius II, postquam adversùs summos Pontifices per simoniam in Petri sedem intrusos multa decrevit, novisque ac meritis pœnis tam sanctæ dignitatis emptores et venditores obstrinxit; ut diploma tam necessarium, omni quâ poterat auctoritate muniret, in Synodo Lateranensi confirmari voluit [1].

Et quidem intelligebat ac profitebatur apostolicas litteras, quæ tantam pestem exscinderent, « ad suî » subsistentiam et validitatem aliâ probatione non » indigere [2] »; quod facilè confitemur. Est enim illud insitum apostolicæ Sedi, ut sibi ipsi consulat, sibique à simoniâ caveat, quam canones toties condemnarint. Sed tamen quid de Synodo dixerit audiamus [3] « Decens et salutare reputamus,...... ut » quæ per nos statuta et ordinata fuerunt pro rei » magnitudine et gravitate, per sacrum generale » Concilium approbentur et innoventur, et appro- » bata et innovata communiantur; ut eò firmiùs » perdurent et defendantur, quò fuerint dictâ aucto- » ritate sæpius circumfulta ». Hinc repetito diplomate sic concludit : « Ut litteræ prædictæ eò magis » observentur, quò clariùs constiterit eas maturâ et » salubri deliberatione dicti Concilii approbatas et » innovatas [4] ». Ac paulò post : « Ad abundan- » tiorem cautelam, et ad tollendam omnem doli » et malitiæ causam,..... ut eò tenaciùs observentur » et difficiliùs tollantur, quò tantorum Patrum fue-

[1] *Bull. Jul. II*, Cùm tam divino: *sess.* V *Conc. Later. tom.* XIV, *col.* 116 *et seq.* — [2] *Ibid. Bull.* Si summus; *col.* 119. — [3] *Ibid. col.* 115. — [4] *Ibid. col.* 119.

» rint approbatione munitæ, litteras prædictas ap-
» probamus, etc. sacro approbante Concilio ». Ecce in eâ Synodo, quâ nulla existimetur Sedis apostolicæ potestati magìs consulere voluisse, diploma pontificium totâ potestatis plenitudine stabilitum, auctoritate Synodi *approbatum, innovatum, communitum, circumfultum;* quò *firmiùs,* quò *tenaciùs* maneat, quod est validissimè roboratum atque confirmatum. Ergo est in Papâ unà cum Concilio aliquid auctoritate *firmius,* quàm in Papâ solo. Dicant ut voluerint; suum illud *intensivè, extensivè* ingeminent: certè, utcumque est, vicimus. Vel enim Concilium est superius Papâ; quo concesso, vicimus: vel non est superius; et adhuc vicimus, reportamusque id quod hîc quærebamus: nempe ex approbatione, confirmatione, corroboratione etiam validissimâ, quantâque verbis exprimi potest, inferri non posse superiorem potestatem, ut adversarii contendebant.

CAPUT III.

Quid in confirmandis Conciliis gestum sit; Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina Synodus; nihil in his de illâ, quam quærimus, confirmatione actum: de Ariminensi Synodo; de epistolis Eutherii et Helladii ad Sixtum III, adversùs Ephesina decreta: Christiani Lupi vanæ notæ.

Jam ne quis existimet Concilia œcumenica à Romanis Pontificibus alio sensu confirmari, aggredimur id quod secundo loco tractandum recepimus;

nempe ut exponamus quid circa Concilia à Romanis Pontificibus firmata vel rejecta factum sit.

Incipimus à Nicænâ Synodo ut omnium primâ, non tantùm tempore, verùm etiam auctoritate : in quâ quidem de Romani Pontificis confirmatione nihil actum esse constat.

Sanè adversarii post recentiores quosdam Lovanienses, in *Doctrinâ Lovaniensium* relatos, jactant illi quidem eas, quæ sacræ Synodi ac sancti Sylvestri nomine circumferuntur de confirmando Concilio litteras. Verùm has, non modò Sanctorum omnium altum eâ de re ubique silentium, quin etiam et stylus et temporum notæ, et alia multa, falsas esse demonstrant perspicuitate tantâ, nulla ut eâ de re inter doctos quæstio superesse possit. Quâ de re vide Labbæum, brevi ac marginali, sed eliquatissimâ et exquisitissimâ notâ (*).

Sanè memoravimus [1] ecclesiasticæ historiæ certa monumenta, quibus constat prolatam à Patribus sententiam, nullo alio expectato decreto, statim apud omnes, cœlestis instar oraculi valuisse. Sic finitæ tres maximæ questiones Consubtantialitatis, Paschatis, Rebaptizationis; patuitque in Concilio primo generali, eas Synodos, quibus Sedis apostolicæ legatio interesset, nullius specialis confirmationis indigere ut robur obtineant.

[1] *Sup. lib.* VII, *c.* VII.

(*) Labbæi nota ad epistolam quæ sub nomine Synodi circumferebatur ea est : « Stylus arguit suppositionem cum temporis notâ » ; et ad rescriptum Sylvestri : « Nec sincerius est hoc responsum, quod » commentissimum et mendosissimum verè dixeris, et non tantùm » ferè ut Binius ». Tom. II Conc. col. 48. (*Edit. Paris.*)

Objiciunt Ariminensem Synodum, optimis initiis, fœdo exitu, ac propterea à Sede apostolicâ reprobatam ac rescissam (1). Factum id quidem; sed omnino nihil ad rem. Primùm enim non fuit œcumenica, ex solo scilicet Occidente convocata; cui præterea Occidentis totiusque Ecclesiæ caput, Romanus Pontifex, aliique permulti magni nominis Occidentales Episcopi, Arianorum fraude, defuerint. Deinde malum factum, et ipso jure nullum, quòd rem œcumenico Concilio, Nicæno scilicet, totâ consentiente Ecclesiâ definitam, iterum in quæstionem vocabant. Quò spectat illud Athanasii. « Quæ nova hæresis? cur nova Synodus (2) »? Quin ipsa Synodus Ariminensis, quandiu liberè et canonicè egit, id professa est, editâque sententiâ declaravit, post Nicænam Synodum, fidei jam expositæ nihil addi, nihil demi opportere; denique his omnibus circa ultimas actiones addita vis ac fraus (3). Quo factum, Liberio in Synodo Romanâ teste, ut « omnes Ariminensis Concilii blasphemiæ » ab iis ipsis qui tunc decepti per fraudem fuisse » videntur, anathemate damnatæ sint (4) ». Idem habet Romana Synodus sub Damaso (5). Cùm ergo Ariani, hæreticorum more, sua quamvis inania, magnis clamoribus venditarent, facilè fuit Liberio ac deinde Damaso, postremam Synodi partem, per se nullam, nulloque ordine canonico fultam, pos-

(1) *Sozom. lib.* VI, *c.* XXIII. *Theod. lib.* II, *c.* XXII. *Conc. Rom. sub Dam. part.* I. *collect. Holst.* — (2) *Athan. ep. de Syn. Arimin. et Seleuc. n.* VI; *tom.* I, *ed. Bened. pag.* 719. — (3) *Ep. Conc. Arimin. ad Const. ap. Athan. Ibid. n.* X; *pag.* 723; *et apud Socrat. lib.* II, *cap.* XXXVII. — (4) *Vid. loc. jam cit. Socr. Soz. Theod.* — (5) *Concil. Rom. sub Dam. coll. Holst. loc. jam cit.*

tulante Basilio [1], omnibusque orthodoxis Orientalibus, consentiente Occidente, ipsis Ariminensis etiam Concilii Episcopis ultro petentibus, nullam et irritam declarare.

In secundâ Synodo generali, Constantinopolitanâ scilicet [2], certum est nullum esse locum ei, de quâ quærimus, confirmationi, post Synodum gestam; cùm sanctus Damasus Papa ipse adfuerit Occidentalium Romæ habitæ Synodo, cujus consensu Constantinopolitana œcumenica facta est.

Ephesina verò Synodus, tertia generalis, de fide, deque Nestorio Cœlestini Papæ sententiam executa erat; ut ea decreta à novâ, post absolutam Synodum, confirmatione pendere, ne ipsi quidam adversarii dicturi sint. Accesserat expressa per Sedis apostolicæ Legatos, actionis primæ confirmatio, quam vidimus ex ipsius Synodi gestis ac verbis, nihil aliud fuisse, quàm consensionem [3].

Itaque Ephesini Patres rei gestæ mittunt relationem ad Cœlestinum, nullâ unquam confirmationis petitæ mentione. Ita verò respondet Cœlestinus, ut à se nihil ampliùs de eo negotio desiderari significet; cùm id tantùm agat, ut de plenâ rei executione Patribus gratuletur.

De Charisio Presbytero ac Messalianis condemnatis (*) nulla mentio in sacræ Synodi ac Cœlestini

[1] *Basil. ep.* LXIX, *al.* LX, *ad Athan. n.* 1; *tom.* III, *ed. Bened. p.* 162. — [2] *Sup. lib.* VII, *c.* VIII. — [3] *Concil. Eph. act.* II. *Vid. suprà, lib.* VII, *c.* XIII.

(*) Videtur hîc asserere BOSSUET Charisium Synodi sententiâ fuisse damnatum. Tamen utrum damnatus fuerit meritò dubitari potest. Charisius in Synodo questus est *à sacrorum ministerio se*

mutuis epistolis; eorum hæreses, nullâ confirmatione speciali, pro damnatis sunt habitæ; nihilque omnino occurrit, quo synodalibus decretis, postquam sunt condita, aliquid roboris defuisse videretur (1). Atque ita in tribus primis generalibus Synodis, nihil habent quod objiciant, de eâ confirmatione quam quærimus.

Christianus quidem Lupus nuper edidit epistolam (2) *Eutherii Thyanensis, et Helladii Tarsensis, scriptam ad magni nominis Romæ Episcopum Sixtum :* in quâ petunt ab eo *qui à Deo productus est gubernator,* retractari ac rescindi Ephesinæ Synodi acta adversùs Nestorium; *ac terrarum orbem* Synodo adhærentem, et cum Synodo errantem *adjuvari;*

prohibitum, eo quòd oppugnasset illud Theodori Mopsuesteni fidei Symbolum, quod Nestoriani sub nomine Nicænæ Synodi circumferebant, cuique jubebant reversos ab hæresi subscribere. Sacra Synodus de Theodori nomine reticuit, Symbolum ejus damnavit. Quid autem factum fuerit de Charisio ex actis non liquet; nec videmus eum in pristinum sacerdotii gradum restitutum fuisse; sive non potuerit probare se injustè dejectum, sive quâlibet aliâ de causâ. Vid. act. VI, et de Till. vit. Cyrill. Alex. art. LXXII; tom. XIV, p. 442. Messaliani pravè interpretantes illud Christi præceptum, *semper orate*, opus manuum aversabantur et externa quæque pietatis opera, eò ut *semper orarent.* Verùm, ut sæpe fit, eorum præter solitum longæ orationes in delirationem citò versæ sunt, et ex eâ ortæ plurimæ hæreses partim impiæ, partim insanæ. Porrò Joannes Antiochenus et cæteri Orientales, qui famam Ephesinæ Synodi labefactari cupiebant, dicere erant soliti duodecim Messalianos Episcopos in eâ sedere judices; quam calumniam Synodus meliùs confutare non potuit, quàm cùm edito decreto, Messalianos condemnavit. Vid. Theodoret. lib. IV, cap. XI. Till. tom. VIII, p. 527 et seq. et tom. XIV, p. 449. (*Edit. Paris.*)

(1) *Conc. Eph. act.* VI, VII. *col.* 671, 801. — (2) *Christ. Lup. var. Patr. epist. cap.* CXVII.

« quod

« quod est, inquit Lupus [1], authenticum instru-
» mentum appellationis, non ad generalem, sed
» adversùs generalem Synodum, interpositæ apud
» Sixtum III Pontificem » : quo deinde concludit, quòd Orientalis Ecclesia crediderit, *Papam esse superiorem generali Synodo*. Addere debuisset, *generali Synodo*, auctore ac præsidente per Legatos Pontifice gestâ, quam *cum toto orbe terrarum* Sedes etiam apostolica recepisset : hujus decreta, hujus etiam fidem à Romano Pontifice retractari, etiam et rescindi posse. Sic agit vir doctus; sed ubique nimius : antiquitatis indagator strenuus, parum exactus judex. Hæc enim quàm nimia sint, et inconcessa, et irridenda potiùs quàm refutanda, nemo non videt.

CAPUT IV.

De Ephesino Latrocinio : quid Leo egerit : ut ultimam sententiam futuræ universali Synodo reservarit.

MAJORE postea verisimilitudine objiciunt Ephesinam Synodum pro œcumenicâ à Theodosio Augusto sancti Leonis consensu convocatam, quam tamen idem Leo irritam declaravit.

Sed eam Synodum, licèt legitimè congregatam, ab ipsis initiis legitimæ Synodi titulo caruisse, duo præsertim demonstrant : alterum quòd Dioscorus Alexandrinus, præses ab Imperatore, præter morem, dictus, omnia per vim egit; Episcopos quos

[1] *Not. Christ. Lup. ubi sup.*

voluit expulit, quos voluit admisit, quo nihil est ab œcumenicâ Synodo magìs alienum; admissos in purâ chartâ subscribere coegit, facta, infecta, in acta referri jussit (1); nulla ut jam legitimi cœtûs, nedum œcumenicæ Synodi species superesset : alterum quòd idem Dioscorus Leonis epistolam, oblatam licèt à Legatis apostolicæ Sedis, legi non est passus (2); ac nemo ibi suscepit nomen Leonis, ut acta testantur; quo sine nomine, nulla est legitima Synodus. Quem fontem nullitatis in Chalcedonensi Synodo Lucentius Sedis apostolicæ Legatus exposuit : quòd nempe Dioscorus, « cùm persònam judicandi non » haberet, præsumpsit, et Synodum facere ausus est, » sine auctoritate Sedis apostolicæ, quod nunquam » licuit, nunquam factum est » : quam nullitatis causam Patres omnes dictis sententiis comprobarunt, et ad Imperatores perscripserunt (3).

His causis omnes agnoscunt Ephesinam secundam Synodum, non modò iniquam, verùm etiam per se nullam et irritam fuisse; neque tantùm propter vim, sed etiam vel maximè ex defectu potestatis, quo defectu nullus est major. Itaque violentam, pioque Flaviani sanguine commaculatam Synodum omnes Catholici horruerunt : atque ipse Flavianus, statim non à Synodo, quæ jam nulla esset, sed à Dioscoro; neque ut à Synodi Præside, sed ut à nefarii latrocinii duce appellavit. *Appello, inquit, à te,* ut habetur in gestis (4).

(1) *Vid. act. Conc. Eph.* II, *in Conc. Chalc. act.* I : *tom.* IV, *col.* 115 *et seq.* — (2) *Ibid. col.* 122. — (3) *Ibid. et col. seq. Vid. etiam act.* III, *ep. Conc. ad Valent. et Marc. Imp. col.* 463; *et Relat. ad Pulch. ibid. col.* 464. — (4) *Ibid. Conc. Ephes.* II, *in act.* I *Conc. Chalced. col.* 305.

Jam verò nemo negat ad Papæ officium pertinere, ut his provideat, detque operam, ne fideles Concilii œcumenici nomine in fraudem inducantur : quo quidem officio Leo continuò functus est (1). Verùm ita sententiam temperavit suam, ut judicium daret non peremptorium, sed provisorium. Itaque Ephesinam Synodum ratam esse non est passus : Flavianum in communione habuit, omniaque interim in suspenso esse voluit, quoad œcumenica Synodus haberetur : Synodo congregandæ ultimam sententiam reservavit.

Id Leo ubique testatur, præsertim epistolâ ad Juvenalem (*) : « Christus detestandum illud Ephesinæ » Synodi judicium, sanctâ Chalcedonensis Concilii » auctoritate destruxit (2) ». Idem repetit epistolâ ad Leonem Imperatorem ; neque quidquam potuisse fieri conveniențiùs docet, quàm ut Dioscori, in Ephesinâ Synodo, « facinus, sancta Synodus » Chalcedonensis aboleret (3) ». His congruit illud beati Gelasii Papæ de Ephesino latrocinio dictum : « Malè gestam Synodum et injustam, justâ et bene » gestâ Synodo submovendam (4) ». Tale remedium, talem auctoritatem œcumenicæ Synodi ritè convocatæ nomen postulare visum.

Quid ergo hîc consequuntur superioritatis pontificiæ defensores? Nempe ut Pontifex Synodum per

(1) *Vid. var. Epist. Leon. Mag. ad Imp. et Augustas.* I *part. Conc. Chalc. cap.* XIX, XX, XXI, XXII, XXIII, *col.* 38 *et seq. et inter Leon. ed. Quesn. ep.* XXXIX, XL, XLI, XLV, XLVI. — (2) *Leon. ep. ad Juven.* CX, *alias* LXXII. — (3) *Ejusd. ep. ad Leon. Imp.* CXXV, *al.* LXXV. — (4) *Gelas. ep.* XIII, *ad Episc. Dard. tom.* IV *Conc. col.* 1204.

(*) Hierosolymitanum.

se ab ipsis initiis nullam et irritam non admittat ille quidem; ultimum tamen judicium futuræ Synodi relinquat arbitrio. Quodnam hîc ejus quam quærunt superioritatis indicium est?

CAPUT V.

A Chalcedonensi Synodo nullam in fidei negotiis confirmationem petitam: cujusmodi sit ea, quam sanctus Leo ultro dederit.

At in Chalcedonensi legitimo sanctoque Concilio œcumenico plus habere se putant, cùm ipsa Synodus rerum à se gestarum confirmationem à Leone petat, ut in relatione Synodi ad ipsum Leonem est positum (1). Tum illud vel maximum, quòd canonem XXVIII, de Constantinopolitani Præsulis auctâ dignitate, unanimi licèt Patrum decreto factum, idem Leo apostolicâ auctoritate rescidit (2).

Nunc quidem de fide agimus, de canonibus postea videbimus. Et quidem quòd ad fidem, fideique causâ depositum Dioscorum attinet, Patres Chalcedonenses in relatione ad Leonem (3), nullam confirmationem petunt, satìs esse rati, quòd Leonis Epistolam prælucentem, ipsumque sibi, *ut membris caput præsidentem ac spiritu præsentem,* ac penè in Legatis visum habuissent.

Itaque quoad hæc, nihil ampliùs desiderabatur.

(1) *Relat. Syn. Chalc. ad Leon. part.* III, *cap.* II; *col.* 833 *et seq.* — (2) *Epist. ad Pulcher.* LXXXIX: *ad Anatol. C. P.* LXXX: *ad Max. Antioch.* XCII; *al.* LIII, LV, LXII. — (3) *Relat. loc. jam cit.*

Ac reverâ Imperatores, absoluto Concilio, statim ut re exploratâ atque confectâ contentionem omnem de fide prohibent (1) : Clerus ac plebs in eâ fide ac Dioscori condemnatione ubique acquiescit.

Et res quidem Synodi circa fidei negotium sic se habent; ut de suis decretis à Leone confirmandis, ne quidem cogitasse constet, et tamen sanctus Leo etiam non petitam confirmationem misit : quâ occasione ipse idoneus testis exponet.

Quippe cùm occasione improbati à Leone XXVIII canonis, maligni homines in vulgus sparsissent, Chalcedonensem Synodum ab ipso improbatam, ad Episcopos, qui in eâ congregati fuerant, hæc scribit (2) : « Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum, quæ in Synodo Chalcedonensi per unanimitatem vestram de fide statuta sunt, approbem, hæc ad omnes fratres, et Coepiscopos nostros, qui prædicto Concilio interfuerunt, scripta direxi;.... ut omnium fidelium corda cognoscant, me non solùm per fratres, qui vicem meam executi sunt, sed etiam per approbationem gestorum synodalium, propriam vobiscum iniisse sententiam in solâ videlicet fidei causâ ». Quod adversùs *malignos interpretes* factum, fatebuntur omnes non eò spectare, ut incerta firmentur, sed ut certa, summâque et indeclinabili auctoritate factâ, magìs magìsque asserantur et inculcentur.

Cujus generis est id quod in encyclicarum epistolarum tomo, post Synodum Chalcedonensem edito,

(1) *Vid. Conc. Chalc. part.* III, *c.* III; *col.* 840. — (2) *Epist. Leon. ad Episc. Conc. Chalc. ibid. cap.* XVI; *col.* 881, 882 : *et int. Leon. ep.* LXXXVII, *al.* LXI.

legimus [1] : « Penè omnes Occidentalium partium » Episcopi consentientes sibimet, et pariter decer- » nente sanctissimo atque beatissimo Romanæ urbis » Archiepiscopo, litteris propriis et oris sui confes- » sione, ea quæ ab ipsis sanctis Patribus Chalcedone » collectis interpretata sunt, confirmaverunt et con- » signaverunt ». En quid sit confirmatio; nempe consensus ipse. En ut, non modò Leo, sed etiam cæteri Occidentales Episcopi condecernentes Chalcedonensem Synodum confirmarunt.

CAPUT VI.

Quintum, sextum, septimum, octavum Concilium.

Ex octo primis generalibus Synodis, supersunt adhuc quatuor, de quibus uno verbo facilè decernamus.

Quintam Synodum, Constantinopolitanam secundam, à solis Orientalibus, nullâ cum Occidentalibus communicatione, nullâ Sedis apostolicæ legatione transactam, non nisi consensione Occidentalis Ecclesiæ ac Sedis apostolicæ approbatione, pro Synodo œcumenicâ valuisse constat.

Sexta Synodus de fide tantùm, fideique condemnandis inimicis egit.

Statim atque fidei definitionem edidit; eam, ab Episcopis et Imperatore subscriptam, ad quinque patriarchales Ecclesias dimitti voluit, ut quæ certissimâ auctoritate constaret, actione VIII [2]. Eâdem

[1] *Conc. Chalc. cap.* XLV, *epist. Agap. ad Leon. Imp. col.* 942. — [2] *Conc. C. P.* III, *gener.* VI, *act.* XVIII : *tom.* VI, *col.* 1072.

actione Patres ad Agathonem Papam relationem mittunt [1], quâ « se Spiritu sancto illustratos, et » Agathonis doctrinâ institutos, infesta dogmata de» pulisse » testantur. Tum subdunt : « et corde nos, » et linguâ, et manu convenientes, omnis erroris » expertem, certamque nec fallentem definitionem, » vivifici Spiritûs ope edidimus ». Quo perspicuè demonstrant, nihil expectari à se ut certam Spiritûs sancti præsentiam, sibi ac sanctæ Synodo vindicent, cùm præsertim se ab ipso Agathone, lectis ejus apostolicis litteris, doctos esse fateantur. Neque eo secius ab eodem Agathone petunt ut orthodoxam fidem, quam cum ipso prædicarint, iterum per sua rescripta confirmet. Satìs ergo existimabant illustratam, roboratam, confirmatam fidem, quam ipsi tradidissent, et ad inculcationem majorem pertinere eam, quam postulabant, confirmationem novam.

Quare nec expectato Sedis apostolicæ responso, pius Imperator Synodi decreta edictis exequitur [2]. Interim, Agathone mortuo, ad Imperatorem Leonis II pervenit epistola, quâ decreta Synodi *apostolicâ auctoritate* confirmat, « eisque consentit, sicut » supra solidam petram, qui Christus est, ab ipso » Domino adeptis firmitatem [3] » : adeo certum est eam confirmationem nihil aliud esse quàm consensionem eam quam diximus, ac recognitionem authenticam jam à Domino præstitæ invictissimæ firmitatis.

Sanè omittendum non est Macarium Antioche-

[1] *Conc. C. P.* III, *gener.* VI, *act.* XVIII : *ep. ad Agathon. tom.* VI, *col.* 1276. — [2] *Edict. Const. Imp. ibid. col.* 1084 *et seq.* — [3] *Epist. Leon. II ad Imp. Const. ibid. col.* 1116.

num Episcopum hæreseos defensorem à Synodo depositum, ad Sedem apostolicam missum, non, quemadmodum nescio qui cavillantur, ut ejus causam tanquam superior retractaret, sed ut errantem instrueret, pœnitenti, si fortè, indulgeret; quod adeo clarum est ex Imperatoris et Leonis litteris [1], ut his immorari pudeat. Alia prosequamur.

Septima Synodus, Nicæna secunda, nullam ab Adriano, rebus gestis, specialem confirmationem petiisse, nullam accepisse legitur; neque eò infirmior visa est aut Græcis aut aliis : neque nostri, cùm eam non susciperent, confirmationem defuisse causati sunt : adeo ista ex abundanti esse constat.

Octava Synodus, Constantinopolitana quarta, Nicolai I et Adriani II judicium executa adversùs Photium, ut firmitatem obtineret, nulla procul dubio Sedis apostolicæ novâ confirmatione indigebat; et tamen petiit his verbis [2] : « Itaque Sancti-» tate vestrâ omnium nostrûm et universalis Synodi » consensum et consonantiam recipiente; prædica » eam magìs, ac veluti propriam, ac sollicitiùs con-» firma coangelicis præceptionibus vestris; ut per » sapientissimum magisterium vestrum, etiam aliis » universis Ecclesiis personet et suscipiatur veritatis » verbum et justitiæ decretum ». Quæ verba satìs demonstrant, confirmationis nomine, expectari ab apostolicâ Sede, conciliarium decretorum promulgationem atque executionem; quod ultro amplectimur.

[1] *Ep. Imp. ad Leon. II, ibid. col.* 1102, 1103; *et Leon. II ad Imp. col.* 1117, 1120. — [2] *Conc. C. P.* IV, *gener.* VIII, *act.* X : *tom.* VIII, *col.* 1169.

Atque his profectò claret, quàm nihil faciat ad vindicandam Papæ superiorem potestatem ea confirmatio, quam in actis primorum Conciliorum generalium invenimus. Certè sic scribit ad Adrianum II Synodus octava [1]: « Sicut beatissimus Papa Nicolaus » definivit et promulgavit, necnon et summa pater- » nitas tua firmavit et synodicè roboravit; ita et ipsi » (Legati scilicet apostolicæ Sedis) annuntiaverunt » et egerunt »; ut si necesse sit superiorem esse qui confirmet et roboret, Adrianum Nicolao antecessore suo superiorem fuisse inficiari nemo possit.

Esto igitur fixum id, quod probandum suscepimus, primorum Conciliorum generalium confirmationes à Romanis Pontificibus, post gesta ea Concilia editas, non ejus fuisse roboris, ut decretis de fide latis robur, quod deesset, adderent; sed ut quod inesset uberiùs declararent.

CAPUT VII.

Reliquæ Synodi usque ad Tridentinam.

Ex primarum Synodorum confirmationibus, de reliquis judicare in promptu est. Post octo illas primas, quatuor omnino sunt, quibus Romanus Pontifex non ipse adfuerit: Pisana, Constantiensis, Basileensis, Tridentina. Cæteras per se ipse gessit.

Pisanam per sese valuisse ante Alexandri V confirmationem editam, vel ex eo demonstravimus [2],

[1] *Conc. C. P.* IV, *gener.* VIII, *act.* X : *tom.* VIII, *col.* 1168. — [2] *Sup. lib.* V, *c.* X, XI, XII.

quòd nec Alexandri confirmatio valuisset, nisi priùs Pisani Concilii, cujus ex decretis Alexander electus est, valeret auctoritas.

Constantiensis Concilii judicium de Joanne XXIII, quod ab eo summâ religione susceptum est, erat profectò, vel eo repugnante, valiturum, ut suo loco diximus (1).

Ejusdem Synodi decretum adversùs Joannem Hussum et Hieronymum de Pragâ, statim atque prolatum est, plenam executionem habuisse nemo negat. Illis etiam brachio sæculari traditis et extremo supplicio addictis, necdum creato Pontifice, nedum ejus confirmatione expectatâ.

Cætera decreta, quæ adversùs Viclefum, Hussumque facta sunt, satìs demonstravimus (2) Martinum V, non ut incerta ac nutantia confirmasse, sed ut certa et valida, auctoritate Concilii totam repræsentantis Ecclesiam, executum esse.

Quod autem idem Pontifex in fine Concilii declaravit, confirmari à se omnia circa fidem, quæ *conciliariter* gesta essent; usque adeo ex abundanti erat, ut illud non scripto decreto, ut cætera, neque à Synodo requisitus, sed dimissis Patribus, Polonicæ controversiæ occasione dixerit (3).

Basileensia priora gesta, quæ sola tuenda suscepimus, adeo suam per sese, sine expressâ confirmatione, auctoritatem et executionem habuere, ut iis

(1) *Sup. lib.* v, *cap.* xxi. — (2) *Ibid. cap.* xxii. *Vid. Bull. Mart. V,* Inter cunctas, *post sess.* xlv *Conc. Const. tom.* xii, *col.* 268. — (3) *Ibid. cap.* xxviii. *Vid. Conc. Const. sess.* xlv; *col.* 258.

victus Eugenius IV, pristina sua de dissoluto Concilio decreta revocaret (1).

Tridentina Synodus, quæ, ultimo decreto suo, Romani Pontificis confirmationem peti jubet eorum *quæ à se decreta et definita essent*, eò usque intellexit eas definitiones vel tum valuisse, ut statim post eam confirmationem petitam, acclamarit « Cardinalis à Lotharingiâ : Sacrosancta œcumenica Tridentina Synodus, ejus fidem confiteamur ; ejus decreta semper servemus. Resp. Semper confiteamur, semper servemus. Cardinalis : Omnes ita credimus ; omnes idipsum sentimus, omnes consentientes et amplectentes subscribimus : hæc est fides beati Petri et Apostolorum ; hæc est fides orthodoxorum. Resp. Ita credimus ; ita sentimus, ita subscribimus. Cardinalis : His decretis inhærentes digni reddamur misericordiis..... Resp. Fiat, fiat ; amen, amen. Cardinalis : Anathema cunctis hæreticis. Resp. Anathema, anathema (2) ». Talia sentientes, dum confirmationem petunt, quid aliud quàm certa et valida magìs magìsque firmari et inculcari petunt ?

Quare confirmatio statim atque ab Alexandro Cardinale Legato ac Præside Farnesio (*) petita est,

(1) *Sup. lib.* VI, *c.* I *et seq. Vid. in sess.* XVI *Conc. Basil. Bull. Eug. IV*, Dudum sacrum. *tom.* XII, *col.* 528 *et seq.* — (2) *Concil. Trid. sess.* XXV ; *tom.* XIV, *col.* 920, 921.

(*) Hìc labitur errore levi Bossuet. Non enim Farnesius sedit unquam Legatus et Præses in Concilio Tridentino, neque etiam ille, sed Moronus et Simoneta, qui Sedis apostolicæ Legati Concilio præfuerant, ejus confirmationem à Pio IV postularunt ; quâ concessâ, Alexander Farnesius Romanæ Ecclesiæ Vice-Cancellarius confirmationis instrumentum sigillo Cancellariæ munitum, eis tradidit. Vid. loc. in text. citat. (*Edit. Paris.*)

statim à Pio IV in eodem Consistorio est data, die Mercurii 26 Januarii anno 1564, ut subjuncta Tridentinæ Synodo acta testantur (1).

Et quidem in iisdem actis legimus audita vota Cardinalium, confirmataque *omnia et singula* quæcumque in Synodo acta essent, *maturâ cum illis deliberatione præhabitâ :* quæ matura deliberatio, si in rem ipsam caderet, ac de ipsis Concilii tot ac tantis decretis esset inquisitum, profectò tanta res tam brevi tempore transacta non esset.

CAPUT VIII.

De Canonibus Conciliorum generalium à Sede apostolicâ confirmatis vel infirmatis : Constantinopolitani Canones, præsertim III; Chalcedonenses, ac præsertim XXVIII.

De fide egimus, causisque cum fide conjunctis; nunc de canonibus paucis rem transigemus. Et quidem Nicænos canones, statim atque à Nicænis Patribus per provincias delati sunt, toto orbe terrarum obtinuisse constat. De Ephesinis in actis synodalibus disertè legimus (2), statim atque sunt editi, unà cum epistolâ Synodi eâ de re scriptâ, dimissos fuisse per Ecclesias continuò exequendos, ut quæ pleno et suo pollerent robore. Itaque in Ecclesiæ catholicæ codicem statim inserti sunt, tenuitque Episcopis in Cypro et Europâ provinciâ concessa

(1) *Concil. Trid. sess.* XXV; *tom.* XIV, *col.* 939. — (2) *Conc. Ephes. act.* VII : *tom.* III, *col.* 804.

libertas (*), nullâ unquam confirmatione speciali (1). De septimæ et octavæ Synodorum canonibus, nihil, quod sciam, objicitur, quod ad hunc pertineat locum, constatque legi nusquam ab ullâ Synodo generali petitam canonum confirmationem, præterquam à Chalcedonensibus XXVIII illius, quo et Constantinopolitanus canon III firmabatur, et Constantinopolitanus Episcopus non modò dignitate, sed etiam jurisdictione ac ditione auctus. In his igitur tota est difficultas.

(1) *Conc. Ephes. act.* VII : *tom.* III, *col.* 783, 810.

(*) Cyprii querebantur *Antiochenum Patriarcham subjicere insulam suam, et ordinandi jus ad se rapere attentasse*, licèt semper antea *Synodus provinciæ congregata constituisset Metropolitam.* Tunc « Synodus dixit : Memor sit sancta Synodus canonis sanctorum Patrum in Nicæâ congregatorum; qui conservat unicuique Ecclesiæ priscam dignitatem ». Deinde sic statuit : « Si non est vetus mos, quòd Episcopus Antiochenus ordinet in Cypro, sicut libellis dixerunt (Cyprii Episcopi,) habebunt jus suum intactum qui in Cypro Ecclesiis præsunt, secundùm canones et veterem consuetudinem per seipsos ordinationes Episcoporum facientes ». Act. VII; col. 787 et seq. Cæterùm D. FLEURY malà fide egisse Cyprios Episcopos affirmat. *Si*, inquit, *Jean d'Antioche avoit été présent, il auroit montré que son droit étoit bien fondé, et que sa possession d'ordonner les évêques en Chypre n'avoit été interrompue qu'à l'occasion des Ariens, comme il paroît par une lettre du Pape saint Innocent, écrite environ vingt ans auparavant.* Lib. XXV, n. 57. De Episcopis Europæ breviter annotamus, duos ex Thraciâ Episcopos in libello suo supplici ostendisse, verendum esse ne Heracleæ Episcopus, qui *Nestorio se addixerat*, *ordinaret Episcopos* in quibusdam Ecclesiis, quæ *juxta veterem et roboratam consuetudinem*, plurimæ ab uno Episcopo regebantur. Respondit Synodus : *Sanctis canonibus..... nihil innovandum in Europæ civitatibus.* Ibid. col. 810. (*Edit. Paris.*)

Ac de canonibus quidem Constantinopolitanis sic objiciunt : quòd eos, teste Gregorio, Romana Ecclesia *non habet nec accipit* (1). Leo verò Magnus canonem III caducum, sponte collapsum, et Sedi apostolicæ ignoratum, sibi quoque displicere significat (2).

Interim id constat, in codicem canonum cum aliis Constantinopolitanis insertum, toto statim Oriente valuisse. Quin etiam, in Chalcedonensi Synodo, Legati apostolicæ Sedis, Anatolium Constantinopolitanum Episcopum secundum habuerunt. Quâ de re usque adeo non questi sunt, ut è contrà quererentur in quintum gradum à Dioscoro Flavianum relegatum. Quo loco laudantur à Diogene Cyzicensi, *quòd regulas scirent* (3), quas nempe Dioscorus contempsisset. Ergo intelligebant omnes Episcopi, ipsique adeo Legati Leonis deberi Episcopo Constantinopolitano primum post se locum : non alio canone, quàm Constantinopolitano illo, quem Romana Ecclesia ignorare ac minimè probare voluisse videbatur; visumque est satìs, quòd nondum apertè improbasset.

De canonibus Chalcedonensibus gravior difficultas, ac præsertim de XXVIII (4). Is, actione XV, Legatis absentibus conditus, act. XVI, iisdem querentibus relegitur : Legati contradicunt; Leonis mandata proferunt, Nicænos canones legunt; quibus hæc

(1) *Greg. Mag. lib.* VII, *indict.* XV, *ep. ad Eulog.* XXXIV; *al. lib.* VI, *ep.* XXXI; *tom.* II, *col.* 882. — (2) *Leon. Mag. ep.* LXXIX, LXXX, *al.* LIII, LV, *ad Pulch. et ad Anat. C. P.* — (3) *Conc. Chalc. act.* I : *tom.* IV, *col.* 115. — (4) *Ibid. act.* XV, *col.* 769.

nova adversentur; Constantinopolitanos rejiciunt, coactos Episcopos conqueruntur (1).

Hîc Episcopi clamaverunt : *Nemo coactus est* (2); dictisque sententiis canon confirmatur. Hîc Legati postulant, ut *sua contradictio gestis inhæreat* (3); contestanturque se ad Papam relaturos (4).

De hoc ergo uno canone, qui controversus esset, Patres ad Leonem referunt, submisso animo petunt *ut probare dignetur;* et quemadmodum Patres *in bonis capiti consonarent, ita pontificalis apex, id quod decens erat filiis indulgeret* (5); placiturum id Principibus; et Legatos quidem contradixisse, sed ut res ipsi Papæ reservata videretur.

Hâc rerum summâ patet nihil Patres ambigere, præterquam de iis quæ nova, quæ contra Nicænos canones, quæ repugnantibus Legatis decrevissent: cætera vi suâ atque integro robore firma reputasse.

Quid hîc Leo sanxerit nemo ignorat; nempe sic : « Consensiones Episcoporum, sanctorum canonum » apud Nicæam conditorum, regulis repugnantes in » irritum mittimus, et per auctoritatem beati Petri » generali prorsus definitione cassamus (6) ». Alibi decernebat « canones Nicænos nullâ in parte esse » solubiles; infirmum atque irritum quidquid à præ» dictorum Patrum canonibus discreparit »; denique Anatolium, si canonem urgeat, *universalis Ecclesiæ pace privandum* (7).

(1) *Conc. Chalc. act.* XVI, *col.* 796, 809, 812. — (2) *Ibid. col.* 809. — (3) *Ibid. col.* 813 *et seq.* — (4) *Ibid. col.* 817. — (5) *Part.* III *Conc. Chalc. cap.* II. *Relat. ad Leon. col.* 837. *Int. Leon. Epist. post* LXXVII. — (6) *Epist. Leon. ad Pulch. ibid. c.* VII, *col.* 850, *et int. Leon. ep.* LXXIX, LV. — (7) *Id. ep. ad Anat. ibid. cap.* V, *col.* 844, 846 : *et*

Hæc de canone XXVIII sanctus Pontifex, cujus auctoritate victus ipse Anatolius, (si Lucæ Holstenio colligenti et edenti credimus, ut profectò, meâ quidem sententiâ, credi par est) datâ epistolâ Leoni præcipienti, ut à canone tuendo abstineret, respondit, « se illa obediendo complere, quæ ejus perfec» tissimis sensibus placita videbantur. Nam penitus, » inquit, absit, ut eis ego, quæcumque mihi fuis» sent mandata per litteras, adversarer ». Acquievit Imperator, eodem teste Anatolio in eâdem epistolâ, atque ex numero canonum Chalcedonensium, canon illo XXVIII expunctus est.

Hîc ergo objiciunt Romanum Pontificem Conciliis œcumenicis longè superiorem, quorum canones absque ejus approbatione non valeant; imò ab eo ex *beati Petri auctoritate cassentur*, ipsis Orientalibus, ipsis Constantinopolitanis Episcopis, ipsis Imperatoribus consentientibus.

At hæc qui objiciunt, primò, ne statum quidem quæstionis intelligunt. Defendimus enim Constantiense Concilium, quo nempe Concilii potior auctoritas agnoscatur, in fide, in schismate, in reformatione generali promovendâ. At Orientales Episcopi isto canone, Episcopo Constantinopolitano consulebant, Imperatori gratificabantur, non fidei, non schismati, non reformationi generali providebant; imò verò rectum ordinem ac primarum sedium honorem ab antiquo institutum evertebant, qui rei universæ ecclesiasticæ conducere

inter Leon. epist. LXXX, *al.* LIII. *Vid. etiam epist. ad Synod. Chalc. ibid. c.* XVI, *col.* 881 : *int. Leon. Epist.* LXXXVII, *al.* LXI. *Collect. Holst. part.* I, *c.* XXII.

videretur.

videretur. Non ergo adversùs effrænam aut extraordinariam potestatem, canones ac jura, libertatemque ecclesiasticam tuebantur, quod Patres Constantienses volebant; sed Papæ, canones rectumque ac probum et canonicum ordinem defendenti repugnabant; ac proinde ad nostram quæstionem non pertinet quidquid hîc actum ab illis fuit.

II. Orientales Patres, hoc canone constituto, id sibi tribuebant ut Patrum limites, et canones Nicænos ab universali Ecclesiâ conditos et receptos, inconsultò, imò verò repugnante toto Occidente convellerent : quod non illis licebat.

III. In eo canone statuendo nequaquam Concilii generalis auctoritate gaudebant, à quorum decretis in eâ actione cum Sede apostolicâ universus Occidens recedebat.

Hinc etiam factum est ut Chalcedonenses Patres à Leonis arbitrio id pendere vellent, quod Relationis quidem verba demonstrant, ut vidimus : sed apertè convincit illud Anatolii in epistolâ ad Leonem : « Cùm et sic gestorum vis omnis et confir» matio auctoritati vestræ Beatitudinis fuerit re» servata [1] ». Unde nec mirum, de iis Leonem statuisse, quæ in ipsius potestate ipsa Synodus reliquisset.

Cæterùm Bellarminus canones Chalcedonenses omnes à Leone rejectos esse putat [2], propter quosdam Leonis aliorumque Pontificum locos : quem vir illustrissimus Petrus de Marca egregiè confu-

[1] *Epist. Anat. C. P. ad Leon. Mag. in coll. Holst. ibid.* — [2] *Bell. de R. P. lib.* II, *c.* XXII.

tavit (1). Nunc neminem esse jam puto, qui neget Chalcedonenses canones XXVII, antiquissimis canonum insertos collectionibus, statim in auctoritatem admissos; quos si quis obstinatè contenderit à Leone improbatos; nempe Parisienses nostri non alio firmiore argumento probaverint Conciliorum generalium supremam potestatem, quàm quòd tot canones, etiam improbante Romano Pontifice valuisse, ipsi adversarii fateantur.

CAPUT IX.

Recapitulatio eorum, quæ de confirmatione ex Conciliorum actis dicta sunt: hinc confutantur allati à quibusdam recentioribus pontificiæ confirmationis effectus: Ecclesiæ consensus, quatenus ultima Synodi bene gestæ testificatio: sancti Gelasii locus.

Ex his facilè confutantur ea, quæ recentiores quidam Theologi, de pontificiâ confirmatione dixerunt.

Et primùm quidem pauci sunt, qui ad hæc extrema decurrant, vim omnem Ecclesiæ ac Synodorum in solo Pontifice esse positam; decreta quæ non ipse firmaverit, præsidentibus licèt, imò consentientibus ejus Legatis edita, incerta pendere, quoad approbaverit; neque aliam Synodis generalibus constare infallibilitatem, quàm ab ipso promptam.

Hæc igitur confutantur; universim quidem ex

(1) *Marc. de Conc. Sacerd. et Imp. lib.* III, *c.* III, *n.* 5.

actis conciliaribus, quibus vidimus decreta conciliaria, statim atque sunt edita, cœlestis oraculi vice habita, executionique mandata (1) : speciatim verò ex his locis, quibus ipsa Concilia, ante omnem confirmationem asserunt, « se omnis erroris expertem, » certamque nec fallentem definitionem, vivifici » Spiritûs ope, edidisse »; quod Synodus sexta ad Agathonem Papam scribit (2).

Eòdem pertinet illud, quod est à Nicænâ secundâ Synodo pronuntiatum; vim quâ fidei definitionem certam edidissent, in eo esse positam, quòd divino numine congregati, eâ repromissione gauderent, quâ Christus cum Apostolis usque ad finem sæculi futurum se esse promittit (3).

Neque minùs illustre est illud Cœlestini ad Ephesinam Synodum : « Spiritûs sancti testatur præsen- » tiam congregatio Sacerdotum (4) ». Quo loco sanctus Pontifex in Ephesinâ Synodo, Synodum illam apostolicam Hierosolymis congregatam aspiciendam esse testatur.

Huc accedit Leonis II Synodi sextæ definitionem confirmantis verba, quibus declarat iis se consentire, « sicut supra solidam petram, qui Christus est, » ab ipso Domino adeptis firmitatem (5) » : ut confirmatio Synodi universalis, nihil sit aliud quàm testificatio jam à Domino traditæ firmitatis.

His igitur victi, qui sunt paulò cordatiores, ab

(1) *Sup. hoc lib. cap.* III *et seq.* — (2) *Relat. Conc.* VI *ad Agath. tom.* VI, *col.* 1076. *Vid. sup. c.* VI. — (3) *Definit. Conc.* VII, *act.* VII, *tom.* VII, *col.* 551. *Vid. sup. lib.* VII, *cap.* XXX. *Diss. præv. n.* LXIII. — (4) *Sup. lib.* VII, *c.* XIV. *Vid. Conc. Eph. act.* II; *tom.* III, *col.* 614. — (5) *Ep. Leon. II ad Imp. tom.* VI *Conc. col.* 1126.

his insulsis et nimiis abhorrere solent; sed multùm desudant in vero explicando confirmationis effectu. Ac Joannes quidem Bagotius (*) sic exponit, « con-
» firmationem Pontificis omnibus Fidelibus solum-
» modo fidem facere, Synodum œcumenicam et
» legitimam fuisse; et, cùm leges servaverit, in
» Spiritu sancto definiisse quod definiverit : quæ
» ultima certificatio credendi necessitatem imponat
» Fidelibus, cùm antea nemo propriè teneatur Sy-
» nodi definitiones accipere (1) ».

Postremum hoc æquè concidit actis conciliaribus, quibus demonstravimus Conciliorum generalium definitiones statim atque prolatæ sunt, nullo alio decreto edito, valuisse.

Illud haud absurdum, confirmatione declarari Synodum, et legitimè fuisse convocatam, et legitimo ordine processisse, neque quidquam intervenisse quo nulla sit; qualia multa in Ariminensi, atque Ephesinâ secundâ Synodis evenisse legimus : quæ causa fuisse videtur, cur Leo Synodi Chalcedonensis definitionem, ipso etiam auctore, ac per Legatos præsidente factam, speciali epistolâ confirmandam duxerit, *propter malignos interpretes*, ut vidimus (2).

Sanctus Gelasius approbationi Leonis universalis Ecclesiæ consensionem adjungit; eoque internosci docet *malè gestam Synodum à bene gestâ Synodo*, quòd *malè gestam Synodum*, puta Ephesinam secundam, *tota meritò Ecclesia non recepit et præ-*

(1) *Bag. Apol. fid. de loc. Theol. disp.* V, *cap.* IV, *sect.* I. -- (2) *Sup. hoc. lib. c.* V.

(*) E Societate Jesu.

cipuè Sedes apostolica non probavit : at *bene gestam Synodum cuncta recepit Ecclesia, ac maximè Sedes apostolica comprobavit* (1) : ut profectò, inter cæteras Ecclesias, eminere oporteat Ecclesiæ principalis assensum ; at illud interim requiratur, ut Ecclesiæ totius consensus accedat.

Hæc ergo est ultima adversùs *malignos interpretes* Synodi bene gestæ testificatio : Sedis apostolicæ conjunctus cum totius Ecclesiæ approbatione consensus, quam confirmationem dicimus.

Ea verò universalis ac plena consensio, non tantùm adversùs *malignos interpretes*, sed etiam interdum bonis quoque ac probis viris est necessaria.

Etsi enim boni viri non dubitant, quin œcumenica Synodus sit infallibilis, quandoque haud immeritò ac bonâ fide dubitatur, utrum aliqua Synodus sit verè œcumenica. Quale dubium contigisse vidimus Hispanicæ et Gallicæ Ecclesiæ (2), circa Synodum sextam et septimam, ad quas vocati non essent. Quare haud immeritò affirmamus ultimum, quo Synodi œcumenicæ asserantur, esse Ecclesiæ universalis consensum cum apostolicæ Sedis confirmatione conjunctum.

(1) *Gelas. ep.* XIII, *ad Episc. Dard. tom.* IV *Conc. col.* 1200, *et pass.* — (2) *Sup. lib.* VII, *cap.* XXIX, XXXI.

CAPUT X.

Andreæ Duvallii de confirmatione sententia confutatur; nempe quòd ante eam Conciliorum anathemata valeant, tantùm sub spe ratihabitionis futuræ : Concilii octavi locus egregius.

Andreas Duvallius Concilia quidem generalia, quibus Pontifex per Legatos præest, eâ infallibilitate gaudere contendit, quam ipsa Spiritûs sancti præsentia tribuat (1). Horum ergo decretis, quod ad fidem attinet, teneri Pontificem; neque posse negare confirmationem, si legitimo ordine processerint : vim porrò confirmationis in eo collocat, ut anathemata prolata à Conciliis, absque pontificiâ confirmatione non valeant. Nempe Concilia illustrant, non feriunt; tanquam Ecclesiæ Doctores non habeant simul concessam divinitus et cathedram docendi, et castigandi virgam.

Hæc Duvallii sententia omnium, quascumque viderim, longè absurdissima videtur esse. Primùm enim procul dubio statim valet vel ab uno Episcopo prolatum anathema; ac licèt solvi possit legitimo ordine, ac superioris judicio, non tamen superioris confirmationem expectat ut ratum habeatur : non valebit verò ab œcumenicis Synodis prolata sententia, omnem Ecclesiæ complexa potestatem? Videsis ad quàm vana et absurda cogantur, qui ab

(1) *Duval. Tract. de supr. Rom. Pont. potest. part.* IV, *quæst.* VI, *p.* 525 *et seq. edit.* 1614. *Vid. Dissert. præv. n.* XXII.

avitâ traditione degeneres, ecclesiasticæ potestatis formam, cæcis ratiociniis ad arbitrium fingunt. Deinde etiam si id placeat, quod est falsissimum, quæ jurisdictionis sint, ad Papam omnia redigenda esse : an non ille intelligitur mandare Legatis, ut exponendæ doctrinæ ita exercendæ ecclesiasticæ ultionis officium; cùm sexcenta Concilia provincialia sive regionaria habeamus, in quibus Legati apostolici unà cum Synodis anathemata pronuntient et exequantur? quam auctoritatem Conciliis œcumenicis denegari, longè absurdissimum est. 3.º Libenter quærerem, ludantne nos Synodi, cùm absolutè ac decretoriè pronuntiant : « Si quis non ita » senserit, anathema sit »? Ac nimis profectò ineptiunt qui hæc anathemata intentari respondent à Synodis sub ratihabitione et confirmatione futurâ ipsius Pontificis. At saltem audiant has formulas ab omnibus Synodis frequentatas, quæ effectum ipsum denotant : « Ab Ecclesiâ projecimus; privavimus, » nudavimus omni dignitate ». Ac rursus alio modo; « Nudatus est, privatus est, projectus est » : tanquam perfectâ re, quam ipsi pendere volunt. Postremò si adhuc hæsitant, esto illud ab octavâ Synodo decretum peremptorium, haud minùs adversùs eorum sententiam, quàm adversùs Photium : « Nos eum inobedientem et resistentem sanctæ huic » et universali Synodo repulimus, et anathematizavimus, atque à totâ catholicâ et apostolicâ » Ecclesiâ fecimus alienum, PER DATAM NOBIS POTESTATEM IN SPIRITU SANCTO A PRIMO ET MAGNO » PONTIFICE NOSTRO, LIBERATORE AC SALVATORE CUNC-

» TORUM [1] ». Quid enim expectant qui sic pronuntiant? Sed nos in tam claris plus æquo immoramur.

Atque hæc de objectione, quæ à Synodorum confirmatione petitur, dicenda habebamus. Sanè et Imperatores Synodos confirmarunt, diversissimâ ratione, ut vim legis ac civilis executionis obtinerent. Confirmatio autem ecclesiastica, quid sit, plenissimè explicatum esse credimus; nempe sic : vel ut insit ex communi consensione firmitas, vel ut innata jam, ac certa, magis magisque inculcetur.

CAPUT XI.

Ex antedictis resolvitur illud, duodecim sæculis inauditum; quòd Episcopi jurisdictionem omnem à Papâ mutuentur; quòdque Papæ assistant, ut consiliarii tantùm, non ut judices.

JAM illud superest explicandum quod objiciunt : Episcopos à Romano Pontifice potestatem suam ac jurisdictionem mutuari; adeoque conjunctos quamlibet in Synodum œcumenicam, nihil posse adversùs auctoritatis suæ radicem ac fontem, sed tantùm adesse ut consiliarios; ac decreti robur, tam in rebus fidei, quàm in aliis, in Romani Pontificis potestate esse positum.

Quod commentum, sponte vel ex eo concidit, quòd priscis sæculis inauditum, XIII sæculo invehi cœpit in theologiam, postquam scilicet philosophicis

[1] *Conc. C. P.* IV, *gener.* VIII; *col.* 1166.

ratiocinationibus, iisque pessimis, agere, quàm Patres consulere plerumque maluerunt.

Huic verò novitati repugnat imprimis id, quod est ex Actis Apostolorum relatum de illâ Synodo apostolicâ, quam cæteris velut iterari et repræsentari Conciliis, sancti Cœlestini ad Synodum Ephesinam epistola, et Concilii quinti œcumenici interlocutio demonstravit (1) : quâ in Synodo, si quis Apostolos non veros judices à Christo constitutos, sed Petri consiliarios dixerit, nimis ineptus est.

Repugnant item ea quibus constitit Romanorum Pontificum decreta atque judicia, etiam de fide, œcumenici Concilii convocatione suspensa, auctoritate retractata, nec nisi examine facto, ac dato judicio comprobata et confirmata fuisse (2) : quæ profectò probant, eos non Papæ consiliarios, sed papalium decretorum sedere judices.

Et eos quidem legitimè convocari oportet, ne tumultu coeant : cæterùm convocati *auctoritate Spiritûs sancti*, non Papæ, judicant; pronuntiant anathemata, non Papæ auctoritate, sed Christi; totiesque in actis id inculcatum vidimus, ut repetere jam pigeat.

Huc accedat illud Concilii primi Arelatensis ad sanctum Sylvestrum : « Te pariter nobiscum judi- » cante, cœtus noster majore lætitiâ exultasset »; atque in ipso Concilii capite ad eumdem Sylvestrum : « Quid decreverimus communi consilio, Charitati » tuæ significamus (3) ». Hâc igitur sacerdotii sui auctoritate freti, de summis rebus, de observatione

(1) *Sup. lib.* VII, *c.* VI *et* XIV. — (2) *Ibid. cap.* IX *et seq.* — (3) *Conc. Arelat.* I, *an.* 314, *epist. ad Sylvest. tom.* I *Conc. col.* 1425, 1427.

scilicet Paschæ Dominicæ, ut uno die per omnem Orbem observetur; de Baptismo non iterando deque Ecclesiarum disciplinâ judicant (1): cujus generis exempla ubique occurrunt. Quin etiam à Synodis, etiam particularibus, quibus Papa præsedit, ejus etiam præsentis decreta examinari et firmari consensione; Patres pariter judicare, decernere, definire constitit; ac millies in actis adscriptum vidimus (2).

CAPUT XII.

Quo sensu dictum sit ab antiquis, à Petro et per Petrum esse episcopatum: sancti Augustini locus.

Cæterum in re tam clarâ unum illud ex antiquitate depromptum objiciunt, à sancto Innocentio dictum; Petrum « episcopalis nominis et honoris » auctorem (3) »; et iterum : « unde ipse episcopa» tus et omnis auctoritas nominis ejus emersit (4) »; et à sancto Leone : « Si quid, cum eo (Petro sci» licet) commune cæteris voluit esse Principibus, (sci» licet Apostolis) nunquam nisi per Petrum dedit, » quidquid cæteris non negavit (5) »; atque alibi item, Christum ita concessisse cæteris Apostolis prædicandi ministerium, ut in eos à Petro, « tanquam

(1) *Vide can. Conc.* I *Arelat. ubi sup.* — (2) *Vid. sup. lib.* VII, *pass. et etiam hoc libro.* — (3) *Rescr. Inn. ad Conc. Milev. tom.* II *Conc. col.* 1287. *Inter Aug. epist.* CLXXXII, *al.* XCIII, *n.* 2; *tom.* II, *col.* 639. — (4) *Ejusd. Rescrip. ad Conc. Carthag. ibid. col.* 1284. *Inter August. ep.* CLXXXI, *al.* XCI, *n.* 1 : *col.* 635. — (5) *Leo. Mag. serm.* III *in anniv. Assum. ejusd. c.* II.

» à quodam capite, dona sua velit in corpus omne
» diffundere [1] ». Unde etiam manavit illud Optati Milevitani : « Bono unitatis beatus Petrus præ-
» ferri Apostolis omnibus meruit, et claves regni cœ-
» lorum communicandas cæteris solus accepit [2] » ;
et illud Gregorii Nysseni : « Per Petrum Episcopis
» dedit claves cœlestium honorum [3] » ; et illud denique sancti Cæsarii Arelatensis ad Symmachum Papam : « Sicut à personâ beati Petri Apostoli, episco-
» patus sumit initium, ita necesse est ut disciplinis
» competentibus Sanctitas vestra singulis Ecclesiis
» quid observare debeant evidenter ostendat [4] ».

Hæc et alia ejusmodi ad extremum si urgeant, nempe asserent à Petro non à Christo, aut à Christo per Petrum, non autem immediatè et proximè Apostolos constitutos : tanquam alius quàm Christus Apostolos vocaverit, miserit, atque infuso Spiritu cœlesti potestate donaverit ; ac Petrus, non Christus, dixerit : *Ite : docete : prædicate : baptizate : accipite* [5], etc. *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* [6].

Neque me fugit Joannem de Turrecremata, aliosque paucos, dum à se non putant sancti Leonis et aliorum jam allata dicta satìs defendi posse, nisi Apostoli quoque à Petro suam jurisdictionem acceperint ; in hoc etiam deliramentum abreptos

[1] *Id. epist.* x, *al.* LXXX, *ad Episc. Prov. Vien. c.* 1. — [2] *Opt. Milev. de schism. Donat. adv. Parm. lib.* VII ; *edit. Dup. pag.* 104. — [3] *Greg. Nyss.* in eos qui castigari ægrè ferunt : *tom.* III, *p.* 314, *edit. Paris.* — [4] *Cœs Arelat. Exemp. Libel. ad Sym. tom.* IV *Conc. col.* 1294. — [5] *Matt.* XXVIII. 19, 20. *Marc.* XVI. 14. — [6] *Joan.* XX. 21, 22.

contra manifestissimam Evangelii veritatem : quod quidem commentum ipse Bellarminus confutavit [1].

Id ergo cùm sit omnium absurdissimum, constabit adductis Patrum sententiis hæc tantùm doceri.

Primò, auctoritatem episcopalem ac jurisdictionem clavibus ac ligandi solvendique potestate contineri ; quod per se est perspicuum.

Secundò, Petrum fuisse primum, in quo ea potestas ostenderetur et constitueretur, patet ex evangelicâ historiâ. Etsi enim Christus omnibus Apostolis dixit : *Accipite Spiritum sanctum;* Joan. XX, 22; et, *Quæcumque alligaveritis;* et, *Quæcumque solveritis;* Matt. XVIII, 18; tamen præcesserat illud Petro dictum : *Tibi dabo claves,* et, *Quodcumque ligaveris, et quodcumque solveris ;* Matt. XVI, 19.

Tertiò, utrumque, id est, et quod est Petro, et quod est Apostolis dictum, æquè à Christo manare. Qui enim dixit Petro : *Tibi dabo;* et, *Quæcumque ligaveris,* idem Apostolis dixit : *Accipite,* et, *Quæcumque alligaveritis.*

Quartò, verum igitur esse quod ait Optatus de Petro : « Bono unitatis claves regni cœlorum, com» municandas cæteris, solus accepit ». Reverâ enim quæ Petro datæ sunt, Matt. XVI, communicandæ erant postea Apostolis, Matt. XVIII, et Joan. XX ; communicandæ autem, non à Petro, sed à Christo, ut patet.

Quintò, verum etiam id esse quod ait Cæsarius : « A Petro episcopatus sumit initium » : cùm Petrus primus fuerit in quo per ligandi ac solvendi minis-

(1) *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* XXIII.

terium ostensa, inchoata, commendata fuerit episcopalis potestas.

Sextò, hinc etiam verum quod ait Innocentius : « A Petro episcopatum et omnem auctoritatem ejus » nominis emersisse », quòd ille primus omnium sit Episcopus constitutus, sive designatus.

Septimò, eâ causâ vocari Petrum ab eodem Innocentio *episcopatûs auctorem*; non quòd ejus institutor fuerit; non quòd ab eo Apostoli ligandi ac solvendi potestatem acceperint : reclamant enim ubique Scripturæ; sed quòd ab eo factum sit ejus potestatis inter homines collocandæ, et constituendi sive designandi episcopatûs initium.

Octavò, Apostolos per orbem terrarum non Petri auctoritate, sed Christi, constituisse, ordinasse, consecrasse Episcopos ac Presbyteros qui Ecclesias gubernarent; atque hunc esse communicati episcopatûs unà cum ordinariâ jurisdictione fontem.

Nonò, hæc ut clariùs elucescant, ac facilè intelligatur quid sit illud, *per Petrum*, quod apud Leonem legimus, recolenda est antiqua Ecclesiæ ab ipsis Scripturis ducta traditio.

Constat ergo Domino interrogante Apostolos : *Quem dicunt homines esse Filium hominis* [1]? Petrum omnium Principem, omnium indutâ personâ respondisse : *Tu es Christus :* ac postea Christum Petro talem gerenti personam dixisse : *Tibi dabo*, etc. *Quodcumque ligaveris*, etc. Quo patet, his verbis, non modò Petrum; sed in Petro suo Principe, ac pro omnibus respondente, omnes Apo-

[1] *Matt.* XVI. 13, 16, 19.

stolos eorumque successores, episcopali potestate ac jurisdictione esse donatos.

Quæ omnia complexus Augustinus hæc scribit (1) : « Cùm omnes essent interrogati, solus Petrus re» spondit : *Tu es Christus :* et ei dicitur; *Tibi da» bo,* etc. tanquam ligandi ac solvendi solus acce» perit potestatem : cùm et illud unus pro omnibus » dixerit, et hoc cum omnibus, tanquam perso» nam gerens unitatis, acceperit ». Quo nihil est clarius.

CAPUT XIII.

Patres ante Augustinum : alii Augustini loci : traditio sequentis ætatis.

Augustino præluxit Cyprianus passim. Brevis ac præclara ad Lapsos epistola sic incipit (2) : « Domi» nus noster, cujus præcepta metuere et observare » debemus, Episcopi honorem et Ecclesiæ suæ ra» tionem disponens, in Evangelio loquitur, et dicit » Petro : *Ego tibi dico,* etc. et, *Tibi dabo claves,* etc. » et, *Quæ ligaveris,* etc. Inde per temporum et » successionum vices Episcoporum ordinatio et Ec» clesiæ ratio decurrit, ut Ecclesia super Episcopos » constituatur, et omnis actus Ecclesiæ per eos» dem præpositos gubernetur ».

In uno igitur Petro omnes Episcopos institutos

(1) *Aug. tract.* LXVIII *in Joan. n.* 4; *tom.* III, *part.* II, *col.* 800, 801. — (2) *Cypr. Ep.* XXVII, *al.* XXXII; *edit. Baluz. p.* 37.

Cyprianus agnoscit; neque immeritò episcopatus, eodem Cypriano passim attestante, unus toto orbe terrarum, in uno est institutus : idque factum est ad stabiliendam *unitatis originem ab uno incipientem*, ut idem Cyprianus docet (1).

Consentit Optatus, qui *claves communicandas cæteris* Apostolis, utique à Christo, ut rerum series demonstravit, *soli Petro* primùm agnoscit traditas, ut *unitatis negotium formaretur* (2).

Sed omnium maximè communem traditionem exponit et inculcat Augustinus. Neque enim semel id dixisse contentus, loco suprà memorato (3), in hujus doctrinæ exponendâ ratione totus est. Hinc illud : « In Petro esse Ecclesiæ sacramentum (4) »; ergo ea, de quibus agimus, Christi verba dicta esse Petro « Ecclesiæ formam gerenti : quædam dici de » Petro quæ non habent illustrem intellectum, nisi » cùm referuntur ad Ecclesiam, cujus ille agnosci- » tur gestasse personam, propter primatum, quem » in discipulis habuit (5) ».

Hinc autem sequi docet omnes Apostolos et Episcopos à Christo potestatem in Petro accepisse : « Petro enim figuram Ecclesiæ sustinenti datas » claves, atque hinc Ecclesiæ datas. Petrum, Pau- » lum, Joannem, cæteros Apostolos claves acce- » pisse, easque adhuc in Ecclesiâ esse, sed omnes » in Petro accepisse, ut Ecclesiæ figurâ (6) » : quod inculcat his verbis : « Beatus Petrus primus

(1) *Cypr. tract. de Unit. Eccles. et alib. passim.* — (2) *Opt. lib.* VII, *p.* 104. — (3) *Vid. cap. præced.* — (4) *Aug. ep.* LIII, *aliàs* CLXV, *n.* 2 : *col.* 120. — (5) *Id. Tract. in Psal.* CVIII, *n.* 1 : *tom.* IV, *col.* 1215. — (6) *Id. de Agon. Christ. c.* XXX, *n.* 32; *tom.* VI, *col.* 260.

» Apostolorum; in illo uno omnes claves accepe-
» runt (1) ».

Id verò factum commendandæ unitatis gratiâ, post Cyprianum et Optatum, docet : « Quando enim » Christus ad unum (Petrum scilicet) loquitur, » unitas commendatur (2) » : unde passim in libris contra Donatistas ait, *claves unitati datas* (3).

Summa ergo hæc est. Cùm Apostoli et Pastores Ecclesiarum et unum sint, et multi; unum ecclesiasticâ communione, qui unum pascant gregem; multi per orbem terrarum distributi, ac suam quique unici gregis sortiti partem, ideo potestatem ipsis duplici Christi concessione datam; primùm ut unum sunt, idque factum in Petro principe, unitatis figuram ac personam gerente, quò pertineat illa vox singulari prolata numero : *Tibi dabo*, et, *Quodcumque ligaveris*, etc. Secundò, ut multi sunt, plurali numero, quò pertineat illud : *Accipite*, et, *Quodcumque ligaveritis;* utrumque autem proximè et immediatè à Christo; cùm ille qui dixit : *Tibi dabo*, ut uni; dixerit idem : *Accipite*, ut multis : præcessisse tamen eam vocem, quâ datur potestas omnibus, ut sunt unum; quia Christus unitatem in Ecclesiâ suâ maximè commendatam esse voluerit.

Hinc omnia elucescunt. Neque tantùm Episcopi, sed etiam Apostoli à Christo claves potestatemque acceperunt in Petro, ac suo modo per Petrum, qui

(1) *Aug. serm.* CXLIX *de verb. Apost. al.* XXVI *de divers. cap.* VI, *n.* 7, *tom.* V, *col.* 706. — (2) *Id. serm.* CCXCV, *al.* CVIII *de divers. cap.* II, *n.* 2 : *col.* 1194, 1195. — (3) *Vid. pass. contr. Donatist. tom.* IX.

eam

eam pro omnibus, ut omnium figuram ac personam gerens, communi nomine acceperit.

Manavit traditio ad posteros. Hanc universam paucis complexus est Christianus Drutmarus (*), noni sæculi scriptor nobilis, expositione in Matt. ad hunc quippe locum; *Quodcumque ligaveris*, etc. « Hoc tam Petro quàm omnibus Apostolis et suc- » cessoribus eorum, qui in Ecclesiâ eumdem locum » tenent, rectè credimus concessum (1) ». Id postquam evangelicis dictis comprobavit, infert: « Quod » autem quasi soli Petro, hæc legatio dici videtur, » ideo fit, quia ipse locutus est pro omnibus, et in » ipso omnibus responsum est ».

Hanc traditionem secuti, labente eodem sæculo, anno videlicet 875, Patres Cabillonenses privilegium Monasterii Tornutiensis sic statuunt (2): « Auctoritate, quam à Christo Jesu Domino nostro, » summo sacerdote, in Petro accepimus », etc. Quod totidem verbis repetitum legimus, anno 878, in ejusdem privilegii confirmatione, subscribentibus Hincmaro Rhemensi et aliis (3).

Idem legimus in Caroli Magni capitularibus ab Ansegiso collectis (4): « Præcipimus, ne fortè, quod » absit, aliquis contra Episcopos leviter, (hoc est, » irreverenter) aut graviter, (hoc est, contume- » liosè) agat: quod ad periculum totius Imperii » nostri pertinet; et ut omnes cognoscant nomen,

(1) *Christ. Drut. exp. in Matt. c.* XXXV; *tom.* XV *Bibl. Patr. p.* 136. — (2) *Conc. Cabill. tom.* IX, *col.* 275. *Vid. suppl. Conc. Gall. D. de la Land. pag.* 294. — (3) *Ibid. pag.* 277. *Vid. Conc. Rhem. an.* 900, *ibid. col.* 481. — (4) *Capitul. Car. Mag. lib.* V, *cap.* CLXIII.

(*) Corbejensis Monachus.

» potestatem, vigorem et dignitatem sacerdota-
» lem; quod ex verbis Domini facilè intelligi potest,
» quibus beato Petro, cujus vicem Episcopi gerunt,
» ait : *Quodcumque ligaveris*, etc. » Vicem Petri dicuntur Episcopi gerere, quòd acceptâ in Petro potestate, vice ac loco Petri habeantur : quemadmodum et ipsi Romani Pontifices, vice ac loco Petri se gerunt, ac Petri vicarios se passim appellant; majore potestate quàm alii, sed profectò non magìs à Christo deductâ.

Unde Episcopi qui se vice Petri esse dicunt, iidem se Christi vicarios passim nominant (1); non pari amplitudine, quâ Romani Pontifices; sed auctoritate pariter à Christo derivatâ.

Hinc excommunicant, « virtute Spiritûs sancti,
» et ex auctoritate beati Petri Apostoli (2) »; quippe qui intelligant, ad se quoque dicta, quæ Petro dicta sint.

Piget commemorare ejusmodi innumerabilia, quæ passim legentibus occurrent : ex quibus profectò constet Episcopos omnes, in Petro omnium personam gerente, accepisse à Christo quam habent potestatem.

Neque propterea dixeris, nihil præ cæteris accepisse Petrum, qui tantùm cæteros figuraret : meminisse enim oportet, quid Augustinus dixerit : « Petrum Ecclesiæ gestasse personam, propter pri-
» matum quem in discipulis habuit (3) ». Et alibi : « Petrus Ecclesiæ figuram portans, apostolatûs

(1) *Præf. Conc. Meld. tom.* VII *Conc. col.* 1816 *et seq.* — (2) *Conc. Vienn. can.* 1; *tom.* IX, *col.* 433. — (3) *Aug. Enarr. in Ps.* CVIII, *n.* 1; *tom.* IV, *col.* 1215.

» principatum tenens [1], etc. » quod assiduè inculcat, et cæteri Patres uno ore prædicant. Hoc enim habuit præ cæteris, ut, cùm esset omnium princeps, illud potestatis à Christo proximè et immediatè manantis commune depositum, principali jure et ipse acciperet, et ad successores transmitteret, ut cæteros Episcopos meminisse oporteat, se primùm in Petro ut unitatis capite designatos, formatos, constitutos, in Petri successore colendo et observando, unitatem et pacem servare debere (*).

CAPUT XIV.

Cleri Gallicani ab antiquâ traditione ducta sententia: conventûs generalis anni 1655 *adversùs Joannem Bagotium acta memorantur.*

Hanc sanctam et apostolicam episcopalis jurisdictionis ac potestatis à Christo immediatè profectæ et institutæ doctrinam, Ecclesia Gallicana studio-

(1) *Aug. serm.* LXXVI, *al.* XIII *de verb. Domini, c.* II, *n.* I : *tom.* V, *col.* 416.

(*) In eo loco codicis quem diligentiori curâ recognovit Bossuet, hæc ad marginem, ipsius scripta manu, legimus: *Caput* XIV. *Ecclesiæ Hispaniensis traditio in Conciliis Toletanis et in Concilio Tridentino;* et in schedâ hîc insertâ : *Notanda est traditio Ecclesiæ Hispaniensis, ante Caput* XIV. Quapropter deleto numero Capitis sequentis, pro XIV posuerat XV. Cùm autem solitus fuerit Bossuet in schedis ea scribere quæ suo operi addebat, et ea sola nobis supersint hujus Capitis indicia; an ab auctore illud Caput confectum fuerit, an schedæ amissæ fuerint, prorsus ignoramus. (*Edit. Paris.*)

sissimè retinuit, nec passa unquam est ab eâ traditione deflecti.

Ut alia omittamus, nostrâ memoriâ, anno videlicet 1655, Joannes Bagotius degenerem sententiam, quâ vilescat episcopatus, propugnasse visus erat (*). Id cùm Clerus Gallicanus maximo ac frequentissimo consessu Parisiis congregatus molestissimè tulisset, purgavit se coram amplissimo cœtu Bagotius, professusque est disertis verbis : « Episcopos immediatè » à Christo accipere jurisdictionem, atque in suis » Ecclesiis gubernandis eâdem auctoritate pollere, » quâ Apostoli (1) ».

Idem Bagotius docere visus, « ita se habere Pa- » pam respectu cujuscumque Episcopi, et cujus- » cumque diœceseos, ut se habet Episcopus respectu » cujuscumque Curati, et cujuscumque parœciæ » diœceseos »; id à se dictum negavit; *atque inter utrumque ingens discrimen* esse professus est, *etiam jure divino*.

Sacer verò cœtus fideles omnes edoceri voluit, « constitutam à Christo Papæ auctoritatem in totâ » Ecclesiâ, Episcoporum verò in suis diœcesibus; » quæ doctrina esset Conciliorum Lateranensis sub » Innocentio III, Florentini, ac Tridentini ».

Eam doctrinam Gallicani Patres luculentiùs exponunt, datis pro more litteris, ad omnes Coepiscopos, quarum hæc summa est (2) : « Neminem or- » thodoxum dubitare, quin Papa sit caput, Pastor » et Primas universalis Ecclesiæ, uti loquitur Con-

(1) *Vid.* act. du Clergé de 1655. — (2) *Vid. ibid.*

(*) In suo libro cui titulus est : *Défense du droit épisc.*

» cilium Florentinum ; cujus potestatis jure posse
» eum in casibus ac formâ in jure præscriptis, pro-
» videre regimini omnium Ecclesiarum, omnique
» pastorali functioni. Verùm ea doctrina non de-
» struit jus episcopale, neque propterea admitti
» delegatos sine causâ, qui sine Episcoporum licen-
» tiâ omnia eorum munia obire possint : hierarchiam
» nihil esse aliud quàm subordinationem quamdam
» membrorum ad caput ; eò esse comparatam ut
» membra conservet sub capitis regimine ; ac licèt
» utrique et caput et membra potestatem ac vitam
» ducant ab eodem Christo, non tamen eâdem vi
» neque pari auctoritate : Apostolos haud minùs
» Petro fuisse subjectos, quanquam æquè ac Petrus
» à Christo missionem habuissent ; ita Episcopos, qui
» Apostolis successerint, haud minùs à Christo ha-
» bere potestatem, licèt eam exercere sub Papâ
» Petri successore debeant : cæterùm violari episco-
» patum, qui secundùm Cyprianum unus est, nisi
» Episcopus agnoscatur à Spiritu sancto præpositus
» gregi ; qui se ab ejus auctoritate segregaverit, ab
» eo id pati Ecclesiam, quod sol erepto radio, ob-
» structo rivo fons, detracto uno ramo arbor tota
» pateretur : ac neminem Ecclesiæ verè esse con-
» junctum qui non agnoscat, et superiorem in totius
» corporis capite potestatem, et quæ in subjectis
» particularium Ecclesiarum capitibus vigeat : et
» Papam quidem instar petræ esse, quâ fundatur
» Ecclesia ; Episcopos verò columnarum instar, quâ
» portetur ; atque omnino ad sustentandam tanti
» ædificii structuram, et petram, et columnas æquè
» conservari oportere ».

Hanc celeberrimi conventûs acceptam à majoribus et tradendam posteris sententiam, aulicis artibus aliquanto tempore interceptam, conventus Ecclesiæ Gallicanæ, anno 1682, innovavit ac promulgavit.

Hoc sacrum depositum ab omni patrum memoriâ Sorbona custodit. Neque unquam innoxios habuit qui aliud sentirent, ut à nobis prolata monumenta testantur (1).

Nimia illa quidem, inquies, quæ potestatem jurisdictionis Parochorum æquè ac Episcoporum et Papæ, à Christo esse docet, ut ex eisdem monumentis atque ex novissimâ Vernantii censurâ patet.

Qui hæc objiciunt, doctrinam sacræ Facultatis non intelligunt : disertè enim explicat hîc agi de Parochis, non quantùm ad *limitationem*, sed quantùm ad *institutionem primariam;* subditque in censurâ Vernantii : « Salvâ semper immediatâ Episco-» porum in Prælatos minores, seu Curatos et ple-» bem subditam auctoritate ».

Mens ergo Facultatis de secundi ordinis Sacerdotibus non ea est : institutum à Christo, ut sint eo ritu, quem nunc Ecclesia servat, in Parœcias distributi; id enim pertinet ad eam limitationem, quam à Papâ quidem et ab Ecclesiâ esse ipsa Facultas docuit; sed omnino à Christo esse id, quod ad *primariam* hujus ordinis *institutionem* pertinet; nempe ut ille ordo sit in Ecclesiâ necessarius, et secundo loco sub Episcopis ecclesiasticam jurisdictionem exerceat; quam cùm exercet, non ab alio quàm à Christo, secundùm canones et Episcopo-

(1) *Vid. sup. lib.* VI, *c.* XXIII *et seq.*

rum juxta præscripta, exercendam accipiat : ita ut Episcopis, à quibus consecrantur et instituuntur, tanquam immediatis Pastoribus, vicariam operam præstent : quod est verissimum.

At Episcopos, licèt Papæ divino jure subjectos, ejusdem esse ordinis, ejusdem caracteris, sive ut loquitur Hieronymus [1], *ejusdem meriti, ejusdem sacerdotii*, collegasque et coepiscopos appellari constat : scitumque illud Bernardi ad Eugenium Papam [2] : « Non es dominus Episcoporum, sed unus » ex ipsis ».

Quod ergo nuperrimè inventum est, Episcopos à Papâ jurisdictionem habere, ejusque quosdam esse vicarios, ut duodecim sæculis inauditum, à scholis christianis amandari oporteret.

CAPUT XV.

Auctoris anonymi, de jurisdictione episcopali à summo Pontifice profectâ, vanæ commentationes : sancti Gregorii loci : Bellarmini objectio : sancti Felicis III locus.

Quam firma et antiqua sit nostra sententia, aliorum vani conatus docent, ac præsertim anonymi, qui *de libertatibus* scripsit. Is enim, ut nihil intactum relinqueret, quo vilesceret episcopatûs dignitas, totum VIII librum in hâc quæstione consumpsit, conquisitis undique auctoribus, qui degenerem sen-

(1) *Hier. ep. ad Evang.* CI, *al. ad Evag.* LXXXV : *tom.* IV, *col.* 803. — (2) *Bern. de Consid. ad Eug. lib.* IV, *c.* VII, *n.* 33 : *tom.* I, *col.* 444.

tentiam sequerentur [1]. Et quidem Scholasticos ac postremæ ætatis auctores facilè invenit, multosque laudavit : ex antiquitate nihil omnino protulit, præter illa, quæ de Petro dicta retulimus; quæ quàm abs re sint, omnes eruditi vident.

Sanè et Joannem Ravennatem retulit, qui ad sanctum Gregorium de Romanâ Ecclesiâ hæc scribat : « Quæ universali Ecclesiæ jura sua transmit» tit [2] ». Sed hæc nihil aliud sonant, quàm omnium Ecclesiarum jura, etiam Ecclesiæ Romanæ auctoritate muniri, eòque recurrere omnes, quorum jura violentur; quod est certissimum. Si quis autem illa verba eò pertinere putet, ut à Papâ, non à Christo episcopatûs jura profluant, næ ille arbitretur à Joanne Ravennate plus tribui Gregorio, quàm ipse sibi Gregorius tribuat; is enim nihil aliud Petro auctori suo tribuit, quàm ut ei à Christo « cura totius Ecclesiæ, et principatus commissus » sit [3] » : hoc est, ut universam qualis à Christo instituta est, regat Ecclesiam; non profectò, ut omnia Ecclesiæ jura à se, non à Christo, transmissa esse putet. Idem Gregorius de se cæterisque fratribus Ecclesiarum Episcopis hæc scribit : « Quid ergo » nos Episcopi dicimus, qui honoris locum ex Do» mini nostri humilitate suscepimus, et tamen su» perbiam hostis ipsius imitamur [4] ». Nempe se accenset cæteris, qui *honoris locum* à Christo æquè

(1) *Anon. de Libert. etc. toto lib.* VIII, *impr. c.* X *et* XI. — (2) *Joan. Raven. Epist. ad Greg. Mag. epist.* LVII, *lib.* III; *al.* LV, *lib.* II : *tom.* II, *col.* 668. — (3) *Greg. Mag. lib.* V, *epist.* XX, *Maur. Aug. al. lib.* IV, *ep.* XXXII : *ibid. col.* 748. — (4) *Id. epist.* XVIII, *ad Joan. C. P. al. lib.* IV, *ep.* XXXVIII : *col.* 744.

suscipiant; non eum se esse vult, qui omnia jura cæteris tribuat. Quo etiam loco id scribit: « Certè » Petrus Apostolus primum membrum sanctæ et » universalis Ecclesiæ est; Paulus, Andreas, Joan- » nes quid aliud, quàm singularum sunt plebium » capita (1) »? à Christo utique, non à Petro constituta; unde subdit: « Et tamen sub uno capite om- » nes membra sunt Ecclesiæ ». A quo quidem capite, Christo scilicet, vim omnem suam ducunt; non à Petro, qui licèt suo modo caput omnium, respectu tamen Christi, unà cum ipsis membrum est; omnibusque pariter virtus et auctoritas à Christo tribuitur, ac licèt non æqua omnibus, tamen omnibus æquè (*).

Non ergo à se putent Romanum Pontificem honoratum, dum volunt Episcopos illi, potiùs quàm Christo, referre acceptam eam, quam exercent, cœlestem jurisdictionem. Gregorium recordentur. « Non honorem, inquit (2), esse deputo, in quo » fratres meos honorem suum perdere cognosco (**):

(1) *Greg. Mag. lib.* v, *epist.* XVIII, *ad Joan. C. P. al. lib.* IV, *ep.* XXXVIII: *col.* 743. — (2) *Id. lib.* VIII, *ep.* XXX, *ad Eulog. Alex. al. lib.* VII, *ep.* XXX: *col.* 919.

(*) Argumentum BOSSUET confirmatur his Gregorii verbis in eâdem epistolâ. « Numquid non..... per venerandum Chalcedo- » nense Concilium, hujus apostolicæ Sedis Antistites..... universales » oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus unquam tali voca- » bulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit, » ne, si sibi in pontificatûs gradu, gloriam singularitatis arriperet, » hanc omnibus fratribus denegasse videretur ». Ibid. col. 743. (*Edit. Paris.*)

(**) Videtur ab Eulogio vocatum fuisse Gregorium *Papam universalem*, quem titulum arrogantiâ plenum Gregorius repudiabat.

» meus namque honor est, honor universalis Eccle-
» siæ. Tunc ergo verè honoratus sum, cùm singulis
» quibusque honor debitus non negatur ».

Nihil autem ad rem, quæ scribit anonymus de Alexandrino et Antiocheno patriarchatu, per Petrum Apostolum constituto; longè verò minùs ad rem, quod etiam de phantastico Galliæ Patriarchâ, singulari capite agit [1]; ac pudere debuit virum gravem, in his etiam somniis confutandis tantum operæ collocasse. Sed certum erat nihil prætermittere, quod aliquam Gallis invidiam apud imperitos conflare posset.

Metropolitanas Ecclesias, præsertim in Galliâ, suam à summo Pontifice auctoritatem traxisse narrat [2] : quo causæ suæ emolumento ? Nempe et Paulus Titum in Cretâ Metropolitam instituit, jussitque ut per Ecclesias Episcopos constitueret [3]. An hîc etiam necesse fuit intervenire Petrum? An Petrus Ephesinam, Cæsariensem, Heracleensem, aliasque in Oriente primarias sedes instituit, quæ non modò Episcopos, sed etiam Metropolitas plurimos sub se haberent?

Quòd verò episcopatum toto orbe terrarum ab uno Petro et successoribus propagatum dicit, nullâ probatione dicit : tanquam alii Apostoli nihil egerint. Quòd non nisi auctoritate Petri distributas diœceses, et cuique pastori suum assignatum gre-

« Scio qui sum, inquit, qui estis : loco enim mihi fratres estis,
» moribus Patres ». Deinde sequuntur ea verba quæ Bossuet allegat. (*Edit. Paris.*)

(1) *Anon. de Libert. etc. lib.* VIII, *cap.* III, IV. — (2) *Ibid. cap.* V *et seq.* — (3) *Tit.* I. 5.

gem asserit [1] : quòd, quidquid cæteri Apostoli, Paulus etiam apud Cretenses, egerint et jusserint, Petri et successorum expresso vel tacito consensu valuisse respondet; hæc contemnenda potiùs, quàm confutanda duximus, et in tantâ litterarum luce ab homine gravi dici potuisse miramur.

Jam quòd his ratiociniis delectatur : Episcopi Papæ subjecti sunt; Episcopi à Papâ deponi, à Papâ reponi possunt, (servatis quidem canonibus :) episcopalis jurisdictio ab ipso ordine sive charactere separari potest; ergo à Papâ est : Episcopi inæqualem nec eamdem cum Papâ jurisdictionem accipiunt; ergo non à Christo [2] : (quasi Christo non licuerit, honorem ac potestatem à se immediatè diffusam diversâ mensurâ, modoque, et certo ordine temperare ac distribuere,) ne memoratu quidem dignum est.

Nec melioris notæ illud : « In regimine monarchico » supremus Princeps officia aliis etiam Principibus » distribuit, ac jurisdictionem confert ». Demonstrandum enim erat, ecclesiasticam monarchiam, sub Christo præcipuo Monarchâ constitutam, ad formam monarchiæ sæcularis penitus institutam esse; quod est falsissimum : id, inquam, Scripturis et traditione demonstrandum, non ex proprio cerebro, vanisque ratiocinationibus christianæ reipublicæ forma effingenda erat.

Illud verò longè est absurdissimum, quod statim significat : « Jurisdictionem ab eo esse, qui confert » titulum [3] » : item ab Apostolis eorumque suc-

(1) *Anon. ibid. c.* XII, *n.* 2. — (2) *Ibid. tot. cap.* — (3) *Ibid. cap.* I, *n.* 9 : *cap.* VIII, *n.* 14 : *cap.* XII, *n.* 5, 6.

cessoribus esse, qui diœceses seu parochias distribuerint, fundarint Ecclesias, Pastores constituerint, plebem assignarint. Cui enim non sit obvium, ab Apostolis, apostolicisque viris separata loca, personas designatas; à Christo tamen ipso jurisdictionem esse collatam? Quòd si verbis ludimus, contendimusque à Christo immediatè non esse, quod sit per homines; jam ergo nec papalis jurisdictio à Christo sit. Romanus enim Pontifex æquè ac cæteri ab hominibus eligitur, ab hominibus ordinatur. Quis autem ei Romanam diœcesim assignavit, cujus est peculiaris Episcopus? A quo episcopalem hanc jurisdictionem accepit? An à Petro et antecessoribus jam pridem in cœlum assumptis? An fortè à se ipso ut Papâ, non autem à Christo? Apage deliria, vana ratiocinia evanescant.

Memorat Bellarminus (1) Bullas pontificias Episcoporum instituendorum causâ datas. Neque quidquam aliud profert (*) : neque recordatur quàm hæc novitia ac postremæ ætatis sint; et quàm nec ad Græcos, nec ad alios Orientales pertineant, quos non eâ conditione, ut Bullas deinceps acciperent, Ecclesia catholica toties susceperit; imò in antiquo usu reliquerit.

Neque tamen refugimus id, quod est à Felice III dictum (2) : « Per quam (apostolicam scilicet Sedem) » largiente Christo, omnium solidatur dignitas Sa- » cerdotum » : non quòd eos institueret omnes Epi-

(1) *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* XXIV. — (2) *Felix. III ep.* XIII, *ad Flav. C. P. tom.* IV *Conc. col.* 1089.

(*) Multa quidem profert; sed illud argumentum maximè urget, tanquam præ cæteris firmissimum. (*Edit. Paris.*)

scopos, quod est falsissimum; sed quòd malè et præter canonicum ordinem institutos, à suâ communione, suo quodam jure depelleret, eisque communicando solidaret.

De tribus Patriarchis, qui cæteros deinde Episcopos confirmarent, à Sede apostolicâ confirmandis, quod objiciunt, etiamsi esset certissimum, et vetustissimum, atque ab ipsâ christianitatis origine repetitum; quid ad nos pertinet? cùm certum sit, Carthaginensem Ecclesiam, et antequam Constantinopolitanæ Sedi subderentur (*), Ephesinam, Heracleensem, Cæsariensem in Cappadociâ, aliasque absolutæ ordinationis jure gavisas: quo etiam potitas esse Gallicanas et Hispanienses Ecclesias, ex antiquis utriusque Ecclesiæ canonibus erui, æquis constabit judicibus. Dicant tamen an valuerint, an non?

Sæpe vidimus Romanorum etiam Pontificum electionem atque institutionem, si quid dubii fortè intervenit, Conciliorum atque Ecclesiarum consensione, auctoritate, decreto agnitam et firmatam, multosque, ipso fatente Baronio (1), intrusos, simoniacos, nullosque Pontifices, summâ tamen auctoritate valuisse; quòd Ecclesia catholica, tacito saltem consensu, eorum institutionem ac gesta comprobaret, rataque haberet. An ergo propterea Romani Pontificis jurisdictionem ab Ecclesiâ esse dicemus? Sed nos in perspicuâ re plus æquo immo-

(1) *Vid. Baro. de Serg. III, Land. Joan. X, Joan. XI : tom.* x, *pass.*

(*) Subditæ quidem sunt à Chalcedonensi Synodo, ut videre est act. xv. (*Edit. Paris.*)

ramur. Satìs enim scimus, neminem dissensurum, qui quidem antiquitatem vel primoribus labiis degustarit : neque futuros unquam fuisse, qui jurisdictionem omnem ecclesiasticam ab ipso Papâ repetendam ducerent, nisi et fuissent, qui cùm omnia extraordinariè habere et gerere affectarent, omnino imminutâ Episcoporum potestate sibi opus esse crederent.

CAPUT XVI.

Loci sancti Joannis Chrysostomi, à novissimo auctore anonymo objecti.

NOVISSIMUS auctor anonymus multa ex beato Joanne Chrysostomo et Augustino profert, quibus ea, quam tuemur, Conciliorum auctoritas infringi videatur. Libri enim v caput XII hunc titulum præfert : *Sententia sancti Joannis Chrysostomi de comparatione beati Petri cum cæteris Apostolis, etiam simul unitis* [1]. Quo loco congerit mira, sed omnino extra rem ; ut vel exinde specimen capi possit, quàm sit ejus auctoris, ad speciem magìs quàm ad veritatem composita oratio.

Ad hanc ergo Christi interrogationem : *Vos autem quem me esse dicitis ?* hæc à Chrysostomo notata memorat, quibus significet, « superius esse » sancti Petri circa fidem judicium, cæterorum om» nium Apostolorum judicio ».

Primùm quidem, « Petrum non solùm omnes alios

[1] *Anon. lib.* V, *cap.* XII, *n.* I.

» repræsentasse, omnium vice ad interrogationem » Christi respondendo, sed ipsorum etiam non ex- » pectasse suffragium [1] »; quod quidem verissimum est, sed nihil ad rem. An enim coram ipso Christo Præsidem egisse volunt, et singulorum rogare potuisse sententiam? Rem absurdam primùm; tum etiam inutilem; non enim necesse id erat, cùm vel inde à primo Christi miraculo in Canâ Galileæ Joannes scripserit : *Crediderunt in eum Discipuli ejus* [2]; et utique non in hominem, sed in Deum credebant, atque id Petro gnarum.

Neque magìs est ad rem id, quod anonymus notatum à Chrysostomo memorat, Petrum *præsiluisse et prævenisse* [3]. Prævenit enim certè omnium responsionem, non omnium fidem. Neque ad quæstionem pertinet, an Petrus, rogatis aliorum suffragiis, pro omnibus responderit. Non enim id quisquam cogitat, eò obstringi Romanum Pontificem Petri successorem, ut nihil communi nomine pronuntiet, nisi rogatis omnium suffragiis, cùm, ex omnium Ecclesiarum communicatione, facilè intelligere possit communem traditionem et fidem, quam exponere teneatur.

Jam anonymus ad hæc verba Chrysostomi : *Os et vertex consortii totius*, notare debuisset, eum esse oris loco, qui promat quid omnes sentiant. Quod autem illud adscribit (nota hæc verba) VERTEX CONSORTII TOTIUS, ET NON APOSTOLÒRUM TANTUM SEORSIM SUMPTORUM [4], quàm futile! Quis enim inter

(1) *Chrys. Homil.* LIV, *al.* LV, *in Matt. tom.* VII, *p.* 546 *et seq. Mat.* XVI. 15. — (2) *Joan.* II. 11. — (3) *Anon. lib.* V, *cap.* XII, *n.* 2. — (4) *Ibid. n.* 1.

Catholicos dubitat quin Romanus Pontifex sit caput et vertex totius Ecclesiæ? An proinde ejus sententia omnium sententiæ prævaleat, quæstio est. Quin senatûs Princeps, totius ordinis Princeps caputque dicitur : quod non eò dixerim, ut Romanus Pontifex non majore dignitate polleat, sed quòd ea quæ jactant, cum inferiori quoque dignitate constent.

Anonymus memorat (1), secundo loco, à Chrysostomo notatum, Petrum perfectiore modo Christum cognovisse, quàm qui eum Filium Dei antea confessi fuerant; quod de cæteris aliquatenus verum est, de Apostolis certè absurdissimum, quos ante Petri confessionem in nudum hominem credidisse, nemo nisi impiè dixerit; ac, si id Chrysostomus diceret, commodâ interpretatione in aliam sententiam emolliendus esset, quod hujus loci non est.

Observat, tertio loco, hæc verba Chrysostomi : *Pater illi quod loqueretur suggessit :* unde concludit anonymus (2) : « Petrum divinæ sententiæ sibi à » Patre suggestæ promulgatorem, non humanæ » opinionis relatorem extitisse ».

Quo loco multa peccat : primùm quòd nemo cogitet Petrum, cùm suam et aliorum exposuit fidem, *humanæ tantùm opinionis relatorem extitisse.* Non enim humana opinio est, in quam de Christo Deo apostolicus ordo consentiat. Tum stant illa duo simul, et Petrum communis fidei esse interpretem, et eam nihilominus à Patre acceptam esse.

Quod quarto et quinto loco anonymus memorat, ad Petrum « verè ac propriè factam esse promissio-

(1) *Anon. lib.* v, *cap.* XII, *n.* 3. — (2) *Ibid. n.* 4.

» nem

» nem de ædificandâ super ipsum Ecclesiâ [1] »; et cùm à Chrysostomo dicitur Ecclesia super ipsam fidem niti [2], id intelligi debere per singularem quemdam respectum ad Petrum ejusque successores in Sede apostolicâ, eximios fidei professores ac prædicatores; tum Petrum pastorem universi gregis esse constitutum. Omnes quidem, ac præcipuè Parisienses nostri et Gallicani Patres confitentur; neque in communi fide stabiliendâ laborandum fuit.

Neque etiam negant id quod ab anonymo, sexto loco, est positum : « Ut Petro verè, propriè, ac » excellentiori modo revelata fuerat Christi divi» nitas;.... ita ipsi verè et propriè et immediatè dari » claves regni cœlorum [3] » : hæc enim postrema sunt certissima, additis sanè iis, quæ ex Augustino ac Patrum traditione hausimus [4]. At superest quæstio, quâ conditione, quâ lege administrandæ claves, idque ex universali traditione explicandum, non ex uno ambiguo et utrique sententiæ apto Chrysostomi loco.

Quod autem et hîc et septimo loco notatum ab anonymo est [5]; « Petrum ad altiorem divinitatis » Christi cognitionem evectum » quàm cæteri Apostoli, quis asserere audeat? Certè ad excellentius ejus præconium adductum fuisse constat; quod sufficit.

Quod est octavò in Chrysostomo observatum [6]; Jeremiam quidem uni genti, Petrum verò universo terrarum orbi esse præpositum, quis negat; ut elo-

(1) *Anon. lib.* V, *cap.* XII, *n.* 5, 6, 7. — (2) *Chrysost. loc. jam cit. n.* 2, *p.* 546. — (3) *Ibid. n.* 7. — (4) *Sup. hoc lib. cap.* XII *et seq.* — (5) *Anon. ibid. n.* 8. — (6) *Ibid. n.* 9.

quentissimè, ita suo modo verissimè à Chrysostomo esse dictum (1)? cùm præfectura Petri, non modò amplitudine, sed etiam ordinariâ potestate præstet.

Quòd denique anonymus Chrysostomum sic conclusisse memorat (2) : « Tu verò mecum, ex eis om» nibus intellige, quanta sit potestas ejus », ad hæreticos certè vertenda sunt, non ad Parisienses, aut ad Patres Gallicanos, qui hanc potestatem esse maximam, ac planè cœlestem confitentur.

Quòd autem, ex alio Chrysostomi locò, hæc infert anonymus (3) : « Si Petrus splendor totius mundi, » si Apostolorum Doctor, ab ipso alii, non ab aliis » ipse instrui atque doceri indiguit » : quorsum spectat? Nisi fortè ut Paulus Petrum temerè, non modò docuisse, sed etiam reprehendisse videatur.

CAPUT XVII.

Alius Chrysostomi locus, in Acta Apostolorum.

Noster anonymus ultimo loco memorat beati Chrysostomi homiliam III in Acta Apostolorum, in eâque vim facit maximam (4). Ibi sanctus Doctor exponit sermonem Petri de uno ex discipulis in collegium apostolicum cooptando. Quo loco Chrysostomus id notat : Petrum ubique loqui primum : græca autem sic habent : « Et ut fervidus, et ut is cui à » Christo grex esset creditus, et ut cœtûs princeps,

(1) *Chrys. loc. cit. p.* 548. — (2) *Ibid. n.* 3. *Anon. lib.* V, *cap.* XII, *n.* 10. — (3) *Anon. ibid. n.* 11. — (4) *Ibid. n.* 12. *Chrys. Homil.* III *in Act. n.* 1 : *tom.* IX, *p.* 23.

» semper primus incipit loqui » : hoc autem omnes confitentur. Chrysostomus paulò post : « Considera » quàm Petrus agit omnia ex communi discipulorum » sententiâ, nihil auctoritate, nihil imperio » : quæ nobis quidem prosint, potiùs quàm noceant. Post multa interjecta subdit : « Multitudini permittit ju- » dicium, et eos qui eligerent reddens reverendos, » et seipsum ab invidiâ liberans »; ac postea : « An » non licebat ipsi eligere? Licebat et quidem ma- » ximè; verùm id non facit, ne cui videretur grati- » ficari [1] ». Quo loco noster anonymus somniat voluisse Chrysostomum, ut Petrus jure suo potuerit totum negotium peragere, etiam inconsultis fratribus, quod procul est à Chrysostomi mente, et ab illis temporibus. Id voluit Chrysostomus, Petro sacri cœtûs principi licuisse, ut sicut de electione primus verba fecerat, ita simul aliquem designaret, atque deligeret, in quem alii deinde facilè consentirent. Quod quidem est eligere, non solum, sed primum. Hoc autem non fecit Petrus. Indefinitè dixit : *Oportet testem resurrectionis Christi nobiscum fieri unum ex istis* [2]. Notat ergo Chrysostomus Petri modestiam, qui aliorum noluerit præoccupare judicia. At si, quod Chrysostomus ne cogitat quidem, id volunt, ut Petro vel soli licuerit totam rem pro potestate conficere; quid postea consequetur? Certè ut Petri successor, seorsim ab Ecclesiâ etiam congregatâ, aliquid possit, puta deligere aliquem Episcopum ; non proinde summa hæc definire possit, quæ ad fidem, quæ ad schisma, quæ ad universalem reformationem pertinent : quâ in re quæstio

[1] *Chrys. Homil.* III *in Act. n.* 2 : *tom.* IX, *p.* 25. — [2] *Act.* I. 22.

est posita. Quamobrem Chrysostomus, utcumque intelligendus est, ipse certè anonymus extra quæstionem ludit.

Quæ deinde sequuntur ab anonymo relata verba Chrysostomi, variè leguntur in græcis codicibus, et vulgatus quidem interpres, quem sequitur anonymus, sic habebat : « Quanquam autem habet (Petrus) constituendi jus par omnibus, tamen hæc congruenter fiebant ob virtutem viri; et ob hoc quod tunc temporis præfectura non honos erat, sed cura subditorum (1) ». Unde illa anonymi vana : « Petrum habuisse jus par omnibus, non solùm SEORSIM, sed etiam SIMUL SUMPTIS (2) ». An Chrysostomus hoc dicit? Non has argutias in populari sermone tantus orator sectabatur; nihilque aliud hæc indicant, quàm ut Petrus æquè ac cæteri potuerit aliquem deligere, ac designare primus; id tamen aliorum arbitrio reliquerit.

Hæc dicimus ad Chrysostomi locum, prout legit interpres; at alia lectio est, quam vulgati codices retinuerunt. Sic autem habet ad verbum : « Quanquam nec æqualem omnibus constitutionem habebat, etc. » affirmationis loco, negatione repositâ : quam lectionem excutere non est animus; ac duntaxat monemus anonymum, recurrendum fuisse ad fontes, neque ex incertâ lectione certam conclusionem elici debuisse.

At illud palmarium putat, quod subdit Chrysostomus : « Meritò primus omnium auctoritatem usurpat in negotio, ut qui omnes habeat in manu :

(1) *Chrysost. Homil.* III *in Act. n.* 3: *tom.* IX, *p.* 26. — (2) *Anon. loc. cit.*

» ad hunc enim Christus dixit: CONFIRMA FRATRES » TUOS [1] ». Quo loco anonymus subtile illud suum inculcare non cessat : *Omnes habet in manu*, ergo *omnes simul sumptos*; quæ tamen nec sufficerent; et quando quidem rem ad extremos apices urget, addere debuisset; Petrum etiam solum omnia potuisse quocumque in negotio : nec tantùm in designando Matthiâ; sed etiam in exponendâ fide, in extinguendo schismate, in constituendâ universali disciplinâ; idque absolutè et ad nutum, nec ullâ Coapostolis deliberatione permissâ : qualia nec Petrus, nec ipse Chrysostomus, nec quisquam homo sanus somniavit.

Nos quidem confitemur, Petrum omnium primum, ut ait Chrysostomus, non tamen solum in Ecclesiæ negotiis meritò *usurpare*, sibique vindicare *auctoritatem*, et confirmare fratres jussum; et quod suo loco diligentiùs expendemus [2], ejus, in re obviâ neque multùm controversâ, prono omnium assensu obtinuisse sententiam. Cæterùm, ubi gravis orta est dissensio, qualis illa de legalibus, Act. XV, variabantque sententiæ, sigillatim dixisse et judicasse omnes, remque esse decisam omnium auctoritate conjunctâ : unde illud extiterit : *Visum est Spiritui sancto et nobis* [3]; missumque ad Ecclesias non unius Petri, sed omnium Apostolorum, quotquot adesse poterant, ut ipse Chrysostomus loquitur [4], *commune decretum*.

[1] *Chrysost. Homil.* III *in Act. n.* 3 : *tom.* IX, *pag.* 26. — [2] *Inf. lib.* IX. — [3] *Act.* XV. 28. — [4] *Chrysost. hom.* XXXIII *in Act. Apost. tom.* IX, *p.* 253.

CAPUT XVIII.

Sancti Augustini locus ab eodem anonymo objectus, contra Conciliorum auctoritatem indeclinabilem.

Idem anonymus auctor, libro VII, hunc objicit sancti Augustini locum ex libro secundo adversùs Donatistas; quo loco sanctus Doctor respondet Donatistis, qui auctoritatem Conciliumque Cypriani assiduè objectabant. De Conciliis autem hæc habet : « Et ipsa Concilia, quæ per singulas regiones vel » provincias fiunt, plenariorum Conciliorum aucto- » ritati, quæ fiunt ex universo orbe christiano, sine » ullis ambagibus cedere, ipsaque plenaria sæpe » priora posterioribus emendari; cùm aliquo rerum » experimento aperitur quod clausum erat, vel co- » gnoscitur quod latebat (1) ». Huc usque anonymus. Addemus et illud ejusdem Augustini ex eodem libro : « Nam et Concilia posteriora prioribus apud » posteros præponuntur, et universum partibus jure » optimo præponitur (2) ».

Probat anonymus, hîc agi de Conciliis stricto sensu plenariis, eo quòd Augustinus loquatur de Conciliis, *quæ fiunt ex universo orbe christiano.* Probat agi *de fidei quæstionibus*, quod *hæc* de Conciliis *dicta sint, occasione hæresis scilicet Donatistarum Baptismum iterantium.* Queis fretus hæc ait : « Re- » spondeant huic Augustini loco, qui judicium Con-

(1) *Anon. lib.* VII, *c.* IX, *n.* 11. *Aug. lib.* II *de Bapt. cont. Donat. c.* III, *n.* 4, *tom.* IX, *col.* 98. — (2) *Ibid. cap.* VIII, *num.* 14, *col.* 104.

» cilii judicio Papæ in fidei quæstionibus præpo-
» nunt ». Meliùs diceremus : Respondeat anonymus hæreticis, qui unum hunc præ cæteris jactant locum, ut in fidei quæstionibus, Concilia œcumenica errare posse probent. An fortè respondebit, id quod persæpe profitetur, agere se de Conciliis, *à quibus summus Pontifex ejusque Legati absint?* non ita Augustinus : de Conciliis agit qualia tum quoque celebrabantur verè œcumenicis, quibus cum aliis Episcopis ex universo orbe christiano congregatis Romanus Pontifex collegii episcopalis princeps et caput interesset.

Sanè non Parisienses privatim, sed tota Theologorum et Canonistarum schola profitetur certos esse casus, eosque extraordinarios, in quibus Concilia generalia sine Romano Pontifice celebrari possint. Neque ea Concilia quisquam Theologorum, ac ne ipse quidem negat anonymus, cùm nempe in eos casus incidimus, *qui non alia remedia patiuntur* (1). At illi casus nondum inciderant, ut eos ab Augustino prævideri necesse fuerit. Illud certè Concilium ex orbe christiano collectum, quod objiciebat Donatistis, non sine Romano Pontifice celebratum esse, aut Augustinus significat, aut quispiam hominum cogitavit. Imò illud Concilium, quo Donatistas premebat, consueto more erat actum. Idem Concilium irrefragabilis auctoritatis fuisse, Augustinus docet : id enim ubique agit, ut de rebaptizatione, de quâ agebatur, nullus jam supersit dubitandi locus, postea quàm ea quæstio « ad Concilii

(1) *Anon. lib.* v, *c.* x, *n.* 4 ; *c.* xi, *n.* 3, *etc.*

» plenarii auctoritatem roburque perducta est [1] ». Cui Concilio si anonymus derogat auctoritatem, aut ab Augustino derogatam putat, palam ad hæreticorum castra transit, qui veris legitimisque Conciliis œcumenicis adversantur. Quare aut hæreticis se adjungat oportet, aut hunc, quem nexuit, nodum, nobis ipse exsolvat. Atque hi sunt qui invidiosissimè jactant favere nos hæreticis, quòd catholicam innoxiamque sententiam tueamur : ipsi interim ab hæreticis arma mutuantur, quibus Conciliorum fidem auctoritatemque proterant.

Nos facilè cùm Bellarmino aliisque Catholicis respondemus, agi quidem hîc de Conciliis verè œcumenicis, eaque indubiè emendari posse à posterioribus Conciliis in rebus facti aut disciplinæ variabilis [2] : quem sensum Augustinus apertè indicat his verbis, « plenaria Concilia sæpe priora » posterioribus emendari, cùm aliquo rerum ex» perimento aperitur quod clausum erat, et cogno» scitur quod latebat ». Ergo Augustinus spectat non ipsam incommutabilem veritatem, quam sola apprehendat fides; sed eas profectò res, quæ *in rerum experimento* sunt positæ : quibus verbis ab Augustino designatas fidei veritates, neque ratio sinit, neque quisquam in ejus libris unquam repererit.

Jam quod anonymus objicit, id à sancto Augustino dictum, occasione fidei ab hæreticis læsæ, quid agat ignoramus. An ut Concilia œcumenica in fide errare possint ? Impium, hæreticum, omni-

(1) *Aug. loc. cit. c.* I, IV, IX. — (2) *Bell. de Conc. auctor. lib.* II, *c.* VII.

bus Catholicis detestandum. An ut Augustinus cum hæreticis senserit, Conciliisque universalibus legitimis detraxerit auctoritatem ? Absurdum, erroneum, ipsi Augustino contrarium : cùm is non aliâ magìs ratione Donatistas à rebaptizatione deterreat, quàm quòd ab universalis Concilii auctoritate recesserint. Prorsus anonymi nos piget, qui conciliaris auctoritatis odio ad hæc misera et infanda prosiliat. Nos autem cum Catholicis facilè respondemus : verba quidem Augustini, quæ cum hæreticis anonymus urget, occasione quidem fidei esse prolata : nihil tamen prohibere, quominus occasione captâ de Conciliorum decretis universim tractet, atque ab uno casu transeat ad alios, quibus priora Concilia etiam plenaria à posterioribus emendari possint. Agebat enim adversùs Donatistas universalis Ecclesiæ contemptores, qui proinde Conciliorum auctoritatem, non ex illâ à Christo Ecclesiæ universali factâ promissione, sed humano more æstimabant. Quâ quidem intentione sufficit, ut probet Donatistis, anteriùs habitum Cypriani Concilium objicientibus, posteriora Concilia anterioribus meritò anteponi ; in iis certè casibus, in quibus esse possit emendationi locus. Cæterùm cùm eos casus ad *rerum experimenta* restringit, id diligentissimè cavet, ne ad ipsam fidem invariabilem protendantur. Atque hæc ad hæreticam anonymi objectionem dicta sint, fusiùs fortasse quàm par erat, nisi ad Conciliorum adversùs hæreticos tuendam majestatem forent necessaria.

CAPUT XIX.

Alii loci Augustini ab eodem objecti: an Papa Ecclesiam catholicam repræsentet.

Hæc habuit anonymus, quæ Conciliis œcumenicis totam Ecclesiam repræsentantibus objiceret. Nunc ea proferimus, quibus docet, Ecclesiam universalem per Papam repræsentari.

Et quidem in ecclesiasticis gestis invenimus, à summis Pontificibus et Conciliis dictum, Ecclesiam catholicam repræsentari Synodis œcumenicis, ejus virtutem omnem potestatemque complexis, quod ipsâ repræsentandi voce designare solemus. Id autem de Romano Pontifice, neque ab ipsis Pontificibus, neque à Conciliis œcumenicis, neque uspiam in gestis ecclesiasticis legimus: ut profectò novam vocem omissam ab anonymo oporteret. Sed eam probare nititur adductis beati Augustini locis, quibus Petrus dicitur Ecclesiam figurasse (1): qui loci à proposito longè distant. Aliud enim est in Petro universam Ecclesiæ vim atque auctoritatem fuisse præsentem, quo ipsa repræsentandi ratio constat: aliud in Petro, tanquam in sacramento, in typo, in figurâ, et quâdam, ut ita dicam, personâ mysticâ significatam; quo ritu in Marthâ, in Mariâ sorore, in eodem Petro, in Joanne Apostolo vitam activam et contemplativam figurari et significari Augustinus passim docet (2).

(1) *Anon. lib.* v, *c.* xi. *Aug. pass. Vide sup. hoc lib. c.* xii, xiii. — (2) *Aug. serm.* civ, *de verb. Domini*, *c.* iii, *n.* 4; *tom.* v, *col.* 541 :

Quærit anonymus (1), quo sensu Petrus Ecclesiam figuravit; an ut nudum signum; an ut pars quædam Ecclesiæ; an ut superior. Facilè respondemus, placuisse Christo Ecclesiam in Petro figurari ut in principe : cæterùm eo sensu repræsentasse Ecclesiam, quo ejus vim omnem potestatemque, ut insitam sibi præsentemque concludat, quod Concilio universali est proprium, non Sanctus quisquam, non Augustinus, non alius è sanctis Patribus cogitabat.

Jam ergo anonymi argumentum ruit : « Ei per » quem repræsentatur Ecclesia universalis, conve- » niunt quæcumque in Scripturis sacris tribuuntur » Ecclesiæ ipsi; atqui per Petrum repræsentatur » Ecclesia universalis : ergo Petro conveniunt quæ- » cumque in Scripturis sacris tribuuntur ipsi Eccle- » siæ; verbi gratiâ, quòd sit COLUMNA ET FIRMAMEN- » TUM VERITATIS, quòd qui eum NON AUDIERIT, sit » habendus tanquam ETHNICUS ET PUBLICANUS (2) ». Quæ omnia frigido nituntur æquivoco, sumptâ figurandi voce pro ipsâ repræsentatione, quæ totam Ecclesiæ vim atque potestatem in unum collectam præsentemque sistat.

et serm. CCLV, *in dieb. pasch. al.* I *de divers. c.* VI, *n.* 6; *ibid. col.* 1052. *Specul. de Ev. Joan. tom.* III, *part.* I, *col.* 775 : *et lib.* I *de consens. Evang. ibid. part.* II, *col.* 5, *etc.*

(1) *Anon. loc. cit. n.* 4, 5. — (2) *Ibid. n.* 2.

CAPUT XX.

Repetuntur et urgentur quæ pro Parisiensium sententiâ, ab auctoritate et convocatione Conciliorum generalium dicta sunt : confutantur vana suffugia : Bellarmini etiam responsionibus antedicta firmantur.

Jam ergo, quod polliciti sumus, sententia Parisiensium, Conciliorum generalium traditione firmata est. Etenim vidimus Romanorum Pontificum in Conciliis œcumenicis judicia retractata, de his quæstionem habitam; quæstione habitâ, Cœlestini, Leonis, aliorumque probata judicia; Vigilii atque Honorii rescripta improbata fuisse; neque quidquam à sanctâ etiam Sede profectum, aut à Patribus, aut à Romanis etiam Pontificibus, pro irrefragabili esse habitum, nisi postquam Ecclesiæ consensus accessit. Quin etiam sententiam hanc ipsâ Conciliorum generalium convocatione firmatam, totamque quæstionem finitam esse arbitramur.

Omnino enim id certum est, id immotâ lege, id omnium sæculorum traditione fixum, quod in ipsis initiis hujus tractationis est positum [1], Synodos generales propter multiplices quidem causas; sed propter fidem maximè convocari oportere. Hinc illud Pelagii II axioma à Magno Leone desumptum : « Specialis quippe synodalium Conciliorum causa » est fides [2] ». Præluxerat Pelagio Gelasius, ubi-

[1] *Sup. lib.* VII, *c.* IV *et seq.* — [2] *Epist. Pelag. II post Conc.* V; *tom.* V *Conc. col.* 617 *et seq. Leon. epist.* XCII, *ad Max. Ant. al.* LXII, *cap.* V.

que inculcans, in magnis fidei quæstionibus suam cuique Synodum destinatam (1). Gelasio præluxerat Athanasius de Synodo Ariminensi sic dicens : « Cur nova Synodus? Quæ nova hæresis (2) » ? His omnibus præluxerant Apostoli, subortâ quæstione de legalibus, quæ Ecclesiam maximè conturbaret, rem ad Synodum deferentes, suumque illud proferentes : *Visum est Spiritui sancto, et nobis* (3); quod ad omnia deinde sæcula permanaret. At si per sese valet, ante Ecclesiæ consensum, Romani Pontificis indeclinabilis auctoritas, nempe omnia ista tam clara, tam certa, concidunt. Quorsum enim attinebat ab ultimis orbis partibus cieri Episcopos tantis laboribus, tantisque sumptibus, et Ecclesias pastoribus viduari, si totum erat in Romano Pontifice positum? Si quod ille crederet, quodve doceret, statim pro summâ et irrevocabili lege esset, cur non ipse pronuntiat? Aut si pronuntiavit, cur jam convocantur fatiganturque Episcopi, qui nempe actum agant, et de summo Ecclesiæ judicio judicent? Non id autem frustra fit : sed Christianis omnibus cum ipsâ fide est insitum, in summis dissensionibus totam Ecclesiam convocari audirique oportere. Ergo omnes intelligunt, certam et exploratam et plenam veritatis declarationem, non in Papâ solo, sed in Ecclesiâ ubique diffusâ collocatam.

Ad id argumentum respondet Bellarminus ea, quibus nostra invictissimè firmentur. Cùm enim objecisset sibi : « Quòd Concilia generalia necessaria

(1) *Gelas. ep. Vid. tom.* IV *Conc. col.* 1157 *et seq.* — (2) *Athan. de Synod. Arimin. et Seleuc. n.* 6 : *tom.* I, *pag.* 719. — (3) *Act.* XV. 28.

» non essent, si Papa posset definire infallibiliter
» in fidei dogmatibus »; hæc quidem reponit [1]:
« Primùm, quòd non debet Pontifex contemnere
» media humana; medium autem humanum est Con-
» cilium, majus aut minus, pro gravitate rei; quod
» patet ex Apostolis, qui cùm soli possent quam-
» libet controversiam infallibiliter definire, Conci-
» lium convocarunt. Deinde definitiones de fide
» pendent præcipuè ex traditione apostolicâ et con-
» sensu Ecclesiarum : ut autem cognoscatur quæ
» sit totius Ecclesiæ sententia, et quam traditionem
» servent Ecclesiæ Christi, non est alia melior ra-
» tio, quàm ut conveniant Episcopi ex omnibus
» provinciis, et quisque referat Ecclesiæ suæ con-
» suetudinem. Præterea sunt utilissima et sæpe ne-
» cessaria, non tantùm ut finis imponatur contro-
» versiæ; sed ut serventur decreta; siquidem multi
» ignorantiam decreti prætexunt; alii conquerun-
» tur se non fuisse vocatos; alii apertè dicunt sum-
» mum Pontificem potuisse errare ». Hæc sunt
propter quæ Bellarminus Concilia necessaria esse
judicet : nos verò hæc non tam solvimus, quàm ex
iis nostra stabilimus.

Ac primùm de mediis humanis, etiam à Ponti-
fice adhibendis : si quidem Pontifex petit tantùm
consilium, quod quidem pro animi sui sententiâ
vel admittat, vel respuat; non profectò Episcopi,
sed doctissimi quique vocandi sunt. Cùm ergo Epi-
scopi ad Concilia vocentur, certissimo argumento
est, non consilium, sed auctoritatem ac potestatem
quæri; quæ Pontificis auctoritati et potestati con-

[1] *Bell. de R. P. lib.* IV, *c.* VII.

juncta, tota sit atque integra Ecclesiæ in docendo et coercendo potestas et auctoritas, adeoque summa jam et indeclinabilis.

Deinde huc redeunt omnia, quæ sunt hactenus validissimè constituta. Primum enim in Synodis generalibus, si consilium tantùm Pontifici definituro quæritur, non erant adhibendi qui conjudicarent, qui condecernerent, qui anathema simul intorquerent, ac pronuntiarent; sed qui datis consiliis prælucerent, et rem pontificio judicio potestatique relinquerent. At profectò adhibiti sunt in Conciliis Episcopi, non consiliarii, sed judices : non qui duntaxat doceant Pontificem judicaturum, sed qui ejus sententiam, ejus decreta, ejus anathemata suâ consensione atque auctoritate firment. Non ergo consilium in Synodis, sed summa auctoritas potestasque quæritur.

Tum et illud certum est; cùm Synodi generales sunt habitæ, Romani Pontificis plerumque præcessisse sententiam. Omnino enim Cœlestinus, Leo, Agatho, Gregorius II, Adrianus I, sententiam dixerant, cùm tertia, quarta, sexta, septima Synodus haberentur. Non ergo consilium judicaturo Pontifici, sed cùm judicasset, certæ et ineluctabilis auctoritatis robur quærebatur.

Denique in Macedonii quæstione de Spiritu sancto, non dabant consilia sancto Papæ Damaso in Occidente versanti, qui seorsim Constantinopoli quæstionem habebant Orientales Patres : neque hi per litteras consultationem mittunt; sed decretum, sed symbolum, sed anathemata adversùs hæreticos; quod in aliis etiam quæstionibus factum suo loco

indicavimus [1]. Quorsum hæc? Nisi quòd omnes intelligebant non ideo requiri Episcoporum sententiam, ut Papa monitus meliùs judicet; sed ut, ex communi Papæ Episcoporumque sententiâ, ineluctabilis sententiæ robur existat.

At fortè id ita factum est, quòd Papa judicium Patribus relinqueret, quemadmodum Imperatores ac Reges, summâ licèt potestate præditos, et fecisse legimus, et facere intuemur: non ita est. Non enim Episcopi se putabant esse à Papâ selectos judices, sed à Christo datos. Neque ipse Pontifex Synodos exquirebat, quæ sibi judicaturo essent necessariæ; sed orbis christianus meritò reposcebat, ut quod certâ fide crederet, certâ jam et invictâ auctoritate doceretur. Neque Romani Pontifices aliud cogitarunt, cùm Concilia generalia, vel ipsi convocarent, vel ab Imperatoribus convocari sinerent, quàm ut ex consensu certæ jam auctoritas fidei adderetur.

Aiunt pontificiis quidem decretis, ut solitariis, plenam et ultimam auctoritatem contineri: per Concilia generalia ex tractatione et examinatione addi summæ auctoritati plenissimam lucem, ad convincendos pertinaces: eò enim decurrunt recentiores passim, ac maximè ille novissimus anonymus, qui de libertatibus Gallicanis scripsit [2]. Sed quid hoc rei est? Si lux quærebatur tantùm, cur congregatæ Synodi Romanorum Pontificum dogmata, non editis tractatibus, sed decretis conditis muniebant? An verò tertia, quarta, sexta, septima Synodi, mysterium fidei lucidiùs explanarunt, quàm Cyrillus à Cœles-

(1) *Sup. lib.* VII, c. VIII. *Vid. pass. eod. lib.* — (2) *Anon.* de Libert. *etc. lib.* VII, *c.* IX, *n.* 9; *et cap.* XIV, *n.* 2, *et pass. alib.*

tino

tino laudatus, quàm Leo, quàm Martinus, quàm Agatho, quàm Gregorius II, quàm Adrianus I? Neutiquam. Certè cùm Romanorum Pontificum decreta toti Ecclesiæ præluxissent, Synodi postea congregatæ lùci lucem addiderunt, sed ideo ampliorem, quòd jam certiorem, totiusque Ecclesiæ consensione constantem : quâ in certitudine, jam non dubiæ lucis, summam et indeclinabilem auctoritatem collocamus.

Apostolici Concilii exemplum profert Bellarminus (1). Sed eo nostram sententiam firmari jam vidimus; quod nempe Apostoli, tantâ Spiritûs plenitudine, tantâque divinitus auctoritate muniti, Hierosolymis congregati sint, ac futuris dissensionibus terminandis eam formam dederint, quæ totius apostolici ordinis conjungat auctoritatem, in eâque reponat illud : *Visum est Spiritui sancto, et nobis.*

Quo etiam ex loco illud Bellarmini confutatur, Concilia non esse medium divinum confirmandæ fidei, sed *medium humanum*, monendo et instruendo Pontifici. Id, inquam, ex apostolico illo Concilio perspicuè refellitur. Neque enim quisquam dixerit convenisse Apostolos ut monerent Petrum, sed ut ipsi cum Petro, conjunctâ auctoritate, eam veritatem promerent, cujus custodes ac testes à Christo in commune essent constituti. Atque ibi elucescit, ut aperiendæ, ita etiam muniendæ veritatis, non *humanum medium*, sed planè *divinum;* cùm illi congregantur, qui Ecclesiarum magistri constituti sunt immediatè et proximè à Christo dicente : *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos* (2);

(1) *Bell. loc. sup. cit. Vid. lib.* VII, *c.* VI *et* XIV. — (2) *Joan.* XX. 21.

et iterum : *Ite, docete omnes gentes*, etc. et : *Ecce ego vobiscum sum* (1) : ut Ecclesia quæ sit schola Christi, et cœtus discipulorum ejus, id verè certòque à Christo didicisse intelligatur, quod uno ore Ecclesiarum magistri doceant.

Quin et ipse Bellarminus assentire cogitur. Cùm enim fateatur « definitiones de fide præcipuè pen-» dere ex traditione apostolicâ et consensu Eccle-» siarum », hìnc profectò fit, ut illa consensio ad plenam veritatis fidem necessariò requiratur. Quæ si Pontifici pronuntianti desit, nempe deerit illud, quod est *præcipuum*, et unde *præcipuè*, teste Bellarmino (2), definitio pendeat. Quare fateatur necesse est, cùm ab Episcopis in Concilium adunatis requiritur illa consensio cum Papâ, non profectò requiriri ad Papæ informationem, sed ad invictum communis testimonii ac decreti robur.

Neque magìs audiendi sunt, qui Concilia generalia media quædam humana esse voluerunt, ad convincendos confutandosque pertinaces. Scripsit ille toties citatus auctor anonymus, Conciliorum necessitatem eò esse à majoribus inculcatam, « quia » unius, quantæcumque sit dignitatis, judicium esse » infallibile, supra humanam rationem est ; nec » nisi fide ac traditione sciri potest. Quòd autem » sententia Senatorum toto orbe congregatorum, » nec minùs merito, quàm numero insignium, ve-» ritatem attingat, etiamsi fides non doceret, ratio » suaderet humana. Ideo Concilium generale perti-» nacissimis hominibus erat proponendum. Quod si

(1) *Matt.* XXVIII. 19, 20. — (2) *Bell. loc. sup. cit.*

» recusarent, rei à nemine non haberentur [1] ». Sic ergo Conciliis novo ausu humanam tribuunt auctoritatem. At non invenimus à sacris Conciliis, in eo repositam esse vim illam, quæ os omne obstrueret, sed in repromissione Christi dicentis : *Vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi* [2] : sed in certissimâ inhabitatione divini Spiritûs, cujus præsentiam Sacerdotum toto Orbe præsidentium congregatio testaretur [3] : sed in invicto robore traditionis ejus, quam communis consensio declararet. Quæ si præsidia defuissent, quivis cœtus humanus eò posset esse perturbatior, quò copiosior. Quare firmioribus subsidiis nixi, communem traditionem communi decreto asserendam putabant.

Idem anonymus docet convocari Concilia, quòd « frequenter non de dogmate ipso, sed de personis » ferendum est judicium » : cui rei congruant multorum suffragia, « et Senatorum numerus, et se» natûs dignitas : scilicet, ne qua supersit injusti» tiæ, vel obreptionis suspicio [4] ». Addit, « circa » dogma ipsum, quantumvis certum sit, aliquâ » interdum utendum esse œconomiâ, ut libentiùs » recipiatur : quæ quatenus adhibenda sit, in pluri» morum cœtu faciliùs agnoscitur ». Quorsum ista? Certè non agebatur de personis judicandis, neque de eâ œconomiâ, quâ Papæ decreta libentiùs reciperentur, ac suaviùs in animos influerent ; non hæc,

(1) *Anon. de Libert. etc. lib.* VII, *c.* IX, *n.* 9. — (2) *Matt.* XXVIII. 20. — (3) *Ep. Cœlest. act.* II *Conc. Eph. tom.* III *Conc. col.* 614. — (4) *Anon. etc. lib.* VII, *cap.* XIV, *n.* 7, 8.

inquam, agebantur, cùm de ipsis pontificiis decretis quæreretur, an Patrum doctrinæ congruerent, an non; ut in Conciliis ubique factum legimus [1].

Quod autem Bellarminus ait [2], congregationem Sacerdotum Christi eò esse comparatam, ut Papam dicturum audiant, neque quis *ignorantiam decreti prætexat:* primùm quidem inutile est, cùm aliis modis ita sententiæ promulgentur, ut *nemo ignorantiam prætexere possit;* tum verò Patribus contumeliosum est, ut toto Orbe convocati, tanto quidem labore, ac nullo interim necessario officio, Ecclesias suas deserant.

Neque si Pontifex est infallibilis, meritò Episcopi *conquerantur,* ut ait Bellarminus, *se non esse vocatos;* nam post infallibile judicium, inventâ veritate, nullus jam querelæ, sed gratulationi locus. Quis enim conqueratur expeditiore viâ quæsitam veritatem; neque fatigari orbem christianum, ad id investigandum, quod ab unius sententiâ pendeat?

Jam quod ultimo loco ait Bellarminus: « Alios » apertè dicturos, Pontificem errare potuisse »; rem quidem omnem conficit. Rogo enim verène illud dicturi sint? Nostra ergo sententia vicit. An falsò, et quidem, teste Bellarmino, eâ falsitate, quæ sit *hæresi proxima?* Cohibendi ergo, non audiendi, qui hæc apertè jactarent. Ac si propterea tot Synodi convocandæ erant, quòd multi *apertè* dicant, Pontificem *errare potuisse;* cùm à primis temporibus Synodi convocatæ sint, erant profectò tum, qui id

[1] *Vid. sup. lib.* VII, *cap.* XI *et seq.* XVII, XXI, *etc.* — [2] *Bell. loc. sup. cit.*

apertè dicerent. Quis verò eos coercuit? quis docentes reprehendit? quis vel suspectos habuit, aut schismaticos, aut malè de fide sentientes? Quis verò unquam dixerit, hæresi esse proximum, quod *apertè* toties, et à tot sæculis in Ecclesiâ prædicatum, et à nullo reprehensum ad nos devenerit?

Certè Cyprianum Stephano reluctatum, vel eo nomine Bellarminus ab hæresi excusatum voluit, « quòd nec modò censentur manifestè hæretici, qui » dicunt Pontificem posse errare [1] ». Alias rationes purgandi Cypriani ab Augustino accepimus, suoque loco proferemus [2]. Valeat interim hæc quoque à Bellarmino prolata excusatio; Cyprianum in Parisiensium fuisse sententiâ. Cur ergo Cypriano, schismaticam, erroneam, hæresi proximam (si quidem Bellarmino credimus) sectanti sententiam, Romani Pontifices pepercerunt? An viri dignitatem reveriti, cùm ejus de rebaptizatione doctrinam tam apertè damnarent? Cur verò hanc multò pejorem, si quidem adversariis fidem adhibeamus, immunem relinquebant, futurisque schismatibus aperiebant viam? An illa de Pontifice errante sententia tunc libera erat, proscripta est autem postea? Quo canone? quâ Synodo? Florentinâ scilicet, aut Lateranensi ultimâ, aut certè Lugdunensi? Negamus; pernegamus; temerè id asseri ex actis demonstramus [3]. Cur autem anteactis temporibus Ecclesia tacuisset? cur non Cypriano, totique Synodo Africanæ; cur non Firmiliano, ejusque collegis cum

[1] *Bell. ibid. de R. P. lib.* IV, *cap.* VII. — [2] *Vid. Diss. præv. num.* LXVII *et seq.* — [3] *Vid. sup. lib.* VI, *cap.* XVIII.

Cypriano conjunctis palam denuntiabant, haud licuisse illis ab infallibili Papæ judicio discedere? Cur non idem significabant sibi conjunctissimo Augustino illos excusanti, eo tantùm nomine, quod res nondum erat Concilii generalis auctoritate decisa? Malè profectò veritati, malè publicæ saluti, malè unitati consultum est, si errorem periculosissimum, de Papâ infallibili, quo totum Ecclesiæ statum convelli putant, viri quidem sanctissimi, primis sæculis docuissent; eum verò Ecclesia vix postremis sæculis coerceret.

FINIS TOMI TRIGESIMI-SECUNDI.

INDEX

TOMI TRIGESIMI-SECUNDI.

DEFENSIO DECLARATIONIS

CONVENTUS CLERI GALLICANI ANNI M. DC. LXXXII, DE ECCLESIASTICA POTESTATE.

LIBER QUARTUS, quo à GREGORII VII temporibus res in Conciliis œcumenicis gestæ referuntur : ad CAPUT PRIMUM GALLICANÆ DECLARATIONIS.

PARS SECUNDA, in qua de Conciliis Constantiensi et Basileensi, et consectaneis agitur.

LIBER QUINTUS, de Concilio Constantiensi; ad Caput secundum Gallicanæ Declarationis.

LIBER SEXTUS. De Basileensi, aliisque secutis Synodis ac gestis, quibus Constantiensia decreta confirmentur.

PARS TERTIA. De Parisiensium sententiâ ab ipsâ christianitatis origine repetenda.

LIBER SEPTIMUS. Conciliorum generalium traditio.

LIBER OCTAVUS. Solvuntur objectiones quædam, ac præsertim illa quæ ex Conciliorum confirmatione petitur : ad idem caput quartum Gallicanæ Declarationis.

FINIS INDICIS TOMI TRIGESIMI-SECUNDI.

